શ્રી

મહાભારત

(અઢારે પર્વ)

રચનાર.

વ્યાસ દુરગાશંકર ચ્યાહીતરામ

મુકામ નાર.

શાહ. કેશવલાલ સવાઇભાઇની પરવાનગીથી

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૩ જી પ્રત ૨૦૦૦

સને ૧૯૧૨ સંવત ૧૯૬૮

શ્રી પ્રજાહિતાર્થ મુદ્રાલય પ્રેસમાં પટેલ

દલપતરામ મકનદાસે છાપ્યું શાહપુર

નવીપોળ—અમદાવાદ.

કીંમત રૂ. ૨—૦—૦

અનુક્રમણિકા.

ધર્મરાજા
દ્રોણ ગુરૂ
૩
૨
૧
૪
૭
૬
૫
કૌરવોનું સેન
ભીમ

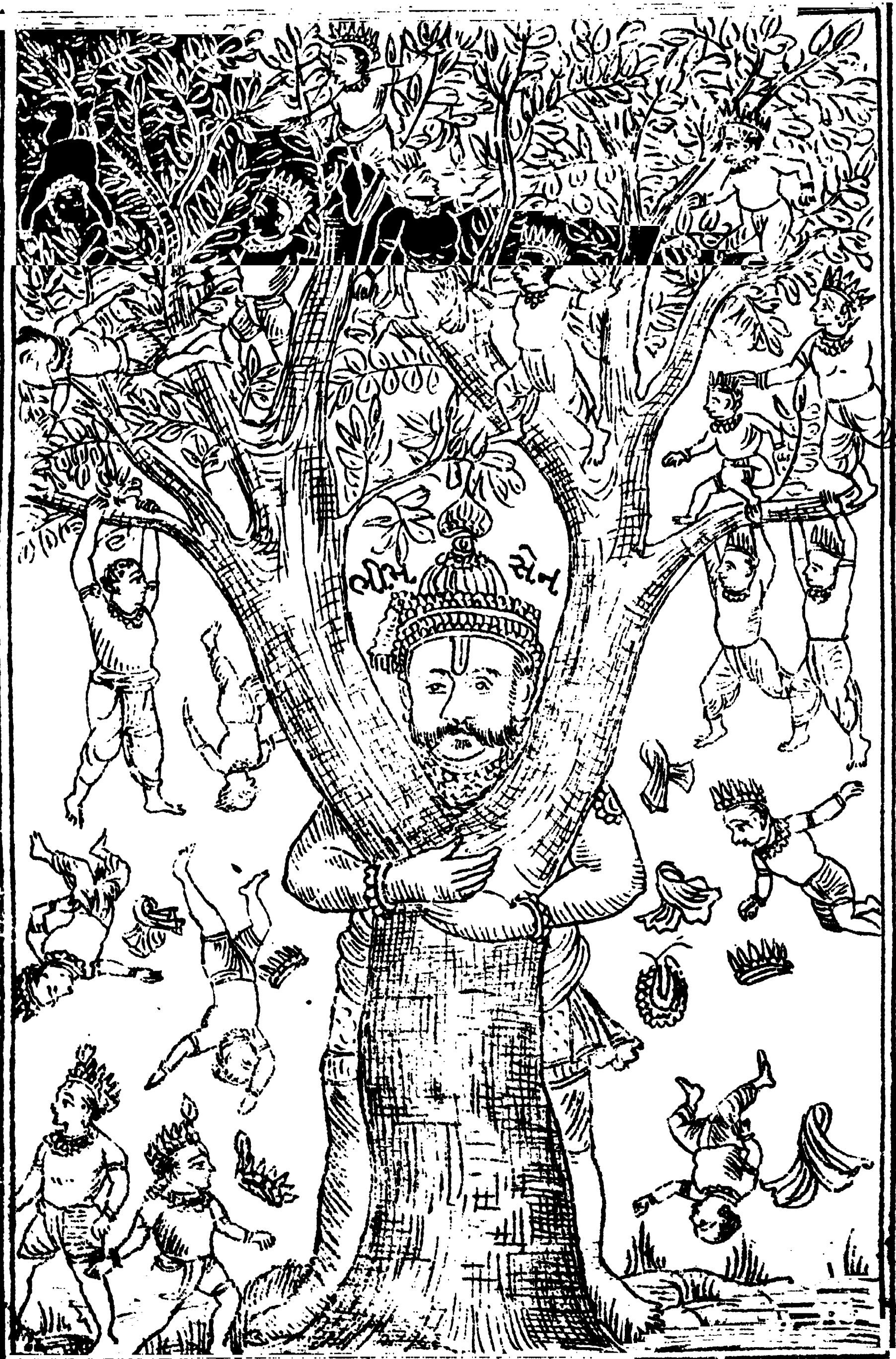

સભા.
લક્ષ્મણજી

વિમાન
મચ્છ
અર્જુનમચ્છ વેધ કરે છે.
સભા

ભીમ સેન

કુંભ
વડનું વૃક્ષ
દ્રોણગુરૂ

ભીમ
હેડંબા
ભીમ
ભીમ

સૈન્ય
રાજાનો ઉપાધ્યા
શંખમુની
તેલકઢામાં સુધન્વાને નાખ્યો
સુધન્વા
ચંપાવતી નગરી
હંસધ્વજ
સુધન્વા
પ્રભાવતી

આદીપર્વ.

॥ શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥ અથ દુરગાશંકર કૃત્ય ભારથ આદિ પર્વ કથા પ્રારભ્યતે ॥ કડવું ॥ ૧ ॥ મંગળાચરણ ॥ રાગ સામેરી ॥ ગૌવરી સુતનું સ્મરણ કરીને પ્રેમે લાગુ પાય; ગુરૂ શંકરની મેહેર વડે આ પુસ્તક પુરૂં થાય. ૧ મહાકાળી મા બુદ્ધિએ આપો તેમાં મુજને આજ; સિંધુ જેવા ગ્રંથ રચ્યાનું આરંભ્યું મેં કાજ. ૨ પાંડવ પાંચે દેવ કહાવે શંકરનો અવતાર; તેમની લીલાને વર્ણવતાં પામે નહિ કોઇ પાર. ૩ અલ્પ બુદ્ધિએ આદર કીધો ગુણ ગાવા અભીરામ; તે પુરણ કરવાને કાજે ઇશ્વરી તારી હામ. ૪ મહાભારત ઉપરથી લેઇ સાર સાર નિરધાર; પ્રાક્રત ભાષા માંહી રચું છું પદ્ય થકી વિસ્તાર. ૫ પ્રભુના ગુણ પ્રાક્રત ભાષામાં લખેલા પણ સંભળાય; જ્યમ ઘી શુદ્રતણા ઘરનું પણ બ્રાહ્મણથી ખવાય. ૬ પ્રભુનાં પદને પ્રાકૃત સમજે તે તો નરકે જાય; તે માટે શ્રોતા સંભળાવી શ્રીહરીની લીલાય. ૭ પાંડવ લીલા કેરાં પર્વ તો અષ્ટાદશ નિરધાર; સવા લક્ષ તો શ્લોક તેના જેનો વ્યાસે કર્યો વિસ્તાર. ૮ તેમાં જ્ઞાનરૂપી ગંગાજી ગીતાજી કહેવાય; શાન્તી પર્વની કથા સુણતાં પરમાત્મા ઓળખાય. ૯ મહાભારતની કથા વિષે ઘણું મહાત્મ રહ્યું નિરધાર; એક શ્લોક પણ શ્રવણ થાય તો સફળ થશે અવતાર. ૧૦ જ્યમ જ્યમ વાર્તા આગળ ચાલે ત્યમ ત્યમ ઉપજે પ્રેમ; મનના મેલ મટે છે સર્વે જ્ઞાન થાય છે તેમ. ૧૧ ભારથ કેરી કથા

સુણીને કરશે જે શંકાય; તેને ઉલટું પ્રાશ્ચિત બેસે શ્રવણ તણું ફળ જાય. ૧૨ તે માટે શ્રોતાજન સર્વે રાખીને વિશ્વાસ; વ્યાસ વચનને સાચું માની સેવો શ્રી અવિનાશ. ૧૩ એક વખત પારાશરના સુત વ્યાસ મુનિ મહારાજ; જન્મેજયની પાસે આવ્યા હકીકત કહેવા કાજ. ૧૪ તેમને જોઇને ભુપે આપ્યું આસન તો નિરધાર; પ્રેમ કરીને પુંજા કીધિ બ્રાહ્મણ ની તે વાર. ૧૫ ત્યાર પછી ત્યાં કહેવા લાગ્યો ગદગદ કંઠે રાય; અહો મુનિવર કેમ પધાર્યા તેનો કહો મહિમાય. ૧૬ વ્યાસ કહે તુજ ભાવિ પદાર્થ ભાસ્યુ મુજને સત્ય; આજથકી ખટ માસે પડશે તુજને તો વિપત્ય. ૧૭ અષ્ટાદશ બ્રાહ્મણની થાશે તુજ હાથે હત્યાય; તે પાપે કરી વ્યાધિ થાશે રક્તપિત્ત ક્ષય કાય. ૧૮ એવું સુણીને રાજા કંપ્યો લાગ્યો મુનિને પાય; ત્યાર પછી કહેવાને લાગ્યો કર જોડી મહાકાય. ૧૯ શી રીતે એ હત્યા થાશે બ્રાહ્મણની નિરધાર; તે સર્વે વિસ્તારી કહોને પારાશર કુમાર. ૨૦ ત્યારે મુનિ કહે છઠે મહિને આજથકી રાજંન; વાજી લેઇ વેચવાને આવશે સોદાગરનો તંન. ૨૧ તે તુરીને દેખી તારૂ મનડું તો લોભાશે; તેને વેચાતો રાખીશ તું તેથી સંકટ થાશે. ૨૨ તે માટે તેને ના બાંધિશ ફોગટ આપે તોય; લેવો તો વળી સ્વાર થવું નહીં સત્ય કહું છું સોય, ભુલથકી આરૂઢ થઉં તો જોવું નહી વન માંય; વનમાં જઇને ધર્મ વિચારી જીવ ન હણવો ત્યાંય. ૨૪ પણ તુજને ભાવિ ભુલવશે સાંભળ મારી વાત; પ્રાણ ગયે કરવી નહીં ક્યારે ભુંડણ કેરી વાત. ૨૫ તે ભુંડણનો નાશ કરીશ તો થાશે નારી તેહ; વળી તેની સાથે વરવાથી

પડશે તારો દેહ. ૨૬ લગ્ન કરૂં તો વશ નવ થાવું આપવુ નહીં વચન; વચન આપું તો તેની જોડે કરવો નહીં જગંન. ૨૭ યજ્ઞ કરૂ તો ઘરડા બ્રાહ્મણ ભેગા કરજે રાય; જવાનીઆનુ વરૂણ કરૂં તો શાન્ત થવું સદાય. ૨૮ હયના લીંગને હોમતી વખતે આપશે સ્ત્રીને તેહ; તેથી તે સજીવન થાશે તેમાં નહીં સદેહ. ૨૯ તે દેખીને બ્રાહ્મણ હસશે ભ્રમ થશે મન માંય; એટલે અબળા ઉડી જાશે આકાશે વળી ત્યાંય. ૩૦ તે વખતે અવનીપતિ તુજને ઉઠશે અંતર જ્વાળ; સંપુટ લેઇ બ્રાહ્મણને મારીશ ક્રોધથકી તે કાળ. ૩૧ તે તો ચક્ર થઇને કરશે બ્રાહ્મણનો સંહાર; અષ્ટાદશ હત્યાઓ થાશે તે વેળા નીરધાર. ૩૨ તે પાપે કરી નિશ્ચે થાશે સંપત્તીનો નાશ; રક્તપિત્તનો રોગ પીડશે દીલ રહેશે ઉદાશ. ૩૩ તે માટે તુજને ચેતાવ્યો પ્રથમથકી મેં રાય; પણ ભાવી ભુલવશે તુજને થવા કાળ તે થાય. ૩૪ માટે મારૂં સ્મરણ કરજે દુઃખ વિષે નીરધાર; તે વખતે હું આવી પહોંચીશ તપ મુકી આ ડાર. ૩૫ એવું કહીને વ્યાસ પધાર્યા રેવાકાંઠે સાર; ત્યાર પછી ત્યાં શું નિપજ્યું તેનો કરૂં વિસ્તાર. ૩૬ ॥ વલણ ॥ વ્યાસ ગયા તપ કારણે, વળતા વિત્યા ખટ માસરે; દુરગો કહે પછે આવીયો, સોદાગર નૃપ પાસરેરેરે. ॥ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભાર્થાંતરગત આદિપર્વણિ વ્યાસેન જન્મેજયસ્ય ભવિષ્ય કથનો નામ પ્રથમોઽધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ આવ્યો અશ્વનો વેપારી ત્યાંય, હસ્તિ-

નાપુર નગ્રની માંહ્ય; લાવ્યો પંચકલ્યાણી કેકાણ, તે તો સું-
દીર છે નિરવાણ. ૧ તેને જોયા ભુપતિએ જ્યારે, મન મોહ
પામ્યું તેણિવારે; પછી રાજાએ વિચાર કીધો, એક અશ્વ
વેચાતો લીધો. ૨ આપ્યું વેપારીને ઘણું ધન, ભુલ્યો ભુપ-
તિ વ્યાસ વચન; અશ્વ લીધા પછી વિત્યો માસ, બેઠો બા-
રમો રાહુ પ્રકાશ. ૩ કર્યો રાજાએ ત્યારે વિચાર, ચઢું અશ્વ
ઉપર આ વાર; એવું વિચારી ભુપતિ મન, થયો આરૂઢ
ક્ષત્રીનો તંન. ૪ મારી એડી ઘોડાને તો જ્યારે, ઉડયો અશ્વ
આકાશે તે વારે; ત્રણ દીવસ ને ત્રણ રાત, ભમ્યો અશ્વ આ-
કાશે સાક્ષાત. ૫ પછી ઉતર્યો વનની માંય, નથી વૃક્ષ પશુ
કોઇ ત્યાંય; મહા દારૂણ મેદાન તેહ, તપ્તવેળુથી દાઝે છે દેહ.
૬ એવા વનમાં પરિક્ષત બાળ, ઘણો ભુખ્યો થયો તે કાળ;
આજુબાજુ જોયું તેણિવાર, નથી પક્ષી કે ઢોર તે ઠાર. ૭
એક ભુંડણ દીઠી તે ઠામ, તેને મારવાને ધાલી હામ, બાણ
મંત્ર ભણી મુકયું જ્યારે, થઇ ભુંડણ ભામિની ત્યારે. ૮ જે-
ના રૂપ તણો નહીં પાર, ધર્યા અંગ વિષે શણગાર; મોહ મ-
નમથને ઉપજાવે, એવી રામા એ રૂપાળી કહાવે. ૯ તેને
જોઇ પરીક્ષત તંન, બોલ્યો હાસ્ય કરીને વચન; અહો સું-
દરી સાંભળો વાત, કોની પુત્રી તમે તો સાક્ષાત. ૧૦ થયો
કેમ પશુતણો દેહ, કહો વિસ્તારી સઘળું તેહ; ત્યારે સુંદરી
કહે સુણો રાય, કહું પુર્વ તણિ હું કથાય. ૧૧ સૌભરિ રૂષિ
મહારા તાત, નાનપણે મુઇ મારિ માત; થઇ મોટી હું તો
વળી જ્યારે, કહ્યું તાતને વાક્ય તે વારે. ૧૨ મુને પરણાવો-
ને મારા તાત, પીડે પીંડને કામ સાક્ષાત; એવું સાંભળી

પિતાએ આપ, દીધો ક્રોધ કરિ મને શ્રાપ. ૧૩ અરે દીકરી તેં તજી લાજ, કર્યું અયુક્ત ભાશણ આજ; માટે થાશે પશુ તણો દેહ, દુષ્ટ ભુંડણીનો જન્મ તેહ. ૧૪ આજથી વર્ષ નવાણું જાશે, ત્યારે શ્રાપ તારો તો મુકાશે; જ્યારે જન્મેજય મારશે બાણ, ત્યારે ગતિ થાશે નિરવાણ. ૧૫ ત્યારે ભુપતિ કહે તેણે ઠામ, જન્મેજય તો મહારૂં નામ; માટે ચાલો તમે મારિ સંગ, કરૂં પટરાણી આણિ ઉમંગ. ૧૬ એવું સુણીને સુંદરિ તેહ, કહે રાજાને કરવા સ્નેહ; આપો વચન જો મને રાય, તો તો તમારૂં ઇચ્છિત થાય. ૧૭ ત્યારે તેમ કરિ ભુપે સાર, બેસાડી અશ્વ ઉપર નાર; આવ્યો સત્વર પોતાને ઘેર, કરે કામ ક્રિડા ખુશીભેર. ૧૮ એક દીવસ કહે પેલી નાર, સુણો સ્વામી તમે નીરધાર; કરો યજ્ઞ તમે મારી સાથ, આપું દાન ઘણાં મારે હાથ. ૧૯ એવું સુણી પરિક્ષત બાળ, વિપ્ર તેડાવીયા તેણે કાળ; તેતો ઘરડા વપુથકી સાર, ત્યારે બોલી તેને જોઈ નાર. ૨૦ અરે સાંભળોને મારા સ્વામી, વૃદ્ધ વીપ્ર જોઇ ખેદ પામી; આપણ બેને જુવાનીનું જોર, માટે શોભે નહીં ઘરડાગોર. ૨૧ ત્યારે રાજાએ કરી વીચાર, તેડયા જવાનીયા વિપ્ર સાર; પછી યજ્ઞનો આરંભ કીધો, મોટો મંડપ ત્યાં બાંધી દીધો. ૨૨ પુર્ણાહુતી સમો થયો જ્યારે, અશ્વનું અંગ હોમીયું ત્યારે; હતું લીંગ કેકાણનું જેહ, આપ્યું અસ્ત્રીના હાથમાં તેહ. ૨૩ લાગ્યું હાલવા લીંગ તે ઠાર, ત્યારે વિપ્ર હશ્યાછે અપાર; થયો કામનિને ઘણો ક્રોધ, ઉડી આકાશે આણી વીરોધ. ૨૪ એવું જોઇ પરિક્ષત તંન, ઘણો ખેદ પામ્યો વળી મંન; માર્યું સંપુટ વીપ્રને જ્યારે, વાગ્યું ચ-

ક્ર થઇને તે વારે. ૨૫ મુવા અષ્ટાદશ વીપ્ર બાળ, વેઠી દારૂ-
ણુ હત્યા તે કાળ. તેથી અગ્નિ કોપ્યો અભીરામ, બાળ્યા નૃ-
પના મેહેલ તમામ. ૨૬ થયો અંગમાં રોગ તે ઠાર, રક્ત
પિત્ત તણો નીરધાર; ત્યારે રાજાએ કરી વીચાર, સંભાર્યા
મચ્છગંધા કુમાર. ૨૭ થયું વ્યાસને ધ્યાનમાં જાણ; ઉઠયા
તે સમે ત્યાં નીરવાણ; આવ્યા હસ્તિનાપુરમાં સાર, હતો
જ્યાં પરિક્ષીત કુમાર. ૨૮ કહ્યું ભુપને વ્યાસે વચન, ધીક
ધીક તને તો રાજંન; માહારૂં કહેવું માન્યું નહીં દુષ્ટ, તારા
ઉપર થયા હરી રૂષ્ટ. ૨૯ ત્યારે રાજા કહે સાંભળો તાત, મ-
ને ભુલાવ્યો દૈવે સાક્ષાત; માટે મટાડો મારી હત્યાય, જે તે
રીતે કંઇ કરી ઉપાય. ૩૦ ત્યારે વ્યાસ કહે સર્વેથી, તારો
ઉપાય જક્તમાં નથી; મારૂં કહેવું ના માને તું સત્ય, એવી
દુષ્ટ બુદ્ધિ તારી મત્ય. ૩૧ એવું સુણીને બોલ્યો રાજંન,
સત્ય માનીશ હવે વચન; કહે વ્યાશ ત્યારે અલ્યારાય; સુણ
ભારથ કેરી કથાય. ૩૨ પર્વ અષ્ટાદશ તેનાં કહાવે, પર્વે પર્વે
હત્યા એક જાવે; તારા વૃધ્ધો તણાં છે વખાણ, એ તો દેવ
હતા નિરવાણ. ૩૩ મહા અટપટાં તેમનાં કૃત્ય, સર્વે માનવાં
તાહરે સત્ય; જે પર્વ તો જુઠું મનાય, તેવી તે એક હત્યા
ન જાય. ૩૪. પછી વ્યાસજીએ તેણે ઠાર, જોવા પરિક્ષા ભુ-
પની સાર; કહી દ્રોણ પર્વની વાત, ભીમ યુદ્ધ તણિ તો સા-
ક્ષાત. ૩૫ લડ્યા ભગદત્તને ભીમ જ્યારે, નવતેરૂં કર્યું યુદ્ધ
ત્યારે; ઝાલી કુંજરને ઉંચા નાંખ્યા, એવી રીતે અતિ બળ
દાખ્યા. ૩૬ તેનાં ખોખાં કરંક પ્રકાશ, હજુ સુધી ભમે છે
આકાશ; એવી સાંભળી વારતા જ્યારે, શીશ ધુણાવ્યું રા-

જાએ ત્યારે. ૩૭ બોલ્યા તે સમે વ્યાસ વચંન, કેમ માથું ધુણાવ્યું રાજન; કહે ભુપતી ઓ રૂષીરાય, મુને મોટી થઇ છે શંકાય. ૩૮ ત્રણ પેઢી થઇ નીરધાર, વિત્યાં દોડસો વર્ષ આ વાર; હજુસુધી ખોખાં છે આકાશ, કેમ આવે એવો વિશ્વાસ. ૩૯ ત્યારે વ્યાસે રોકયો વાયુદેવ, ધરી સમાધિને તતખેવ; પડયાં એટલે ખોખાં તમામ, જોયાં ભુપતીએ તેણે ઠામ. ૪૦ પછી લાગ્યો મુનીને પાય, ભુલ માફ કરો રૂષીરાય; ત્યારે વ્યાસ કહે સાંભળ ભુપ, એક હત્યા રહેશે દુઃખરૂપ. ૪૧ ઘણા કાલાવાલા કર્યા જ્યારે, વ્યાસે હત્યા વેંચી આપી ત્યારે; આપી બ્રાહ્મણોને નિરધાર, તલતલપુર તમામને સાર. ૪૨ વિપ્રે તપ કરીને કાઢી તેહ, થયા શુદ્ધ મટયો કૃષ્ણ દેહ; હવે વૈશંપાયન નામે જેહ, હતો વ્યાસનો શિષ્યજ તેહ. ૪૩ તેને વ્યાસે કરી આજ્ઞાય, જન્મેજયને સુણાવો કથાય; એવી આજ્ઞા કરી તતકાળ, ગયા મચ્છગંધા કેરાબાળ. ૪૪ ॥ વલણ ॥ વૈશંપાયન બોલીઆ, આણી અતિ કરૂણાયરે; દુર્ગો કે એ તો કહે, ભારથનો મહિમાયરેરે. ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુકગાશંકર વિરચિતે મહાભાર્થાંતરગત આદીપર્વણિ જન્મેજયસ્ય હત્યા પ્રાપ્તા નામ દ્વીતિયોડધ્યાય.

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; વિસ્તારી સંભળાવું તુજને આદીપર્વ મહિમાય. ૧ કોશળ દેશ તણો એક રાજા હસ્તસેન ભુપાળ; તેને ઘેર પ્રજા કાંઇ નહોતી બાળકી કે વળી બાળ. ૨ તેથી

તે તપ કરવા ચાલ્યો વનવિશે નિર્ધાર; તે વખતે પાળેલો પોપટ સાથે લીધો સાર. ૩ વન વિશે આવિને તેણે ધરવા માંડ્યું ધ્યાન; રાત્રિ દિવશ દુખ વેઠે એ તો પુત્ર થવા નીદાન. ૪ એવામાં તેની પત્નિ તો રજસ્વળા થઇ ઘેર; ત્યારે તેણે મન વિચાર્યું શી કરૂં હવે પેર. ૫ તે વેળા એક દાસી સુંદર પોતાની નિરધાર; તેને બોલાવી રાણીએ સર્વે કહ્યો વિચાર. ૬ એટલે તે દાશીએ લીધું સમળી કેરૂ રૂપ; ત્યારે તેની કોટે બાંધ્યો પત્ર લખી અનુપ. ૭ તે કાળે દાશી તો ઉડી આકાશે નિરવાણ; વળતી તેણે હસ્તસેનને આવી કીધું જાણ. ૮ પત્ર વાંચીને તે રાજાએ કીધો મન વિચાર; નગ્ર ઘણું છેટું છે માટે જાતાં થાશે વાર. ૯ તે ર કાણ હું વિર્ય કાઢીને પોચાડું ઘેર આજ; તેથી અબળા ગર્ભ ધારશે થાશે રૂડું કાજ. ૧૦ એમ વિચારી રાજાએ તો પડીઓ કીધો એક; તેમાં મુક્યું વીર્ય પોતાનું જતન કરી વીશેક. ૧૧ વળતી પેલી સમળીને તો સોંપ્યો પડીઓસાર; તે તો ચંચુમાં લઇ ઉડી આકાસે નિરધાર. ૧૨ એક ક્ષણુમાં આવી એ તો સરીતા વચ્ચે રાય; ત્યારે શકરો બાજ આવીયો ઇશ્વરની ઇચ્છાય. ૧૩ તેણે પડીઓ પાડી નંખાવ્યો ગંગાજીમાં સાર; તેથી વિર્ય ગળ્યું માછલીએ ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૧૪ હરી ઇચ્છાથી તે માછલીને ગર્ભ રહ્યો નીરવાણ; તેતો પુરા માસે પાક્યો વાતજ એહ પ્રમાણ. ૧૫ એવામાં એક ઢિમ્મર તેણે નાંખી નદીમાં જાળ; ત્યારપછી પેલી માછલીને ચીરી ત્યાં તત્કાળ.૧૬ એટલે તેના ઉદરમાંથી પુત્રી નીકળી એક; તેને લઇ પત્નિને સોંપી પ્રસન્ન થઇ વિશેક. ૧૭ વળતી તે-

નું નામ પાડીયું ઢીમ્મરે તે ઠાર; મચ્છગંધા મહા રૂપે રૂડી શક્તિનો અવતાર. ૧૮ દીન દીન મોટી થાયે એ તો ઢીમ્મર કેરે ઘેર; ત્યાર પછી પ્રભુની ઇચ્છાએ વર્ષ વીતીયાં તેર. ૧૯ વળતી તે મચ્છગંધા પોતે નાવ ચલાવે સાર; ઉતારૂ લોકોને તેડી જાએ સામે પાર. ૨૦ એવામાં પારાશર રૂષી વશિષ્ઠ કેરા તંન; તેતો તપ ઇશ્વરનું કરે છે પાતાળે રાજંન. ૨૧ તેની દ્રષ્ટી આગળ કીધો પશુએ તો વીહાર; ત્યારે મુનીને કામ વ્યાપીયો રૂવે રૂવે નીરધાર. ૨૨ તેથી તપ મુકીને આવ્યા નદી કાંઠે મુનીરાય; એટલે મચ્છગંધાને દીઠી દ્રષ્ટીથી તદાય. ૨૩ વળતી મશ્કરી કરીને બોલ્યા મુનીવર તો વચંન; અરે પ્રિયા મુજ સાથે વર તું પ્રિતી આણીમન. ૨૪ એવું સાંભળી મચ્છગંધા તો બોલી તેણે ઠાર; અહોમુની આવું શું બોલો જ્ઞાન તજી નિરધાર. ૨૫ હું તો છું મચ્છીની દીકરી નીચ કુળ મુનીરાય; તમે ઘણા તપસ્વી બ્રાહ્મણ સુર્ય જેવી પ્રભુતાય ૨૬ તે માટે મુજ સાથે રમતાં થાશે તપનો નાશ; વળી જગમાં અપકીર્તિ પામશો તે તો દુષ્ટ પ્રકાશ ૨૭ તેવી રીતે કાયા મારી મચ્છ જેવી ગંધાય; તેમજ તરણી અસ્ત થયા વીણ વૈભવ કેમ ભોગવાય. ૨૮ વળી વપુએ બહુ વૃદ્ધ તમે છો હું તો નાની બાળ; તે માટે તમને નહીં વરૂ સત્ય કહું આ કાળ. ૨૯ ત્યારે મુનીએ અંજની ભરીને જળ છાંટયું રાજંન; તેથી મચ્છગંધાનું થયું લક્ષ્મી જેવું તંન. ૩૦ અંગ થકી એક યોજન સુધી નીકળે સારી વાસ; તેવું રૂપ ઘણું રઢીઆળું ચંદ્રવદન પ્રકાશ. ૩૧ ત્યાર પછે વિધાને જોરે વરસાવી ધુંમેર; તેથી સંજ્યા જેવું ભાસ્યું એ-

વી તપની મેહેર. ૩૨ મુનીવર પણ જવાન થયા ત્યાં સુણ જન્મેજય રાય; સોળ વર્ષની ઉમ્મર જેની સોના જેવી કાય. ૩૩ વળતો ત્યાં પારાશર મુનીયે પ્રિતી આણી મંન; સંગ કર્યો તે સ્ત્રીની સાથે ખોયું તપનું ધન્ન. ૩૪ મચ્છગંધાને ગર્ભ રહયો પછી આનંદમાં દીન જાય; ખાનપાન ખુબ સુખ ભોગવે ગંગા કાંઠે રાય. ૩૫ એવામાં મુનીવરને ઉપજ્યું અંતર માંહી જ્ઞાન; ત્યારે ચિંત્યા કરવા લાગ્યા ઝાઝી તેણે સ્થાન. ૩૬ વળતી મચ્છગંધાને કહેછે ગદગદ થઇ માહારાજ; અરે પ્રિયા હું વનમાં જાઉછું તપ કરવાને આજ. ૩૭ એટલે અબળા કહેવા લાગી સાંભળો મારા નાથ; આવું કરવું તું તો મારો શીદ ગ્રહયોતો હાથ. ૩૮ ત્યારે તે સુંદરીને કહેછે મુનીવર તો વચન. હવેથી ઢિમ્મરના ઘરમાં કરશો નહીં ભોજન. ૩૯ પુત્ર તમારો પ્રગટ થશે તે ઇશ્વરનો અવતાર; તેનું કહેવું કરજ્યો નિશ્ચે તજીને અન્ય વિચાર. ૪૦ ત્યાં સુધી તમને સાચવશે ઇંદ્રાદિક સૌ દેવ, એવું કહીને ચાલ્યા ત્યાંથી પારાશર તતખેવ. ૪૧ ત્યાર પછી નવ માસ વિતીયા જોતાં જોતાં સાર, એટલે અવિનાશી અવતરીયા પુત્ર રૂપે નિરધાર. ૪૨ ॥ વલણ વ્યાસ મુની એ તો થયા વિદ્યાનો ભંડારરે; દુર્ગો કહે શ્રોતા સુણો, કહું તેનો વિસ્તારરેરેરે. ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીતરે કવિ દુર્ગાશંકર વીરચીતે માહાભાર્થાંતર ગત આદિપર્વણી વ્યાસોત્પત્તિ કથનો નામ ત્રતીયો ઽધ્યાયઃ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વચન; સુણો સ-

ત્યવાદી નૃપ તંન; મચ્છગંધાએ પ્રસવ્યો બાળ, તેની કાન્તિકે રૂડિ રશાળ. ૧ માથે બાબરી ભુરી જણાય, તેવું ભાળ વિશાળ શોભાય; જોતજોતામાં બાળક એહ. વધ્યો દેહ થકી વળી તેહ જાણે સાત વરસનો તંન, એવું ભાશ્યું માતાનેજ મંન; ત્યારે વિસ્મય થઇ તે નાર, કહેવા લાગી તનુજને સાર. ૩ અહો પુત્ર સુણો તમે વાત, ચાલો સંઘાતે મારી સાક્ષાત. સુણી વ્યાસજી બોલ્યા વચન, અતિ ઉત્સાહ આણીને મંન. ૪ અરે માતા કહ્યું માનો મારૂં, તેથી ઇશ્વર કરશે સારૂં; પ્રથ્વીપતિ જે સંતનું રાય, તેતો શિવનો અંશ કહેવાય. ૫ તેને વરો તમે આણીવાર, તજી મનથી સર્વ વિચાર; હું તો જાઇશ વનની માંય, તપ કરીશ પ્રભુનું ત્યાંય ૬ મારા પિતા પારાશર જેહ, ફળફુલ ખાતા હશે તેહ; તોએ તમને દેખીને માત, મોહ પામ્યા ત્વરાથી સાક્ષાત. ૭ તો તો સંસારમાં રહી જંન, કરે ખટરસકેરાં ભોજન; તેની ઇંદ્રિયો કેમ જીતાય, માટે વનમાં જવાનો હું માય. ૮ મારા જેવું પડે કંઇ કામ, ત્યારે સંભાળજો તેણે ઠામ; તેથી આવીશ હું તેણે ઠાર, તેમાં અસત્ય નહીં લગાર. ૯ સુણી પુત્રનાં એવાં વચન, મચ્છગંધાએ કીધું રૂદન; હવે વ્યાસમુની પછી રાય, ગયા રેવાકાંઠે મહા કાય. ૧૦ પછી મચ્છગંધા ત્યાંથી સાર, આવી ઢિમ્મરને દરબાર. ત્યારે પ્રેમ આણી અતિ મન, બોલ્યો પારધી ત્યાંતો વચન. ૧૧ અહો પુત્રી સુણો તમે વાત, કીંહાદાનાં કયાં હતાં સાક્ષાત; તારા દેહની દુર્ગંધી જેહ, કોણે નાશ કરી વળી તેહ. ૧૨ સુણી મચ્છગંધા બોલી ત્યાંય, હું તો ભુલી પડી વન માંય; એવા-

માં એક બ્રાહ્મણે સાર, એઠું પાણી રેડ્યું નિરધાર. ૧૩ તેતો પડ્યું મારાપર તાત, તેથી દુર્ગંધી મટી સાક્ષાત; એવાં પુત્રીનાં સુણી વચન, થયો ઢિમ્મર પોતે પ્રસંન. ૧૪ પછી અચ્છગંધાને પ્રકાશ, આપ્યો રહેવાને જુદો નિવાસ; સીધુસામાન જોઈતું જેહ, સર્વે પોંચાડ્યું જુદુંજ તેહ. ૧૫ તે દહાડાથી સાંભળ તું રાય, મચ્છગંધા જુદુ રાંધી ખાય; રહીએટલેથી એ કથા, વ્યાસ જન્મતણો મહિમાય. ૧૬ હવે ભિસ્મોત્પત્તિ કેરી વાત, કહું વિસ્નારી તુંને સાક્ષાત; કોઇ કાળે પશુપતિ દેવ આવ્યા બારણેથી તતખેવ. ત્યારે બેઠા ગૌરીકેરી પાસ, કરવા વાર્તા આણી ઉલ્લાસ; એવું દેખી ગંગાજી તે ઠામ, બોલી મરડમાં અભિરામ. ૧૭ વાલી પત્નિતણી આણીવાર, પુછી ખબર પહેલીજ સાર; મુને વીસારી મેલી આ કાળ, એવા નીર્દય થયા દયાળ. ૧૯ સુણી શંકરને ચઢી રીસ, શ્રાપ દિધો ગંગાને તે દીશ; અહો નારી સુણો આણીવાર, પડો પ્રથ્વી વિશે નીરધાર. ૨૦ ચંદ્ર વંશમાં સંતનું ભુપ, તે તો નિશ્ચય મારૂ સ્વરૂપ; તેને વરો તમે અબળાય, તેથી સતિપણું નહીં જાય. ૨૧ એવામાં શિવનાં સુણી વચન, કર્યું ગંગાએ ત્યાં તો રૂદન; પછી કેહેવા લાગ્યાં તેણે ઠાર, મારૂં વાક્ય સુણો ભરથાર. ૨૨ તમો વિના ક્ષણું ન રહેવાય, તો તો જન્મારો કેમ ત્યાં જાય; ત્યારે શંકર બોલ્યા વચન, તજો તારૂણી ચિંત્યાજ મન. ૨૩ કહ્યું માને જ્યાં સુધી એ રાય, રહેજો ત્યાં સુધી તમે પ્રિયાય; મારો શ્રાપ મટે નહીં સાર, માટે પડવું પડશે નીરધાર. ૨૪ એવી રીતે ગંગાને તે કાળ, થયો શિવનો શ્રાપ વિશાળ. એ-

વામાં વસુ નામના દેવ, ગયા વશિષ્ટને ઘેર એવ. ૨૫ ત્યારે રાજી થયા મુની જંન, કરાવ્યું પ્રીતિ આણી ભોજંન; ગાય નંદીની કેરૂં જે દુધ, પાયુ આઠે જણાને વિશુદ્ધ. ૨૬ લાગ્યું મધુર તેતો અપાર, આવ્યો અમૃતનો ઓડકાર; તેણે સમે વસુએ રાજન, ગાય ચોરી લેવી ધારી મન. ૨૭ પછી રાત્રિ પડી જેહ વારે, સુરભી લેઈ ચાલ્યા તેણીવારે; થયું તે તો વશિષ્ટને જાણ, ત્યારે શ્રાપ દીધો નિરવાણ. ૨૮ અરે દુષ્ટો સુણો તમે વાત, કરી ચોરી ધેનુની સાક્ષાત; માટે પ્રથ્વીમાં પડો આ વાર, ધરો મનુષ્યનો અવતાર. ૨૯ ગાય છોડનારો વસુ જેહ, રહેશે ઘણા કાળ સુધી તેહ; બીજા આવશો વેહેલા આ ઠામ, એવું બોલ્યા મુની અભિરામ. ૩૦ પછી ચાલ્યા ત્યાંથી વસુદેવ, આવ્યા કૈલાશમાં તતખેવ; તેહ કાળે વળી તેણે સ્થાન, ગંગા કરવા બેઠાં હતાં સ્નાન. ૩૧ તેની નગ્ન હતી સૌ કાય, તે તો દીઠી વસુએ તહાય; ત્યારે ગંગાજી બોલ્યાં વચન, અલ્યા સુણો વસૂદીતા તંન. ૩૨ મારી નગ્ન દીઠી તમે કાય, માટે થાશોજ મારી પ્રજાય; એવુ સુંણી વસુ પામ્યા ખેદ, આવ્યા મુકામમાં નિર્વેદ. ૩૩ પછી ગંગા ધરી શણગાર આવ્યાં પ્રથ્વી વિશે નિરધાર; હસ્તીનાપુર નગ્રની પાસ, હતો સુંદીર બાગ પ્રકાશ. ૩૪ તેમાં વીણા લેઈ કરમાંય, ગાન કરવા લાગ્યાં શુભ ત્યાંય; આવ્યા તે સમે સંતનુ ભુપ, જેનું સુંદર ગૌર સ્વરૂપ. ૩૫ તેણે દીઠાં ગંગાજીને જ્યારે, તેથી મોહ પામ્યા તેણીવારે. ॥ વલણ ॥ વળતા વાંણી ઓચર્યા, સંતનું તેણે ઠારરે; દુર્ગા કહે તે તો કહે ગંગાને નિરધારરેરે. ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિતરે કવિ દુરગા-

શંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદિપર્વણી ગંગા તથા વસુ શ્રાપ પ્રાપ્તો નામ ચતુર્થો ડધ્યાયઃ ॥ ૪ ॥

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણિ પેરે બોલ્યા સુણુ સતવાદી રાય, ત્યાર પછી રાજાએ પુછ્યું તેનો કહુ મહિમાય; સંતનું કે' છે સાંભળ અબળા કયત આવી આ ઠાર, તારૂ રૂપ જોઈ હું મોહયો માટે થા મુજ નાર; તે વખતે ગંગાજી બોલ્યાં સાંભળોને રાજાય. ગંગા એવું નામ મારૂ આવી હું વરવાય; પણ મારો એય ટેક આકરો માટે આપો વેણ. જેથી કોઈ દીન કલેશ ન થાએ બેસે નહી વળી કે'ણ. ૪ મારૂં કેવું જ્યાંસુધી કરશો તમે તો રાજન્ન; ત્યાંસુધી હું તો રેવાની તમારે સદન્ન. ૫ વળતી હું કૈલાશે જઇશ સત્ય કહુ ભુપાળ; તે માટે જો કેતા હો તો આવું આણે કાળ. ૬ શંતનું કે બહુ સારૂ અબળા ચાલોને હવે ઘેર, તમારૂં કેહેવું હું માનીશ નિત્યે આનંદ ભેર; એવું કહી ગંગાને તેડી નૃપ આવ્યા પુરમાંય; ત્યારપછી ખુબ સુખ ભોગવે પત્નિ સાથે ત્યાંય. ૮ એવામાં તો અષ્ટવસુએ શ્રાપ વિચારી સાર, રાજાને ત્યાં ગંગાજીથી લીધો છે અવતાર. ૯ પ્રથમ પુત્ર પ્રસવ્યો તે વખતે ગંગા બોલ્યાં ત્યાંય; અરે ભુપતી આને નાંખો જુમનાજીની માંહ્ય. ૧૦ ત્યારે તે પ્રમાણે કીધું રાજાએ નીરધાર; રૂમાલે વીંટીને નાંખ્યો પુત્ર નદીમાં સાર. ૧૧ એવા એવા સાત પુત્રને નાંખ્યા નદીમાં રાય; વળતી આઠમો ગર્ભ અવતર્યો ગાંગેવજી મહાકાય. ૧૨ તે વખતે પુરના લોકો સઉ આવ્યા ભુપતી પાસ; તે તો સર્વે કેહેવા લાગ્યા ઠપકો

દેઈ પ્રકાશ. ૧૩ અરે સંતનું આ શું કરો છો દુષ્ટ આ વેળાય; સ્ત્રીનું કેહેવું સાચુ માની પુત્રને કેમ મરાય. ૧૪ વ્રદ્ધ અવસ્થા છેક તમારી ક્ષીણ થઈ સઉ કાય, તે માટે મનમાં વિચારો પાળશે કોણ પ્રજાય. ૧૫ તેથી આ સુતને જીવાડો જાવા દો એ નાર; જેણે કરીને વંશ ન જાએ મુકિત પામો સાર. ૧૬ એવું સર્વનું વાકય સુણીને સંતનુંએ તે કાળ; ગંગાજીને આજ્ઞા આપી જીવાડયો એ બાળ. ૧૭ જાતી વેળા ગંગા કેહે છે રાજાને વચન; મારે નામે નામ પાડજ્યો પુત્ર તણું રાજન. ૧૮ પરાક્રમે એ પુરો થાશે ભણશે બહુ વિદ્યાય; તેવી રીતે કોઇ પ્રાણિથી યુદ્ધે ન જીતાય. ૧૯ એવું કહી ગંગાજી ચાલ્યાં કૈલાશે તતકાળ; વળતી રાજાએ ઉછેર્યો ધાવ રાખીને બાળ. ૨૦ એવી રીતે સાત વર્ષનો પુત્ર થયો જે વારે; એટલે રાજાએ તો દીધું ઉપવિત તેણી વારે. ૨૧ ત્યાર પછી ગાંગેવ તો ભણિયા ધનુર વેદ વિદ્યાય; ધર્મ શાસ્ત્રને ઉપનીશદ વળી શીખ્યા સર્વ કળાય. ૨૨ સારી પેઠે સમજણ આવી ગાંગેવને જે વાર; ત્યારે પોતે કરવા લાગ્યા અંતરમાં વીચાર. ૨૩ મારે માટે વ્રદ્ધપણામાં તાતે તજી અબળાય; તે કારણ તેમને પરણાવું ખોળીને કંન્યાય. ૨૪ ॥ વલણ ॥ એવો મનસુબો કરી, ગંગા સુત મહા કાયરે; દુરગો કહે તેણે સમે, કન્યા લેવા જાયરેરેરે. ૨૫ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિતરે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભાર્થાતર ગત આદિ પર્વણિ ભીષ્મોત્પત્તિ કથનો નામ પંચમો અધ્યાયઃ ॥ ૫ ॥

કડવું ૬ ઠું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સુણો સ-ત્યવાદિ નૃપ તંન; પછી અશ્વે ચઢી નિરધાર, ચાલ્યા ન-ગ્રથી ગંગા કુમાર. ૧ તે તો જોતા જોતા બહુ દેશ, આવ્યા ગંગાને તીરે નરેશ; દીઠી મચ્છગંધા તેણે ઠાર, જેના રૂપતણો નહીં પાર. ૨ તેને કહેવા લાગ્યા નૃપ તંન, સુણો સુંદરી મારૂં વચન; પ્રથ્વીપતિ જે શંતનુ રાય, તેની સાથે વરો આ વેળાય. ૩ થશે તે થકી ઉત્તમ કાજ, માટે કહ્યું કરો તમે આજ; સુણિ મચ્છગંધા કહે રાય, હું તો તમને પરણું આ વેળાય, ૪ નહીં વરૂ તમ તાતને ભુપ, કારણ કે એ તો વ્ર-દ્ધ સ્વરૂપ; થાય તે થકી પુત્ર પ્રકાશ, તે તો કેહેવાય ગાદી-ના દાસ. ૫ એવાં સુણી સતીનાં વચન, પછી કહેવા લાગ્યાં ગંગા તંન; અરે નારી સુણો તમે વાત, નહીં કરૂં હું રાજ્ય સાક્ષાત. ૬ તેવી રીતે વરૂં જો કન્યાય, તેતો મુજ શીર કો-ટી હત્યાય, ત્યારે મચ્છગંધા તેણીવાર, આવ્યાં હસ્તીનાપુ-રમાં સાર. ૭ વર્યાં શંતનુને પછી એહ, તજી મનથી સર્વ સંદેહ, થોડા દીવસમાં તેણે ઠાર, થયા ઉભય તેને કુમાર. ૮ તેનાં ભુપતીએ તેણે ઠામ, પાડયાં ગોરને પુછીને નામ; ચી-ત્ર વીર્ય મોટાની સંજ્ઞાય, વીચીત્રવીર્ય નાંનો કેહેવાય. ૯ થ-યા દીવસે દીવસે મોટા એહ, સપ્ત વર્ષનાઅર્ભક તેહ; ત્યા-રે શંતનુએ આણી પ્યાર, કર્યો ઉપવીત કેરો સંસ્કાર. ૧૦ વળતી વિત્યા પછી એક માસ, મરણ પામીયા ભુપ પ્રકાશ; તેણે સમે ભિષ્મે પાળા ટેક, કર્યો ચિત્રને રાજ્યાભિશેક. ૧૧ પછી તાતતણી જે ક્રિયાય, તેણે આચરી પોતે તદાય; જ-

માડયું આખું નગ્ર તે સ્થાન, આપ્યાં વિપ્રોને અત્યંત દાન.
૧૨ એવામાં કાશી નગ્રનો રાય, કાશીરાજા નામે મહા કાય;
તેને પુત્રીઓ ત્રણજ સાર જેના રૂપ તણો નહીં પાર. ૧૩
અંબા અંબીકા અંબાલી કાય, એવાં તેહનાં નામ કહેવાય;
તેનો પ્રેમથકી ભુપે સાર, રચ્યો સ્વયંવર નિરધાર. ૧૪ તે-
માં તેડીઆ ક્ષત્રીના તંન, એક ગાંગેવ વિના રાજંન; ત્યારે
નારદજી મુનિ દેવ, આવ્યા ભિષ્મ પાસે તતખેવ. ૧૫ તે તો
કહેવાને લાગ્યા વચંન, અહો સાંભળો શંતનું તન; કાશી-
નગ્રપતીએ આ વાર, રચ્યો સ્વયંવર નિરધાર. ૧૫ તેમાં
તમારા વીના ભુપાળ, તેડ્યા સમસ્ત ક્ષત્રીના બાળ; સુણી
ગાંગેવને ચડી રીસ, ઉઠી ઉભા થયા તેણે દીશ. ૧૭ વળતી
લેઇ પોતાની સેન્યાય, ગયા કાશી વિશે મહા કાય; તેણે સ-
મે વિચારીને મન, સૌને ભાગોળે રાખ્યા રાજંન. ૧૮ પેઠા
એકલા પુરની માંય, કોઇ જાણે નહીં એમ ત્યાંય; પછી ધીરેધીરે
નીરધાર, આવ્યા મંડપ પાસેજ સાર. ૧૯ દિઠા તે સમે ક્ષ-
ત્રીના બાળ, દેશ બોતેર કેરા ભુપાળ; બેઠા સિંહાસને સઉ
વિર, રાખી અત્યંત હૈયામાં ધિર. ૨૦ તેની પાછળ ઢાંકીને
દેહ, ગુપ્ત ઉભા ગંગાસુત એહ; એવામાં ત્યાં રાજાની કન્યા-
ય, આવી ત્રણે સભામાં તદાય. ૨૧ તેને દેખીને ગંગાના
બાળ, ઉઠી ઉભા થયા તતકાળ; જેમ ગજેંદ્રને જોઇ હરી,
મારે થેકડો ઉછાળો ભરી. ૨૨ તેવી રીતે નદિ કેરા તંન, આ-
વ્યા કંન્યાની પાસે રાજંન; પછી બાથ ભરી મહા કાય, ઉ-
ચકી લીધિ ત્રણે કન્યાય. ૨૩ ચાલ્યા સર્વે જોતાં પછી સાર,
જેના બળતણો નહીં પાર; તેણે સમે આવેલા જે ભુપ, તે
તો ક્રોધે ભરાયા અનુપ. ૨૪ પછી સર્વે મળીને તેણે ઠાર,

યુદ્ધ કરવાનો કીધો વીચાર; નાશ આયુદ્ધ લેઇને એહ, જેના પર્વત જેવા છે દેહ. ૨૫ આવ્યા નગ્રની ભાગોળે જ્યારે, દિઠા ભિષ્મને ઉભેલા ત્યારે; જેનાં લોચન છે અતી લાલ, વળી દેહ ઘણો વિક્રાળ. ૨૬ ॥ વલણ ॥ એ રીતે ભીસ્મે હરી ભુપ તણી કન્યાયરે; દુર્ગા કહે પછે શું થયું, તેનો કહુ મંહીમાયરેરેરે. ॥ ઇતીશ્રી પાંડવચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાંતર ગત આદી પર્વણી ભીસ્મસેન કાશીરાજ્યસ્ય કંન્યાહર્ણંકતા નામ ષષ્મોડધ્યાયઃ ॥ ૬ ॥

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જન્મેજય રાય; ત્યારપછી સંગ્રામ થયો ત્યાં તેનો કહું મહીમાય. ૧ સર્વે ભુપે ભીસ્મપીતાને આંતર્યા તેણે ઠાર; વળતી તેણે એકે કાળે મારવા માંડયો માર. ૨ તે વખતે ગંગા સુતે પણ ધર્યા ધનુશ ને બાણ; મેઘની પેઠે વ્રષ્ટી કીધિ સાયકની નિર્વાણ. ૩ એવી રીતે ચાર ઘટીકા યુદ્ધ થયું જે વારે; એટલે સર્વે ભુપતી નાઠા ત્રાસ પામીને ત્યારે. ૪ તે કાળે ત્રણે કન્યાને લેઇ ગંગા તંન; હસ્તીનાપુર માંહીઆવ્યા ઉતાવળા રાજંન. ૫ ત્યારપછી અંબા અંબીકા નામે જે કન્યાય; તેતો નીજ બંધવની સાથે પરણાવી તદાય. ૬ ચીત્રવિર્યનું અંબા સાથે, લગ્ન કર્યું તે ઠાર; તેવી રીતે વિચીત્ર વિર્યને અંબીકાનું સાર. ૭ ત્રીજી કન્યા અંબાલીકા સૌથી મોટી જેહ; તેને ભીસ્મે કાઢી મુકી તેમાં નહીં સંદેહ. ૮ તે કન્યાનું શલ્યના ઉપર હતું મુળથી મંન; તેથી તેની પાસે ગઇ પ્રસન્ન થઇ નૃપ તન. ૯ તેણે પણ વરવાની ના કહિ દિલમાં થઇ ઉદાશ; કારણ કે ગંગા સુત કેરો મનમાં મોટો

ત્રાસ. ૧૦ ત્યારે તે કન્યા તો આવી ફરશુરામની પાસ; વળ-
તી મુખથી કહેવા લાગી નાંખીને નિશ્વાસ. ૧૧ અહો વિપ્ર
દુઃખ ભાગો મારૂં કૃપા કરી આ વાર; જેથી મુજને શાન્તિ
થાએ શોક મટે નીરધાર. ૧૨ સ્વયંવરથી હર્ણ કરીને લા-
વ્યા ગંગા તંન; હવે મુજને કાઢી મુકી દયા તજીને મંન. ૧૩
તે માટે શીખામણ દેઇ સમજાવો મહારાજ. કેમ જે મારી
સાથે એ તો લગ્ન કરે વળી આજ. ૧૪ એવું સાંભળી જ-
મદગ્ની સુત તરત થયા તૈયાર; ભીષ્મપીતાની પાસે આવ્યા
ક્ષણુ નવ લાગી વાર. ૧૫ વળતી તેને કહેવા લાગ્યા ક્રોધ
કરી મુનિરાય; અરે મુરખ કેમ કાઢી મુકી આણેલી કન્યાય.
૧૬ માટે એની સાથે વર તું નિશ્ચે આણીવાર; નીકર તુજ-
ને દોષ લાગશે બળશે સુકૃત સાર. ૧૭ ત્યારેં કર જોડીને
કહેછે મુનિને ભીષ્મપીતાય; અરે ગુરૂ મેં કરી પ્રતીજ્ઞા પર-
ણ્યાની અબળાય. ૧૮ તે માટે એ કન્યાને હું નથી વરવા-
નો આજ; કારણ કે નિજ ધર્મ છોડતાં જુગમાં જાએ લાજ.
૧૯ તે વખતે ફરશીધરને તો લાગી નખશીખ જ્વાળ; વ-
ળતી પોતે કહેવા લાગ્યા ગાંગેવને તતકાળ. ૨૦ અરે દુષ્ટ
તેં શિષ્ય થઇને લોપી મુજ આજ્ઞાય, તે માટે લડ મારી સા-
થે કરૂં તુજને શિક્ષાય. ૨૧ ત્યારે ગંગા સુતે તતક્ષણ ધર્યું
ધનુષ ને બાણ; વળતી મુનીની સાથે કીધું યુદ્ધ ઘણું નિર્વા-
ણ. ૨૨ તેમાં જમદગ્ની સુત હાર્યા ભેદાયો બહુ દેહ; એટલે
યુદ્ધ તજીને દિધો શ્રાપ ભયંકર તેહ. ૨૩ અલ્યા મુરખ શાં-
તનુના દીકરા સાંભળ મારી વાત; જ્યારે ત્યારે વ્યંઢળ હા-
થે થાશે તારી ઘાત. ૨૪ એવું કહીને મુનીવર ત્યાંથી ગયા
મુકામે સાર; ત્યારે પેલી કન્યાએ તો કીધો મન વિચાર. ૨૫

હવે જીવીને શું કરવું મરવું આદરી મંન; કારણ કે નિધણીયું રેહેવું તેથી શ્રેષ્ટ પતંન. ૨૬ એવું સમજી ગંગા કાંઠે આવી એ અબળાય; ત્યારપછી ચીતા ખડકીને દગ્ધ કંરી નીજ કાય. ૨૭ ॥ વલણ ॥ એવીરિતે ભિષ્મને શ્રાપ થયો તે ઠારરે; દુર્ગો કહે એતો વળી, દૈવગતી નિરધારરેરેરે. ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિતરે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહા ભાર્થાતર ગત આદીપર્વણી ભિષ્મસ્ય ફર્શુરામેણ શ્રાપદત્તો નામ સપ્તમો અધ્યાયઃ ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય, ત્યારપછી ત્યાં શું નીપજ્યું તેનો કહું મહીમાય. ૧ મચ્છગંધાની આજ્ઞા પાળે ગંગાજીનાં બાળ. જ્ઞાન ગોષ્ટિનિ કથા સુણાવે, સેવા કરે ત્રિકાળ. ૨ અલખ મુકામે એ બે રે'છે ગાંગેવ મચ્છગંધાય, વેદતણાં ઉપનિષદની ત્યાં નિત્ય કરે કથાય. ૩ હેવામાં કોઇ પાપી પુરૂષે ચલાવી ખોટી વાત, મચ્છગંધાને નિત્યે ભોગવે ભિસ્મ પિતા સાક્ષાત. ૪ ચિત્ર વિચિત્રને જાણ થયું તે આળ ઉડતું જેહ, ભાવીએ ભુલાવ્યા તેમને પ્રગટયો મન સંદેહ. ૫ મધરાને માતાને મંદિર સંતાયા બે વિર, ગાંગેવની ચરચા જોવાને મુનિવર કેહે મતિ ધીર. ૬ એટલામાં ત્યાં ગાંગેવ ઉઠયા જાગ્યાં નિજ માતાય, સૌચ વિધિ દાતણ કરીને પછી કીધી સ્નાન ક્રીયાય. ૭ ત્યારપછી ગાંગેવ લેઇ બેઠા પુસ્તક તો નિરધાર, મચ્છગંધાને શ્રવણ કરાએ ક્ષાન કથાનો સાર. ૮ ચિત્ર વિચિત્રે તે તો દીઠું પસ્તાયા મનમાંય, ત્યાંથકી તેતો ચાલી આવ્યા રાજભુવન છે જ્યાંય. ૯ ત્યાર પછી તે બેઉ ભરાપા

મ્યા અતિ પરિતાપ, મિથ્યા હેરૂ માનુ કીધું બેહું તેનું પા-
પ. ૧૦ તે કારણ ગાંગેવને પુછયું પ્રાતઃસ્કાળે સાર, મોટા
ભાઈ અમને બતાવો ઉત્તર એક આ વાર. ૧૧ કોઇ પ્રાણી
એ હેરૂ કીધું માતાનું નિરધાર, તેનું પાપ મટે શી રીતે તે-
નો કહો વિસ્તાર. ૧૨ એવું સુણીને ગાંગેવ બોલ્યા ધર્મશા
સ્ત્રનો ન્યાય, પીપળના લાકડામા પેસી હમ્બેજ કરવી કાય.
૧૩ ત્યારપછી તે ચિત્ર વિચિત્રે તેવું કીધું કામ, વનમાં જ-
ઇને વિધિ પ્રમાણે બળી મુવા છે ઠામ. ૧૪ ભિષ્મ પિતાને
જાણ થઈ તે ભ્રાત મુવાની વાત, ત્યારે ખેદ થયો બહુ મનમાં
કરતા આંસુપાત. ૧૪ મચ્છગંધા અંબા અંબિકા રૂદન
કરે તે ઠાર, તેવી રીતે લોક રડે સૌ વરત્યો હાહાકાર. ૧૫
ગાંગેવતો મચ્છગંધાને કહે સાંભળો મારી માત, ગાદી ઉ-
પર હું નહિ બેસુ પ્રાણ ગયે સાક્ષાત. ૧૬ ત્યારે તે મચ્છગં-
ધા બોલી રાજ્ય જશે નિરધાર, તે માટે મુજ પ્રથમ પુત્રનું
સ્મરણ કરૂં આ વાર. ૧૭ પારાશરથી પુત્ર થયો તે વ્યાસ
મુની છે નામ, તેનું હુંતો સ્મરણ કરીશ કે આવશે આણે
ઠામ. ૧૮ ભિષ્મ પિતા કહે માતા મારી સુખે બોલાવો એ-
હ, તેનું કહેવું આપણ કરીએ, જે બતલાવે તેહ. ૧૦ તે વે-
ળાએ મચ્છગંધાએ સ્મરણ કર્યું નિરધાર, એટલે ત્યાં તો
આવી પોહોચ્યા પારાશર કુંમાર. વ્યાસમુનિ કહે મા-
તા મારી કેમ બોલાવ્યો આજ, કૃપા કરીને કહોને મુજને
મુજ સરખું કંઇ કાજ. ૨૧ મચ્છગંધાએ વાત કહી સૌ પુત્ર
મુવાની સાર, વંશ ગયો શંતનું રાજાનો શું કરવું આવાર.
૨૨ વ્યાસ કહે એકાંત જગાએ બેસું હું માતાય, નગ્ન થઇ-
ને આવે ત્યારે અંબા અંબીકાય. ૨૩ મુજ દ્રષ્ટિથી ગર્ભજ

રહેશે અબળાને નીરધાર, તે થકી પુત્ર થશે તેજશ્વી અતિ બળિયા આ વાર. ૨૪ ત્યાર પછી સ્ત્રીઓને આપી માતાએ આજ્ઞાય, નીકળવા તૈયાર થઇ તે વ્યાસની પાસે જાય. ૨૫ અંબા આંખ્યો મીચી આવી વ્યાસની પાસે સાર, અંબિકા ચંદન ચર્ચિને નીકળી ગઇ નિરધાર. ૨૬ ત્યારપછી એક દાસી આવી રાજકુંવરની રાખ, રામ રામ કરતિ તે નીકળી શ્રીહરી તેના સાખ. ૨૭ ગાંગેવે મુનીવરને પુછ્યું પ્રશ્ન વિચારી મન, કેવા કુંવર બળવંત થાશે તેતો કહો રૂશી તંન. ૨૭ વ્યાસ કહે અંબાનો દિકરો અંધ થશે નિરવાણ, અંબિકાનો પંડ રોગીઓ પણ બહુ બળીઓ જાણ. ૨૮ દાસીનો સુત ભક્ત થશે ત્યમ ગુણ ગોવિંદના ગાશે, એવી રીતે ત્રણ ત્રીયાને એક એક દીકરો થાશે. ૨૯ તે સ્ત્રીઓને ગર્ભ રહયો ત્યાં વ્યાસ થયા વિદાય, ત્યારપછી ગાંગેવે કીધિ ભ્રાત તણિ ક્રિયાય. ૩૦ એમ કરતાં નવ મહીના વિત્યા પ્રસવ થયા કુમાર, ભીસ્મપિતાએ ગુરૂ તેડાવી કીધો સહુ સંસ્કાર. ૩૧ કૃપાચાર્ય મહારાજે પાડયાં નામ તેનાં નિરધાર, પીંડ રોગીનું પાંડું એવું નામ ધર્યું તે ઠાર. ૩૨ અંધ તણું ધૃતરાષ્ટ્ર ધરાવ્યું તે વેળાએ નામ, દાસી સુતનું વિદુર કહીને ગોર ગયા અભિરામ. ૩૩ એવી રીતે ત્રયણે બાળક દીન દિન મોટા થાય, બાળક ભેગા રમવા જાયે અંધ પાંડું મહા કાય. ૩૪ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી વિદ્યા ભણ્યા શીખ્યા સર્વ કળાયરે, દુર્ગો કહે પછી પરણીયા તેનો કહુું મહીમાયરેરેરે. ૩૫ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીતરે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહા ભાર્થાતર ગત આદિ પર્વણિ ધૃતરાષ્ટ્ર પાંડું ઉત્પત્તિ કથનો નામ અષ્ટમો અધ્યાય. ॥ ૮ ॥

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ ધૃતરાષ્ટ્ર ને પાંડુ રાજંન, થયા દ્વાશદ વર્ષના તંન; ત્યારે ભિસ્મપિતાએ તે વાર, કર્યો પરણાવા કેરો વિચાર. ૧ દેશ ગંધારકેરો ભુપાળ, નામ ગંધર્વ તેનું વિશાળ; તેને ગંધારી નામે કુમારી, વીશ કન્યા કેહેવાય એ નારી. ૨ તેનો વિવાહ કરે જેની સાથ, તેવો તે મરણ પામે છે નાથ; માટે પરણે નહીં કો રાજંન, રહી કુંવારી કન્યા સહંન. ૩ તેને તેડીને ગંધર્વ રાય, નીકળ્યા તિર્થે યાત્રા કરવાય; ફરતા ફરતા તે આવ્યા નરેશ; જ્યાંછે કારમો કંટાળ દેશ. ૪ કુંતીભોજ તે દેશનો રાય, મહા સત્યવાદી તે કહેવાય; તેણે ગંધર્વને દીઠા જ્યારે; તેડી લાવ્યા પોતે ઘેર ત્યારે. ૫ ગાંધારીને લેઇને તે રાય, મહા સત્યવાદી તે કહેવાય; તેણે ગંધર્વને દીઠા જ્યારે, તેડી લાવ્યા પોતે ઘેર ત્યારે. ૫ ગાંધારીને લેઇને તે રાય, રહ્યા ભુપતીને ત્યાં તદાય; કુંતીભોજ ને કુંતા કુમારી, એ તો મહાલક્ષ્મી જેવી છે નારી. ૬ સુરશેન યાદવની બાળ, વસુદેવની બેન વિશાળ; કુંતીભોજને સુરસેન રાય, મામાફોઇના એ તો કહેવાય. ૭ નો'તી કુંતીભોજને પ્રજાય, તેથી ચિંતા કરે ઘણી રાય; ત્યારે સુરસેને પોતાની બાળ, આપી કુંતા તેને તતકાળ. ૮ તેને કુંતીભોજે તો ઉછેરી, ગુણ સાગર લાવર્ણ લેહેરી; ગાંધારીને કુંતાજીને ત્યાંય, થયો સ્નેહ ઘણો માંયમાંય. ૯ એવામાં આવ્યા દુર્વાસા ગોર, જેનું તપતણું ઘણું જોર; તેને કુંતાજી લાગીયાં પાય, હાથ જોડીને બોલ્યાં તદાય. ૧૦ મુને આપોને વરદાન એવું, મન ગમતો પતી મળે તેવું; ત્યારે બોલ્યા મુની મહારાજ, નાહીધોઇને આવ્ય તું આજ. ૧૧ સુ-

ણી ગાંધારીએ એહ વાત, ત્યારે વિચાર્યું તેણે સાક્ષાત; જાઉં કુંતાજીના હું તો પેહેલી, વર માગી આવું વેહેલી વેહેલી. ૧૨ એવું વિચારી ગાંધારી નાર, આવી આધું ઓઢી નિરધાર; પછી મુનીને કહે છે વચંન, કરો કૃપા હવે દ્વિજ તંન. ૧૩ ત્યારે મુનીવર કહે સુણ નાર, મળશે છત્રપતિ ભરથાર; તેથી ગર્ભ રહેશે તને સાર, શત પુત્ર થશે શિરદાર. ૧૪ ત્યારે ગાંધારી કહે રૂષીરાય, શત પુત્ર શી રીતે પમાય; અલ્પ આયુષ્ય ને પ્રજા ઘણી, માટે કહો ઉત્પત્તી તે તણી. ૧૫ ત્યારે વિપ્ર કેહે જન્મશે ઈંડ, નાળીયેર જેવું તે પ્રચંડ; ઘૃત પાત્રમાં મુકવું તેહ, તેથી ફાટશે જરૂર એહ. ૧૬ થાશે જવજત્ર જેવા કુમાર, કાળે કરીને વધશે સાર; પછી ગાંધારી મુકામે ગઇ, ત્યારે કુંતા આવી ઉભી રહી. ૧૭ કહે મુનીને કીધું મેં સ્નાન, વર આપો હવે ભગવાન; ત્યારે દુર્વાસા કોપ્યા અપાર, અતિ લોભ થયો તને નાર. ૧૮ સામટા પુત્ર સો લેઇ ગઇ, તોએ તૃપ્ત હજુ નવ થઇ; ત્યારે કુંતા કહે મુનીરાજ, એ તો ગાંધારીનું હશે કાજ. ૧૯ આધુ ઓઢીને છેતરી ગઇ, સત્ય વાત હતી તે મેં કહી; ત્યારે ધ્યાનમાં જોયું મુનીશ, ચઢી ગાંધારી ઉપર રીસ. ૨૦ પછી કુંતાને કહે મુનીરાય, તને મંત્ર આપું આ વેળાય; તેહ મંત્ર જપીશ જે વાર, તેથી દેવ થશે વશ સાર. ૨૧ એવું કહી આપ્યા પાંચ મંત્ર, પુજા પાઠનો બતાવ્યો તંત્ર; પછી બોલ્યા ત્યાં તો રૂષીરાય, જ્યારે લગ્ન સમો તારો થાય. ૨૨ ત્યારે જપજે મંત્ર તું નાર, તેથી દેવ થશે ભરથાર; તારા પુત્ર થશે બળવાન, જેને સ્હાય સદા ભગવાન. ૨૩ યશ કિર્તિવાળા વિશાળ, ગાંધારીની પ્રજા કેરા બાળ; એવું વરદાન આપી તે

ઠામ, ગયા દુર્વાસા પોતે મુકામ. ૨૪ હવે ગાંધર્વ રાજા તે વા-
ર, થયા ઘેર જવાને તૈયાર; પુત્રી ગાંધારીને તેડી સાથ, આ-
વ્યા નગ્ર વિશે ભુવી નાથ. ૨૫ એટલામાં ગાંગેવનો દાસ,
આવ્યો ગાંધાર્વ રાજાની પાસ; તેણે કહ્યું રાજાનું વચંન, આ-
પો પુત્રી તમારી રાજંન. ૨૬ માગે ગાંગેવજી મહારાજ, ધૃ-
તરાષ્ટ્રને પરણાવા કાજ; એવું સુણીને ત્યાંતો ભુપાળ, આ-
પી ગાંધારીને તતકાળ. ૨૭ ચાલ્યો ચાકર લેઇને ત્યાંય, આ-
વ્યો હસ્તિનાપુરની માંય, પછી વિચાર્યું ગાંગેવે રાય, વીશ
કન્યા પતિ શત્ત ખાય. ૨૮ માટે મંગાવ્યા ઘેટા તે ઠાર, તે-
ની જોડે કર્યો વિવાસાર; એક ઘેટાતણો નાશ થાય, ત્યારે
બીજાનો કરે વિવાય. ૨૯ એવી રીતે મુવા પશુ સોય, વિશ
કન્યા તણું મુખ જોય; પછી ધૃતરાષ્ટ્રને પરણાવ્યા, તેને શ્રી
હરીએ તો બચાવ્યા. ૩૦ કેહે કેટલા અજ્ઞાની વાત, વર્યો
નંદી ગાંધારીની સાથ; એ તો કલ્પિત જુઠી કથાય. નથી
કોઈ પુરાણમાં રાય. હવે કર્ણની ઉત્પત્તી જેહ, કહું વિ-
સ્તારી તુજને તેહ; કુંતા મંત્ર પામ્યા પછી સાર, વિત્યા ચો-
માસાના માસ ચાર. ૩૨ ત્યારે કુંતાએ કીધો વિચાર, ખરો
ખોટો તપાસું આ વાર; એવું ધારીને મનની માંય, ગઈ બા-
ગ હતો વળી ત્યાંય. ૩૦ તેમાં મંત્ર જપ્યો જેણીવાર, ત્યારે
આવીયા સુર્ય તે ઠાર; કહે છે કુંતાને આપ વિહાર, તારો
સ્વામી થયો હું તો સાર. ૩૪ સુણી કેહેવા લાગી એ તો
બાળ, મારો પિતા હણે તતકાળ; નથી પરણાવી મુજને ના-
થ, કેમ સંગ થાએ તમ સાથ. ૩૫ ત્યારે સુર્ય કહે સાંભળો
નાર, શીદ મંત્ર જપ્યો આણીવાર; મારૂં દર્શન ખાલી નહીં
જાય, થશે પુત્ર તણી તો પ્રજાય. ૩૬ સુણી કુંતા બની ગયાં

બોત, જાણ્યું આ સમે આવીયું મોત, ત્યારે સુર્ય કેહે સાંભ-
ળો નારી, રેહેજ્ને બે ઘટી હૈયાં વિચારી. ૩૭ થશે કાનમાં
ચેળ અપાર, તેથી મેલ નીકળશે સાર; તેહ મેલથી થાશે પ્ર-
જાય, કર્ણ પુત્ર મારો મહા કાય. ૩૮ તેને મુકી જતિ રેહેજે
તુંય, એની રક્ષા કરીશજ હુંય; એવું કહીને ગયા સુર્ય દેવ,
બેઠાં બાગમાં કુંતાજી એવ. ૩૯ આવી કાનમાં ચેળ તે વાર,
મેલ નીકળ્યો ઝાઝો તે ઠાર; તેને ભેગો કરી મુકયો જ્યારે,
થયો પુત્ર તેમાં થકી ત્યારે. ૪૦ તેને રૂમાલે વીંટીને નાર,
મુકી ઘેર આવી નીરધાર; પછી ભુપના શેવક જેહ, આવ્યા
બાગ વિશે વળી તેહ. ૪૧ તેણે દિઠો સુવાડેલો બાળ, અ-
તી સુંદર નેત્ર વિશાળ; તેને લઇ ગયા રાજાની પાસ, સોં-
પ્યો ભુપતિને તે પ્રકાશ. ૪૨ જોયો કુંતીભોજે પુત્ર જ્યારે;
મોકલી દીધો દિલ્લીમાં ત્યારે; સોંપ્યો ગાંગેવને તે કુમાર, શે-
વકોએ ત્યાંતો નિરધાર. ૪૩ દીઠો ગાંગેવે સુંદીર તંન; ત્યા-
રે વિચારયું તેમણે મંન; આતો દેવાંશી દેહ વિશાળ, કોઈ
ભુપતી કેરોજ બાળ. ૪૪ પછી દાશીને સોંપ્યો કુમાર, કર્ણ
નામ પાડયું નિરધાર; હવે કુંતિભોજ જેહ રાય, તેણે કરયો
કુંતાનો વિવાય. ૪૫ પાંડુ રાજાની સંગાથે સાર, લીધું લગ્ન
ભુપે તેણીવાર, ગયા ગાંગેવજી લેઇ જાન, પુત્ર પરણાવીયો
તેણે સ્થાન. ૪૬ આપી પેહેરામણી ઘણી રાય, વર કન્યાને
કીધાં વિદાય; આવ્યા નગ્રમાં સરવે જંન, ઘણું ખુશી થયા
ગંગાતંન. ૪૭ એવી રીતે પછી તેણીવાર, પરણ્યા વિદુર
દાશી કુમાર; પછી ભિષ્મપીતાએ તે ઠાર; સોંપ્યો પાંડુને સૌ
અધિકાર. ૪૮ પાંડુ રાજા ઘણા ગુણવાન, પાળે પ્રજાને પિ-
તા સમાન; એક દોષ તેમાં છે નરેશ, જાય મ્રગયા માટે હ-

મેશ. ૪૯ પાંડુ રાજા પછી નીરધાર, દેશ જીતવા નીકળ્યા સાર; આવ્યા મારવાડ દેશમાં જ્યારે; શલ્ય રાજાએ રાખીયા ત્યારે. ૫૦ હતી ભગની પોતાની જેહ, નાંમ માદ્રી રૂડું જેનું તેહ; તેતો પરણાવી પાંડુની સંગ, શલ્ય રાજાએ આણી ઉમંગ. ૫૧ પછી વિચિત્ર વિર્ય કુમાર,આવ્યા નગ્ર વિષે તેણી વાર; રાજ્યભોગને રામા વિલાસ, ભોગવે ભુપ આણી ઉલાશ. ૫૨ ॥ વલણ ॥ મ્રગયા કરતાં રાયને; શ્રાપ થશે નીરધારરે; દુર્ગા કહે તેતો કહે, મુનીવર તેણીવારરેરેરે. ॥ ૫૩ ॥ ઇતિશ્રી પાંડવચરીતરે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભાર્થાંતર ગત આદિપર્વણી ધૃતરાષ્ટ્ર પાંડુ વિવાહ તથા કર્ણોત્પત્તી કથનો નામ નવમો ધ્યાયઃ ॥ ૯ ॥

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ પાંડુ રાજા મ્રગયા કરવા નીકળે વનની માંય, મ્રગ કેશરીને મારે તેતો બાણ ચઢાવી ત્યાંય. ૧ તે વનમાં તપ કરવા બેઠો બ્રાહ્મણનો કુંમાર, બાળપણામાં મેલી આવ્યો પરણેલી નીજ નાર. ૨ પતીને પગલે તેતો આવી સુંદરી વનમાં સાર, છેટે બેશી રૂદન કર્યું બહુ વિલાપથી તે વાર. ૩ ત્યારે તે વન કેરાં પક્ષી રોયાં તેણે ઠામ. બ્રાહ્મણને પછી કહેવા લાગ્યાં વાચા થઈ અભીરામ. ૪ અરે વિપ્ર તું આ શું કરે છે ધર્મથી ઉલટી વાત. પ્રજા વિના પરહરી તેં અસ્ત્રિ વણસમજે સાક્ષાત- ૫ આશ્રમ ભેદથી ઉલટું કરશે શુભ જાણી સાધંન, તોતો પ્રભુ તારે નહીં તેને થાશે નર્ક પતંન. ૬ લગ્ન થયા પછી બે બાળક સુધી ભોગવવો સંસાર, ત્યારપછી વનમાં જઇ વસવું વાનપ્રસ્ત થઇ સાર. ૭ ગ્રહસ્થનો એ ધર્મ કહયો છે સૃતિ સ્મ્રતિમાં નિર-

ધાર, તેથી ઉલટો જે નર ચાલે તે જાશે જમદ્વાર. ૮ પ્રજા થયા વિના જે તજવી પરણેલી અબળાય, તેનો રતુ ખાલી જાતામાં બેસે દ્વિજ હત્યાય. ૯ રતુએ રતુએ હત્યા બેસે પુન્ય બળે નિરધાર, માટે દ્વીજને પશુ પક્ષી કહે જાઓ કરો સંસાર. ૧૦ એવી વાત સુણી તે વખતે ઉપજ્યું દ્વીજને જ્ઞાન, અબળાની પાસે આવીને બોલ્યા તેણે સ્થાન. ૧૧ અરે પ્રિયા છાનાં રહો હાવે સંકટ સરવે કાપુ, પાછો તો હું નહી આવું પણ પ્રજા નિશ્ચે આપું. ૧૨ આ વેળા દીનકર દેખે છે માટે કરો ઉપાય, તમે મ્રગલીનું રૂપ ધરો હું મ્રગ થાઉ અબળાય. ૧૩ એવું કહીને પશુ થયા બેઉ સંગ કર્યો નિરધાર, એટલામાં ત્યાં આવી પહોચ્યા પાંડુ રાજા સાર. ૧૪ છેટેથી તે મ્રગને દેખી માર્યું તિક્ષણ બાણ, આવીને વાગ્યું તે બેઉને પ્રથ્વી પડયાં નીરવાણ. ૧૫ બ્રાહ્મણને બ્રાહ્મણી બેઉ પડીયાં અચેત થઇ તે ઠાર, પાંડુ રાજા એવું દેખી પસ્તાયા અપાર. ૧૬ ત્યાર પછી તે પાસે આવ્યા લાગ્યા બેઉને પાય, ભુલથકી મેં માર્યા તમને નથી હવે ઉપાય. તે વખતે બ્રાહ્મણીએ દીધો ભુપતિને તો શ્રાપ, અબળાનો જો સંગ કરીશ તો મ્રત્યું થાશે આપ. ૧૮ આશા મારી ભંગ કરી તેં લીધા બેઉના પ્રાણ, તેમાટે તુજને દુઃખ પડશે નર્ક વિશે નિરવાણ, ૧૯ એવું કેહેતામાં તો મુકયો દપંતીએ ત્યાં દેહ, વિમાનમાં બેશીને ચાલ્યાં સ્વર્ગભુવનમાં તેહ. ૨૦ રાજાએ તેમની ત્યાં કીધી દાહક્રિયા નિરધાર, ત્યારપછી મુકામે આવ્યા અંબીકા કુંમાર. ૨૧ કુંતાજીને વાત કહી તે શ્રાપ તણી સાક્ષાત, માદ્રીને પણ જાણ થયું તે કરતી આંસુ પાત. ૨૨ પાંડુએ ગાંગેવને પુછયું કરજોડી નિરધાર, બ્રહ્મ-

હત્યા મુકાએ શાથી તે કહો તમે આવાર. ૨૩ ગાંગેવ કહે સરવે તિરથમાં કરવું જોઇએ સ્નાન, ત્યાર પછી માળા લઇ ભજવા રાત દિવસ ભગવાન. ૨૪ પાંડુએ તે વાકય સુણીને સોંપ્યું ભાઇને રાજ, ઘેર આવી તૈયાર થયા તે તિરથ કરવા કાજ. ૨૫ તે વેળા કુંતાને માદ્રી બોલ્યાં પતીની સાથ, અમને તો સંગાતે તેડો સેવા માટે નાથ. ૨૬ પતિની સાથે પત્નિ શોભે શાસ્ત્ર તણો એ ન્યાય, માટે મુકીને જાસો તે તો અતિ અન્યાય. ૨૭ એવું સુણીને પાંડુ રાજા પ્રસન થયા મનમાંય, અબળાને સંગાતે તેડી ચાલ્યા વનમાં ત્યાંય. ૨૮ સો સેવક સંગાતે રાખ્યા દશ ગાડાં ભરી ધન, વળતી ભીસ્મપીતાને વંદી ચાલ્યા સતિના તન. ૨૯ વૈશંપાયન એણિ પેરે બોલ્યા સુણ જન્મેજય રાય, પાંડુએ જે તિર્થ કરયાં વળી તેનો કહું મહીમાય. ૩૦ વિશ્વનાથને કેદારેશ્વર નાગેશ્વર મહાદેવ, ઉજ્યેણને અયોધ્યા મથુરાં કાશીપુરી સુર સેવ્ય. ૩૧ પ્રાગરાજને પંચવટી વળી ગૌતમી ગંગા સાર, સિંધુને કાવેરી કૃષ્ણા જુમનાંજી નીરધાર. ૩૨ સરસ્વતિને તાપી રેવા વૈતરણી નિરવાણ, ગયા ગોમતી સરજ્યું ક્ષીપ્રા સાબરમતી શુલપાણ. ૩૩ મધુવનને વ્રંદાવન તેવું નૈમીશારણ્ય નીરધાર, મુળ પીઠ ત્રીકુટાચળ ડુંગર વિંધ્યાચળ ગિરીસાર. ૩૪ માનસરોવર બિંદુ પંપા મચ્છ તિરથ બળવાન; નીલાચળ વાશી પુરૂશોત્તમ આદી પુરૂષનું સ્થાન. ૩૫ અંબિકા મહાકાળી હરસીધ હીંગળાજ માતાય, સીધેશ્વરને પ્રભાસપાટણ ગોકર્ણેશ્વર રાય. ૩૬ હરીદ્વારને મુળ માંધાતા સેતુબંધ મહારાજ, બ્રહ્મકુંડને અગ્નિકુંડ વળી ચંદ્રકુંડ ગીરીરાજ. ૩૭ એવી રીતે તિર્થ કરીને ભુપતિ તેણીવાર, કાલ

કુટ પર્વતની પાસે આવી પોહોચ્યા સાર. ૩૮ ત્યાં આવીને આશ્રમ બાંધ્યો પર્ણકુટી રાજંન; તે ઠેકાણે બ્રાહ્મણ રેહે બહુ મુનીવર કેરા તંન. ૩૯ વાનપ્રસ્થ આશ્રમને પાળે પાંડુ રાજા ત્યાંય; માદ્રીને કુંતાજી રહે છે પતિની આજ્ઞામાંય. ૪૦ તે દીનથી પાંડુ તો વશીઆ વન વિશે નિરધાર; ત્યારપછી શું નીપજ્યું પુરમાં તેનો કહું વીસ્તાર. ૪૧ ગાંગેવે ધૃતરાષ્ટ્રને સોંપ્યો રાજ્યતણો અધીકાર, વીદુરને દીવાન બનાવી ચલાવ્યો વ્યવહાર. ૪૨ ગાંધારીને ગર્ભ રહયો તે દીન દીન મોટો થાય, કળીયુગે પ્રવેશ કરયો મહી પ્રભુની એ ઇચ્છાય. ૪૩ ॥ વલણ ॥ પુરણ માસ થયા વળી પ્રસવ સમો નીરધાર રે. દુરગો કહે કૌરવ થયા તેનો કહું વીસ્તારરેરેરે. ૪૪ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા ભારથાંતર ગત આદી પર્વણી પાંડુના વનવાસ કૃતો નામ દશમો ધ્યાયઃ ॥ ૧૦ ॥

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ પુરા માસ થયા વળી જ્યારે, સતી ગાંધારીને તેણીવારે; એક અવતર્યું ઈંડ વિશળા; દીઠું સુંદરીએ તતકાળ. ૧ ત્યારે સાંભર્યું તેને રાજન, રૂષી દુરવાસા કેરૂ વચન; ઘૃત પાત્ર મંગાવી તે ઠાર; મુકયું ઈંડ તેમાં નીરધાર. ૨ ઝાઝે દીવશે ફાટયુંજ તેહ; તેમાં દેખાયો પુત્રોનો દેહ; જવ જેવડા પુત્રો તમામ, ગણ્યા ગાંધારીએ તેણે ઠામ. ૩ થયા એક સત નીરધાર, મુકયા જુદા જુદા તેને સાર; શત પુત્રમાં એક વિશાળ, બીજા કનિષ્ટ છે સૌ બાળ. ૪ પુત્ર અવતરયા કેરીજ વાત, જાણી અંધ પિતાએ સાક્ષાત; ત્યારે વિદુરને પુછયું રાય; થશે કેવી તેની પ્રભુતાય. ૫ એવું સાં-

ભળી ભક્ત વિદુર; બોલ્યા સ્નેહ થકી ભરપુર; મોટો પુત્ર તમારો રાજંન; અતિ પાપી થશે ભ્રષ્ટ મંન. ૬ કળીયુગે લીધો અવતાર; ધર્મ બુરાડવા આણી વાર; તેને ઉછેરશો તમે રાય; તેથી નવાણુનો નાશ થાય. ૭ તેને મારતાં તો આંણે ઠામ, જીવે નવાણું પુત્ર તમામ; એવી સાંભળી વાણી જે વારે, થયો ભુપતીને ક્રોધ ત્યારે. ૮ અલ્યા બોલ્યો શું મુર્ખ વચંન, કેમ મરાય પાટવી તંન; પછી વિદુરજીએ તે વાત, બંધ રાખી ત્યાં થકી સાક્ષાત. ૯ તેડયા ગોરને રાજાએ સાર, નામ પાડવાને નીરધાર; આવ્યા કૃપાચાર્ય ગોર ત્યાંય, પોથી પંચાંગ લઇ સભા માંય. ૧૦ તેને ભુપતી કેહે અભીરામ, પાડો પુત્ર તમામનાં નામ; ત્યારે ગોરે તપાસ્યું તે ઠાર, મીન લગ્ન હતું તેણીવાર. ૧૧ તેથી વીચારી મનની માંય, દદા ઉપર કહ્યાં બધાં ત્યાંય; જેષ્ટ પુત્ર તણું તેણે ઠામ, પાડ્યું દુર્યોધન એવું નામ. ૧૨ પછી ગોર ગયા નીજ ઘેર, ત્યારે નીપજી શી ત્યાંતો પેર; કાળે કરીને પુત્રો સૌ તેહ, વધ્યા વપુ થકી વળી એહ. ૧૩ ત્યારે ગાંધારીએ નીરધાર, ભ્રાત તેડાવ્યો પોતાનો સાર; નામ શકુની તેનું કહાવે પુછે તેને તો અવળું બતાવે. ૧૪ રાખ્યો તે દીનથી તેને ત્યાંય, ખાનપાન કરે ઘરમાંય; હવે ધૃતરાષ્ટ્રે કીધો વીચાર. ભ્રાતને મોકલું સમાચાર. ૧૫ પછી પત્ર લખીને પ્રકાશ, મોકલ્યો દુત પાંડુની પાસ; વાંચ્યો પાંડુએ પત્ર જે વરે, ઘણો હર્ખ થયો છેજ ત્યારે. ૧૬ પણ સંભાળી દ્વીજનો શ્રાપ, પામ્યા અંતરમાં પરીતાપ; ચાલી નેત્રથી આંસુની ધાર, ગદ ગદ થયા તેણીવાર. ૧૭ ત્યારે કુંતાજી કહે ભરથાર, કેમ શોક કરોછો અપાર; સુણી પાંડુરાજા કહે નાર, મારો એળે

ગયો અવતાર. ૧૮ થયો જક્તમાં વાંઝીઓ નારી, નથી પુત્ર વિના ગતિ મારી; કહેછે પુરાણમાં ન્યાય એવો, વાંઝીઓ નર ચાંડાળ જેવો. ૧૯ તેનું મુખ જોતાં થાય કલેશ, રહે અમંગળ વળી વેશ; પુરવે કીધી જેણે હત્યાય, તેતો આ જન્મે વઝંય થાય. ૨૦ દેવી પીત્રીને મનુષ્ય ગણ, એવાં સૌને માથે ત્રણ રણ; પુત્રનું મુખ જ્યારે દેખાય, ત્યારે તે રણથી તો છુટાય. ૨૧ માટે ઉદ્દવેગ થાય આ વાર, ગયો વંશ છતાં બેઉ નાર; મુને શ્રાપ તણો ભય જેહ, ભોગ ભોગવતાં પડે દેહ, ૨૨ તેથી દુખી હુંતો અબળાય, નથી સુજતો કાંઇ ઉપાય; ત્યારે કુંતાજી કેહે ભરથાર, એક ઉપાય છે આણીવાર ૨૩ મુને નાનપણામાં સ્વતંત્ર, આપ્યા દુર્વાસાએ પાંચ મંત્ર; જપ્યો એક તેમાંથી પ્રકાશ, હજુ ચાર રહ્યા મારી પાસ. ૨૪ એહ મંત્રનો એવો મહિમાય, તર્ત દેવ મારે વસ થાય; આપે પુત્ર તેનો તતકાળ, ઘણો તેજસ્વી થાય તે બાળ. ૨૫ તમે આપો આ વેળા આજ્ઞાય, તોતો ઉત્પન્ન કરૂં પ્રજાય; એવી રીતે કહ્યું સ્ત્રીએ જ્યારે. ઘણા રાજી થયા ભુપ ત્યારે; ૩૬ બોલ્યાં કુંતાની સાથે વચંન, ધર્મશાસ્ત્ર વિચારી મંન; આવી આપદા હોયજ જેને, માનવું માહારૂં વાક્યજ તેને ૨૭ ઉંચ કુળથી લેવી પ્રજાય, શુભ કાળ તપાશી તદાય; ગર્ભ રહ્યા પછી અબળાય, તેહ પુર્ષનો સંગ ન થાય. ૨૮ આવી આપદા વીના જે નાર, કરે અન્ય તણો સંગ સાર; તેતો વ્યભીચારમાં ગણાશે, તેથી અંતે ગતિ ખોટી થાશે. ૨૯ આવીરીતે સુણો અબળાય. થયા પુરવે અનેક રાજાય માટે મંત્રથકી તમે નાર, કરો ઉત્પન્ન પ્રજા આવાર. ૩૦ ॥ ॥ વલણ ॥ કુંતા એવું સાંભળી મંત્ર જપે તે વારરે; દુર્ગા

કહે શ્રોતા સુણો કહું તે વીસ્તારરેરેરે. ॥ ૩૧ ॥ ઈતી શ્રી પાંડવ ચરીતરે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહા ભાર્થાતર ગત આદી પર્વણી કૌરવોત્પત્તી કથનો નામ એકાદશો ઽધ્યાય. ॥ ૧૧ ॥

કડવું ૧૨ મું.

॥ રાગ સોરઠ ॥ નાહીધોઇને મંત્ર કુંતાજીએ મંત્ર જપ્યો નીરધાર; એટલે યમ રાજા આવીને ઉભા તેણે ઠાર. ૧ કું-તાજીનો સંગ કરયો કે પુત્ર થયો તતકાળ; અતી સુંદર તે સુતની કાન્તિ તેજસ્વી વિશાળ. ૨ ત્યાર પછી ફરી મંત્ર જપ્યો કે આવ્યો સુરનો રાય; તેણે પણ સુત તેવો આપ્યો શુરવીર મહા કાય. ૩ તેવી રીતે વાયુ કેરૂ ધ્યાન ધરયું જે વા-રે; એટલે તેણે આવી આપ્યો પુત્રજ સુંદર ત્યારે. ૪ તેવો તે સુત શરીરે ભારે રૂષ્ઠ પુષ્ટ નીરધાર; કુંતાજીના ખોળા-માંથી ઉછળી પડીયો બહાર. ૫ મુખ ફાડીને રૂદન કરે છે મોટા સ્વરથી તેહ; મુઠીઓ ભરીને ધુળ ઉછાળે આળોટે વળી જેહ. ૬ ગીરી શીખરના જેવું માથું ટુંકા ટુંકા કેશ; ગડનાળા જેવી બે આંખ્યો બે મુખ ગુફાનો દેશ. ૭ વ્રક્ષ જેવા લાંબા કર તેના સ્થંભ જેવા પગ સાર; એવા સુતને જોઇને બીન્યાં કુંતાજી તે ઠાર. ૮ તે વખતે નારદજી આવ્યા બ્રહ્મા-ના કુમાર; કુંતાજીને ધીરજ આપી સમજાવી નીરધાર. ૯ નારદજી કહે કુંતા તારા ભાગ્ય તણો નહીં પાર; પુત્ર ઘણા બળીયા વર થાશે સતવાદી શીરદાર. ૧૦ ત્યાર પછી માદ્રી તો આવી કુંતાજીની પાસ; કર જોડીને કહેવા લાગી નાંખી-ને નિશ્વાસ. ૧૧ અરે બેન મુજને પણ આપો એક મંત્ર આ વાર; સરખું છે અદ્રષ્ટ આપણું તેનો કરો વિચાર. ૧૨

એવું સુણીને કુંતાજીએ આપ્યો તેને મંત્ર, જપ કરવાની રીત બતાવી પાઠ પુજાનો તંત્ર. ૧૩ માદ્રીએ તે મંત્ર જપ્યો કે આવ્યા છે બે દેવ; અશ્વનિકુમાર પધારયા પ્રસંન થયા તતખેવ. ૧૪ તે બેએ બે દીકરા આપ્યા માદ્રીને નીરધાર; ત્રીકાળદર્શિત તે રૂપાળા લક્ષણવંતા સાર. ૧૫ ત્યાર પછી એ પાંચે સુતનાં પાડયાં મુનીએ નામ; જેષ્ટ પુત્રનું નામ ધરાવ્યું ધર્મ એવું અભીરામ. ૧૬ તે થકી નાનો તંન હતો જે ઇંદ્રિતણો કુમાર; તેનું અર્જુન એવું પાડયું નામ વળી નીરધાર. તે બેઉનાથી નાનો જે છે વાયુનો સુત એહ; તેને ભીમ કહી બોલાવ્યો મુનીએ આણી સ્નેહ. ૧૮ માદ્રીના સુત વૈદ તણા છે તેજસ્વી ગુણવાન; સહદેવને નિકુળ ઠરાવ્યાં તેનાં તો અભીધાન. ૧૯ એવી રીતે પાંચે સુતનાં નામ કહી નીરધાર; સ્વર્ગલોકની માંય પધારયા બ્રહ્માના કુમાર. ૨૦ કુંતાજી બાળકને લેઇ આવ્યાં આશ્રમ માંય; પાંડુ રાજા પ્રસંન થયા બહુ પુત્રને દેખી ત્યાંય. ૨૧ દિવસે દિવસે તે તો બાળક વ્રદ્ધિ પામે રાય; પાંચ વર્ષના પુત્ર થયા તે સર્વે રમવા જાય. ૨૨ આઘા જઇને ધુળ તણું એક નગ્ર બનાવે સાર; તેમાં ખાનાં કરીને કલ્પે ધામ બધાં નીરધાર. ૨૩ ધર્મ કુંવરને ભુપતી માની પાળે સૌ આજ્ઞાય; અર્જુનજી દીવાન બને છે ભીમ સિપાઈ થાય. ૨૪ સેહેદેવ ને નિકુળ એ બેઉ ત્યાંથી નાશી જાય; ભીમ તેને પકડી લાવે છે ધર્મ કરે શિક્ષાય. ૨૫ ત્યાર પછી તે પાંચે ભાઈ આવે જમવા ઘેર; એટલે માતા બેસાડીને પુછે સઉને પેર. ૨૬ દીકરા મારા તમને પુછું ન્યાયતણી એક વાત; જુઠું બોલવું કે ના બોલવું તે તો કો સાક્ષાત. ૨૭ ધર્મરાય કેહે પ્રાણ ગયે પણ જુઠું નવ બો-

લાય; અર્જુન કેહે કોઇનો જીવ બચતાં બોલવું એ તો ન્યા-
ય. ૨૮ ભીમસેન કેહે માતા મારી સત્ય કહું છું વાત; સ્વાર
થમાં સો ફેરા બોલીએ જુઠું તો સાક્ષાત. ૨૯ સહદેવ કહે છે
સમો વિચારી વદવું પ્રીય વચંન; નિકુળ કહે મિથ્યા બોલી
પણ રાજી રાખવું મંન. ૩૦ કુંતાજીએ સૌની વાણી સાંભ-
ળીને નીરધાર, પોતાના મન મધે કીધિ પરીક્ષા તે ઠાર. ૩૧
ભીમસેનને ગણ્યો પ્રપંચી માતાએ મન માંય; ત્યાર પછી
શિખામણ દીધિ કુંતાજીએ ત્યાંય. ૩૨ પછી સર્વે ભાઈ એ-
કઠા થઇને ફળફુલ લેવા જાય; ભીમસેન સૌને બીવરાવે તે-
નો કહું મહીમાય. ૩૩ અજગર એક ઉપાડી લીધો હાથ
વિશે નીરધાર; ત્યાર પછી એક વ્રક્ષ તળે જઈ બેઠો વાયુ
કુમાર. ૩૪ વળતી મન વિચાર કરે છે એટલે આવ્યો વા-
ઘ; તેને ભીમે પકડી લીધો સાચવીને વળી લાગ. ૩૫ તેના
ઉપર બેઠો પોતે વાયુનો કુમાર; અજગર કેરો કરયો કોયડો
સમરથ ગુણ ભંડાર. ૩૬ એવી રીતે ચાલી આવ્યો ભ્રાત-
ની પાસે વીર; તેને જોઇને સર્વે બીન્યા મુકી મનની ધિર;
૩૭ ભીમસેન કેહે લ્યો કરડાવું ભ્રાત તમોને આજ; એવું
કહી અજગર દેખાડે બીવરાવાને કાજ. ૩૮ ત્યારે તે ચારે
જણ લાગ્યા ભીમસેનને પાય; ભાઈ અમને તું કરડાવીશ
તો રડશે માત પીતાય. ૩૯ ભીમ કહે હું કહું તે કરવું સ-
ત્ય વળી સાક્ષાત; આજ તમોને ત્રાસ દેખાડયો તે જાણે ન-
હીં માત. ૪૦ માતાજી વેહેંચીને આપે સૌને સરખું જેહ;
છાનું માનું મુજને આપવું તમારે વળી તેહ. ૪૧ વાયુકુંવર
કહે નહીં માનો તો કાલે કરૂં શિક્ષાય; આ હેરૂ તમને કરડા-
વું તેથી મ્રત્યુ થાય. ૪૨ ત્યાર પછી તે સર્વે આવ્યા માતા

કેરી પાસ; ફળફુલનો ઢગલો ત્યાં કીધો આણીને ઉલ્લાશ; ૪૩ કુંતાજીએ સૌને સરખાં વેંચી આપ્યાં સાર; ભીમસેન લઈ ભાગ પોતાનો ત્યાંથી આવ્યો બહાર. ૪૪ તેની પુંઠે ચારે ભાઈઓ ચાલ્યા તેણીવાર; ફળ સર્વે ભીમસેનને આપ્યાં ભુખ્યા રહી તે ઠાર. ૨૫ માતાએ તે વાતજ જાણી નેત્ર થયાં છે લાલ; ભીમસેનને ઠપકો દિધો ક્રોધ કરી તે કાળ. ૪૬ વાયુ સુત કહે માતા મારી નથી મારો અન્યાય; મુજને એ પરાણે આપે હું તો કહું છું નાય. ૪૭ ખોટું હોય તો પુછો તેમને સોગન દેઈ આ વાર; એમ કહીને આંખ્યો કાઢે ભાઈના સામી સાર. ૪૮ ચારે જણ વિચાર કરે કે જો કહીશું એ વાત; તો તો વનમાં કરડાવીને કરશે આપણી ઘાત. ૪૯ પણ માતાજી સમજ્યાં મનમાં સ્વામીને કહી વાત; પાંડુ મન પસ્તાવા લાગ્યા સાંભળીને સાક્ષાત. ૪૦ ધર્મરાય તો ગાદિ કરીને બેસે આશ્રમ માંય; અર્જુનજી નીશાનજ તાકે ધનુષ્ય બનાવી ત્યાંય. ૫૧ ભીમસેન કસરત ખુબ કરીને મગદળીયા ઉપાડે; તેવી રીતે સહદેવ પોતે મહુરત વરતી કાઢે. ૬૨ નિકુળ તો માળાઓ ગુંથે પુષ્પતણી તે ઠાર; ત્યાર પછી તે કંઠે ઘાલે શોભાનો નહીં પાર. ૫૩ એવીરીતે પાંડવ કરતા બાળલીલા રાજંન; હવે હસ્તિનાપુર તણી કહું વાત વિચારી મંન. ૫૪ ॥ વલણ ॥ દ્વાદશ વર્ષતણો થયો. દુર્યોધન તે વારરે, દુર્ગો કહે પછી પરણીઓ ભાનુમતિ એક નારરેરેરે. ૫૫ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીતરે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર્થાતર ગત આદિપર્વણી પાંડવોત્પત્તિ તથા પાંડવ બાળલીલા વર્ણનો નામ દ્વાદશો ડધ્યાયઃ ॥ ૧૨ ॥

~~~~~~

કડવું ૧૩ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા મુનિવર ત્યાં તો વચંન, તું તો સુણ જન્મેજય રાજંન; પરણ્યો દુર્યોધન તેણીવાર, ઘેર આવી ભાનુમતી નાર. ૧ ધૃતરાષ્ટ્રે પછી નીરધાર. સોંપ્યો રાજ્ય તણો અધિકાર; થયો ભુપતિ દુર્યોધન, ત્યારે વિચાર્યું તેણે મંન. ૨ સ્થાપયો મંત્રી શકુનીજ દુષ્ટ, કર્યા વિદુરને પદ ભ્રષ્ટ; દુઃશાસન નામે પોતાને ભ્રાત, કર્યો સેનાપતિ તે સાક્ષાત. ૩ સુર્ય કુંવરને મિત્ર ધારી, આપી પ્રેમ કરી ફોજદારી; કશી વાતની કરવા સહલાય, ચારે ચાંડાળ એકઠા થાય. ૪ રહી એટલે એતો કથાય, કહુ પાંડવનો મહિમાય; એક દિવસનો સમાજોગ, થયો પાંડુને કામનો રોગ. ૫ કુંતા જળ ભરવા ગયાં જ્યારે, કહ્યું માદ્રીને વાકય તે વારે; રેહેજે મુકામમાં મહારી બેહેન, નથી આજ પતીને તો ચેન. ૬ એવું કહી કુંતાજી તે વાર, ચાલ્યાં ઉતાવળાં નીરધાર; પછી માદ્રી આવી પતિ પાસ, બેઠી સનમુખ આણી ઉલ્લાસ. ૭ તેના રૂપ તણો નહી પાર. જોઈ મોહ પામ્યા નૃપ સાર; ઉઠયા ઝાલવાને શુદ્ધ ગઇ, ત્યારે ચિંતા ચતુરાઇને થઇ; ૮ ઝાલ્યો ભુપતિએ કર જ્યારે, બોલી તારૂણી વચંન ત્યારે અરે સ્વામી નથી ભોગ સારો, શ્રાપ બ્રાહ્મણનો તે વિચારો. ૯ થશે આ સમે તમારો કાળ, અમે રહીશું અંતરિયાળ; તોય માન્યું નહીં તેણીવાર, થયું વ્યાકુળ મંન અપાર. ૧૦ ભોગ ભોગવતાં એહ રાય, પડયા મુરછીત થઇ મહાકાય; થયો માદ્રીને શોક તે વાર, કરે રૂદન ત્યાં નીરધાર. ૧૧ એવે આવીયાં કુંતા તે ઠાર, જાણ્યો વિઘ્ન તણો તો પ્રકાર; બેઠાં સ્વામીની પાસે સુંદરી, કરેલું રૂદન આંસુડાં ભરી. ૧૨ એટ
~~~~~~

લે આવ્યા પુત્ર તમામ, દીઠી માતાને રડતી તે ઠામ, ભીમ,
સેને પુછયું પછી શાર, કેમ માતા રો આણીવાર. ૧૩ બો-
લ્યાં સાંભળી કુંતાજી વાણ, તારા પીતા તો તજે છે પ્રાણ;
ત્યારે ભીમને ભ્રાત તમામ, બેઠા પીતાને વીંટી તે ઠામ. ૧૪
પાંડુરાજાનો મુંઝાય પ્રાણ નથી નીકળતો નીરવાણ; પછી
બોલીયો વાયુ કુમાર, કેમ મુઝાઓછો પીતા સાર. ૧૫
ત્યારે પાંડુ કહે સાંભળ તંન, મારૂ માન્ય તું એક વચન; મો-
ટો ભાઇ તારો ધર્મ જેહ, તને કહે તે કરવું એહ. ૧૬ તેની
સેવા કરવી નીરધાર. આપ કોલ તેનો આણીવાર; ભીમે કો
લ આપ્યો જેણીવારે, નીકળ્યો પ્રાણ પાંડુનો ત્યારે. ૧૭ પ-
છી ધર્મ કરે નિરધાર, ડોળી બાંધી પીતાને લયો સાર; ત્યારે
ભીમ કહે સુણો વાત, લેઉં હાથ વિશે હુંતો તાત. ૧૮
એમ કહી ધાલ્યા બેઉ હાથ, લીધા ઉચકીને નર નાથ; કહ્યું
સર્વને ભીમે તે વાર, ધીમે ધીમે આવો નીરધાર. ૧૯ લેઈ
પીતાને વાયુ સંતાન, આવી ઉભો જ્યાં છે શમશાન; હેઠા
સુવાડી તાતને તેહ; કાષ્ટ વિણી લાવ્યો પુષ્ટ દેહ. ૨૦ એવે
આવ્યા ત્યાં સરવે ભ્રાત, ચીતા બનાવિ દ્દિધિ સાક્ષાત; સુ-
વાડયા તાતને તેની માંય, ધર્મે અગ્નિ મુકયો પછી ત્યાંય.
૨૧ કૃત્ય શાસ્ત્ર પ્રમાણે સૌ કીધું, વિધિથી દેહ પીતાનું દિ-
ધુ; તેણે સમે માદ્રિ રાણી જેહ, થઈ સતી પતી પુંઠે એહ. ક-
હે આ ઠેકાણે ઘણા વ્યાસ, કરૂં તે સઘળું હું પ્રકાશ. ૨૨ પાં-
ડુ રાજાનું કાળજુ જેહ, કર્યું સહદેવે ભક્ષણ તેહ; તેને છેત-
રવા આવ્યા ઈશ, વિપ્ર રૂપ ધરી જુગદિશ. ૨૩ એતો ગાલ
કથા છે તમામ, નથી વર્ણવિયું કોઇ ઠામ; નર માંસ કરે ભ-
ક્ષ જેહ, રહે નર્કના કુંડમાં તેહ. ૨૪ ઘણા જ્ઞાની સહદેવ ક-

હેવાય, કેમ માંસ પીતા તણું ખાય; કેટલા કહે છે સુણ્યું સાક્ષાત, પણ મીથ્યા એ સઘળી વાત. ૨૫ દેન પીતાનું દેઇ તે ઠાર, આવ્યા આશ્રમ વિશે કુમાર; પછી ત્યાં હતા જે મુનિરાય, તેને કહેવાને લાગ્યાં કુંતાય. ૨૬ તમે સાંભળો મુની મહારાજ, ચાલો અમારી સંગાથે આજ; હસ્તિનાપુર નગ્ર છે જેહ, મુળ મુકામ અમારો તેહ. ૨૭ સુણી વાણી કુંતાજીની સાર, થયા વિપ્ર સંગાથે તૈયાર; થોડી મુદતમાં તેણે ઠામ આવ્યાં નગ્રની માંય તમામ. ૨૮ હતી કચેરી જ્યાં નીરધાર આવ્યા વિપ્ર તેડી તેણે ઠાર; બેઠા હતા જ્યાં ગંગાના બાળ, સોંપ્યા પુત્ર તેને તતકાળ. ૨૯ પછી બ્રાહ્મણો આવ્યાતા જેહ, ગયા પોતાને મુકામે તેહ; કોઇ ઠેકાણે એવી કથાય, કહે ઋષિ તું સાંભળ રાય. ૩૧ આવ્યા પાંડવ વનમાંથી સાર રહ્યા ભાગોળે તે નીરધાર; જોયું સેહેદેવે મહુરત ત્યાંય, કાલે પેસાશે નગ્રની માંય. ૩૧ પછી ભીમ બોલ્યો પરમાણ, ફળ ફુલ લાવું નિરવાણ; એવું કહિને કુંતા કુમાર, આવ્યો બાગ વિષે નીરધાર. ૩૨ એતો દુર્યોધન કેરો બાગ, તેમાં તે પેઠો સાચવી લાગ; મુળ સુદ્ધાં ઉપાડયાં છે વ્રક્ષ, તેને પછાડયાં હેઠાં પ્રત્યક્ષ. ૩૩ તેવું જોઇને માળી તે ઠાર, આવ્યો ટુંકારા કરતો અપાર; તેને ભીમસેને ઝાલ્યો ત્યાંય, પછી ઘાલ્યો બગલની માંય. ૩૪ ચાંપ્યું સ્વલ્પ તેનું ત્યાં તો અંગ, થયાં ગાત્ર તેથી સઉ ભંગ, પછી જીવતો મેલ્યો રાજંન, આવ્યો તે તો જ્યાં દુરયોધન. ૩૫ કહયો બાગ તણો સમાચાર, ત્યારે સ્તબ્ધ થયો દુષ્ટ સાર; કરી આગના મલ્લને ત્યાંય, લાવો બાંધી એને સભા માંય. ૩૬ ચાલ્યા સામટા સો મલ્લ તેહ, જેના વ્રક્ષ જેવા મોટા દેહ; આવી ઘીઘો તે-

ણે સિંહનાદ, સુણ્યો કુંતા સુતે તેનો સાદ; પછી તતપર થ-
ઇ તે ઠામ, કર્યો મલની સાથે સંગ્રામ; દાવ પેચ થકી દોટ
કાઢે, એક હડફેટે હેઠળ પાડે. ૩૮ પછી બેઠા છાતીપર વી-
ર, સુત કુંતા તણો રણધીર; મારે ઢીકા તાણી નીરવાણ,
એવી રીતે લીધા તેના પ્રાણ. ૩૯ માર્યો મલ્લને ભીમેજ
જ્યારે, ત્રાસ પામ્યો દુર્યોધન ત્યારે; કહ્યું ગાંગેવને તે તમા-
મ, એક જાડીઓ આવ્યો આ ઠામ. ૪૦ તેણે મલ્લને મા-
ર્યો આજ; કરયું બાગ બગાડયાનું કાજ;સુણી ગાંગેવ કહે ત-
તકાળ, હશે ક્ષત્રી તણો કોઇ બાળ. ૪૧ હવે મલ્લને મારી
તે ઠાર, આવ્યો મુકામે વાયુ કુમાર; આપ્યાં ફળ ફુલ સર્વે
તેહ, કહી હકીકત બની જેહ. ૪૨ સુણી માતાએ ઠપકો દી-
ધો, પછી ફળફુલ અહાર કીધો; બીજે દીવસે પાંચે કુમાર,
થયા શેહેરમાં જાવા તૈયાર. ૪૩ માતા કુંતા આગળ ચાલી
ત્યાંય, એવી રીતે આવ્યા સભામાંય; કર્યું ભીસ્મને કુંતાએ
જાણ, થયું વનમાં જે નીરવાણ, ૪૪ પાંડુ રાજા તણો થયો
નાશ; કહ્યું વિસ્તારીને પ્રકાશ; ત્યારે ગાંગેવે વિચારી મન,
પાસે બોલાવ્યો દુર્યોધન. ૪૫ કહી તેહને વીસ્તારી વા-
ત, આતો પાંચે જણા તારા ભ્રાત; કુંતા સતી તારી કાકી
થાય, પાંડુ રાજા તણી અબળાય. ૪૬ સુણી દુષ્ટ થયો ઉ-
દાશ. લેશે ભાગ જાણે મારી પાસ; પછી વીચારી મનમાં વાત,
બોલ્યો દાદાની સાથે સાક્ષાત. ૬૭ મારા કાકાને વિપ્રનો સા-
ર, હતો શ્રાપ વળી નિરબાર; ભોગ ભોગવતાં જાય પ્રાણ, કે
મ પુત્ર થયા નીરવાણ. ૪૮ કાકી કપટ કરીને આવી, સાથે
ભુતડાં સાધીને લાવી; તેને ભરાત શીરીતે મનાય, ભાગ રા-
જ્યમાં કેમ અપાય. ૪૮ ત્યારે કુંતાજીએ તેણે ઠાર. સ્મર્ણ

કરયું પ્રભુનું અપાર; હરી ઇચ્છાથી એટલે ત્યાંય આવ્યા નારદ સભાની માંય. ૫૦ તેણે સાક્ષી પુરી નીરધાર, થયા મંત્રથી એનો કુમાર; પાંડુ રાજાનું પાળો વચંન, કર્યા પુત્ર કુંતાએ ઉત્પન્ન. ૫૧ એવું સાંભળ્યું વાકય જે વારે, ખેદ પામ્યો ઘણો દુષ્ટ ત્યારે; પછી વીચારીને તેણે ઠામ, આપ્યો રેહેવાને જુનો મુકામ. ૫૨ તેમાં પ્રેત વસેછે અપાર, નથી રહેવાતું કોઇથી સાર મધ્ય રાત્રી જ્યારે ત્યાંતો જાય, ખાઉ ખાઉ એવો શબ્દ થાય. ૫૩ ગયા કુંતા રહેવા તેણે ઠામ તેડી પુત્ર પોતાના તમામ; સાથે આવી અનુચરે ત્યાંય, પોચાડયાં જીર્ણમેલની માંય. ૫૪ વલણ ॥ જુના મેહેલ વિષે રહ્યા પાંડવ પાંચે ભ્રાતરે; દુર્ગા કહે પછી ભીમને, ભુત મળ્યાં સાક્ષાતરે. ૫૫ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે માહાભારથાંતર ગત આદીપર્વણી પાંડુમર્ણ તથા પાંડવ હસ્તિનાપુર આગતો નામ ત્રીયોદશો ડધ્યાયઃ

કડવું ૧૪ મું.

॥ રાગ આશાવરી ॥ રાત પડી ત્યારે સર્વે સુતાં મેહેલ વિષે નિરધાર, ભીમસેન એક જાગતો છે એતો સાતમે માળેરે સાર. ૧ મધ્ય રાત્રી જતાં સર્વે આવીયાં પ્રેત ભેગાં થઈ તેહ. વિક્રાળ રૂપ કરી બીવરાવા તેણે વધાર્યો દેહ. ૨ આવીને તેમણે શબ્દ કર્યો વળી ખાઉ ખાઉ એવો જ્યારે ભીમસેને મનમાં વિચારીયું ચેટક છે આણીવારે. ૩ ધીરજ રાખીને બોલ્યો પછી ત્યાં તો કુંતા તણોરે કુમાર, ભાઇ તમે સૌ ખાઓ મુને જેથી ત્રપ્ત થશો આણીવાર. ૪ પણ દેહ મારો તો કઠીણછે તેથી ખાતાં નહીં ફાવે જરાય, માટે બધાં મળી ગદડો મુજને જે થકી ઢીલુ થવાય. ૪ પછી તે પ્રેત

બધાં પાસે આવીયાં રાજી થઇને તમામ, ભીમનિ ઉપર ચ-
ઢીને ગદડે કુદી કુદી તેણે ઠામ. ૬ કુંતા કુંવરનો થાક મ-
ટયો ત્યારે બોલ્યો વિચારી વચંન, હવે ઘણું અંગ ઢીલું થ-
યું માટે ઉતરોને પ્રેત ંજંન. ૭ બે બાજુએ બેશી ખાવા માં
ડો મુને વાર ન કરો લગાર, એકથી અનેક તૃપ્ત થશો મારા
ભાગ્યતણો નહી પાર. ૮ પછી બે બાજુએ પ્રેત બેઠાં ત્યારે
ભીમ ઉઠયા નીરધાર, ક્રોધ કરી તેને ઘાલીયાં બાથમાં પ્રેત
તમામ તે ઠાર. ૯ જોર કરી તેને દાબ્યાં તે વખતે દીવ્ય થ-
યો તેને દેહ, ઉદ્ધાર પામ્યાં તે ભીમના સ્પર્શથી અવગતી
પામ્યાં ત્યાં જેહ. ૧૦ અજ્ઞાની લોકો કહે છે ઘણા બાંધ્યું તો
રણ ભુતોનું ત્યાંય, પણ પ્રેતનું અંગ આવે નહી વળી કો-
ઈ તણા કરમાંય. ૧૧ અરૂપી છે તોયે સ્વરૂપી ભાસે છે મ-
નુષ્ય તુલ્ય જણાય, વાસના થકી એ ત્રપ્ત થશે માટે ઉદ્ધાર
પામ્યાં એ ન્યાય. ૧૨ પ્રાતસકાળે ઉઠયાં પછી સરવે ભ્રાતને
કુંતાજી માત, રાત તણી જેહ વાત બની તે ભીમે કરી ત્યાં
પ્રખ્યાત. ૧૩ સાંભળીને સઉ આશ્ચર્ય પામીયાં ભીમને કેહે
ધનધન, ત્યારપછી ત્યાં શું નીપન્યું તે તું સાંભળનેરે રાજંન.
૧૪ ધર્મ તો પાઠને પુજા કરે તેમ ભીમ અખાડામાં જાય;
અર્જુનને અતિ વિદ્યા ભણ્યા તણી ચિંતા તો મનમાં થાય.
૧૫ સેહેદેવ શ્રી હરીને ભજે ભાવથી કરે ઉપાસના સાર,
નીકુળ તો વરણાગી કરે નીત્ય નવા પેહેરી શણગાર. ૧૬
અર્જુન એકલો જાય કચેરીમાં દુર્યોધન કેરી પાસ, ત્યારે એ
ને મંત્ર પુત્ર કહે સઉ તે થકી થાય ઉદાશ. ૧૭ દુર્યોધન દુષ્ટ
કામ કરાવે છે અરજુન પાસે અપાર,તોપણ પારથ નીત્ય આ-
વે ગુણ શીખવા માટે તે ઠાર. ૧૮ મંત્ર પુત્ર એવું મેહેણું

સુણી થયો દુર્બળ દેહ તમામ, માતાએ પુછયું તે વખતે પુત્રને કેમ સુકાયો તું આમ. ૧૯ અરજુન કેહે કહું કારણ માવડી પણ મુજને એક ત્રાસ; ભીમસેન જ્યારે વાત જાણે ત્યારે કૌરવનો કરે નાશ. ૨૦ તે વખતે એહ બારણે ઉભો તો માટે સંતાયો તે ઠાર, અરજુનનું કેહેવું સરવે સાંભળ્યું ઇશ્વર ઇચ્છાથી સાર. ૨૧ વીજ્ય વાત કરી રહયો વળતી ભીમ આવ્યો ઘરમાંય, ત્યાર પછી સૌ જમવા બેઠા પાંચે ભાઇ મળી ત્યાંય. ૨૨ જમીને અરજુન ચાલ્યો કચેરીમાં તેની પુઠે ભીમ જાય, તે વારતા નથી માલમ પાર્થને સત્ય કહું તુને રાય. ૨૩ કોટની પાછળ સંતાયો વળતી વાયુ કુંવર રણધીર, અરજુન તો આવ્યો કચેરીમાં ત્યારે બોલ્યો દુર્યોધન વીર. ૨૪ મંત્ર પુત્ર કેમ મોડો આવ્યો એવું કહી ખીજ્યો અપાર, એટલે ઉછળીને પડયો કોટથી વાયુ તણો સુત સાર. ૨૫ ભીમ કહે અલ્યા દુર્યોધન તારી જોને તપાશીને કરણી, અંધ તણો સુત તું તો અલ્યા તારી મા તો પશુ વેરે પરણી. ૨૬ એવું સુણ્યું સત ભ્રાતે એ વખતે ઉપજી અંતર રીસ, સોયે મળીને મારવા માંડ્યો ભીમને તો તેણે દીશ. ૨૭ ભીમસેને તેને બાથમાં ઘાલીઆ સોને એકે ફેરે સાર, પછી તેને પ્રથ્વીમાં પછાડયા ઉપર મારીઓ માર. ૨૮ અરજુન વચમાં આડો પડયો અને મુકાવ્યા જીવતા તેહ, ત્યારપછી ભીમ નાશી આવ્યો ઘેર વીક્રાળ છે જેનો દેહ. ૨૯ કચેરીના કામદાર હતા તેણે સો ભાઇને નીરધાર, ડોળીમાં ઘાલીને મોકલીયા ધૃતરાષ્ટ તણે દરબાર. ૩૦ તેણે સમે ઝટ જાણ્યું ગાંધારીયે ભીમ તણું કૃત્ય, સાર ત્યાર પછી પુત્રને ભરી હળદર વાગેલામાં તેણે હાર. ૩૧

ત્રીશ દીવશ તે ખાટલે રહ્યા ને પીડા પામ્યા ઘણી રાય, સાં-
ધા ભાગેલા તે સાજા થયા પછી પાપી કચેરીમાં જાય. ૩૨ તે
દીનથી ત્રાસ ભીમનો તેહને અંતર માંહી અપાર. માટે દુ-
ર્યોધને મામાને પુછ્યો મારવા કેરો પ્રકાર. ૩૩ શકુનિ કેહે
સુણ ભાણા મારા જ્યારે આવશે સમય એહ, તે વખતે તુજને
હું ચેતાવીશ નથી જરાયસંદેહ. ૩૪ ॥ વલણ ॥ ત્યારપછી તે
સો જણા પ્રગયા કરવા જાયરે, દુર્ગો કેહે ગુરૂ ત્યાં મળ્યા તે
નો કહું મહિમાયરેરેરે. ૪૫ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુ-
રગાશંકર વિરચિતે મહાભાર્થાંતર ગત આદીપર્વણી
પ્રેતોદ્ધાર તથા ભીમ દુર્યોધન સંવાદ વર્ણનો નામ ચતુર્દશો
ડ્યાય. સંપુર્ણ.

કડવું ૧૫ મું.

॥ રાગ મારૂની દેશી ॥ હવે કૌરવ સર્વે જેહ, ગયા પ્ર-
ગયા માટેજ તેહ, મહા દારૂણ વનમાં રાય, લાગી તે સર્વે
ને તૃષાય. ૧ ત્યારે ખોળવા માંડ્યુંજ વારી, કંઠ સુકાયા પા-
ણી પોકારી; એવે આવ્યો ત્યાં કુવો વિશાળ, તેમાં જોયું ત-
પાશી તે કાળ. ૨ ત્યારે દિઠું નહીં તેમાં નીર, ગઇ તે સમે
સર્વેની ધીર; દુર્યોધનના ચરણનું જેહ, હતું ઉપાન સુંદર તે
હ. ૩ પડયું કુપ વિશે નિરધાર, સાથે રૂમાલ હતો તે સાર;
તેને કાઢવા માટે બહાર, ઘણો શ્રમ કરે જે કુમાર, એવા-
માં ભારદ્વાજના બાળ, આવ્યા દ્રોણ મુનિ તતકાળ; તેણે
પુત્રોને પુછ્યું ઠાર, કેમ ગ્લાની પામ્યા નિરધાર. ૫ કોણ-
ના કુંવરને કીનું નામ, કહો વિસ્તારીને આજે ઠામ; ત્યારે
કૌરવ કેહે રૂષિરાય, ધૃતરાષ્ટ્ર અમારા પિતાય, ૬ હસ્તિના
પુરમાંહી નિવાસ, તેહ નગ્રના ભુપ પ્રકાશ; આવ્યા પ્રગયા

માટે આ ઠાર, લાગી તૃષા તેમાં નિરધાર. ૭ જોતાં કુપ વિ
ષે આણે સ્થાન, પડયું વસ્રને એક ઉપાન; તેને કાઢવા માટે
મહારાજ, ઘણો શ્રમ કર્યો અમે આજ. ૮ પણ નિકળે ન
હીં રૂષીરાય, પાણી વીના તો પ્રાણ મુઝાય; ત્યારે દ્રોણ કહે
સુણો બાળ, લાવો દર્ભ તમે તત્કાળ. ૯ એવું સાંભળી કૌ-
રવ તંન લાવ્યા દર્ભસળી બળવંન; દ્રોણે મંત્ર ભણી મુકી
ત્યાંય, પડી એટલે કુંપની માંય. ૧૦ તેથી પ્રગટયું તોય અ-
પાર, ઉભરાયો કુવો નીરધાર; તર્યું ઉપાનને વસ્ર તેહ ચા-
લ્યો પાણીનો પ્રવાહ જેહ. ૧૧ એવું જોઇને આશ્ચર્ય રાય,
લાગ્યા કૌરવ મુનીને પાય; ધાર્યું દુર્યોધન મન સાથ, આ-
વી વિદ્યા આવે જ્યારે હાથ. ૧૨ ત્યારે પાંડવનો નાશ થાય,
માટે તેડી જાઉં દ્વીજ રાય; એવું ધારીને ગાંધારી તંન,
બોલ્યો દ્રોણની સાથે વચંન. ૧૩ ચાલો વિપ્ર તમે મુજ ઘે-
ર, બતાવો બધી વિદ્યાની પેર; દ્રોણ કેહે સુણો ભુપ કુમાર,
દ્રુપદ રાજાનો મિત્ર હું સાર. ૧૪ ઘણી વિદ્યા શિખ્યો એહ
રાય, મારા તાતનો શિષ્ય કેહેવાય; તેણે અવગુણના મારી ક-
રી, બોલ્યો તુચ્છ ઘણું ગર્વ ધરી- ૧૫ માટે રીસાઇને આ
વ્યો આજ, કોઈ ક્ષત્રીને કાજ; તમોને કરૂં હું હુ-
શિયાર, એક વચન આપો આ વાર ૧૬ જીતવો એહ દ્રુપદ
રાય, રાજ્ય લેઈને કરવી શિક્ષાય, અરધું રાજ આપે મુ-
ને જ્યારે, છોડવો એહ ભુપને ત્યારે. ૧૭ સુણી વિપ્રનાં એ
વાં વચન, કરયું કબુલ કૌરવ તંન; પછી દ્રોણને તેડી તે બા
ળ, આવ્યા નગ્ર વિશે તતકાળ. ૧૮ મળ્યા ભીષ્મને દ્રોણ
મુનીશ, કૃપાચાર્ય આવ્યા તેણે દીશ; એ તો દ્રોણના સસરા
થાય, મળ્યા જામાત્રને તે તદાય. ૧૯ રહ્યા તે દીનથી દ્રોણ

ત્યાંય, હસ્તિનાપુર નગરની માંય; પછી ગાંગેત્રે તો પ્રેમ લાવી, એક નિશાળ મોટી કરાવી. ૨૦ સારૂ મહુરત પુછી તે વાર, મુક્યા ભણવા માટે કુમાર; એકસોને છ રાજકુમાર, જાય ભણવા માટેજ સાર. ૨૧ તેમાં કર્ણ છે દાશીનો તંન, ઘણો ચપળ ને સ્થિર મંન; કહે આ ઠેકાણે મુરખ પ્રાણી, શાસ્ત્ર શીખ્યા વીના ખોટી વાણી. ૨૨ વિદ્યા શિખવા સારૂ વિશાળ, જાય એકલા કૌરવ બાળ; પાંડુ પુત્રમાં અરજુન એક, જતો શીખવા વિદ્યા વિવેક. ૨૩ તે તો છેટો બેસે જોડા પાસ, થતો કૌરવ કેરોજ દાસ; એ તો સઘળી કલ્પીત વાત, શઠ લોકનાં ગપ્પાં સાક્ષાત. ૨૪ કૌરવ પાંડવ ભેગા ભણે છે, દ્રોણ ગુરૂની સેવા કરે છે; પાંચે પાંડવ ભણવા જાય, એવી ભારથ વિષે કથાય. ૨૫ વ્યાસ મુનીનાં વાકય પ્રમાણ, તેમાં ભેદ નથી નીરવાણ; હવે સર્વે બાળકમાં સાર, ભણે કર્ણને ઈંદ્ર કુમાર. ૨૬ દુર્યોધનને ભણાવા કાજ, ઘણો શ્રમ કરે ગુરૂ રાજ; પણ જ્ઞાન તેને નવ થાય, પુછે તે વેળાએ ભુલી જાય. ૨૭ પછી દ્રોણે વિચારીયું મંન, કર્ણ કહેવાય દાસીનો તંન; શીખે વિદ્યા સંપુર્ણ એહ, ત્યારે નડે રાજાનેજ તેહ. ૨૮ માટે કરણને આપી રજાય, કહી વિદ્યા ભણાવાની નાય; ત્યારે સુર્યનો કુંવર ત્યાંય, ગયો કોંકણ દેશની માંય. ૨૯ લીધું બ્રાહ્મણ કેરૂં સ્વરૂપ, ધરી રૂદ્રાક્ષ કંઠે અનુપ; આવ્યો ફરસુરામ કેરી પાસ, નમ્યો તેહને આણી ઉલ્લાશ. ૩૦ પુછયું ફરશુરામે તેણિવાર, કોના પુત્ર તમે નીરધાર; કેમ આવીયા મારે મુકામ, કહો તે સઘળુ આણે ઠામ. ૩૧ ત્યારે કર્ણ કેહે સાંભળો દેવ, આવ્યો અભ્યાસ કારણ એવ; હું તો બ્રાહ્મણ કેરો કુમાર, આપો વિદ્યા તમે આણીવાર. ૩૨ રહયો તે

ઠેકાણે કર્ણ રાય, હવે કહું કૌરવની કથાય; જાય ભણવાને માટે તમામ, પાછા આવે પોતાને મુકામ. ૩૩ રસ્તામાં રમે રમત જેહ, આમલી પીંપળી નામે તેહ; પાંચે પાંડવમાં અ-રજુન, જાય રમવા સારૂ રાજંન. ૩૪ બને બાગ વિશે એ બ-નાવ, આપે અરજુનને સઉ દાવ; કરે ઘોડી તેને તતકાળ, ચ-ઢે ઉપર કૌરવ બાળ. ૩૫ પછી પુષ્પનો દડો ઉછાળે, જાય અરજુન લેવા તે કાળે; આવતાં સોરા કૌરવ બાળ, ચઢે વ્રક્ષ ની ટોચે વિશાળ. ૩૬ કુંતા કુંવરને સો નડે, વારે વારે ઘો-ડી થવું પડે; લાગે અરજુનને ઘણુ માઠું, પડયું પીઠની ઉપર પાઠું. ૩૭ તે તો પાકયું ઘણું નીરધાર, તેથી પ્રગટી પીડા અપાર; આવે અરજુન તો ઘેર જ્યારે, પાઠું વસ્ત્રથી ઢાંકે છે ત્યારે. ૩૮ જાણ્યું કુંતાજીએ વળી તેહ, દીઠો પુત્રનો પાકેલો દેહ; ત્યારે પુછીયું કુંતાએ ત્યાંય, કેમ પાઠું પડયું દેહ માંય. ૩૯ સુણી અરજુન કહે મારી માત, કહું વિસ્તારી તુજને વા-ત; જાણે નહિ તે વાયુ કુમાર, હું તો જાઉછું રમવા સાર; ૪૦ આપે કૌરવો મુજને દાવ, પછી ઘોડી કરે આણી ભાવ; મારો દાવ નથી લેતું કોય, પડયું પાઠું ઘસારાથી સોય. ૪૧ સુણી ભીમસેને એહ વાત, છાનોમાનો સંતાઈ સાક્ષાત; પ-છી ભીમે વિચારીયું મંન, જાઉ જાય જ્યારે અરજુન. ૪૨ વળતી બીજે દીવશે પેલા બાળ, ગયા ભણવા માટે નીશા-ળ; એતો આવતે ફેરે રાજંન, ચાલ્યા બાગમાં હરખીને મં-ન. ૪૩ તેની પુંઠળ વાયુ કુમાર, ગયો છાનોમાનો નીરધાર; બેઠો સંતાઇને એહ વીર, કિલ્લા ઉપર રાખીને ધીર. ૪૪ ॥ વલણ ॥ બાગ તણા કિલ્લા વિશે, બેઠો વાયુ કુમારરે; કુ-ંવો કહે પછી ત્યાં થયું, યુદ્ધ તેને નિરંધારરેરેરે. ૪૫ ॥ ઇતિ

શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાંતર ગત આદીપર્વણી દ્રોણ મુની હસ્તિનાપુર આગતો નામ પંચદશોઃ અધ્યાયઃ ॥ ૧૫ ॥

કડવું ૧૬ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જન્મેજયરાય, વિસ્તારી તુજને સંભળાવું ભીમ તણો મહિમાય. ૧ બાગ તણે દ્વારે તાળું દેઈ પેઠા સરવે વીર, ત્યાર પછી રમવાને લાગ્યા સર્વે તે રણ ધીર. ૨ અરજુન અશ્વની થઇને ઉભો ચડીઓ દુરયોધંન, દડો ઉછાળી ઉતર્યો હેઠો ગાંધારીનો તંન. ૩ ત્યારપછી તે સર્વે ચઢીયા વ્રક્ષ ઉપર નિરવાણ, અરજુન દોડા દોડ કરે છે આજુ બાજુ સાર. ૪ વાયુ સુત તે વેળા પડીયો ઉછળી બાગની માંય, કૌરવ તેને જોઇને કંપ્યા સ્તબ્ધ થયા સૌ ત્યાંય. ૫ ભીમ કહે અરજુનને ભાઈ આપુ તારો દાવ, કૌરવને તો ખુબ રમાડું પોંચે મનનો લાવ. ૬ એવું કહીને બાથ ભીડાવી વ્રક્ષ વિશે નીરધાર, પછી ઢંઢોળી પાડયા હેઠા સૌને તેણે ઠાર. ૭ પાકાં ફળવત પડીયા હેઠા કૌરવ કેરા બાળ ત્યારપછી ભીમે ત્યાં ઝાલ્યા સૌને એકે કાળ. ૯ ગડદા પાટુ ઢીંકો મારી ભાગી નાંખ્યા દેહ, સર્વેને હેઠા સુવાડી ચાલ્યો ત્યાંથી તેહ. ૯ દ્વાર તણું તાળું તોડીને નિકળ્યો એતો બહાર, માતાને આવીને નમીયો ક્ષણું ન લાગી વાર. ૧૦ તેની પુંઠે પારથ આવ્યો તેણે કહી સૌ વાત, માતાએ ઠપકો ત્યાં દીધો વાયુજને સાક્ષાત. ૧૧ બાગ વિષે ઘાયલ થઈ સુતા ગાંધારીના બાળ., તેની ખબર આવીને કહી કોઇએ રાજાને તતકાળ ૧૨ ધૃતરાષ્ટ્ર ડોળીમાં ઘાલી આણ્યા તેને ઘેર, ત્યારપછી ઓસડ

ત્યાં કીધું એવી નીપજી પેર. ૧૩ ગાંધારી ધૃતરાષ્ટ્ર વિચારે શો કરવો ઉપાય, ભીમસેન કુંવરને હણશે કોઈ દહાડો કરી ઘાય. ૧૪ ત્યાર પછી તે સોયે કૌરવ નિશ્ચે થયા હુંશિઆર, નિશાળે ભણવાને જાયે આણી હર્ખ અપાર. ૧૫ એવી રીતે ભણતાં વિત્યું વર્ષ એક જે વારે, દ્રોણ મુનિ કેહે આપો પરિક્ષા સફળ થશે સૌ ત્યારે- ૧૬ નગ્ર બારણે જાવું ભાઈ જ્યાં વડનું હોય વ્રક્ષ, તેની નીચે સભા કરીને બેસવું તોમ ત્યક્ષ. ૧૭ કાચો કુંભ ભરી વારીથી ઉછાળવો નિરવાણ, ત્યાર પછી મંત્રીતે મુકવું અર્ધ ચંદ્રનું બાણ. ૧૮ તે બાણે વડનાં તો વિંધવાં પત્ર બધાં તે ઠામ, કુંભ હેઠો આવે તેટલામાં કરવું તે તો કામ. ૧૯ દુર્યોધન કેહે સારૂ ગુરૂજી આપું પરીક્ષા સાર, દીન શુદ્ધિ સારી હોય ત્યારે જોઇએ તેણે ઠાર. ૨૦ દ્રોણ કહે દિન ચાર પછી શુભ મહુરત છે રાજંન ત્યાર પછી મુકામે આવ્યા કુરૂ પાંડુના તંન. ૨૧ હવે કર્ણ ભણ્યો વિદ્યા સંપુર્ણ ફરશુરામની પાસ, એટલે ચિંતા થઈ વિષ્ણુને ચાલ્યા શ્રી અવિનાશ. ૨૨ તે વખતે ફરશુરામ સુતા કરણના ખોળા માંય, જાંઘ કોચી જુગદીશે તેની ભ્રમર થઇને ત્યાંય. ૨૩ એટલામાં ફરશુરામ જાગ્યા જોયું શોણીત સાર, કરણરાયને પુછ્યું તેમણે ક્રોધ કરી તે ઠાર. ૨૪ બોલ અલ્યા વિદ્યાર્થિ સાચું કોનો તું તો તંન, ક્ષત્રી કે બ્રાહ્મણની જાતિ કે છું બીજો જંન. ૨૫ આટલું રૂધિર નિકળતાં સુધી વિપ્ર સહે નહીં દુઃખ, માટે કોઇ ક્ષત્રીનો બાળક નિશ્ચે તું વિમુખ.૨૬ કરણ કહે મહારાજા મારો ક્ષમા કરો અન્યાય, સુર્ય તણો હું પુત્ર કહાવું કુંતા મારી માય. ૨૭ ફરશુરામ કેહે છેતરી ભણીયો વિદ્યા તું મતિ પાપ, તે માટે

તુજને હું દેઉં આજ ભયંકર શ્રાપ. ૨૮ અરજુન હાથે મ્રત્યુ થાશે રણમાં અંતરીયાળ, વિદ્યા તુજને સફળ થશે પણ નડશે શ્રાપ વિસાળ. ૨૯ શ્રાપ મુનીનો માથે ચઢાવી ચાલ્યો સુર્યકુમાર, મારગ વચ્ચે તેને મળીયો ભીલ્લ એક નીરધાર. ૩૦ તે તો બાણ તણી અજમાવે મંત્ર ભણી વિદ્યાય, સુર્ય કુંવર તે જોવા ઉભો વિદ્યાની રચનાય.૩૧ જેવો મંત્ર ભણે તે વખતે તેવું થાયે કામ, અગ્નિને વારી વરસાવે દેવ તેના તે ઠામ. ૩૨ તેને જોઇને કરણે પુછ્યું સાંભળને કિરાત, કિયા ગુરૂની પાસે શીખ્યો વિદ્યા આ સાક્ષાત. ૩૩ ભીલ કહે હું દ્રોણની પાસે શીખ્યો સર્વ કળાય, તેમની વિદ્યાના પ્રતાપે જે ધારૂં તે થાય, ૩૪ કરણ પછી મુકામે આવ્યો હસ્તિનાપુરમાંય, ભીલ્લ તણી જે વાત હતી તે કહિ દ્રોણને ત્યાંય. ૩૫ દ્રોણ કહે હું નથી ઓળખતો એ ભીલ્લનો કુમાર, કરણ કહે ચાલો મુજ સંગે દેખાડું આ વાર. ૩૬ દ્રોણ ગુરૂને કરણ તો આવ્યા કીરાત કેરી પાસ, પછી તેને કેહે કર તું હાવે વિદ્યા પ્રકાશ. ૩૭ તે વેળાએ બાણ ચઢાવી મુક્યા ભીલે ત્યાંય, ધારેલું નિશાનજ તોડયું વાગ્યું જઇ તે માંય. ૩૮ દ્રોણ ગુરૂ રાજી થઇ બોલ્યા જોઈ તેની પ્રભુતાય, અલ્યા તને આ કોણે શીખવ્યું કીયા ગુરૂ કેહેવાય. ૩૯ ભીલ્લ કહે તમ પાસે ભણીયો તમે ગુરૂ મહારાજ, કેવી રીતે શીખ્યો વિદ્યા તે કહુ તમને આજ. ૪૦ જે વખતે ભણાવતા તમે કુરૂ પાંડુના તંન, તે વખતે છેટો બેશી હું ધારી જેતો મંન. ૪૧ ઘેર આવીને અજમાવું તે મંત્ર ભણીને બાણ, તે પ્રમાણે નીપજે તેવું સત્ય કહું નિરવાણ. ૪૨ દ્રોણ ગુરૂ કેહે ધન્ય તને ભાઈ સાંભળ મારી વાત, આપ મુને દ-

ક્ષણા હાવે માગું તે સાક્ષાત. ૪૩ ભીલ્લ કહે માગો તે આ-
પું સત્ય કહુ નીરવાણ, સ્વર્ગ મ્રત્યુ પાતાળ જીતિને લાવું
તેહ પ્રમાણ. ૪૪ દ્રોણ ગુરૂ કહે જમણા કરનો અંગુઠો છે
જેહ; કાપીને આપો આ વખતે માગું છું હું તેહ. ૪૫ તે
વખતે રાજી થઇ આપ્યો અંગુઠો ભીલ્લ રાય; ધનુષ્ય ઝલા-
યું ત્યાર થકી નહીં અફળ થઈ વિદ્યાય. ૪૬ પછી ગુરૂને કર-
ણ પધાર્યા નગ્ર વિશે રાજંન; એટલામાં તો આવી પોહો-
ચ્યો પરીક્ષાનો દીન. ૪૭ પ્રાતસ કાળે કૌરવ પાંડવ ગયા
ગુરૂની પાસ, નાના વિધનાં આયુધ ધરીયાં આણીને ઉલ્લાસ.
૪૮ ભીષ્મ પિતાને કૃપાચાર્ય ધૃતરાષ્ટ્ર વિદુર મહાકાય, ન-
ગ્ર તણા શ્રીમંતોને દ્રીજ બીજા ઘણા રાજાય. ૪૯ તે સર્વે
તૈયાર થયા ત્યાં આનંદ અંગ ન માંય; દ્રોણ ગુરૂ સર્વેને તેડી
વડની પાસે જાય. ૫૦ ॥ વલણ ॥ કૌરવને પાંડવ તણી
જોવાને વિદ્યાયરે; દુર્ગા કહે પછી તે સમે સર્વે જોવા જાયરેરેરે.
૫૧ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મ-
હાભાર્થાતર ગત આદીપર્વણી કર્ણ વિદ્યા પ્રાપ્તો નામ ષોડ-
શો અધ્યાયઃ ॥ ૧૬ ॥

કડવું ૧૭ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બેઠા દ્રોણ ગુરૂ વડ હેઠ, આજુબાજુ શો-
ભે ભુપ શ્રેષ્ટ, વિપ્ર વાણીઆને શુદ્ર જેહ, બેઠા સર્વે સભા-
વિશે તેહ. ૧ કર્ણ ભગવત્ત ને શલ્ય રાય, આવ્યા તે પણ
ત્યાં જોવાય; હવે દ્રોણ તો બોલ્યા વચંન ઉઠ આ વેળા દુ-
ર્યોધન. ૨ એવું સુણીને ગાંધારી બાળ, ઉઠયો આસનથી ત-
તકાળ; ઝાલ્યું ઝડપ લેઇને ચાપ, કુંભ ઉછાળીયો ભરી
આપ. ૩ મંત્ર ભુલી ગયો નિરવાણ, મેલ્યુ આણ માપથી

એણે બાણ; શર ઉંચો ગયો છે આકાશ, પડયો હેઠળ કું-
ભ પ્રકાશ. ૪ વડ વૃક્ષ તણું એકે પત્ર, નવ વિધાયું તે થકી
તત્ર; પડયો ઝંખવાણો દુર્યોધન, આવી બેઠો પોતાને આ-
સંન. ૫ એવીરીતે ઉઠયા શત ભ્રાત, બેઠા ખેદ પામીને
સાક્ષાત; પછી દ્રોણને ચઢીયો કાળ, બોલ્યા ગદ ગદ થઈ
મુની બાળ. ૬ અરેરે કર્યું આ શુંજ ભાઇ, મારી મહેનતતો
એળે ખોઈ; જોતાં નગ્રની સરવે સભાય, મારી વગોવી સર્વે
વિધાય. ૭ ધિક્ક ધિક્ક મારો અવતાર, ધિક્ક ધિક્ક તમોને કુ-
માર; જેવું અંધને દર્પણ સાર, તેવી શંઢને પદ્મણી નાર. ૮
ખરને વિષે સાકર જેમ, ઉંટને કદળી ફળ તેમ; જેવો
ગીગાને કમળનિવાસ, તેવો ભુંડને અત્તર વાસ. ૯ વળી
ગદર્ભ જેવિ ગંગ, તેવું આભ્રણ મર્કટ અંગ; પશુને જેવી
સુખ સજ્યાય, શઠ આગળ જ્ઞાન કથાય. ૧૦ મણી મુરખ
આગળ જેવો, દુષ્ટને મંત્ર ગુપ્ત જે કેવો; એ તો સર્વે નિષ્ફ-
ળ થાય, નથી લાભ તેમાં તો જરાય. ૧૧ તેવી રીતે ગુરૂ
કહેછે આજ, ગઈ તમને ભણાવતાં લાજ; એવાં સાંભળી
મર્મ વચન, ઉઠયો અર્જુન કુંતાનો તંન. ૧૨ લાગ્યો આવી
ગુરૂજીને પાય, ઝાલ્યું સાયક ચાપ તદાય; વેગ વાયુનો તેસમે
ન્યાળ્યો, કાચો કુંભ ભરીને ઉછાળ્યો. ૧૩ પછી મંત્ર ભણી
મુકયું બાણ, જેને સાહ્ય છે પુરૂષ પુરાણ; જેમ જેમ ઉંચો
શર જાય, તેમ તેમ બીજાં બાણ થાય. ૧૪ અતિ અર્જુન
કેરો વિવેક, તેનું બાણ ચાલ્યું પહેલું એક; તેતો બત્રીસ
લક્ષણો હોય, તેનાં બાણજ ચાલીયાં બેય. ૧૫ એની કાયા
દીસે કૃષ્ણ વર્ણ, તેનાં બાણ થયાં છેજ ત્રણ; જેનો ઉજ્વ
ળ છે યશ સાર, તેનાં બાણ થયાં છેજ ચાર. ૧૬ જેને આવે

નહી ઉની આંચ, તેનાં બાણ થયાં છેજ પાંચ; જેને જીતે
નહીં જન કોય તેનાં બાણ થયાં જેજ છોય. ૧૭ એ તો શુ
દ્ધ ક્ષત્રી કેરી જાત, તેનાં બાણ થયાં છે ત્યાં સાત; જેનો ભ
ક્તિ વિશે ગણો ઠાઠ, તેનાં બાણ થયાં છે ત્યાં આઠ. ૧૮ ન
થી છેટા જેથી પ્રભુ લવ, તેનાં બાણ થયાં છેજ નવ; જેને
દેવ રહે સહુ વશ, તેનાં બાણ છેજ દશ. ૧૯ એવી
રીતે વધ્યાં નીરધાર, વીશ ત્રીશ ને ચાળીસ સાર; પચ્ચા
સાઠ ને સીત્તેર થાયે, એંશી નેવું ને સો બની જાયે. ૨૦
થયાં શતના એક હજાર, વધ્યાં તે થકી લક્ષ તે ઠાર; કોટી
અબ્જને અસંખ્ય બાણ, થયાં તે સમે ત્યાં નિરવાણ. ૨૧
વિંધ્યાં પાંદડાં સંઘાતે સર્વ, મટયો તે સમે દુષ્ટનો ગર્વ;
બાણ પેઠું ભાથામાં જેવારે, કુંભ હેઠો પડયો છેજ ત્યારે. ૨૨
એવી રીતે જોતાં સઉ જંન, કર્યું અર્જુને વ્રક્ષ વેધંન; ઘણા
ખુશી થયા મુનીનાથ, ચાંપ્યો વિજય રૂદીઆ સાથ. ૨૩ પ-
છી દ્રોણે દીધી ત્યાં આશીશ, જય પામીશ તું મારા શિ-
ષ્ય; મારી પાસે વિદ્યા છેજ જેહ, થશે સર્વ સફળ તને તેહ.
૨૪ એવું અર્જુનનું જોઇ માન, શોક પામ્યા કુરૂના સંતાન;
નગ્રના લોકે તો તેણીવાર, વખાણ્યો ઘણો કુંતા કુમાર. ૨૫
પછી ઉઠી સભા તેણે ઠામ, આવ્યા પોત પોતાને મુકામ;
ગયા કૌરવ પોતાને ઘેર, વધ્યું પાંડવો ઉપર ઝેર. ૨૬
॥ વલણ ॥ વડ વેધન પુરૂં થયું પોહોચ્યા મનના કોડરે, દુ;
ર્ગો કેહે સઉ બોલજો જય જય શ્રી રણછોડરે, ઇતીશ્રી પાંડ-
વ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત
આદીપર્વણી અરજુનેન વ્રક્ષ વેધન કૃતો નામ સપ્તદશો અ-
ધ્યાય સંપુર્ણ, ૧૭

કડવું ૧૮ મું.

॥ રાગ દેશાખ ॥ વૈશંપાયન કહે જન્મેજય સાંભળ મારી વાત; જેષ્ટ માસમાં વ્રત આવ્યું એક એકાદશી સાક્ષાત, ૧ અજવાળી એકાદશી તેતો નિર્જળા કેવાય; તેનું વ્રત કરે જે પ્રાણી તેતો મોક્ષે જાય. ૨ કુંતાજી કે નીજ પુત્રોને સાંભળો મારા તંન; આજ કરો એકાદશી સર્વે ખાવું નહીં કંઇ અંન. ૩ ભીમસેન કહે માતા મારી મારાથી નહિ થાય; એક દીવસ અપવાસ કરૂં તો મ્રત્યુ તેથી પમાય. ૪ કુંતા કે સો લાંઘણ કરતાં મનુષ્ય મરે નહિ સાર; તે માટે વ્રત કરવું ભાઈ જેથી રીજે કીરતાર. ૫ એકાદસીને દાહાડે જે કોઇ પ્રાણી અંનજ ખાય; તેને નર્ક તણી ગતી થાશે વ્યાસે કહી એ કથાય. ૬ ભીમ કહે હું નથી કરવાનો વ્રત આવું આ માય; મારા પેટમાં અગની જબરો ભુખ્યું ના રેહેવાય. ૭ કુંતાજી કે કરી આપીશ હું લાડુ તુજને કાલ; માટે કહ્યું માનું તો દીકરા જાણે તેં કરી ન્યાલ. ૮ ભીમ કહે એક ફેરો ખાઇને કરવું મારે વ્રત; કાલે તો લાડુ જમવાના એટલી તેમાં શર્ત. ૯ કુંતા કહે બહુ સારૂ દીકરા શક્તિ પ્રમાણે થાય; ઉઠીને પછી આધણ મુકયું ભીમ ગયો નાવાય. ૧૦ તે તો વનમાં ચાલી આવ્યો સરજુ નદીને તીર; તેમાં જળ ઢીંચણ સમાણું નાવા પેઠો વીર. ૧૧ વાયુ સુત વિચાર કરે કે થોડું જળ નદી માંય, અંગ પુરૂં પલળે નહીં તેથી સુતો વચ્ચે ત્યાંય. ૧૨ નદીને કાંઠે દેવળ છે એક શંકરનું તે ઠાર, ઓંકારેશ્વર નામ તેનું શુભ શોભાનો નહી પાર. ૧૩ નદીનું જળ ઉભરાયું ત્યાંતો પેઠું દેવળ માંય, તે વેળા પાર્વતી બોલ્યાં કેહેછે શીવને ત્યાંય. ૧૪ અરે પતી આ જળ પેઠું કયમ

નથી ચોમાસુ આજ, દેવળ તુટી પડશે આપણું થાશે કુડું કાજ. ૧૫ શંકર કહે એક ભક્તછે મારો આવ્યો નહાવા તેહ, છે સુતો સરીતાની વચ્ચે જાડો તેનો દેહ. ૧૬ તેથી જળ ઉભરાયું અબળા કરીએ એક ઉપાય, હું તો વાઘ બનું આ વખતે તું તો થાજે ગાય. ૧૭ તેની આગળ ઉભી રહેજે ગૌ રૂપે તું નાર, તુજને હણવા માટે આવીશ હું તો તેણે ઠાર. ૧૮ તે વેળાએ ઉઠશે એતો મુકાવાને કાજ, એટલે જળ સરીતામાં વહેશે નિશ્ચય નારી આજ. ૧૯ એવી રીતે મનસુબો કરી બન્યાં વાઘ ને ગાય, વાયુ સુતની પાસે આવ્યાં ગૌ રૂપે માતાય. ૨૦ તેની પુંઠળ શંકર આવ્યા વાઘ બની તે વાર, ગૌના ઉપર ચઢીયા તેતો તલપ મારી તે ઠાર. ૨૧ તેને જોઇ કુંતા સુત ઉઠયો ક્રોધ કરી રાજંન, વાઘની પાશે આવી ઉભો રક્ત થયાં લોચન. ૨૨ એટલે શાર્દુલ કુદયો ત્યાંથી બેઠો ભીમને શીષ, નખ ભરવીને અંગ ઉઝરડયું ભીમ તણું તે દીશ. ૨૩ શ્રોણીતની ધારા ત્યાં ચાલી કોપ્યો કુંતા બાળ, પગ ઝાલ્યા તે વાઘ તણા વળી ફેરવીયો તત્કાળ. ૨૪ પછાડવા જાયે તે વખતે પ્રગટયા શંકર દેવ, માગ્ય માગ્ય એમ કહેવા લાગ્યા મુખ થકી તતખેવ. ૨૫ ભીમસેન કહે આપો મુજને બળ ઝાઝું શીવરાય, વાગેલું અંગ બને વજરનું વાગે નહીં વળી ઘાય. ૨૬ દેખું એટલું ભક્ષ કરૂં પણ નડે નહીં મહારાજ, પ્રસન થયા હોતો પરમેશ્વર આપો એટલું આજ. ૨૭ શંકર કહે અસ્તુ જા થાશે ત્રાણ તને વરદાન, એવું કહીને તર્ત થયા ત્યાં શીવજી અંતરધ્યાન. ૨૮ વાયુ સુત મુકામે આવ્યો ક્ષુધા નડી નીરધાર, કુંતાજી સમજાયે તેને જ્ઞાન કહિ તે ઠાર. ૨૯ એવામાં તો રાત પડી

ત્યાં સુણ જન્મેજયરાય, ત્યારે દુર્યોધને પુછયો શકુનીને ઉ-પાય. ૩૦ મામા ભીમનું મ્રત્યુ કરવુ તે શી રીતે થાય, કૃપા કરી બતલાવો મુજને શત્રુનો ભય જાય. ૩૧ શકુની કહે ઓ ભાણેજ મારા કાલે કરો વીચાર, વીષ ઘાલીને લાડુ કરાવો સો મણનો નીરધાર. ૩૨ ભીમ ઘણો ખાધાનો લોભી તેથી એ લોભાશે, વીખવાળો લાડુ ખવરાવો તેથી મ્રત્યુ થાશે. ૩૩ પછી તેને નાંખીશું નિશ્ચે જમનાંજીની માંય, તેથી મચ્છ મગર ખાઇ જાશે અંગ વિદ્દારી ત્યાંય. ૩૪ એવો મનસુબો કરી સુતા શકુની દુર્યોધન, પ્રાતસકાળ થયો તે વખતે ઉઠયા સરવેજંન. ૩૫ વાયુ સુતે વ્રત કીધું છે માટે ઉઠયો વેહેલો કુંતાજીને કેહેવા લાગ્યો ચુલે આધણ મેલો. ૩૬ એવામાં કૌરવે પડાવ્યો ઉજાણીનો સાદ, ભીનસેને તે શ્રવણ કર્યો કે ઉપજ્યો મન આલ્હાદ. ૩૭ દુર્યોધને રસોઇ કરાવી વાડીમાં નીરધાર, વીખ લાડુનો ઢગલો માર્યો જુદો તેણે ઠાર. ૩૮ કૌરવ સર્વે જમ્યા પ્રથમથી પછી મોકલ્યો એક જંન, તેની જોડે ભીમને કહાવ્યો સંદેશો રાજંન. ૩૯ તે દુતે આવીને કહી ત્યાં કુંતા સુતને વાત, તમને તો જમવા તેડે છે દુર્યોધન સાક્ષાત. ૪૦ ભીમશેન રળીઆત થયો ત્યાં ચીતમાં ચતુરસુ-જાણ, મનમાં જાણ્યું બીન્યો પાપી મુજથી તો નીરવાણ. ૪૧ તે માટે ભાઇબંધી કરવા તેડયો જમવા રાય, માટે મોદક જ-ઇને ખાઉ થનાર હોય તે થાય. ૪૨ એમ વીચારી આવ્યો તે તો બાગ વીશે બળવાન, દુર્યોધને દીધું ત્યારે ઝાઝું આદરમાન. ૪૩ પછી વીખના લાડુનો ઢગલો દરશાવ્યો તે વાર, ભીમ-સેન જમવાને બેઠા આણી હર્ખ અપાર. ૪૪ એકે ફેરે દસ લાડુ તે મુકે મોઢામાંય, એવી રીતે સો મણ લાડુ જમીયો

એનો ત્યાંય. ૪૫ એટલે વિખ ચડયું ત્યાં ભારી લેહેરોથી લથડીયો, શુધ્ધ સાનને ભાનજ ભુલ્યો પ્રથ્વી ઉપર પડીયો. ૪૬ તે વેળા સૌ કૌરવ તેમણે ઉચ્ચકયો તેને સાર, પછી જુમનામાં નાંખી દીધો ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૪૭ શરીર ઘણું ભારે ભીમ કેરૂં તેથી ગયો પાતાળ, એટલે કુંતાએ રાંધીને બોલાવ્યા સૌ બાળ. ૪૮ ભીમસેન આવ્યો નહીં ત્યારે રૂદન કરે માતાય, ભુખ થકી કંઇ ભુલો પડીયો હવે વલે શી થાય ૪૯ ચારે ભાઇ ખોળવાને નિકળ્યા જોયાં વનને ગામ, પણ તેને ભીમસેન જડયો નહી ત્યારે મુકી હામ. ૫૦ આંખ્યોમાં થી આંસુ ચાલે આવ્યા તે તો ઘેર, માતાને કેહે ભીમ જડયો નહીં દૈવે કીધો કેહેર. ૫૧ ॥ વલણ ॥ કુંતા એવું સાંભળી પડીયાં ખાઇને લેહેરરે, દુર્ગો કહે પછી ભીમની જળ માં થઈ શી પેરરેરેરે ૫૨. ઇતિશ્રી પાંડવ ચરિત્રે માહાભારથાંતર ગત આદીપર્વણી એકાદશી વ્રત તથા વીખ લાડુ વર્ણનો નામ અષ્ટદશો અધ્યાય. ૧૮.

કડવું ૧૯ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ ઉતર્યો ભીમતો પાતાળ માંય, પડયો કાષ્ટ જેવો થઇ ત્યાંય; એવે આવ્યા છે નાગ તે ઠાર, દીઠો તેમણે કુંતા કુંમાર. ૧ ચુશી લીધું ચહેલુંજ ઝેર, ત્યારે વળી વાયુનીજ લેહેર, ઉઠી બેઠો થયો પુષ્ટ અંગ, દીઠા તે સમે મોટા ભુજંગ. ૨ પુછ્યું નાગ લોકે નીરધાર, ભાઈ કેમ આવ્યા આણે ઠાર; સુણી ભીંમ કેહે સાંભળો દેવ, કહું વીસ્તારીને તતખેવ. ૩ મારા કાકા તણા શતતંન, જેષ્ટ પુત્ર છે દુર્યોધંન; તેણે લાડુ જમાડયોજ આજ, હશે તેમાં કપટનુંજ કાજ. ૪ જમવા બેઠો તો ત્યાં હું ખચીત, વાત એટ-

લી મુને વીદીત; પછી નાગ લોકોએ પ્રકાશ, લીધો પોતાના રાજાની પાસ. ૫ વાસુકી નામે નાગ છે જેહ, સર્વ સર્પ તણો ભુપ એહ; તેને સોંપીયો કુંતા કુમાર, ત્યારે પુછયો તેણે સૌ પ્રકાર. ૬ કહી રાજાની પાસેજ પેર, દીધું દુષ્ટોએ તેહને ઝેર; હમે ચુશી લીધું તે તમામ, ત્યારે ઉગર્યો તે આણે ઠામ. ૭ પછી બોલીયો ભીમ તે વાર, પાંડુરાજા તણો હું કુમાર; મારા કાકાને કુમારે ત્યાંય, નાંખ્યો ઝેર દેઇ નદી માંય. ૮ માટે કૃપા કરી મહારાજ, મોકલો મુજને ઘેર આજ; ત્યારે વાસુકી નાગે તે વાર, પુત્રી પરણાવી પોતાની સાર, ૯ રાખી દ્વાદશ દીવસ રાય, પછી ભીમને કીધો વીદાય; નાગ લોકે ધરી નર તંન, મુકવા આવ્યા તેને રાજંન. ૧૦ આવ્યો નગ્રની ભાગોળે જ્યારે, ગયા નાગ પાછા તેણિવારે; હવે ભીમનું પુતળું કરી, ધર્મ રાજાએ કીયા આચરી. ૧૧ હતું બારમું ભીમનું ત્યાંય, આવે પરગામી નગ્રની માંય; બેઠા શ્રાધમાં ધર્મ ભુપાળ, આવ્યા એટલે દીન દયાળ. ૧૨ ઘણા જાદવ લેઇને સાથ, આવ્યા રડવાને રઘુનાથ; કરી કુકવોને બેઠા ઇશ, આપે ધીરજ સૌને તે દિશ. ૧૩ પીંડ વેહેરવા માંડયો જે વારે, બોલ્યા શ્રી હરી વાકય તો ત્યારે; કરો એક ઘડી હજુ વાર, પછી વેહેરજો પીંડને સાર. ૧૪ હવે ભાગોળે વાયુ કુમાર, પુછે છાનો માનો નિરધાર; ત્યારે લોક કહે તતકાળ, મુઓ છે ભીમ કુંતાનો બાળ. ૧૫ તેનું બારમું તો વળી આજ, અમે જઇએ જમવા કાજ, થયો પ્રસન્ન વાયુ કુમાર, જાણ્યું મળશે મોદક ત્યાર. ૧૬ તંબુ તાણી રહે ચોકીદાર, તેનો તંબુ લીધો નિરધાર; ઓઢયો મોંઢે માથે ભીમે તેહ, ચાલ્યો નગ્ર વીશે પુષ્ટ દેહ.

૧૭ મેલી પોક ઘણો પ્રેમ લાઇ, કેછે ઓ મારા દુર્યોધન ભાઈ; આવ્યો રડતો રડતો નીજદ્વાર બેઠા દીઠા ત્યાં કુરૂ કુમાર. ૧૮ ચઢી તે સમે ભીમને રીસ, જાણે મારી નાંખુ આણે દીસ; ઓળખ્યો ભીમને કૌરવે જ્યારે, નાઠા દોટ મુકી સઉ ત્યારે. ૧૯ આવ્યો ભીમ ત્યાંતો ચડી ચોટ, ઝાલી દુર્યોધન કેરી કોટ; મલ્લ યુદ્ધ થયું તેણે ઠાર, કરે એકએકને પ્રહાર. ૨૦ પગની આંટી નાંખી હેઠા પાડે, સામા સામી ખભા બે અથડાવે; પછી ભીમ ઘણુ બળ દાખ્યો, અંધ કુવરને હેઠો નાંખ્યો. ૨૧ તેના ઉપર બેઠોજ વીર, મારે ઢીકો તાણી રણધીર; કરે કાલાવાલા અંધ તંન, આપું જે માગે તેહ વચંન. ૨૨ પણ માને નહી પુષ્ટ કાય, ત્યારે અરજુન મુકાવા જાય; કહી અરજુને ભીમને વાત, એનો આખર આપણો ભ્રાત. ૨૩ તેને મારતાં અપયશ થાય, ગોત્રઘાતિ તો પ્રાણી કેવાય; ભીમ કે ઉતરૂં હુંતો જ્યારે, અડધું રાજ લખી આપે ત્યારે. ૨૪ કર્યું દુર્યોધને તે કબુલ, લખ્યું પત્ર વીશે અનુકુળ, ત્યારે ઉતરયો કુંતા કુમાર, મુકયો જીવતો દુષ્ટને સાર. ૨૫ પછી ચાલ્યો ત્યાંથી મહાકાય; આવિ કુંતાજીને લાગ્યો પાય; મુકયો મુસ્તકે માતાએ હાથ; કહ્યું રક્ષા કરો રઘુનાથ. ૨૬ મળ્યો મોટા ભાઇને તે ઠાર, કહયો પાતાળનો સમાચાર; પછી કૃષ્ણને કીધો પ્રણામ, પુછી કુશળતા તેણે ઠામ. ૨૭ વીત્યો વળતિ ત્યાં એક માસ, ગયા પાંચે ભાઇ કાકા પાસ; કહ્યું ધૃતરાષ્ટ્રને તેણે ઠાર, સુણો કાકા તમે આણીવાર, ૨૮ તમારા પુત્રે અત્રટીત કીધું, ભીમસેનને તો ઝેર દીધું; માટે ભાગ આપો આણે ઠામ, છેટો રાખો અમારો મુકામ. ૨૯ સુણી ધર્મનાં એવાં વચંન, બોલ્યા ચીત્ર રાજા કેરા તંન; જાઓ

ભાઈ તમે આજ સાર, કાલે કરીશ તેનો વીચાર. ૩૦ પછી આવ્યા ઠેકાણે તે ભ્રાત, રવી આથમ્યો ને પડી રાત; ત્યારે ધૃતરાષ્ટ્રે તેડ્યો તે ઠાર, મીત્ર પોતાતણો નીરધાર. ૩૧ નામ વૈરોચન તેનું કાવે, આવ્યો અંધ પાસે અતી ભાવે; તેને કે ચીત્ર રાજાનો તંન, સુણો ભાઇ તમે તો વચંન. ૩૨ બાંધો ઈંદ્રપ્રસ્થ વીશે મેહેલ, એ તો કાર્ય તમારે છે સેહેલ; કાલે જવા ત્યાં તતબર થાજો, જોઇએ તે સઘળુ લેઇ જાજો. ૩૩ સુણી મીત્ર કે સારૂ રાજંન, પછી આવીને કીધું શયન; થયો એવામાં પ્રાતસકાળ, જાગ્યું નગ્ર બધું તતકાળ. ૩૪ ત્યારે તૈયાર થઇને સાર, ચાલ્યો વૈરોચન નીરધાર, આવ્યો નગ્રની ભાગોળે એહ, લેઇ સાધન પોતાનાં તેહ. ૩૫ જાણી દુર્યોધન એહ વાત, મળ્યો મારગમાં તે સાક્ષાત; કહ્યું વૈરોચનને તે વાર, થયા કયાં તમે કાકા તૈયાર. ૩૬ સુણી બોલ્યો તેતો અભીરામ, જાઉં બાંધવા જુદો મુકામ; પાંડવોને માટે વસવાય, મોકલેછે તમારા પીતાય. ૩૭ ત્યારે દુર્યોધન બોલ્યો વાણ, સુણો કાકા ચતુરસુજાણ; રચજો ઘર લાખના એહ, રાળ:પુરજો અંદર તેહ. ૩૮ અગ્નિ અડકાડતાં લાહ્ય થાય, જેથી પાંડવ તો બળી જાય; એવું નહી કરો જો આણેહીશ, તો તો છેદિસ તમારૂં શીશ. ૩૯ વૈરોચંન કહે સારૂ રાજંન, બનાવિશ હું લાખા ભુવંન; પછી વૈરોચન તેણીવાર, આવ્યો વિદુરજી તણે દ્વાર. ૪૦ કહી વિસ્તારીને સઉ વાત દુર્યોધંન તણી તો સાક્ષાત; બોલ્યા વીદુર આણી ઉમંગ, રાખજે એક મોટી સળંગ. ૪૧ જ્યારે લાહ્ય ભોવનમાં થાશે, ત્યારે પાંડવો, ત્યાં થઈ જાશે; એવું સાંભળીને તતકાળ, ચાલ્યો મંત્રી અસુરનો બાળ. ૪૨ ॥ વલણ ॥ વૈરોચન

એવું સુણી ચાલ્યો ત્યાંથી સારરે, દુર્ગા કહે તેતો રચે લાખા ગ્રહ નીરધારરેરેરે, ૪૩ પતિશ્રી પાંડવચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભાર્થાંતર ગત આદીપર્વણી ભીમ પાતાળાત ગ્રહેઆગતો નામ એકોનવીશો અધ્યાયઃ ॥ ૧૯ ॥

કડવું ૨૧ મું.

॥ રાગ સોરઠ ॥ વૈરોચનતો આવ્યો ત્યાંથી વેગે તેણીવાર; ઈંદ્રપ્રસ્તમાં આવ્યો તે તો એક દિવસમાં સાર. ૧ સુંદર મેહેલ બનાવા માંડયા લાખવડે નીરધાર; તેમાં રાળ પુરીને મુકયાં બાખાં તેણે ઠાર. ૨ એવી રીતે મેહેલ કરીને ચિત્ર છબી ચોટાડી; લીલી પીળી રાતી ભુરી લીટી તેમાં કાડી. ૩ છજાં જાળીઆં મેડી બારી તાકાં ગુપ્ત મુકામ; જેવું જોઇએ જે ઠેકાણે તેવું કર્યું તે ઠામ, ૪ રસોઇખાનું બાગ બંગલા હોજ કરયાં તે ઠાર; બે જોજનમાં બાંધિ કચેરી શોભાનો નહીં પાર. ૫ હાંડી ને તખતાની હાર્યો ઝમરૂખ બાંધ્યાં ત્યાંય; અલૌકીક આભાસ તેહનો મુખ દેખાયે માંય. ૬ હાથીખાનાં ને ગૌશાળા ઘોડાર્યો નીરધાર; શીવ વિષ્ણુનાં મંદીર કીધાં દરશન કરવા સાર. ૭ એવી રીતે મેહેલ રચીને આવ્યો વૈરોચન; અંધ ભુપને ખબર કહી તે વિસ્તારી રાજંન. ૮ આ ઠેકાંણે કેટલાં કહેછે અજ્ઞાની દ્વીજ બાળ; ઇંદ્રપ્રસ્તથી છેટે બાંધ્યું લાખાગ્રહ વીશાળ. ૭ તે સર્વે મીથ્યા બોલે છે શાસ્ત્ર રહિત અન્યાય; ઇંદ્રપ્રસ્તમાં મેહેલ બાંધીયા એતો સત્ય કથાય. ૮ ધૃતરાષ્ટ્રે પાંડવને કીધિ આજ્ઞા તેણીવાર; રાજ્ય તણો વિભાગ કરીને સોંપ્યો સૌ અધિકાર. ૯ શુભ મહુરતમાં પાંડવ નીકળ્યા મળીયા સૌને તેહ; ભીષ્મપિતાને પાયે લાગ્યા નીચો નમાવી દેહ. ૧૦ ગોર ગુરૂને

નમીયા તે તો આણી પ્રેમ અપાર; ત્યાર પછી તે ચાલી આ-
વ્યા વિદુરને દરબાર, તેમની આજ્ઞા લેઇને નીકળ્યા નગ્ર થ-
કી તે બાર; વિદુરજી વળાવા આવ્યા ભાગોળે તે વાર. ૧૨
નીકળતી વેળાએ વિદુરે સેહેદેવને કહી વાત, સળંગમાં થ-
ઈ નીકળી જાજો અગ્નિ થએ સાક્ષાત. ૧૩ એટલે દુરયોધંન
ત્યાં આવ્યો સાથે થયો તૈયાર;ભાઈ અમને ગમે નહી માટે આ-
વીશું તે ઠાર. ૧૪ થોડા દીન ભેગા રહી પાછા આવીશું
નીજ ઘેર; એવું મોઢે મીઠું બોલે અંતરમાં અતિ ઝેર. ૧૫
ધર્મરાય રળીયાત થયા બહુ ચાલ્યાં સર્વે સંગ, ઇંદ્રિપ્રસ્તમાં
વસીયા આવી આણી અતિ ઉમંગ, ૧૬ મેહેલની આગ-
ળ ખડકી તેમાં ભીલની રહી એક નાર; તે તો વ્રદ્ધ અને વિ
ધવા છે પુત્ર પાંચ નિરધાર. ૧૭ એવામાં એક માસ રહીને
દુષ્ટ થયો તૈયાર; પાંચે ભાઇ વળાવા આવ્યા ભાગોળે તે વા-
ર. ૧૮ છેટો જઈ પાપી સંતાયો પાંડવ આવ્યા ઘેર;
ત્યાર પછી ત્યાં રાત પડી એટલે શી નીપજી પેર. ૧૯
પાંચે ભાઇને કુંતા માતા સુતાં સમરી રામ; એટલે ઘા-
રણ પડીયું તેમને ઉંઘ્યાં તેણે ઠામ. ૨૦ દુર્યોધન આ-
વ્યો મધરાતે સુણ જન્મેજય રાય; ચારે પાસથી અગ્નિ
મુકયો એટલે લાગી લાહ્ય. ૨૧ જોર કરીને ઝોળ નીકળે
તનખા ઉડે ત્યાંય; તે વખતે કુંતા ને પાંડવ જાગ્યાં ઘર-
ની માંય. ૨૨ નીકળવાનો લાગ મળ્યો નહી ગભરાયાં અ
તી મન; તે વખતે કુંતાએ ભજ્યા નારાયણ નર તંન. ૨૩
॥ વલણ ॥ માળા લઇને માનુની ભજતાં શ્રી ભગવાનરે;
દુર્ગા કહે તે તો કહું વિસ્તારી આસ્થાનરેરેરે. ૨૪ ઇતિશ્રીપાં-
ડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત

આદી પર્વણી લાક્ષાગ્રહ વર્ણનોનામ એકોનવીંસતિતમો અધ્યાયઃ ૨૧

કડવું ૨૨ મું.

॥ રાગ મલ્હાર ॥ કુંતાજી તે વખતે શ્રી હરીની સ્તુતી કરતાં, થર થર કંપે કાયા આંખ્યોમાં આંસુ ભરતાં; દાવાનળને દેખી દીલમાં તો ઝાઝુ ડરતાં, કુંતાજી પોકારેરે હો વ્હારે ધાજો વિઠલારે. ૧ ॥ ટેક ॥ ભુધરજી આ વખતે ભાગે છે ધરસુત્ર, લાખાગ્રહમાં મારા બળે છે પાંચે પુત્ર; વંશ રાખવા ધોયું તે સુતનું તો મળમુત્ર. કુંતાજી૦ ૨ નથી કર્યો મેં અન્યા ચોરી કે કોઈની ચાડી, નથી તોડાવી પ્રીતી કોઈ પ્રાણીને લડાડી; તેમ કથાની વચે નથી આડી વાતો કાડી કુંતાજી૦ ૩ નથી કોઈને ચડાવ્યું અણુઘટતું માથે આળ, નથી વછોડયાં તેવાં પય પીતાં નાનાં બાળ; તેવી રીતે શ્રીજી નથી ભાગ્યુ વેવૈશાળ. કુંતાજી૦ ૪ નથી નીંધા મેં કીધી અપકીરતી કોઈની થાવા, સ્વારથમાં નથી ખાધા સમ ખોટા દોષ છુપાવા; ત્યેમ દગો નથી કીધો પરપંચે દામ કમાવા. કુંતાજી૦ ૫ પતિવ્રતા વ્રત પાળ્યું નબળી દ્રષ્ટે નથી જોયું, પુન્ય પર્વમાં કીધું નથી ટાંકણું એળે ખોયું; તેવું તીરથ વિશે નથી નબળું લુગડું ધોયું. કુંતાજી૦ ૬ ગીરીધર ગરૂડાગામી આ વેળા વેહેલા આવો, બાંનાનું બહુ વિચારી અમ ઉપર કરૂણા લાવો; આ અગ્નિમાં બળતાં છોગાળાજી છોડાવો. કુંતાજી૦ ૭ ગ્રાહ થકી ગજ તાર્યો સેવકની લજ્જા રાખી, મહા પાપી રાવણ માર્યો માનુષી લીલા દાખી; તેમ શેષ થઈને શ્રીજી આ ઉર્વિ માથે રાખી. કુંતાજી૦ ૮ જાળંધરની જીત્યા ત્રીયા તેના થઈ સ્વામી, શ્રાપ સહયો તમે તે

નો મહાભારત તે બહુ નામી; પણ દેવ તણું દુઃખ કાપ્યું એવા છો અંતરજામી. કુંતાજી૦ ૯ હિરણાકશ્યપ મારી પ્રલ્હાદ તણો કર ઝાલ્યો, સવરીનાં ફળ ખાધાં મહા મંગળ મોક્ષજ આલ્યો; તેવી રીતે તમે શંકરનો શતરૂ બાળ્યો. કુંતાજી૦ ૧૦ અજામેળની અરજી શામળીયાજી શીકારી, સુતને નામે શ્રીજી પીડા તો તેની ઉગારી, ત્યેમ વેદ શુદ્ધ કીધા વળી સંખાસુર સંહારી. કુંતાજી૦ ૧૧ કૃષ્ણ થઈને હમણાં ભોમીનો ભાર ઉતાર્યો, કળી રૂપ પોતાનો મામો તેને તો નિશ્ચે માર્યો; ત્યેમ બાળપણામાં વિષ્ણુ ગિરી ગોરધન તો ધાર્યો કુંતાજી૦ ૧૨ એમ તાકત તણાં દુઃખ ભાગ્યાં કેહેતાં તે પાર ન આવે, તે માટે ત્રીકમ મારા કે વાર કરોછો હાવે; આ વખતે નહી આવો તો હમને કોણ બચાવે. કુંતાજી૦ ૧૩ એવી મરજી સુણી શ્રીહરીએ કરૂણા કીધી, સહેદવને પુછવાની બુદ્ધિ તે વેળા દીધી; દુર્ગા કહે એમ દુખમાં શામળીએ શોધજ લીધી. કુંતાજી૦ ૧૪ ॥ વલણ ॥ કુંતાને પરમેશ્વરે આપી બુદ્ધિ અપારરે, દુર્ગા કહે પછી પુછીયું સહેદવને તે ઠારરેરેરે, ૧૫ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભાર્થાતર ગત આદીપર્વણી લાક્ષાગ્રહ મધ્યે કુંતા સ્તુતી કૃતો નામ દ્વાવીશો અ. ॥ ૨૨ ॥

કડવું ૨૩ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ પુછ્યું કુંતાએ ધીરજ ધારી, સહેદવને ત્યાં તો બિચારી; અલ્યા સાહદેવ સાંભળ વાત, પ્રશ્ન જોને આ વેળા સાક્ષાત, ૧ અહીંથી નીકળવાનો ઉપાય, તે તો તું પ્રશ્ન જોઇને બતાવ; ત્યારે સાહદેવ કહે સુણ માત, પેલી સળંગ હિસે પ્રખ્યાત. ૨ તેના ઉપર ઢાંકયો પાષાણ, તેને ઉ-

ઘાડાને નીરવાણ; તેમાં થઇને નીશ્ચે જવાય, જાણું એટલો હું તો ઉપાય. ૩ ત્યારે કુંતા કહે મારા તંન, કેમ કેહેતો નો તો આ વચંન; સુણી સહદેવ બોલ્યો વાચાય, પુછયા વિના ન મેં તો કેહેવાય. ૪ પછી ભીમ ઉઠયો તેણીવાર, મારી લાત તેમાં નીરધાર; ભાગી છાટ પાષાણુની જ્યારે, દીઠી સળંગ જાવાની ત્યારે. ૫ ચાલ્યા ત્યાં થકી સરવે ભ્રાત, તેની આગળ કુંતાજી માત; ધાયો પુંઠળ અગ્નિ તે વારે, ત્રાસ પામ્યાં કુંતાજી તો ત્યારે. ૬ બોલ્યો ભીમ તે વેળા વચંન, અલ્યા સાંભળને હુતાશંન; એક માતાના શત કુમાર, એવા ત્રણના ત્રાણુસેં સાર. ૭ તેનું આપીશ હું બળીદાન, માટે પાછો જા તું આણે સ્થાન; એવું સાંભળીને દ્વીજ તંન વળ્યો પાછો પછીહુતાશંન. ૮ નીકળ્યા બારણે પાંડુ તંન, ત્યારે ધર્મ તો બોલ્યા વચંન; રેહેવું દુષ્ટથી આપણે દુર, જાવું જાત્રાને માટે જરૂર. ૯ પછી ભીમસેને તો સાક્ષાત, ખભે બેસાડીયાં કુંતા માત; ભ્રાત બેને બગલમાં ઘાલ્યા, બેને હાથમાં લેઇને ચાલ્યા. ૧૦ પછી દોટ મુકી રણધીર, આવ્યો કૃષ્ણા નદી કેરે તીર; હતો નાવીક એક તે ઠાર, તેણે ઉતારીયા નદી પાર. ૧૧ પછી છએ જણાં ચાલ્યાં ત્યાંય, મહાદારુણ વંનની માંય; વાગે ચર્ણુમાં કાંટા અપાર, તપે તાપથી તંન તે ઠાર. ૧૨ એવી રીતે કુંતાને કુંમાર, આવ્યાં હેબંડા વનમાં સાર; ઘણાં ફળ ફુલ છે તેણે ઠામ, કીધો પાંડવોએ ત્યાં મુકામ. ૧૩ રહી એટલે એનો કથાય, કહુ કૌરવોનો મહીમાય; પછી અંધ તણો તો કુંમાર, આવ્યો લાખા ગ્રહ પાસે સાર. ૧૪ હતાં ભીલનાં હાડકાં જેહ, દીઠાં દુષ્ટે રાખોડીમાં તેહ; જાણ્યું અત્યું પામ્યા પાંડુ તંન, પછી આવ્યો

પોતાનો સદંન. ૧૫ બેઠો સભા ભરી બળવાન, કહ્યું કર્ણને કૃત્ય નિદાન; કાઢ્યું શત્રુ તણું આજ મુળ, સમો સાચવીયો અનુકુળ. ૧૬ ત્યારે કર્ણ વદ્યો વાણી મર્મ, અલ્યા એમાં શું કીધું સુકર્મ; ભ્રાત પોતા તણા તો પ્રજાળ્યા, દુષ્ટ દગો કરીને તેં બાળ્યા. ૧૭ એવી કર્ણની સાંભળી વાણી, બોલ્યો દુર્યોધન ક્રોધ આણી; અલ્યા કરણ તું દાશી કુમાર, મુને મેં ણુ દીધું આણીવાર. ૧૮ માટે સત્ય કહું તુને હુંય, મારા રાજ્યમાં રહીશ ન તુંય; એવું સાંભળી સુર્ય કુંમાર, ગયો તપ કરવા નિરધાર. ૧૯ કીધું આદીત્યનું તપ ભારી, ચર્ણ અંગુઠે દેહજ ધારી; વિત્યા એવી રીતે માસ ચાર, ત્યારે સુર્ય આવ્યા તેણે ઠાર. ૨૦ થયા પ્રસંન કશ્યપ તંન, માગ તું પુત્ર વચંન. ત્યારે કર્ણ કહે રવિરાય, મારી દેખાડો તમે માતાય. ૨૧ મારા તાત કીયા નીરવાણ, તેનું આજ કરો ઓળખાણ; દાસી પુત્ર એવું લોક કહેછે, તેથી ઉદવેગમાં જીવ રહેછે. ૨૨ એવી કર્ણની સાંભળી વાણી, બોલ્યા આદીત્ય પુરૂષ પુરાણી; અલ્યા સાંભળને અભિપ્રાય, તારી માતા તો કુંતા કેહેવાય, ૨૩ હતી કુંવારી એ સતી જ્યારે, મારો મંત્ર જપ્યો એણે ત્યારે; કર્યો તેની સાથે મેં વિહાર, થયો તે થકી તું નિરધાર. ૨૪ માટે લેને આ ચુંદડી એક, રાખી મુકજે કરી વિવેક, કુરૂ પાંડુ તણી જેહ નાર, તેને ઓઢાડજે તું કુમાર. ૨૫ નવ દાઝે તેના થકી જેહ, તારી જાણવી જનુની તેહ; ત્યારે કર્ણ કહે સુણો તાત, મુને શ્રાપ થયો છે સાક્ષાત. ૨૬ થાય યુદ્ધ વિશે મારો કાળ, માટે આ યુદ્ધ આપો વિશાળ; સુણી સુર્યે આપી શક્તિ એક, પાંચ બાણ કહીને વિવેક. ૨૭ જેના ઉપર મુકે એ બાણ, તે-

ના તરતજ નિકળે પ્રાણ; પછી આપ્યો મણી તેણે ઠાર, નિત્ય સોનું ઝરે સવા ભાર. ૨૮ એવી રીતે કરી શુભ કામ, આવ્યો કરણ પોતાને મુકામ; બાંધ્યું નગ્ર જુદું તેણી વાર, કર્ણપુરી નામે નીરધાર. ૨૯ રહયો દુર્યોધન થકી દુર, બાંધી ધર્મ ધજા મહાશુર; જાણી પાપીએ વાત જ્યારે, બાંધી ધર્મ ધજા પોતે ત્યારે. ૩૦ હવે બેઉનું જોવાને સત્ય, થયા વ્રદ્ધ વિપ્ર જદુપત્ય; આવ્યા દુર્યોધન કેરે દ્વાર, દીધી આશીશ તો નિરધાર. ૩૧ પછી ભુપતિને કહે ઈશ આપો જુવાની મુને આદીશ; એક વર્ષ પછી નીરધાર, પાછી આપીશ ભુપ કુમાર. ૩૨ ત્યારે દુષ્ટ કહે માહારાજ, બીજું માગો તે આપું હું આજ, પણ જુવાની તો ન અપાય, નથી રાખવી ધર્મ ધજાય. ૩૩ એવું કહીને દુષ્ટે તે ઠાર, છોડી ધર્મ ધજા નિરધાર; ચાલ્યા એટલે સુદીર શ્યામ, આવ્યા કરણ પાસે અભિરામ. ૩૪ માગી જવાની આવીને ત્યાંય, બેઠા બહુ નામી આસન માંય; ત્યારે કરણ થયો રળીયાત, આપી જવાની ત્યાં તો સાક્ષાત. ૩૫ લીધું વ્રદ્ધ પણું વળી જ્યારે, થયા પ્રસંન ઈશ્વર ત્યારે; કહ્યુ કરણને શ્રી કીરતાર, નથી તું સમો કોઇ દાતાર. ૩૬ તારી ધર્મ ધજાને છે ધન્ય, તને પોહોચે નહી કોઇ અન્ય; તારો રેહેજો અવિચળ ટેક, વધો કિર્તિ કળા ને વિવેક. ૩૭ એવું કહીને દીન દયાળ, પાછી આપી જવાની તે કાળ; ગયા આશીશ દેઈ સુરેશ, કરણ દાન કરે છે હમેશ. ૩૮ સોનું આપે એ તો સવા ભાર, વિપ્રને ઘેર તેડીજ સાર, એવો રાખીઓ નિશ્ચળ ટેક, જેનો પુન્યમાં ઝાઝો વિવેક. ૩૯ ॥ વલણ ॥ દુર્યોધન આવી નમે કરણ રાયને સારરે, દુર્ગો કહે તે તો વળી વર્ણવું આણે

ઠારરેરેરે, ૪૯ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદીપર્વણી કર્ણ વરદાન પ્રાપ્તો નામ ત્રયોવીશતિતમો અધ્યાય. ૨૩

કડવું ૨૪ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ દુર્યોધન રાજાની પત્નિ ભાનુમતી રાજંન; તેણે વશ કરવા સ્વામીને વાત વીચારી મન. ૧ કોઇ બ્રાહ્મણની પાસે તેણે મંત્ર કરાવ્યો સાર; અષ્ટગંધનું ચંદન કીધું મંત્ર ભણી તે વાર. ૨ તે ચંદન લેઇ જાતાં પડીયું નાગને માથે ત્યાંય; એટલે વશ થઇને તે આવે રાત પડયે ઘરમાંય. ૩ પાંચ સર્પ સંગાતે લાવે સુણ જનમેજય રાય; દુર્યોધન રાજાને અંગે તે સવળા વિંટાય. ૪ વાસુકી મનુષ્ય થઇને પોઢે સજ્યા માંય; ભાનુમતીને ભોગવે તે તો દેખે ભુપતી ત્યાંય. ૫ અંધ કુંવરને નાગ કહે કોઈ ન જાણે આ વાત; ભય પામી વીદીત કરીશ તો ડંશ કરૂં સાક્ષાત. એવી રીતે વાસુકી તો આવે ને વળી જાય; દુર્યોધનને ભય બહુ તેનો કોઇને નવ કેહેવાય. ૭ દુષ્ટ તણો તો દેહ સુકાયો ભાવે નહિ વળી અંન; ત્યારપછી તેણે તેડાવ્યો ભાસ્કર કેરો તંન. ૮ એટલે સુર્ય કુંવર તો આવ્યો હસ્તીનાપુરની માંય; દુર્યોધન સામો જઈ મળીયો પ્રેમ કરીને ત્યાંય. ૯ ભુપતિ કેરો દેહ જોઇને બોલ્યો સુર્ય કુમાર; અરે મીત્ર શું કષ્ટ પડયુ તે મુજનો કહો આ વાર. ૧૦ દુર્યોધન કે મીત્ર માયરાએ તો નવ કેવાય; ત્રીજું માણસ કોઈ જાણે તો મ્રત્યુ મારૂં થાય. ૧૧ કર્ણ કહે ચિંતા છોડીને સાચી કહે તું વાત; તારો જે શતરૂહોય તેની યુદ્ધ વીશે કરૂં ઘાત. ૧૨ દુર્યોધન કે મુજ વિનતાએ કૃત્ય કર્યું આ દીશ, ચંદન એક બનાવ્યું તે તો પડયું ના-

ગને શીશ. ૧૩ તે નીત્યે મારે ઘેર આવે ધરે મનુષ્યની કાય, વળી બીજા સરપો જે આવે તે મુજને વીંટાય. ૧૮ ત્યાર પછી તે પન્નગ ભોગવે ભામની સાથે ભોગ; તે કોઇને કેહેવાય નહીં એ પ્રગટયો મુજને રોગ. ૧૫ કર્ણ કહે ચિંતા છોડી દે સત્ય કહું છું રાય; તારા ઘરમાં સંતૈને હું આજ કરૂં શીક્ષાય. ૧૬ સાંજ પડી કે સુર્ય કુંવર તો સંતાયો નીરધાર; એટલે ત્યાં વાસુકી આવ્યો વેગ થકી તે ઠાર. ૧૭ તેને જોઇને તરણી પુત્રે તરત ચઢાવ્યું બાણ; મંત્ર ભણીને મુકયું નિશ્ચે નાગ ઉપર નીરવાણ. ૧૮ વાસુકીને બાંધી લીધો વરૂણ પાસથી સાર; ત્યારપછી પાસે આવીને બોલ્યો સુર્ય કુમાર. ૧૯ અરે દુષ્ટ તું કેમ આવે છે કરવાને વ્યભીચાર; આજ તને જીવતો નવ મુકું ઠેર હણું આ વાર. ૨૦ નાગ કહે નથી દોષજ મારો સત્ય કહું રાજંન; ભાનુમતીએ વશ કરવાનું કીધું છે ચંદન. ૨૧ તે મારા માથાપર પડીયું તેથી આવું રાય; માટે લોહિ નાંખો મુજ મસ્તક સ્વચ્છ કરી મહાકાય. ૨૨ જંત્ર લખેલો બાળી મુકો સ્ત્રી પાસે છે જેહ; બાકીનું ચંદન ઢોળી ઘો હોય વધેલું તેહ. ૨૩ ફરી થકી જો દેખો મુજને ભુપતી આણે ઠાર; તે વેળા ફાવે તે કરજો શીક્ષા મુજને સાર. ૨૪ ત્યાર પછી કર્ણે લોહી નાંખ્યું નાગ ઉપરથી ગંધ; વાસુકી તે દીન થકી ત્યાં થયો આવતો બંધ. ૨૫ દુરયોધન જોઇ કર્ણતણું બળ પ્રસન્ન થયો મંન માંય; શત ગામો શીરપાવમાં આપ્યાં રાખ્યો પાસે ત્યાંય. ૨૬ કરણ પુરીથી તેડાવ્યો ત્યાં કર્ણ તણો પરીવાર; ત્યાર પછી શું પાંડવ કર્તા તેનો કહું વીસ્તાર. ૨૭ ॥ વલણ ॥ હેડંબાના વનમાં વસીયા પાંડુ તંનરે; દુર્ગા કે તે માનતા માતા કેરૂં વચનરેરેરે.

૨૮ ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા ભારથાંતર ગત આદીપર્વણી કરણ દુરયોધનસ્ય સમાગમો નામ ચતુરવીંશો અધ્યાય. ૨૪

કડવું ૨૫ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશંપાયન વચંન, તું તો સાંભળજોરે રાજંન; રહે એ વનમાં એક નાર, નામ હેડંબા તેનું છે સાર. ૧ તેતો રાક્ષસ કેરી કુમારી, બળ રૂપ કળા તેમાં ભારી; બાંધ્યો હીંચકો વનની માંય, બેસે હવા ખાવા તેની માંય. ૨ એતો હીંચકો ઉંચો અપાર, તેની શોભા તણો નહી પાર; કોઈ યોધ્ધો તે ઠેકાણે આવે, તેની પાસે હીંચકો નંખાવે. ૩ હાલે નહી જો હીંચકો સાર, ત્યારે કેદમાં નાંખે તે નાર; એવી રીતે કર્યા કેદ ભુપ, તે તો એક હજાર અનુપ. ૪ હવે ફળ ફુલ લેવાને કાજ, ચાલ્યો ભીમસેન મહારાજ; આવ્યો હીંચકા પાસે તે જ્યારે દીઠો હેડંબાએ તેને ત્યારે. ૫ જોઈ ભીમસેને પણ નાર, જેના રૂપ તણો નહી પાર; બોલી હેડંબા ત્યાં તો વચંન, નાંખો હીંચકો મુને રાજંન. ૭ નહી હાલે જો હીંચકો રાય, તોતો કેદ નાંખુ મહાકાય; સુણી રાક્ષસી કેરાં વચંન, ક્રોધ પામ્યો કુંતા કેરો તંન. ૭ મારી થાપોટ ભીમેજ જ્યાંય, ગયો હીંચકો આકાશ માંય; એક પોહોરે હેઠો પડયો સાર, તેની સંગાથે હેડંબા નાર. ૮ ભાગ્યું હેડંબાનું જ્યારે અંગ, ત્યારે બોલી તે આણી ઉમંગ; કોના પુત્ર તમો છો રાજંન, કેમ નિકળીયા વળી વન.૯ કોણ જાતિ અને કીયો ઠામ, કહો વર્ણવી તે અભીરામ; ત્યારે ભીમ કે સાંભળ નાર, શુદ્ધ ક્ષત્રી તણો હું કુમાર. ૧૦ હસ્તીનાપુર મારો મુકામ, ભીમસેન એવું મારૂં નામ; સુણી હેડંબાએ એવી વાણ, ત્યા

રે મોહ પામી નીરવાણ. ૧૧ વ્યાપ્યો કામને વ્યાકુળ થઈ, હાથ જોડીને ઉભી રહી; પછી મુખથી બોલી વચન, વરો મુજને તમે રાજંન. ૧૨ હજુ હું તો છું કુવારી નાથ, હેત આણીને ઝાલો હાથ; ભીમસેને તો કર્યો વીચાર, નથી માતાની આજ્ઞા આ વાર. ૧૩ સુંદરીનું સ્વરૂપ છે સારૂ, માટે ગુપ્ત રીતે વરૂ વારૂ; એવે આવ્યા ત્યાં નારદ રૂષી; તેણે મંત્ર ભણ્યા થઈ ખુશી. ૧૪ હસ્ત મેળાપ ધરી તેહ, ગયા સ્વર્ગ વીશે દીવ્ય દેહ; પછી ભીમ તણો કર ઝાલી માનુની મેહેલમાં લેઈ ચાલી. ૧૫ રાંધી રસોઈ ત્યાં નીરધાર, પાંચ મણનો કીધો કંસાર; ભીમ કે' એટલે નહી થાય, માટે રાંધો ફરી અબળાય. ૧૬ એવું કહીને કુંતા કુમાર, આવ્યો કેદખાના માંહી સાર; ચણા ભરડે છે કેદી તમામ, મોટા મોટા ભુપતી ઠામ. ૧૭ તેને છોડી મુક્યા નીરધાર, ખાધી દાળ ચણાની અપાર; પછી આવીયો નારીની પાસ, કરયું ભોજન આણી ઉલ્લાસ. ૧૮ ઝાલ્યો જમીને જુવતીનો હાથ, કરયો સંભોગ તો તેની સાથ; ત્યારે સાંભર્યો ભ્રાતને માત, હશે ભુખ્યાં હજુએ સાક્ષાત. ૧૯ કહ્યું કામનીને તેણીવાર, હું તો જાઉં છું મુકામે નાર; ફળ આપીને આવીશ હુંય, કશી ચિંતા કરીશ નહી તુંય. ૨૦ એવું કહી કુંતાજીનો બાળ, આવ્યો આશ્રમમાં તત્કાળ; સર્વે જુએછે ભીમની વાટ, કરે અંતર માંહી ઉચાટ. ૨૧ એવામાં દીઠો ભીમને જ્યારે, બોલ્યાં કુંતાજી તે સમે ત્યારે; અલ્યા લાગી કયાં આવડીવાર, કેમ મોડો આવ્યો નીરધાર. ૨૨ ભીમ કે પડયો ભુલો હું માત, ચાલતાં ચાલતાં પડીરાત; હસ્યા સહદેવજોશી તદાય, વણ પુછ્યા વિના ન કેહેવાય. ૨૩ ખાધાં ફળ ફુલ સરવે ત્યાંય, પ-

છી સુતાં પરણકુટી માંય; છાનો માનો એવી રીતે રાય, ભીમ નીત્ય નારી પાસે જાય. ૨૪ રહ્યો ગર્ભ હેડંબાને સાર, થયો તે થકી ત્યાંતો કુમાર; મહા તેજસ્વી છે તેની કાય, ૨૪ પુષ્ટ શરીરે જણાય. ૨૫ મોટું માથુંને પેટ વિશાળ, ભુરી બાબરીને સ્વેત બાળ; ટુંકા ટુંકા છે હસ્તને પાય, કૃષ્ણ વરણ દીસે બધી કાય. ૨૬ મુખ ફાડીને રડયો તે જ્યારે, ત્રાસ્યાં વનનાં પક્ષીજ ત્યારે; ધ્રુજી થરથર આખી ધરાય, ગર્જ્યા આસુરી ગર્ભ તદાય. ૨૭ હેવા પુત્રનુ દેખી વદન્ન, થઈ હેડંબા અતી પ્રસન્ન; વ્રકોદર પણ તેણે ઠાર, ઘણો ખુશી થયો નીરધાર. ૨૮ એમ કરતાં વીત્યો એક માસ, ભીમ ભોગવે સુખ વિલાસ; રાત્રે છાનોમાનો આવે ત્યાંય, દીવશે રહેછે મુકામની માંય. ૨૯ પછી હેડંબાનો સુત જેહ, થયો દાડે દાડે મોટો એહ; ત્યારે નારદે આવી તે ઠામ; પાડયું ગટોરગચ્છ એવું નામ. ૩૦ એતો ભીમના કરતાં રાજંન, થયો શત ઘણો બળવન્ન; શીખ્યો રાક્ષસી માયા અપાર, વળી યુદ્ધકળા નીરધાર. સુણી વારતા આ શ્રોતા જન્ન, નવ આણવી શંકાજ મન્ન; રાક્ષસી કેરી જેહ પ્રજાય, એ તો સત્વર શીખે કળાય. ૩૨ હેવામાં એહ વનની માંય, થયુ કૌતક તો વળી ત્યાંય; હેડંબા રાક્ષસી કેરો ભ્રાત, હેડંબા સુર નામે પ્રખ્યાત. ૩૩ રહે માખણીયા ગીરી માથે, દસ લાખ દૈત્ય તેની સાથે; તેની કુળદેવી કેવાય જેહ, છત્રેસ્વરી નામે છેજ તેહ. ૩૪ તેણે સ્વપ્ન આપ્યું નિરધાર, હેડંબાસુરને તેણી વાર; આપ્ય શેવક મુજને ભોગ, ટાળુ તર્ત તારૂં દુખ રોગ. ૩૫ બત્રીશ લક્ષણો હોય જે જંન, તેનું કરવું છે મારે ભોજંન; હેડંબાના વંન વિશે તેહ, આવ્યા પુર્ષ એવા દીર્ઘ દેહ.

૩૬ તેને લાવીને આપ્ય તું આજ, થશે તે થકી તાહરૂં કાજ; એવું સ્વપ્ન વિચારીને સાર, થયો હેડંબાસુર તૈયાર. ૩૭ આવ્યો વન વિશે તે સાક્ષાત, સુઈ રહ્યા જ્યાં સરવે ભ્રાત; એક ભીમ નથી તેણે ઠાર, હરી ઈચ્છા એતો નીરધાર. ૩૮ વલણ ॥ હર્ણું કરીને લેઈ જશે પાંચેને મહાકાયરે; દુર્ગો કે' તે તો કહું અદભુત એહ કથાયરેરેરે. ૩૯ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી હેડંબા વીવાહ તથા ગટોરગચ્છ ઉત્પત્તી કથનો નામ પંચવીશમો અધ્યાય. ૨૫

કડવું ૨૬ મું.

॥ રાગ શોરઠ ॥ હેડંબાસુર આવિ પોહોચ્યો મધરાતે મહાકાય; છાંનો માનો ઉભો એતો જોવાને ચરચાય. ૧ પછી આશ્રમની હેઠળ ઘાલ્યું ત્રીશુળ તો બળવાન; અવનીને ઉકાંશી કાઢ્યું દગડું તેણે સ્થાન. ૨ આશ્રમ સુદ્ધાં માંથે મુક્યું દગડું દૈત્યે ત્યાંય; પાંચે જણનું હરણ કરીને આવ્યો પર્વતમાંય. ૩ દેવીના દેવળમાં મુક્યાં સરવેને તે વાર; દ્વાર વાશીને તાળું દીધું જત્ન કરી નીરધાર. ૪ દેવળ પુઠે રક્ષા કરવા મુકયા યોદ્ધા ત્યાંય; ત્યાર પછી દાન્નવ તો આવ્યો પોતાના ઘરમાંય. ૫ ઘારણ મટીયું તે વેળાએ જાગ્યા ચારે ભ્રાત; ડોશી પણ જાગ્યાં તે વખતે દેવળમાં સાક્ષાત. ૬ એક એકના મુખ સામું જુવે ધર્મ નીકુળ સેહેદેવ; કુંતાજી ને અરજુન રડતાં ચોધારે તતખેવ. ૭ સેહેદેવ સૌને ધીરજ આપે સમજાવિને જ્ઞાન; દુઃખ સુખ એ ધર્મ દેહનો છોડાવશે ભગવાન. ૮ એટલેથી એ કથા રહીને ઉગ્યો દીનકર જ્યારે; ભીમસેન ઉઠીને આવ્યો આશ્રમ વિષે ત્યારે. ૯

તે વખતે માતાને ભાઇ દિઠાં નહિ તે ઠાર; અંતરમાં તો ચિંતા પ્રગટી મુર્છા થઇ તે વાર. ૧૦ શાતા આવી ત્યારે આવ્યો હેડંબાની પાસ; ગદગદ કંઠે કહેવા લાગ્યો નાંખીને નિઃશ્વાસ. ૧૧ અરે પ્રિયા આ ઠેકાણેથી થઇ મા ભાઇની ચોરી; દાન્નવ કોઇ ખાઇ જાશે એમને ટુટી આયુષ્ય દોરી. ૧૨ ગટોરગચ્છ બોલ્યો તે વખતે સાંભળો મારા તાત; મારો મામો હેડંબાસુર ચોરી ગયો સાક્ષાત. ૧૩ કુળદેવીની આગળ હણશે તેને તો વળી ત્યાંય; તે માટે ચાલો મુજ સંગે દિન આથમતાં માંય. ૧૪ એવું સુતનું વાકય સુણીને ભીમ થયો તૈયાર; હેડંબાને લેઇ સંગાથે ચાલ્યા બેઉ જણ સાર. ૧૫ માંખણીયા પર્વતની પાસે આવ્યો વાયુ તંન; તે પર્વત બે જોજન ઉંચો સુંવાળો રાજંન. ૧૬ હાથ મુકતાં લપશી જાયે તે પર કેમ ટકાય; ભીમ કહે ઓ દિકરા મારા શો કરવો ઉપાય. ૧૭ ગટોરગચ્છ કેહે માતા મારી રૂપ પ્રકાશે આજ; માથાની લટ મુકે છુટી તેથી થાયે કાજ. ૧૮ તે વખતે હેડંબાએ તો ખુબ વધાર્યો દેહ; પર્વત જેટલી ઉંચી થઇને છોડી છે લટ તેહ. ૧૯ પ્રથ્વી સુધી લાંબા તેના કેશ હેઠા રોળાય; તેને ઝાલી ચઢીઓ ઉંચો ગટોરગચ્છ મહાકાય. ૨૦ પંર્વત ઉપર બેશી બોલ્યો પુત્ર એ તો પરમાણ, હું આવ્યો તે રીતે આવો પીતા તમે નીરવાણ. ૨૧ ભીમસેન ચઢયો તે રીતે ક્ષણું નવ લાગી વાર; પીતા પુત્ર એમ એકઠા થઇને બેઠા તેણે ઠાર. ૨૨ ગટોરગચ્છ કેહે તાત માયરા જાઓ દેવળ માંય; કુંતાજીને કાકા મારા મળશે તમને ત્યાંય. ૨૩ મુજ માતાનો ચોટલો ઝાલી બેસું હું પીતાય; કારણ કે અહીથી જાયે એહતો શી રીતે ઉતરાય. ૨૪ ત્યાર પછી એકલો ભી-

મ ચાલ્યો દેવળ કેરી પાસ; કોટ કુદીને પડીયો તેમાં મહા બળીયો પ્રકાશ. ૨૫ તે ઠેકાણે જઈ જોયું તો દીઠું વિપરીત કામ; પાંચે જણને કેદ કરેલાં દીઠાં તેણે ઠામ. ૨૬ કુંતાજી ત્યાં ભીમને દેખી બોલ્યાં મુખથી વાણ; અરે પુત્ર શું કરવા આવ્યો ખોવાને અહીં પ્રાણ. ૨૭ ભીમસેન કહે માતા મારી ધીરજ રાખો મંન; હેડંબાસુર લાવ્યો તમને તેનું કરૂં છેદંન. ૨૮ એમ કહિને દેવળ કેરૂ શિખર હતું વળી જેહ; વાયુ પુત્રે ઉખાડીને હેઠળ મુકયું તેહ. ૨૯ પછી પેઠો દેવળની અંદર કુંતાજીનો બાળ; દેવીને દાબીને સુતો લાંબો થઈ તતકાળ. ૩૦ દ્વારે પગ અડકાડી મુકયા ઉઘડે નહી તે કાજ; સુતો સુતો વાટ જુએછે દૈત તણી મહારાજ. ૩૧ એટલે હેડંબાસુર આવ્યો પાપી તેણે ઠાર; જોર કરી ઉઘાડવા લાગ્યો દેવળ કેરાં દ્વાર. ૩૨ તેતો ઉઘડયાં નહી તે વખતે દૈત્ય કરે ચિંતાય; કુળદેવીનો કોપ થયો કયમ આતે શું કેહેવાય. ૩૩ કાલાવાલા કરવા લાગ્યો દેવીને જેવારે; તે વખતે કુંતા સુત બોલ્યો ક્રોધ કરીને ત્યારે. ૩૪ અરે દુષ્ટ કયમ વાર કરૂછું બળીદાનની આજ; હું કહું તેટલું લાવ અત્યારે થાશે તેથી કાજ. ૩૫ શોમણ દુધ ઉકાળેલું વળી સોમણ મોદક સાર; બે કળશીના લાવ બાકળા ઉછાવળા આ ઠાર. ૩૬ તે સર્વેના ભરી ટોપલા નાંખો ડેરામાંય;; ત્યાર પછી માણસને લાવો; પ્રસન્ન કરીને આંય. ૩૭ એવું સુણી હેડંબાસુર ચાલ્યો લેવા તેહ; ઘેર આવી તૈયાર કરાવ્યું દેવીએ કહ્યું જેહ. ૩૮ પછી પોતાનો સાથ તેડીને દૈત્યતણો કુમાર; વાજતે ગાજતે આવ્યો તેતો દેવીને દરબાર. ૩૯ મોદકના તો ભરી ટોપલા નાંખ્યા દેવળમાંય; ભી-

મસેન મોઢામાં મુકે પોશે મોશે ત્યાંય. ૪૦ ત્યારપછીથી દુધ જ રેડયુ દૈત્યોએ જેવારે; કુંતાસુતે મુખ ફાડીને પીધું સર્વે ત્યારે. ૪૧ ત્રપ્ત થઇને કેહેવા લાગ્યો કુંતાનો કુમાર; ઉંચુ જોઇ ઉછાળો હાવે વાલચણા આવાર. ૪૨ તે પ્રમાણે અસુરે કીધું પ્રસન્ન થવા માતાય; એટલે દ્વાર ઉઘાડયાં ભીમે પ્રગટ થયો મહાકાય. ૪૩ ॥ વલણ ॥ દેવળમાંથી નીકળ્યો વેગે વાયુકુમારરે; દુર્ગા કહે પછી ઓળખ્યો દૈત્યે તેણીવારરેરેરે. ૪૪ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી ભીમસેન છત્રેશ્વરી-સ્થાને પ્રસીદ્ધો નામ ષડવીશો અધ્યાય. ૨૬

કડવું ૨૭ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ ઓળખ્યો ભીમને દૈત્યે જ્યારે, સિંહનાદ કર્યો વળી ત્યારે; થયા અસુર ભેગા તમામ, કરવા માંડયો તેણે સંગરામ. ૧ મારવા માંડયો સર્વે માર, ત્યારે ભીમે કર્યો ત્યાં વીચાર; પેલું શીખર ડેરાનું જેહ; લીધુ ક્રોધ કરી વળી તેહ. ૨ મારે તે થકી કુંતા કુંમાર, કીધો દૈતતણો તો સંહાર; કેટલાકના ઝાલીને પાય, ચીરી નાંખી ઉરેશે તદાય. ૩ ઘાલે બગલમાં દશ વીશ, દાબી નાંખે તેને આણી રીસ; એવી રીતે ભીમે કર્યું જ્યારે, બોલ્યો હેડંબાસુર તો ત્યારે. ૪ અલ્યા જાડીઆ જો મારા હાથ, કર યુદ્ધ તું મારી સંગાથ; એવું સાંભળી કુંતા કુમાર, બાઝયો દૈત્યની સાથે તેવાર. ૫ મલ્લ યુદ્ધ કરે બળવાન, દાવ પેચ થકી તેણે સ્થાન; મારે તાણીને બે જણ ઢીક, ભાગે હાડકુંને આવે હીક. ૬ હેડંબાસુર દૈવત દાખ્યો, ભીમસેનને હેઠળ નાંખ્યો; પછી બેઠો છાતીપર સાર, મારે ગાલમાં ગોદા અપાર. ૭

આડું જોયું અસુરે જેવારે, ઉડયો ભીમ અચાનક ત્યારે પ
છી બાઝયા ફરીથી તે ઠાર, મારે દૈત્યને કુંતાકુમાર. ૮ પણ
લેખવતો નથી એહ; વજ્રથી વશમો જેનો દેહ; નથી સેહે
વાતો ભીમથી માર, દેહ ઢીલો થયો નીરધાર. ૯ ત્યારે છા
નો માનો વાયુ બાળ, આવ્યો હેડંબા પાસે તે કાળ; પુ-
છયું મોત અસુરનું જ્યારે, બોલી હેડંબા રાક્ષસી ત્યારે.
૧૦ સુણો સ્વામી કહું અનુકુળ, આપ્યું શંકરે એને ત્રીશુ-
ળ; પાસે રાખે છે તે મહાકાય, તેથી મોત એનું નીસ્ચે થા-
ય. ૧૧ એવું સુણિને વાયુકુમાર, આવ્યો સંગ્રામમાં નિરધાર;
પછી દૈત્યનું કાઢવા મુળ, થોસ જાળવી લીધું ત્રીશુળ. ૧૨
નાંખ્યો દૈત્યને હેઠો તે વાર, બેઠા ઉપર વાયુકુમાર; ઘોચી
ઘાલ્યું ત્રીશુળ ગળામાંય, મારી ઢીકો અપારજ ત્યાંય. ૧૩
ત્યારે નિકળ્યો દૈત્યનો પ્રાણ, ઝીત્યો ભીમસેન નીરવાણ; હ-
તા શેશ જે રાક્ષસ ત્યાંય, તેને માર્યા ભીમે રણમાંય. ૧૪
પછી હેડંબાસુરની નાર, નામ કપીલા છે તેનું સાર; તેને
જાણ થયું મર્ણ જ્યારે, આવી રણભુમીમાં તેહ ત્યારે. ૧૫
બેઠી કંથની પાસે તે નારી, કરે વીલાપ કંથ પોકારી, હવે
વ્રકોદર તેણીવાર, આવ્યો ભ્રાતની પાસેજ સાર. ૧૬ કહયો
યુદ્ધ તણો સમાચાર, વધ હેડંબનો નીરધાર, સુણી સૌને
થયો ત્યાં ઉલ્લાસ, પછી આવ્યાં ગટોરગચ્છ પાસ. ૧૭ દીઠું
હેડંબાનું રૂપ ત્યાંય, ત્યારે સ્તબ્ધ થયાં મનમાંય; એવે આ-
વ્યા ત્યાં નારદદેવ, જેને કલેશ કરાવ્યાની ટેવ. ૧૮ તેણે પ-
ડાવ્યું ઓળખાણ, હેડંબા નારીનું નીરવાણ; પરણ્યો છા-
નોમાનો ભીમ જેહ, કહ્યું ધર્મે કુંતાજીને તેહ. ૧૯ સુણી રા-
જી થયાં ડોશી ત્યાંય, કુંવર બેસાડયો ખોળામાંય; દીધિ આ-

શીશ અત્યંત સાર, કર માથે મુકયો નીરધાર. ૨૦ ગટોરગચ્છે પછી તેણીવાર, સૌને ઉતાર્યા હેઠળ સાર; છેલ્લો ઉતર્યો ભીમકુમાર, થયો તે સમે જયજયકાર. ૨૧ ત્યારે હેડંબાએ કામ કીધું, રૂપ પોતાનું સમેટી લીધું; થઇ દીવ્ય હતી તેવી નાર, ત્યારે હરખ્યાં માતા તેણીવાર. ૨૨ પછી ચાલીયાં તે અભીરામ, આવ્યાં પોત પોતાને મુકામ; ખાન પાન કરી ખુશી થાય, નીત્ય આનંદમાં દીન જાય. ૨૩ હવે હેડંબાસુરની નાર, આવી પીયરમાં નીરધાર; હતા કબીરા પોતાના ભ્રાત, તેની પાસે કર્યા આંસુપાત. ૨૪ કહ્યું કપીલાએ તેને સાર, ભાઈ તમને તો છે ધિક્કાર; તમ જેવા છતાં રે ભરાત, માર્યો કંથ મનુષ્યે સાક્ષાત. ૨૫ રહે હેડંબા વનમાં એહ, અતી સુંદર છે તેનો દેહ; પાંચ ભ્રાતને એક માતાય, વ્રદ્ધ ડોશી થકી ઓળખાય. ૨૬ એવું સાંભળ્યું કબીરે જ્યારે, ઘણા ક્રોધે ભરાયા તેવારે; શત ભ્રાત કબીરા કેહેવાય, તેને શંકર કેરી કૃપાય. ૨૭ હરણ કરવાનો કરી વીચાર, થયો એક કબીરો તૈયાર; ચાલ્યો વાયુ વેગે એતો વીર, રાખી હેયામાં અત્યંત ધીર. ૨૮ ॥ વલણ ॥ કબીરો રાતે આવીયો, હેડંબા વનમાંયરે; દુરગો કેહે પછી મુકીયું ધારણ તેણે ત્યાંયરેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા ભારથાંતર ગત આદી પર્વણી હેડંબવધો નામ સપ્તવીંસો અધ્યાય. ૨૭

કડવું ૨૮ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુણ જન્મેજય રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું કબીરાનો મહીમાય. ૧ મહા બળવંતો કબીરો તેણે તોડયો મુછનો

વાળ; તે વાળે પાંચેને બાંધ્યાં તાણીને તતકાળ. ૨ સૌનો એકઠો ભારો બાંધી મુકયો માથે સાર; ત્યાર પછી તે લેઇને ચાલ્યો નગ્ર વિશે નિરધાર. ૩ કરણાટક નામે છે તેનું નગ્ર વળી રાજંન; તેમાં તર્ત કબીરો આવ્યો લેઇને કુંતાતંન. ૪ કાળા ગ્રહમાં ભારો મુકયો મગ્ન થઈ મનમાંય; ત્યાર પછીતો સાંકળ વાશી તાળું માર્યું ત્યાંય. ૫ એટલેથી એ કથા રહીને ઉગ્યો દીનકર દેવ; તે વખતે વાયુસુત જાગ્યો ઝબકીને તતખેવ. ૬ પોતાના આશ્રમમાં આવ્યો વેગ થકી સાક્ષાત; તે વખતે દીઠાં નહી તેણે ભ્રાતને કુંતામાત. ૭ એવું દેખી આવ્યો પાછો હેડંબાની પાસ; ઉભેથી તે પડીઓ હેઠો નાંખીને નિઃશ્વાસ. ૮ વ્રકોદર વિનતાને કહે છે સાંભળને અબળાય; ભ્રાત ચારને માત માયરી તેતો નવ દેખાય. ૯ કોણ ગયું ચોરીઆ વખતે તેમને આણીવાર; તે સઘળું વિસ્તારી કહોને આ વખતે મુજ નાર, ૧૦ હેડંબા કહે હું શું જાણું પાંડુરાયના તંન; મારૂં કહેવું કાંન ધર્યું નહી તેથી થાય વિઘંન. ૧૧ ભીમશેનતો રડવા બેઠો ચાલ્યું નેત્રે નીર; ગટોરગચ્છતો ધીરજ આપે લક્ષણવંતો વીર. ૧૨ તદપી શોક શમ્યો નહી ત્યારે મનમાં કર્યો વિચાર; એકલા જીવીને શું કરવું બળી મરવું આવાર. ૧૩ કાષ્ટ લાવીને ચિતા બનાવી બળવાને રાજંન; તે વખતે ત્યાં રડવા લાગ્યો હેડંબાનો તંન. ૧૪ ગટોરગચ્છ રાક્ષસી માયાએ નાનો મોટો થાય; હેડંબાના સામું જોતો આંસુ ચાલ્યાં જાય. ૧૫ ત્યાર પછી તે કેહેવા લાગ્યો સાંભળને તું માય; તાતની સાથે હું બળવાનો થનાર હોય તે થાય. ૧૬ તે વખતે હેડંબા ત્રાસી બોલી ભીમની સાથ, બળશો નહી તમને બતલાવું

ચોર તમારો નાથ. ૧૭ કરણાટકપુર મધ્યે રહે છે મારા ભાઇના સાળા; તેતો બહુ બળીઆ વરસો ભાઈ દુષ્ટ કુકરમી કાળા. ૧૮ ભોજાઈ મારી કપીલા તેણે રૂદન કર્યું તે ઠાર; તે માટે કબીરો લેઈ ગયો ભ્રાત તમારા સાર. ૧૯ મારા ભાઇને માર્યો પણ એમને જીતો જો આજ; તોતો હું તમને વખાણું બળવંતા મહારાજ. ૨૦ કશા થકી નથી મોત એમનું વાગે નહી વળી ઘાય; શંકરનો હાથો શીર ભારે કોઈથી નવ જીતાય. ૨૧ વાવ્ય એક છે તે ભાગોળે તેમાં જો નંખાય તોતો મ્રત્યું પામે સર્વે એટલો છે ઉપાય. ૨૨ ભીમસેન કહે કપટ કરીશું તાત તંન બેઉ ત્યાંય; જે તે રીતે નાંખી દેઇશું સઉને વાવની માંય, ૨૩ ત્યાર પછી તૈયાર થયા ત્યાં ગટોરગચ્છને ભીમ; કામ કર્યા વિના નવ આવવું લીધું એવું નીમ. ૨૪ મારગ મધ્યે ભીમે પુછી સુતને તો સ્હલાય; શી રીતે વશ થાશે એતો પુરમાં કયમ પેસાય. ૨૫ ગટોરગચ્છ કહે તાત માયરા તમે બનો શીવરાય; પારવતીનું રૂપ ધરૂં હું તેથી કારજ થાય, ૨૬ આપણને દેખીને એ તો તેડી જાશે ઘેર; ત્યાં રહિને ઉપાય કરીશું શત્રૂ હણ્યાની પેર. ૨૭ ॥ વલણ ॥ મનસુબો કરી આવીયા પિતા પુત્ર મહાકાયરે; દુર્ગા કહે તેતો પછી શીવ પારવતી થાયરેરેરે ૨૮ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદીપર્વણી અસુરેણ કુંતા પુત્રસ્ય હર્ણ કૃતો નામ અષ્ટવીશો અધ્યાય. ૨૮

કડવું ૨૯ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ ગટોરગચ્છને વાયુ કુમાર, આવ્યા નગ્ર સમીપ તે વાર; બેઠા વ્રક્ષ તળે બેઉ વીર, કરે વાતો પિતા પુ-

ત્રધીર. ૧ એત્રે જાતું તું પોઠીયું એક, તેને આણ્યું કરીને વિ-
વેક; પછી ભીમે ધર્યું શીવ રૂપ; કહ્યું વિસ્તારીને તે અનુપ.
૨. બાંધી વડવૈયોની જટા સારી, કર્યું તિલક ત્રીરેખા ભારી;
ઘાલી રૂદ્રાક્ષની ગળામાંય, ધર્યું સર્પનું ઉપવિત ત્યાંય. ૩ બાંધ્યો
મુંજ તણો હાડબંધ, ઝોળી ભરવી છે વળી સ્કંધ, વસ્ત્ર
ફાડીને વાળ્યો લંગોટ, રાખ્યું કાચલું માગવા લોટ. ૪ મ્રુ-
ગચર્મ ઓટી લીધું અંગ, ચોળી વિભુતી આણી ઉમંગ;
રાખ્યો ભાંગને ગાંજો તો પાસ, ઝાલ્યો ચીપીઓ મોટા પ્ર-
કાશ. ૫ ઘાલી હસ્તી તણી રૂઢમાળ, ધર્યું ડાખને ડમરૂ વિ-
શાળ; એવી રીતે કુંતાનો કુમાર, બન્યો મહાદેવજી તેણી
વાર. ૬ થયો પારવતી ભીમ તન, ચારૂ ચંદ્રના જેવું વદ-
ન; ઓઢી ચુંદડી રાતી અપાર, મેંશ નેત્ર વિશે આંજી સાર.
૭ ચોઢયો ચાંદલો સુંદીર ભાળ, વાળ્યો અંબોડો ઓળીને
વાળ; પેહેરી કંચુકી ચીતચોર, ચોઢી ઘાઘરે કસુંબી કોર.
૮ ધર્યા એવી રીતે શણગાર, તેની શોભા તણો નહી પાર;
પછી પોઠીયા ઉપર ત્યાંય, બેસે પાંડુ તણો સુત જ્યાંહ. ૯
બોલ્યો ગટોરગચ્છ તદાય, જોજો પોઠીયું બેશી ન જાય; ત્યા-
રે ભીમ કહે મારા તંન, મુને માલમ છે તેહ મંન. ૧૦ પછી
ભીમના ખોળાની માંય, બેઠો ગટોરગચ્છજ ત્યાંય; હાંક્યું
પોઠીયું તો વળી જેહ, આવ્યા નગ્રની ભાગોળે તેહ. ૧૧ ત્યા-
રે ઉતર્યા ત્યાં નીરધાર, બાંધ્યું પોઠીયું વાયુ કુમાર; કર્યો
વ્રક્ષની નીચે મુકામ, ધુણી ધીકાવી દીધી તે ઠામ. ૧૨ એવી
રીતે રહિ તેણે ઠાર, તપ કરવા માંડ્યું અપાર; જાણી કબી-
રાએ એહ વાત, આવ્યા ભાગોળે ભોળો નાથ. ૧૩ તેનું
દર્શન કરવા તે ઠામ, થયા એકઠા ભ્રાત તમામ; લેઇ પુંજા-

પો ને બીલી પત્ર, આવ્યા કબીરા ભાગોળે તત્ર. ૧૪ જોયા કૃતિમ શંકર દેવ, ત્યારે પાયે લાગ્યા તતખેવ; ગટોરગચ્છની માયા પ્રચુર, તેમાં ભુલા પડયા તે અસુર. ૧૫ ઘણી સ્તુતિ કરી લેઇ નામ, ત્યારે ભીમ બોલ્યો તેણે ઠામ; બચ્ચા હોવેગા તુમેરા કલ્યાણ, જશો કષ્ટ સબી નીરવાણ. ૧૬ સચ્ચા દેખકે તુમેરા ભાવ; આયે મિલનકું અબ જાવ; ત્યારે કબીરા કહે મહારાજ, અમ ઘેર પધારોને આજ. ૧૭ સુણી ભીમ કહે અબ જાઓ, બાજતે ગાજતે ફીર આવો; આવ્યા એટલે કબીરા ઘેર, ચઢાવી સવારી ખુશી ભેર. ૧૮ વાગે ત્રંબાળુને સરણાઇ, ચાલે આગળ તો શત ભાઇ; આવ્યા એવી રીતે ભીમ પાસ, પછી બોલ્યા કબીરા પ્રકાશ. ૧૯ બેસો પાલખીમાં મહારાજ, કરો શેવકનું શુભ કાજ; ત્યારે ભીમ ને હેડંબા બાળ, બેઠા પાલખીમાં તતકાળ. ૨૦ ખમા ખમા બોલે છડીદાર, કબીરા તો થયા ચોબદાર; એવી રીતે આવ્યા નગ્રમાંય, વધાવે નારીયો સૌ ત્યાંય. ૨૧ ખોળા પાથરીને લાગે પાય, કેહે છે જય જય શંકર રાય; હવે કબીરે મેહેલની માંય, પાથરી ગાદી સુંદર ત્યાંય. ૨૨ પછી તેડી લાવ્યા પ્રેમ આણી, બેસાડયાં બેઉને શિવ જાણી; પુત્ર પિતાની કળા અપાર, તેથી ઓળખાયા નહીં સાર. ૨૩ થયા વશ કબીરા જેવારે, બોલ્યો કુંતા તણો સુત ત્યારે; અલ્યા સાંભળો સેવક જંન, મોક્ષ પામવાનો કાલેદંન. ૨૪ આપું મંત્ર તમોને હું જેહ, ગોખી રાખો તમે આજ તેહ; નગ્ર ભાગોળે વાવનીમાંહ, જપવો થઈ એકઠા ત્યાંય. ૨૫ આવશે એટલે ત્યાં વિમાન, તેમાં બેસાડસે ભગવાન; આંખ્યો મીચીને જપવો એહ, ત્રણ વાર ફરી ફરી તેહ. ૨૬

જેહ ઉઘાડશે નેત્ર ત્યાંય, પડયો રેહેસે તે પ્રથ્વીની માંહ્ય; થ-
શે મોક્ષ તો નીશ્ચે તમારો, માટે માનો આ બોધ અમારો.
૨૭ સુણી ભીમનાં એવાં વચન, થયા કબીરા સર્વે પ્રસંન;
બોલ્યા હાથ જોડી નીરવાણ, કાલે કરો અમારૂ કલ્યાણ. ૨૮
ત્યારે ભીમે મુકયો શિર હાથ, કહ્યું કાલે હું આવીશ સાથ;
પડી રાત્રીને સુતા તમામ, જાગે બેઉ જણા તેને સ્થાન. ૨૯
થયો પ્રાતસકાળ જે વારે, ઉઠયા વેલા અસુરતો ત્યારે; નાહી
ધોઇને થયા તૈયાર, મોક્ષ પામવાને નીરધાર. ૩૦ લીધો ભી-
મને તેણે સંગાથ, ચાલ્યા સોએ જણા ઝાલી હાથ; આવ્યા
વાવને તોડે તમામ, ઉભા હારે થઈ તેણે ઠામ. ૩૧ ભીમ કે
મીચો નેત્ર આવાર, જપો મંત્ર તમે નિરધાર; સોરબકોર-
થી પામી ત્રાસ, નવ જોવું તમારે પ્રકાશ. ૩૨ એવી રીતે
કહ્યું ભીમે જ્યારે, મીચ્યાં નેત્ર કબીરાએ ત્યારે; પછી ભીમે
કરયા લાંબા હાથ, એકહાર તણી ભરી બાથ. ૩૩ નાંખ્યા
વાવમાં તેને તે ઠાર, બીજી હાર લીધી નીરધાર, થયો પા-
ણીમાં ધીબાકો જ્યારે, એક કબીરે જોયુ તે વારે. ૩૪ દીઠુ વિ-
પ્રીત તો તેણે કામ, કહ્યું નાસજો ભાઈ તમામ; પછી દિલ્લી
વીશે આવ્યો એહ, રહયો મલ્લ થઇનેજ તેહ. ૩૫ હવે ભી-
મસેને પછી ત્યાંય, નાંખ્યા નવાણુ વાવની માંય; હતું શંક-
ર કેરૂ વચન, માટે દુષ્ટ થયા તે પતંન. ૩૬ ॥ વલણ ॥ કુંતા
સુત પછી ચાલીયો આણીને ઉલ્લાસરે. દુર્ગા કેતે આવીયો વે-
ગે સુતની પાસરેરેરે. ૩૭ ઇતીશ્રી પાંડવચરીત્રે કવિ દુરગાશં-
કર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદીપર્વણી ભીમેન ક-
બીરા હતો નામ એકોનત્રસો અધ્યાય. ૨૯

કડવું ૩૦ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ ભીમસેન સુત પ્રત્યેકે છે સાંભળ મારા તંન; સર્વે શત્રુને તો કીધા વાવ કિશે પતંન. ૧ ત્યાર પછી કબીરાની ભગિની કપીજ્ઞા નામે સાર; તેને દોટ મુકીને ઝાલી બાળકે નીરધાર. ૨ તે વખતે કુંતા સુત બોલ્યો સાંભળ મારા બાળ; સ્ત્રી હત્યા કરવી નહી ક્યારે મુકીદે આ કાળ. ૩ કેટલા કેછે મારી નાંખી તે તો ખોટી વાત; ત્યાર પછી તાળું તો તોડ્યું કોટડીનું સાક્ષાત. ૪ ભીમે ભાળ્યા દીઠો ત્યાંતો ભ્રાત માતનો એક; સર્વને એકઠાં બાંધ્યાં છે પાપીએ તો છેક. ૫ વાયુ પુત્રે તોડી નાંખ્યો વાળ મુછનો જ્યારે; બંધન છુટ્યું પાંચે જણનુ, મલ્યાં ભીમને ત્યારે, ૬ કુંતાજીએ આસીસ દીધી બેઉ જણને નિરવાણ; ધન્યધન્ય ઓ દીકરા મારા, ઉગાર્યા તમે પ્રાણ. ૭ ત્યારપછી ચાલ્યા સૌ ત્યાંથી સુણજન્મેજયરાય; એક ઘડીમાં આવ્યા તે તો જ્યાં છે હેડંબાય. ૮ તે ઠેકાણે આવીને પછી બોલ્યા ધર્મ વચન અરે ભાઇ અહીં રેહેવાથી તો થાય ઘણાં વિઘ્નંન. ૯ માટે આપણ ચાલો સર્વે જઇએ બીજે ઠામ; બેશી રેહેવું યોગ્ય નથી હઈ કરવાં છે બહુ કામ. ૧૦ એમ વિચારી હેડંબાને શોંપ્યો તેનો બાળ; તેને કેહે ચિંતા નવ રાખીશ પુત્ર થશે પ્રતીપાળ. ૧૧ હાલ તમે અહીં રેહેજો, નારી બાળક સુદ્ધાં સાર; કોઈ વખતે બોલાવી લેઇશું અમ પાસે નીરધાર. ૧૨ એવું કહીને ચાલ્યા ત્યાંથી પાંચ ભ્રાતને માત; એક ચક્રા નગરીમાં આવ્યાં બે માસે સાક્ષાત. ૧૩ ભાગોળે ઉભાં રહી તેમણે બદલી નાંખ્યો વેશ; કાપડી કેરૂ રૂપ ધરીને કીધો પછી પ્રવેશ. ૧૪ બ્રાહ્મણને ઘેર આવી ઉતરયાં છએ જણ ની-

રધાર; તે દ્વીજના ઘરમાં બે માણુસ ડોશી ને કુમાર. ૧૫ ત્યાં રહીને વેપાર કરયો પછી પાંડુ પુત્રે જેહ; વૈશંપાયન કેહે જન્મેજય સાંભળને તું તેહ. ૧૬ ધર્મરાયના કરની વીંટી મેલી ઘરેણે ત્યાંય; તેનું તો પછી કાપડ આણ્યું રેશમી સૌ રે-જાય. ૧૭ બે પોટલીઓ બાંધી જુદી બોલ્યા ધર્મ વચન; વે-ચવાને માટે તમે જાઓ ભીમ અને અરજુન. ૧૮ એક વ-સુનો સવા કરીને આપી દેવો માલ; ઓછુ એક તસુ નવ આપવું દગો કરી આ કાળ. ૧૯ ભીમસેન કેહે જેવો થોલ ભાઇ સમયવાત અનુસાર; એમ કહી ગજ ગાંસડી લેઇને બે ઉ થયા તૈયાર. ૨૦ કુંતા સુત નગરીમાં નીકળ્યો માલ ખપાવા કાજ; વણીક તણી ખડકીમાં પેઠો બળવંતો માહારાજ. ૨૧ પાંચ પચીસ ત્રીયા થઇ ભેળી બોલાવ્યો તે ઠાર; ગાંસડી હે-ઠી મુકી બેઠો કુંતાનો કુમાર. ૨૨ ભાત ભાતના રેજા કાઢયા શોભીતા અપાર, તોયફીટને કોર મોળીયાં બાંટ સાલલાસાર. તેને દેખી ત્રીયાઓનું મન લોભાયું જ્યારે; વાયુ સુત કે' વિનતાઓને હાસ્ય કરી તે વારે. ૨૪ કિંમત આપો પ્રથમ અમારી પછી લ્યોને આ માલ, એવું સાંભળી અબળાઓ તો મુલ લાવી તે કાળ. ૨૫ પૈસા ગજવામાં મુકીને ભીમે કરયો ઉપાય; માલ બધો ખુંચાવી લીધો જબરાઇથી રાય.૨૬ ત્યાર પછી તેની આંખ્યોમાં નાંખી ધુળ અપાર; ચતુરાને છેત-રી ચાલ્યો એમ વાયુનો કુમાર. ૨૭ એવી રીતે કૃત્ય કરીને આવ્યો નીજ મુકામ; ને વખતે અરજુન પણ આવ્યો, મા-લ વેચી અભીરામ. ૨૮ બેઉ જણને બેસાડી પુછયું ધર્મ તેણીવાર; કેટલો માલ ખપાવ્યો ભાઇ તે તો કહો નીરધાર. ૨૯ અરજુને તો પૈસા મુકયા માલ રહયો નથી પાસ; તેવી

રીતે ભીમે સોંપ્યો માલને દ્રવ્ય પ્રકાશ. ૩૦ તેને જોઇને ધ-
ર્મે કીધો અંતરમાં વિચાર; દગો કરીને પૈસા લાવ્યો પુષ્ટ
દેહ આવાર. ૩૧ ત્યારપછી યુધિષ્ટિર બોલ્યા ન્યાય વચન પ્રમા-
ણ; માલ ખપ્યા વીણ પૈસા કયાંથી લાવ્યો તું નીરવાણ. ૩૨
ભીમસેન કહે એક વસ્ત્રનુ ઉપજ્યું એટલું મુલ; સત્ય વ-
ચન હું કહું છું તમને નથી મારામાં ભુલ. ૩૩ તે વખતે
કુંતાએ દીધો ભીમને ઠપકો ત્યાંય; આપણને અહીં રેહેવા
નહી દે ભુપતી પુરની માંય. ૩૪ એટલામાં રાજાનો ચાકર
આવ્યો દ્વીજને દ્વાર; તેતો કેહે તૈયાર કરો એક માણસ આ-
ણીવાર. ૩૫ વારો આજ તમારો આવ્યો માટે તતપર થા-
ઓ; સાંજ પડે રાક્ષસને સારૂ એક આશામી આવો. ૩૬
એવું સાંભળી દ્વીજની ડોશી રડવા લાગી ત્યાંય; છાતીને
માથું કુટે છે ખેદ કરે મનમાંય. ૩૭ એવામાં સુત આવ્યો
તેનો તેણે જાણી વાત; તે પણ ત્યાં રડવાને બેઠો, કરતો આં-
સુપાત. ૩૮ તે બેજણનું રૂદન સુણીને કંપ્યા કુંતા મંન;
ત્યાર પછી કેહેવાને લાગ્યાં બ્રાહ્મણીને વચન. ૩૯ અરે બે-
ન શું દુઃખ તમારે, સાચુ કહો આવાર; અમથી બનશે એ-
ટલી તેમાં મદદ કરીશું સાર. ૪૦ ત્યારે પેલી ડોશી કહે-
છે કુંતાને વચંન; અતી સંકટ આવ્યું અમારે, થાશે દેહ પ-
તંન. ૪૧ બકરાક્ષસ નામે એક પાપી દૈત્ય ઘણો બળવાન;
એક દિવસના યોગ વિષે તે આવ્યો આણે સ્થાન. ૪૨ પાં-
ચ પચીસ માણસને માર્યાં તેણે આણે ઠાર; તે વખતે અમા-
રા ભુપે કરી આપ્યો કરાર. ૪૩ શકટ ભરીને મોદક મો-
ટા દશ મણ પય પરમાણ; બે કળશીના તેલ બાકળા એક
મનુષ્ય નિર્વાણ. ૪૪ એટલું એને આપવું નિત્યે સાંજ પ-

કે હમેશ; તેમાં જો કદી ચુક થાય તો ઉજડ કરે આદેશ. ૪૫ રાજાએ વારા બાંધ્યા છે માણસના નીરધાર; તે પ્રમાણે તે તો થાશે, સાંજ પડે તૈયાર. ૪૬ પાંચ પુત્ર મારા તમ જેવા તેમાં રહ્યા આ એક; ચાર પુત્ર પાપીએ હણીયા, જુલમ કરીને છેક. ૪૭ એવું સાંભળી કુંતાજી કેહે છાનાં રહો સુત માત; પાંચ પુત્ર મારા તેમાંથી એક જશે સાક્ષાત. ૪૮ એવી રીતે ધીરજ આપી, કુંતાએ તે ઠાર; પછી પુત્રોને બો-લાવીને વાત કહી નીરધાર. ૪૯ ભીમસેન કેહે હું નક્કી જાઉં મરવા સારૂ માત; ફાવે તેને મોકલજ્યો ત્યાં સત્ય કહુંછું વા-ત. ૫૦ કુંતાજી વિચાર કરે, કે બીજા બાળક રાંક; ભીમ ઘ-ણો તોફાની જેથી વળિઓ આડો આંક; ૫૧ બકરાક્ષસ બ-હુ બળિઓ, એતો કોઇથી નવ જીતાય; માટે ભીમને મોક-લવાનો કરવો કંઇક ઉપાય. ૫૨ ત્યાર પછી કુંતાએ કાઢી સઉના સુણતાં વાત; રાક્ષસ પાસે જાશે તેને જમવાનું સાક્ષાત. ૫૩ સાંભળતામાં સહેદવ બોલ્યો હું જવાનો આ-જ; સઅ્ય સાચવીને નીકુળ કહેછે હમે કરીશુ કામ. ૫૪ ત્યારે ભીમ કહે તે વખતે હું જવાનો માય; લાડુ ખાઇ ત્ર-પ્ત થઇશ ત્યાં થનાર હોય તે થાય. ૫૫ કુંતાજી કેહે તું જા જે ભાઇ મારી છે આજ્ઞાય; બત્રીશ મણનો લાડુ છે તે તુજ વિના કોણ ખાય. ૫૬ ॥વલણ॥ જાવાનો નિશ્ચે કર્યો ભીમે તે ણી વારરે; દુર્ગા કહે પછી શું થયું તેનો કહુ વીસ્તારરેરેરે;

ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર-થાંતર ગત આદીપર્વણી પાંડવ એક ચક્રાનગ્રી પ્રત્યે આગ તોનામ ત્રીશો અધ્યાય ૩૦

કડવું ૩૧ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચન્ન, સુણો સત્ય વાદી નૃપતન્ન; રવી અસ્ત પામ્યો જેણીવાર, આવ્યો સી પાઇ તેડવા સાર. ૧ ત્યારે વીપ્રને કહે વાયુ બાળ, જાઓ સંગાથે તમે આકાળ; પુંઠે આવુંછું હું નિરધાર, લેશ માત્ર ન ડરવુ તે ઠાર ૨ હેવી ભીમની સાંભળી વાંણિ, ચાલ્યો વીપ્ર ઘણો પ્રેમ આંણી; ભર્યું સકટ માંહી ભોજન, હાંકવા બેઠો દ્વિજનો તંન. ૩ સાથે ચાલે છે સીપાઇ ચાર, હેવી રિતે આવ્યો નગ્ર બાહાર; ગાડુ નીકળ્યુ બારણે જ્યારે, વાસ્યો દરવાજો સીપાઇયે ત્યારે. ૪ પછી વીપ્રનો બાળક જેહ, આવ્યો દૈત્યને બંગલે તેહ; નથી દૈત્ય તે વેળાએ ત્યાંય, ગયો ચારો ચરવા વનમાંહ્ય. ૫ બેઠો ગાડુ છોડી વીપ્ર બાળ, હેવે ભીમ આવ્યો તતકાળ; તેણે ખેલ ખરેખરો કીધો, વીપ્રને કેડે ઉચકી લીધો. ૬ કોટ કુદિને કુંતા કુમારે, મુક્યો વીપ્રને નગ્રમાં ત્યારે; પછી પુષ્ટ વપુ તેણે ઠાંમ, આવ્યો રાક્ષસ કેરે મુકામ. ૭ પેઠો બંગલા માંહી રાજંન, દીઠુ ઈંદ્રિના જેવું સદન્ન; જેની શોભા તણો નહી પાર, ગાદી તકીઓ પડયો તેણે ઠાર. ૮ હેવી દીઠી શોભા જેણીવારે, કર્યું રમણ ભમણ ત્યારે; પછી લાડુને દુધ તમામ, સર્વે ભક્ષ કરયું તેણે ઠાંમ. ૯ વળતી વીચારીને મનમાંય, ભરી શકટમાં વેળુ ત્યાંય; તેના ઉપર ઢાંકીને રાય, સુતો બંગલામાં મહાકાય. ૧૦ આવ્યો હેવામાં રાક્ષસ તેહ, જેનો વ્રક્ષ જેવો મોટો દેહ; પેઠો અંદર પાપી જે વાર, દીઠો સુતેલો ભીમ તે ઠાર. ૧૧ તેને રાક્ષસ કહે સર્વથી, અલ્યા કેમ દીવા કર્યા નથી; એવું કહીને રાક્ષસે સાર, મારિ ભીમને લાત છે ઠાર. ૧૨ ત્યા-

રે બેઠો થયો વાયુબાળ, ચડયો અંતરમાં અતીકાળ; પેલો રા-
ક્ષસ તો તેણીવાર, આવ્યો ગાડા પાસે નીરધાર. ૧૩ જોયુ
તપાશી તેમાં જે વારે, દીઠી ધુળ ભરેલીજ ત્યારે; તેણે સમે
ગાજ્યો દુરમતી, કરયા ભીમને ટુંકારા અતી. ૧૪ બાજ્યો
એટલે વાયુકુમાર, કર્યો દૈત્યને મુષ્ટિ પ્રહાર; હેવું જોઇને આ-
શ્ચર્ય સાર, માર્યો રાક્ષસે ભીમને માર. ૧૫ સામાસામી વઢે
બેઉ વીર, મારે ઢિકા તાણી રણધીર; તીષ્ટ તીષ્ટ હેવું મુખે
ભાખે, આંટીપાડીને હેડળ નાંખે. ૧૬ બેસે છાતી ઉપર મા-
હાકાય, ઉધામો મારીને બેઠા થાય; હેવી રીતે બેઉને તે ઠા-
મ, થયો દારૂણ મોટો સંગ્રામ. ૧૭ પછી ભીમ ઘણું મન માહા
લ્યો એક ટાંટીઓ દૈત્યનો ઝાલ્યો; બીજા પગ ઉપર મુકી પા-
ય, ચીરી નાંખ્યો પાપીને તદાય. ૧૮ મારયો હેવી રીતે દૈ-
ત્ય જ્યારે, વાગ્યાં દેવનાં દુંદભી ત્યારે; કુંતા પુત્રે પછી તેણે
સ્થાન, કાપ્યાં દૈત્યનાં નાકને કાન. ૧૯ તેનાં ફરચાડીયાં બે-
હું જેહ, મુકયાં દરવાજે અડકાડી તેહ;કુદિ કોટને કુંતા કુમાર,
આવ્યો નગ્ર વિશે નીરધાર. ૨૦ લાગ્યો માતાને આવી ત્યાં
પાય; વધ દૈત્યનો વર્ણવ્યો રાય; સુણિ ધર્મ બોલ્યા અભીરા-
મ, હાવે રેહેવું નહી આણે ઠામ.૨૧ પછી વીપ્રને બોલાવી
સાર, લીધી જાવાની રજા તે ઠાર તેહ વિપ્રનું વધવાને માન,
સોંપ્યાં દૈત્યનાં નાકને કાન. ૨૨ ચાલ્યા ત્યાં થકી પાંડુ કુમાર,
ત્યારે રાત્રી હતી ઘટી ચાર, નીકળ્યા તેતો નગ્રની બાર, ચ-
ઢયા વનને મારગે સાર. ૨૩ હવે વાંણું વાયું જેણીવારે, જા-
ગ્યા સીપાઇ સર્વે ત્યારે; ઉઘાડયો તેણે દરવાજો જ્યાંય. પ-
ડયું એટલે કરક ત્યાંય. ૨૪ તેને જોઈ તે સર્વે સીપાઈ, આ-
વ્યા રાજાને કહેવા વધાઇ; માર્યો દૈત્ય હમે મહારાજ, ચા-
લો દેખાડીએ તેં આજ. ૨૫ સુણી રાજાએ વીચાર કીધો,

પછી તેહને ઉત્તર દીધો; મીથ્યા શીદ ફુલો મીયાં ભાઈ, આજ સુધી ક્યાં ગઈ પ્રભુતાઈ. ૨૬ થયુ સઘળુ ઉજડ ગામ, ત્યારે કેમ કર્યું નહી કામ; માટે મીથ્યા તમારૂ વચંન, મારનારો બીજો કોઇ જંન. ૨૭ સત્ય હોયતો નીશાની લાવો, નાક કાન તેનાં બતલાવો; સુણી બોલીયા તે તો સિપાઈ, ગયાં યુદ્ધમાં એતો ખોવાઈ. ૨૮ પછી રાજાએ આણી ઉલ્લાસ, વારીદારનો કીધો તપાસ; પેલા વીપ્રને બોલાવી રાય, તેને પુછી બધી વારતાય. ૨૯ ત્યારે વીપ્રે કહી સાચી વાત, આપી નીશાની પેલી સાક્ષાત; જોઈ ભુપને ઉપજ્યો ભાવ, આપ્યો બ્રાહ્મણને શીરપાવ. ૩૦ દીધી આશીશ વીપ્રે તે ઠામ, પછી આવ્યો પોતાને મુકામ; થયો તે સમે જયજયકાર, ચાલે વનમાં પાંડુકુમાર. ૩૧ ॥ વલણ ॥ પાંડવ પંથે ચાલતા સમરી શ્રી અવીનાશરે દુર્ગા કહે તે આવીયા પંપા સરોવર પાસરેરેરે; ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદિ પર્વણી બકાસુર વધોનાંમ એકત્રીસમો અધ્યાય. ૩૧

કડવું ૩૨ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; પંપા સરોવર પાસે આવ્યા પાંડુ સુત મહાકાય. ૧ એટલે વ્રક્ષ તળે આવીને આશ્રમ કીધો સાર; વાયુસુત જળ ભરવા ચાલ્યો ત્યારપછી નિરધાર. ૨ તે ઠેકાણે ગંધ્રવ રહેછે અંગારક રાજન્ન; તેણે વ્રકોદરની કીધિ કાયા તો બંધન્ન. ૯ માર મારવા માંડયો ત્યારે ભીમે કર્યો પોકાર; ધાજો અર્જુન એવું કહીને રૂદન કરયું તે ઠાર; અરજુન તે શબ્દ સુણીને કીધો મન વિચાર; દર્ભશાળી મંત્રીને મુકી ગં-

ધ્રવ ઉપર સાર. ૫ બાણુ થઇને ચાલી તે તો વાયુ વેગે રા-
ય; અંગારકને બાંધ્યો તેથી મંત્રનો એ મહીમાય. ૬ વળી
તે અરજુન ચાલી આવ્યો વાયુસુતની પાસ; નીજ બંધવને
છોડયો પોતે આણીને ઉલ્લાસ. ૭ ત્યારપછી તે બેઉ ભાઈ
મગ્ન થયા મનમાંય; ગંધ્રવને તાડન કરી લાવ્યા ધર્મની પા-
સે ત્યાંય. ૮ કાલાવાલા કરવા લાગ્યો ગંધ્રવ તેણીવારે; યુ-
ધીષ્ટીરને દયા ઉપજી અંતરમાં તો ત્યારે. ૯ તે સમે ધર્મે
છોડાવ્યો તેને તો રાજન્ન; તેથી તે પાંડવના ઉપર થયો અ-
તી પ્રસંન્ન. ૧૦ ત્યારે તેણે આપી તત્ક્ષણ અરજુનને વિદ્યાય;
તેથી સ્વદેહે જઈ સ્વર્ગમાં પાછું તો અવાય. ૧૧ ગાંજી-
વ ચાપને અક્ષય ભાથો અશ્વમંત્ર વળી જેહ; ગાંધ્રવે એ સ-
ર્વે આપ્યું પ્રસન થઇને તેહ. ૧૨ વળતી પાંડવ ચાલ્યા ત્યાં-
થી કુંતાના કુમાર; ધોમ્યરૂશીને આશ્રમે આવ્યા એક દી-
વસમાં સાર. ૧૩ છેટેથી તે આશ્રમ દીઠો અતી સુંદીર શો-
ભાય; વ્રક્ષવેલી નવ પલ્લવ ખીલી શીત સમીર તો વાય.
૧૪ મધુરા સ્વરથી પક્ષા બોલે થાય વેદનો ઘોશ; એવું
સ્થળ દેખીને પામ્યા પાંડવ મન સંતોશ. ૧૫ ત્યાર પછી
આશ્રમમાં આવ્યા માતા સાથે તેહ; મુનીવરને તો પાયે ન-
મીયા આણી ઝાઝે સ્નેહ. ૧૬ તેને દેખી મુનિએ પુછયું કો-
ના છો કુમાર; નાત જાતને દેશ ક્રીયો તે સત્ય કહો આ વા-
ર. ૧૭ એવું મુનીનું વાક્ય સુણીને બોલ્યો ભીમ વચન્ન;
બ્રાહ્મણ કેરા પુત્ર હમે સઉ નિકળ્યા દુખથી વન્ન. ૧૮ સંગા
થે આ ડોશી છે તે સર્વેની માતાય; તમ સરખા મુનીવરની
હમે ઇચ્છીએ શેવાય. ૧૯ સર્વેને અહીં રેહેવા કેરે મન-
માં છે વિચાર; તે માટે આજ્ઞા આપો તો રહીએ આણે ઠા-

૨. ૨૦ ધૌમ્યરૂશી કેહે રહો ખુશીથી સર્વે આણે હામ; ત્યાર પછી ત્યાં પાંડવ રહીને કરતા કેવું કામ. ૨૧ ધર્મરાય તો જ્ઞાન પુછે છે અર્જુન કરે અભ્યાસ; ભીમસેન લુગડાં ધોઇ લાવે સૌનો થઇને દાસ. ૨૨ સહદેવ ગૌચરાવા જાએ નીકુળ ગુંથે હાર; એવી રીતે આજ્ઞા પાળે મુનીવરની તે ઠાર. ૨૩ એટલેથી એ કથા રહી તું સુણ જનમેજયરાય; દ્રૌપતીની ઉત્પત્તિ કેરો કહું હવે મહીમાય. ૨૪ એક સમે ઇશ્વર પાર્વતી બેઠાં આનંદમાંય; કાંમધેનુ તે વખતે આવી ફરતી ફરતી ત્યાંય. ૨૫ તેની પુંઠળ પાંચ વ્રશભતો દોડે છે નીરધાર; એવું દેખી પાર્વતી તો બોલ્યાં તેણીવાર. ૨૬ અહો પતી આશ્ચર્ય દેખાડું જુઓ તમે શીવરાય; પાંચપતિ લઇને નાસેછે વેદતણી માતાય. ૨૭ શંકર કેહે છાનાં રેહો નારી સુરભી પામે રોશ; પશુ જાતિને પાંચ પતિનો નથી શાસ્ત્રમાં દોશ. ૨૮ સુરભીએ તે વાત સાંભળી એટલે આવી પાશ; ક્રોધ કરી ગૌરીને કેહે છે ઉત્તર તેહ પ્રકાશ. ૨૯ શંકર જેવો સ્વામી પામ્યાં માટે થયો મદ નાર; નીર્ભય થઇને નીંદા કીધી વણ સમજ્યે આવાર. ૩૦ માટે તમને શ્રાપ દેઉં છું તે ખાલી નવ જાશે; પ્રથ્વીમાં અવતરશો તમે પાંચ પતી ત્યાં થાશે. ૩૧ એવું કહી સુરભી સંચરિયાં થયો સતીને શ્રાપ; તેથી ત્યાં ગૌરીને પ્રગટયો અંતરમાં પરીતાપ. ૩૨ ત્યારે રૂદ્ર કહે રામાને કલેશ તજો આવાર; દ્રુપદ રાજાને ત્યાં લેજે યજ્ઞ થકી અવતાર. ૩૩ પાંચ રૂપ લેઇ હું પણ આવીશ પ્રથ્વીમાં નીરધાર; મચ્છવેદમાં તુજને પરણીશ જીતી ભુપ કુમાર. ૩૪ એવું સુણી પાર્વતીનું મન થયું પ્રશન્ન; ત્યારપછી દ્રુપદ ઘેર પ્રગટયાં તેતો કહું રાજન્ન. ૩૫ પ્રથ્વી

માં પાંચાળ દેશનો દ્રુપદ નામે રાય; તેને પુત્ર હતો શીખં-
ડી તેતો વ્યંડળકાય. ૩૬ તેથી ભુપતિને મન ચાલે હંમેશાં
ચિંતાય; એક દિવસ પુછવાને ચાલ્યા બ્રાહ્મણને તે રાય. ૩૭
ચ્યવનરૂશીને આવી પુછી દ્રુપદે તો વાત; મજા થાય એવું
બતલાવો વ્રત ઉત્તમ સાક્ષાત. ૩૮ ત્યારે મુનીવર કેહે છે
તું તો સાંભળને ભુપાળ; પુત્ર પામવા માટે કરો યજ્ઞ તમે
આ કાળ. ૩૯ એવું સાંભળી દ્રુપદ આવ્યા પોતાને દરબાર;
બ્રાહ્મણને બોલાવી કીધો યજ્ઞ તણો વિચાર ત્યારે જન્મેજયે
પુછી મુનીવરને તો વાત; જ્યેષ્ટ પુત્ર કયમ વ્યંડળ થયો ભુપ
તીનો સાક્ષાત. ૪૧ એટલે વૈશમપાયન બોલ્યા સાંભળ ભુપકું
માર; દ્રુપદ પત્નિને પુત્રી આવી પેહેલે ખોળે સાર. ૪૨ તે સ
મે રાણીએ ત્યાંતો ગુપ્તજ રાખી વાત; પુત્ર થયો એવું કેહે
વરાવ્યું સભા વિશે સાક્ષાત. ૪૩ રાજાએ દીકરો જાણીને વે
હેંચી સાકર સાર. ત્યાર પછી તે પાંચ વરસની દીક-
રી થઈ નીરધાર. ૪૪ તેનો કોઈ રાજાની પુત્રી સાથે કર્યો
વિવાય; લગ્ન સમે પરણાવી પુત્રી કંન્યા સાથે રાય. ૪૫ એમ
કરતાં પરણેલી કંન્યા સાસરે આવી જ્યારે, સ્વામીને તપા-
સી જોતાં અબળા દીઠી ત્યારે. ૪૬ વળતી તે કંન્યાએ કી-
ધી પીયેરમાં જઇ વાત; તેથી તેના તાતે તેડાવ્યો જમાઇ
ને સાક્ષાત. ૪૭ ત્યારે દ્રુપદની પુત્રીએ કીધો મન વિચાર;
મુજને અબળા દેખી કરશે સસરો તો સંહાર. ૪૮ માટે વ-
નમાં જઇને પાડું નીશ્ચે મારા દેહ; એવું સમજી અશ્વે બેશી
ચાલી સુંદરી તેહ. ૪૯ મહાવનમાં આવાને તેણે વ્રક્ષની
હેઠળ રાય; રૂદન કરયું વિલાપ કરી કે રોયાં પક્ષી તહાય. ૫૦
તે વાતે વડ ઉપર રહે છે યક્ષ એક રાજંન્ન; તે તો પાસે

આવી બોલ્યો ધિરે રહિ વચન્ન. ૫૧ અરે બેન તમે કેમ રડો છો દુખ તણી કહો વાત; હરી કૃપાથી ભાગુ તારૂ સંકટ તો સાક્ષાત. ૫૨ ત્યારે તે અબળાએ કહયો મુળ થકી વિસ્તાર; તેને સાંભળી યક્ષરાજને ઉપજી કરૂણા સાર. ૫૩ અબળાને કહે પુરૂષપણું હું આપું મારૂં જેહ; સાસરે જઇને આવ્યા પુઠે આપજે પાછું તેહ. ૫૪ એમ કહીને યક્ષે આપ્યું પુરૂષપણું તે ઠાર; અબળાનું સ્ત્રી રૂપ હતું તે લીધું પોતે સાર. ૫૫ તેને લઇને દ્રુપદ સુતા તો સાસરે આવી રાય; ત્યારે તેનો સસરો સાસુ અંતરમાંહ હરખાય. ૫૬ અબળા ત્યાં એક માસ રહીને આવી પોતાને ઠામ; ત્યારે યક્ષે માગ્યું પાછું પુરૂષપણું અભીરામ. ૫૭ તે સમે દ્રૌપદનિ પુત્રી વાંકુ બોલી સાર; પુરૂષપણું પાછું નવ આપ્યું યુદ્ધ કરયું તે ઠાર. ૫૮ વળતી તે યક્ષે ત્યાં દીધો શ્રાપ ભયંકર રાય; દગો કર્યો તે માટે થાશે વ્યંઢળ તારી કાય. ૫૯ તેવો તે શીખંડી થયો સુણ જનમેજય રાય; માટે ભુપતિના મન માંહે રહેતીતી ચિંતાય. ૬૦ ત્યારપછી દ્રૌપદ રાજાએ કરવા માંડયો યાગ; તેમાં વિપ્ર ઘણા તેડાવ્યા મુનીવર તો મહા ભાગ. ૬૧ યજ્ઞ કુંડ કરવાને માટે ભુપતિએ તે વાર; સોનાનુ હાંગુળ ઝાલીને પ્રથ્વી ખેડી સાર. ૬૨ તેમાંથી પારવતી પ્રગટયાં પુત્રી રૂપે ત્યાંય; તેને જોઇ રાજાને રાણી મગ્ન થયાં મન માંય. ૬૩ તે પુત્રીનું નામ પાડયું વીપ્રોએ તે ઠાર, યજ્ઞ થકી પ્રગટયાં તે માટે યાજ્ઞસેની નીરધાર. ૬૪ દ્રુપદની પુત્રી તે માટે દ્રૌપદી તો કહેવાય; તેવી રીતે પાંચાળી પણ તેની છે અભીધાય. ૬૫ વળતી ભુપતીએ તો કીધો યજ્ઞ પુરો રાજન; તેથી થોડે દાહાડે થયો રાણીને એક તંન.

૧૬ દ્રૌપદીનાથી નાનો એનો ભુપતીનો કુમાર; નામ તેનું રાજાએ પાડયુ દ્રષ્ટદયુમ્નંજ સાર. ૧૭ થોડે દીવશે દ્રૌપદી થયાં કન્યા રૂપે રાય; ત્યારે રાજાને મન પ્રગટી વીવાહની ચીંતાય. ૧૮ ॥ વલણ ॥ વળતી વસુધાનો પતિ પરણાવે કન્યાયરે દુર્ગો કહે શ્રોતા સુણો તેનો કહુ મહિમાયરેરેરે; ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી દ્રૌપદી ઉત્પત્તિ કથનો નામ બત્રીસો અધ્યાય. ૩૨

કડવું ૩૩ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચંન, તું તો સાંભળ ભુપતી તંન; પુત્રી મોટી થઇ નીરધાર, ત્યારે દ્રુપદે વીચારયું સાર. ૧ આવ્યા હેવામાં વ્યાસ તે ઠાર, તેને ભુપે કરયો નમસ્કાર; પુછી પુત્રી વીવાહની પેર, ત્યારે બોલ્યા મુની ખુશી ભેર. ૨ મચ્છવેધ રચો તમે રાય, જીતે તેનેજ આપો કન્યાય; હેવું કહિને વિપ્ર કુમાર, ગયા રેવાકાંઠે નીરધાર. ૩ ત્યારે ભુપતિએ તેણે સ્થાન, ધરયું વિશ્વકર્મા કેરૂ ધ્યાન; આવ્યા એટલે દેવના ઠાર, જેની કળા તણો નહિ પાર. ૪ આપ્યુ રાજાએ તેને આસન, કર્યું કરજોડીને સ્તવન; પછી સ્વયંવર કેરી વાત, કહી વીસ્તારીને તે સાક્ષાત. ૫ ત્યારે વિશ્વકર્મા કહે રાય, રચુ અદભુત હું રચનાય; પછી દેવના ઠારે તે વાર, રચ્યો મંડપ ત્યાં નીરધાર. ૬ કર્યો ચારજોજનમાં તેહ; સ્થંભ સ્ફાટિકના મુકયા જેહ; મધ્યે ચંદનીઓ બાંધી ત્યાંય, હિરા રત્ન જડયાં તેની માંય. ૭ કંજ કનકનાં લટકાવ્યાં, હાંડી ઝમર સર્વે સોહાવ્યાં; ચોઢી તખ્તાઓની ત્યાંતો હાર, કાઢી ચીત્ર છબી નીરધાર. રચ્યાં સિંહાસન સત આઠ, નાંના મોટી જુદા જુદા ઘાટ; મથાળે લખી ભુ-

પનાં નામ, હારે હારે મુકયાં તે તમામ. ૯ હેવી રીતે મંડપ થ યો જ્યારે, મચ્છવેદ રચ્યો પછી ત્યારે; સ્થંભ યોજન ઉં-ચો પ્રમાણ, ઘણો સુંવાળો તે નીરવાણ. ૧૦ મધ્ય ભાગ વી-શે સુણરાય, બાંધી સુંદીર એક તુલાય; સ્થંભને માથે છીદ્રજ પાડી; એક માછલી તેમાં બેસાડી. ૧૧ મુળ ભાગમાં કુંડજ કીધો, તેતો પાણી થકી ભરી દીધો; હેવી રીતે રચી મત્છવેદ ગયા વિશ્વ કર્મા નીર્વેદ. ૧૨ કર્યું ભુપતીએ પણ જેહ, કહુ વિસ્તારીને હવે તેહ; હોય ક્ષત્રી તણો કુમાર, કરે મત્છવેદ તેતો સાર. ૧૩ ઝાલી ચાંપને સુંદીર બાણ, ચઢે સ્થંભ ઉપર નીરવાંણ. ૧૪ ઉભો રહે તે ત્રાજવા માંય, જુવે મચ્છને દ્રષ્ટીથી ત્યાંય; પછી સાયક મુકીને તેહ, વીધે મધ્યેથી મચ્છનો દેહ. ૧૫ એવી રીતે જેહ કાંમ, તેને આપવી કંન્યા આ ઠાંમ; એવો નીમ લેઇ અવનીશ, તેડયા ગોર પોતાના તે દીસ. ૧૬ તેની પાસે લખાવીયા પત્ર, તેડયા રાજપુત્રો સર્વત્ર; હસ્તીનાપુર કેરો જે રાય, છત્રપતિ રાજા એ કેહેવાય. ૧૭ તેને પત્ર પેહેલો મોકલાવ્યો, પછી ક્ષત્રીનો સાથ તેડાવ્યો; બધે મોકલી વીપ્ર તદાય, તેડાવ્યા ત્યાં મોટા મુનીરાય. ૧૮ ધૌમ્ય મુની તપસ્વી છે જેહ, થાય ભુપના ભાઇબંધ તેહ; તેને રાજાએ તેડાવ્યા સાર, ઘણા પ્રેમ થકી નીરધાર. ૧૯ ધૌમ્યને પોહોચ્યો પત્ર જે વારે; વાંચ્યો ઉકેલીને તેણે ત્યારે; પછી જાવાને થયા તેયાર; દેશ પાંચાળ માં નીરધાર. ૨૦ કહેછે પાંડવને મુનીનાથ, ચાલો કાપડી હમારી સાથ; અતી શોભા થશે તેણે ઠાર, આવશે દ્વીજ ક્ષત્રી અપાર. ૨૧ તેનાં દર્શનથી દુઃખ જાશે, ભાઈ કલ્યાણ તમારૂ થાશે; સુણી પાંડવ મનમાં મહાલ્યા, ધૌમ્ય રૂશીની સં-

ગાથે ચાલ્યા. ૨૨ આવ્યા ત્રણ દીવસમાં ત્યાંય, દ્રુપદ રાજા ના નગ્રની માંય, ૨૩ પછી પાંડુ રાજાના કુમાર, પડયા ભાગોળેથી જુદા સાર; ગયા પ્રજાપતી કેરે ઘેર, કર્યો મુકામ ત્યાં ખુશી ભેર. ૨૪ હાવે ધૌમ્યને જાંણ્યા જે વારે, આવ્યા ભુપતી સામા તે વારે; મળ્યા મુનીને ભુપતી ત્યાંય, પછી તેડી ગયા પુરમાંય. ૨૫ હાવે આવીયા ભુપતી જેહ, કહુ વીસ્તારીને સઉ તેહ; શીશુપાળને શલ્ય ભુપાળ, શોમદત્ત ભુશર્મા કરાળ. ૨૬ ભુરી શ્રવા ને ભ્રગદત્ત ભુપ, શ્રુત કિર્તિયુ યુત્શુ વિરૂપ; રૂકમકેતુ ચીત્રાંગદ જેહ, ચંદ્રસેનને વૈરાટ તેહ. ૨૭ દંત વક્રને શાલ્વ નરેશ, આવ્યા જાદવ સાથે સુરેશ; બળ ભદ્રને સાત્વકી વીર, કૃતવર્મા મહારણધીર. ૨૭ જરાસંધને જેદ્રથ રાય યૌવનાશ્વ વીકર્ણ કેહેવાય; હેવીશીતે આવે જેજે રાય, તેના સામાંતો દ્રુપદ જાય. ૨૯ આપે ઉતરવા ને સંદન; પછી પોચાડેછે ત્રણ અંન; ઘણિ ભીડ થઇ પુર માંય, હૈયેહૈયુ દળાય છે ત્યાંય. ૩૦ હાવે હસ્તીનાપુરમાં સાર કર્યો દુર્યોધને તો વિચાર; કર્ણ શકુની ને નીજ ભ્રાત, તેને બોલાવ્યા પાસે સાક્ષાત, ૩૧ કહ્યું તેહને તો પછી કાજ, જાવું શી રીતે આપણે આજ; સુણી ત્રણે જણ બોલ્યા વાણ; જાવું જાન લેઇ નીરવાણ. ૩૨ પીઠી ચોળાવી થાઓ તૈયાર, બીજા ભુપતિના નથી ભાર; ત્યારે બોલ્યો દુર્યોધન રાય, કદાપી મચ્છવેદ ન થાય. ૩૩ જાય તે સમે આપણી લાજ, માટે જાવું નથી વળી આજ; એવું સુણીને સુર્ય કુંમાર, બોલ્યો ગર્વ આણી તેણે ઠાર. ૩૪ મચ્છવેદ કરી મારા મિત્ર, તને અપાવુ કન્યા વિચિત્ર; તેમાં વાર કરૂં તેણે ઠાર, તે તો પ્રથ્વીતણું પાપ સાર. ૩૫ એવી પ્રતીજ્ઞા ક-

રી તે ઠામ, કર્ણ ગયો પોતાને મુકામ; ત્યારે શકુની દુસ્યાશન જેહ, ગયા તે પણ ત્યાં થકી એહ, ૩૬ ॥ વલણ ॥ કર્ણનું કહેવું સાંભળી, હરખ્યો કૌરવ નાથરે; દુર્ગા કહે પછી સંચરે, મીંઢળ બાંધી હાથરેરેરે. ૩૭ ॥ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાંતર ગત આદી પર્વણી દ્રુપદપુર્યાં સર્વ ભુપતિ આગતો નામ તેત્રીસમો અ.

કડવું ૩૪ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જન્મેજય રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું મચ્છવેદ મહિમાય. ૧ દુર્યોધને ગોરને તેડી કીધો કુળ વેહેવાર; ગણપતી પુજા ને ગ્રહશાંતિ કરાવ્યું નિરધાર. ૨ ત્યાર પછી પીઠી ચોળાવી મીંઢળ બાંધ્યું હાથ; એવી રીતે ઠાઠ કરીને ચાલ્યો કૌરવ નાથ. ૩ છત્રીસે વાજા ત્યાં વાગે, ગાંધ્રવીઓ તો ગાય; ગાંધારી તો મોડ મુકીને પુત્રની પુંઠે પળાય. ૪ ભાગોળે આવીને ભુપે તેડયા ગુરૂ દાદાય; ક્રપાચાર્યને પણ બોલાવ્યા હૈયે હરખ ન માય. ૫ ત્યારે તે સતીયા ત્યાં આવ્યા અંધ કુંવરની પાસ; એટલે પાપી કહેવા લાગ્યો સર્વેને પ્રકાશ. ૬ દ્રુપદે આપણને તેડયા મચ્છવેદમાં સાર; તેમાં જીતે તેને આપે કન્યા તેણીવાર. ૭ મારા વીના કોણ કરે એ ભારે મોટું કામ; તે માટે તમે સાથે ચાલો જાન વિશે આ ઠામ. ૮ એવું સાંભળી ત્રણે સતીયા વિસ્મય પામ્યા મન; ત્યાર પછી તે કેહેવા લાગ્યા પાપીને વચન. ૯ જાન રીતે કેમ જઇએ આપણ વીચારો મન માંય; મચ્છવેદ નવ થાયે ત્યારે, ઇજત જાયે ત્યાંય. ૧૦ તે વખતે શકુની કહે છે સાંભળ ભાણેજ વાત; વ્રદ્ધ મનુષ્ય તો વીકળ જેવા બી-

હીકણુ બહુ સાક્ષાત. ૧૧ તેની ત્યાં અગત્ય નથી કંઇ છોને રેહેતા ઘેર; સૈન્ય સકળને સાથે લેઈ ચાલો ખુશીભેર. ૧૨ ત્યારે તે વચ્ચે તો આવ્યા પોતાને મુકામ; અંધ કુંવર સૌ સાથને લેઈ ચાલ્યો તેણે ઠામ. ૧૩ દળ વાદળના જેવું ચાલ્યું અક્ષૌણી સાત; રથ પાલખી ને અસ્વે બેઠા ક્ષત્રી તો સાક્ષાત. ૧૪ હાથી ઉપર બેઠા ભુપતી શ્રીફળ લેઈ કર માંય; ઈંદ્રના જેવી ચાલી સ્વારી મેઘ ઘટા ચઢી ત્યાંય. ૧૫ એટલેથી એ કથા રહી તું સુણ જન્મેજય રાય; પ્રાતઃકાળે વેહેલા ઉઠ્યા દ્રૌપદીના પીતાય. ૧૬ નીત્ય કર્મ પરવારી આવ્યા મંડપમાં મહારાજ; તે વખતે ત્યાં તો તેડાવ્યો ક્ષત્રીનો સમાજ. ૧૭ પોતપોતાનું નામ તપાશી આસને બેઠા રાય; એક બાજુએ બ્રાહ્મણ બેઠા શીષ્યનો લેઇ સમુદાય. ૧૮ તે સમે પાંડવ તો આવ્યા પાંચે સભાની માંય; છાનામાના બ્રાહ્મણ ભેગા બેઠા પોતે ત્યાંય. ૧૯ નગ્ર લોક ત્યાં જોવા આવ્યા સ્વયંવર તો સાર; પ્રદેશી લોકો પધાર્યા વર્ણ બધી તે ઠાર. ૨૦ ॥ વલણ ॥ વર્ણ બધી ભેગી થઈ, જોવાને નીરધારરે; દુર્ગા કહે શ્રોતા સુણો, કહું તેનો વિસ્તારરેરેરે. ૨૧ ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંયર વીરચીતે મહાભાર્થાતર ગત્ત આદ્દિપર્વણી સ્વપુરાત દુર્યોધન નીશ્રતો નામ ચોત્રીસમો અધ્યાયઃ ॥ ૩૪ ॥

કડવું ૩૫ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમ્પાયન વાણ, સુણો ભુપ ચતુર સુજાણ; આવી વર્ણ અષ્ટાદશ જેહ, કહું વિસ્તારી સઘળી તેહ. ૧ મોટા મોટા મુનીદેવ રૂપ, તેવા ક્ષત્રી તો સર્વ અનુપ; વિપ્ર વાણીયાને પાટીદાર, શોની સાળવી દરજી

સુતાર. ૩ ભાટ ચારણ ને ભાવસાર, ઘાંચી મોચી કંદોઈ લવાર; કોળી કાછીયા હોજા હજાંમ, ભાંડ ભવૈયા ભરડા તમામ. ૬ સૈદવૈદને સાધુ ખમાર, વાદી શેવડા ગાંધિજ સાર; ઢાડી ધોબી ને ગંધર્વ જેહ, મહારાષ્ટ્રને પુરવી તેહ. ૪ દલવાડી ચીતારા રબારી, જડીયા કડીયા અફીફીયા ભારી; ભાડભુંજાને ગોલાની જાત, ખરાદિને તંબોળી સાક્ષાત; મ્લેચ્છ માળીને આહીર સાર, પારસીને રાવળ નીરધાર. ૫ બામચા ને બજાણિયા જન્ન, નીચ જાતી તે હોરા યવન્ન; એવી રીતે તો વર્ણ અઢાર, આવી જોવાને માટે તે ઠાર. ૬ વાગે વાજીંત્ર ત્યાં તો રસાળ, બોલે યાચક યશ વિશાળ; હાવે દ્રુપદ રાજ કુમારી, સજે શણગાર અંગ સમારી. ૭ ક્રીધિ આરચા કુંમકુંમ કેરી, રત્ન જડિત કંચુકી પેરી; ઓઢી ચુંદડી કસબી કોર, ચોઢયાં ચર્ણિએ ચોફેર બોર. ૮ વાળ્યો કેશનો અંબોડો ત્યાંય, સીંચ્યું ફુલેલ ધુપેલ માંય; કાને ઝાલને ઝુમણું શોભે, નેત્ર અંજનથી મ્રગ થોભે. ૯ રંગ્યા દશન તે રાતા ચોળ, ભર્યો મુખ્ખની માંય તંબોળ; નાકે વાળી વેસરની સાર, કંઠે તુશીને કાવળ હાર. ૧૦ હાથે ચુડિને બેરખી બાંધિ, તેમાં ઘુઘરી નાજુક નોંધી; પગે સાંકળાં કલ્લાં શોભાય, ફુલ નેપુરનો નાદ થાય. ૧૧ એવી રીતે શજ્યા શણગાર, જેના રૂપ તણો નહીં પાર; રતીરંભાને ઈંદ્રાણિ જેહ, મુકે ગર્વ એનો જોતાં દેહ. ૧૨ મોહ પામે જોઈ મહાદેવ, ચળે ચિત્ત વાળી તતખેવ, ઝાલી હાથ વિશે વર માળા, બેઠી ઝરૂખે જોવાને બાળા. ૧૩ હાવે દ્રુપદ સભાની માંય; જુવે કૌરવની વાટ ત્યાંય; આવ્યો તે સમે અંધકુમાર, જાન લેઈને ભાગોળે સાર. ૧૪ તેણે આણિને

દીલમાં ઉલ્લાસ, કેહેવરાવ્યો સંદેશો પ્રકાશ; ત્યારે તેડવા આવ્યા તે રાય, વાજતે ગાજતે ત્યાં તદાય. ૧૫ તેડી સભામાં આવ્યા જેવારે, કંપ્યા ક્ષત્રી તમામ તો ત્યારે; ॥ વિશ્રામ ॥ દોહરો ॥ દુર્યોધનને દેખીને પામ્યા ક્ષત્રી ત્રાસ; દુર્ગો કહે પરણ્યા તણી મુકી મનથી આશ. ॥ રાગ ટોડી ॥ વાગી વાગી સ્વયંવરમાં હાક દુર્યોધન આવીયોરે; જેથી નગ્ર ચઢયુ આખુ ચાક જોડે જાન લાવીયોરે. ટેક. જેને જોઈ ઝાંખા થયા ભુપ દુર્યોધન આવીયોરે; અતી સુંદર ગૈર સ્વરૂપ જોડે જાન લાવીયોરે. ૧૮ જેને માથે મુગટ રવી તુલ્ય દુર્યોધન આવિયોરે; તેમાં મોતિના તોરા અમુલ્ય જોડે જાન લાવિયોરે. ૧૯ જેને કાને કુંડળ શોભે સાર દુર્યોધન આવિયોરે; કંઠે મોતિને હીરાના હાર જોડે જાન લાવિયોરે. ૨૦ હાથે પોંચીને વેઢ વિશાળ દુરયોધન આવિયોરે; કડુ કેયુર શોભે રસાળ જોડે જાન લાવિયોરે. ૨૧ ધર્યું ખાંધે ધનુશ ને બાણ દુર્યોધન આવિયોરે; જેની દ્રષ્ટી શનિશ્વર જાણુ જોડે જાન લાવિયોરે. ૨૨ જરતારી જામો પેહેરયો અંગ દુર્યોધન આવિયોરે; ઓઢી શાલ અનોપમ રંગ જોડે જાન લાવિઓરે. ૨૩ રાતો રેશમી છે સુરવાળ દુર્યોધન આવિયોરે; કેડે કંદોરાનો સારો તાળ જોડે જાન લાવિઓરે. ૨૪ પગે ટોડો સોનાનો શોભાય દુર્યોધન આવિયોરે; ચારે પાસ તો ચામર થાય જોડે જાન લાવિયોરે. ૨૫ ખમા ખમા બોલે ચોપદાર દુર્યોધન આવિઓરે; જશ ગાય છે જાચક સાર જોડે જાન લાવિયોરે. ૨૬ આજુ બાજુ છે નવાંણું ભ્રાત દુર્યોધન આવિયોરે; માંમો શકુની સાથે સાક્ષાત જોડે જાન લાવિયોરે. ૨૭ કર્ણ જેવો બાંણાવળી પાસ દુર્યોધન આવિયોરે; આપે

પાનનાં બીડાં ખવાસ જોડે જાન લાવિયોરે. ૨૮ એવે ઠાઠે આવ્યો સભામાંય દુર્યોધન આવિયોરે; બેઠા સીંહાસને જ-ઇ ત્યાંય જોડે જાન લાવીયોરે. ૨૯ ત્યારે બોલ્યો દ્રુપદનો ભાટ દુર્યોધન આવિયોરે; ઉઠો ક્ષત્રી મચ્છવેધ માટ જોડે જા-ન લાવિયોરે. ૩૦ એવું સાંભળી દમઘોશ તન્ન દુર્યોધન આવિયોરે; ઉઠયો આસનથી બળવંન્ન જોડે જાન લાવીયો-રે. ૩૧ ॥ વલણ ॥ ધનુષબાણ ધારણ કરી શીશુપાળ ભુપા-ળરે; દુર્ગા કહે તે આવિયો સ્થંભ સમીપ તતકાળરે. ઇતિ-શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભારથાંત-ર ગત આદીપર્વણિ દુરયોધન સભાપ્રતિ આગતો નામ પાં-ત્રીસો અધ્યાય. ૩૫

કડવું ૩૬ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા સુણ સતવાદીરાય; શીશુપાળ ચઢવાને ઉઠયો જોતાં સર્વ સભાય. ૧ માહાબળીઓ એ રાજા કાવે પરાક્રમી નીરવાણ; કચ્છ ભીડીને કેડકશી વળી ધરયું ધનુષને બાણ.૨ સ્થંભે બાથ ભી-ડાવી ચઢીઓ વેગે ચાલ્યો જાય; તેને દેખી ત્રીકમને તો ચિં-તા ઝાઝી થાય. ૩ ચોથે ભાગે ચઢીયો ત્યારે જોયું અશરણા શર્ણ; શીશુપાળ રાજાનું કીધું સામ્રથ સર્વે હર્ણ. ૪ તે વખ-ત્તે દમઘોશ તણો સુત લેરથકી લડથડીઓ; હાથ વછુટયો હિંમત તુટી પ્રથ્વી ઉપર પડીયો. ૫ વપુ વીશે વાગ્યું બ-હું તેને પામ્યો મન લજાય; નિચું જોઇ આસનપર બેઠો ગ્લાની પામી રાય. ૬ ત્યારપછી તૈયાર થયો ત્યાં દંત વક્ર ર-ણ ધીર; ગર્વ ધરીને ચઢીઓ એ તો જાણે રણમલ્લ વીર. ૭ વાયુ વગે ચઢી એનો પોહોચ્યો અર્ધે ભાગ; તે સમે શ્રી હ-

રીએ સાંધ્યો છાંનોમાંનો લાગ. ૮ પગ બેઉં આકર્ષણ ક-
રીયા દ્રષ્ટિથી જુગદીશ; તેથી ચોક્ખો પડીયો હેઠો ભાગ્યું
તેનું શીશ. ૯ એટલે ત્યાં જરાસંધ ઉઠયો મગધદેશનો રા-
ય; શંકરનો એ ભક્ત કહાવે મહાબળીઓ કેહેવાય. ૧૦
તે પણ તેવી રિતે ચઢીયો સ્થંભ ઉપર રાજન્ન; પોણે ભા-
ગે પોહોચ્યો ત્યારે જોયું જુગજીવન્ન. ૧૧ તે સમે તે ભુપતિ પ
ડીયો સુણજનમેજ્યરાય; કીંકરે ઉચકી બેસાડયો કચ્ચર
થઈ સઉ કાય. ૧૨ એવું દેખી આવ્યો પાસે શલ્યભુપતી
ત્યાંય; કેડ કશીને ઝાલ્યું તેણે ધનુષ બાંણ કરમાંય. ૧૩ શી-
સ્તેર મણની ઘંટા જેનાં કાંન વિશે શોભાય; ઈષ્ટદેવનું સ્મ-
રણ કરીને ચઢીઓ તે તો રાય. ૧૪ તુળા સુધી પોહોંચ્યો
તે વખતે કીધો મન વિચાર; દ્રુપદની પુત્રી હું પરણિશ
ભાગ્યતણો નહીં પાર. ૧૬ સર્વે ભુપતી જોતાં મારૂ કાર્ય
સફળ તો થાશે; આ હાથે આ મોઢું મારૂં કાલે કંસાર ખાશે.
એવું કહેતાં હાથ વછુટયો પડીયો પ્રથ્વી માંય; ત્યારપછી
દુર્યોધન ઉઠયો કરી ગર્જના ત્યાંય. ૧૭ સર્વેના સાંભળતાં
બોલ્યો અભીમાની રાજંન; શું જોઇને ઉઠયાતા તમે કા-
હ્યર ક્ષત્રી તંન. ૧૮ લાખેણી લજ્જા ખોઈ બેઠા જીવતને
ધીક્કાર; છત્રપતિ વીના કોણ પરણે કન્યા આણીવાર. ૧૯
જુવો આજ ઝપાટો મારો પુરૂષારથ દેખાડું; મંત્ર ભણીને
બાંણ ચઢાવું માંછલી હેઠી પાડું. ॥ વિશ્રામ દોહરો ॥
એવું કહીને આવીયો, સ્થંભની પાસે રાય; દુર્ગા કહે શ્રોતા
સુણો, તેનો કહું મહિમાય. ૨૧ ॥ રાગ મારૂ ॥ સ્થંભે
ચઢયો દુર્યોધન રાય, જેવો પક્ષી આકાશમાં જાય; જેના બ-
ળ તણો નહીં પાર, ઝાલ્યાં ત્રાજવાં ઉછળી સાર. ૨૨ મુ

કયા ગોઠવીને તેમાં પાય, પછી ચઢાવ્યું ચાપ તદ્દાય; એક ત્રાજવામાં તેણે કાળ, ભાર મુકીયો દીન દયાળ. ૨૩ બાણ મુકવા જાય જે વારે, નમ્યું ત્રાજવું નીચુંજ ત્યારે; પડયો એટલે પાપી તે ઠાર, બાણ ખાલી ગયું નીરધાર. ૨૪ વાગ્યું અત્યંત અંગની માંય, હસ્યા ભુપતી સરવે ત્યાંય; ઉઠયો હળવે હળવે અંધ તંન, લાજ પામીને બેઠો આસન. ૨૫ પછી કર્ણને કેહે તતકાળ, મુને આપેલું વચન પાળ; ત્યારે કરણ કહે સુણ રાય, તને અપાવું હું તો કન્યાય. ૨૬ એવું કહિને સુર્ય કુમાર, ઉઠવાનો કરે છે વિચાર; ત્યારે શ્રી હરીને થયો ખેદ, નિશ્ચે કરશે એ મચ્છવેધ. ૨૭ એવું વિચારીને મનમાંય, સંભાર્યા રૂશી નારદ ત્યાંય; આવ્યા એટલે મુની તે સ્થાન; તેને શ્રીહરીએ કરી સાન. ૨૮ પછી પરમેષ્ટી કેરા કુમાર, ગયા દ્રૌપદિ હતાં તે ઠાર; તેમને દિઠા સતિએ જે વારે, કરયો પ્રણામ પ્રેમથી ત્યારે; બોલ્યા નારદજી તેણીવાર, બાઈ એળે ગયો અવતાર; ગણી અદ્રષ્ટમાં દીસે ખામી, દાશી પુત્ર થશે તમ સ્વામી. ૩૦ મચ્છવેધ કરે કરણ રાય, માટે ત્યાં જઇને કહો નાય; એવાં સુણી મુનીનાં વચન, પ્રેર્યો સભા વિશે એક જન, તેની જોડે કહાવ્યું તે ઠાર, દાશી પુત્રને નહીં વરૂં સાર; પરાંણે પરણાવે જો તાત, તો તો પ્રાણ તણી કરૂં ઘાત. ૩૨ એવો સાંભળ્યો સંદેસો જ્યારે, મન ભંગ થયો કરણ ત્યારે; કરમાયું કમળ જેવું મુખ, લાગ્યું મર્મ વચનનું દુઃખ. ૩૩ પછી દ્રુપદને ચઢયો કાળ, બોલ્યા ક્રોધ કરી નૃપ બાળ; નથી આ સમે પાંડુના તન્ન, મારૂ પાળત એહ વચન્ન. ૩૪ લાખાગ્રહમાં બળ્યા પછી તેહ, નથી ક્ષત્રી કોઈ શુદ્ધ દેહ; થયા કાયર સઉ શા-

સ ધારી; રહી કુંવારીજ કન્યા મારી. ૩૫ ॥ વલણ ॥ ત્યા-
રપછી સઉ ક્ષત્રીને, મર્મ વચન કહે જેહરે, દુરગો કહે શ્રો-
તા સુણો વીસ્તારી કહું એહરેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે
કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી
દુરયોધન માનભંગો નામ છત્રીસો અધ્યાય. ॥ ૩૬ ॥

કડવું ૩૭ મું.

॥ રાગ ધવળસીંધુ ॥ કોઈ ઉઠો ઉઠો રાય મચ્છવેંધી વરો કંન્યાય; મારૂં લીધેલું પણ જાય, તેથી લાગું સર્વેને પાય; કોઈ ઉઠો ઉઠો રાય મચ્છવેંધી વરો કંન્યાય ॥ ટેક ॥ ૧ શુરાને સંતાવું તેથી મ્રત્યું હોય તો સારૂ; ડાહ્યાને દોલત કાયાથી પુરૂષારથ છે પ્યારૂં. કોઇ ઉઠો. ૧ માણી જેવો મનુશા દેહ પામી યશ નવ લીધો રૂડો; ત્યમ ત્યાગી થઈ પ્રભુ નવ ભજીઆ, પશુનાથી તે ભુંડો. કોઇ ઉઠો૦ ૨ કડાં ઉતરાં કાઢી મુકો હાથે પેરો ચુડી; જરકશીના જામા ઉતારી ઓઢણી ઓઢો રૂડી. કોઈ ઉઠો૦ ૩ નાકે નીરમળ વાળી ઘાલો નેત્રમાં આંજો મેંશ; ખૈ ખૈને ફોગટ શીદ ફુલ્યા જ્યમ ચોમાશે ભેંસ. કોઇ ઉઠો૦ ૪ ક્ષત્રીનો બાળક થૈ જે કોઇ કાહ્યર પોતે થાશે; તેના માત પીતા બગડેલાં નીસ્ચે એવું જણાશે. કોઇ ઉઠો૦ ૫ પુત્રી મારી લગ્ન વીના રહી લાજ ગઈ આચાર; જાત છુપાવી બેશી રેહે તેને શીર હત્યા ચાર. કોઇ ઉઠો૦ ૬ એવાં વાક્ય સુણીને કોપ્યા બળદેવજી તે વારે; હળ મુશળ ઝાલીને ઉઠયા હણવા સારૂ ત્યારે. કોઈ ઉઠો. ૭ મન મધ્યે તેમણે વિચાર્યું દૈવત મારૂં દાખું; દ્રુપદ તાણી નગરી આ વખતે સાગરમાં જઇ નાંખું. કોઇ ઉઠો. ૮ એવું દેખી અંતર માંહી કંપ્યા કમળા સ્વામી;

હાથ જોડીને કેહેવા લાગ્યા બળદેવને બહુ નામી. કોઇ ઉ-
ઠો. ૯ મોટા ભાઇ તમે ક્રોધ તજીને વાક્ય સુણોને મારૂં;
આપણે એ કંન્યા નથી લેવી જુલમ કરો શા સારૂ. કોઈ ઉ-
ઠો૦ ૧૦ પાંચાળી પારવતી છે તે પાંડુ સુતને વરસે; પેલા
ગુપ્ત બેઠા પાંચે ભાઇ હમણાં મચ્છવેદ કરશે. કોઇ ઉઠો૦ ૧૧
ત્યાર પછી દ્રુપદ તો આવ્યા બ્રહ્મ સભામાં ભાઇ; કર જોડી
બ્રાહ્મણને કહે આંખ્યોમાં આંસુ લાઈ. કોઈ ઉઠો૦ ૧૨ બ્રા-
હ્મણમાં કોઈ બળીઓ હો તો ઉઠોને આ વાર; નહિ તો
મારા પ્રાણ તજીશ હું સત્ય કહું નીરધાર. કોઈ ઉઠો૦ ૧૩
॥ વીશ્રામ દોહરો ॥ ભીમસેન પછી બોલીયો મોટા ભાઇ-
ની સાથ; અરજુનને આજ્ઞા કરો ધરે ધનુષ હવે હાથ. ૧૪
॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા તે સમે ધર્મ કુમાર; કહ્યું અરજુનને
નીરધાર; ઉઠો મચ્છવેદ કરો ભ્રાત, નમી ધૌમ્ય મુનીને સા-
ક્ષાત. ૧૫ એવાં ધર્મનાં સુણી વચન્ન, ઉઠયો સવ્ય સાચી
બળવન્ન; મુનીવરને લાગ્યો તે પાય, લીધી તેમની ત્યાં આ-
જ્ઞાય. ૧૬ પછી ચાલીયો ત્યાંથી પ્રકાશ, આવ્યો ઉતાવળો
સ્થંભ પાસ; વસ્ત્ર મેલાંને દુર્બળકાય, પંચકેશમાં જુવો જ-
ણાય. ૧૭ દેહ કૃષ્ણને કૃશ વીશેશ, શુદ્ધ દેખાય કાપડી વે-
શ; એવો પાંડુ રાજાનો કુંમાર, ચઢયો બાથ ભીડી સ્થંભે
સાર. ૧૮ તળે ઉભો વ્રકોદર વીર, કહે અર્જુનને મતીધીર;
ભ્રાત થાકું કદી આણીવાર, ત્યારે પડજે તું નીરધાર ૧૯ તને
ઉછાળું અંતરીઆળ, નાંખુ ત્રાજવામાં તતકાળ; સુણી
ભીમનાં એવાં વચન્ન, પામ્યા આશ્ચર્ય સર્વે રાજન્ન.
૨૦ કહે મામાને ગાંધારીબાળ, આતો ભીમ જેવો વીકરા
ળ; કદી જીવતા હશે એ સાર, ત્યારે શું કરીશું નીરધાર.

२१ સુણી શકુની બોલ્યો વચન્ન, રાખ્ય ધીરજ ભાણેજ મં
ન; હશે જો કદી પાંડુનાબાળ, ત્યારે યુદ્ધ કરીશું આકાળ.
૨૨ સર્વે ભેગા ક્ષત્રીરાજ, કંન્યા ખુંચાવી લેઇશું આજ;
હવે અર્જુને તો તેણીવાર; ઝાલ્યાં ઉછળી ત્રાજવાં સાર.
૨૩ મુકયા ગોઠવીને તેમાં પાય, ઉભો સ્થીર થઇ મહાકાય;
આવ્યા આકાશે દેવતા ત્યાંય, બેઠા સર્વે વીમાનની માંય.
૨૪ ઇંદ્રે દીઠો અર્જુનનો વેશ, વસ્ત્ર મલીનને પંચકેશ; ત્યારે
ખેદ પામ્યો મનમાંય, પછી આવીએ પાસેજ ત્યાંય. ૨૫
ક્ષૈર કરાવીને નીરધાર, આપ્યા પુત્ર જાણી શણગાર; પેહે-
ર્યા પારથે તે તતકાળ, તેથી શોભાવા લાગ્યો ભુપાળ. ૨૬ પ
છી રાજી થઇ નીરવાંણ, ઝાલ્યું હાથમાં ચાપને બાંણ; જે
નું તેજસ્વી ઝાઝુ સ્વરૂપ, જોઇ ઝાંખા થાએ સર્વે ભુપ. ૨૭
જેના મીત્ર સદા ભગવાન બેવું હાથમાં બળ સમાન; મોહ
પામે જોઇ નરનાર એતો ઈશ્વરનો અવતાર. ૨૮ દીઠો
દ્રૌપતીએ તેને જ્યારે; ચીત્ત ચોટી ગયું છેજ ત્યારે; રૂપ જો
ઈ લાગી રડ ત્યાંય, પછી વીચારયું મન માંહ્ય. ૨૯ મત્છ એ
ના થકી જો વીધાય, ત્યારે સ્વામી એ મારો થાય; માટે શ્રી
હરીની આંણીવાર, હુંતો સ્તુતી કરૂં નિરધાર. ૩૦ ॥ વલ-
ણ ॥ એવું ધારી મન્નમાં પાંચાળી ભજે ઇશરે; દુરગો કેહે
એ સ્તુતી કરે કરજોડી તે દીશરેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે
કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી
અરજુન સ્થંભોપરીસ્થીતો નાંમ સાડત્રીસો અધ્યાય. ॥ ૩૭ ॥

કડવું ૩૮ મું.

॥ છંદ ભુજંગી ॥ નમો નીર્ગુણં સચ્ચિદાનંદ રૂપં, ન
મો વીસ્વકર્તા ત્રીલોકસ્યભુપં ॥ અજસાશ્વતં સર્વવ્યાપી

વીધાતા, નમો ઇંદ્રિયાતિત આનંદ દાતા. ૧ નીજાનંદરૂપં મુનીસીદ્ધધેયં, અભયનામનીત્યં કવીવેદગેયં લલીતારમારાધિકાસેવ્યમાનં, સદાકાળશુદ્ધં સ્વરૂપસ્યધ્યાનં. ૨ ધર્યો દેહ તે સંતને શ્રેયકારી, લ્યોછો ભકતને કષ્ટમાંથી ઉગારી; કોટી કામઇંદુ વપુ જોઇ લાજે, અલૌકીકશ્રંગાર અંગે વીરાજે. ૩ નીજાશ્રીતને ગાંનકરવા મુરારી, લીલાત્રીગુણી જક્તમાં ક્રીધી ભારી; ભીમક પુત્રી ભર્તા ભુવન ભુપવીરં, પ્રણુત કામ કરતા ધરાનાથધીરં. ૪ ચઢગ્યો મચ્છીને ભેદવા જે આ ભુપ, તેને દેખીને હું થઈ તદ્રરૂપ; ચતુર કામીની કંથ શું રોજ ચાહ્ય, જેવો મોર વરસાદથી રાજી થાય. ૫ જેને દેખીને ચીત રાજીન થાય, તેવા પુરૂષ સાથે જનમ કેમ જાય; કાયરકંથ પામે જગતમાં જે નાર, તેનો તો જશે વ્યર્થ આ અવતાર. ૬ અભાગી અને મુરખો જો મળે છે, ત્યારે રોજ અંતર ઉંડુ બળે છે; નથી જે પ્રિયાના ધણીમાંહી ઢંગ, તેવિ તે ફરે નીત્ય ઉચાટે અંગ. ૭ મળે સ્વામી શુરો અને ગુણવાન, તેનો ધન્ય સંસાર શોભાય માન; બરોબર કદી હોય જો નરનાર, ત્યારે તેહના ભાગ્યનો નહીપાર. ૮ તે માટે તમે શ્રીહરી કરજો સાહ્ય, માહામચ્છીનો ભેદ આનાથી થાય; પીતાએ ઘણું આદરયું મોટુ કામ; તે માટે તમોને કહુ ધનશામ. ૯ હેવિ અરજી સુણી થયા રાજી ઇશ, મુક્યું પાર્થમાં બળ તેણેજ દિશ; તેને નવ્ય જાણે કોઈ પ્રાણી ત્યાંય, કળા એમ કેશવની જકતમાંય. ૧૦ ॥વિશ્રામ દોહરો ॥ દ્રોપતીએ સ્તુતિ કરી શ્રીહરી કેરી જેહ; દુર્ગા કે તેને સુણે મુક્તિ પામે તેહ. ૧૧ ॥ રાગ ધોળ ॥ બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયન વચનરે, સાંભળી સાંભળ સતવાદી રાજનરે; મુક્યુ મુ-

કયુ અરજુને તે સમે બાણરે, ચાલ્યું એ તો વાયુવેગે નીર્વાણરે. ૧૨ અર્ધો યોજન ઉંચી છે માછલી તેહરે, સુક્ષમ જેનો ભમર જેવડો દેહરે, વાયુ વાયે ચોત્રફ ફરતી જણાયરે તેતો ફ્રીયા પ્રકારે કરી વિંધાયરે. ૧૩ પેલુ બાણ આકાશ મારગે ચઢીયુરે, મચ્છતણા દેહ વીશે જઇ નડીયુરે; વીંધ્યા તેના ત્રણ ભાગ તેણે ઠારરે, ત્યારે થયો સભામાં જય જયકારરે. ૧૪ દેવતાએ પુષ્પ વ્રષ્ટિ કરી સારરે, દુંદુભીનો નાદ થયો નીરધારરે, પડ્યુ મચ્છ તે સમે આવીને હેઠુરે, પછે આવી બાણુ ભાથામાંહ્ય પેઠુરે. ૧૫ ઉતર્યો વળતિ સ્થંભેથી અરજુન રાયરે, આવી લાગ્યો ધૌમ્ય રૂશી કેરે પાયરે, એટલે આવ્યાં દ્રૌપતી ત્યાં ત્રતકાળરે, અરજુન કેરી કોટે ઘાલી વરમાળરે. ૧૬ ॥ વલણ ॥ ધૌમ્ય મુનીએ ઓળખ્યા પાંડવને તે ઠારરે; દુર્ગા કે' ત્યારે કર્યો પસ્તૈને પોકારરેરેરે. ॥ ઈતી શ્રી પાંડવચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતરગત આદીપર્વણી અરજુનેન મચ્છભેદ કૃતો નામ અડત્રીસો અધ્યાય. ૩૮

કડવું ૩૯ મું.

॥ રાગ ગરબી ॥ હુંતો જઈ પડુ સાગરમાંયરે વિખ ખાઇને મરૂરે; હેવો પસ્તાવો કરે મુનિ ત્યાંયરે હવે હું તો શું કરૂરે. ॥ ટેક ॥ આળશુને ઘેર ગંગા પધારયાં ત્યારે આળસુ નવ તો નાયોરે; તેવિ રીતે આજ મારે થયું ત્યેમ અવસર એળે ગમાયોરે, હવે હુંતો શું કરૂરે. ૧ અકરમીને તો ઇંદીરા કે અલ્યા તિલક કરૂ તારે ભાલરે, ત્યારે અભાગીયો કે' ઉભાં રહો હું તો ધોઇને આવું કપાળરે ॥ હવે હુંતો શું કરૂરે૦ ૨ શાકુટને જ્યારે સંત મલ્યા ત્યારે સાંભરયું ઘર કેરૂ કાંમરે;

સંત પુરૂશ તો ચાલી ગયા તારે હાથ ઘસ્યા તેણે ઠામરે ॥ હ-
વે હું તો શું કરૂરે, ૩ દરીદ્રીને હાથે દ્રવ્ય આવ્યું ત્યારે પ્રગ-
ટયો પીંડમાં રોગરે, ખાનપાન કશુ રૂચે નહી તેથી ભોગવાએ
નહી ભોગરે ॥ હવે હું તો શું કરૂં રે. ૪ સતવાદિ પાસે શેવા ક-
રાવી કયમ રીઝસે ભગવાનરે, માહા પુરૂષોને મેં નવ ઓ-
ળખ્યા બળ્યુ મારૂ તપ ધ્યાનરે. ॥ હવે હું તો શું કરૂરે. ૫ મુ-
નશા દે પામી સંત ન સેવ્યા તેનો બળ્યો અવતારરે, નીર્ભય
થઈ જેણે નીંદા કીધી તેના જીવતને ધિકારરે ॥ હવે હું તો
શું કરૂરે. ॥ ૬ સત સંગીનો જેને સંગ ન રૂચે વાદ કરે તેની
સાથરે, તેને તો પશુ જેવો શાસ્ત્ર કહે ત્યમ અવગતી પામે
અનાથરે હવે હું તો શું કરૂં રે ૭ ॥ હેવી રીતે અતી પસ્તા-
વો કીધો ધૌમ્ય મુનીએ તે ઠારરે, ત્યાર પછી મલ્યા ધર્મ
રાજાને કે કવી દુરગારામરે હવે તો શું કરૂરે, ૮ વિશ્રામ દો
હરો ॥ ત્યાર પછી સૌ ક્ષત્રીએ ઓળખ્યા પાંડુબાળ, એટલે
દુટયા મારવા કૌરવ એકે કાળ. ૯ ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમ-
પાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય, ત્યારપછી અ-
ર્જુનને ઘેરી કરે શસ્ત્રથી ઘાય. ૧૦ એટલે વાયુ પુત્રે વિચા
રયું યુદ્ધ ઘણુ અહી થાશે, એવામાં કોઈ પાપી પ્રાણી કંન્યા
તો લેઈ જાશે. ૧૧ તે માટે માતાને જઇને સોંપુ આ વેળાય,
વળતી આવી સર્વેનૃપને કરૂં હું તો શીક્ષાય. એવું અંત-
રમાં સમજીને આવ્યો દ્રૌપતી પાસ, કંન્યાને કેડે બેસાડી
ચાલ્યો તર્ત પ્રકાશ. ૧૩ સહદેવ તેની આગળ ચાલ્યા ત્વરા
થકી રાજંન, તેણે કુંતામાને કહ્યું આવીને વચંન. ૧૪
માતાજી અમે વસ્તુ લાવ્યા વીજય કરીને આજ, કામ અસૌ
ઠીક કીધું ત્યાં તો હરીએ રાખી લાજ, ૧૫ કુંતા

કે સઉ વેંચી લેજો સરખી પાંચે ભ્રાત, કોઇનું દીલ દુભે નહી એવું કરવું શુભ સાક્ષાત. ૧૬ એટલે સહદેવ કેહેવા લાગ્યો આ શું બોલ્યાં માય, હમે તો કંન્યા એક લાવ્યા શી રીતે વેંહેચાય. ૧૭ માતા કેસે મુજ વેણ ફરે નહી પશ્ચીમ ઉગ્યે સુર્ય, તે માટે પાંચે જણ વરજો જુવતીને જરૂર. ૧૯ એવામાં વ્રકોદર આવ્યો કન્યા લેઇને સાર, તેતો માતાપાસે મુકી ચાલ્યો તેણીવાર. ૧૯ મંડપમધ્યે આવી કીધો સીંહનાદરાજન, વળતી સ્થંભ ઉપાડયો પેલો ક્રોધ આ આણીને મન, ૨૦ માથા પાછ્ળ ફેરવી તેને મારેછે બળવાન, એકે ફેરે પાંચ પચીસને પાડે તેણે સ્થાન. ૨૧ હેવું દેખી નાઠો ત્યાંથી દુર્યોધન ભુપાળ, ભીમતણો ભય પ્રગટયો ભારે પડી પેટમાં ફાળ. ૨૨ બીજા સરવે રાજા નાઠા પામીમનમાં ત્રાસ, વાગેલું તે પ્રથ્વી પડીયા લાંબા થઇ પ્રકાશ. ૨૩ એવી રીતે જીત્યો સઉને કુંતાનો કુમાર, ત્યાર પછે મુકામે આવ્યા પાંચે ભઇ નીરધાર. ૨૪ વળતી દ્રુપદે વીચાર્યુ કરૂ પરીક્ષા આજ, કાપડી હોય તો કન્યા દેતાં જાય જગતમાં લાજ. ૨૫ એવું ધારી પાંચ ઓરડા ખાલી કરાવ્યા ત્યાંય; એકેકી વસ્તુ તો મુકી એકેકાની માંય. ૨૬ ગાદી તકીયો ધનુષ બાંણને મોટી એક ગદાય; પુસ્તકને શણગાર અંગના મુકયા સર્વે રાય. ૨૭ ત્યારપછી પાંડવને તેડયા ભુપે ઘરની માંય; ઉભા થઇને આસન આપ્યું બોલ્યા વળતી ત્યાંય. ૨૮ પાંચે જણને દ્રુપદ કેહે છે સાભળો ક્ષત્રી બાળ; એકે એકે જાઓ તમે ઓરડામાં આકાળ. ૨૯ જુદી જુદી પાંચે વસ્તુ મુકી તેણે ઠાર; તેમાંથી સૌ સૌને ગમતી લાવો આણીવાર. ૩૦ ભુપતી કેરૂ વચન સુણીને ઉઠયા તેતો વીર; ઓરડાની અંદર

જઇ ઉભા રાખી મનમાં ધીર ૩૧ ધર્મે લીધો ગાદી તકી એ અરજુનને તો ચાપ; વાયુ પુત્રે ગદા ઉપાડી જેનો ખુબ પ્રતાપ. ૩૨ સહેદેવે તો પુસ્તક લીધું નિકુળે શણગાર; એ-વી રીતે વસ્તુ લેઇ આવ્યા સભામાં સાર. ૩૩ તેને હેઠળ મુકી બેઠા પાંડુ કેરા તન્ન; ત્યારે વેમ મટયો રાજાનો લીધું તર્ત લગન. ૩૪ ॥ વલણ ॥ અરજુનને ચાંલ્લો કરે ભુપતી જેણીવારરે, દુરગો કહે તેણે સમે બોલ્યો વાયુ કુમારરેરેરે. ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભા-રથાંતર ગત આદી પર્વણી વૌમ્યન ખેદકતો નામ એકોન-ચત્વારીસો અધ્યાય. ॥ ૩૯ ॥

કડવું ૪૦ મું.

॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વળતિ સુણ સતવાદી રાય, ॥ ભુ-પતીને તો કે'વા લાગ્યો વાયુ પુત્ર તદાય. ૧ અહો રાયજી ત-મે સાંભળો વચન કહુ તે આજ, હમને પાંચેને પરણાવો કંન્યા તો માહારાજ. ૨ સહદેવે વધામણી કહી સ્થાનકમાં જે વારે, તે વખતે બોલ્યાં અમારી માતા વણ વીચ્યારે. ૩ સર્વે ભાઈ વેંચી લેજ્યો વસ્તુ એ નીરધાર, તે માટે પાંચેને આપો, કન્યા આણીવાર. ૪ હેવું સાંભળી દ્રુપદ રાજા પા-મ્યા મન પરીતાપ, પાંચેને કંન્યા દેતાં તો બેશે મુજને પા-પ. ૫ અરે પ્રભુ હાવે શું કરવું પાડું મારો દેહ, એમ વીચા-રી ધરમાં આવ્યા શોકાતુર થઈ તેહ. ૬ હેવામાં હરીની ઇ-ચ્છાએ આવી પોહોચ્યા વ્યાસ, તેને દેખી રાજા નમીઆ વળતી બેઠા પાસ. ૭ ગદગદ કંઠે કેહેવા લાગ્યા દ્રુપદ તેણી-વાર, અહો મુની અતી સંકટમાંથી છોડાવો નીરધાર. ૮ મ-ચ્છભેદ અરજુને કીધો સભા વીશે તો આજ, પણ મારૂ લી-

ઘેલું રાખ્યું કીધું ઉત્તમ કાજ. ૯ હાવે તે વાંકુ બોલે છે તેનો કહુ વીસ્તાર, પાંચે ભાઇને કંન્યા આપો એવું કહે છે સાર. ૧૦ એક પુરૂષને પાંચ પ્રેમદા તદાપી તે શોભાય, પણ એક સ્ત્રીને પાંચ પતી તે દેખીતો અન્યાય. ૧૧ એવું સુણી વ્યાસ વદ્યા ત્યાં પુરવે થએલી વાત, અરૂંધતી એકલીને પરણ્યા સપ્ત રૂશી સાક્ષાત. ૧૨ તે માટે ભુપતી તમે આપો પાંચેને કંન્યાય, તેનો દોશ નથી કાંઇ તમને ઈશ્વરની ઇચ્છાય. ૧૩ તમારી પુત્રી છે તેતો પારવતીનું રૂપ, પાંડવનેપીંનાકી જાણો પાંચે એક સ્વરૂપ. ૧૪ હેવું સુણી ભુપતી કેરો શોક મટયો ત્રતકાળ, પાંડવને રેહેવાને આપ્યો સુંદીર મેહેલ વીશાળ. ૧૫ લગ્ન પેહેલાં દીન ત્રણ રહ્યા કે બે સાડયા ગણેશ, કુળની રીત પ્રમાણે કીધી પુજા તો નરેશ. ૧૬ બ્રાહ્મણને ભોજન કરાવ્યું આપ્યાં દાંન અપાર, વળતી લગ્નતણો દીન આવ્યો તેનો કહું વીસ્તાર. ૧૭ ॥ વીશ્રામ ॥ દોહરો ॥ પાંડવને પીઠી ચઢી દુંદભી ગાજે ત્યાંય, દુર્ગા કે શોભા ઘણી વરઘોડાની માંય. ॥ રાગ ધોળ ગોરડલીનો ॥ જુવે જુવે ત્યાં નગ્રના લોક પાંડવ ઘોડલે ચઢયા, જેની શોભા તણો નહી પાર; પાંડવ ઘોડલે ચઢયા. ॥ ટેક ॥ પાંડવ પાંચે શોભતા માથે મુકટ ખુપ, અલંકાર સર્વે ધર્યારે જેનાં કામના જેવાં સ્વરૂપ, પાંડવ ઘોડલે ચઢયા. ૧ તીખા તોરંગ નાચતા મદઝર ડોલે તોય, રથ પાલખી મેના ઘણારે બેઠા ક્ષત્રીના બાળક માંય, પાંડવ ઘોડલે ચઢયા. ૨ વાજાં વીવીધ વાગતાં માનુની મંગળ ગાય, જાચક જન જશ બોલતારે એ તો આપે ઘણી ઉપમાય, પાંડવ ઘોડલે ચઢયા. ૩ ગગને જોવા આવી આવી બુધ લેઇ વીમાન, તે તો પુષ્પે વધાવતારે કરે

ગાંધર્વીઓ સહુ ગાન, પાંડવ ઘોડલે ચઢયા. ૪ નીરખે નગ્ર ની નારીયો નાંખે અબીલ ગુલાલ, હરખીને લે ઓવારણા રે ઘણું જીવો કુંતાજીના બાળ, પાંડવ ઘોડલે ચઢયા. ૫ શ્રી હરી ચાલે સાથમાં જાદવને લેઇ સંગ, તેને દેખી દેવતારે ઘણા દેછે પાંડવને તો રંગ. પાંડવ ઘોડલે ચઢયા. ૬ હેવી રીતે આવીયા તોરણ આગળ સાર, બાજટ ઉપર ઉભા રહ્યારે જોઇ મોહ પામ્યાં નરનાર, પાંડવ ઘોડલે ચઢયા. ૭ રાણી આવ્યાં પોંખવા રાંમણ દીવો હાથ, માંથે મોંડ રળીયામણો રે ઘણી ગાનારી ગોરીયો સાથ, પાંડવ ઘોડલે ચઢયા. ૮ ધુસર મુસળ લેઇ પોંખતાં શરીયો સંપુટને ત્રાક, ઈંડીપીડી ઉછાળીનેરે તાંણ્યાં પાંચે જણાંનાં નાક. પાંડવ ઘોડલે ચઢયા. ૯ વળતિ વરતો આવીઆ સુંદિર મંડપમાંય, એટલે આજ્ઞા ત્યાં કરીરે સર્વેને જમવાની ત્યાંય, પાંડવ ઘોડલે ચઢયા૦ ૧૦ ॥ વલણ ॥ જમવા બેઠી જાન ત્યાં નીકલ્યાં ભોજન જેહરે દુર્ગા કે' શ્રોતાસુણો વીસ્તારી કહુ એહરેરે ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદિ પર્વણી વરઘોડો વર્ણનો નામ ચત્વારીશો અધ્યાય. ૪૦

કડવું ૪૧ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ છાયા મેવાડાની, મુનીવર બોલીયારે, સાંભળને તુ ભુપતિ; બાજટ નાંખીયારે, રાજાએ ત્યાંતો અતી. ૧ થાળી હેમનીરે, વાડકીઓ રૂપા તણી; જળપાત્રનીરે, ચીત્ર વીચીત્ર શોભા ઘણી. ૨ ભોજન નીકળ્યાંરે, બેઠેલી પંકતીના જન્નમાં; જમતાં ઉપજેરે પ્રીતીને સ્વાદ આનન્નમાં. ૩ પુરણ પોળીનેરે, બુંદીના લાડુ ત્યાં વળી; ઘેબર ધારીઓરે, સુત્રફેણી જલેબી કળી. ૪ મોહનથારનેરે, મગસ

મોતિ ચુરછે; અમ્રતપાકનેરે; હલવો તેતો ભરપુર છે. ૫ પેં-
ડા બરફીનેરે, મગદળ કોપરાપાક છે; ગુંદરપાકનેરે, સુખડી
સ્વાદ અથાક છે. ૬ બાસુદી પુરીરે, શ્રીખંડને સંજોરીયો;
ચમપાકનેરે, માલપુડા કચોરીયો. ૭ કેળાં રોટલીરે, દહીમાં
બોળેલાં વડાં ખરાં; શીરો શેવછેરે, લાવશીને દળ દહીથ-
રાં. ૮ કુરકેસરીરે, તેની જોડે કઢયું દુધ છે; દાળ ભાતનેરે,
વાલ વટાંણા વીશુદ્ધ છે. ૯ કઢી તક્રનીરે, તેમાં મશાલો નાં
ખ્યો ઘણો; ચણા મઠ તળ્યારે, સ્વાદ અલૌકીક તે તણો.
૧૦ મુળા મોગરીરે, શાક બધાં સુધરીયાં; કોળાં તુરી-
યારે, તેલને હીંગે વધારીયાં. ૧૧ વાલોર વાંકડીરે, કંકોડાં
ને ચોળાફરી; ભીંડા ડોડંકારે, ગીલોડાંને ગલકુ વળી. ૧૨
પર્વળ પાપડીરે, તડબુચુ તેતો રસાળ છે, સુરણ રતાળુરે,
બટાકાનો સારો તાલ છે. ૧૩ મઠો મેવાનોરે, રાયતુ રઈ નાં
ખી કર્યું; ભાજી તમાંમરે, ભજીયાંથી મનડું હર્યું. ૧૪ દુધીકા
રેલાંરે, વંત્યાકમાં નાંખી વડી; પાપડ અથાણુંરે, કાચલી તો
બૌ ફાંકડી. ૧૫ જાંન જમવારે, બેઠી બધી તેણે સમે; પ્રભુ
પીરસેરે, જેને જગત આખું નમે. ૧૬ એમ સૌ જમ્યુરે, ચી
ત્તમાં આનંદ વાપીઓ; વળતી દ્રુપતેરે, મુખવાસ સર્વને
આપીયો. ૧૭ પછી આવીયોરે, મંડપમાં સર્વે વળી; જોવા
તે સમેરે, મેદનીતો ઝાઝી મળી, ૧૮ ભણે બ્રાહ્મણોરે, અ-
ષ્ટકના હોકારાન; ગીત ગાયછેરે, રામાઓ રાગ સુધારીને. ૧૯
પછી પધરાવીરે, ભુપતિએ કંન્યા તદા; વર્તેમંગળરે, તેણે સં
મે તો સર્વદા. ૨૦ ॥ વિશ્રામ ॥ દોહરો ॥ મંગળ વરતે તે
સમે ભુપતી આપે દાંન, દુર્ગા કહે તેતો લહે કુંતાના સંતા-
ન. ૨૧ ॥ રાગ ધોળ ॥ ત્યાંતો પેહલું મંગળ વરતાય, હરેકે

ત્યાંતો શાંશાં તે દાંન અપાય, શોભા ઘણેરીરે; ત્યાંતો ગાયો નાં દાંન અપાય, હરેકે સર્વે માનુની મંગળ ગાય, શોભા ઘણેરીરે. ૧ આપે દાંનતો દ્રુપદ રાજંન, હરેકે દાંન લેછે કુંતા કેરા તંન, શોભા ઘણેરીરે; ત્યાંતો ગોત્રનો ઉચ્ચાર થાય, હરેકે માગે બ્રાહ્મણતો દક્ષણાય, શોભા ઘણેરીરે. ૨ ત્યાંતો બીજુ મંગળ વરતાય, હરેકે ત્યાંતો દાશીનાં દાંન અપાય, શોભા ઘણેરીરે; ત્યાંતો ફરે છે વરને કન્યાય, હરેકે ત્યાં હસ્ત મેળાપક થાય, શોભા ઘણેરીરે. ૩ ત્યાંતો દેવતાની પુજા થાય, હરેકે ત્યાંતો અગ્નીની સાક્ષી અપાય, શોભા ઘણેરીરે; દાંન આપે છે દ્રુપદ ભુપાળ, હરેકે દાંન લેછે કુંતાજીના બાળ, શોભા ઘણેરીરે. ૪ ત્યાંતો ત્રીજું મંગળ વરતાય, હરેકે ત્યારે ભોમીનાં દાંન અપાય, શોભા ઘણેરીરે; બોલે જાચક યશાવી શાળ, હરેકે વાગે વાજાં વીવીધ રસાળ, શોભા ઘણેરીરે. ૫ ત્યાંતો દાપાં તમામ ચુકવાય, હરેકે સાંમાસાંમી આપોને રાજી થાય, શોભા ઘણેરીરે; આપ્યા આપ્યા હાથીને તોખાર, હરેકે આપ્યા કુંચી સહીત ભંડાર, શોભા ઘણેરીરે. ૬ ત્યાંતો ચોથુ મંગળ વરતાય, હરેકે ત્યારે કંન્યાનું દાંન અપાય, શોભા ઘણેરીરે, ત્યાંતો સૌભાગ્યવતી કહે સાર, હરેકે એતો માગે શ્રીફળ સઉ નાર, શોભા ઘણેરીરે. ૭ ત્યાંતો આનંદ ઓચ્છવ થાય, હરેકે જુવે દ્રુતારો વર કંન્યાય, શોભા ઘણેરીરે; ત્યાંતો ગોત્રજ પુંજવા જાય, હરેકે રમે એકી બેકી વળી રાય, શોભા ઘણેરીરે. ૮ ॥ વલણ ॥ વર કંન્યા પરણી ઉઠયાં વરત્યાં મંગળચારરે, દુર્ગા કહે ચાંલ્લા તણો સમો થયો નીરધારરેરેરે; ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી વર કંન્યા પરણનો નામ એકચત્વારીશો અધ્યાય. ૪૧

કડવું ૪૨ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સાંભળ ભુપ કુમાર; વર કંન્યા પરણીને ઉઠયાં વરત્યો જયજય કાર. ૧ પાંચ દીવસ પાંડવને રાખ્યા ત્યાર પછી રાજંન; મન ગમતાં સર્વેને કરાવ્યાં ભુપતીએ ભોજન. ૨ છઠે દીવસે પાંડુ કેરા પુત્ર થયા તૈયાર; તે વખતે પેરાંમણી આપી રાજાએ નીરધાર. ૩ દ્રૌપતીને વળાવ્યાં સાથે મનમાં આંણી પ્રેમ; વળતી ભાગોળ સુધી આવ્યાં રાંણી રાજા તેમ. ૪ ઈંદ્રપ્રસ્તને મારગે ચાલ્યા પાંડવ જેણીવાર; એટલે ભુપતિ પાછા વળીયા લેઇ સગળો પરીવાર. ૫ ત્યારપછી મારગમાં નીપજ્યું પાંડવને વીઘ્નંન; તે સર્વે વીસ્તારી કહુ સાંભળ ભુપતી તંન. ૬ રાજા સર્વે ભેગા થઇને બેઠા મારગ માંય; દુર્યોધનને કર્ણ શકુની તે પણ છે વળી ત્યાંય. ૭ તે ઠેકાણે આવી પોંચ્યા પાંડુના કુમાર; તેને જોઈને રાજાએ તો તર્ત ગ્રહ્યાં હથીયાર. ૮ ભીરૂએ ભીરૂ થઈ લડતા માહારથી તેણે ઠાંમ; સાંમાસાંમી યુદ્ધ થયું ત્યાં દારૂણ રણ સંગ્રામ. ૯ સુર્ય કુંવરના સાંમા અરજુન મુકે જેજે બાંણ; તેનેતો છેદી નાંખે છે મહા બળીઓ નીરવાણ. ૧૦ ત્યારે કુંતા પુત્રે માર્યાં સાયક એક હજાર; તેથી કર્ણ તણી સેન્યાનો કીધો ત્યાં સંહાર. ૧૧ હેવું સુર્ય કુંવરે ત્રીશુળ એક નીવર્ત્યું; તેણે જઇને સવ્ય સાચીનું રદય ત્વરાથી ભેદ્યું. ૧૨ બેઉમાં કોઈ પાછા નથી હઠતા લીધાએ ભરપુર; સરખે સરખા ઉતર્યાં એતો યુદ્ધ વિશે અતિશુર. ૧૩ હેવામાં ભીમે ઉપાડયાં વ્રક્ષ પાંચ વીસાળ, તેને માથા પાછળ ફેરવી માર્યાં ત્યાં તતકાળ, ૧૪ એકે ફેરે પાંચ પચીસને પો-

ચારે યમ દ્વાર, હેવી રીતે સૌને પમાડયા વાયુ પુત્રે હાર, ૧૫ તે વખતે અરજુને દાખ્યુ બળ ઝાઝુ રાજન, સુર્ય કુંવરને મુરછા કીધી ક્રોધ આણીને મન. ૧૬ બે બાંણે શુસરમા પાડયો રથથી હેઠો રાય, સાત બાણ મુકીને વીંધ્યો જરા સંધ મહા કાય. ૧૭ ત્રણ બાણથી કર્યો ગાભરો શીશુપાળ, ભુપાળ, પંદર બાંણે પાડયો હેઠો શલ્યને તેણે કાળ, ૧૮ હેવું દેખી અંધતણા સુત નાઠા બીહીને મન, તેની પુઠળ નાઠો પોતે વાયુ કેરો તંન. ૧૯ જોર કરીને ઝાલ્યા ભીમે ઘાલ્યા બાથની માંય, ધર્મની પાશે લાવ્યો વળતી તાડન કરતો ત્યાંય. ૨૦ ત્યારે યુધિષ્ટરને ઉપજી અંતરમાં કરૂણાય, કૌરવને છોડાવ્યાં ત્યાંથી કરી કાલાવાલાય. ૨૧ વાયુ પુત્રે વસ્ત્ર કાઢી લેઇ કીધા નગ્ન સ્વરૂપ, વળતી તેને મુકી દીધા સર્વેને સુણ ભુપ, ૨૨ તેતો છાનામાના આવ્યા રાત પડયે પુરપાસ, ગુપ્ત જગ્યાએ સંતાયા પછી નાંખીને નિશ્વાસ, ૨૩ સરવે સુતુ ત્યારે કીધો પેસવાનો વીચાર, દરવાજે આવીને ઉભા અંધતણા કુંમાર. ૨૪ વળતી તેણે પેસવા માંડયું દરવાજામાં જ્યારે, એટલે ત્યાં શીપાઇએ ખાળ્યા તસ્કર જાણી ત્યારે. ૨૫ મારમારવા માંડયો જ્યારે પાપીછે તે ઠાર, તે વખતે શીપાઇને કેછે દુરીયોધન નિર્ધાર. ૨૬ અરે ભાઈ હું ભુપ તમારો જાવા દોને ઘેર, પાંડવથી હારીછે આવ્યા નીપજી હેવી પેર. ૨૭ સીપાઇએ ઓળખીને આપ્યાં વસ્ત્ર પેરવા ત્યાંય, તેને પેહેરી સોએ ભાઈ આવ્યા ઘરની માંય ૨૮ તે સમે ભાનુમતી બોલી દુરયોધનની નાર, અહોપતી કયાં મેલી મારી સોકય તમે આ વાર. ૨૯ હેવું વાકય સુણીને લાજ્યો અંધતણો કુમાર, હેવામાં ત્યાં આવી પોહોચ્યા શકુની સુ

ર્યં કુમાર. ૩૦ પાંડવ પાંચાળી લેઈ આવ્યા ઈંદ્રપ્રસ્તની માંય, બીજા રાજા સરવે ગયા પોત પોતાને ત્યાંય. ૩૧ અર્ધ ભાગ પોતાનો લીધો પાંડવે રાજન, ત્યારે ઘણો પાંમ્યો ત્યાં પાપી દુરયોધન. ૩૨ વાવે અડધુ રાજ્ય કરે છે પાંડુના કુમાર, તેથી માગ્યા મે વરસે છે સઉને સુખ અપાર. ૩૩ હેવામાં બહુ દાડે આવ્યા મળવાને મોહન, તેને દેખી સરવે હરખ્યા પાંડવ પોતે મન. ૩૪ સામા સામી પુછી વળતી કુશળતા તે ઠાર, ત્યારપછી શ્રી કૃષ્ણ રહ્યા ત્યાં ત્રણ માસ નિરધાર. ૩૫ તે સમે શ્રી હરીને પુછી યુધીષ્ટરે વાત, એક પત્નીને પાંચે પરણ્યા સત્ય થકી સાક્ષાત. ૩૬ હાવે એ કોને ત્યાં રહે તે તો કોહો કીરતાર, કોના ઘરનું કામ કરે વળી કેમ ચાલે વેહેવાર, ૩૭ ત્યારે કૃષ્ણે વારા બાંધ્યા સુણ જનમેજય રાય, બોહોતર બોહોતર દીન રહે તે સઉને ત્યાં અબળાય. ૩૮ એકને ત્યાંથી દ્રૌપદી જાએ બીજાને ત્યાં જ્યારે, અગ્નીમાં પેશીને નીકળે તેણીવારે. ૩૯ ॥ વલણ ॥ હેવી રીતે બાંધીઆ વારા સતીના પાંચરે. દુરગો કે' તેને ભજ્યે ટળશે જમની આંચરેરેરે. ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે માહાભારથાંતર ગત આદીપર્વણી પાંડવ ઈંદ્રસ્તે આગતો નામ દ્વીચત્વારીસો અધ્યાય. ॥ ૪૨ ॥

કડવું ૪૩ મું.

॥ રાગ આશાવરી ॥ વૈશમપાયન એણી પેર બોલ્યા સુણ સતવાદીરે રાય; પાંચાળીએ બાંધ્યો પાટો પ્રભુને તેનો કહું મહીમાય. ૧ એક દીવસના યોગ વીશે ગયા ઉજાણી કરવા રાજન્ન; તેની જોડે સઉ સાથ ગયો વળી હયાયુ દેવકી તન્ન. ૨ તે બાગમા સાંઠો છોલતાં બેટી છોય

પ્રભુનેજ સાર; જમણા હાથની આંગળીમાંથી નીકળી શો-
ણીત ધાર. ૩ તેને દેખી સતી દ્રૌપતિએ કીધો મન્ન વીશે
તો વિચાર; ચીર ફાડી પછી પોટારે બાંધ્યો પ્રભુને તો ની-
રધાર. ૪ બેઠાં બેઠાં તેના બહુ નામીએ ગણ્યા ત્રાગડા તો
વળી જેહ; નવસેંને નવાણું સંખ્યા થઈ તેની તેમાં નહીંરે
સંદેહ. ૫ ત્યારપછી સર્વે ઘેર આવિને નીંદ્રા કીધી તેણે ઠાર;
એકલા ઇશ્વર જાગે તેમાં એ તો વીશ્વના સરજન હાર. ૬
તે સમે ભીમને કૃષ્ણે જગાડીઓ વારતા કેહેવા પ્રકાશ; વ્ર-
કોદર સાવચેત થયો ત્યારે બોલ્યા શ્રી અવીનાશ. ૭ અહો
ભીમ સુણ વાત કહું એક તુજને તો આણીવાર; તારા ઘ-
રમાં છે તારૂણી તેતો કાળી તણો અવતાર. ૮ ખપ્પર જો
ગણી એતો કહાવે બ્રહ્માંડને ખાઈ જાય; તે માટે મુળ થકી
કરવેલ તેનો આપણે તો ઉપાય. ૯ કાલે સવારે તું રીસાજે
ફોગટ જમતી વખતે રાય; મનાવે તે વખતે એક માગવું
વચન ત્યાંતો તદાય. ૧૦ ભીમ કહે કેમ માનું હુંતો વળી
સાચું એતો મહારાજ; તે માટે નીશાની તેની બતાવો ની-
શ્ચય થવાને આજ. ૧૧ કૃષ્ણ કહે જળ ભરવા જાએ રાત્રી
વીશે તુજ નાર; તે સમે તું તેની પુંઠળ જાજે છાંનોમાંનો
નીરધાર. ૧૨ સરીતાના ત્રઠ ઉપર સુંદીર વ્રક્ષ છે એક વીશા
ળ; તેતો ઘણું મુળ થકીજ પોલું વીતી ગયા બહુ કાળ.
૧૩ તેમાં જઇને તું સંતાઈ રેહેજે ભુપતી કેરા કુમાર; તે
વખતે સતી દ્રપર ચઢીને ઉરાડશે વ્રક્ષ સાર. ૧૪ ક્ષીપ્રા ન
દીકેરે કાંઠે તો એક છે ગંધર્વ નામે મસાંણ. ૧૫ તે ઠેકાંણેએ
ઉતરશે વળી વ્રક્ષ સુધાં નીરવાણ. ૧૫ જોગણીઓ સઉ
પ્રથમથી આવી બેઠી હશે ત્યાં રાજન્ન; તે ઠેકાંણે તારી તા

રૂણી જાશે બદલી બીજું તન્ન. ૧૬ તેને દેખી તેહ જોગણી
ઓ દેશે ઉભી થઇનેજ માંન; ત્યાર સૌ ગરબા ગાંશે
પુંઠડી ફરી તે સ્થાંન. ૧૭ તે સમે તું વ્રક્ષમાં થકી નીકળી
નદિ વીશે ઉભો રેહેજે; વળતી તુંને શીખવાડું હું તેવું વ
ચન માગી લેજે. ૧૮ તારા ખપ્પરમાં આવે નહીં કદી પાં-
ડવને કીરતાર; એવું વચનમાં માગજે તું તો ધીરજ રાખી
તે ઠાર. ૧૯ તે વખતે તાને લે એવું કેહેસે ક્રોધ થકી તો સા
ક્ષાત; એટલે નીકળશે તેના મુખ થકી અગ્નીની જવાળ
આવાત. ૨૦ તે માટે વચન માગીને મારવી ડુંબકી જળમાં
રાય; નીકર બળીને ભસ્મ થશો એવી કાળી તણી પ્રભુતા
ય. ૨૧ ત્યારપછી બેઉં સુઇ ગયા ત્યાં તો ભીમ હરી ખુ-
શી ભેર; પ્રાતસકાળ થયો તે વખતે નીપજી ત્યાં શી પેર.
૨૨ જમતી વખતે રીસાઇને બેઠો વાયુતણો તો કુંમાર; દ્રૌ
પદી કેહે ઉઠો સ્વામી મારા કયેમ કરો હાત્રે વાર. ૨૩
તોપણ ભીમ ઉઠયા નહીં તે સમે દ્રૌપતી તો લાગ્યાં પાય; ક-
રજોડીને કહે કયમ રીસાયા કંથ તમે આ વેળાય. ૨૪ ભીમ
કહે એક વચન આપો ભાંમીની મુંજને આજ; તે તો કોઈ
વખતે હું માગીસ પડશે જ્યારે યાજ. ૨૫ એવું સુણી સ-
તીએ પછી આપ્યું વચન તો તેણે ઠાર; ત્યારપછી જમ-
વાને ઉઠયો કુંતાતણો તો કુમાર. ૨૬ રાત્રી પડી ત્યારે સ-
ર્વે સુતુ નગરતણી તો પ્રજાય; છાંનોમાંનો ભીમ સુઇ રહયો
પણ જાગતો છે એ તો રાય. ૨૭ એટલે દ્રૌપદી નીકળ્યાં
ત્યાંથકી બેડું લઇ નીરધાર; તેની પુંઠે પુઠે ચાલીઓ એતો
વ્રકોદર તેણીવાર. ૨૮ દ્રૌપતિનાપેહેલો વ્રક્ષ વિશે જઈ સં-
તાયો તે બળવાન; એટલે પાંચાળી આવી પોહોચ્યાં ત્યાં

બેઠું લઈ તેણે સ્થાંન. ૨૯ વળતિ સતિ વ્રક્ષ ઉપર ચઢીને ઉડીયાં તેતો આયાશ; મશાણમાં આવી ઉતરીયાં એતો ક્ષીપ્રા નદી કેરી પાસ. ૩૦ તે વખતે નીજ રૂપ પ્રકાસ્યું કાળીએ ત્યાંતો કરાળ; તેને જોઈ ભીમ તો ભય પામ્યો કુંતાજી કેરો બાળ. ૩૧ જોગણીઓ સહુ ઉઠી ઉભી થઇ લાગી કાળીકાને પાય; વળતી ગરબો ચાલતો કીધો તે વખતે સુણ રાય. ૩૨ એટલે વાયુતણો સુત નીકળ્યો વ્રક્ષ થકી પછી બ્હાર; સરીતાની મધ્યે આવીને ઉભો બીહીતો બીહીતો તેણે ઠાર. ૩૩ ત્યારપછી તેણે શક્તિ પાસે માગ્યું લીધેલું પેલું વચન્ન, તારા ખપ્પરમાં આવે નહીં કદી કૃષ્ણને કુંતાના તંન્ન. ૩૪ એવું સુણી મહાકાળી કહે અલ્યા લેને તું તો નીરધાર; તે વખતે મુખમાં થકી નીકળી જવાળા અગ્ની તણી સાર. ૩૫ ત્યારે વાયુસુત ડુબકી મારીને સંતાયો જળમાંય; જવાળા મટી એટલે નીકળ્યો તેહ શરીતા થકીજ ત્યાંય. ૩૬ વ્રક્ષના પોલાણમાં પાછો પેઠો તે પાંડુ રાજા તણો બાળ; એટલે ગરબો પુરી આવ્યાં દ્રૌપદી તો તતકાળ. ૩૭ વ્રક્ષના ઉપર બેશી તે આવીયાં પાછાં પોતાને મુકામ; ત્યારપછી જળ ભરીને ચાલ્યાં નગ્ર વિશે અભીરામ. ૩૮ ભીમસેન પણ વ્રક્ષથી નીકળ્યો આવ્યો પોતાનેજ ઘેર; તે દીનથી દ્રૌપતીને ન ખીજે લીલા કરે ખુશી ભેર. ૩૯ જક્તપતિ પછી તતપર થયાને ધર્મની લીધી રજાય; ત્રણ દિવસમાં આવી પોહોચ્યા તેતો દ્વારીકાંમાં જદુરાય; એટલે પાંડવે એકઠાં થઇને કીધો ત્યાં એક ઠરાવ; તેમાં ઘણા સમ આકરા ખાધા ઇશ્વરનો એ બનાવ. ૪૧ જેના મુકામમાં પાંચાળી સંચરે રેહેવાને માટે રાજન્ન, તેની આજ્ઞા વીના ત્યાં ન

વ જાવું ઉઘાડી તેનું સદન્ન. ૪૨ જાણે અજાણેથી જે કોઈ જાશે આજ્ઞા વીના તેણે ઠાર; તેને માથે બ્રહ્મહત્યાનું પ્રાશ્ચીત બેસસે તર્તજ સાર. ૪૩ તે માટે દ્વાદશ વર્ષ સુધી રહે વન્ન વીશે અભીરામ; તમામ તીર્થથાં સ્નાન કરે ત્યારે પાછું આવાય આ ઠામ. ૪૪ એવી પાંચે મળી પ્રતીજ્ઞા કરી કઠીણ ઝાઝી કેહેવાય; ત્યારપછી સૌ મુકામે આવ્યા પોતપોતાને તદાય. ૪૫ ॥ વલણ ॥ એટલામાં બ્રાહ્મણ તણી આવી ત્યાં ફરીયાદરે, દુર્ગા કેહે અર્જુન ઉઠયો સાંભળી તેનો સાદરે, ઇતિશ્રી ગાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી કૃષ્ણેન ભીમષ્ય દ્રૌપધામુળ સ્વરૂપ દર્શિતો નામ ત્રયચત્વારીસો અધ્યાય. ॥ ૪૩ ॥

કડવું ૪૪ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાંણ સુણો ભુપતી ચતુર સુજાણ; નૈમીશારણ્યના વાશી જેહ, આવ્યા વીપ્ર તમાંમજ તેહ. ૧ તેને અરજુને પુછયો પ્રકાર; કયેમ આવ્યા મુનિ આંણે ઠાર; ત્યારે વીપ્ર કહે સુણો રાય, હમારા દુઃખનો મહીમાય. ૨ એક રાક્ષસ પિંડે અપાર, ગાયો હર્ણું કરે નીરધાર; તેનો વધ ક્રરે દુષ્ટ એહ, નથી જોવાતું અમોથી તેહ. ૩ માટે ચાલો તમે મહારાજ, કરો પરમારથ જાંણિ કાજ; ત્યારે અરજુન સુણો દેવ, લાવું આયુદ્ધ હું ત્રતખેવ. ૪ રહો ત્યાં સુધી ઉભા આ ઠાર, તજી ચીતંથી ચિંતા વીચાર; હેવું વીપ્રને કહી વચંન; ચાલ્યો ઉતાવળો ઈંદ્રતંન. ૫ હતાં આયુદ્ધ ભીમને ત્યાંય, તેથી આવ્યો તેના ઘર માંય; તેણે સમે પતિ પ્રિયા સાર, હતાં એકાન્તમાં નિરધાર. ૬ પુછયા વિના પેઠો અરજુન, લીધાં આયુદ્ધ આદ-

રી મંન; થયો બ્રાંહ્માણ સાથે તૈયાર, આવ્યો નૈમીશારણ્ય-
માં સાર. ૭ થયું દૈત્યને જાંણ તે જ્યારે, આવ્યો ઉતાવળો
તેણીવારે; મેલ્યું તે સમે અર્જુને બાંણ, લીધા તે થકી પાપી
ના પ્રાંણ. ૮ ત્યારે વીપ્રે મળીને તેણે ઠાંમ, દીધી આશીશનો
અભીરાંમ; પછી ચાલીઓ પારથ સાર, આવ્યો નગ્ર વીશે
ગીરધાર. ૯ ત્યારે વ્રકોદરે તેણીવાર, કહયો પ્રતીજ્ઞા કેરો પ્ર-
કાર; પુછ્યા વિના પેઠા માહારે ત્યાંય, માટે જાઓ ભાઈ વ-
નમાય ૧૦ હેવું સાંભળીને અરજુન, થયો ચિંતાતુર અતિ
મંન; વન વીશે જવા તેણિવાર, થયો તતબર ઈંદ્ર કુમાર.
૧૧ ભ્રાત માતને વંદીને તેહ, નીકળ્યો નગ્રથી નરદેહ; આ-
વે તીરથ જેજે મુકાંમ, કરે ત્યાં ત્યાં પોતે વિશ્રામ. ૧૨ હે-
વી રીતે બધે ફરતો સાર, વીત્યાં વરસતો અગીયાર; વર્ષ
બારમુ બેઠું જેવારે, આવ્યો સીંધુ કાઠે તેણીવારે. ૧૩ ત્રં-
બાવટી પુરી પાસે રાય, મહીસાગર મંગમ થાય; અંગીરા
રૂશી કેરો મુકાંમ, અતી સુંદીર શોભા તે ઠાંમ. ૧૪ તેની
પાશે આવ્યો કુંતા બાળ, નમ્યો મુનીવરને ત્રતકાળ; દીધું
મુનીએ આદરમાંન, રહયો સવ્ય સાચી તેણે સ્થાન. ૧૫
જ્ઞાન ગોષ્ટી કરેછે હમેશ, પુછે વેદાંત શાસ્ત્રનો દેશ; ગયો એ
ક સમે નાવા કાજ, મહીસંગમમા મહારાજ. ૧૬ પેઠો પાં-
ણિ વીશે એતો જ્યારે, આવી ઉભયમગરી ત્યારે; ઝાલ્યા
ચર્ણ તેના જળમાંય, પછી ખેંચવા લાગીએ ત્યાંય. ૧૭ પછી
પારથને ત્યારે ફાળ, પગ ઉપાડયો અંતળીઆળ; દીઠી મ-
ગરી નજરે જ્યારે, તેને ચીરીને ઉશેડી ત્યારે. ૧૮ તેવી રી-
તે બીજીનો તે ઠાર, કર્યો સવ્ય સાચીએ સંહાર; સ્પર્શ અર
જુનનો થતાં સાર, થઈ મગરીઓ બેઉ નાર. ૧૫ લાગી પા-

રથને તેતો પાય, સ્વાંમી ફરોને ફ્રુપાય ત્યારે અરજુને
પુછી ત્યાં વાત, કોની પુત્રી તમે તો સાક્ષાત. ૨૦ કેમ પામ્યાં
આ જળચર દેહ, કહો વીસ્તારી સઘળુ તેહ; ત્યારે સુંદરી-
ઓ બોલી વાંણ, સુણો ભુપતી વાકય પ્રમાણ. ૨૧ હમે અ-
પ્છરા જાતી કેવૈયે, ઈંદ્ર રાજાનિ પાસેજ રહીયે થયો તે-
હનો અમને શ્રાપ, છુટયો આજ તમારે પ્રતાપ. ૨૨ ઉલુપી
ને ચીત્રાંગદા સાર, હેવાં નામ વળી નીરધાર; જોઇ તમારૂ
રૂપ રાજંન, થયું વ્યાકુળ હમારૂ મન. ૨૩ માટે અમારી
સગાથે આજ, કરો વીશય ભોગનું કાજ; હેવાં સુણી સ્ત્રિ-
ઓનાં વચંન, મોહ પામીયો ત્યાં અરજુન. ૨૪ ભુલ્યો ભાં-
ન પોતે નર નાથ, કર્યો સંગ તે સુંદરી સાથ; રહયો ગર્ભ
તે સ્ત્રિયોને રાય, એતો ઇશ્વર કેરી ઇચ્છાય. ૧૫ આવ્યો
આશ્રમે અરજુન જયારે, બોલ્યા અંગીરા રૂશી તેવારે; અ-
લ્યા ક્ષત્રીના બાળક સાર. લાગી આવડી ત્યાં કયમ વાર.
૨૬ સુણી બ્રાંહ્મણ કેરૂં વચન્ન, લાજ પામ્યો ઘણો અરજુન;
પછી ચાલ્યો ત્યાં થકી રાય, અંગીરાની લેઇને રજાય. ૨૭
થોડે દાહાડે ફર્તો ફર્તો એહ, આવ્યો પ્રભાસમાં નરદેહ; હતું
તે સમે મહોદા પર્વ, આવ્યા નાહાવાને ભુપતી સર્વ. ૨૮
લેઇ જાદવનો પરીવાર, આવ્યા કૃષ્ણ પણ તેણે ઠાર; ત્યારે
યોગી રૂપે ત્યાં પારથ, બેઠો આસન વાળી સમર્થ; ૨૯ જોયું
શ્રીહરીએ તે સ્વરૂપ, ત્યારે હસ્યા ત્રીભુવન ભુપ; છાંના માં-
ના મળ્યા જગતાત, પછી વચન કહ્યું સાક્ષાત. ૩૦ અમે દ્વા
રકાં પોંચીએ જયારે. આવજે તુંતો પુઠળ ત્યારે; લેઇ સંન્યા
સી કેરોજ વેસ, કરજે નગ્ર વીશે ઉપદેશ. ૩૧ બળદેવ તેડે તે
ને ઘેર, ત્યારે કરજે તું એક પેર; બેન સુભદ્રા અમારી જેહ,

તેને લઈ જજે નરદેહ. ૩૨ તેમાં ભીતી ન ધરેશ તુય, અંત્યે ઉગારી લેઇશ હુંય; હેવું કહીને દીન દયાળ, આવ્યા દ્વારીકાંમાં ત્રતકાળ. તેની પુંઠળ કુંતાનો તંન, આવ્યો થોડે દાડે અરજુન; બળદેવના બાગની માંય, કરયો મુકામ આવીને ત્યાંય. ૩૪ હતો આંધરો માળી તે ઠાર, તેને પાસે તેડયો નીરધાર; પછી ભુપતી લેઇને ત્યાંય, ધાલી માળી તણા નેત્ર માંય. ૩૫ તેથી સુઝીયુ તેને પ્રકાશ, થયો અંધ પણા કેરો નાશ; તેથી માળી નમ્યો તેણે સ્થાન, જાંણ્યા અરજુનને ભગવાન. ૩૬ આવ્યા નગ્રમાં તે નીરવાંણ, કર્યા સંન્યાસી કેરાં વખાંણ; જાંણી બળદેવજીએ તે વાત, ત્યારે તેડવા ચાલ્યા સાક્ષાત. ૩૭ દીઠા દુરથી સંન્યાસી જ્યારે, ડંડવત કર્યા તેણીવારે; જોઈ તજને રેવતી ઇશ, થયા વીસ્મય તો તેણે દીશ. ૩૮ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી કર જોડીને સ્તુતી કરે બળરાંમરે, દુર્ગા કહે તેતો કહુ શ્રોતાજન અભીરાંમરેરેરે; ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદીપર્વણી અરજુન વન વાસાન દ્વારીકાંપ્રતી આગતો નાંમ ચતુશ્ચત્વારીસો અધ્યાય. ૪૪

કડવું ૪૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; સંન્યાસીને બળદેવ કહે જે કરજોડી વાચાય. ૧ મહારાજ પુરમાંહી પધારો સઉને કરો પાવંન; હેવું સાંભળી તેની સાથે ચાલ્યો કુંતા તંન. ૨ વાજતે ગાજતે આવી પોચ્યા નગ્ર વીશે નીરધાર; ધર્મશાળામાં અરજુન ઉતર્યો મનમાં આણી પ્યાર. ૩ નરનારી સઉ નગ્ર તણાં ત્યાં આવે છે હમેશ; સંન્યાસી તો કથા કરીને આપે છે ઉપદેશ. ૪ હેવા-

માં બળદેવે દીધુ નોતરૂ તેણે ઠાર; ત્યાર પછે મુકામે આ-
વ્યા શેષ તણો અવતાર. ૫ સુભદ્રાને આવિ કહિ તે તો સ-
ઘળી પેર; ભીક્ષા લેવા સારૂ આવશે ડંડી આપડે ઘેર. ૬ તે
માટે રસોઇ કરો તમે ભગની મારી આજ; જે થકી પુન્ય
થશે આપણને ત્રપ્ત થશે મહારાજ. ૭ હેવામાં શ્રી કૃષ્ણ પ-
ધાર્યા બળદેવને દરબાર; સંન્યાસીના નીમંત્રણનો સાંભળ્યો
સર્વ પ્રકાર. ૮ એટલે ક્રોધ કરી તે કહે છે બળદેવ ને ભગવા-
ન; મોટા ભાઈ તમને શું કહીએ છેક ભુલો છો ભાંન. ૯
પરવતનીને ત્યાગી તેનો શો કરવો વીશ્વાસ, તેને તો તમે
ઘેર બોલાવો આણિને ઉલ્લાસ- ૧૦ તેમાંથી કોઇ દહાડે થા-
શે આપડી ખોટી વાત; હેવું કહીને કૃષ્ણ ગયા પછી રીસૈને
સાક્ષાત. ૧૧ ત્યાર પછી શંકરશણ આવ્યા અરજુન પાસે
સાર; તેને જમવા તેડી લાવ્યા પોતાને દરબાર. ૧૨ આસ-
ન આપી બેસાડયા પછી ડંડીને ઘરમાંય; હેવામાં એક અ-
નુચર આવ્યો તેડવા તેમને ત્યાંય. ૧૩ અનુચર કે તમને તે-
ડેછે ઉગ્રસેન ભુપાળ; તે માટે બળદેવ પધારો મુજ સાથે ત-
તકાળ. ૧૪ ત્યારે સુભદ્રાને કહિને સંષેણ મહાકાય; ઉગ્રસે-
નની પાસે આવ્યા અનુચર સાથે રાય. ૧૫ સુભદ્રાએ પી-
રસ્યુ વળતી અરજુનને નીરધાર; ત્યારે ત્યાં જમવાને બેઠા
કુંતાનો કુંમાર. ૧૬ અરજુન કેરી આકૃતિ નીરખી સુભદ્રા
એ જયારે, તેથી બહુ વ્યાકુળ થઇ મનમાં મોહ થકી તે વારે.
૧૭ ॥ વિશ્રામ દોહરો ॥ નજરે નજર ભેગી થઇ એટલે હસી-
યાં તેહ, દુરગો કહે શ્રોતા સુણો વિસ્તારિ કહુ એહ. ૧૮ ॥ રા
ગ મલાર ॥ કુંતાસુતની કાન્તી શ્રીહરિની બેને જોઈ; નર એ
ના જેવા તો નથી જુગમાં બીજો કોઇ; તેથી એ તો તત્ક્ષણ

મુખડું દેખીને મોહિ, સંન્યાસીને જોઇરેરેરે હો મોહ પામ્યાં માનુનીરે ટેક. ૧૯ અલખ ઉપાશી હેવો જ્યમ આભ થકી ઉતરીયો, રશીક પુરૂષ આનંદી ગુણ લક્ષણ કેરો દરીઓ; તેવો ભુપતી ભારે ચતુરાના ચીત્તમાં ઠરીયો, સંન્યાસી. ૨૦ ડંડ કમંડળ શોભે વળી ભગવું લુગડું ધાર્યું, વાઘ્ર ચર્મથી બાંધી પુપતક બગલમાં માર્યું; તેમ મુની થઇ બેઠો શ્રી હરીનું વેણ વીચાર્યું. સન્યાસી. ૨૧ યોગ સમાધી જાણે વળી આત્માને ઉપાસે, પ્રેત ભુતને પાપી તેનો જેનાથી ત્રાસે; હેવું ઢીઠે દુખડું પ્રાંણીનુ પળ નાસે. સંન્યા. ૨૨ તત્વ દરષીને ત્યાગી વૈરાગ્ય મોજમાં માંગે, ભ્રમર ગુફાનો ભોગી પરમાત્માને પ્રમાણે; તેવી વાતો છાંની વણ કીધે સર્વે જાણે. સંન્યા. ૨૩ અંબુ ઉપર ચાલે અગ્ની અડકયે નવ દાઝે, એમ વેદ કળાને વીધા તે અંતરમાં વીરાજે; શુરવીર સમ દરષી શત્રુના સાંમો ગાજે. સંન્યા. ૨૪ અશુભ કર્મનો ત્યાગી નવ જાયે કોઈનો કળીયો, મુસ્તક મેરૂનું મરઠે મહાદેવ સરીખો ભળીઓનોળી કરમનો કર્તા નથી હેવો કોઈ સાંભળીયો. સંન્યા. ૨૫ મુખડુ ઈંદુના જેવું ને આંખ્યો બેઉ અણીયાળી, નાસા નીરમળ શોભે શુક પક્ષીથી રૂપાળી; વાંકી ભ્રકુટી તેવી તે ભારે ભુરકી વાળી, સંન્યા. ૨૬ હૃદય ઘણું રઢીઆળુ સ્તન ભાસે નહિ વળી જ્યાંહી, ઉદર પોરણી જેવું ત્રિવલી રેખા છે ત્યાંહી, એવો સુંદર ખાડો તે નીર્મળ નાભીમાંહિ. સંન્યા.૨૭ હસ્ત હાથણિ કેરી સુંઢા ડંડ જેવા સારા, ચર્ણકમળ બહુ કોમળ નખ નીશ્ચે જાણે તારા; તેમ ચટી સીંહ સરખી અવયવતો સર્વે ન્યારા, સંન્યાસીને જોઇરેરેરે હો મોહ પામ્યાં માનુનીરે. ૨૮ ॥ વલણ ॥ હેવા અરજુનને જોઈ અબળા હરખી મંનરે દુ-

ગો કહે તેણે સમે બોલ્યાં તર્ત વચંનરેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે માહાભારથાંતર મત આદિ પર્વણીસંન્યાસી સ્વરૂપવર્ણનોનાંમ પંચચત્વોરીસોઅધ્યાય.

કુડવું ૪૬ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન કહે સુણરાય, સુભદ્રા હર્ણનો મહિમાય; બોલ્યાં સુંદરી ત્યાંતો વચંન, સુણો સંન્યાસી પ્રાંણ જીવંન. ૧ મારૂં ચીત ચોટયું તમમાંય, માટે આવું તમે જાશો ત્યાંય; મારા ભ્રાત તણો રથ જેહ, નાંમે હીદોળીઓ શુભ તેહ. ૨ તેમાં બેશીને કરીએ પ્રયાંણ, કોઇ જાણે નહી નીરવાણ, હેવો કરીને મન વીચાર, બેઠાં બે જણ રથમાં સાર. ૩ હાંકયો વાયુ વેગે રથ રાય, આવ્યા બળદેવ ઘેર તદાય; પેઠા ઓરડામાં જેણીવારે, દીઠુ વિપ્રીત કાંમજ ત્યારે. ૪ સંન્યાસીને ભગીનિ તો જેહ, નવ દિઠાં મુકામમાં તેહ; ત્યારે મનઆં કીધો વિચાર, થયું કપટ તો આણીવાર. ૫ અતી અન્યાય તે આજ થયો, સંન્યાસી બેનને લેઇ ગયો; માટે મારૂં એ દંડીને ઠેર, લાવું સુભદ્રા બેનને ઘેર. હેવો ક્રોધથી કરી વીચાર, તેડયા જાદવ સૌ તેણે ઠાર; આવ્યા તે સમે કૃષ્ણ કૃપાળ, બોલ્યા ભ્રાતની સાથે દયાળ. ૭ અરે ભાઈ કહું તું મેં જેહ, થયુ દૈવ કૃપાએજ તેહ; બેઠું કલંક કુળમાં આઠું, જેવું પીઠના ઉપર પાઠું. ૮ ચાલો તેહનો કરીએ સંહાર, હેવું કહી થયા કૃષ્ણ તૈયાર; ધર્યાં આયુદ્ધ યોદ્ધાએ સર્વ, બેઠા વાહને તજીને ગર્વ. ૯ વાગે ત્રંબાળુ ત્યાંતો રસાળ, ચાલ્યું જાદવ દળ તતકાળ; થોડી વાર વિશે નીરધાર, ઝાલી પાડયાં તેને તેણિવાર. ૧૦ દીઠુ દળ તે અરજુને જ્યારે, રથ ઉભો રાખ્યો તેણીવારે; ધરયું આદીત્ય કેરૂજ ધ્યાંન,

ત્યારે સુર્ય આવ્યા તેણે સ્થાન. ૧૧ આપ્યું તેમણે ધનુશ બાણ, પછી પધારીયા નીરવાણ; વળતિ વિજયે કરી વિચાર, ઉતર્યા હેઠાં સુભદ્રા નાર. ૧૨ હતું વ્રક્ષ ત્યાં એક વીશાળ, તેની તળે મુક્યાં તતકાળ; તેણે સમે પછી અરજુન; ઉભો ચાપ ધરીને રાજંન. ૧૩ આવી એવામાં સેન્યા તમામ, થયો તેહની સાથે સંગ્રામ; મુકે જાદવ બાણ અપાર, તેને છેદેછે કુંતા કુમાર. ૧૪ પોહોચે એકલો સર્વને વીર, ઘણી રાખે છે હૈયામાં ધીર; એક ઘટીકામાં નીરધાર, પાછા હઠાવ્યા જાદવ સાર. ૧૫ ત્યારે બળદેવને ચઢી રીસ, હળમુશળ ઝાલ્યું તે દીશ; દીઠું દામોદરે તેહ જ્યારે, આવી હાથ જોડયા તેણીવારે. ૧૬ કહે બળદેવને જગતાત, મારી વાત સુણો તમે ભ્રાત; આ તો અરજુન કુંતાનો બાળ, એને ઓળખ્યો મેં આણેકાળ. ૧૭ તેને મારતાં બેશેજ પાપ; જુવો વીચારીને તમે આપ; તાત તણો એ ભાણેજ થાય, માટે પ્રાણ રક્ષી ન હજાણ. ૧૮ બેનને ઘેર લાવતાં આજ, જાય જગતમાં વળી લાજ; હર્ણ કરેલી કંન્યાને સાર, નહીં વરે ક્ષત્રીનો કુમાર. ૧૮ માટે યુદ્ધ રહેવા દેઇ બંધ, બાંધો એહની સાથે સબંધ; ધર્મ શાસ્ત્ર વિસે એવો ન્યાય, કન્યાદાન ભાણેજને થાય. ૧૯ એવાં કૃષ્ણનાં સુણી વચન, થયા શિતળ રોહિણી તંન; યુદ્ધ પડતું મુકી ખુશી ભેર, આવ્યા અરજુન સહીત ઘેર. ૨૦ તેડયા આચાર્યને તેણે ઠાર, લગ્ન જોવરાવ્યું નીરધાર; પછી ધર્મના ઉપર રાય, લખી કંકોતરી તો તદાય. ૨૧ આપી બ્રાહ્મણને શુભ એહ, તેને લેઈ ચાલ્યો વિપ્ર તેહ; ચાલ્યો ઉતાવળો એતો ત્યાંય, આવ્યો ઇંદ્રપ્રસ્તપુરમાંય. ૨૨ રાજ સભામાં આવી તત્ર, આ-

પ્યો ધર્મના હાથમાં પત્ર, કહ્યો બનેલો સર્વ પ્રકાર, ત્યારે રાજી થયા નૃપસાર. ૨૩ ઉઠી ઉભા થયા તેણે સ્થાન; વળતી ભેગી કરી સૌ જાન; ચાલ્યા વિપ્રની સંગાથે રાય, તેડી પુરની સર્વ પ્રજાય. ૨૪ ત્રણ્ય દિવસે થઇને તેહ, આવ્યા દ્વારીકાંનાં સત્ય દેહ; ભાગોળે ઉભા રહી રાજંન, બોલાવી લીધો ત્યાં અરજુન. ૨૫ વળતી બળદેવજીએ તે ઠાર, કર્યું સામૈયું નીરધાર; સાંમાસામી મળ્યા સૌ ત્યાંય, પછી તેડી લાવ્યા પુર માંય. ૨૬ આપ્યો જાનીવાસાનો મુકામ, મુકયા શેવકને તેણે ઠામ; રાજી થઈને રોહિણી તંન, ભાત્યભાત્યનાં કીધાં ભોજન. ૨૭ જાન જમવા બેઠી જે વારે, પ્રભુ પીરસવા રહ્યા ત્યારે; જમી ઉઠયા પછી તેણે ઠાર, વર કંન્યા વર્યાં નીરધાર. ૨૮ કુળાચાર પ્રમાણે તે સ્થાંન, દીધું બળદેવે કંન્યાનું દાન; આપી પેહેરામણી વળી જેહ, કહું વિસ્તારીને હવે તેહ. ૨૯ હાથી શણગારેલા શત સાત, ત્રણ્ય સહસ્ત્ર અશ્વ સાક્ષાત; રથ બારસેં સુંદીર સાર. દાશી ત્રણ સેં મોહોર હજાર. ૩૦ અંતી એટલું દ્રવ્ય તદાય, લાગ્યા બેઉ ભાઇ ત્યાંતો પાય; પછી બોલીયા શ્રી જુગદીશ, સુણો ધર્મ તમે અવનિશ. ૩૧ આપ્યો સુતરને તાર જેહ, કરો અંગીકાર તમે તેહ; પછી પાંચ દિવસ તે ઠાર, રાખ્યા પાંડવને નીરધાર. ૩૨ છઠે દાહાડે યુધિષ્ટિર રાય, થયા ત્યાં થકી પોતે વિદાય; શુભદ્રાને વળાવી સંગાથ, ઘણું રાજી થયા વિશ્વનાથ. ૩૩ વલણ ॥ અરજુન પરણી આવીયા, દ્વાદશ વરશે ઘેરરે; દુર્ગા કહે પછે શું થયું, તેતો કહું ખુશીભેરરેરેરે ॥ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વાણી સુભદ્રા હર્ણ કૃ-

થીનો નામ પટચત્વારીશો અધ્યાયઃ ૪૬

કડવું ૪૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજય રાય; અભીમન્યુની ઉત્પત્તીનો કહુ હવે મહિમાય. ૧ સુભદ્રા દશ માશ રહ્યાં પછી ઇંદ્રિપ્રસ્તની માંય; તેને તો વળી પતિ ઇચ્છાએ ગર્ભ રહયો છે ત્યાંય. ૨ ત્યાર પછી પ્રભુ તેડી લાવ્યા દ્વારામતીરાં સાર; આનંદમાં દીન જાએ તેના શોક રહિત નીરધાર. ૩ હાવે તો એક દૈત્ય રહેછે પાતાળે રાજન્ન; તેતો સુમાળીનો દીકરો નામે ઐલોચન્ન. ૪ એક દિવસ તે રમવા ગયો ગેડીદડો ગુણવાંન; ત્યાંતો એક ડોશીને વાગ્યું રમતાં તેણે સ્થાન. ૫ ત્યારે તે ડોશીએ દીધું મેણું તેને ઠાર; અલ્યા દુષ્ટ જોરાવર હોતો તુજ શતરૂને માર. ૬ એવું સાંભળી ઐલોચન કે સાંભળો ડોશી માત; મારો વેરવી કીયો છે તે બતલાવો સાક્ષાત. ૭ એટલે ડોસી કહેવા લાગી સાંભળને તુ બાળ; દ્વારમતીના પતીએ કીધો તુજ પીતાનો કાળ. ૮ વસુદેવ જાદવ કેરો દીકરો કૃષ્ણ એવું છે નાંમ; તેને જ્યારે મારૂ ત્યારે સાચી મારી હાંમ. ૯ હેવું સાંભળી ઐલોચનતો તર્ત થયો તૈયાર; વનમાં જઈ તપ કરવા માંડયુ શંકરનું તે વાર. ૧૦ ઝાઝે દીવસે પ્રસન થયા પછી પારવતીના ઇશ; વળતી તેતો કેવા લાગ્યા કૃપા કરી તે દીશ. ૧૧ માગ માગ એમ કેવા લાગ્યા શંકર મુખથી જ્યારે; એટલે ઐલોચન તો બોલ્યો સ્તવન કરી તે વારે. ૧૨ અહો શીવ માગુ તમ પાસે કૃષ્ણને મારૂ ઠેર; ઇંદ્રાદીકનો નાશ કરૂ વળી કોને હેવી પેર. ૧૩ ત્યારે શીવ કહે બદરીવ્રક્ષની પેટી કર નીરધાર; તેમાં કૃષ્ણને ઘાલી દેઈ વાશી દેજે સાર.

૧૪ મુજવાંણી મીથ્યા નહી થાએ કહુછુ સત્ય પ્રકાશ; એ પે
ટીમાં જેને ઘાલુ તેનો થાએ નાશ. ૧૫ હેવું કહી અંતર
ધ્યાન પામ્યા શિવજી આનંદભેર; ત્યાર પછી ઐલોચન આ-
વ્યો પોતા કેરે ઘેર. ૧૬ વળતી તે પાપીએ કરાવી પેટી
શુભ તૈયાર; તેને માંથે મુકી આવ્યો મ્રત્યુલોકમાં સાર. ૧૭
અંતરજામીએ તે જાણી રાક્ષસ કેરી વાત; તે સમે બહુ
નાગી બનીયા બ્રાહ્મણ તો સાક્ષાત. ૧૮ મારગ વચ્ચે બેઠા
આવી ટીપણું કાઢી ઇશ; એટલે ત્યાં ઐલોચન આવ્યો પે
ટી જેને શીશ. ૧૯ તેને પ્રભુએ પુછવા માંડ્યું ક્યાં ચા-
લ્યા રાજંન; કીયા નગર વીશે વસોછો કોનાછો વળી
તંન. ૨૦ એવું સાંભળી ઐલોચન કહે સુમાળી મુજતત;
પાતાળે નીવાસ માહરો દાંનવ કેરી જાત. ૨૨ કૃષ્ણ કહે સુ-
માળી કેરો કહોને સમાચાર; જીવેછે કે નાશ થયો તે વ
ર્ણવો આણેઠાર. ૨૩ ત્યારે દૈત્ય કહે મુજ પીતા પામ્યા સ્વ
ર્ગ નીવાસ. ત્રણ વરસ તેને તો થયાં ઉપર વીત્યો માસ. ૨૪
એવું સાંભળી પ્રભુએ મુકી તાંણીને ત્યાં પોક; પાપીને છે-
તરવા માટે છબીલો પામ્યા શોક. ૨૫ ઓ મારા જજમાન
કહીને રૂદન કરે ચોધાર, એટલે ઐલોચને પુછ્યું પ્રભુને તે
ણે ઠાર. ૨૬ મારા તાતની સાથે તમારે આવો ક્યાંથી સ્ને-
હ; તે સંસય ટળવાને માટે વિસતારી કહો એહ. ૨૭ કૃષ્ણ
કહે કુળ ગોર તમારો શ્રાઉં હું રાજંન; તેતો તાત તમારો
જાણે મુજ ઉપર બહુ મંન. ૨૮ ત્યારે ઐલોચનને આવ્યો
બ્રાહ્મણનો વિશ્વાસ; એટલે પેટી હેઠી મુકી બેઠો પ્રભુની
પાસ. ૨૯ પુરૂષોતમે પેટી દેખી પુછ્યું તેને ત્યાંય અરે;
ભાઈ આને લેઈને ગમન કરોછો ક્યાંય. ૩૦ ત્યારે તે ઐ

લોચન કહેછે સાંભળો મારા ગોર; આ પેટીમાં ઘાલી હણુ વો નટવર નંદકીશોર. ૩૧ કૃષ્ણ કહે હું મહુરત આપું તેથી થાશે કામ; હમણાં વેળા માઠી માટે કરો જરા વિશ્રામ. ૩૨ વળી તુજને હું ચેતાવું છું સાંભળ મારી વાત; આ પેટી વિશે કેમ મારશે નંદકુંવર સાક્ષાત. ૩૩ દૈત્ય કહે પેશી દેખાડું તમને હું મહારાજ; એમ કહી પેટીમાં પેઠો મેળે મરવા કાજ. ૩૪ દૈવગતીથી પેઠો એ તો પાપી પેટી માંય; એટલે હરીએ ઢાંકણું વાસી તાળુ માર્યું ત્યાંય, વામ દેવના વચન થકી થઇ પેટી વજ્રસમાન, અકળાઇને મહી મ્રત્યુ પામ્યો પાપી તેણે સ્થાન; ત્યાર પછી તે પેટી લેઈ કેશવ આવ્યા ઘેર, સુભદ્રાને સોંપીને પછી બોલ્યા આનંદભેર; બેની આ પેટી કોઇ કાળે ઉઘાડવી નહી સાર, હેવું કહીને કુંચી સોંપી ચાલ્યા વીશ્વાધાર, કૃષ્ણ તણી સ્ત્રીઓએ જાણી તેતો સઘળી વાત; ત્યારે તે સુંદરીઓ આવી બેન કને સાક્ષાત; રૂક્ષમણી કે છે નણંદ તમારા બંધવ લાવ્યા જેહ, તે વસ્તુ બતલાવો હમને, ટળવાને સંદેહ; હેવું સાંભળી સુભદ્રાએ પેટી બતાવી સાર, ત્યારે તે અબળાઓ કે'છે ઉઘાડો આ વાર; સુભદ્રા કે ભાભી ભઇએ તેની કહી છે નાય, તે માટે જો ઉઘાડું તો સંકટ પેંદા થાય; ત્યારે તે સ્ત્રીઓ રીસાઈ બોલી મર્મ વચન, તેથી સુભદ્રાને લાગ્યુ માઠુ ઝાઝુ મંન. ૪૩ વેહેલાં વેહેલાં ઘરમાં જઇને કુંચી લાવ્યાં તેહ, ત્યારપછી પેટી ઉઘાડી ક્રોધ કરીને એહ. ૪૪ તે સમે રાક્ષસનો નીકળ્યો પેટીમાંથી પ્રાણ, તેતો સુભદ્રાના મુખમાં પેસી ગયો નીરવાણ. ૪૫ સત્ય સાચીથી ગર્વ રહયો તો સુભદ્રાને જેહ, તેની મધ્યે પ્રભુ ઇચ્છાએ પેઠો પાપી તેહ. ૪૬ કૃષ્ણ તણી સ્ત્રી-

ચોયે દીઠું કરંક પેટી માંહ્ય, એટલે ભય પામીને નાઠી ભામનીયો સહુ ત્યાંય. ૪૭ હાવે ગર્ભ સુભદ્રા કેરો દૈત્ય રૂપ છે જેહ, શુક્લપક્ષના શશી પ્રમાણે વ્રધ્દી પામે તેહ. ૪૮ પુરા માસ થયા તે વખતે સુભદ્રા કષ્ટાય, હૈલોચન પાપી દુખ દે છે પ્રસવ કયમે નવ થાય. ૪૯ ત્યારે કૃષ્ણે કેહેવા માંડી ચક્રાવ્યુહ કથાય, તેને સુણેતાં સુભદ્રાને આવી ગઈ નીંદ્રાય. ૫૦ છેલા કોઠા કેરી રચના કે'વા માંડી જ્યારે એટલે ત્યાં હોકરો દીધો દૈત્યે તેણીવારે. ૫૧ શ્રી હરીએ તેને ઓળખીઓ સાંભળી તેનો સાદ, ત્યારે કેહેવું બંધ રાખીને કીધો ત્યાં સીંહ નાદ. ૫૨ વળતિ તે પાપી અવતરીઓ વરત્યો જયજયકાર, કૃષ્ણ વીના સરવેને ઉપજ્યો આનંદ અપરંમપાર. ૫૩ ॥ વલણ ॥ સુભદ્રાને સુત અવતરીઓ પોંચી મનની આશરે, દુરગો કેહે ત્યાં વેંહેચતા સાકર શ્રી અવીનાશરેરેરે. ॥ ઈતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે માહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી અભીમન્યું ઉત્પત્તી કથનો નામ સપ્તચત્વારીસો એધ્યાય. ૪૭

કડવું ૪૮ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુણ સત્યવાદી રાય; ઈંદ્રિપ્રસ્તમાં ખબર મોકલી શ્રી હરીએ તદાય. ૧ ત્યારે પછી અભીમન્યુ તે તો વ્રધ્દી પામે સાર; એવી રીતે વીત્યા વળતી માશ બાર તે ઠાર. ૨ એટલે કુંતાજીએ કીધી વાયુજને આજ્ઞાય; સુભદ્રાને તેડવા જા તું નીશ્ચે આ વેળાય. ૩ તે સમે વ્રકોદર તેતો તરત થયો તૈયાર; જયમંગળ હાથી શણગાર્યો શોભાનો નહીં પાર. ૪ તેના ઉપર બેશી ચાલ્યો દ્વારામતીમાં રાય; ત્રણ દીવશમાં પોહોંચ્યો

તેતો ભીમશેન મહાકાય. ૫ શ્યામ શમીર સુત મળીયા ત્યાં
રે વરત્યો જયજયકાર; ત્યાર પછી કુશળતા પુછી સામા
સામી સાર. ૬ જમવાને ઉઠાડયા વળતી ભીમસેનને ત્યાંય;
તે તો નહીં બાજઠપર બેઠા રાય રસોડા માંય. ૭ જેટલું પી-
રશે કૃષ્ણની નારી તેટલું તેતો ખાય; ઉઠ બેશ કરી અબ-
ળા થાકયાં ભીમ કહે નહીં નાય. ૮ રસોઇ સર્વે ખુટી ત્યારે
વીસ્મય પામ્યાં નાર; હરીના સામું જોયું ત્યારે સમજ્યા સ-
રજન હાર. ૯ ત્યારે ભીમને કૃષ્ણ કહેછે શાંભળોને ભુપાળ
પ્રભુતા સૌ સ્ત્રીયોએ જાણી ક્ષમા કરો આ કાળ. ૧૦
એટલે હાસ્ય કરીને ધોયા ભીમે તો કર સાર; વળતી હરી-
એ બીડું આપ્યું પાન તણું નીરધાર. ૧૧ એવી રીતે ભી-
મ રહ્યા ત્યાં સુણ જનમેજય રાય; ત્યારે બેનને મોકલવા-
ની કરી પ્રભુએ ઇચ્છાય. ૧૨ ભાણેજને ભગીની તેને કર્યા
નવીન શણગાર, રત્ન મણીના શોભે તેતો કીંમતનો નહીં
પાર. ૧૩ વળતી ભીમની સાથે મોકલ્યાં બેનને તેણે દીશ;
વળાવીને પાછા આવ્યા પુર મધ્યે જુગદીશ. ૧૪ ભીમસે-
ન તેડીને આવ્યો ઇંદ્રપ્રસ્તની માંય; સુભદ્રા તો પાયે લા-
ગ્યાં કુંતાજીને ત્યાંય. ૧૫ પુત્ર પોતાનો આપ્યો વળતી ડો-
શીને તે ઠાર; કુંતાએ ખોળામાં લેઇ ચુંબન કીધું સાર. ૧૬
ધર્મરાય પણ પુત્ર જોઇને રાજી થયા મન માંય; ત્યારપછી
ગુરૂને તેડાવી નામ પડાવ્યું ત્યાંય. ૧૭ જન્મકાળનું લગ્ન
તપાસ્યું ગુરૂએ તેણે ઠામ;તે પ્રમાણે પુત્રનું પાડયું અભીમન્યુ
તો નામ. ૧૮ પછી પાંડવને યુદ્ધ થયું અતી કૃષ્ણ જોડે નિર-
ધાર; તેમાં જાણી જોઇને હાર્યા વીશ્વતણા કીરતાર. ૧૯ એવુ
સાંભળી જનમેજય કહે વાકય સુણો મહારાજ; પાંડવે શ્રી

હરીનિ સાથે યુદ્ધ કર્યું શે કાજ. ૨૦ ॥ અર્ધ વીશ્રામ॥ ત્યા-
રે મુનિવર બોલીયા, સાંભળને ભુપાળ; પાંડવને પ્રભુ કે-
મ લડયા તે તો કહું આ કાળ. ૨૧ ॥ રાગ મારૂ ॥ એક
શમે દુરવાસા મુનીશ, બેઠા સમાધીમાં તેણે દીશ; તેને વી-
તિયાં વરશ હજાર, દેહ ક્રશ થયો નીરધાર. ૨૨ તેણે સમે ઇં
દ્રિઓ તમામ, મુરતિમાન થઈ અભીરામ; બાહાર નીકળીને
બોલી ત્યાંય, મુની નહીં રહીએ તમ માંય. ૨૩ ત્યારે બો-
લીયા ત્યાં રૂશીરાજ, કહો જાવાનું કારણ આજ; સુણી ઇં-
દ્રીઓ બોલી પ્રમુખ, નવ દીઠું તમારામાં સુખ. ૨૪ અતી
કષ્ટ ઘો છો રૂશીરાય, માટે આપો અમોને રજાય; એવી
ઇંદ્રીઓની સુણિ વાણિ, બોલ્યા દુરવાશા તો પ્રેમ આણી.
૨૫ તમે કહો તે ઠેકાણે જાઉં, મોઢે માગો તે સુખ અપા-
વું; ત્યારે ઇંદ્રીઓ કેહે રૂશીરાય, ચાલો ઇંદ્રને ત્યાં આ વે-
ળાય. ૨૬ બેસો ઇંદ્રાશને તમે જ્યારે, અમે ત્રપ્ત થઇએ તે
વારે; એહિ શાંભળીને તતકાળ, ચાલ્યા સ્વર્ગમાં અત્રીના
બાળ. ૨૭ હતિ સુરપતિ કેરી સભાય, ઉભા ત્યાં જઇને રૂ-
શીરાય; દીઠા પુરંદરે રૂશી જ્યારે, દીધું આદરમાન તે વારે.
૨૮ પછી ઇંદ્ર કહે મુનીરાજ, કેમ કૃપા કરી તમે આજ; એ-
વું સુણી બોલ્યા દ્વીજ બાળ, આપો ઇંદ્રાશન આણેકાળ.
૨૯ થશે ઇંદ્રીઓ ત્રપ્ત અમારી, ત્યારે સોંપીશું ગાદી તમા-
રી; ત્યારે ઇંદ્રે થઇને પ્રસન્ન, આપ્યું વિપ્રને રાજ્ય આસન,
૩૦ બેઠા દુરવાશા આશને જ્યારે, નૃત્ય થવા લાગ્યું તેણીવારે,
ઉરવશી નામે અપ્છરા જેહ, તેણે દીઠા મુની વ્રદ્ધ દેહ. ૩૧
તેથી ગર્વ કરી નીરધાર, જેવી તેવી નાચી તેણે ઠાર; ત્યારે
ક્રોધે ભરાયા મુનીશ, દીધો શ્રાપ તેને તેણે દીશ. ૩૨ સુણ

ઉર્વશી તું મારી વાત, મુને મુરખ જાણ્યો સાક્ષાત; માટે અશ્વની થાજે તું નાર, મ્રત્યુલોક વીશે નિરધાર. ૩૩ એવો શ્રાપ દીધો વીપ્રે જ્યારે, આવ્યો ઇંદ્ર તે ઠેકાણે ત્યારે; તેણે કાલાવાલા કર્યા અતી, ત્યારે બોલ્યા મુની મહામતી. ૩૪ ફ-રી નૃત્ય કરાવોને રાય, જેથી ઇંદ્રિયો ત્રપ્તજ થાય; ત્યારે અનુગ્રહ કરૂં હુંય, સત્ય માનજે સુરપતી તુંય. ૩૨ પછી ઇંદ્રના કહેવાથી ત્યાંય, નાચી ઉર્વશી આનંદ માંય, સ્વર ગાતાં તાણ્યો શુદ્ધ મંન, થયા તે સમે વિપ્ર પ્રસંન. ૩૬ બોલ્યા દુર્વાશા આણી ઉમંગ, ધન્ય તારૂણી તુજને રંગ; પ-ડો પ્રથ્વી વીશે હાલ નાર, ધરો અશ્વનીનો અવતાર. ૩૭ સુર્ય અસ્ત થશે જેણીવારે, થશો નારી નિરંતર ત્યારે; વ-જ્ર સાડાત્રણ ભેગાં થાશે, ત્યારે શ્રાપ તમારો મુકાશે. ૩૮ કાશી નગ્ર કેરો જેહ ભુપ, મોહ પામશે જોઈ સ્વરૂપ; તેને ઘેર જજો તમે નાર, થશે તે થકી અંતે ઉદ્ધાર. ૩૯ એવું કહીને દુર્વાશા દેવ, આવ્યા આશ્રમમાં તતખેવ; વળતી ઉ-ર્વશી અપ્છરા જેહ, પડી અશ્વની થઇને તેહ. ૪૦ કાશીરાજા ના નગ્રની પાસ; કર્યો ગંગાને તીરે નીવાસ. ૪૧ ॥ વલણ ॥ કાશી નગ્ર તણો પતી, ગુણ નીધી ડાંગવ રાયરે; દુર્ગો કહે તેનો કહું, વિસ્તારી મહિમાયરેરેરે. ૪૨ ॥ ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર્થાંતર ગત આદી પર્વણી ઉર્વશી શ્રાપ પ્રાપ્તો નામ અષ્ટચત્વારીશો અધ્યાય.

કડવું ૪૯ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય, ડાંગવરાજા કેરા અસ્વો નહી કોનારે જાય. ૧ ત્યાં પેલી અશ્વનિ દેખીને પાશે પુછ્યા સાર, ત્યારે તે ઉર્વશી

જાએ છેટી તો નીરધાર. ૨ અશ્વ ઘણા દોડી થાકે પણ આવે નહી તે હાથ, હેવામાં તો સુર્ય આથમે કસ્યપ સુત સાક્ષાત. ૩ તે સમે ઘોડી તો થાએ સોળ વર્ષની નાર, ત્યાંથી અશ્વ વળે છે પાછા તજી ત્રષ્ણા તે વાર. ૪ વીરહથકી સુકાયા તેતો ચંદી ત્રણ નવ ખાય, હેવું દેખી રક્ષકને તો પુછે ડાંગવ રાય. ૫ અશ્વ આપડા કેમ સુકાયા કહોને સાચી વાત, ત્યારે તે સેવકે કહી હકીકત તો સાક્ષાત. ૬ તેને સાંભળી જોવા ચાલ્યા ડાંગવશેન રાજન, પાંચ પચીશ શેવકને લીધા સંગાથે નૃપતન્ન. ૭ વન્ન વિશે આવ્યા તે વખતે દીઠી અશ્વની તેહ તેને જોઈ રેવંત પળાયા તેમાં નહી સંદેહ. ૯ રાત પડી તે વખતે થઈ અસ્વની સુંદીર નાર, ત્યારે તેની પાશે આવ્યા ભુપતીતો નિરધાર. ૯ ઉર્વશી કેરો દેહ દેખીને મોહ પામ્યા રાજન, વળતી વીનતા સાથે બોલ્યા પ્રેમ થકી વચન. ૧૦ અરે પ્રિયા ચાલો આ વખતે પ્રસન થઈ મુજ ઘેર ખાનપાન ખુબ સુખ ભોગવો રાથા ફડી પેર. ૧૦ હેવું સાંભળી સુંદરી બોલી ભુપતી કેરી સાથ, વચન એક આપીને વળતી ઝાલો હેતે હાથ. ૬૧ તે સમે રાજા કે' સુંદરી સાંભળો મોટે માપ, તું કહું તે હું નવ પાળુ તો પ્રથ્વી કેરૂ પાપ. ૧૨ અબળા કે તમ પાશે માગે મુજને કોઈ રાજન, તદપી નવ કોઈને આપવી માગુ એહ વચન. ૧૩ ભુપતી કે' કોઇ કાળે ન આપું જ્યાં સુધિ જીવું હુંય, મારો દેહ પડ્યા પછી કરજે મનગમતું વળી તુય. ૧૪ હેવી રીતે કહી તે સ્ત્રીને ડાંગવ લાવ્યા ઘેર, વળતી તેની જોડે કરતા ભુપતી લીલા લેહેર. ૧૫ હેવામાં નારદે કીધો અંતરમાં વિચાર, દ્વારામતીમાં આવી પોચ્યા બ્રહ્માના કુમાર. ૧૬ શ્રી હરીએ નારદ-

ને દેખી આપ્યું ત્યાં આસન, ભલે પધારયા બ્રહ્મકુંવર એ-
મ બોલ્યા હરી વચન. ૧૭ ત્યારે નારદજી કેહે કરો ઉર્વશી
નો ઉદ્ધાર, વજ્ર એકઠાં થાએ હેવી કળા રચો કીરતાર. ૧૮
હેવું કહીને મુનીવર ચાલ્યા વીદીત કરીને ત્યાંય, ત્યાર પ-
છી ત્રીકમ તો આવ્યા રાજ સભાની માંય. ૧૯ જાદવના સાં-
ભળતાં બોલ્યા બહુ નામી વચન, અરે ભઇ ડાંગવ રાજાને
મળીયું એક રતન. ૨૦ દીવસે દીવસે અશ્વની થાએ રાતે
રાતે નાર, ડાંગવ તેને ભોગવે નીત્યે વળી થાએ અસ્વાર,
૨૧ તે વસ્તુ તેને શોભે નહી અણઘટતી છે વાત, માટે સ-
ર્વે કેતા હોતો પત્ર લખુ સાક્ષાત. ૨૨ સાંભળી સર્વે જાદવ બો-
લ્યા એના શાછે ભાર, અશ્વની નવ આપે તો તેને મારવો તેણે
ઠાર. ૨૩ એવી સૌની મરજી લેઇને હરીએ લખીઓ પત્ર; તે
કાગળ કીંકરને આપી મોકલીઓ પછી તત્ર. ૨૪ અનુચર તેને
લેઈ ચાલ્યો મન વીશે તે મહાલ્યો; કાશી નગર વીશે
આવીને પત્ર રાયને આલ્યો. ૨૫ તેને ઉકેલીને વાંચ્યો રા-
જાએ જે વારે; તે વખતે બહુ ચીંતા પ્રગટી અંતરમાં વી-
ચારે. ૨૬ દ્વારામતીથી પત્ર લખ્યો છે લખીતંગ જાદવરા-
ય; ડાંગવ અશ્વની આપી જાઓ, જેથી રેહે શોભાય. ૨૭
નીકર લડવા માટે થાજો તરત તમે તૈયાર; તેમાં વાર ક્ષણુ
નવ કરશો કાશી રાજકુમાર. ૨૮ ॥ વલણ ॥ એવું વાંચી-
ને થઇ, ભુપતીને ચિંતાયરે; દુર્ગો કહે ડાંગવ પછી શરણે
રહેવા જાયરે. ૨૯ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર
વિરચીતે મહાભાર્થાંતર ગત આદી પર્વણી ડાંગવોપરી કૃ-
ષ્ણેન પત્ર લીખીતો નામ એકોન પંચાશતમો અધ્યાયઃ

કડવું ૫૦ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન કહે સુણ રાય, શરણે રહેવાને ડાંગવ જાય, શોંપ્યો પુત્રને સઉ અધીકાર, થયો ઘોડી ઉપર અસ્વાર. ૧ ગયો પાતાળ વીશે ભુપાળ, શેશનાગ પાશે તતકાળ, કહ્યું શરણે રાખો માહારાજ, નાઠો કૃષ્ણ થકી હું તો આજ. ૨ સુણી શેશ કહે અલ્યા રાય, કૃષ્ણનો ચોર કોણે રખાય, એને આધીન છે દેવ સહુ તને રાખીને હું કયા રહું. ૩ ત્યારે ડાંગવ થઈ નીરાશ, ગયો કાળીનાગ કેરી પાસ, તેને કહે સુણો અહીં રાય, રાખો શરણે મુને આ વેળાય. ૪ ભય કૃષ્ણનો પ્રગટયો મંન, હું તો સત્ય કહુછુ વચન, સુણી કાળીનાગ બોલ્યો વાણ, મારૂ ગજુ નહી નીરવાણ; હતો નાનો એ કૃષ્ણ તો જ્યારે, મારા ઉપર નાચ્યો તે વારે; થયાં ગાત્ર તે કહાડાનાં ભંગ, તેથી શીથીળછે બધુ અંગ, ૬ હેવું સુણીને તતખર થયો, ક્ષીરા સીંધુને શરણે ગયો, સુણી રાજાની સીંધુએ વાત, ત્યારે ત્રાસીને બોલ્યો સાક્ષાત, અલ્યા અજ્ઞાની ડાંગવ રાય, લાગ્ય શ્રી હરીને તું તો પાય, મુને વલોવીને લીધાં રત્ન, તેની આગે શું તારૂ પ્રયત્ન. ૮ હેવાં સુણી સીંધુનાં વચન્ન, આવ્યો ઈંદ્રની પાસે રાજન્ન, કહયો ઈંદ્રને સૌ સમાચાર, ત્યારે બોલ્યો અદીતી કુમાર. ૯ નવ રખાય તુને મે રાય, કોટી કલ્પે ન કૃષ્ણ જીતાય, જ્યારે નાંના હતા કીરતાર, ત્યારે વ્રષ્ટિ કરીતી મેં સાર. ૧૦ તેણે સમે કોપ્યા વ્રીજરાજ, તોળ્યો આંગળીએ ગીરીરાજ, મારો ઉતાર્યો ગર્વ તે દારે, માટે અશ્વની આપો આ વાર. ૧૧ એવો ઈંદ્રનો જોઈ અભીપ્રાય, આવ્યો હસ્તિનાપુરમાં રાય, પછી રાજ સભા માંહી ગયો, જોઈ શોભાને વીસ્મય

થયો. ૧૨ માની રાજા દુર્યોધન જેહ, તેને આવીને નમીઓ તેહ; પછી ડાંગેવ કે' મહારાજ, રાખો શર્ણે તમે મુને આજ. ૧૩ મારી કેડે પડયા યદુરાય, તેથી શર્ણે ન કોએ રખાય, સુણી દુર્યોધને ધાર્યું મન્ન, વાટે જાતુ આ લેવુ વીધન્ન. ૧૪ માટે મોકલું પાંડવ પાસ, વઢશે અરજુનને અવીનાશ, તેથી પાંડવનો નાશ થાય, ટાઢે પાણીએ લુખસ જાય. ૧૫ એવું ધારીને અંધનો તન્ન, બોલ્યો ડાંગવ સાથે વચંન, મારે સગપણુ કૃષ્ણનુ થાય; માટે શી રીતે યુદ્ધ કરાય. ૧૬ એક બતાવુ તુને ઉપાય, કરશે પાંડવ તાહરી સાય; ધર્મ રાજા છે દયાળુ દેહ, તેથી રાખશે તુજને એહ. ૧૭ એવાં દુષ્ટનાં સુણી વચન્ન, આવ્યો ધર્મના પાસે રાજન્ન; કહી વીસ્તારી સઘળી પેર, થયુ કૃષ્ણ સંધાને જે વેર. ૧૮ સુણી ધર્મ બોલ્યા અભીરામ, નથી રાખ્યાની હમારી હામ; કોટી બ્રહ્માંડ કેરો એ રાય, તેને દુભી શી રીતે રે'વાય. ૧૯ એવાં ધર્મનાં સુણી વચન્ન, કરયું ડાંગવે ઝાઝુ રૂદન્ન; પછી આવ્યો નદી કાંઠે સાર, બળી મર્વાનો કીધો વીચાર. ૨૦ કાષ્ટ ચીતા બનાવીને ત્યાંય, કરયું સ્નાન સરીતાની માંય; એવે આવ્યાં સુભદ્રા તે ઠાર, દીઠો બળતો ભુપ કુમાર. ૨૧ ત્યારે મોકલી દાશી તદાય, પાસે બોલાવ્યો ડાંગવરાય, તેને પુછી સુભદ્રાએ વાત, કેમ રાજા કરો આપઘાત. ૨૧ સુણી ડાંગવે કહી સઉ પેર, અશ્વની માટે મરૂ હું ઠેર; ત્યારે સુભદ્રા બોલ્યાં સાક્ષાત, અલ્યા ડાંગવ તુ મારો ભ્રાત. ૨૨ તને રાખ્યો મેં આજથી શર્ણે, હાવે નાશી ગયું તુજ મર્ણ; હેવું કહીને સુભદ્રા નાર, તેડી ડાંગવને ચાલ્યાં સાર. ૨૩ આવ્યાં ભીમ તણે ઘેર એહ, મલ્યાં દ્રૌપતીને આણી સ્નેહ, કહી ડાંગવ રાખ્યાની વાત,

કર્યો હતો વળી જેહ ઘાત. ૨૪ માટે ભીમને કો' તમે આજ, રાખે ડાંગવ ભુપની લાજ; સુણી દ્રૌપતિએ તેણે ઠાર, કહ્યો વાયુજને સમાચાર. ૨૫ ત્યારે ભીમ આવ્યા તેણે ઠામ, કે'છે સુભદ્રાને રાખી હામ, રાખ્યો ડાંગવને મેં તો શર્ણ, હાવે ઉગરયું એહનુ મર્ણ. ૨૬ જાવો સુખે તમે વહુ ઘેર, મારે માથે શ્રી કૃષ્ણનું વેર; તમે રાખી ક્ષત્રી કેરી લાજ, માટે કરવું મારે એ કાજ. ૨૭ હેવી રીતે આણીને ઉલ્લાસ, રાખ્યો ડાંગવને ભીમે પાસ; ગયાં સુભદ્રા પોતાને ઘેર, જાણી જાદવે તે સઉ પેર. ૨૮ ત્યારે એકઠા થયા તમામ, કૃષ્ણ શાત્વકીને બળરામ; પછી કે'વરાવાનો વીચાર, કર્યો તમામે તેણેજ ઠાર. ૨૯ ॥ વલણ ॥ જાણ થયું જગદીશને ભીમે રાખ્યો રાયરે, દુર્ગો કે' પછી મોકલે મનમથને જદુરાયરેરેરે. ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી ભીમેન ડાંગવ રક્ષીતો નામ પંચાશતમો અધ્યાય. ૫૦

કડવું ૫૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય, વીસ્તારી સંભળાવું હાવે પાવન પુન્ય કથાય. ૧ શ્રી કૃષ્ણે સભામાં તેડયો પુત્ર પોતાનો કામ, તેણે આવી તતક્ષણ કીધો પીતાને પ્રણામ. ૨ ત્યારે પ્રભુ કે' પુત્ર પર્વરે પાંડવ કેરી પાસ, ત્યાં જઇને સમજાવો તેને આણીને ઉલ્લાસ. ૩ કેજો ચોર હમારો તેને શરણે રાખ્યો આજ, તેને મોકલો મારી સાથે જો ઇચ્છો તમ લાજ. ૪ એવું કહીને વે'લા આવો પ્રદ્યુમન આ ઠાર, ત્યાર પછી સંગ્રામને માટે તર્ત થવું તૈયાર. ૫ તે વખતે પ્રદ્યુમન ચાલ્યા વ્રષ્ટિ કરવા સાર, ઈ-

દ્રપ્રસ્તમાં આવી પોચ્યા રૂક્ષમણીનો કુમાર. ૬ પ્રથમ એ તો આવી પોચ્યો વાયુસુતની પાસ, ત્યારપછી સંદેસો કીધો શ્રી હરીનો પ્રકાશ. ૭ તેને સાંભળી વાયુ સુતને લાગી નખશીખ જ્વાળ, લાલચોળ આંખ્યો થઈ બેઉં જાણે કોપ્યો કાળ. ૮ વ્રકોદર કે'છે એ મુરખ કયમ આવ્યો આ ઠામ, નાશી જાને હૈથી નીકર થાશે ખોટું કામ. ૯ મારા આગળ સકરષણને સામળીએ કોણ માત્ર, હેવું સાંભળી પ્રદ્યુમનનાં ધ્રુજ્યાં થરથર ગાત્ર. ૧૦ ત્યારે ત્યાંથી આવ્યો નાશી ધર્મની પાશે તન્ન, તેને દેખી યુધીષ્ટીર કે' આવો પ્રદ્યુમન. ૧૧ કૃષ્ણ તણી કુશળતા પુછી ભુપતીએ તે વારે, સાંભળીને પ્રદ્યુમન બોલ્યો ગદગદ કંઠે ત્યારે. ૧૨ અરે રાય શું હાસ્ય કરો છો શાંની કુશળતાય, ભીમે ચોર હમારો રાખ્યો ભુપતી ડાંગવરાય. ૧૩ તેને કે'વા સારૂ ગયો હું ત્યારે કોપ્યો તેહ, મુજને હણવા માટે લીધી ઘોર ગદાતો એહ. ૧૪ ત્યાંથી નાશીને હું આવ્યો તમ પાસે રાજન્ન, માટે ચોર હમારો આપો કાવ્યું જગજીવન્ન. ૧૫ એવું સાંભળી કુંતા પ્રત્યે ધર્મ વદ્યા નિર્વાણ, ભીમસેનને સમજાવો તો રીઝે શારંગપ્રાણ. ૧૬ એટલે કુંતાજીએ મોકલ્યો નીકુળને નીરધાર, તે તો કે'વા માટે આવ્યો ભીમ તણે દરબાર. ૧૭ છેટેથી વાયુજનો દીઠો નીકુળે તો દેહ, લાલચોળ આંખ્યો છે જેની રોશ ભરેલી જેહ. ૧૮ એવું દેખી બીતો બીતો નીકુળ આવ્યો પાસ, ભીમે સામું જોયું ત્યારે પડીઓ તનમાં ત્રાસ. ૧૯ નીકુળે વીચારયું મનમાં ભીમની જુદી વાત, કુંતાનો સંદેશો કે'તાં કરશે મારી ઘાત. ૨૦ એવું સમજી ભીમસેનને નીકુળ કહે સાબાશ, ક્ષત્રીવટ રાખી આ વખતે દુભવ્યા

શ્રી અવિનાશ. ૨૧ ડાંગવને નવ આપવો હાવે જ્યાંસુધી ઘટમાં પ્રાણ, જુદ્ધ વિશે જાદવને હણવા લાજ તજી નીરવાણ. ૨૨ ત્યારે વાયુનો સુત બોલ્યો આવો મારા ભ્રાત, એટલે નીકુળ જૈને બેઠો નીર્ભયથી સાક્ષાત. ૨૩ ત્યારપછી સહદેવ તો આવ્યા સમઝાવા તે દિશ, રૂપ ભયાનક દેખી ભાઇનું નામ્યું તેણે શીશ. ૨૪ સહદેવ કહે ભાઈ સારૂ કીધું રાખ્યો ડાંગવરાય. ૨૫ હાવે જાદવથી ડરીએ તો કુળમાં ખાંપણ થાય, સાંભળીને વાયુ સુત બોલ્યો બેસો તમે સહદેવ, જાદવને જીતું હું પળમાં શંકરની કરી શેવ. ૨૬ એવામાં કુંતાજી આવ્યાં વાયુજને કે'વાય, તેને દેખી વેહેલાં વેહેલાં દ્રૌપતિએ વિસ્તાર, સુભદ્રા ડાંગવને લાવ્યાં તે સવણુ ની રધાર. ૨૮ ત્યારે કુંતાજી તો આવ્યાં ભીમસેનની પાસ; તેને દેખી વાયુનો સુત નમીઓ તર્ત પ્રકાશ. ૨૯ કુંતા કહે છે દીકરા મારા રાખ્યો કુળનો ટેક, હવે કૃષ્ણ થકી ડરીએ તો હાંસી થાએ છેક. ૩૦ ભીમસેન કે' માતાજી તમ પ્રતાપે નીરધાર, રણમાં સૌને હાર પમાડુ જીતુ નંદકુમાર. ૩૧ એટલે માતાજી ત્યાં બેઠાં પુત્રતણા ગુણ ગાય, પ્રદ્યુમન અકળાયો ત્યારે આતે શું કહેવાય. ૩૨ ત્રણેજ જાણ પાછાં નવ આવ્યાં લાગી ઝાઝીવાર, માટે આજ્ઞા આપો હવે ધર્મ તમે આવાર. ૩૩ એવામાં ત્યાં અરજુન આવ્યા તેણે જાણિ પેર, તેને ધર્મ કહે તમે જાઓ ભીમસેનને ઘેર. ૩૪ કૃષ્ણની સાથે કરવો પડશે સગા થઈ સંગ્રામ, માટે જઈ સમજાવો એને આપણું એ નહી કામ. ૩૫ અરજુન કે' એતો નહિ માને આદરી બેઠો મર્ણ, ડાંગવને આપે કયમ હવે જેણે રાખ્યો શર્ણ. ૩૬ મારૂ કહ્યું એ નવ માને તો પ્રગટે મુજને રીસ,

કૃષ્ણ તણી નીંદા બોલે તો છેદી નાંખુ શીશ. ૩૭ ત્યારે ધર્મ કહે આ વખતે નથી બીજો ઉપાય, માટે શાન્તી રાખીને ભાઈ સમઝાવો એ ન્યાય. ૩૮ એવું સાંભળી અરજુન આવ્યા ભીમ તણે દરબાર, તે તો કુંતાએ જાણ્યું કે ઉઠીને આવ્યાં બાર. ૩૯ અર્જુનને દેખીને બોલ્યાં માતાજી સાક્ષાત, ભીમતણો નથી દોશજ રાયે; સાંભળ મારી વાત, ગંગાતીરે બળતોતો એ દુખથી ડાંગવરાય, તે વખતે તારી તરીયા ત્યાં ગઈ હતી નાવાય. ૪૧ તેણે બળતો દેખી ઉગાર્યો, આપ્યું જીવતદાન; ત્યાર પછી લાવિને સોંપ્યો નૃપને આણે સ્થાન. ૪૨ હાવે એને કાઢી મુકતાં લાજે કુળ નિરધાર,તુજપત્નિ કુંવરને લેઇ બળી મરે આવાર. ૪૩ કુંતાજીનાં વચન સુણીને વિજય થયા રળીઆત, ભીમસેનને મળીઆ આવિ પ્રેમ થકી સાક્ષાત. ૪૪ અરજુન કહેછે વીરવ્રકોદર રાખી કુળની લાજ, માટે ધર્મની પાસે ચાલો આપણ સર્વે આજ. ૪૫ તે વખતે ચારે ભઈ ચાલ્યા નીશ્ચય કરીને મન્ન, આવીને યુધીષ્ટીર પ્રત્યે બોલ્યા સત્ય વચન્ન. ૪૬ મોટા ભઇ ડાંગવને રાખો શર્ણે આણીવાર, કુળની લજ્જા છોડી દેતાં સારૂ નહિ નીરધાર. ૪૭ તે વખતે કુંતાજી બોલ્યાં સાંભળ પાટવી તન્ન, ડાંગવને પાસે તેડો તો માને મારૂ મન્ન. ૪૭ એવું વાકય સુણી માતાનું બોલ્યા ધર્મકુમાર; આજ થકી શરણે રાખ્યો મેં ડાંગવને નીરધાર. ૪૮ તે વખતે પ્રદ્યુમન ઉઠયો ક્રોધ કરી બળવાંન; દ્વારામતિમાં આવ્યો તે તો જ્યાં બળદેવ ભગવાન. ૪૯ ॥ વલણ ॥ વાત કહિ પાંડવ તણી વર્ણવી તેણે ઠારરે, દુર્ગા કહે તે સાંભળી કોપ્યા જગદાધાર રેરેરે. ૫૦ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીર-

ચીને મહાભારથાંતર ગત આદિ પર્વણી પ્રદ્યુમનેન પ્રષ્ટીકૃતો નામ એક પંચાતમોઅધ્યાયઃ ૫૧

કડવું ૫૨ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાંણ, સુણો ભુપ ચતુર સુજાણ; કેહેવું કામનું સાંભળી ઇશ, તેડયા જાદવોને જુગદિશ. ૧ કૃતવર્માને સાત્વકી જેહ, આવ્યા અક્રુરજી વળી તેહ, કર્યો તે સઘળાએ પ્રણામ; બેઠા આસને ત્યાં અભીરામ. ૨ ત્યારે બળદેવ કે' સુણો સર્વ, થયો પાંડવને અતી ગર્વ; માટે થાઓને તમે તૈયાર, કોટી છપ્પન સાથે આ વાર. ૩ કરવો તેહની સાથે સંગ્રામ, મુકી મરજાદાને તેણે ઠામ; લોપી આપણિ એમણે લાજ, માટે સંબંધી શાના એ આજ. ૪ એવી બળદેવની સુણી વાત, થયો સાત્વકી ઉભો સાક્ષાત; કરયું સૈન્ય બધુ સાવધાન, ધર્યાં આયુદ્ધ ત્યાં તો નીદાન. ૫ રહી એટલેથી એ કથાય, હવે પાંડવ એકઠા થાય; કર્યો પાંચે મળીને વીચાર, કેમ જીતાશે નંદકુમાર. ૬ ચક્ર ચતુરભુજનું જેહ, નવ પાછુ ફરે વળી તેહ; તેને હઠાવાને અનુકુળ, જોઇએ શંકર કેરૂ ત્રીશુળ. ૭ ત્યારે ભીમ તો બોલ્યો વચન્ન, કરૂં કપાળીને હું પ્રસન્ન; હેવું કહીને વાયુકુમાર, ગયો શીવને પુંજવા સાર. ૮ પેઠો દેવળમાં રણધીર, બેઠો આસન વાળી ત્યાં વીર, કરે મુખ થકી સ્તુતી એહ, વશ રાખીને ઇંદ્રીયો દેર. ૯ જયજય પીનાકી સુરેશ, જયજય જટીલ જોગેશ; ધર્યાં મુસ્તક ઉપર ગંગ, રાખ્યાં પારવતી અરધંગ. ૧૦ અરધ ચંદ્ર શોભે જેને શીશ, તમે કેવાવો ઇશના ઇશ; વાગાંબર દિસે વીકરાળ, ત્રણ લોક તણા પ્રતીપાળ. ૧૧ તમ પ્રતાપે ધાલ્રી મેહામ, કરવો કૃષ્ણ

સાથે સંગ્રામ; ક્ષત્રી ધર્મ તણી રાખો લાજ; ભયભંજન છો મ
હારાજ. ૧૨ એવી સ્તુતી સુણી તતકાળ, થયા પ્રસન્ન ત્યાં
પશુપાળ, માગમાગને સેવક તુંય, આપુ આ સમે તુજને હુંય.
૧૩ ત્યારે ભીમ કહે મહારાજ, આપો ત્રીશુળ તમારૂં આજ;
જીતી યુદ્ધમાં કૃષ્ણને ઇશ, પાછું આપીશ હું જગદીશ. ૧૪
ત્યારે શંકરે આણિને હેત, આપ્યું ત્રીશુળ મંત્ર સમેત; પછી
પાંડુ તણો સુતસાર, આવ્યો નગ્ર વીશે નીરધાર. ૧૫ કહા-
વ્યું કૃષ્ણ રાજાને ત્યારે આવજો સૈન્ય લેઈ આવારે; એમ ધ-
ટે ત્યાં લખીને પત્ર, તેડ્યા આરથી સારથી તત્ર. ૧૬ એ-
વી રીતે થઇને તૈયાર, બેઠા પાંડુ રાજાના કુમાર; હાવે દ્વા-
રીકાં થકી તદાય, ચાલ્યા ફોજ લેઈ યદુરાય. ૧૭
ગાજે ગોમુખ સંબાળુ ત્યાંય, ચળકે આયુદ્ધ હાથની માંય,
મોટા માતંગની ચાલે હાર, રથ રેવંતનો નહિ પાર. ૧૮ સીં
હ નાદ કરે ઘણા શુર, દળ ચાલે છે સાગર પુર; પદરજ થ-
કી નીરવાંણ, થયો આકાશે ધુંધળો ભાંણ. ૧૯ એવી રીતે
વળી તેણે દીશ, આવ્યા ઇંદ્રિપ્રસ્ત પાસે ઇશ; કર્યો મેદાન
વીશે મુકામ, તંબુ ચોઢી દીધા તેણે ઠામ. ૨૦ પછી ધર્મને
જાણવા માટ, મોકલ્યો મધુસુધને ભાટ; ગયો ધર્મની સભા-
માં તેહ, કહ્યો કૃષ્ણનો સંદેશો એહ. ૨૧ જેવું શ્રી હરીએ
કાવ્યું સાર, તેવું સર્વ કહ્યું નીરધાર; થયું પાંડવને ત્યારે
જાણ; આવ્યા યુદ્ધ માટે રમા પ્રાણ. ૨૨ વળતિ યુધિષ્ટીરે
તેણિવાર; કાવ્યું કૌરવને નીરધાર; ગયો કીંકર દુષ્ટની
પાસ; કહયો સંદેશો ત્યાં તો પ્રકાશ. ૨૩ એવામાં ભાટ ધ-
ર્મનો જેહ, આવ્યો દુર્યોધન પાસે તેહ; બેઉ જણા તણો
સમાચાર, સુણ્યો સંગાથે કૌરવે સાર. ૨૪ ત્યારે બો-

લ્યો દુરયોધન રાય, અમારે છે બેઉ સરખાય; માટે યુદ્ધમાં હારે જે સુર, તેની સાહ્ય કરીશું જરૂર. ૨૪ એવો ઉત્તર સુણી પ્રકાશ, ચાલ્યા બેઉ જણા કેરા દાસ; પોત પોતાના ભુપને સાર, કહ્યો કૌરવનો સમાચાર. ૨૬ પછી પાંડવ લેઈ સેનાય, આવ્યા મેદાનમાં લડવા રાય, કરયો પાંચે જણે સીંહનાદ, ઉઠયા જાદવ સુણી તે સાદ. ૨૭ સામા સામી ઉભી ફોજ ત્યાંય, મારૂ રાગ આળાપે તે માંય; થયા માહારથી ભીરૂ તે ઠામ, કહું વીસ્તારી તેહનાં નામ. ૨૮ સાત્વકીને યુધિષ્ટિરરાય, કૃષ્ણ સામા કીરીટી કેહેવાય; બળદેવને વાયુ કુમાર, સહદેવ સામા કામ સાર. ૨૯ અનીરૂદ્ધને દ્રુપદ તંન, કૃતવર્મા નીકુળ બળવન્ન; એમ ભીરૂ થઈ તેણે ઠાર, યુદ્ધ કરવા લાગ્યા અપાર. ૩૦ ॥ વલણ ॥ દારૂણ યુદ્ધ તે તો કરે ઉછાળે બાણ ગદાયરે; દુરગો કેહે તે તો જુવે ગગને સુરપતિ રાયરેરેરે. ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી શ્રી કૃષ્ણ ઇંદ્ર સૈન્ય સહિત પ્રસ્તે આગતો નામ દ્વીપંચાશતમો અધ્યાય. ૫૨

કડવું ૫૩ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજયરાય, અરજુનને નારાયણ કે છે કરોધ કરી માહાકાય. ૧ સવ્યસાચી તું સઘળે જીતુ યુદ્ધવિશે નીરધાર, પણ આ વખતે મુજને હટવું તોતો ધન્ય અપાર. ૨ હેવું વાકય સુણીને બોલ્યો અરજુન હરીની સાથ, તમારી ઇચ્છા પ્રમાણે થાશે વૈકુંઠનાથ. ૩ ત્યાર પછી અરજુને મુકયાં સાયક પાંચ તદાય, તેતો વાયુ વેગે જઇને લાગ્યાં પ્રભુને પાય. ૪ એટલે હરીએ મંત્ર ભણીને બાંણ મુકયુ તે દિશ, તે-

ણે જઇ મધવાના સુતને દિધી ત્યાં આશીશ. ૫ વળતી બે
ઉ કોપે ચઢીયા અરજુનને ભગવાન, સામાસામી આયુધ
મુકે મંત્ર ભણીને સ્થાન. ૬ અરજુને ઇશ્વરના ઉપર મુકયું
અતિબાળ, તે થકી વન્હી પ્રગટયો હળમાં, થયુ અતી બુમ
રાણ. ૭ તે દેખી ત્રીકમે મુકયુ વરૂણાસ્ત્ર તતખેવ, અગ્નીને હોલ
વીયો વળતી વરસાવી જળદેવ, ફરી અરજુને બાણ મુ-
કયું અર્ધ ચંદ્ર પ્રખ્યાત, તેતો જઈ વીઠલને વાગ્યું ભાળ વી-
શે સાક્ષાત. ૮ ત્યારે ત્યાં ત્રીકમે મુકી શક્તી એક વીકરાળ,
તેણે જોર કરીને ભેદયું પારથકેરૂ ભાળ. ૧૦ હેવું કૃષ્ણનું કૃત્ય
જોઇને કોપ્યો ઇંદ્ર કુમાર, વર્ધગામીની વીધા કરીને મુકયાં
બાણ અપાર. ૧૧ એક તણાં અનેક થઇને વાગે પ્રભુને તે-
હ; તોપણ ક્ષોભ જરા નવ પામે માયા માનુશ દેહ. ૧૨ પ્ર-
ભુએ પણ તે વખતે કીધો શેન્યાનો સંહાર, કુંતા સુતને ક-
રયો ગાભરો રણમાં તેણીવાર. ૧૩ હેવું બળ ઇશ્વરનું દેખી
બોલ્યો પારથવાણ, હાવે મારા હાથ દેખાડું તમને પુરૂષપુરા-
ણ. ૧૪ બાણરૂપી પુશ્પોની પુજા માની લેજો ઇશ, હેવું
કહીને ભાલો મુકયો પ્રભુ ઉપર તે દીસ. ૧૫ કેશવે તે કાપી
નાંખ્યો ક્ષણ નવ લાગી વાર, હેવી રીતે નર નારાયણ વ-
ઢતા અપરંમપાર. ૧૬ બળદેવને ભીમસેન વઢે છે મુકીને
મરજાદા; એક એકને મેણાં મારે કાઢી મોટા સાદ. ૧૭ શંકર
શણ કે પ્રથા પુષ્ટ તું સાંભળને વચન,મારા હળના માર થકી
તો પડશે તારૂતન. ૧૮ ભીમ કહે શીદ ફોગટ ફુલે ગર્વ ક-
રી બળવીર, ગદા ઘાતને ખમે હેવું નથી તારૂં શરીર. ૧૯
તે સમે બળદેવે લીધુ હળમુંશળ પ્રચંડ, ક્રોધ કરી મારયું
તે કાળે કરકડીયું બ્રહ્માંડ. ૨૦ વાયુ સુતને વાગ્યુ તે તો મુર-

છા પામ્યો વીર, તીમીર આવ્યાં નેત્ર વીશેને શીથીળ થ-
યું શરીર. ૨૧ એક ઘડીએ શાતા આવી ત્યારે ઉઠયો રાય,
બળદેવને હણુવાને માટે મુકી તરત ગદાય. ૨૨ તે તો જઇને
વાગી તનમાં શંકરશણુને જ્યારે એટલે લોચન લાલ કરી
ફરી ઉગામ્યું હળ ત્યારે. ૨૩ હેવુ દેખી ભીમસેનને ઉપજી
અદકી રીસ, હળના ઉપર ગદા પછાડી કટકા કીધા વીશ.
૨૪ તેવી રીતે ધરમરાયને વઢે સાત્વકી વીર, બન્યો જણુ બ-
હુ બળીયા કાવે ઈંદ્ર સમા રણુધીર. ૨૫ બાણુ તણી બહુ વ્ર
ષ્ટી કરતા મેઘ તણી જયમ ધાર, કોટીક યોદ્ધા મ્રત્યુ પામ્યા
તે થકી તેણીવાર. ૨૬ કૃતવરમાજે નીકુળ તે પણુ કોપ્યા તે-
ણે દિશ,એક એકના શર કાપી નાંખે આણી અદકી રીશ.
૨૭ સહદેવને પ્રદયુમન કેરાં શાં કરૂં વખાણુ, બાણુ તણી વ્ર-
ષ્ટીએ છાયો આકાશે તો ભાણુ. ૨૮ દારૂણુ યુદ્ધ થયું તે વે-
ળા મુખે કહ્યું નવ જાય, શોણિતની તો સરીતા ચાલી મુસ્ત-
ક માંહી તણાય. ૨૯ કાગ સીચાણા ગદધવ તે તો કરે માંસ-
નો હાર, પ્રેત રૂધીરનું પાંન કરે છે શ્વાન રડે નીરધાર. ૩૦ તે
સમે ત્યાં પારથ બોલ્યો સાંભળો શ્રી જુગદીશ, મીત્ર તમે
છો માટે ઝાજી નથી લાવતો રીશ. ૩૧ નીકર દેહ બદલાવું
નીશ્ચે આ વખતે ભગવાન, હેવું કહી પારથે મુકયું બાણુજ
તેણે સ્થાન. ૩૨ ત્યારે કેશવ કોપે ચઢીયા પ્રલયકાળસમ તે
હ, પાંડવ ઉપર મુકી દિધું ચક્ર સુદરશાન જેહ. ૩૩ તેને આ-
વતું દેખી ભીમે સમર્યા શંકરદેવ, મંત્ર ભણીને મુકયું સામુ
ત્રીશુળતો તતખેવ. ૩૪ ચક્રના ઉપર ચાલ્યું તે તો વેગ થ-
કી વિશાળ, ત્યારપછી તે વઢવા લાગ્યા વરત્યો પ્રલેકાળ,
૩૫ વઢતાં વઢતાં ચઢીયાં એ તો આકાશે નીરવાણુ, તેમાંથી

અગ્ની ઝરે છે વડવાનળ સમ જાણ. ૩૬ ધરતી સઘળી ધ-
રૂજી ત્યારે ખળભળ્યાં પાતાળ, શેશ સળકયો મેરૂ હાલ્યો
ડોલ્યા દશ દીગપાળ. ૩૭ હેવું દેખી સરવે પ્રાણી વીસ્મ-
ય પામ્યા મન, દેવ કહે હાવે શું કરવું કોપ્યા જુગજીમન.
૩૮ ચક્ર ત્રીશુળ બે વજ્ર બરોબર નથી હઠવાના એહ, ત્રણ્ય
લોકનો અંત આવીયો તેમાં નહી સંદેહ. ૩૯ હેવું ધારી દે-
વ મળ્યા સઉ શીવ બ્રહ્માદીક સાર, કરજોડી કેશવની તે તો
સ્તુતી કરતા નીરધાર. ૪૦ ॥ વલણ ॥ આકાશે રહીને કહે
કેશવને સઉ દેવરે, દુર્ગાના સ્વામી કરો ક્ષમા હવે તતખેવ
રેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે માહા
ભારથાંતર ગત આદીપર્વણી કૃષ્ણ પાંડવયો યુદ્ધવર્ણનો ના
મ ત્રીપંચાસતમો અધ્યાય. ૫૩

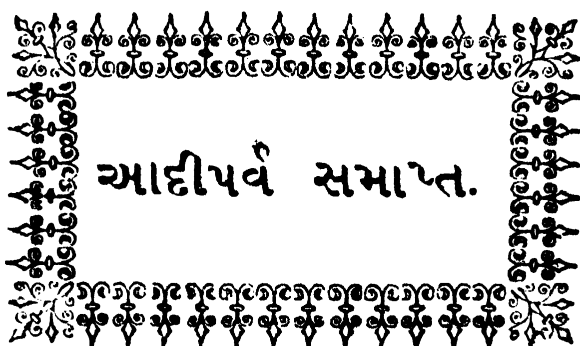
કડવું ૫૪ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાંણ, સુણો ભુપ
ચતુર સુજાણ; કરી ત્રીદશે સ્તુતી જેવારે, થયા પ્રસન્ન પ્રભુ
જ ત્યારે. ૧ કહે દેવને દેવકી તન્ન, તમે ધીરજ રાખોને મ-
ન્ન; હાવે કરૂં છું એનો ઉપાય, જેથી સર્વને શાંન્તી પમાય.
૨ એવું કહીને કેશવે સાર, સંભાર્યા અંજનીના કુમાર; આ-
વ્યા એટલે ત્યાં હનુમાન; નમ્યા શ્રીહરીને તે નીદાન. ૩ પ-
છી કૃષ્ણને કેહે મહાવીર, કેમ બોલાવ્યો સ્યામ શરીર;
રાજચંદ્રની કૃપાથી આજ, કહો તેવું કરૂં હું તો કાજ. ૪
ત્યારે કૃશણ કેહે વાયુકુમાર, વછોડો ચક્ર ત્રીશુળ સાર; એ-
વું સુણીને અંજની તન્ન, ઉડયો હોકારો કરી ગગન્ન. ૫
જેનો દેહ ઘણો વિકરાળ, ફાળ ઉપર મારે છે ફાળ; રાંમ
રાંમ જપે મનમાંય, ઝાલ્યાં ઉછળી આયુદ્ધ ત્યાંય. ૬ પ-

છી ઉતર્યો હેઠળ વીર, બોલ્યો કૃશ્ણ સાથે મતીધીર; મહારાજ સુણો એક વાત, પડતું મુકું છું હું તો સાક્ષાત. ૭ ત્યારે ફાટશે પ્રથ્વી આકાળ, ત્રયણે વજ્ર જઇશું પાતાળ; માટે ધરનારો લાવોને આજ, જેથી થાય ઘણું રૂડું કાજ. ૮ એવું સુણીને સુંદિર સ્યામ, આવ્યા અરજુન પાસે તે ઠામ; ત્યારે અરજુન બોલ્યો તે દીશ, શસ્ત્ર વિના આવ્યા કયમ ઇશ. ૯ સુણી કૃષ્ણ વધા તેણે ઠાર, યુદ્ધ બંધ થયું આણીવાર; કહું તેહનો તુને પ્રકાર; સુણ એક ચીત્તે આણીવાર. ૧૦ ઘોડી ડાંગવ પાસે છે જેહ, ઉર્વશી નામે અપ્છરા એહ; તેને દુર્વાસાએ દીધો શ્રાપ, પડી પ્રથ્વીમાં તે થકી આપ. ૧૧ વજ્ર સાડાત્રણ ભેગાં થાય, ત્યારે શ્રાપથકી એ મુકાય; તેને માટે કર્યો છે સંગ્રામ, ત્રણ વજ્ર મળ્યાં આણે ઠામ. ૧૨ ચક્ર ત્રાશુળને હનુમાન; એતો ત્રયણે અતી બળવાન; પડતાં પ્રથ્વી વીશે નિરધાર, થાય દુનીયાં કેરો સંહાર. ૧૩ માટે ભીમનો અરધો દેહ, અરધું વજ્ર ગણાય છે તેહ; તેને કહો તમે આણીવાર, ઝીલે આવતાં વજ્ર એ સાર. ૧૪ ત્યારે અરજુને આણી ઉલ્લાસ, ભીમસેનને બોલાવ્યો પાસ; આપી આગના તેને રાજન્ન, ઝીલો આવતો અંજની તન્ન. ૧૫ સુણી અર્જુનનો અભીપ્રાય, ઉભો નીચો નમી પુષ્ટકાય; પછી વાંનરને કહે વાત, પડ મારા ઉપર તું ભ્રાત. ૧૬ એટલે કરી ગર્જના અતી, પડ્યો ભીમ ઉપર મહામતિ; મળ્યાં વજ્ર સાડાત્રણ જ્યારે, છુટયો ઉર્વશીનો શ્રાપ ત્યારે. ૧૭ મટી અશ્વનીને થઇ નાર, પ્રભુ કૃપાએ પામી ઉદ્ધાર; નમી કૃષ્ણને કાંમીની તેહ, ગઈ સ્વર્ગે બની દીવ્ય દેહ. ૧૮ તેણે સમે ત્યાં ડાંગવરાય, લાગ્યો શ્રીહરીને આવી પાય; પ-

છી જાદવને તેડી ત્યાંય, આવ્યા પાંડવ નગ્રની માંય. ૧૯ થયો તે સમે જયજયકાર, વાગ્યાં દેવનાં દુંદુભી સાર; આ-દી પર્વતણી આ કથાય, કૃષ્ણ પાંડવ કેરી લીલાય. ૨૦ તેને સાંભળે ભાવથી જેહ, ફરી પામે નહીં તે તો દેહ; બ્રહ્મ હત્યા-દિ પાતક જાય, તેમાં સંશય નહીં જરાય. ૨૧ ॥ વલણ ॥ આદ્ય પર્વ પુરૂં થયું પ્રભુએ રાખ્યો ટેકરે, દુર્ગો કેહે તેને ભ-જો દ્રઢતા રાખી એકરેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુર-ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદીપર્વણી કૃષ્ણેન ઉર્વશ્યાઃઉદ્ધારક્રતો નામ ચતુઃપંચાસતમો અધ્યાય. ૫૪

॥ આદ્યપર્વ સંપુર્ણ. ॥

સભા પર્વ. ૨

અથ સભા પર્વ પ્રારંભ્યતે ॥ શ્રીગણેશાયન નમઃ શ્રી સારદાય નમઃ ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સાંભળ ભુપ કુમાર; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું સભા પર્વ નીરધાર. ૧ સભા પર્વનો મહીમા મોટો પાવન પુન્ય થાય; ભાવ કરીને જે સાંભળશે તેનાં પ્રાશ્ચીત જાય. ૨ દ્વારામતિમાં કેશવ આવ્યા સેન્યા લઇને સંગ; પાંડવ લીલા લહેર કરે પછી આણીને ઉમંગ. ૩ એક દીવસના યોગ વીશે તો યુધીષ્ટીર ભુપાળ; સભા કરીને બેઠા પોતે કુંતાજીના બાળ. ૪ એટલામાં ત્યાં નારદ આવ્યા બ્રહ્માના કુમાર; તેને દેખી આસન આપ્યું યુધીષ્ટીરે સાર. ૫ ત્યાર પછી મુનીવરને પુછ્યું કર જોડી રાજંન; અહો મુનીવર કેમ પધાર્યા બોલો સત્ય વચન. ૬ નારદ કહે નરનાથ તમારા પીતા નર્કની માંય; તેણે એક સંદેશો કહાવ્યો ગયો હતો હું ત્યાંય. ૭ પાટવી પુત્ર છે ધર્મ માહારો તેને કહેજો વાત; મુજને છોડાવાને માટે યજ્ઞ કરે સાક્ષાત. ૮ એવું વાકય સુણીને કહેછે મુનીવરને ભુપાળ; કેવી રીતે યજ્ઞ કરવો તે સત્ય કહો આ કાળ. ૯ નારદ કહે છે નરપતિ એ તો રાજ સુયજ્ઞ કહેવાય; તેમાં શીશી વસ્તુ જોઇએ તેનો સુણ મહીમાય. ૧૦ કૃષ્ણચંદ્રને જીતિ લાવવા પ્રથમ પોતાને ઘેર; ત્યાર પછી બીજા કારજની બનશે સઘળી પેર. ૧૧ વળતી લંકા નગ્રીમાંથી કંચન લાવવું સાર; તે ઠેકાણે ચોકી ફરે છે અંજની

ના કુમાર. ૧૨ જરા સંધને ઘેર પડયા છે બંધીખાને રાય; તેને જઇ છોડાવ્યો ત્યારે સફળ કાર્ય તો થાય; વળી પાતાળે પન્નગ જીતી કરવું મોટું કામ, મણી મંડપ અતી સુંદર તે તો લાવવો આપણે કામ. ૧૩ તેવી રીતે વરૂણ પાસેથી કામ ધેનુ જો આવે; તો તો વીધ વીધ કેરાં ભોજન તરત એતો નીપજાવે. ૧૫ એવાં મુનીનાં વાંકય સુણીને ભુપે કર્યો વીચાર; આ તો સર્વે કામ કઠીણ છે શુ કરવું આ વાર. ૧૬ નારદજી અંતરધ્યાન પામ્યા સભા થકી જે વારે; એટલે સર્વે ભ્રાતને તેડ્યા યુધીષ્ટીરે ત્યારે. ૧૭ સવ્યસાચી ને સમીર કુંવર વળી નીકુળ ને સહદેવ; ચારે ભાઈ ઉતાવળા આવ્યા સભા વીશે તતખેવ. ૧૮ તે સર્વેને તાત તણું દુઃખ કીધું ધર્મે પ્રકાશ; માટે યજ્ઞ કરીને આપણ આપીએ સ્વર્ગ નીવાસ. ૧૯ કૃષ્ણ મારૂતી જરાસંધ ને નાગ લોક નીરધાર; એ ચારે જીતવા પહેલા વળતી બીજો વીચાર. ૨૦ એટલે સહદેવ બોલી ઉઠયો સાંભળો મારા ભ્રાત; કૃષ્ણચંદ્રને જીતવું મારે યુદ્ધ વીશે સાક્ષાત ૨૧ અરજુન કેહે કપીવરને જીતી લાવીશ દ્રવ્ય અપાર; ત્યારે ભીમ કહે છોડાવીશ રાજાઓ નીરધાર. ૨૨ નીકુળ કેહે હું મંડપ લેવા પરવરૂં પાતાળ; એવાં વાકય સુણીને હરખ્યા યુધીષ્ટીર ભુપાળ. ૨૩ ધર્મ કહે ધેનુને માટે ધ્યાન ધરીશ હું ભ્રાત; એટલે જળપતી આપી જાશે સુરભી તો સાક્ષાત. ૨૪ એવી રીતે પાંચે ભાઇએ વેંચી લીધાં કામ; ત્યાર પછી ત્યાં કહેવા લાગ્યા યુધીષ્ટીર અભીરામ. ૨૫ પેહેલા પરમેશ્વરને જીતી લાવવા આપણે ઘેર; વળતી બીજા કાર્યતણી તો કરવી સુંદીર પેર ૨૬ તે માટે સહદેવને આપી જાવાની આજ્ઞાય; ત્યાર પછી

મુકામે ગયા સર્વે તે વેળાય. ૨૭ સહદેવ ટીપણું કાડી જુએ મહુરત તો હમેશ; પણ સારો દાહાડો નવ આવે તેથી પામે કળેશ. ૨૮ ઘણા દીવસ વીત્યા એમ કરતાં ધર્મે જાણી પેર; ત્યારે કરોધ કરીને આવ્યા સહદેવ કેરે ઘેર. ૨૯ યુધીષ્ટીર કહે સહદેવ તુજને શું કહું આણીવાર; પીતા નર્કમાં દુઃખ પામે તું મહુરત ખોળે સાર. ૩૦ તે માટે તૈયાર થઇને વહેલા જાઓ આજ; જે તે રીતે તાત તણું તો કરવું આપણે કાજ. ૩૧ તે વખતે સહદેવે તપાસ્યું ટીપણું તેણીવાર; સનમુખ જોગણીનું ઘર આવ્યું પશ્ચીમમાં નીરધાર. ૩૨ તદપી ધર્મ તણા કહેવાથી તરત થયા તૈયાર; રથમાં બેશી ચાલ્યા ત્યાંથી માદ્રીના કુમાર. ૩૩ ॥ વલણ ॥ જગપતીને જીતવા ચાલ્યા સહદેવ ત્યાંયરે; દુર્ગા કહે તેને મળી જોગણી મારગ માંયરેરેરે. ૩૪ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાતર ગત સભા પર્વણી નારદેન ધર્મસ્ય કૃષ્ણોપદેશ કતો નામ પ્રથમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન કેહે શુણ રાય, સહદેવ તણો મહીમાય; મહાવનમાં આવીયો તેહ, સુત માદ્રીતણો વળી જેહ. ૧ આવી યોગીણીઓ તેણે ઠાંમ, પછી કેહેવા લાગી તે તમામ; અલ્યા જોશી તું સાંભળ વાણ, કેમ ભુલ્યો તું આજ અજાણ. ૨ તોડી મર્યાદા અમારી રાય, કૃષ્ણચંદ્રને જીવતા જાય; માટે માનો કહ્યું ક્ષત્રીરાજ, કરો યુદ્ધ તમે વળી આજ. ૩ સુણી સહદેવ બોલ્યા વચન, કરી વીચાર પોતાને મન; અરે માત શું ભોલો અન્યાય, સ્ત્રીઓ સંગાથે કેમ લડાય. ૪ તમને જીતે નથી જશ વારૂ, હાર પામ્યા

થી મરવું સારૂં, બેઉ વાતે નથી લાભ લેશ, માટે કરવો ધ
ટે નહીં કળેશ. ૫ ત્યારે જોગણીએ તેણીવાર, માર મારવા
માંડયો અપાર; એવું દેખીને સહદેવ વીર, કોપ્યો કામની
ઉપર ધીર. ૬ બાણ મુકવા માંડયાં અપાર, જાણે ચોમાસે
મેઘની ધાર; વાગે જોગણીને આવી તેહ, તેથી શ્રવે છે રૂ
ધીર દેહ. ૭ રક્ત બીંદુ પડે ઉરવિમાંય, થાય એટલી યોગ
ણી ત્યાંય; કોટી કામનીઓ થઇ સાર, મારે સહદેવને ઘણો
માર. ૮ ત્યારે સહદેવે કીધો ઉપાય, અગ્નીબાણ મુકયું મ
હાકાય; વસ્ત્ર જોગણી કેરાં જેહ, બાળી ભસ્મ કરયાં સહુ તે
હ. ૯ થઇ નગ્ન તે નારીઓ જ્યારે યુદ્ધ બંધ કરયું તેણી
વારે; ઉંધું ઘાલી બેઠો રથમાંય, ત્યારે દેવીઓએ પુછયું
ત્યાંય, અલ્યા કેમ તજ્યો તેં સંગ્રામ, થયો કાયર શું
આણે ઠામ; સુણી બોલીઓ સહદેવ ભુપ, બાઈ તમે છો ન
ગ્ન સ્વરૂપ. ૧૧ માટે નીચું જોયું મેં સાક્ષાત, ફરી વસ્ત્ર પે
હેરી આવો માત; એવાં વીરનાં સુણી વચન, જોયું જોગ
ણીઓએ રાજન. ૧૨ નગ્ન દીઠી પોતાતણી કાય, ત્યારે
વીસ્મય મનમાં થાય; સહદેવ તણું જાણ્યું કામ, તેથી પ્ર-
સન્ન થઈ તે ઠાંમ. ૧૩ પછી બોલીઓ તે તેણે સ્થાંન, મા
ગ પુત્ર તું તો વરદાન; ત્યારે સહદેવ કેહે સુણો માય, આ-
પો તમારી મુને વિધાય. ૧૪ રક્તબિંદુ શ્રવે યુદ્ધ માંય, થા
ય એટલા સહદેવ ત્યાંય; આપો મુજને એ વરદાન, જેથી
જીતું જઈ ભગવાન. ૧૫ ત્યારે યોગણી કેહે સુણ ભુપ, થ-
શે યુદ્ધમાં ઝાઝાં સ્વરૂપ; આપી એવી રીતે વરદાન, થઈ
યોગણી અંતર ધ્યાન. ૧૬ પછી પાંડુરાજાનો કુમાર, આ-
વ્યો દ્વારીકામાં નિરધાર; ભાગોળે ઉભો રહીને રાય, કર્યો

એકુ તે સમે ઉપાય. ૧૭ દુત મોકલ્યો નગ્રની માંય, કાહા-
ડ્યો કૃષ્ણને સંદેશો ત્યાંય; સામા આવી લાગો સઉ પાય,
નિકર નિકળજો લડવાય. ૧૮ એવી રીતે કાહાડ્યું રાજન,
આવ્યો દુત જ્યાં જુગજીવન; કહી કૃષ્ણને તેણેજ વાત, ત્યારે
ખુશી થયા જગ તાત. ૧૯ પછી આવીયા સભાની માંય, ક
રયું જાણ તમામને ત્યાંય; સુણી જાદવને ચડી રીશ, બોલ્યો
સાત્વકીતો તેણે દીશ. ૨૦ આપણે આસરે પાંડુ બાળ, પા-
મ્યા જગતમાં કિર્તિ વિશાળ; વાધ્યો તે થકી ગર્વ અપાર,
નથી ગણતા કોઇને લગાર. ૨૧ નડે પોતાના થઇ એહ, સ
ર્પ શત્રુની માફક તેહ; માટે કરવું યુદ્ધ આવાર, નવ રાખ-
વી દયા લગાર. ૨૨ એવો નિશ્ચય કરી તમાંમ, થયા તૈયા-
ર સઉ તે ઠામ; પેર્યાં બખ્તર પાખર સાર, ગ્રહ્યાં હાથ વિ
શે હથિયાર. ૨૩ ચઢયા વાહન માથેજ વીર, સીંહનાદ કરે
રણધીર; એવી રીતે લઈ દળઅતિ, આવ્યા સહદેવ સામા
શ્રીપતિ. ૨૪ જોઇ આવતી સેના અપાર, કર્યો સહદેવે ચા-
પ ટંકાર; એવે આવી પોહોચ્યા ધનશ્યામ, કહ્યું સહદેવ-
ને તેણે ઠામ. ૨૫ અલ્યા જોશી શું આવ્યો વિચારી, ભુલ્યો
મહુરત જોતાં તું ભારી; અમારી જોડે લડતાં પ્રકાશ, નવ
રાખીશ જીવ્યાની આશ. ૨૬ ત્યારે બોલીયો માદ્રીનો તન,
સુણો વારતા જુગજીવન; સુરા હોય છે જે કોઈ પ્રાણી, ન-
થી બોલતા તે ગર્વ વાણી. ૨૭ વગર બોલ્યા વઢે રણમાંય,
ઓળખાણ ન કાઢેજ ત્યાંય; એવું કહીને મર્મ વચન, મુ-
ક્યું સાયક આદરી મન. ૨૮ વાગ્યું શ્રીકૃષ્ણને આવી તેહ,
પેઠું ભાથામાં ભેદીને દેહ; ત્યારે કૃષ્ણે મુકયું અગનાસ્ત્ર, સા
મું સહદેવે મુકયું મેઘાસ્ત્ર, ૨૯ તેના ઉપર દામોદરે સાર, અ

નીલાસ્ત્ર મુક્યું નિરધાર; ત્યારે સહદેવે વિચારી ત્યાંય, પર્વતાસ્ત્ર મુક્યું રણમાંય. ૩૦ એવું દેખી કોપ્યા યદુબાળ, વજ્ર બાણ મુક્યું વિકરાળ; એમ યુદ્ધ વિશે તેણે સ્થાન, ઉતર્યા બેઉ જણ સમાન. ૩૧ ત્યારે જાદવ મળી તમામ, અપત યુદ્ધ કરયું તેણે ઠામ; કોપ્યા બળદેવ તે પણ ત્યાંય, મારે મુશળ મુસ્તક માંય. ૩૨ સહદેવ ઉપર તહાય, પડે એકે કાળે કોટી ઘાય; શ્રવે દેહથી શોણિતધાર, રક્તબીંદુ પડે છે અપાર. ૩૩ થયા તેટલા સહદેવ ત્યાંય કોટી સત્તાવન રણમાંય; મારે સામટા તેટલાં બાણ, વાળ્યો જાદવનો સંધરાણ. ત્યારે બળદેવને કહે સ્યામ, સુણો ભ્રાત તમે અભીરામ; વધ્યા જાદવથી સહદેવ, કંઇ કારણ છે સત્યમેવ. ૩૫ હવે શી રીતે એતો જીતાય, માટે લાગીએ એહને પાય; પછી યુદ્ધ રેહેવા દેઈ સાર, ગયા સહદેવ સાંમા મોરાર. ૩૬ ॥ વલણ ॥ કરજોડી કેશવ કહે સહદેવને નિરધારરે; કુ ગોં કેહે તેનો કરૂં શ્રોતાજન વિસ્તારરેરેરે. ૩૭ ઈતીશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત સભાપર્વણી સહદેવ કૃષ્ણસ્ય વિજીતો નામ દ્વિતીયો અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જન્મેજય રાય; શેવકનો મહિમા વધવાને શ્રીહરી લાગ્યા પાય. ૧ કૃષ્ણ કહે માદ્રીના દીકરા તુજને તો સાબાશ; હું હાર્યો ને તું તો જીત્યો માટે પુરૂ આશ. ૨ માગ માગ મુખથી આ વખતે આપું હું વરદાન; એવું સુણી સહદેવ બોલ્યા હાસ્ય કરી તે સ્થાન. ૩ તમને હું પ્રસંન થયોછું દેવ

ફ્રીનંદન આજ; તે માટે જે ઇચ્છા હોય તે માગોને મહારા
જ. ૪ કૃષ્ણ કહે પહેલો હું માગું તુજ પાસે રાજંન; ત્યાર
પછી તું માગી લેજે પાંડુ કેરા તંન. ૫ વળતી સહદેવ પાસે
માગે જગપતી જદુરાય; આજ પછી કરવી નહીં રણમાં
વઢવાની વિધાય. ૬ સાંભળીને સહદેવ બોલીયો બહું
સારૂં જુગદીશ; હવે હું માગું તે આપો કૃપા કરીને ઇશ ૭
પાંડુના સુત પાંચેમાંથી એકનું મ્રત્યુ થાય; તે વખતે મરવું
તમારે માગું એ જદુરાય. ૮ કૃષ્ણ કહે ધન્ય ધન્ય તુંને ભા
ઇ ચાલો હવે ઘેર; મુજને તેં તો બાંધી લીધો ખરે ખરો ખુ
શીભેર. ૯ એમ કહીને તેડી લાવ્યા નગ્ર વિશે નિરધાર; ત્ર
ણ દિવસે રાખી સંગાથે કૃષ્ણ થયા તૈયાર. ૧૦ ઈંદ્રપ્રસ્થમાં
સહદેવ આવ્યા પ્રભુને લેઇને સંગ; સર્વને શ્રીકૃષ્ણ મળ્યા
ત્યાં આણીને ઉમંગ. ૧૧ યુધિષ્ટિરે કીધી વળતી યજ્ઞકાર્ય
ની વાત; તે સાંભળીને પ્રસન્ન થયા ત્યાં પુરૂષોતમ સાક્ષાત.
૧૨ એવામાં અગ્નિ આવ્યો ત્યાં બ્રાહ્મણનો ધરી દેહ; પીંડ
રોગીને પીળો વપુએ વ્રદ્ધ સરીખો તેહ. ૧૩ પાંડવ ને શ્રી
કૃષ્ણને નમીયો અગ્નિ તેણીવાર; વળતી આશીષ દેઈને
પોતે કહેવા લાગ્યો સાર. ૧૪ કર જોડી કૃશાનું કહે છે ઉગા
રો રાજંન; કૃપા કરી આ રોગ મટાડો માગું એહ વચંન.
૧૫ દ્વાપરયુગમાં મરૂતરાયે કીધા યજ્ઞ અપાર; હસ્તી સુંઢ
પ્રમાણે હોમી મારામાં ઘૃત ધાર. ૧૬ મારાથી તે ખાઇ ન
શકાયું તેથી બગડી કાય; તેને મટવા માટે હું તો જાણું એ
ક ઉપાય ૧૭ ઈંદ્રતણું વન ખાંડવ તેમાં ઔશધીઓ અ
પાર; તે સર્વેનો ભક્ષ કરૂં તો વ્યાધી મટે આવાર. ૧૮ પણ
તે સુરપતિ કેરો મુજને ભય લાગે છે મન્ન, માટે મુજ સંગા

થે આવો પાંડુ કેરા તન્ન. ૧૯ એવાં વાક્ય સુણીને અરજુન તર્ત થયા તૈયાર; શ્રીહરીને સંગાથે લેઈ ચાલ્યા તેણીવાર. ૨૦ ખાંડવ વનમાં આવી આપી અગ્નીને આજ્ઞાય; ત્યારે તેણે બાળવા માંડી ઔષધી સર્વે રાય. ૨૧ ઈંદ્રતણા સેવકે જાણી જ્યારે તેતો વાત; ત્યારે તે પુરૂહુતના આગળ પ્રસીદ્ધ કરયું સાક્ષાત. ૨૨ એટલે સુરપતિ કોપે ચડીઓ મેઘ બોલાવ્યા બાર; તેને કેહે અગ્નિના ઉપર વરશો મુસળધાર. ૨૩ તે વખતે સર્વે મેઘ ચઢીયા ચમકે છે ચપળાય; ઘોર ગર્જના થાય કારમી વાયુ ભયાનક વાય. ૨૪ એવું દેખી અરજુને ત્યાં મુકયાં સાયક ચાર, તેનાં અગણિત બાણ થઈને ગુંથાયાં નીરધાર. ૨૫ દ્વાદશ યોજન કેરો બનીયો ખુંપો ઉંચો ત્યાંય, મુશળ ધારે મેઘ પડે પણ બીંદુ ગરે નહીં માંય ૨૬ અગ્નીએ વન સર્વે બાળ્યું હેલામાં તે ઠામ; મેઘતણું બળ કંઇ નવ ચાલ્યું આવ્યા પછી મુકામ. ૨૭ મયનામા એક દૈત્ય રેહેતો તો ખાંડવ વનમાં સાર; તેવો તે મહીં બળવા લાગ્યો ત્યારે કર્યો પોકાર. ૨૮ તેનો શબ્દ સુણીને અરજુને કાઢયો તેને બાહાર; ત્યારે તેતો કેહેવા લાગ્યો દૈત તણો કુમાર. ૨૯ અહો ભુપતી મુંજને આવડે ચીત્રતણી કળાય; જળ ઠેકાણે સ્થળ દેખાડું સ્થળમાં જળ જણાય. ૩૦ મુજને બળયો રાખ્યો તેથી કરૂં તમને ઉપગાર; સભા એક રચી આપું મોટી શોભાનો નહીં પાર. ૩૧ એવામાં વાસવ ત્યાં આવ્યો લાગ્યો બેઉને પાય; મુખથી કેહે અપરાધ માયરો ક્ષમા કરો યદુરાય. ૩૨ પુરૂહુતને નરનારાયણ બેઉ મળીયા તેણે ઠાર; વળતી ઈંદ્ર મુકામે આવ્યો દેવતણો સરદાર. ૩૩ વીશ્વનરનો રે

ગ હણાયો થયો વપુએ લાલ; તેથી તેણે બે વસ્તુઓ આ
પી ત્યાં તતકાળ. ૩૪ અભંગરથને અખુટ ભાથો આપી
લાગ્યો પાય; ત્યાર પછી નીજ ઘેર પધાર્યા અરજુનને જદુ-
રાય. ૩૫ ॥ વલણ ॥ એવી રીતે કાપીયું અગ્ની કેરૂં દુઃખ
રે; દુરગો કેહે તેને ભજો તેથી થાય સુખરેરેરે. ૩૬ ઈતીશ્રી
પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે માહા ભારથાંતર
ગત સભા પર્વણી કૃષ્ણ અરજુનને જાત વેદસ્ય અજીર્ણ ના
શ કતો નામ ત્રતીયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુ-
ણ સત્યવાદી રાય; વળતી મયનાંમે રચી આપી પાંડવને
સભાય. ૧ તેમાં ચીત્ર અલૌકિક કાઢયું શોભાવા નહી પા-
ર; પાણી કેરા હોજ બનાવ્યા પુષ્પ ઝાડ તે ઠાર. ૨ વળતી
સોનું લેવા માટે વીજય થયા તૈયાર; તેની જોડે ચાલ્યા બે
ઉ ભીમ અને કીરતાર. ૩ સીંધુ કેરે કાંઠે આવ્યા ત્રણે જ
ણ બળવાન્ન; ત્યારે અરજુન પ્રત્યે બોલ્યા પોતે શ્રી ભગવા
ન ૪ નારાયણ કેહે સખ્ય સાચી હવે શો કરવો ઉપાય શો
યોજનનો સીંધુ આવ્યો તે શી રીતે તરાય. ૫ એટલે અ-
રજુન કેહેવા લાગ્યો ધીરજ રાખો ઇશ; બાણતણો સેતુ બાં-
ધીને જઇસું શ્રી જુગદીશ. ૬ એવું કહીને ચાંપ તાણીયું
કીધો ત્યાં ટંકાર; તેનો શબ્દ સુણીને આવ્યા અંજનીના
કુંમાર. ૭ વાયુપુત્રે પુછયું આવી કયાં જાઓછો રાય;
આ ઠેકાણે કેમ ઉભા છો તેનો કોહો મહીમાય. ૮ ત્યારે પાં
ડું પુત્ર કેહે છે સાંભળો અંજની બાળ; લંકામાં સોનું લે-
વાને જાવું છે આ કાળ. ૯ બાણતણો સેતુ બાંધીને આવી

શું તે ઠાર; જેવી રીતે રાઘવ પામ્યા અર્ણવ કેરો પાર. ૧૦ એવાં વચન સુણીને બોલ્યો કપીવર આણી રીશ; તારો સેતુ તોડી નાંખું ક્ષણમાં આગે દિશ. ૧૧ અરજુન કે ત્રણ ફેરા તોડું જોતું મારો પાજ; તો તો મારે બળી મરવું અહીં ચીતા બનાવી આજ. ૧૩ વાયુસુત કે ત્રણ ફેરા આ સેતું નવ તોડાય; તારે તારો દાસ થઇને સાચવું નીત્ય ધ જાય. ૧૩ એવી રિતે હરીના સુણતાં કીધી પ્રતીજ્ઞા વીર; વળતી વીજયે બાણ ચઢાવ્યું રાચી મનમાં ધીર. ૧૪ ગુરુનું સ્મરણ કરીને મુકયું સાયક તે નીરવાણ; તેના મંત્ર પ્રતાપે બનીયાં અસંખ્ય કોટી બાણ. ૧૫ તેથી ત્યાં સેતુ બંધાઇ સંપુરણ રાજન્ન; એટલે તેના ઉપર કુદયા અંજની કેરા તન્ન. ૧૬ સાયક સહુ વીખારાયાં તેથી તુટયો સેતુ સાર; ત્યારે બીજે ફેરે બાંધી સેતુ ત્યાં નીરધાર. ૧૭ તે પણ કપીએ તોડી નાંખી એક ક્ષણુંની માંય; ત્યારે કેશવ કશ્યપ બનીયા સાગર જળમાં ત્યાંય. ૧૮ ત્રીજે ફેરે કુંતા પુત્રે બાંધ્યો જ્યારે પાજ, એટલે તેની નીચે આવ્યા અવીનાશી વ્રજરાજ. ૧૯ કપીવર કુદાકુદા કરે પણ નવ હાલે જરાય; ત્યારે પર્વત ઉપર ચઢીયા ક્રોધ કરી માહાકાય. ૨૦ ત્યાંથી હોકારો કરી પડીયા સેતુ ઉપર વીર; તદપી તે નવ તુટી ત્યારે મુકી મનની ધીર ૨૧ ગર્વ મટયો મારૂતિ કેરો આવી લાગ્યા પાય; કરજોડીને સ્તુતી કીધી નરહરીની તહાય. ૨૨ પછી ત્રયણેને તેડી લાવ્યા લંકામાં નીરધાર; વીભીષણને મળીયા ત્યારે વરત્યો જયજયકાર. ૨૩ મંદોદરી તેણે સમે લાવ્યાં લક્ષ્મીવરને પાય; ભાવ કરીને કીધી વળતી ઇશ્વરની પુજાય. ૩૪ ભાતભાતની રસોઇ બનાવી કરાવ્યું ભોજન;

વળતિ બાગમાં ફરવા નીકળ્યા ભીમને અંજની તન્ન. ૩૫
વાડીમાં જઇ ફળ ફુલ ખાધાં સુણ જનમેજયરાય; તે ઠેકા
ણે ભીમે દીઠું સરોવર એક તદાય. ૩૬ તેમાં નાહાવા સારૂ
પડીઓ કુંતાનો કુમાર; મધ્યે જાતાં બુડવા માંડયો થાકયો
અપરમપાર. ૩૭ ત્યારે બુમો પાડી બોલ્યો વાયુ કેરો ત
ન્ન; કાઢ કાઢ ઓ મારૂતી મુંજને થાશે દેહ પતન્ન. ૩૮ એવું
સાંભળી અંજની પુત્રે પુચ્છ વધારયું સાર; તેણે વળગી
બાહાર નીકળ્યો કુંતાનો કુમાર. ૩૯ વળતિ મારૂતિને કેહે
છે પાંડુ કેરા બાળ; ઘણાં ઘણાં નવાણ જોયાં પણ સરોવર
આ વીસાળ. ૩૯ એવું સાંભળી હશીને બોલ્યો વજ્ર દેહી
તે ઠાર, ભીમને કહે છે ને હોય સરોવર; ખોટું જળ નીર
ધાર. ૩૧ કુંભકરણના મુસ્તક કેરી કોપરી આ કહેવાય; તે
માં ચોમાસાનું પાણી આવી ભરાયું રાય. ૩૨ એવું સાંભ
ળી ભીમ કહે તું સાંભળ અંજની તન્ન; મુખથી તું મીથ્યા
બોલે છે માને નહીં મુજ મન્ન. ૩૩ ત્યારે મારૂતીએ વધા
રયું ફરીથી પુચ્છ તે ઠાર, કોપરી પાછળ વીંટાળી તે ઉંધી
પાડી સાર. ૩૪ તેથી જળનો રેલો ચાલ્યો નદીના જેવો
ત્યાંય; કોપરી દેખી કુંતાનો સુત સ્તબ્ધ થયો મનમાંય, ૩૫
વળતી ત્યાં વ્રકોદર બોલ્યો સાંભળ વાંનર વાત; તારા જેવો
બળીયો તો મેં નવ દીઠો સાક્ષાત. ૩૬ એવું સાંભળી અં
જની સુત કેહે નથી તુજને ઓળખાણ, તું તો મારો ભ્રાત
થાઉં છું સત્ય કહું નીરવાણ. ૩૭ વાયુ કેરા મંત્રથી પ્રગ-
ટયા તુંને હું બે વીર, તે માટે આપણ ભઈ થઇએ સત્ય ક
હું રણધીર. ૩૮ કુંભકરણની કોપરી દેખી ભીમે કીધો કયા
સ, આનામાં બળ કેટલું હશે કેવડો દેહ પ્રકાશ. ૩૯ એવું

સમજી અંતર વીશે થયો ગર્વનો નાશ, વળતી બેઉ જણ આવ્યા ત્યાંથી કૃષ્ણ કીરીટી પાસ ૪૦ વીભીષણે આપ્યું ત્યારે સોનું તેણે ઠાર; તેને લેઈ નરહરીને ભીમ તર્ત થયા તૈયાર. ૪૧ મારૂતીએ પોચાડ્યા પછી ઇંદ્રપ્રસ્થની માંયઃ એવી રીતે વિજય કરીને અરજુન આવ્યા ત્યાંય. ૪૨ તેને થોડા હાહાડા વીત્યા પછી રાજન; ભીમસેન તૈયાર થયો પછી હીંમત રાખી મન. ૪૩ તેની જોડે ચાલ્યા બેઉ અરજુનને જદુરાય; મગધ દેશમાં આવ્યા તેતો ત્રયણે જણ માહાકાય. ૪૪ ભાગોળેથી ધરીયાં ત્રયણે બ્રાહ્મણ કેરાં રૂપ; જરાસંધને ઘેર પધાર્યા કળા કરી અનુપ. ૪૫ તે વખતે પુજામાં હતો જરાસંધ ભુપાળ; ત્રયણે જણ ત્યાં બેઠા આવી આશીશ દેઈ ત્રતકાળ. ૪૬ ત્યારે તેના સામુ જોઇ બોલ્યો ભુપ સુજાણ, શી ઈચ્છા છે વિપ્ર તમારે તેતો કહો નીરવાણ. ૪૭ એવું સાંભળી કૃષ્ણ બોલીયા જેની ઝાઝી બુદ્ધ; ભુપતી અમને ત્રયણે જણને આપોને તમો યુદ્ધ. ૪૮ ત્યારે જરાસંધે કીધો અંતરમાં વીચાર; આતો કોઈ કપટી દીસે છે ક્ષત્રીના કુમાર. ૪૯ તોપણ બ્રાહ્મણ થઇને માગ્યું માટે કરૂ સંગ્રામ; એવું મન વીશે વિચારી બોલ્યો તેણે ઠામ. ૫૦ અવિનાશીને કેહે છે એતો ઓળખીઆ માહારાજ વસુદેવના પુત્ર તમે છો નથી તમને કાંઇ લાજ. ૫૧ સત્તર ફેરા હારી નાઠા મારાથી જુગદીશ; તે માટે તમ સાથે હું તો નથી લડવાનો ઇશ. ૫૨ વળી આ અરજુન ઈચ્છા રાખે યુદ્ધ તણી મુજ સાથ; પણ એનાથી નવ્ય ખમાયે રણમાં મારા હાથ. ૫૩ એક પોર લડે મુજ સાથે એવો વાયુ તન; તેની સાથે યુદ્ધ કરીશ હું સત્ય કહું વચન. ૫૪ એવી રીતે કહીને

ઉઠયો લડવાને નીરધાર; એંસી મણની ગદા ગ્રહીને નીકળ્યો
પુરથી બાહાર. ૫૫ પોત પોતાની હદ આંકીને ઉભા બે બ-
ળવાન; મેરૂને મંદરાચળ જેવા દીસે તેણે સ્થાન ૫૬॥ વલ-
ણ ॥ લોહતણી સાંકળ વડે પછી નંધાયા કાયરે દુર્ગો કે દારૂણ
વઢે તેનો કહુ મહીમાયરેરેરે. ૬૭ ઈતી શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી
દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત સભાપર્વણી ભી-
મેન જરાસંધ યુધ્ધેન આગતો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ॥૪॥

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન કેહે સુણરાય, જરાસંધ
તણો મહિમાય; ભીમસેન તણા અંગ માંય, મારે ઉછળીને
ગદા ત્યાંય, ૧ વાયુપુત્ર વળી તેણે દિશ, મારે ગદાઓ આણીને
રીશ; સામા સામી ગદા અથડાય, ત્યારે તેમાંથી અગ્નિ ઝ-
રાય. ૨ પડયા પૃથ્વીમાં ખાડા તે ઠામ, વઢે એવી રીતે રા-
ખી હામ; જરાસંધની વાગે ગદાય, તેથી ભીમનું અંગ પી-
ડાય. ૩ ભીમસેન તણી ગદા જેહ, વાગે ફુલ બરાબર તેહ
વઢતાં ચાર ઘડી થઇ જ્યારે, તોડી સાંકળ ભીમેજ ત્યારે. ૪
નાશવાનો જ્યાં કર્યો વિચાર, ત્યારે પાસે આવ્યા કીરતાર;
આપી ધીરજ ત્યાં દીનાનાથ, દેહ ઉપર ફેરવ્યો હાથ. ૫ થઇ
તે થકી સાવધ કાય, બળ આવીયું ઝાઝું તદાય; ત્યારે હોકા-
રો કરી તે ઠાર, ટુટયો લડવા વાયુકુમાર, ૬ મત્યું આદરીને
પછી મન્મ, કરયું દારૂણ યુદ્ધ રાજન્ન; લડે રાત્રીને દિવસ
શોય, નથી પામતા વિશ્રામ કોય. ૭ વિત્યા છવીસ દિવસ
જ્યારે, પૃથ્વી કંપ થયો તેણી વારે, જરાસંધને મારતાં મા
ર, ભાગી ભીમની ગદાઓ ચાર. ૮ તોય લેખવતો નથી એ
હ, જેનો વજ્રથી વસમો દેહ; ગભરાયો તેથી વાયુ તન્ન, ફ-

નાસવાનું ધારયું મન્ન. ૯ ત્યારે પ્રભુએ આવી તે પાસ, કહ્યું કાનમાં સત્ય પ્રકાશ; હવે છોડશો નહીં તમે ટેક, એનું આયુષ્ય છે દીન એક. ૧૦ કાલનો દિન વિતશે જ્યારે, બતાવીશ હું ઉપાય ત્યારે, માટે ધીરજ રાખીને મન્ન, કરો શત્રુતણું તો છેદન ૧૧ ત્યારે ભીમને હિંમત આવી, બાઝયો યુદ્ધ વિશે ગદા લાવી; કરે ક્રોધ કરીને પ્રહાર, જરાસંધના ઉપર સાર. ૧૨ એવો કરતાં ઘોર સંગ્રામ, થયા દિવસ પુરા તે ઠામ; સત્તાવીશમે દિવસ રાય, જોયું કૃષ્ણ સામું પુષ્ટકાય. ૧૩ ત્યારે શ્રીહરીએ કરી સાંન, ચીરી દેખાડ્યો પોતે સ્થાન; તેને દેખીને કુંતાકુમાર, થોડા સાચવી ઉભો તે ઠાર. ૧૪ આવ્યો મારવા ભુપતિ જ્યારે, બેઉ ચર્ણ ઝાલ્યા તેના ત્યારે; ચીરી નાંખ્યો પછી નિરધાર, ત્યારે વરત્યો જયજયકાર. ૧૫ તેનાં ફરચાડીયાં લેઈ ત્યાંય, નાંખ્યા ઉછાળીને દીશા માંય; તેને એક ક્ષણું થઈ જ્યારે, આવી ભેગાં થયાં તેણીવારે. ૧૬ થયો સાવધ દેહ તદાય, ત્યારે ઉઠયો જરાસંધરાય; તેને જોઇને વાયુનો તન્ન. બોલ્યો કૃષ્ણની સાથે વચન્ન. ૧૭ સુણો વાત તમે જુગદીશ, નથી જાવાનો હું આગે દીશ; સુણી કૃષ્ણ કહે તેણે ઠામ, ચીરી નાંખી કરો એક કામ. ૧૮. બનાવો વેળુના શિવરાય, જેને સાચવો પોહોર સવાય; તેથી આવશે એનો અંત, એવું બતાવીયું ભગવંત. ૧૯ ત્યારે ભીમ ઘણો બળ દાખ્યો, ફરી રાજાને ત્યાં ચીરી નાંખ્યો; કર્યા માટી તણા પંચસ્કંધ. ત્યારે મ્રત્યુ પામ્યો જરાસંધ. ૨૦ આવી એટલે જેની નાર, કર્યો વિલાપ ઝાઝો તે ઠાર; તેને શ્રીહરીએ કરયું જ્ઞાન, શોક સમાવીયો ભગવાન. ૨૧ પછી પુત્ર હતો તેનો સાર, સહદેવ

નામે નિરધાર; તેની પાસે પ્રભુએ તે ઠાર, કરાવ્યો દાહ કે-
રો સંસ્કાર. ૨૨ પછી સોંપીયું તેહને રાજ, કરયું એવી રી
તે શુભ કાજ; હતા કેદખાનામાં જે ભુપ, તેને છોડાવ્યા સ્યા
મ સ્વરૂપ. ૨૩ તેનાં ક્ષૌર કરાવી તે ઠાર, આપ્યા પેહેરવાને
અલંકાર; વળતી જમાડી સૌને તદાય, કર્યા વાહન સાથે વિ
દાય. ૨૪ પછી ત્રયણે જણા તેણીવાર, ચાલ્યા ત્યાંથકી તો
નિરધાર;આવ્યા ઇંદ્રપ્રસ્થ પુરમાંય, મળ્યા ધર્મરાજાનેજ ત્યાં
ય. ૨૫ ॥ વલણ ॥ જરાસંધને જીતીને આવ્યો વાયુ તનરે,
દુર્ગા કેહે તેણે સમે નીકુળ વિચારે મનરેરે. ૨૬ ઇતિશ્રી
પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરધાશંકર વિરચિતે મહાભારથાંતર ગત
સભાપર્વણી ભીમેન જરાસંધ વીજીતો નામ પંચમો અધ્યાય.

કડવું ૬ ઠું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુણ સ
તવાદી રાય; વળતી મણીમંડપ લેવાને નિકુળ તતપર થા
ય. તે વખતે ભગવાને લખીઓ પત્રજ તેણી વાર; બ
ળીક કેરૂં નામજ લખીયું મથાળે નિરધાર; ૨ ધર્મ ભીમનું
લખીતંગ કરિને નિકુળને આપ્યો એહ; તેણે લેઇને કોશે
બાંધ્યો પત્રજ સુંદીર તેહ. ૩ વળતી માદ્રીનો સુત નિકળ્યો
નગ્ર થકી તતકાળ; વાયુ વેગે રથમાં બેશી પરવરીઓ પા
તાળ. ૪ નાગ લોકની પાસે આવી બોલ્યો મુખ વાણ;
મણી મંડપ આપો તમારો નહીં તો ખોશો પ્રાણ. ૫ પાંડુ-
રાયનો આત્મજ હું છું નીકુળ મારૂં નામ; રાજસુનામે ય-
જ્ઞ કરવો છે સત્ય કહું આ ઠાંમ. ૬ ત્યારે નાગ હસીને બો-
લ્યા સાંભળ બાળક વાત; જો જીવ્યાનો ખપ કરૂં તો ના-
શી જા સાક્ષાત. ૭ એટલે નીકુળ કોપે ચઢીયો કર્યો ધનુષ્ય

ટંકાર; નાગની ઉપર મુકવા માંડયાં સાયક તિવ્ર અ પાર. ૮ એવું દેખી પન્નગને તો પ્રગટચો ઝાઝો કાળ; નીકુળજીના ઉપર નાંખી ભારે વીષની જ્વાળ. ૯ ઝેર ચઢયું હળાહળ તેથી પડીયો કુંતા તન્ન; પ્રાણ વાયુ બ્રહ્માંડે ચઢીયો કરમાયું વદન્ન. ૧૦ તે ઠેકાણે રમતો રમતો આવ્યો બબ્રીકબાળ; તેણે માદ્રી સુતને દીઠો સુતેલો તતકાળ. ૧૧ પાસે આવી જોવા લાગ્યો ભીમતણો કુંમાર; અરે પ્રભુ આ કોણ હશે એમ કરતો મન્ન વીચાર. ૧૨ એવામાં કોશે બાંધેલો દીઠો સુંદીર પત્ર; તેને લેઈ બબ્રીકે વાંચ્યો મુળથકી સરવત્ર. ૧૩ નામ પોતાનું નીકળ્યું ત્યારે આવ્યો માતાની પાસ; પત્ર વીશે જે વાત હતી તે કીધી સર્વે પ્રકાશ. ૧૪ ભીમ ધર્મનું નામ સુણ્યું કે નાગણી થઈ રળીયાત; વળતી પુત્રને તેડી આવી ઉતાવળી સાક્ષાત. ૧૫ પોતાના દીયેરને ઓળખ્યો ત્યાંતો આનંદભેર; ત્યારે નાગણીએ તો સર્વે ચુંશી લીધું ઝેર. ૧૬ એટલે નીકુળ જાગી ઉઠયા ચેતન આવ્યું સાર; તે વખતે ઉભેલાં દીઠાં કામનીને કુંમાર. ૧૭ તે સમે ત્યાં નાગણી કેહે છે સાંભળો દીયેર વાત; ભીમશેનની અબળા હું છું પુત્ર તેનો સાક્ષાત. ૧૭ વાયુસુતને વીષ ખવરાવી નાંખ્યા જળમાં જ્યારે; તે સમે એ અહીં આવ્યા તા સત્ય કહું આવારે. ૧૮ ત્યારે મારા તાતે મુજને પરણાવી રાજન્ન, તે માટે ચાલો મુંજ સાથે પાંડુરાયના તન્ન. ૨૦ નાગતણો જે રાજા તેતો મારો છે પીતાય, મણિ મંડપ અપાવું તેને કહીને આ વેળાય. ૨૧ એવું કહી નીકુળને તેડી નાગણી આવી ઘેર, ત્યાર પછી પીતાને કહી વાંસ્તારી સહુ પેર. ૨૨ એટલે વાસુકીએ આપ્યો મણીમંડપ તે ઠાર, તેને

લેઇ ચાલ્યો ત્યાંથી માદ્રીનો કુમાર. ૨૩ ધર્મરાયને આવી નમીયો એક ક્ષણુમાં તેહ; વળતી મણીમુખ આગળ મુકયો આણેલોતો જેહ. ૨૪ તે સમે યુધીષ્ટીર હરખ્યા વરત્યો જય જયકાર; ત્યારપછી ભુપતિએ કીધું વરૂણ ઉપાસન સાર. ૨૫ તેથી ત્યાં તતકાળ થયા વળી જળના દેવ પ્રસન્ન; કામધેનુ લેઇ આપવા આવ્યા કશ્યપ કેરો તન્ન. ૨૬ પાંચે કાર્ય થયાં એ રીતે સુણ જનમેજયરાય; વળતી ચારે બાંધવ પોતે દી શા જીતવા જાય. ૨૬ દક્ષીણ દીશા વિશે ચાલ્યા નીકુળજી બળવાન; ઉત્તરમાં સહદેવ સંચર્યા ત્વરાથકી તે સ્થાન. ૨૮ પુર્વ દીશાને જીતવા માટે ચાલ્યો ઇંદ્રકુમાર; પશ્ચીમ માંહી તર્ત પ્રવર્યો વ્રકોદર તેવાર. ૨૯ જ્યાં જ્યાં જાએ ત્યાં તો લા ગે ભુપતિ સર્વે પાય; ઘટે તેવિ ભેટ આપીને ત્યાંથી કરે વી દાય. ૩૦ એવી રીતે પાંડુ પુત્રે જીત્યા દેશ તમામ; વળતિ તેતો આવી પોહોચ્યા પોતાને મુકામ. ૩૧ ॥ વલણ ॥ ત્યા રપછી તતબર થયા જાવાને કીરતારરે; દુર્ગા કેહે તેણે સમે બોલ્યા ધર્મકુમારરેરેરે. ૩૨. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર-ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત સભા પર્વણી નીકુળે ન મંડપઆનીતો નામ ષષ્ટો અધ્યાય. ॥ ૬ ॥

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમ્પાયન કેહે સુણરાય, કહું યજ્ઞ ત ણો મહીમાય; કૃષ્ણ તતબર થયા જેવારે, બોલ્યા ધર્મરાજા તેણીવારે. ૧ વેહેલા આવજો વીઠલનાથ, તેડી જાદવનો શૈ સા થ, પછી ચાલીયા દીનદયાળ, આવ્યા દ્વારીકામાં જગપા-ળ. ૨ હવે યુધીષ્ટીરે તેણે ઠાર, તેડાવ્યા વીપ્ર મુની અપાર, અત્રી ચ્યવનને ભારદ્વાજ, કાગ ભુશંડી કણ્વ મહારાજ. ૩

પૈલ પારાશર અને વ્યાસ, ઉદાલકને શ્રંગી પ્રકાશ; જમદ ગ્નીને અંગીરાદેવ, વૈમ્ય નારદ સુમંતુ એવ. ૪ વીશ્વામી ત્ર અને ફરસુરામ, વળી વશીષ્ટ આવ્યા તે ઠામ; પછી ધ ર્મરાજાએજ ત્યાંય, લખી પત્રીઓ રજવાડા માંય. ૫ દેશ બો હોતેરમાંહી તદાય, દુત મોકલ્યા તેઠવા રાય; ધૃતરાષ્ટ કેરા જેહ બાળ, તેને તેડાવીયા તતકાળ. ૬ ગુરૂ દાદાને આચા ર્ય જેહ, પ્રેમ આણીને તેડાવ્યા તેહ; ત્યારે બ્રાહ્મણોએ તેણે ઠાર, કુંડ મંડપ કીધા તૈયાર. ૭ કીધા સ્થાપન દેવ તે માંય, પુજા ચાલુ કરી પછી ત્યાંય; આવ્યા એવામાં ત્યાં કીરતાર, તેડી જાદવનો પરીવાર. ૮ દેશ દેશ તણાજે ભુપાળ, આવ્યા તે પણ ત્યાં તતકાળ; સ્વયંભુને શંભુ આદી દેવ, તે પણ આવી પોહોચ્યા તતખેવ. ૯ વળતી ધર્મે આણીને ઉલ્લાસ, સૌને સોંપીયાં કામ પ્રકાશ; તેનો સુણોને શ્રોતા પ્રકાર, ક- હું વીસ્તારીને નીરધાર, ૧૦ ધર્મરાયને દ્રોપદી જેહ, રહ્યાં દેવપુજનમાં તેહ; ત્યમ અરજુનજી મોટે માપે, આવે તેને ઉ તારાજ આપે. ૧૧ કર્ણ બતાવે દાન પ્રકાર, બેઠો આપવા અંધકુમાર; એક મહોર કહે કર્ણ જેને, દશ આપે દુર્યોધન તે ને. ૧૨ એના હાથમાં છે પદ્મસાર, માટે ખુટે નહી તેણે ઠાર; ને ભીમ દ્રવ્યનો ઢગલો કરે, ત્યમ ચોકી નીકુળજી ફરે. ૧૩ સહદેવ કરાવે અહાર, કાઢે પતરાળાં નંદકુમાર; થયો ચાલ તો યજ્ઞ તે ઠાર, હોમે આહુતિ વીપ્ર અપાર. ૧૪ પુર્ણાહુ તીસમો થયો જ્યારે, કહે ધર્મને આચાર્ય ત્યારે; કરો કૃષ્ણ ની પેહેલી પુજાય, જેથી યજ્ઞતો સફળ થાય. ૧૫ ત્યારે ધ ર્મ આવ્યા સભા માંય, લેઈ સંપુટ કંકુનું ત્યાંય; જરાસંઘ તણો પુત્ર જેહ. નામે સહદેવ ડાહયો છે તેહ. ૧૬ તેને પુ

છી યુધીષ્ટીરે વાત, દેવ આવ્યા અહીં સર્વે સાક્ષાત; તેમાં ત્રણ દેવ મોટા કેહેવાય, જેથી વીશ્વપેંદા નાશ થાય. ૧૭ તેમાં સુણો જરાસંધ તન્ન, પેહેલું કરવું કોનું પુજન્ન, સુણી બોલ્યો જરાસંધ બાળ, ત્રણે પુજવા યોગ્ય આ કાળ. ૧૮ થયા કૃષ્ણની નાભીથી જેહ, એવા સ્વયંભુ છે બ્રહ્મ દેહ; વળી વીષ્ણુના ચર્ણનું વારી, તેને માથે મુકયું શુભ ધારી. ૧૯ એવા સંકર આતો કેહેવાય, તેમને પણ મુખ્ય પુજાય; સર્વે દેવતાના દેવરૂપ, એવા કૃષ્ણ છે શ્યામ સ્વરૂપ. ૨૦ જેનો પામે નહીં કોઈ પાર, થાકે સેષને શારદા સાર; એવા પ્રભુ પણ મુખ્ય પુજાય, માટે ફાવે તેમ કરો રાય. ૨૧ એવું બાળનું સુણી વચન્ન, કરયું કૃષ્ણનું પેહેલું પુજન્ન; તેવું દેખી શીશુપાળરાય, ઉઠી ઉભો થયો મહારાય. ૨૨ સભા સાંભળતાં બોલ્યો એહ, નીંદા કૃષ્ણની કરીને તેહ; અરેરે ગયો વિવેક આજ, થયું અણઘટતું અતિકાજ. ૨૩ શીવબ્રહ્મા જેવા મુકી દેવ, કરી ભરવાડની પેહેલી સેવ; કુળહીણને કામી કહેવાય, તેની પુજા પેહેલી કયમ થાય. ૨૪ એવા ટુંકારા કિધા સો જ્યારે, કોપ્યા જગતપતી તેણીવારે; મુકયું ચક્ર ચઢાવી તે દીશ, છેદયું શિશુપાળ કેરૂં શિષ. ૨૫ તેનું ચૈતન્ય નિકળ્યું જેહ, પેઠું કૃષ્ણના મુખમાં તેહ; થયો તે સમે જયજયકાર, પુષ્પ વ્રષ્ટી કરી દેવે સાર. ૨૬ શીશુપાળ પામ્યો ગતી સારી, તેની વાત સુણો નરનારી; હતો પુરવે પ્રભુનો દાસ, દ્વારપાળ સદૈવ પ્રકાશ. ૨૭ સનકાદીકને શ્રાપે એહ, ત્રણ જન્મ સુધી રહયો તેહ; પેહેલે જન્મે પ્રહલાદનો તાત, બીજે જન્મે રાવણ દ્વીજ જાત. ૨૮ ત્રીજે જન્મે શીશુપાળ થયો, વૈરભાવથી મુક્તીએ ગયો, કરી પુર્ણાહુતી પછી

રાય, આપી બ્રાહ્મણને દક્ષણાય. ૨૯ તોય આકાશથી નીર્ધાર, શંખ નાદ થયો નહીં સાર; ત્યારે યુધિષ્ટિરે આણી ખેદ, પુછ્યું શ્રીહરીને નિરવેદ. ૩૦ મારા યજ્ઞમાં બાકી શું ઇશ, શંખ વાગ્યો નહીં આણે દીશ; સુણી બોલીયા કૃષ્ણ વચન્ન, એક આવ્યા નથી હરી જન્ન. ૩૧ મુની તાપસ તેહનું નામ જેનું પરમારથ અતી કામ; અહીંથી દ્વાદશ યોજન સાર, રેહે છે વન વિશે નીરધાર. ૩૨ તે જો આવે આણીજે અલ્હાદ, ત્યારે શંખતણો થાયનાદ; એવું યુધિષ્ટીરે સુણ્યું જ્યારે, મોકલ્યોભીમને તેણીવારે. ૩૩ ગયો તેડવા વાયુકુમાર આવ્યો તાપસ બેઠા તે ઠાર; ઉભા રહીને કીધા પ્રણામ, પછી કેહેવા લાગ્યો અભીરામ, કરો મુની મારાપર મેર, ચાલો યજ્ઞમાં મારે ઘેર; ત્યારે મુનીવર બોલ્યા વચન્ન, કીયા ભુપતીનોછું તું તન્ન. ૩૫ સુણી ભીમ વદ્યો તતકાળ, પાંડુ રાજા કેરો હું તો બાળ; મુની કેહે તેને ઓળખતા નથી, તેનો તાત કહો સરવેથી. ૩૬ તેણે સમે ભીમે નીરવાણ, પડાવ્યું વ્રદ્ધનું ઓળખાણ; દશ પેઢી કહી વળી જ્યારે, પડયું ઓળખાણુ મુનીને ત્યારે. ૩૭ વિપ્ર કહે શુણ ભુપ કુમાર, મને તપ કરતાં આણે ઠાર; વીત્યાં વરસ હજાર વીશ, તે દાડાનો ભજું જુગદીશ. ૩૮ એવું સાંભળીને તેણેઠાર, પામ્યો આશ્ચર્ય કુંતાકુંમાર; પછી મુનીને તેડીને ત્યાંય, આવ્યો વૃકોદર પુરમાંય, ૩૯ તેને જોઇને સરવે પ્રજાય, આવી પ્રેમ થકી લાગે પાય; ધર્મ દ્રૌપદીએ પુજા કરી, કરજોડીને સ્તુતી ઓચરી. ૪૦ મળ્યા મુનીને શ્રી ભગવાન, થયો આનંદ અતિ તે સ્થાન; બેઠા જમવા જ્યારે મુનીશ, શંખ નાદ થયો તેણે દીશ. ૪૧ છુટયા નર્કથી પાંડુ ભુપાળ, ગયા સ્વર્ગ વિશે તતકાળ, કેહે

છે કેટલા અજ્ઞાની જંન, કર્યું સ્વપને આવી ભોજન. ૪૨
ત્યારે શંખ વાગ્યો ત્યાં સાક્ષાત, એતો કેવળ કલ્પીત વાત;
તાપસ મુની તણો ઈતિહાસ, વ્યાશ વાણીમાં સત્ય પ્રકાશ.
૪૩ એમ કરતાં પડી ત્યાંતો રાત, ત્યારે સર્વે સુતાં સાક્ષાત;
બીજે દીવસે ધર્મ કુમાર, વેહેલા ઉઠ્યા ત્યાંતો નીરધાર.
૪૪ મયનાંમાની રચેલી જેહ, સુધર્મા નામે કચેરી તેહ; તે
માં બેશીને કીધો ઠરાવ, આપ્યા રાજાઓને સીરપાવ. ૪૫
ત્યારે સંકર્શણે સુણ રાય, કર્યો પુત્રીનો ત્યાંતો વિવાય; અ-
ભીમન્યુને ચાંદલો કીધો, સભા વિશે એવો લાવ લીધો.
૪૬ કોઈ પુરાણમાં એ કથાય, કહ્યું વિસ્તારી તેતો શ્રોતાય;
સુબળ નામનો જાદવ એક, હતો દુર્બળ દ્રવ્યથી છેક. ૪૭
તેને પુત્રી હતી અભીરાંમ, નામે સુરેખા રૂપનું ધામ; તેનાં
મર્ણ પામ્યાં માત તાત, રહી એકલી કન્યા સાક્ષાત. ૪૮ તેને
બળદેવ લાવીયા ઘેર, સોંપી રેવતીને ખુશીભેર; ઉછેરી મો
ટી કીધી કંન્યાય, તેનો બળદેવે કીધો વીવાય. ૪૯ હવે જા-
ચક આવ્યા તે સ્થાન, તેને આપવા સારૂ દાન; તેડાવ્યો
ભુપે દુરજોધન, આવ્યો ઉતાવળો અંધ તંન. ૫૦ ભુલ્યો
ધોળે દાડે ગર્વ ધારી, કોરી જમીનમાં દીઠું વારી; લીધાં લુ
ગડાં ઉંચા તે ઠાર, ચાલ્યો ત્યાં થકી આગળ સાર. ૫૧ આ-
વ્યાં હોજ કેરા પાણી જ્યાંય, પડયો પાપી પોતે તેની માંય;
હસ્યાં તે જોઇ દ્રોપદીનાર, કહ્યું અંધના અંધ કુમાર. ૫૨
તાળી ભીમસેને પાડી ત્યાંય, થયું જાણ તે સભાની માંય;
લાગ્યું તે સમે દુષ્ટને દુઃખ, ઉતરી ગયું કોમળ મુખ. ૫૩
નાઠો ત્યાં થકી રીસાવી એહ, લેઈ સાથ પોતા તણો તેહ;
આવ્યો હસ્તીના પુરમાં રાય, જાગી ધર્મ એનો વારતાય;

ત્યારે ઠપકો દીધો તે ઠાર, ભીમ દ્રોપદીને નીરધાર; પ્રભુ ઈચ્છાથી બની એ પેર, થયું તે દીનથી ઘણું વેર. ૫૪ પછી આવેલા પ્રાણી તમામ, ગયા પોતપોતાને મુકામ; કૃષ્ણ બળદેવને બીજા રાય, થયા તે પણ ત્યાંથી વિદાય. ૫૬ થઈ પુરણ યક્ષ કથાય, બોલ્યા શ્રોતા શ્રીરણછોડરાય; તેને સાંભળે રાખી શ્રધ્ધાય, તેનાં પ્રાશ્રીત સર્વે પળાય. ૫૭ ॥ વલણ ॥ યજ્ઞ કથા જે સાંભળે પ્રાણી નરને નારરે, દુરગો કેહે તેતો વળી પામે પરદાથ ચારરેરેરે. ૫૮ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત સભા પર્વણી ધર્મેણરાજસુયજ્ઞ કૃતો નામ સપ્તમો અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણજ નમેજ્યરાય; દુર્યોધનને તે દીવસથી આવે નહીં નીંદ્રાય. ૧ દુશ્યાશનને કર્ણશકુની તેને તેડયા પાસ; વળતી તેને કેહેવા લાગ્યો દીલમાં થઈ ઉદાસ. ૨ માનભંગ દ્રોપદીએ કીધો મેણું મારયું સાર; માટે તેની લજ્યા લેવી શી રીતે આવાર. ૩ સાંભળીને શકુની કેહે છે મુજ પાસે ઉપાય; દયુત રમાડો ધર્મરાયને તેથી કારજ થાય. ૪ સવળા પાસા પડે તથાપી કરી નાંખું અવળાય; મુજ દ્રષ્ટી આગળ નવ જીતે સત્ય કહું વાચાય. ૫ દુષ્ટ કહે કંઈ કપટ કર્યાથી આવે આણે ઠાર; ત્યારે તેને છેતરીને પછી રમાડીએ નીરધાર. ૬ એવું સાંભળી દુર્યોધને પત્ર લખ્યો પછી ત્યાંય; ગોત્રયાગનું કારણ લખીયું મિથ્યા તેની માંય. ૭ તે માટે પાંચે ભાઇ આવજો પત્ર દેખતાં આજ; તમો વીના ગમતું નથી મુજને રૂચે નહીં આ રાજ. ૮ એવી રીતે પત્ર લખીને દુતને આપ્યો તે-

હ; પછી તેને મોકલીયો દુષ્ટે તેમાં નહીં સદેહ. ૯ હુતે આ
વી ધર્મરાયને પત્ર આપીયો જ્યારે; તેને લેઈને યુધિષ્ટિરે
વાંચ્યો પોતે ત્યારે. ૧૦ તે વખતે રળીઆત થઇને તેડયા
ચારે ભ્રાત; તેને દુર્યોધનનો કાગળ સંભળાવ્યો સાક્ષાત. ૧૧
ત્યારે અર્જુન કેવા લાગ્યો સાંભળો બાંધવ તમે; એવાએ પા
પી ત્યાં નડસે દુષ્ટ દગાથી દમે. ૧૨ એવું સાંભળી યુધિષ્ટિ
ર કેહે વેમીછું તું વીર; થવા કાળ કોઇના નથી હાથમાં માટે
રાખવી ધીર. ૧૩ કુળદેવીને જે નવ પુજે સંસારી થઈ જે-
હ; તેને પ્રજામાં સુખ નવ આવે પીડા પામે દેહ. ૧૪ તે કા
રણ ભાઈ પીત્રે મળીને લાગવું દેવીને પાય; પરંપ-
પરાની રીત આપણી તજવી નહીં એ ન્યાય. ૧૫ માટે ભા
ઇ ચાલો મુજ સાથે સત્ય કહુ છું વાત; એવું કહી તૈયાર થ-
યા ત્યાં યુધિષ્ટિર સાક્ષાત. ૧૬ ચ્યારે ભઇને સાથે તેડી ની-
કળ્યા પુરની બહાર; તે સમે આડો સર્પ ઉતર્યો શ્વાન ર-
ડયાં નિરધાર. ૧૭ તોપણ ધર્મ વળ્યા નહીં પાછા થવા કા-
ળ બળવાન; હસ્તીનાપુર માંહી પધારયા પાંચે ભાઇ નીદા
ન. ૧૮ દુરયોધનને ખબર થઈ કે સામો આવ્યો રાય; પ્રેમ
કરીને તેડી લાવ્યો પાપીતો છળવાય, ૧૯ ગોત્ર દેવીનુ પુ-
જન કીધું ત્યાર પછી તે ઠાર; વળતી પાંડવ કૌરવ બેઠા
જમવાને નિરધાર. ૨૦ જમી ઉઠીને થયા એકઠા ચાર જ-
ણા ચાંડાળ કર્ણ શકુની દુર્યોધનને દુઃસાસન વિકરાળ. ૨૧
યુધિષ્ટિરને ત્યાં બોલાવ્યા એકાંતે રાજંન; પછી દુર્યોધન
કહેવા લાગ્યો નમ્રપણે વચંન. ૨૨ આજ તમારી ઇચ્છા હો
ય તો જુગટું રમિયે ભ્રાત; રમતાં રમતાં દિવસ નિર્ગમે હા-
ર જીતનું કાજ. ૨૩ યુધિષ્ટિર કહે બહુ સારૂ ભાઇ લાવો

બાજી સાર; તેમાં કોઇકોઇને નવ બોલવું જુઠું આણીવાર. ૨૪ ત્યારે પાપી દુર્યોધન કેહે કરો પ્રતિજ્ઞા ભ્રાત; જે હારે તે સર્વસ આપે જર જુવતી સાક્ષાત. ૨૫ ફરી હારે તો વનમાં જાયે દ્વાદશ વર્ષ પ્રમાણ; તેરમા વર્ષમાં છાના રેહેવું તે સમે નિર્વાણ. ૨૬ તેમાંથી જો પ્રસિદ્ધ થાય તો ફરીથી વનમાં જાય; એવી રીતે કરી પ્રતિજ્ઞા રમવા બેઠા રાય. ૨૭

॥ વલણ ॥ ભાવીયે ભુલાવીયા, યુધિષ્ઠિરને ત્યાંયરે; દુર્ગા કહે પછી શું થયું, રાજસભાની માંયરેરેરે. ૨૮ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારર્થાતરગત સભા પર્વણી કુરૂ પાંડવયોઃ દુત આરંભ ક્તો નામ અષ્ટમો અધ્યાયઃ ॥ ૮ ॥

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચંન, બેઠા રમવા પાંડુના તંન; મામો શકુની તો તેણીવાર, પેઠા ધર્મના પાસામાં સાર. ૧ પડે પોબાર ધર્મના જ્યારે, કરે અવળા વિદ્યાથી ત્યારે; દુર્યોધનના સવળા થાય, એવી મામાની માયા કેહેવાય. ૨ હાર્યા તે સમે કુંતા કુમાર, જીત્યો દુર્યોધન તેણે ઠાર; હાર્યા હાર્યા તે દ્રવ્ય ભંડાર, વળી હારીયા દ્રોપદી નાર. ૩ બીજે ફેરે રમ્યા વળી જ્યારે, દૈવ કોપ થયો તેણીવારે; વળતી દુર્યોધન બોલ્યો વાત, નથી રમવું હવે સાક્ષાત. ૪ ત્યારે દુઃશાસને ધાંટો કાઢી હાર્યા હારયા કહી બુમો પાડી; જાણી અરજુન ભીમે એ વાત, ત્યારે કરવા લાગ્યા આંસુપાત. ૫ અતિ દીલમાં થઈ ઉદાશ, આવ્યા ધર્મરાજા કેરી પાસ, હવે દુર્યોધને તેણે ઠાર, એક કીંકર બોલાવ્યો સાર. ૬ આપી આજ્ઞા તો તેહને ત્યાંય, લાવો દ્રોપદીને સભા માંય; એ

નો એ દાસ છે હરી જંન, તેણે વીચારીયું નીજ મંન. ૭ નવ જાઉં જો હું આણે દીસ, ત્યારે છેદે પાપી મારૂં શીશ; એવું સમજીને મનમાંય, ચાલ્યો ઉતાવળો દુત ત્યાંય. ૮ આવ્યો ઇંદ્રપ્રસ્ત વિશે તેહ, જેને પ્રભુ સાથે ઘણો સ્નેહ; દ્રોપદીને આવી લાગ્યો પાય; પછી બોલીયો સત્ય વાચાય. સુણો માતાજી મારૂં વચન, તમને તેડે પાપી દુર્યોધન; હાર્યા રમતાં તમારા સ્વામી, આવી આભ જેવી મોટી ખામી. ૧૦ અન્ન દુષ્ટનું ખાધું મેં માત, માટે આવવું પડયું સાક્ષાત; સુણી દુતનાં એવાં વચંન, કર્યું પાંચાળીએ ત્યાંરૂદન. ૧૨ તેણે સમે પોતે નીરધાર, હતાં રજશ્વળા દેહે સાર; કહે ક્રીંકરને પછી વાત, આ શું બોલ્યો તું તો મારા ભ્રાત. ૧૩ હજુ સીંધુએ તો આણીવાર, નથી મરયાદા લોપી લગાર; તેવા તેજસ્વી પુર્ણ દીનેશ, એ તો ઝાંખો થયો નથી લેશ. ૧૩ વળી સીંહ ચુકયો નથી ફાળ, કેમ કરેતું આવો ઉચ્ચાર; રજો દોષમાં છું આ વેળાય, માટે બારણે નવ નીકળાય. ૧૪ વ્રદ્ધ બેઠા છતાં વળી આજ, હાવું કેમ થવા માંડયું કાજ; ભાઇ આવડે તુજને જેવો, દેજે પાપીને ઉત્તર તેવો. ૧૫ એવી સતીની સાંભળી વાણી, ચાલ્યો દાસ દયા દીલ આણી; વીના દ્રોપદી એકલો એહ, આવી ઉભો સભા વીશે તેહ. ૧૬ બોલ્યો દુર્યોધન તેણીવાર, લાલચોળ થઈ નીરધાર; અલ્યા ક્રીંકર શું કર્યું કાજ, કેમ એકલો આવ્યો તું આજ. ૧૭ ત્યારે બોલીયો દાસ વચંન, સુણો ભુપતી દુરયોધન; ગંગા સ્નાને પાતક ન જાય, વદે ધરમ અસત્ય વાચાય. ૧૮ રામચંદ્ર કરે વ્યભિચાર, ત્યારે મારાથી આવે એ નાર; એવી સાંભળી દુતની વાત, મારી દુર્યોધને ઉઠી

લાત. ૧૯ પછી ભ્રાત પોતા તણો જેહ, દુષ્ટ દુષ્યાસન ના
મે તેહ; તેને પાપીએ આપી રજાય, તેથી ચાલ્યો તે સત્વ-
ર રાય. ૨૦ આવ્યો અધરમી સતી પાસ, ઉભો સોટી ગ્ર-
હીને પ્રકાશ; તેને દેખીને દ્રોપદી નાર, થયાં નીસ્તેજ ઝાં-
ખાં અપાર ૨૧ જ્યમ સ્વર ભાનુથી શશી સુર, વળી મં
જાર દેખી મયુર; થાય ક્ષીણ કળા થકી સાર, એવી રીતે
બન્યાં બોત નાર. ૨૨ વળતી દુષ્યાસન બોલ્યો ત્યાંય, ચા-
લ રંડા તું સભાની માંય; એવી રીતે કહી તેણે દીશ, ઝાલ્યો
ચોટલો આણીને રીસ. ૨૩ નેત્ર સોટીથી મારતો માર,
લીધાં મારગમાં નીરધાર; આવ્યો તેડીને સભામાં જ્યારે,
ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરે સઉ ત્યારે. ૨૪ ભીષ્મ દ્રોણ કૃપાચાર્ય જેહ,
પોંચા કર્દવા લાગ્યાજ તેહ; બોલ્યો તે સમે યુયુત્સુ રાય,
ઉભો થઇ સભામાં તદ્દાય, ૨૫ અલ્યા દુરીયોધન મતી દુ-
ષ્ટ, તારા ઉપર પ્રભુ થયા રૂષ્ટ; જેણે જોયા સતી કેરા વા-
ળ, થાશે તેહનો રણમાં કાળ. ૨૬ એવું સાંભળી અંધ
કુમાર, કહે છે યુયુત્સુને તેણે ઠાર; અલ્યા કેમ લોપી મારી
લાજ, માટે જાને તું અહીંથકી આજ. ૨૭ મારા રાજ્યમાં
જો તું રહીશ, તો તો છેદીશ હું તારૂં શીશ; વસ્ત્ર તાણવા-
નો પછી સાર, કર્યો પાપીએ મનમાં વિચાર. ૨૮ આપી
દુષ્યાસનને રજાય, ત્યારે ઉઠયો તે અધરમી કાય, એવું દે-
ખીને આચર્ણ ત્યાંય, ભીમસેન ક્રોધે ચઢયો ત્યાંય. ૨૯ કેહે
છે અર્જુનને સુણ ભ્રાત, લાવ્ય અગ્ની આ વેળા સાક્ષાત,
બાળું ધર્મના હાથ હું આજ, જેનાવડે થયું આવું કાજ. ૩૦
મારૂં કૌરવને હું તો ઠેર, પછી પત્ની લેઇ જઇએ ઘેર; દે-
ખી આદીત્ય કેરી કળાય, સુર્ય કાન્ત મણી ન છુપાય. ૩૧

જ્યારે અસુર દેવને દમે, ત્યારે વિષ્ણુ ઢાંકયા કેમ રહે; તેમ તારૂણીનિ લેતાં લાજ, ફીયો બેશાં રહે પતી આજ. ૩૨ એવાં ભીમનાં સુણી વચંન્ન, બોલ્યો હાથ ગ્રહી અરજુન; ભાઇ સત્યે રહ્યું આ આકાશ, તપે સત્યથી તરણી પ્રકાશ. ૩૩ તેવી રીતે મોટા ભાઇ જેહ, પાંડુરાજાને ઠેકાણે તેહ; તેનું વચન જો વ્યર્થ જાય, ત્યારે પ્રથ્વી રસાતાળ જાય. ૩૪ એવું સમજાવી અરજુને સાર, શાન્ત પમાડયો વાયુ કુમાર. ત્યારે સતીએ કરી રૂદન, જોયું સ્વામીના સામું રાજંન, ૩૫ દીઠા તેમને નીસ્તેજ જ્યારે, પ્રભુ સંભારીઆ તેણીવારે; જાણ્યું અંતરમાં નીરધાર, નથી એ વીના બીજો આધાર. ૩૬ ॥ વલણ ॥ પાંચાળી પ્રભુને કરે, અરજી તેણે ઠારરે; દુર્ગો કહે તેને સુણો, જેમ આવે કીરતારેરેરે. ૩૭ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાંતર ગત સભા પર્વણી દુષ્યાસનેન દ્રોપદી સભા પ્રતિઆનીતા નામ નવમો અધ્યાયઃ ॥ ૯ ॥

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ દેવગંધારા ॥ કમળાના સ્વામી આ સમે કુરૂણારે કરજો, નારાયણ નામી આ અરજી ઉરમાં ધરજોરે કમળાના સ્વામી આ સમે કુરૂણારે કરજો. ટેક. આ અવસર એળે અલબેલા જુગજીવન જો જાશે, તો તો સૌ પ્રાણીની વચ્ચે દેહ ઉઘાડો થાશેરે. કમ૦ ૧ પ્રાણજીવન પતી મારા તે તો સત્ય થકી બંધાયા, દગો કરી દુષ્ટે છેતરીયા તે થકી આજ વહાયારે. કમ૦ ૨ એક વસ્ત્ર પેહેરીને ઉભી દેખે હાલી મુવાલી, વેરવી સઉ વીટઇ બેઠા જ્યમ હાથણી હેડમાં ઘાલીરે. કમ૦ ૩ અભાગાને આવું દુઃખ પડતાં મરવું મો-

હન સારૂ, જ્યમ નિરધનને નગ્રમાં રેહેતાં વનમાં વસવું પ્યારૂંરે. કમ૦ ૪ રજશ્વળા રામાને ઘરમાં ગુપ્ત જગાએ રેહેવું, મુજનેતો સભામાં આણી આતી સંકટ કેવુંરે. કમ૦ ૫ કોટીક જીવ તમને સંભારે ત્રીકમ અંતર જામી, મારાતો મનમાં એક તમે નર્ક નિરવાણ નામીરે. કમ૦ ૬ શ્રાનુ તમને શું કહું શ્રીજી જસોદાજીના જાયા, જ્યાં જ્યાં ભક્ત ને ભીડ પડી ત્યાં વાહરે વિઠલ ધાયારે, કમ૦ ૭ મચ્છરૂપ ધરી મનુને રાખ્યા વેદ બ્રહ્માના વળ્યા, કચ્છરૂપથી સીંધુ વલોવ્યો સુર સઘળાને પાળ્યારે. કમ૦ ૮ તેવી રીતે સુકર થઇને વસુધાજળથી આંણી, ત્યારપછી પ્રલ્હાદ ઉગાર્યો નરહરી થઇ નિરવાણીરે. કમ૦ ૯ વામન રૂપે બળીને છળી યો સંપત્તી સઉ લીધી, તેમ તમે દ્વીજ દેહ ધરી નક્ષત્રી પ્રથ્વી કિધીરે. કમ૦ ૧૦ રામરૂપ ધરી રાક્ષસ મારયા રાવણ રણમાં રોળ્યો, કૃષ્ણ કૃપાનિધી કંસ નીકંદન ગીરી ગોવરધન તોળ્યોરે. કમ૦ ૧૧ વિપત વખતમાં વેહેલા આવો સમ રથ સારંગ પાણી, વિશ્વનાથ નાવિલંબ કરો મુને સુભદ્રા સરખી જાણીરે. કમ૦ ૧૨ આ અરજી સાંભળી પ્રભુ ધાયા ભોજન પડતું મેલી, ગરૂડે ચઢી ગોવીંદ પધારયા રઘુપતી રાંકના બેલીરે. કમ૦ ૧૩ અંત્રિક્ષે અલબેલો ઉભા વસ્ત્ર ગાંસડી સાથે, દ્રોપદીએ તેને દેખીને નમન કરયું બે હાથે રે, કમ૦ ૧૪ પછી પાંચાળી રૂપે બનીયા સરવ કર્મના સાખી; અબળાને પક્ષી પતી ઉપર અંત્રિક્ષે તો રાખીરે. કમ૦ ૧૫ વસ્ત્ર તાણવા લાગ્યો વળતી દુસ્યાસન જેવારે, તે વખતે ફરવા લાગ્યાં પ્રભુ ફરકડી માફક ત્યારેરે. કમ૦ ૧૫ એક એકને 'વળગેલું અંબર નવું નવું નીકળી આવે, દુ-

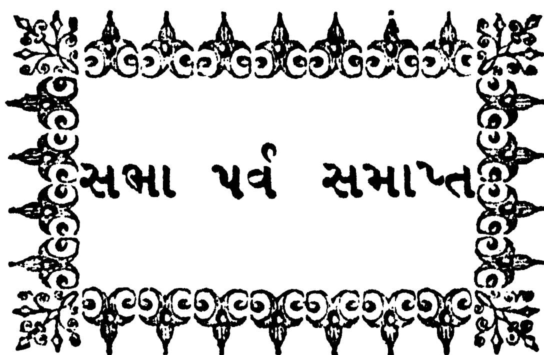
સ્યાસનના હાથ દુખ્યા એ માયા પ્રભુની કાહાવેરે. કમ૦ ૧૭ એવાં એવાં વસ્ત્ર નિકળ્યાં નવસેંને નવાણું. ત્યારે પાપી ઉઠયો ત્યાંથી કામ અલૌકીક જાણ્યુંરે. કમ૦ ૧૮ એમ પ્રભુએ લજ્જા રાખી વાત વિશ્વમાં ચાલી. દુર્ગા કેહે તે પ્રભુને ભજવા કરમાં માળા ઝીલીરે. કમળા. ૧૯ ॥ વલણ ॥ લજ્જા રાખી ઇશ્વરે પુર્યાં ચીર તદાયરે. દુર્ગા કેહે તે દેખીને કૌરવ વિસ્મય થાયરે. ૨૦ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતરગત સભાપર્વણી ઇસ્વરેણુ દ્રૌપદિ લજ્જા રક્ષિતો નામ દશમો અધ્યાય.

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વળતી સુણજનમેજયરાંય; કૌરવ સર્વે વિસ્મય પામ્યા આતે શું કેહેવાય. ૧ વસ્ત્ર તાણતાં હાથ દુખ્યા પણ નગ્ન થઇ નહીં નાર; કેવળ ચિતરણું અંગે એનું ઢીંગલીરૂપે નાર. ૨ પછી દુર્યોધન સતીને કેહે છે સાંભળ સુંદરી શાણિ; મુજ ખોળામાં બેસો આવી પ્રેમે કરૂં પટરાણી. ૩ તે વખતે પાંચાળી કેહે છે સુણો દુર્યોધનરાય; કોઈ વખતે તમ ખોળે પડશે ભીમ તણી ગદાય. ૪ વળતિ અંધકુંવરે કિધિ પાંડવને આજ્ઞાય; પાંચે ભાઇ વનમાં જાઓ નગ્રમાં નવ રેહેવાય. ૫ એવું વાક્ય સુણીને ઉઠયા કુંતાના કુમાર; નિજ માતાની પાસે આવ્યા ક્ષણું નખ લાગી વાર. ૬ પાંચે ભાઈ કરજોડી કેહે છે માતાને વચ્ચન્ન; આ વખતે આજ્ઞા તમે આપો જાવું અમારે વન્ન. ૭ માતાજીએ જાણી એવી વન જાવાની વાત; ત્યારે મુરછા ખાઇને પડીયાં કિધાં આંસુપાત. ૮ યુધિષ્ટીર કેહે માજી ચાલો વીદુરને દરબાર, દ્રૌપદીને સુભદ્રા સાથે લ-

મે રહો તે ઠાર. ૯ એવું વાકય સુણીને બોલ્યા પાંચાળી વચન્ન; અરે પતી આવું શું બોલો અઘટિત પ્રાણજીવન.૧૦ સુર્ય કિર્ણને જળ લહેરી એ કયમ કરી જુદાં થાય; ત્યમત્રિ આને પતિ વીયોગે પળયુગ જેવી જાય. ૧૧ અબળાને સુખ દુઃખમાં રહેવું સ્વામી કેરી સાથ; તે માટે હું સાથે આવીશ સત્ય કહું છું નાથ. ૧૨ ત્યારે ધર્મ કહે વન વિસે દારૂણ દુઃખ અબળાય; વાઘ વરૂ જીવ જંતુ પજવે રાક્ષસ તો ખઈ જાય. ૧૩ ભોંય સુવુંને ફળ ફુલ ખાવું વલ્કલ પહેરવાં સાર; શિતળ જળથી નાવાનું ત્યમ તજવી નીંદ્રા નાર. ૧૪ દ્રોપદી કહે તે સહન કરીશ હું તમે કહ્યું સહુ તેહ. પણ મુજને સંગે નહીં લ્યો તો પાડીશ મારો દેહ. ૧૫ એવું સાંભળી કુંતાજીએ આપી ત્યાં આજ્ઞાય; ભઇ એને સાથે લેઈ જાઓ જાળવશે જદુરાય. ૧૬ ત્યાર પછી સરવે જણ આવ્યા વીદુરને દરબાર; કાકાને પાંચેજણ નમીયા પ્રેમ થકીતે ઠાર. ૧૭ અભીમન્યું કુંતા સુભદ્રા તેને સોંપ્યોં ત્યાંય; વળતી મળવા માટે આવ્યા ગુરૂદાદો છે જ્યાંય. ૧૮ તે સર્વેને વંદન કરીને પાંડુના કુમાર, પાંચાળીને સાથે લેઇને નીકળ્યા પુરની બાહાર. ૧૯ દ્રોણભીષ્મને વીદુર આવ્યા વળાવા રાજન્ન, તેતો સર્વે કહેવા લાગ્યા ગદગદ થઈ વચન્ન. ૨૦ થોડા દીનમાં દુઃખ હણાશે સુખીયા થાશો બાળ, દૈવ ૨ ભાગે થાશે નીશ્ચે કપટી કેરો કાળ. ૨૧ તે સમે દ્રૌપદીએ કીધો સુર્યને નમસ્કાર, વળતી ત્રણ ચપટીયો મુકી રેણું શીરમાં સાર. ૨૨ તેનું કારણ એવું તે તું સુણ જનમેજયરાય. ત્રણ ફેરા હસ્તીનાપુરી નીશ્ચે ઉજડ થાય. ૨૩ પછી સર્વેને નમીને ચાલ્યા કુંતા કેરા તન્ન; મહાવન કેરો મારગ આ

લ્યો સત્ય વીચારી મન્ન. ૨૩ ॥ વલણ ॥ પાંડવ વનમાં સંચ
ર્યા વરત્યો હાહાકારરે; દુરગો કહે પુરૂં થયું સભા પર્વ આ ઠા
રરેરેરે. ૨૫ ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીતરે કવી દુરગાશંકર વીરચી
તે મહા ભારથાંતર ગત સભાપર્વણી પાંડવ વન મધ્યે ગતો
નામ એકાદશો અધ્યાય. ॥ ૧૧ ॥

વન પર્વ ૩

શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ શ્રી સારદાએ નમ ઃ॥ અથ વનપ
ર્વ પ્રારંભ્યતે. ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાન એણીપેરે બો-
લ્યા સુણ સતવાદી રાય; વીસ્તારી સંભળાવું તુજને વન
પર્વ મહીમાય. ૧ પાંડવ પોતે ચાલ્યા ત્યાંથી કામ્યક વનની
માંય; એક સરોવર ઉપર ઉતર્યા તરૂવર નીચે ત્યાંય. ૩ પર્ણ
કુટી બાંધી ત્યાં વશીયાં છોયે જાણ નીરધાર; તે જગ્યાએ
વસ્ત્ર ઉતારી વલ્કલ પહેર્યા સાર. ૩ ભુપતી ભીક્ષુક રૂપે બની
યા દૈવગતી કહેવાય; ઇશ્વર કેરી અકળ કળાછે તેને ઓળ
ખ રાય. ૪ જેને ખાવા ખટરસ તેને ફળ ફુલ કેરો આહાર;
પુષ્પતણી શય્યાને બદલે ભોંય પથારી સાર. ૫ એવી રીતે
દુઃખ વડે ત્યાં વનમાં પાંડુ બાળ; તે ઠેકાણે આવી પોહોંચ્યો
માયાસુર તતકાળ. ૬ છેટે રહીને કરી ગર્જના તેણે તો રા-
જન્ન; વળતી તેણે ખુબ વધારયું પર્વત જેવું તંન્ન. ૭ તેનેદે
ખી ભીમસેન તો આવ્યો તેની પાસ; ત્યારે પાપી કહેવા લા
ગ્યો માયાસુર પ્રકાશ. ૮ અલ્યા ભીમ તું સઘળે જીત્યો અસુ
ર હણ્યા બળવાન; પણ આ વખતે ઉતારૂં હું તારો તો અભી
માન. ૯ એવું વાકય સુણીને કોપ્યો કુંતાનો કુમાર; ત્યાર
પછી તે દૈત્યની સાથે વઢવા લાગ્યો સાર. ૧૦ બેઉજણ શુ-
રા બળમાં પુરા નહીં ખાંપણને ખોડ; મેરૂને મંદરાચળ જે-
વા ઐરાવતની જોડ. ૧૧ મલયુદ્ધ તે કરવા લાગ્યા કળા
થકી મહાકાય; પ્રથ્વી ઉપર પડીને પાછા સત્વર ઉભા થાય

૧૨ એકએકને ઉછાળે ઉંચા આણી અદકી રીશ; મુસ્તક મધ્યે ઢીંકે મારે તાણીને તે દીશ. ૧૩ ભીમસેનના મારથકી ગભરાયો પાપી એહ; ત્યારે માયાસુરે કીધો અજગર કેરો દેહ. ૧૪ વળની તેને વદન વીકાસ્યું દીસંતુ વિક્રાળ; તેમાં વાયુસુતને મુકી ગળી ગયો તતકાળ. ૧૫ એવું દેખી અરજુન આવ્યો અસુર કેરી પાસ; તેને પણ ગળીયો તે રીતે પાપીએ પ્રકાશ. ૧૬ એવી રીતે પાંચે ભાઇને ગળીયા જેણી વારે એટલે દ્રોપદી રડવા લાગ્યાં પ્રથ્વી કંપી ત્યારે. ૧૭ સતીએ શ્રીહરીને સંભાર્યા ધ્યાન ધરી તે ઠાર; ત્યારે ત્રીકમ આવી પોહોચ્યા ઉતાવળા નીરધાર. ૧૮ તેને દેખી માયાસુરે જોર કર્યું રાજન્ન; પરમાત્માને મુખમાં મુકી બીડયું તર્ત વદન્ન. ૧૯ એટલે હરીએ દેહ વધાર્યો યોજન એક વીશાળ; તે થકી તાળવું ફાટયું વળતી અસુર તણું તતકાળ. ૨૦ માયાસુર એમ મ્રત્યું પામ્યો પાપી તેણે ઠાર; પછી તેને ચીરીને કાઢયા પ્રભુએ પાંડવ બહાર. ૨૧ પાંડુ પુત્રે પ્રભુને દેખી કીધો નમસ્કાર; વળતી સામાસામી મળીયા વરત્યો જયજયકાર. ૨૨ ॥ વલણ ॥ પાપીકેરા પેટમાં નવ પચીયા ભુપાળરે; દુર્ગા કહે એવી કૃપા કેશવનીજ વીશાળરેરેરે. ૨૩ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીતરે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વન પર્વણી કૃષ્ણેન કામ્યકવને માયાસુર હતો નામ પ્રથમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન્ન, મળ્યા પાંડવને નંદ તન્ન; સામા સામી પછી તેણેઠાર, પુછી કુશળતા નિરધાર. ૧ આવ્યા એવામાં દ્રુપદરાય; તેડી પોતાની સર્વે

પ્રજાય; તેને આવતા દેખી રાજન્ન, થયા પાંડવ કૃષ્ણ પ્રસન્ન. ૨ ઉભા થઇ પછી તેણે ઠામ, પુછી કુશળતા અભીરામ; દ્રોપદીને જોયાં તેણે ઠાર, રોયાં માતા તેની નિરધાર. ૩ ત્યારે પાંચાળીને ઓછું આવ્યું, તદપી નીર નેત્રે થોભાવ્યું; બોલ્યો તે સમે દ્રુપદ બાળ, નામ શિખંડી જેનું વિશાળ. ૪ ભીષ્મપિતા છતા વળી આજ, કર્યું કૌરવોએ કુડું કાજ; માટે કોઇ સમે જુગદિશ, છેદીશ ગાંગેવનું હું તો શિશ ૫ ધૃષ્ટધુમ્ન બોલ્યો તેનીવાર, કરીશ દ્રોણનો હુતો સંહાર, સુણી ભીમ વદયો આણી ક્રોધ, લેવિ કૌરવોની મારે શોધ. ૬ ત્યારે અરજુંન બોલીયો વાણ, કર્ણાદિકના લેઈશ હું પ્રાણ; તોય દ્રોપદીની માત જેહ; નથી છાનાં રેહેતાં વળી તેહ. ૭ વળતી બોલ્યા ત્યાં નંદકુમાર; હુંતો યુદ્ધ વિશે નિરધાર; થઇશ સારથી અરજુન કેરો, રથ હાંકીશ વેગે ઘણેરો. ૮ નિર્દય પ્રથ્વીની નાંખીને જાણ, કરાવીશ હું સર્વનો કાળ; એવાં કૃષ્ણનાં સુણી વચન, પામ્યા રાણીજી સંતોષ મન્ન. ૯ પછી બોલીયા દ્રુપદરાય, હવે આપોને ધર્મ રજાય; રેહેજો વન્ન વિશે હુશિયાર, જેમ વિઘ્ન ન થાય લગાર. ૧૦ પછી બોલ્યાં દ્રૌપદીની માય, બેન કરજો કંથ સેવાય; પતિવ્રતાને પોતાનો ધણિ, જાણવો શુદ્ધ પારસ મણી. ૧૧ પતિને ખોટું લગાડે જેહ, થાય વનમાં વાંદરી તેહ; પતીના પેહેલું ભોજન કરે. તેતો નર્કમાં નિશ્ચે સંચરે. ૧૨ પતી વિના પેહેરે શણગાર, તેતો સાપણી થાય છે નાર; પતી પહેલું કરે જે શયન્ન, તેનું રોગીષ્ટ રહે છે તન્ન. ૧૩ માટે પુત્રી વિચારીને ન્યાય, કરજો કંથની નિત્ય સેવાય; એવી શિખામણ દેઈ સાર, થયાં રાણીને રાજા તૈયાર.

૧૪ ઘણો અંતરમાં કરી ખેદ, આવ્યો પોતાના નગ્રમાં તે-
હ; તેણે સમે આપી ઘણી ધીર, થયા વિદાય શ્યામ શરીર.
૧૫ રહ્યા પાંડવ વનમાંય, સરોવરના કાંઠાપર ત્યાંય;
જાણી દુર્યોધને એહ વાત, ત્યારે બોલાવ્યો કર્ણ સાક્ષાત. ૧૬
શકુનિને વળી દુસ્યાશન, તેને બોલાવ્યા મોકલી જંન્નઃ
પછી બોલીયો અંધકુમાર, મારી સંગાથે થાઓ તૈયાર. ૧૭
જઇએ કામ્યક વનની માંય, પાંડુ પુત્ર રહ્યા છેજ ત્યાંય; સારા
પહેરું હું તો શણગાર; જેથી મોહ પામે તેની નાર. ૧૮ દ્રોપદી
જ્યારે લાવીએ ઘેર, ત્યારે વળે સઉ મારું વેર; એવું કહીને
અંધકુંમાર, થયો જાવાને માટે તૈયાર. ૧૯ ભાનુમતીઆદીવા
રી જેહ, લીધિ સંગાથે સર્વે તેહ; લીધી ફોજ ઘણી નિરવાણ,
ગજરથને ઉંટકેકાણ. ૨૦ એવે ઠાઠે ગાંધારીનો બાળ, આવ્યો
વન વિશે તતકાળ; તંબુ તાણી પડયો તેણે ઠાર, પર્ણકુટી
પાસે નિરધાર. ૨૧ ચાલે વર્ણાગી કરીને એહ, જુવે દ્રોપ-
દીના સામું તેહ; તોય લેખવતાં નથી નાર, યોગ માયાતણો
અવતાર. ૨૨ જેને બ્રહ્માદિક નવ કળે, તેતો દુષ્ટથકી કયમ
ચળે; પછી કૌરવને કૌરવની નાર, તેણે કેફ કરી નિરધાર.
૨૩ વળી પડયાં સરોવર માંય, જળક્રિડા કરવાને ત્યાંય;
સામાસામી છાંટે જળ સાર, નગ્ન રૂપ થઇ નરનાર. ૨૪ એ
વું નિર્લજ અત્યંત કામ, દીઠું ઈંદ્રના ગણે તે ઠામ; ત્યારે
પેઠો સરોવર માંય, ભારા નરનારીના બાંધ્યા ત્યાંય. ૨૫ તે
ને લેઇને ઉડયો આકાશ, દીઠું યુધિષ્ટિરે તે પ્રકાશ; ત્યારે
અર્જુનને કહે ધર્મ, ભાઈ થયું આ અઘટીત કર્મ. ૨૬ મા-
રી નજરે જોતાં સાક્ષાત, ચિત્રકેતું ચાલ્યો લેઈ ભ્રાત; મા-
ટે મુકીને બાણુ આ કાળ, છોડાવો ધૃતરાષ્ટ્રના બાળ. ૨૭

સુણી ભીમ વદયો સત્ય વાત, મોટા ભાઈ મુકોએ પંચાત; તેને કર્મે તેને લેઇ જાય; તેની આપણે શી છે ચીંતાય. ૨૮ ત્યારે ઝાલ્યું યુધિષ્ટીરે ચાપ, જેનો રૂદ્રના જેવા પ્રતાપ; જોઇ અરજુને વિચાર્યું મન્ન, નહીં માને એતો ધર્મ તન્ન. ૨૯ એવું વિચારીને કામ કીધું, ધર્મ પાસેથી ધનુષ્ય લીધું; પછી તેહનો કરી ટંકાર. મુકયાં ઉભય બાણ તે ઠાર. ૩૦ ચાલ્યાં આકાશ મારગે તેહ, વીંધ્યો ચિત્રકેતુ કેરો દેહ; હાથ શરાયા તેહના જ્યારે, ભારા નાંખી દીધા તેણીવારે. ૩૧ પડયા હેઠળ તેહ પ્રકાશ, ત્યારે ભીમ આવ્યો ભારા પાસ; એકે એકે તાણી કાટી સાર, પછે ઉછોટયા અંધકુંમાર. ૩૨ ભાન આવીયું દુષ્ટોને જ્યારે; નાઠા ત્રાસ પામી તેણીવારે; જાણ્યું વ્રકોદર લેશે પ્રાણ, માટે ઘેર જવું નિરવાણ. ૩૩

॥ વલણ ॥ એ રીતે કૌરવતણું, માન ઘટયું વળી ત્યાંય રે, દુર્ગા કહે પછી આવીયા હસ્તીનાપુર માંયરેરેરે. ૩૪ ઇતશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાસંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત વનપર્વણી દુર્યોધન માનભૃંસો નામ દ્વિતીયો અધ્યાય ॥ ૨ ॥

કડવું ૨ જું.

॥રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાંણ, સુણો ભુપ ચતુર સુજાણ; પછી પાંડવે કીધો વિચાર; હવે રેહેવું નહીં આણે ઠાર. ૧ એવું વિચારીને ચાલ્યા તેહ, તપે તાપથી પંથમાં દેહ, વાગે ચર્ણમાં કાંટા અપાર, બોલે બીહામણાં પક્ષી સાર. ૨ એવું ભોગવતા કષ્ટ દેહ, આવ્યા ધોમ્યને મુકામે તેહ; મળ્યા મુનીને પાંડુકુમાર; કહયો દુખ પડયાનો પ્રકાર. ૩ રહ્યા ત્યાર પછી તેણે ઠામ, સુણે જ્ઞાન કથા અભી-

રામ; થોડા દીન રહીતેણે ઠાર, થયા જાવાને ત્યાંથી તૈયાર. ૪ ધૌમ્ય મુનીને કહે ધર્મ રાય, આપો રૂશી હમોને રજાય; તમતણો મહારાજ સ્નેહ, નથી વીસરતો ક્ષણું એક. ૫ પણુ કરવી અમારે જાત્રાય, જેવી તિરથ કેરી જગાય; એવાં ધર્મનાં સુણી વચન, થયા ગદગદ વિપ્રના તંન. ૬ પછી કહેવા લાગ્યા તેણે ઠાર, સુણો પાંડુરાજાના કુમાર; સત સંગ જેવો લાભ એક, નથી જક્તમાં બીજો વીશેક. ૭ તાપ ત્રિવીધીના જે કેહેવાય, તેતો સત સંગથી છોટા થાય; અતી અધમ તે ઉંચ થાશે, અંતકાળે પ્રભુને પમાશે. ૮ તમારા સંગથી ધર્મરાય, નીત્ય આનંદ મુજને થાય; માટે મળજો કોઈ દીન ભુપ, કૃપા કરી મારાપર અનુપ. ૯ વળતી મુનીને લાગીને પાય, ચાલ્યા પાંડવ ત્યાંથી તદાય; આવ્યા દ્વૈતવન વીશે તેહ; જેને વાહાલા છે સ્યામળ દેહ. ૧૦ ઈંદ્રેશ્વર મહાદેવ પાસ, બાંધી આશ્રમ કીધો નીવાસ; આવ્યા એવામાં નારદ દેવ, તેને પાયે નમ્યા તતખેવ. ૧૧ પછી હાથ જોડી તેણે ઠાર, બોલ્યાં પાંચાળીતો નીરધાર; સુણો દેવ રૂશી મારી વાત, દુખ ભાગો આ વેળા શાક્ષાત. ૧૨ અન્ન વીના જસે હવે પ્રાણ, માટે મંત્ર આપો નીરવાણ; એવું સતીનું સુણી વચન્ન, થયા પ્રસન્ન બ્રહ્માના તન્ન. ૧૩ આપ્યોસુરીયનો મંત્ર તે ઠાર, બતાવ્યો જપવાનો પ્રકાર; ગયા બ્રહ્મલોકે પછી એહ, જપે જુવંતીતો મંત્ર તેહ. ૧૪ થયા આદીત્ય તેથી પ્રસન્ન, બોલ્યા દ્રોપદી સાથે વચન્ન, માગ માગને તું અબળાય, આપું જે કહું તે આ વેળાય. ૧૫ ત્યારે દ્રોપતી કહે મહારાજ, ક્ષુધા પીડે હમોનેજ આજ, દુઃખ તેહ તણું નાશ થાય, એવો બતાવો કંઈક ઉપાય. ૧૬ સુણી સુર્યે દયા

કરી સાર, આપ્યું અક્ષય પાત્ર તે ઠાર; એહ પાત્રનો ગુણ અથાક, ધારે તેવો નીકળે છે પાક. ૧૭ જમે કોટીક નરને નાર, તોય ખુટે ન અન્ન લગાર; જ્યારે દ્રોપદીતો પોતે ખાય, ત્યારે ખાલી પડે સુણ રાય. ૧૮ બીજે દીવસે થાતાં પ્રભાત, [illegible] સાક્ષાત; એવું આપીને પાત્ર તે સ્થાન, [illegible] આહાત્ય અંતરધ્યાન. ૧૯ પછી પાંડવ પામીયા સુખ મટયું અન્ય વસ્ત્ર તણું દુખ; નીત્ય જમાડે વીપ્ર પચાશ, આપે દક્ષણા આણી ઉલ્લાસ. ૨૦ જાણી દુર્યોધને એહ વાત, ત્યારે પામીયો ખેદ સાક્ષાત; તજ્યો નીંદ્રા ને ખાવાનું અન્ન, થયું નીસ્તેજ તેથી વદન્ન. ૨૧ પુછયું શકુનીએ તે ણીવાર, કયમ સુકાયો તું નીરધાર; ત્યારે બોલીઓ પાપી પ્રમુખ, પામ્યા પાંડવ વનમાં સુખ. ૨૨ જાણી ખબર મામા મેં તેહ, તેથી સુકાય છે મારો દેહ; આવ્યા એવામાં દુર્વાશા રૂશી, તેને જોઇને થયા બેઉ ખુશી ૨૩ તેની સંગાથે તો નીરધાર, વીદ્યારથી છે એક હજાર; બોલ્યા મુનીવર પછી વચન્ન, કરાવો આજ અમને ભોજન્ન. ૨૪ હવે શકુની કહે રૂશીરાય, એક બતાવું સેહેલો ઉપાય; થશે રાંધતાં અમને વાર, માટે જાઓ પાંડવ પાસે સાર. ૨૫ અક્ષય પાત્ર મળ્યું મહારાજ, તેથી તર્ત જમાડશે આજ; માટે કહ્યું મામો રૂશીરાય, જેથી ક્ષુધા તમારી હણાય. ૨૬ ॥ વલણ ॥ એવું સુણીને ચાલીયા દુર્વાસા મુનીરાયરે, દુર્ગા કહે તેતો વળી પાંડવ પાસે જાયરેરેરે. ૨૭ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીતરે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે માહાભારથાંતર ગત વનપર્વણી પાંડવ દ્વૈતવને અક્ષયપાત્ર પ્રાપ્તોનામ ત્રતીયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુ-
ણ સતવાદી રાય; વળતિ વનમાં પાંડવ પાસે મુની આવ્યા
તહાય. ૧ તેને દેખી પાયે લાગ્યો કુંતાનો કુમાર; આસન
આપી પુજા કીધી પ્રેમ થકી તે ઠાર. ૨ ત્યારે ત્યાં દુર્વાસા બો-
લ્યા સુણો યુધીષ્ટીરરાય; ભોજન આજ કરાવો અમને જેથી
તૃપ્તી થાય. ૩ એવું સાંભળી પાંડવને તો પડી પેટમાં ફાળ;
અક્ષય પાત્ર થકી નહીં નીકળે ભોજન તો આકાળ. ૪ ના
કહીશું તો દુર્વાસા મુની દેસે ભારે શ્રાપ; તે માટે હાવે
શું કરવું બેઉ વાતે સંતાપ. ૫ એવું ધારી યુધીષ્ટીર કહે
મુનીવરને તે ઠાર; સ્નાન કરીને જમવા આવો અત્રિના કુ-
માર. ૬ એટલે નહાવા માટે ચાલ્યા મુની મહાનુભાવ; તેડે
કાણે પાંચે ભાઇએ કીધો એક ઠરાવ. ૭ દુર્વાસાનો સેહેવો
પડશે ભારે ભયંકર શ્રાપ; તે માટે બળી મરીએ આપણ
જયમ લાગે નહીં પાપ. ૮ વાયુસુત પછી વીણી લાવ્યો કા-
ષ્ટ ઘણાં તે ઠાર; તેની તર્ત બનાવી ચીતા બળવાને નીર
ધાર. ૯ તેમાં અગ્ની મુકયો વળતી સુણ જનમેજયરાય; ત્યા
રપછી ફરવાતે લાગ્યા સંભારી જદુરાય. ૧૦ અંતરજામી
યે તેજાણી બળવા કેરી વાત; ત્યારે તેની પાસે આવ્યા ઉતા
વળા જગતાત. ૧૧ તેને દેખી પાંડુ પુત્રે કીધો નમસ્કાર; વ
ળતી દુર્વાસા આવ્યાનો કીધો સમાચાર. ૧૨ ત્યારે ત્રીકમ
સતીને કહે છે લાગી મુજને ભુખ; તે માટે કાંઇ ખાવા આ
પો જેથી થાયે સુખ ૧૩ પાંચાળી કહે તેને સારૂ બળી મ
રીએ મહારાજ, અક્ષય પાત્ર થકી નવ નીકળે તતપુર ભોજ
ના આજ. ૧૪ જદુપતી કહે જુઠું બોલોછો પાંચાળી આ

વાર; પાત્ર તમારૂં દેખાડોને મુંજનેતો નીરધાર. ૧૫ ત્યા-
ર સતીએ આણી આપ્યું ભોજન કેરૂં પાત્ર; તે લેઈને જો-
વા લાગ્યા સુંદીર સ્યામળ ગાત્ર. ૧૬ કીંચીત મહીં ચોટેલું
દીઠું તુલસીદળ રાજન્ન; તેતો મુખમાં મુકી ખાધું પોતે પ્રા
ણજીવન્ન. ૧૭ તેથી આખું વીશ્વ પામીયું તૃપ્તી તેણે ઠાર
બ્રાહ્મણ તો તરફડવા લાગ્યા નહી કાંઠે નીરધાર. ૧૮ વળ-
તી તેને તેડવા સારૂ મોકલ્યો વાયુ તન્ન; તેતો વેગે આવી
પહોચ્યો જ્યાં દ્વીજ કેરા તન્ન. ૧૯ ભીમને દેખી બ્રાહ્મણ
ભડકયા ત્યાંથી તર્ત પળાય; અલબેલે અમી મુકી છે તેથી
બહુ અકળાય. ૨૦ વીપ્રની પાછળ નાઠો વળતી કુંતાનો
કુંમાર; આગળ જઈને આંતરીયા પછી સર્વેને તે ઠાર. ૨૧
વાયુસુત કહે જમવા ચાલો રસોઇ ટાઢી થાય; આવું કરવું
તુંતો અમને કહેવીતી વળી નાય. ૨૨ બ્રાહ્મણ કહે જાવા
ધો અમને પાંડુના કુંમાર; ઉદર અમારૂં તૃપ્ત થયું કંઇ કા-
રણથી આ વાર. ૨૩ એવું સાંભળી ચાલ્યો ત્યાંથી વાયુકેરો
બાળ; પોતાને મુકામે આવ્યો ક્ષણુંમાં તેણે કાળ. ૨૪ બ્રા-
હ્મણ કેરી વાત કહી ત્યાં વીસ્તારીને રાય; તે વખતે યુધી
ષ્ટીર સમજ્યા કૃષ્ણ તણી લીલાય. ૨૫ ત્રણ દીવસ ત્યાં ર-
હીને ચાલ્યા વળતિ વીશ્વાધાર; દ્વારામતીમાં આવ્યા તેતો
સમરથ સરજનહાર. ૨૬ ॥ વલણ ॥ લજ્યા રાખી ભગ્ત-
ની એ રીતે ભગવાનરે, દુર્ગા કહે તેને ભજો છોડીને અભી-
માનરેરેરે. ૨૭ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીતરે કવી દુરગાશંકર વી
રચીતે મહાભારથાંત ગત વન પરવણી કૃષ્ણેન દુરવાસા ભ
યાત પાંડવ રક્ષીતો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ॥ ૪ ॥

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુણુ સતવાહી રાય; બળદેવે હાવે વીવા કીધો તેનો કહુ મહી માય. ૧ કૈરવે પાંડવને કાઢયા કપટ કરીને વન્ન; તેને સુણી રોહીણી પુત્રે વીચાર્યું વળી મન્ન. ૨ દુર્યોધન રાજાનો દીકરો લક્ષમણો કહેવાય; તેની સાથે સુરેખાનો જઇને કરૂં વીવાય. ૩ તે વારતા વીઠલે જાણી ત્યારે આવ્યા પાસ; મોટા ભાઇને કેહેવા લાગ્યા ન્યાય વચન પ્રકાશ. ૪ અરે ભાઈ તમે આ શું ધાર્યુ દેખીતો અન્યાય; વાચાદત્ત કરેલી કંન્યા અન્ય ને કેમ અપાય. ૫ તોપણ બળદેવે નવ માન્યું તર્ત થયા તૈયાર; હસ્તીના પુર માંહી આવ્યા કૈરવ કેરે દ્વાર. ૬ ભાણેજનો વીવા ભાગીને કીધો તેને ઘેર; લક્ષમણાને શ્રીફળ રૂપીયો આપ્યો આનંદ ભેર. ૭ ત્યાર પછી નીજ ઘેર આવીને લગ્ન લીધું રાજન્ન; મંડપ રૂડો બાંધ્યો ત્યાંતો ચિત્રાવ્યું સદન્ન. ૮ સુભદ્રાને કુંતા તેણે જાણી એતો વાત; ત્યારે બહુ કલ્પાંત કરીને કીધાં આંસુપાત. ૯ નિશાળેથી આવ્યો જ્યારે અભિમન્યું કુમાર; તે સમે ત્યાં રડતી દીઠી માતાને નીરધાર. ૧૦ એટલે બાળક કહેવા લાગ્યો માતાને વચન; મુજ છતાં શું દુઃખ તમારે કેમ કરો રૂદન. ૧૧ સુભદ્રા કહે વીવા તારો મામે કીધો ફોક; તે કારણથી દીકરા મુજને પડીયો ઝાઝો શોક. ૧૨ તુજ પીતાને કાકા તેને વનમાં જાણી સાર; લક્ષમણાની સાથે કીધો વીવા આણીવાર. ૧૩ એટલે અભિમન્યુંના થયાં નેત્રતો લોહીત વર્ણ; માતાને કેહે ચાલો સાથે કરૂં કંન્યાનું હર્ણ. ૧૪ એવું કહી તૈયાર થયો ત્યાં અર્જુન કેરો બાળ; આયુધ લેઇને રથમાં બેઠો ક્રોધે જેવો

કાળ. ૧૫ સુભદ્રા પણ સાથે ચાલ્યાં સુણ જનમેજયરાય; મારગ મધ્યે ભુલાં પડીયાં તેનો કહું મહીમાય. ૧૬ અવળે રસ્તે ચડીયાં એતો પડી અંધારી રાત; હેડંબાના વનમાં આવ્યાં સુત માતા સાક્ષાત. ૧૭ વ્રક્ષતણી ઝાડી બહુ ત્યાં-તો દારૂણ વન દેખાય; તેને દેખી અર્જુન પુત્રે ધનુષ્ય ધર્યું મહાકાય. ૧૮ અગ્નિ કેરો મંત્ર ભણીને મુકયું વળતી બાંણ તે થકી ઝાડી બળવા લાગી વ્રક્ષ બધાં નિરવાણ. ૧૯ ત્યાર પછી વરૂણાસ્ત્ર મુકીને વ્રષ્ટી કીધી રાય; તે પુઠે રથ હાંકી ચાલ્યો સામુ વેગે જાય. ૨૦ ગટોરગચ્છને જાણ થયું તે આવ્યો કોઇ રાજંન; તેણે વિશ્વાનર વરસાવી બાળ્યું મારૂં વંન. ૨૧ તે માટે સંગ્રામ કરીને છેદુ એનું શીશ; એવું ધારી પાસે આવ્યો પાડી મોટી ચીસ. ૨૨ અભીમન્યું તે શ્રવણ કરીકે હે સાંભળોને માતાય; અસુર કોઈ લડવાને આવ્યો નીશ્ચે આ વેળાય. ૨૩ તેની સાથે યુદ્ધ થશે અહીં સત્ય કહું છું વાત; તે માટે તમે ધીરજ ધરજો અંતરમાં સાક્ષાત. ૨૪ એવામાંતો ગટોરગચ્છે લીલા કરી રાજંન; આકાશેથી થાવા લાગ્યા પત્થર પતન્ન. ૨૫ લોહી મુત્રને અસ્તી તેની વ્રષ્ટિ થઇ અપાર; ત્યારે અભિમન્યુએ મુકયું રૂદ્ર બાણ તે ઠાર. ૨૬ તેણેતો રાક્ષસની કીધી માયા સર્વે નાશ; વળતી મંત્ર ભણીને મુકયાં સાયકતો પચાસ. ૨૭ તે સમે હેડંબા કુંવર કોપ્યો અપરંમપાર; મંત્ર થકી કલ્પીને બનાવ્યા રાક્ષસ એક હજાર. ૨૮ સર્વે મળીને અભીમન્યુને મારવા માંડયો અતિ; તોપણ સુભદ્રા સુત નવ હડે જેની મોટી ગતી. ૨૯ માયાવીજે દૈત્ય થયાતા તેનો કીધો નાશ; વળતી ભીમ તણા દીકરાને વીંધ્યો ત્યાં પ્રકાશ. ૩૦ તેથી તેને રીસ ચઢી

બહુ દૈવગતી અનુકુળ; અભીમન્યુના મુસ્તક વીશે માર્યું તિવ્ર ત્રિસુળ. ૩૧ મર્મ જગ્યામાં વાક્યું તેતો જોર થકી નીરધાર; તેથી મુર્છા પામી પડીયો અરજુનનો કુંમાર. ૩૨ એવું દેખી સુભદ્રાતો પડીયાં ખૈને લેહેર; અરે દૈવ તમે આ શું કીધું વરત્યો કાળોકેર. ૩૩ વળતી ગેટારગચ્છે લીધાં બાળના શણગાર; તેને લઇને રાક્ષસી પાલ આવ્યો ભીમ કુમાર. ૩૪ અભીમન્યુ માર્યાની કીધી હેડંબાને વાત ત્યારે તે જોવાને આવી વન વિશે સાક્ષાત. ૩૫ ॥ વલણ ॥ સુભદ્રાની તે સમે વળી જ્યારે મુર્છાયરે; દુર્ગા કહે પછી તે રડે દેખી સુતની કાયરેરેરે. ૩૬ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વનપર્વણી અભીમન્યું મુર્છા પ્રાપ્તોનામ પંચમો અધ્યાય. ॥ ૫ ॥

કડવું ૬ ઠું.

॥ રાગ વેરાડી ॥ મારા લાડકવાયા તન્ન, અભીમન્યું બોલો હો બાળા; હવે ધીરજ ક્યમ ધરૂં મન્ન, મને લાગે બીહામણું વન્ન, અભીમન્યું બોલો હો બાળા ટેક. દીકરા તુજ પાખે મુને પળ જુગ જેવી જાય, દૈવે કરી મુને વાંઝણી રે, નથી આ સમે તારો પીતાય. અભીમન્યુ૦ ૧ હવે જીવી હું શું કરૂં અન્ન પાણીનું નીમ, અરે કુંવર તુને દેખીનેરે ઘણા ખુશી થતા કાકો ભીમ. અભીમન્યું૦ ૨ તારૂં મ્રત્યુ સાંભળી નહીં જીવે કુંતા ડોશી, ઉત્તર શો દેઇશ હું વળી જ્યારે પુછશે સહદેવ જોશી. અભીમન્યું૦ ૩ તું માટે મેં વોહરીયાં નવાં નવાં પટકુળ, તે પહેરી તું શોભતોરે જેવા વર્ણાગોરૂપે નિકુળ. અભીમન્યું૦૪ નડી નથી હું કોઇને કીયા જનમનાં કર્મ, આવો અનર્થ જાણીનેરે કેમ ધીરજ ધરશે ધ-

મેં. અભીમન્યું૦ ૫ આજનો દીન વેરી થયો વરત્યો કાળો કેર, ચાલોને હવે દીકરારે જઇએ દારૂણ વનથી ઘેર. અભીમન્યુ૦ ૬ કેઇ જગાએ જઈ રહ્યો ઉંડી ઉઠાડી આગ, બાપુ દીવસ ઉદે થયોરે હાવે ખાવાનું મુજ પાસે માગ. અભીમન્યુ૦ ૭ નથી ટુંકારો મેં કર્યો નથી માર્યો વળી માર, રીસાયો કેમ રાજવીરે નથી ઘટતું તુને લગાર. અભીમન્યુ૦ ૮ બાળપણામાં દીકરા ધર્યું ધનુષ્યને બાણ, ડાહાપણ તારૂં બહુ વળીરે તેવો સર્વ કળા કેરો જાણ. અભીમન્યુ૦ ૯ તારા જેવા પુત્ર તો મુજને નથી મળનાર; ઉગતો આંબો મોડીયોરે ટુટયો આભનો ટેકો આવાવ. અભીમન્યુ૦ ૧૦ જ્ઞાન વિના બુદ્ધી બળી દયા વિના આચાર, તેમ પુત્ર વીના સર્વસ બળ્યુંરે આખો ઉજડ દીસે સંસાર. અભીમન્યું૦ ૧૧ આ વખતે નથી ફાટતું હૈયું તો નીરવાણ, ગોઝારો વપુમાં થકીરે નથી નિકળતો મારો પ્રાણ. અભીમન્યુ૦ ૧૨ એવી રીતે બહુ કર્યો કામનીએ પોકાર, તેતો સર્વે સાંભળ્યોરે હેડંબાએ તેણે ઠાર. અભીમન્યુ૦ ૧૩ ॥ અથ વિશ્રામ દોહરો ॥ રાક્ષસીએ પછી ઓળખી અરજુન કેરી નાર, ત્યારે પાસે આવીને કહેવા લાગી સાર. ૧૪ ॥ રાગ મારૂ ॥ હેડંબા કહે સુણો જેઠાણી, હુંતો ભીમસેન કેરી રાણી; આણે ઠેકાણે મારો નીવાસ, ગેંડારગચ્છ આ કુંવર પાસ. ૧ પુત્ર તમારાએ બાળ્યું વન્ન, તેથી કોપે ચઢયો મારો તન્ન; તેણે મારીયો તમારો બાળ, હવે જીવતો કરૂં આકાળ. ૨ મારી પાસે છે અમ્રત નીર, માટે રાખો હવે તમે ધીર; એનું [illegible] ને રાક્ષસી એહ, આવી મુકામસાં વળી તેહ. ૩ લીધી અમ્રતની શીશી નાર, ચાલી ઉતાવળી નિરધાર; લાવી છાંટી

યું પુત્રને અંગ, રહયો તે થકી તો વળી રંગ ૪ અભીમન્યું ઉઠયો તેણેકાળ, પછી કહેવાને લાગ્યો તે બાળ; માજી યુદ્ધમાં આવી નીંદ્રાય, શત્રુ નાશી ગયો આ વેળાય, ૫ ત્યારે સુભદ્રા બોલ્યાં સાક્ષાત, નોય શત્રુ એતો તારો ભ્રાત, કર્યો અેજાણપણે સંગ્રામ, માટે ચાલો એહને મુકામ. ૬ જે આ ભીમની નારી કેહેવાય, એતો પુત્ર તારી કાકી થાય; એવી રીતે પાડયું ઓળખાણ, ત્યારે ક્રોધ મટયો નીરવાણ. ૭ પછી હેડંબાતો પ્રેમલાવી, નીજમુકામે તેડીને આવી; અભીમન્યુંને ભીમ કુમાર, થયા એકડા ભ્રાત તે ઠાર. ૮ થયો બે જણને પછી સ્નેહ. ભેગા બેસે ઉઠે વળી તેહ; હેડંબાએ પુછી પછી વાત, કેમ નીકળ્યાં વનમાં સાખ્રત. ૯ ત્યારે સુભદ્રાએ તેણે ઠાર, કહયો વીવાહ બાગ્યનો પ્રકાર; સુણી બોલ્યો ગટોરગચ્છ બાળ, કાકી ધીરજ રાખો આ કાળ. ૧૦ અમે જઇશું ત્યાં બેઉ ભ્રાઇ, છેતરીશું માયા બતલાઇ; કન્યા હરણ કરીને લાવીશું, તમ કૃપાએ વહેલા આવીશું. ૧૧ હવે હસ્તીનાપુરથી સાર થયા કૌરવ સર્વે તૈયાર; રૂડી રીતે લેહ જાન એહ આવ્યા દ્વારકાંમાં દુષ્ટ દેહ. ૧૨જાણી બળદેવે વાત એ જ્યારે, આપ્યો ઉતારો સર્વેને તૈયર; રૂડી રીતે સમે આવ્યા ત્યાં રાંજન્ન, ગટોરગચ્છ ને અરજુન તંન. ૧૩ વાડી કૃષ્ણની હતિ જે ઠાર, તેમાં ઉતર્યા બેઉ કુમાર; છાનામાના બેઠા એહ બાળ, જેની કાંન્તી ને બુદ્ધી વીશાળ. ૧૪ ॥ વલણ ॥ જાણ્યું તે જગદીશ્વરે રાજી થયા મનમાંયરે; દુર્ગો કહે માયા કરે ભીમ કુંવર પછી ત્યાંયરેરેરે. ૧૫ ॥ ઇતીશ્રી પાંડવચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાતર ગત આદીગર્વણી અભીમન્યુ ગટોરગચ્છ દ્વારીકાં પ્રતિ

આગતો નામ ષષ્ટો અધ્યાય. ॥ ૬ ॥

કડવું ૭ મું

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન અણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; ભીમ કુંવરે માયા કીધી તેનો કહું મહીમાય. ૧ પ્રાતઃકાળે વેહેલો ઉઠી બન્યો સોદાગર એહ; અશ્વ હાથી સૌ કર્યા કારમા પંદરસેં વળી તેહ, ૨ કૌરવના ઉતારા પાસે તંબુ તાણ્યા સાર; ત્યારપછી ત્યાં પશુ બાંધીને બેઠો ભીમકુંમાર ૩ દ્વારામતીમાં સર્વે જાણી સોદાગરની વાત; ત્યારે સર્વે જાદવ આવ્યા જોવાને સાક્ષાત. ૪ એવામાં ત્યાં કૌરવ આવ્યા સર્વે તેણે ઠાર; અશ્વ હાથી દેખીને મોહ્યા અંધતણા કુંમાર, ૫ દુર્યોધન પછી કહેવા લાગ્યો સોદાગરને વાણ, અશ્વતણી કીંમત કહો ભાઇ ખરેખરી પ્રમાણ. ૬ ત્યારે ભીમતણો સુત કહેછે તમથી નવ્ય રખાય; પાંડવ હોય તો વાર કરે નહી જેની બહુ પ્રભુતાય. ૭ એવું વાકય સુણીને બોલ્યો અભેમાની ભુપાળ; બધાં જનાવર આધો મુજને કીમત લેઈ આકાળ. ૮ ધટોરગચ્છ કહે ગજ લેઈ ભરતાં કીમત થાયે જેહ; તે પહેલી હય આગળ લાવો તેમાં નહીં સંદેહ. ૯ વળતી મુસતણો ત્યાંકીધો નીશ્ચય તેણે ઠાર; તે પ્રમાંણે કૌરવ લાવ્યા ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૧૦ દામ રોકડા દેઇને લીધો સોદાગરનો માલ; ત્યાર પછી મુકામે આવ્યા કૌરવ તો તતકાળ. ૧૧ એટલે પેલા હાથી ઘોડા શબ્દ કરે માંહ્ય માંહ્ય; ઉભેથી પ્રથ્વાપર પડીને મ્રત્યુ પામ્યા ત્યાંય. ૧૨ એવું દેખી અંધકુંવર કહે આતે શું કહેવાય; ઠગ આપણને છેતરી ગયો હવે શો ઉપાય. ૧૩ ભીમસુતે મુકામે જઇને બાહલ્યું બીજું રૂપ; વસ્ત્રતણા ગંઠાને ઘરેણું કીધું ત્યાં

અનુપ. ૧૪ કૌરવ કેરાં બૈરાં પાસે આવ્યો તે રાજન્ન; ગાંસ ડીયો છોડીને બેઠો ધીરજ રાખી મન્ન. ૧૬ તે વખતે કૌરવની સ્ત્રીઓ આવી તેની પાસ; વેપારી શું વેચવા લાવ્યા એમ પુછે પ્રકાશ. ૧૬ ત્યારે હેડંબાના દીકરે કળા કરી નીરધાર; હીરાને મોતીની જણુશો દેખાડી તે ઠાર. ૧૭ તેને દેખી લલનાઓનું લલચાયું છે મન્ન; વેપારીને કહેવા લાગી વળતી તેહ વચન્ન. ૧૮ સાચે સાચી કીંમત બોલો વેપારી આવાર; તે પ્રમાણે આપી તમને માલ વહોરીએ સાર, ૧૯ ગટારગચ્છ કહે જુની લેઈ નવી આપીએ અમે; તે પ્રમાણે ગમતું હોય તો લોને જણુસો તમે. ૨૯ એવું સાંભળી કામનીયોએ કીધો મનમાં કયાસ; વેહેપારી ગાંડાસરખો છે બુદ્ધીહીન પ્રકાશ. ૨૧ તે માટે છેતરીએ એને એવું મન્ન વિચારી: મણી માણેકને સોના કેરી જણુશો તર્ત ઉતારી. ૨૨ તે તો ગટારગચ્છને આપી નવી લીધિ અભીરામ; ત્યાર પછી અબળાઓ આવી પોતાને મુકામ. ૨૩ એવી રીતે કપટ કરીને ચાલ્યો ભીમ કુંમાર; રાત પડયે કૌરવની સ્ત્રીઓ સુતી ત્યાં નિરધાર. ૨૪ તે વખતે ત્યાં અલંકારના બન્યા વીંછી ને સાપ; તેતો કરડવા લાગ્યા તનમાં માયાને પ્રતાપ. ૨૫ વસ્ત્ર વિનાની થઇ અબળાઓ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય પોકારે; ઉતારામાં અહીંથી તહીંથી દોડે તેણે વારે. ૨૬ આખી રાત્રી એવી રીતે દુખ પામી અબળાય; વળતી વ્રકોદરને દિકરે કીધિ ત્રીજી કળાય. ૨૬ પ્રાતઃકાળે થયો કાછીયો વણોતર બે ચાર; શાક ભાજીને ફળ ફુલ કીધાં અલોકીક તે ઠાર. ૨૮ ત્યારપછી ચૌટાની વચ્ચે બેઠો પોતે વિર; તરેહવાર ફળ ફુલ વ્યંજનના ઢગલા કીધા થિર. ૨૯ તે દેખી જાદવને પ્રભુએ

સમજાવી એક વાત; આ લીલાનાં ફળ ફુલ આપણે લેવાં નહીં સાક્ષાત. ૩૦ વેપારી કોઇ ઠગ સરખો છે કરયું કારમું શાક; તેને લેતાં અંત્યે આપણુ ચઢીએ સર્વે ચાક. ૩૧ એવામાં ત્યાં કૌરવ આવ્યા ફરતા ફરતા દુષ્ટ; નવીન જાતનાં ફળ દેખીને પામ્યા મન સંતુષ્ટ. ૩૨ મોંની માગી કીંમત આપી પાપીએ તે ઠાર; શાકભાજીને ફળ ફુલ વળતી રાખ્યાં તેણિવાર. ૩૩ તેને લેઇને મુકામે આવ્યા અંધ ભુપના બાળ; ત્યારે ભીમતણો સુત ચાલ્યો વાડીમાં તતકાળ. ૩૪ વળતી કુરૂના પુત્રે કીધો ફળફુલનો આહાર; શાક સુધારી ચુલે મુકયું જોઇએ તેટલું સાર. ૩૫ તે સર્વે માયાથી બનીયું બીહામણું રાજન્ન; ફળ ખાધેલાં કરડે અંદર પીડા થાયે તન્ન. ૩૬ સુધારેલું શાક હતું તે ઉછળે વાસણ માંય; ભોંય પડેલુ ડોળા કાઢે મુસ્તક બનીને ત્યાંય. ૩૭ કોળા કુદાકુદ કરે છે આવીને અથડાય; એવું દેખી સર્વે જનને પ્રગટી છે ચીંતાય. ૩૮ કર્ણ શકુની વિસ્મય પામ્યા મનમાં તેણિવાર; આતે શું કેહેવાયે ભાઇ દૈવકોપ નીરધાર. ૩૯ ॥ વલણ ॥ એવી રીતે દુખ દે રાક્ષસીનો કુમારરે; દુર્ગા કહે પછી શું થયું તેનો કરૂં વિસ્તારરેરે. ૪૦ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત વનપર્વણી ગટોરગચ્છેન માયાકૃતં નામ સપ્તમો અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયેન કહે સુણ રાય; સુરેખા હર્ણનો મહીમાય; ત્રીજે દિવસે ભીમ કુંમાર, બન્યો દુર્યોધન કેરી નાર. ૧ માયા રાક્ષસની વિસ્તારી, બીજી સ્ત્રીઓ જેવી કરી નારી; તેને સંગાથે લેઇ તહાય; ખાવું આપવા-

ને માટે જાય. ૨ કૌરવોની સ્ત્રીઓ હતી જેહ; નીંદ્રાવશ કરી સઉ તેહ; પછી ગાતાં ગાતાં નીરધાર, આવ્યો બળદેવ કેરે દ્વાર. ૩ ત્યારે રેવતીએ જાણી પેર, જાણે વેવાણુ આવીયાં ઘેર; તેને બેસવાને તેણે ઠાર, નાંખ્યું પાથરણું નીરધાર. ૪ તેમાં બેઠો જઈ ભીમ તંન, ભાનુમતીને રૂપે રાજંન; આપ્યું ખાવું કથરોટમાં કાઢી, પછી કન્યાને ખોળે બેસાડી. ૫ ગયાં ઘરમાં રેવતી જ્યારે; સુરેખાને લેઇ ચાલ્યો ત્યારે, હતું ખંડેર એક ત્યાં ધામ, આવ્યો ઉતાવળો તેણે ઠામ. ૬ સુરેખાને સંતાડી ત્યાં ભુપ, બીજી બનાવટ કીધી અનુપ; તેને મુકી બળદેવને દ્વાર, પછી ચાલીયો ભીમ કુમાર. ૭ થયા બપોર ત્યાં વળી જ્યારે, જાગી કૌરવોની સ્ત્રીયો ત્યારે; ઉઠી બેબાકળી સઉ નાર, નાહી ધોઈ પહેર્યા શણગાર, ૮ લીધી ખાવાની કથરોટ હાથ, ચાલી સુંદરીઓ સઉ સાથ; આવી બળદેવને ઘેર જ્યારે; બોલ્યાં રેવતીજી હશી ત્યારે. ૯ આવો પધારો વેવાણ મારી, આજ કેફ કરી તમે ભારી; જાતાં લાગી નથી જરા વાર, ફરી આવ્યાં પાછાં નીરધાર. ૧૦ સુણી ભાનુમતી લાજ્યાં મંન, બોલ્યાં વેવાણ સાથે વચંન; બાઇ ટીખળ કરો શું આમ, પહેલાં વહેલાં આવ્યાં આણે ઠામ. ૧૧ પછી આસન આપ્યું તે ઠાર, તેમાં બેઠી કૌરવની નાર; લીધી સુરેખાને ખોળા માંય, થયું કૌતક તે સમે ત્યાંય. ૧૨ ગટારગચ્છે મુકયો ઘણો ભાર, તેથી દુખીયો ખોળો તે ઠાર; એવું દેખી રાણીએ વિચારી; સુરેખાને ખોળેથી ઉતારી. ૧૩ બોલ્યાં તે સમે રેવતી વાણ; સુણો બાઇ ચતુર સુજાણ; ગમ્યું નહીં મારી પુત્રીનું મુખ, આગળ કેવું દેશો તમે સુખ. ૧૪ પછી કૌરવની અબળા-

ય; આવી મુકામ માંહી તદાય; પડી રાત્રી એવામાં તો જ્યારે, વર ઉવલાવ્યો તેણીવારે. ૧૫ પુત્ર દુર્યોધન કેરો જે હ, ચાલ્યો પરણવાને માટે તેહ; રામણદિવો લઈ તેણે ઠાર, પુઠે ચાલે ભાનુમતિ નાર. ૧૬ ફર્યો વરઘોડો નગ્રની માંય, પછી આવ્યો બળદેવને ત્યાંય; ઉતર્યો વરરાજા તે ઠાર, ત્યારે પોંકી લીધો નીરધાર. ૧૭ બેઠો તે જઈ માંયરા માંય, પછી કન્યાને પધરાવી ત્યાંય; વિપ્ર મંત્ર ભણે છે હોકારી, ગીત ગાય ત્યાં જાદવની નારી. ૧૮ ત્યારે સુરેખા રૂપે રાજંન, બીવરાવે વ્રકોદર તંન; મુખ કુતરીના જેવું કરી, જોયું લક્ષમણા સામું ફરી. ૧૯ તેને દેખી દુર્યોધન બાળ, બોલ્યો હોકારો પાડી વિશાળ; મામા શકુની સુણોને વાત, આતો કુતરી રાંડ સાક્ષાત. ૨૦ મામો કહે બેશ મુરખા આજ, લોક સાંભળતાં જશે લાજ; બીજે ફેરે ગટોરગચ્છે સાર, ગર્ધભી મુખ કીધું તે ઠાર. ૨૧ ત્યારે વરરાયે બુમ ત્યાં પાડી, આતો કન્યા છે રાંડ ગધાડી; ત્રીજે ફેરે કળા રચી રાય, વાંદરી જેવી કન્યા જણાય. ૨૨ બોલ્યો તે જોઈ દુષ્ટ કુમાર, મામા વાંદરી છે આતો નાર; ચોથે ફેરે તો ચીતડું હરયું, મુખ ભુંડણીના જેવું કરયું. ૨૩ ત્યારે દુર્યોધન કેરો બાળ, ઉઠી ઉભો થયો તતકાળ; તેણે સમે ગટોરગચ્છે સાર, ઝાલ્યો ચપરશી હાથ તે ઠાર. ૨૪ રગો તણાઈ તે થકી ત્યાંય, આવ્યાં અશરૂ તો નેત્રની માંય; પછી ભીમાત્મજે રાખી હામ, સાંધ્યો વંટોળીયો તેણે ઠામ. ૨૫ ઉડાડી કાંકરી દુઃખદાઇ, તેથી સર્વની આંખો પુરાઈ; ત્યારે મંડપ લેઈ વિશાળ, આવ્યો વાડીમાં રાક્ષસી બાળ. ૨૬ સુરેખાને સંતાડીતિ જેહ, લાગ્યો ખંડેરમાં થકી તેહ; એવું પ્રાક્રમ દેખી અતિ, બો-

હ્યો અભીમન્યુ મહામતી. ૨૭ ધન્ય ધન્ય તતે મારા ભ્રાત, બળ બુદ્ધિ તારામાં અગાથ; તું તો માયાવી સાચો કહાવ્યો, વેરી વ્રંદથી કન્યાને લાવ્યો. ૨૮ હવે વટોળીઓ સમ્યો જ્યારે, આંખો ઉઘડી સર્વની ત્યારે; નવ દિઠી કન્યા તેણે ઠાર, ત્યારે વરતીયો હાહાકાર. ૨૯ બોલ્યા તે સમે શ્રી ભગવાન, દૈવગતી ઘણી બળવાન; કર્યું કોઇ ભુપે કુડુ કાજ, લીધિ જાદવકુળની લાજ. ૩૦ માટે થાઓને બધા તૈયાર, શત્રુ ખોળીને કરીએ સંહાર; દેતાં દુષ્ટને દંડ વિશાળ, નવ દોશ લાગે આણે કાળ. ૩૧ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી તતબર થયા જાદવ કૌરવ જોધરે; દુર્ગા કહે તે તો કરે શતરૂ કેરી શોધરેરેરે. ૩ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહાભાર્થાતર ગત વનપર્વણી ગટોરગચ્છેન સુરેખા હર્ણં કૃતં નામ અષ્ટમો અધ્યાયઃ ॥ ૮ ॥

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વળતી સાંભળ ભુપકુમાર; બળદેવજી સેન્યા લઇ ચાલ્યા ખોળવા તેણીવાર. ૧ અભીમન્યુ ને ગટોરગચ્છે જાણી એ તો વાત; ત્યારે વાડી બારણે આવ્યા લડવાને સાક્ષાત. ૨ ધનુષ બાણુને ત્રિશુળ આદી ધરી ઉભા હથીયાર; તેમે તો છેટેથી દિઠા જાદવે નિરધાર. ૩ તે સમે દુર્યોધન બોલ્યો પેલા ચોર જણાય; તેની સાથે યુદ્ધ કરીને લાવીએ કન્યાય. ૪ એવો મનસુબો કરી આવ્યા કુંવર કેરી પાસ; બાળકને દેખી ત્યાં બોલ્યા બળદેવજી પ્રકાશ. ૪ અરે દુષ્ટ શું કરવા કીધું કુડુ આવું કામ; જાણી જોઇને મ્રત્યુ માગ્યું પહોંચાડું જમ ધામ. ૫ એવાં વાક્ય સુણીને બોલ્યો સુભદ્રાનો તન્ન; મામા

તમને હાથ દેખાડું કરૂં કાયા છેદન્ન. ૭ એમ કહિ અરજુનને
દિકરે કીધો ત્યાં ટંકાર; તેનો સ્વર્ગસુધિ સંભળાયો નાદ વ-
ળી નીરધાર. ૮ ચાપ ઉપર પછી બાણ ચઢાવ્યું ક્રોધ કરી
રાજંન, તેણે જઇ સર્વેના કીધા મુગટ તો છેદંન. ૯ ત્યારે એ
કે કાળે છુટયા જાદવ કૈરવ સાથ; તેના મળતું જેવું તેવું
યુદ્ધ કરે જદુનાથ. ૧૦ સર્વે મળી અભીમન્યુ ઉપર મુકે બા
ણ અપાર; તેથી ગગને રવી ઢંકાયો સુજે નહીં લગાર. ૧૧
બાળક બહુ રણ પંડીત તેથી હૈવત આણું હાખે, સર્વેના શર
એકે બાણે આવતા છેદિ નાંખે. ૧૨ એવું દેખી કર્ણે મુકયું
ક્રોધ કરીને બાણ;તેણે આવી અરજુન સુતનું ભાળ ભેદયુ
નીરવાણ. ૧૩ તે સમે ગટોરગચ્છ ગાજ્યો ચીસ પાડીને
ત્યાંય; મોટા મોટા પર્વત લાવી નાંખ્યા સેનામાંય. ૧૪ રથ
સુદ્ધાં જોદ્ધાને લેઇને ઉંડે અંતરીયાળ; વળતિ તેને પડતા
નાંખે ઉંચેથી તતકાળ. ૧૫ એવી રીતે ભાઇઓએ કી-
ધો બહુ સંહાર; ત્યારે બળદેવે ઉગામ્યું હળમુશળ તે ઠાર.
૧૬ તે સમે ત્રીકમજી લાગ્યા મોટા ભાઇને પાય કરજોડીને
કહે છે વળતિ શાસ્ત્રતણો તો ન્યાય. ૧૭ અરે ભાઈ વીચા-
રો મનમાં ભાણેજ કેમ હણાય; વળી તેની હરેલી કન્યા અ
ન્યને કેમ અપાય. ૧૮ ભગીનિ સુતને કન્યા દેતાં નથી આ
પણને લાજ; તે માટે વીરૂદ્ધ જાવા દેઈ આચરો રૂડું કાજ.
૧૯ કૃષ્ણ તણી મરજી સમજીને રોહીણીના કુંમાર, હળ મુ-
શળ હેઠું મુકીને શાંત થયા તે ઠાર. ૨૦ કેટલાએક અ-
જ્ઞાની કહેછે વણ સમજ્યે આ ઠામ; હરીએ ચક્ર ચઢાવ્યું ત્યા
રે શાન્ત થયા બળરામ. ૨૧ પણ તે સર્વે દંત કથા છે સાચુ
નવ્ય મનાય; મોટા ભાઇની આમન્યા કેમ તોડે વૈકુંઠરાય.

૨૨ ત્યારે પછી ભાણેજને તેડી બળદેવને ફીરતાર; નગ્ર વીશે આવ્યા તે વખતે વરત્યો જયજયકાર. ૩૩ એવું દેખી દુર્યોધનને ઉંપજી અદકી રીસ; પોતાનું કુટુંબ લેઇને ચાલ્યો તેણે દીશ. ૨૪ હસ્તીનાપુર માંહી આવ્યો વીલે મોઢે તેહ; લક્ષમણો કુંવારો રહયો હરીની ઇચ્છા એહ. ૨૫ વળતી બળદેવજીએ મોકલ્યો કીંકર તેણે ઠાર; સુભદ્રા ને હેડંબા તેને તેડયાં નીરધાર. ૨૬ તે સમે વીધીથી આપી ભાણેજને કંન્યાય; ત્યાર પછી પેરામણી દીધી કાંચન મુદ્રીકાય. ૨૭ ગટોરગચ્છ ને હેડંબા પછી ત્યાંથી થયાં વીદાય; અભીમન્યું સુભદ્રા રહ્યાં તે ઠેકાણે રાય. ૨૮ ॥ વલણ ॥ સુરેખા કંન્યા વર્યો અરજુન કેરો તંનરે; દુરગો કહે પછી શું કરે રાજા દુર્યોધનરેરેરે. ૨૯ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વન પર્વણી સુરેખા હરણ સંપુર્ણો નામ નવમો અધ્યાય.

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, સુણો ભુપ ચતુરસુજાણ; અંધ કુંવરને નીરધાર, હતી દીકરી એકજ સાર, ૧ નામે લક્ષમણી તે કહાવે, રૂપ વીશે રતીને લજાવે; અંધ કુંવરે તેહનો ત્યાંય. રચ્યો સ્વયંવર પુરમાંય. ૨ તેડયા દેશ દેશના ભુપાળ, આખી ઉર્વી તણા ક્ષત્રીઆળ; આવ્યા તે સઘળા રાજન્ન, સાથે લેઇને સેવક જન્ન. ૩ તેણે સમે શ્રીકૃષ્ણનો બાળ, સ્યામ કુંવર કાન્તી રસાળ; આવ્યો તે પણ ત્યાં નીરધાર, તેડી જાદવ કેરા કુમાર. ૪ ઘણી શોભા થઇ પછી ત્યાંય. બેઠા ભુપતી સભાની માંય; વાગે વાજીંત્ર રૂડાં તે સ્થાન, ગુણકાઓ કરે નૃત્ય ગાન. ૫ આપે યા

ચકોતો ઉપમાય, વીપ્ર આશીષ દે છે તહાય; એવામાં શ્રીહ-
રીના કુમારે, કંન્યા હરણ કરી તેણીવારે. ૬ તેને બેસાડી રથ
ની માંય, ચાલ્યો સ્યામ ઉતાવળો ત્યાંય, જાણી દુરીયોધને
એહ વાત, ત્યારે ક્રોધે ભરાયો સાક્ષાત. ૭ ઉઠયો આશનથી
સુરવિર, ફોજ ભેગી કરી રણધીર, કર્ણ શકુનીને લેઇ સા-
થ, ચાલ્યો ઉતાવળો નરનાથ. ૮ ત્રણ ગાઉ જતાં ઝાલ્યો
બાળ, પછી આંતરીયો તતકાળ; ત્યારે કૃષ્ણ કુમારે તે ઠાર,
કરયો કોદંડ તાણિ ટંકાર. ૯ મુકયાં કૌરવ ઉપર બાણ, મે
ઘ વ્રષ્ટી પેરે નીરવાણ; કર્ણ દુર્યોધને પછી ત્યારે શર વ્રષ્ટી
કરી તેણીવારે. ૧૦ થયું દારૂણ તે સમે યુદ્ધ કેતાં થાકે કવી
કેરી બુદ્ધ, વળતી કર્ણે મુકી નાગ પાસ, બાંધ્યો કૃષ્ણ કુંવ-
રને પ્રકાશ. ૧૧ તેને લેઇ આવ્યા પુરમાંય, પછી નાંખ્યો
કાળા ગ્રહમાંહ; એવું દેખીને નારદ દેવ, ચાલ્યા દ્વારીકામાં
તતખેવ. ૧૨ આવ્યા યાદવની સભામાં તેહ, કહિ ખબર
આણીને સ્નેહ; બોલ્યા મર્મથી બ્રહ્મ કુમાર, અલ્યા જાદવ
તમને ધીક્કાર. ૧૩ કરયું કૌરવોએ કુડું કાજ, લીધી છપન
કોટીની લાજ, સ્વયંવર થકી આ વેળાય, સ્યામકુંવરે હરી
કન્યાય. ૧૪ તેને નાંખીયો કેદમાં સાર, નિત્ય ઉંચો બાંધી
મારે માર, એવાં સુણી મુનિનાં વચંન, ક્રોધે ભરાયો રોહિ-
ણી તંન. ૧૫ હળમુશળ લેઇ તે ઠાર, ઉઠી ઉભા થયા નિર-
ધાર, તેડી જાદવ કેરી સેનાય, હસ્તીનાપુર પ્રત્યે પળાય. ૧૬
ત્રણ દીવસમાં તતખેવ, આવ્યા ઉતાવળા બળદેવ, કરયો
મુકામ બાગનિ માંય, પછી મોકલ્યો શેવક ત્યાંય. ૧૭ કહા-
વ્યું કૌરવને જાણ થાય, તમને તેડે છે બળભદ્રરાય, સામા
આવી કરો શુભ કાજ, પુત્રી શામને પરણાવો આજ. ૧૮

એવું દુતે કહ્યું આવી જ્યારે, બોલ્યો દુરીયોધન તેણીવારે. મીથ્યા મનમાં લગાડી દુઃખ, આવ્યા બળદેવ શું લેઈ મુખ ૧૯ કુંવરે કરયું શું રૂડુકામ, માટે સામા તેડે આણે ઠામ; એવી સાંભળી વાણી પ્રકાશ, આવ્યો કીંકર બળદેવ પાસ. ૨૦ કહી કૌરવની વારતાય, ત્યારે કોપીયા શેષાંશ કાય; કર્યો અંતર માંહી વીચાર, દીલ્હી ઉંધી કરૂં આણીવાર. ૨૧ એવું અંતરમાં આણી ઝેર, હળ અગ્રે ચઢાવીયું શેહેર; જાણી ભીષ્મપીતાયે તે વાત, ત્યારે દુષ્ટને કહે છે સાક્ષાત. ૨૨ અંલ્યા મુરખ ધ્રતરાષ્ટ્ર બાળ, આવ્યો આસમે સર્વેનો કાળ; કોપ્યા સંકર્શણ મહાકાય, હવે નથી જીવ્યાનો ઉપાય. ૨૩ માટે ચાલતું માયરી સાથ, પાય લાગીએ જોડીને હાથ; એવો ઠરાવ કરી તે ઠામ, આવ્યા બળદેવ પાસે તમામ. ૨૪ સ્તુતિ ભીષ્મે કરી અતિ જ્યારે, થયા શીતળ બળદેવ ત્યારે; હળ ઘાલ્યું તુ પ્રથવિમાં જેહ; પાછું કાઢી લીધું પછી તેહ ૨૫ તે દાહાડાનું વાંકુ થયું ગામ, હજી નીશાની છે તેણે ઠામ વળતિ કૌરવો આનંદ ભેર, આવ્યા બળદેવને તેડી ઘેર. ૨૬ છોડયો કેદથી શામ કુંમાર, પછી લગ્ન લીધું તેણે ઠાર; પુત્રી પોતાની લક્ષ્મણી જેહ, આપી વીધીયે કરીને તેહ. ૨૭ ત્રણ દીવસ રાખી તે ઠાર, વહેંચી પેહેરામણી નીરધાર; વળતી વર વધુને તેડી ત્યાંય, આવ્યા બળદેવ દ્વારીકા માંહ્ય. ૨૮ લક્ષ્મણી હર્ણ કેરી કથાય, કહી વીસ્તારી તુજને રાય; તેને સાંભળે જે નરનાર, તેતો પામે પદારથ ચાર. ૨૯ ॥ વલણ ॥ દુર્યોધન સુતા તણો વરણ્યો લગ્ન પ્રકારરે; દુર્ગા કહે પછી શું કરે વનમાં પાંડુ કુમારરેરેરે. ૩૦ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વનપર્વ

ણી લક્ષ્મણી વીવાહ વર્ણનો નામ દશમો અધ્યાય. ॥ ૧૦ ॥

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; દ્વૈત વનમાં પાંડવ પોતે દુખ પામેછે કાય. ૧ તે સમે ત્યાં પારથ કહેછે મોટા ભાઇને વાત; આગળ કૈરવ સાથે થાશે યુદ્ધ ઘણું સાક્ષાત. ૨ તે માટે તપ કરવા જાઉ શંકરનું નિરધાર; પશુ પાતકા બાણ તેહનું લાવું આ ણીવાર. ૩ વળતી વાસવને ઘેર જઇને ભણું હુંતો વિદ્યાય; જેથી દ્રોણ કરણને દાદો સંગ્રામે જીતાય ૪ એવું સાંભળી યુધિષ્ટીરે મુકી મનની ધીર; ગદગદ થઇને કહેવા લાગ્યા પોતે સત્ય શરીર. ૫ તારા જેવી સેવા મારી કોઇ થકી ન- હી થાય; તુજવીના એક તૃટીવેળા યુગ જેવી વહી જાય. ૬ તે માટે તું વહેલો આવજે સાચવજે આદેહ; કોઈ ઠેકાણે રો- કાઇશ નહીં તજીને મારો સ્નેહ. ૭ ત્યાર પછીથી નમીનેચા લ્યો મઘવનો કુમાર, ઇંદ્રકીલ પર્વતપર આવ્યો ક્ષણું નવ લાગી વાર ૮ આસનવાળી બેઠો એતો તપ કરવાને કાજ; એક ચીત્તથી ધ્યાન ધર્યુંછે પ્રસન્ન થવા શીવરાજ. ૯ એવી રીતે કષ્ટ વેઠતાં વીતી ગયા ખટમાસ; ત્યારે ભીલનું રૂપધરી ને શંકર આવ્યા પાસ. ૧૦ કુંતા સુતને કહેછે એતો કયમ બેઠો આહાર; કીયા દેવનું ધ્યાન ધરૂંછું કોહોનો તું કુમાર. ૧૧ એવું સાંભળી અરજુન બોલ્યો તારે શી પંચાત; અહીં- થી આઘોજાને નહીતો કરીશ હું તારી ઘાત. ૧૨ તેસમે ત્રી- લોચન કોપ્યા કર્યો ધનુશટંકાર; એવું દેખી અરજુન ઉઠયો લડવાને નીરધાર. ૧૩ તેણે પણટંકાર કરીને ધનુશે ચઢાવ્યું બાણ વળતી બેઉ વઢવા લાગ્યા અરજુનને શુલપાણ. ૧૪

પારથે અગનાસ્ત્ર મુકીયું શીવની ઉપર જ્યારે; તે સમે મેઘા
સ્ત્ર મુકીને શંકર તાપ નીવારે. ૧૫ તેના ઉપર સવ્ય સાચી
એ મેલ્યું વાયુ બાણ; ત્યારે પશુપતીએ નીવેધું સૈલઅસ્ત્ર
નીર્વાણ. ૧૬ તેજખતે વજાસ્ત્ર મુકીને ગાજ્યો પાંડુબાળ; એ
ટલે પીનાકીએ પ્રેરી શકિત એક કરાળ. ૧૭ એવું દેખી કું
તા પુત્ર સાયક મુકયાં સાત; શકતો કેરા ખંડ કર્યા બે મધ્યે
થી સાક્ષાત. ૧૮ બાણ ઉપરતો બાણ મુકેછે સવ્ય સાચી તે
દીશ; ચારણી જેવી કીધી છાતી શીવની આણી રીસ ૧૯
ભુજ બેઉ વીંધ્યા તે વખતે પ્રગટ થયા શીવરાય; નંદીવાહ
ન સર્પ કંઠમાં માથે મોટી જટાય. ૨૦ તેવું દેખી યુદ્ધ મુકીને
પારથ નમીયો સાર; ગદગદ કંઠે સ્તુતી કીધી કરજોડીતેઠા
ર. ૨૧ ત્યારે શંકર કહેવા લાગ્યા ધન્ય તને રાજન, તારી
વિદ્યા દેખી હું તો થયો ઘણો પ્રસન્ન. ૨૨ આજ થકી તારો
જય થાશે સર્વ ઠેકાણે રાય; યુદ્ધ વિશે વધશે બહુ તેવી કી-
ર્તિને પ્રભુતાય. ૨૩ મુખથી જે માગુ તે આપું વર તુજને
હું આજ; મારી મહેર થકીતો તારાં સફળ થશે શઉ કાજ.
૨૪ ત્યારે અરજુન કહેછે સ્વામી સાંભળોને મુજવાણ; કૃપા
કરી આપોને તમારૂં પશુપાતકા બાણ. ૨૪ શંકરે એવુ
સુણીને આપ્યું સાયક એહ; વળતી ગીરી કૈલાસે ગયા સ-
ત્વરતો શીવ દેહ ૨૬ તે વાર્તા વાસવે જાણી પુત્ર પામ્યો
વરદાન; ત્યારે તેડવા માટે આવ્યો ત્વરા થકી તે સ્થાન. ૨૭
ઈંદ્રને દેખી અરજુન નમીયો ઉભો થઇ તે ઠાર; પીતા પુત્ર
મળીયા પછી બેઉ વરત્યો જયજયકાર. ૨૮ વળતી પુરૂહુત
કહેવા લાગ્યો અર્જુનને વચંન; વિદ્યા ભાગવા માટે ચાલો
સ્વર્ગ વિશે તમે તંન. ૨૯ એવું સાંભળી સાથે ચાલ્યો કું-

તાનો કુંમાર; સ્વર્ગપુરીમાં વશીયો આવી સુરપતિને દરબાર. ૩૦ બ્રહસ્પતીની પાસે એતો ભણવા માટે જાય; ખાન પાન ખુબ સુખ ભોગવે શીખે શર્વ કળાય. ૩૧ ॥ વલણ ॥ એ રીતે ભણવા રહ્યો અરજુન તેણે ઠારરે; દુર્ગા કહે પછી સોચતા વનમાં ધર્મ કુમારરેરેરે. ૩૨ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વન પર્વણી અર્જુન સદ્રગે અભ્યાસાર્થે સ્તીતો નામ એકાદસો અધ્યાય.

કડવું ૧૨ મું

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશંમપાયન વાંણ, સુણો ભુપ ચતુર સુજાણ; સવ્ય સાચી ગયા પછી સાર, નથી ધર્મને ગમતું લગાર. ૧ આવ્યા એવામાં મુની તે ઠામ, બ્રહદશ્વ નામે અભિરામ; તેને ભુપતીએ દીઠા જ્યારે, ઉઠી આસન આપ્યું તે વારે. ૨ પ્રેમ આણીને કીધી પુજાય, પછી સ્તુતી કરી મહાકાય; ત્યારે મુનીવર બોલ્યા વચંન, સુણ પાંડુ રાજા કેરા તંન ૩ તારા જેવું તો દુઃખજ સાર, પડયું નળને પુર્વે અપાર; કળી કોપ થકી નીરનાથ, રમ્યો જુગટુ પિત્રાઇ સાથ. ૪ તેથી નીકળવું પડયું વન્ન, સાથે દમયંતી રાણી રાજન્ન; હતાં પોતાનાં નાનાં જે બાર, તેને મોકલી દીધાં મોસાળ. ૫ આગળ નરને પુંઠળ નાર વાગે ચર્ણમાં કાંટા અપાર; એમ ચાલતાં પંથે પ્રમુખ, લાગી દંપતીને અતીભુખ. ૬ આવ્યું એવામાં એક તળાવ, તેને તીરે ગયાં આણી ભાવ; પેઠો ભુપતી પાણીની માંય, ત્રણ મચ્છ આવ્યાં હાથ ત્યાંય. ૭ લાવી આપ્યાં દમયંતીને એહ; ફરી લેવા ગયો પાછો તેહ; ત્યારે સુંદરીના કરમાંહી, થ-

યું પ્રસ્વેદ અમ્રત ત્યાંહી. ૮ તેથી મચ્છ સજીવન થયાં, એકે
એકે કુદી નાશી ગયાં; થયો એટલે સ્ત્રીને સંતાપ, જાણ્યું હ-
દશા શો હું જવાબ ૯ આવ્યો એવામાં નર તે ઠાર, માગ્યાં
મચ્છ તેણે નિરધાર; સુણી સુંદરીએ કહી વાત, કુદી ગયા
કેરી સાક્ષાત. ૧૦ તોય નળે નમાનીયું ત્યાંય, પડયો વેહેમ
ખરો મનમાંય; જાણ્યું અંતરમાં નીરધાર. કર્યો મચ્છનો
સ્ત્રિયે અહાર. ૧૧ એવામાં કૃત્ય કળીયુગે કીધું, રૂપ બગલાનું
તેણે લીધું; તેને ભુપતીયે દીઠો જ્યારે, નાઠો એટલે ઝાલ-
વા ત્યારે. ૧૨ વસ્ત્ર એક હતું પાસે જેહ, નાંખ્યું પક્ષીના ઉ-
પર તેહ; તેને લેઈ કળી બગરૂપ, ઉડયો આકાશ માંહી અ-
નુપ. ૧૩ નગ્ન રૂપે થયો નળરાય, એવી દૈવની ગતી કહે
વાય; પછી દમયંતીએ તેણે ઠાર, અર્ધું વસ્ત્ર આપ્યું નીરધા
ર. ૧૪ તેને પહેરી પ્રથ્વીનો નાથ; ચાલે પ્રેમદા કેરી સં-
ગાથ; પડી રાત્રી એવામાં તહાય, ત્યારે સુતાં પતિને પ્રીયા
ય. ૧૫ તેહ વેળાએ કરી પ્રકાશ, કાતુ થઈ પડયો આવી
પાસ; રાણીને ઘણી આવી નીંદ્રાય, જાગે છે એકલો નળ
રાય. ૧૬ કાતુ દેખી પછી તેણે ઠાર, કર્યો ભુપતીએ તો વી-
ચાર; મારા પહેલું કયુ સ્ત્રીયે ભક્ષ, માટે તજુ આવેળા પ્રત્ય
ક્ષ. ૧૭ એવું વિચારી મનમાં મહાલ્યો, વસ્ત્ર કાતા થકી કા
પી ચાલ્યો; ઉઠી પ્રેમદા પ્રાતસઃકાળ, ત્યારે દીઠો નહિં મહી
પાળ. ૧૮ લાગી તે સમે ખોળવા કંથ, પડતી આખડતી
ચાલે પંથ વહે નેત્રથી વારીની ધાર, નળ નળ જપે ની-
રધાર. ૧૯ થયું એવામાં કૌતક ત્યાંય, પડયો અજગર મા-
રગમાંય; તેણે ગળી દમયંતીની કાય, અડધી બારણે તેતો
જણાય. ૧૦ આવ્યો એવામાં પારધી એક, જેના ચિત્તમાં

નથી વિવેક; તેણે અજગરને ચીરી સાર, કાઢી સુંદરીને ત્યાં તો આહાર. ૨૧ પછી પારધી બોલ્યો વિચારી, કરો પ્રેમદા પ્રીતી અમારી; નળ નાળ શું મુખે જપોછો, ડાહ્યાં થઈ ઘેલામાં ખપો છો. ૨૨ એવાં દુષ્ટનાં સુણી વચન્ન, ખેદ પામી સતિ ઘણું મન્નઃ સ્પર્શ કરવા આવ્યો પાપી જ્યારે; દીધો શ્રાપ સતી યે તેવારે. ૨૩ થયો તે થકી તેહનો નાશ; વળતી દમયંતી ચાલી પ્રકાશ, આવ્યું નગ્ર ત્યાં એક વિશાળ, તે માં પેઠી ભીમકની બાળ. ૨૪ રહે માશી પોતાની તે ઠાર, ભાનુમતી નામે નીરધાર; તેને ઘેર દાસી થઈ રહી, સત્ય વારતા ત્યાં નવ કહી. ૨૬ પછી કળીએ કીધો વીચાર, દુખ દેઉ એને નીરધાર; એવામાં ભાનુમતીની બાળ, નામ ઈંદુમતી રૂડુ ભાળ. ૨૬ બેઠી સ્નાન કરવા માટે તેહ, એક વસ્ત્ર પેહેરી નીજ દેહ; હાર કંઠતણો તેણે ઠાર, ભરવ્યો ટોહ્લા ઉપર સાર. ૨૭ ત્યારે કળીએ કીધો પ્રવેશ, હાર ભરખેલો ગયો નરેસ; પછી ઈંદુમતીએ પ્રકાશ, ઉઠી હારનો કીધો તપાસ. ૨૮ નવ દીઠો તે ઠેકાણે જ્યારે, તેથી વેહેમ આવ્યો તેણીવારે; ચોર દાસીને તેણે ઠરાવી, કહ્યું ભાનુમતીને આવી. ૨૯ જાણી દમયંતીએ એહ વાત, ત્યારે પ્રતીજ્ઞા કીધી સાક્ષાત; અરે ઈશ તમે વારે ચઢજ્યો, હાર લેનારો ફાટી પડજ્યો. ૩૦ એવું કહેતામાં તે તેણે ઠાર, ફાટી ટોહ્લો ને પડ્યો હાર; થઈ વીસ્મય રાણી તે કાળ, ઓળખી નીજ બેનની બાળ. ૩૧ ત્યારે દમયંતીને લાગી પાય, બેન અપરાધ કરજો ક્ષમાય; વળતી રાણીએ આણીને મેર, પોંચાડી તેના તાતને ઘેર. ૩૨ દમયંતી પીતાને ત્યાં રહી, હવે નળની શી ગતી થઈ; તેણે ચાલતાં પંથની માંય, દવ લાગતો દીઠો

ત્યાંય. ૩૩ તેમાં બળતો હતો એક અહી, તેને બારણે કાઢયો સહી; ત્યારે ભુજંગે કર્યો વીચાર, મુને નળે કર્યો ઉપકાર. ૩૪ એને ગુપ્ત રેહેવું માસ બાર, માટે ડંશ કરૂં આણીવાર; જેથી શત્રુને ખોળ્યો ન જડે, વળી પુનરપી કષ્ટ ન નડે. ૩૫ એવું સમજી કરડ્યો અહીકાય, થયો તે થકી બાહુક રાય; પછી નળને કહેવા લાગ્યો નાગ, સુણ ભુપતી તું મહા ભાગ. ૩૬ વર્ષ પુરાં થશે જેહવારે, હતા તેવા થશો તેણીવારે; એવું નાગનું સુણી વચન્ન. ચાલ્યો ત્યાં થકી ભુપતી તન્ન, ૩૭ તેતો સંભારતો ઘનશામ, આવ્યો ઋતુપર્ણ ભુપને ગામ; અશ્વપાળ થયો ત્યાં પ્રકાશ, કર્યો ઘોડાર માંહી નીવાસ. ૩૯ હવે દમયંતીએ પછી ત્યાંય, અર્ધો શ્લોક લખ્યો પત્ર માંય, વળતી ગોરને બોલાવી ત્યાંય, પત્ર આપ્યો તેના કરમાંય. ૩૯ કહ્યું ઉચારજો બધે એહ, ટેલ નાંખી ગામો ગામ તેહ; શ્લોક પુરો કરે જેહ પ્રાણી, તેની રાખજો નીશ્ચે એંધાણી. ૪૦ એવું સાંભળી દ્વીજનો બાળ, ચાલ્યો પત્ર લેઇ તતકાળ; બધે ફરતા ફરતા નિરધાર, આવ્યો રૂતુપર્ણને દરબાર. ૪૧ ટેલમાં કહી સ્લોકની વાત, સુણી બાહુકે એતો સાક્ષત, ત્યારે બારણે આવીને સાર, શ્લોક પુરો કર્યો તેણે ઠાર. ૪૨ ત્યાંથી વિપ્ર પાછો વળ્યો સહી, આવી દમયંતીને વાત કહી; ત્યારે સુંદરીએ નિરવાણ, કર્યું પોતાના પીતાને જાણ. ૪૩ તેણે સ્વયંવરની કહાવી પેર, તેડયો રૂતુપર્ણને નીજઘેર; તેનો સારથી થઈ તે ઠાર, આવ્યો વીરસેનનો કુંમાર. ૪૪ તેણે સમે નાગે જોઈ લાગ, આવી ડંશ કર્યો મહાભાગ; મટયું બાહુકપણું તેવારે, થયો નળ હતો તેવો ત્યારે. ૪૫ લાજ્યો તે સમે રૂતુપર્ણરાય નળ જા

ણીને લાગીયો પાય; પછી દંપતી મળ્યા તે ઠાર, થયો સર્વ ને હરખ અપાર. ૪૬ વળતી દમયંતીને તેડી ત્યાંય, નળ આવ્યોજ સ્વપુરમાય; એવી રીતે તમે ધર્મરાય, ધરો ધીર જ આણી વેળાય. ૪૭ તેથી સુખ તો છેટે થાશે, દુઃખ દારીદ્ર સર્વ પળાશે; કરશે કૃપા વહેલી જુગદીશ, થશો તમામ દેશના ઇશ. ૪૮ ॥ વલણ ॥ એવું કહી વહદશ્વતો ચાલ્યા તેણીવારરે; દુર્ગો કહે પછી આવીયા વ્યાસમુની નીરધારરે રેરે. ૪૯ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વનપર્વણી ધર્મસ્ય વ્રહદશ્વેણ નળાખ્યાન કથનો નામ દ્વાદશો અધ્યાય. ॥૧૨॥

કડવું ૧૩ મું

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન મુનીવર કહે તું સાંભળ ભુપકુમાર; વળતી વ્યાસ મુની ત્યાં આવ્યા ફર્તા ફર્તા સાર. ૧ તેને દેખી યુધિષ્ટીરે આપ્યું આદર માંન; પ્રેમ ધરીને પુજા કીધી નમીયા તેણે સ્થાન. ૨ ત્યારે દ્વૈપાયનમુની કહેછે સાંભળ ધર્મ કુમાર; દુઃખ વીશે દીલગીર ન થાવું ભજવા સરજનહાર. ૩ સત્યવાદીને કષ્ટ પડે છે અનાદીનિ એ રીત; પણ અંતે ઇશ્વરના પદને પામે એહ ખચીત.૪ કૃતયુગમાં પુર્વે સતવાદી હરીશ્ચંદ્ર રાજન્ન; તેની ત્રિયા તારા તેવી નીર્મળ તેનું મન્ન. ૫ પુત્ર ઘણો પરમારથ કર્તા નામ જેનું રોહીદાસ; તેતો સઉ વિદ્યાએ પુરો બ્રાહ્મણ કેરો દાસ. ૬ તે ભુપતીને ઘેર પધાર્યા મુનીવર વિશ્વામીત્ર, અગ્નિ સરખું દૈવત તેનું ક્રોધ જેનો વિચીત્ર. ૭ હરીશ્ચંદ્ર બ્રાહ્મણને દેખી થયો ઘણો પ્રસંન; કરજોડીને કહેવા લાગ્યો વળતિ તેહ વચંન. ૮ કહોને ગુરૂજી કેમ પધાર્યા મનમાં શી ઇચ્છા-

ય; મુજ સરખું કંઈ કામ તપાસી કરો તમે આજ્ઞાય. ૯ એ વું સાંભળી ગાધી કુંવર કહે સાંભળને જજમાન; રાજ બ ધું અર્પણ કર મુજને પ્રસન થઇ આસ્થાંન ૧૦ તે વેળાએ ભુપે મુક્યું જળદ્વીજના કર માંય; રાજ્ય પ્રથ્વીનું અર્પણ કીધું રાજી થઇને ત્યાંય. ૧૧ વળતી વીશ્વામીત્ર કહે તું સાં ભળને ભુપાળ; દાન ઉપર કાંઈ દક્ષણા જોઇએ આપો આ ણે કાળ. ૧૨ તે વખતે ત્રણ ભાર સોનાનું જળ મુક્યું ફરી રાય; વળતી નીજ શેવકને કહે છે લાવો આ વેળાય. ૧૩ એટલે ક્રોધ કરીને બોલ્યા ગાધી રાયના તંન; રાજ્યને અં તે દત્ત થયું સૌ કોશ તણું છો ધંન. ૧૪ તે માટે ખજાના માંથી તમથી નવ લેવાય; આપેલું જે ફરી આપે તે નિશ્ચે નરકે જાય. ૧૫ એવું વાકય સુણીને બોલ્યો હરીશ્ચંદ્ર દાતા- ર; અમને ત્રયણેને જઇ વેચો મુનીવર આણીવાર. ૧૬ ત્યા ર પછી સુત દારા લેઈ ચાલ્યો ભુપતી સાથ; તેને વેચવા મા ટે ચાલ્યા દયા તજી મુનીનાથ. ૧૭ કાશીપુરીમાં વેચ્યાં વ- ળતી ત્રયણેને રાજંન; તે ઠેકાણે શું નીપજીયું સાંભળ પાંડુ તંન. ૧૮ બ્રાહ્મણને ઘેર તારા વેચી દ્વીજને ત્યાં રોહીદાસ; અંત્યજને ઘેર નૃપને વેચ્યો મુનીએ તો પ્રકાશ. ૧૯ ત્રણ ભાર સુવર્ણ લેઇને ચાલ્યા વિશ્વામીત્ર; સત્ય છોડાવા માટે કીધુ કામ એવું વીચીત્ર. ૨૦ પછી પેલા દિકરાને કરડયા સર્પ થઇ મુની દેવ; તેથી તે વાડીમાં પામ્યો મ્રત્યુ તો તત- ખેવ. ૨૧ તેના અંગ વણા ખાંપણને લેવાને નિરધાર; ચાં- ડાળે રાજાને મોકલ્યો દૈવગતિએ સાર. ૨૨ સુતનું ખાંપણ લેવા માટે ચાલ્યો એહ નરેશ; લાવીને સોંપ્યું અંત્યજને નથી જેને મન કળેશ. ૨૩ એવામાં તે નરપતીની રાણી તો

નીરધાર; ત્રીજે માળે નહાવા બેઠી છેટા મુકી હાર. ૨૪ તે વખતે એક સમળી આવી પક્ષીણી તેણે સ્થાન; તે તો હાર લેઇને ઉડી હરી ઇચ્છા બળવાંન. ૨૫ તે સમે તારા સતી પણ નદિની ઉપર નાહ્ય; કેશ છોડીને મુસ્તક ચોળે નીચું જોઇ તદાય. ૨૬ તેના માથા ઉપર નાંખ્યો પક્ષીણીએ તે હાર; તેતો વાળ વિશે વીંટાયો નવ જાણે એ નાર. ૨૭ વળતી નારા ચાલી ત્યાંથી બેડુ લેઇને શીશ; કાશીપતિએ સાદ પડાવ્યો એવામાં તે દીશ. ૨૮ રાણી કેરો હાર જડેલો નહીં આપો જન જેહ; તે પ્રાણીને ગરદન મારીશ તેમાં નહી સંદેહ. ૨૯ તારાએ તેતો સાંભળીયો શબ્દજ કાંનોકાંન; મુસ્તક વિશે હાર રહયો છે નથી તેનું તો ભાન. ૩૦ રાજાના દુતોએ દીઠો ચળકતો તે હાર; ત્યારે કાશીપતીને આવી કીધું તેણે ઝાર. ૩૧ ભુપતીએ તારાને તેડી સભા વીશે તતકાળ; વળતી તેને પુછવા લાગ્યા ધીરે રહી ભુપાળ. ૩૨ અરે બેન આપો આ વખતે તમને જડેલો હાર; નહીં માનો તો ગરદન મારીશ સત્ય કહું આવાર. ૩૩ ત્યારે તારા કહે છે ભુપતી નથી દીઠો મેં હાર; જો હું જુઠુ બોલતી હઉં તો હરીના સમ આવાર. ૩૪ એવું સાંભળી ભુપતીને તો ચઢીયો કોપ વિશાળ;ગરદન મારવા કેરી આપી આજ્ઞા તેણે કાળ. ૩૫ એટલે અનુચર તેડી ચાલ્યા નારીને નીરધાર; નદિ કીનારે ઉભી રાખી મારવા તેણે ઠાર. ૩૬ તે વખતે ચંડાળે મોકલ્યો હરીશ્ચંદ્ર રાજંન; તે તો શક્તિ લેઇને આવ્યો કરવાને છેદંન. ૩૭ તે સમે તારાએ કીધું ઝાન્હવી જળમાં સ્નાન: કરજોડીને કપે છે વળતી ધરી ઇશ્વરનું ધ્યાન. ૩૮ ગાધિ સુત જેવા ગુરૂ મળજ્યો જન્મો જન્મ પકારા, હરીશ્ચંદ્ર-

ના જેવો સ્વામી સુત સુંદર રોહીદાસ. ૩૯ ભક્તિમાં ભર-પુર રહું ત્યમ આપો દીનને રાત; એટલી અરજી સુણજો મારી સુર્ય તમે સાક્ષાત. ૪૦ પછી તારાના ઉપર તાણી ભુપતીએ તરવાર: તે તો પ્રભુએ ઝાલી લીધિ પ્રગટ થઇ તે ઠાર. ૪૧ વળતી નૃપને કહેવા લાગ્યા વિશ્વપતી ભગવાન; માગમાગ મુખથી આવખતે મન ઇચ્છીત વરદાન. ૪૨ ત્યારે ભુપતી કહેવા લાગ્યો સાંભળો વૈકુંઠ રાય; અયોધ્યા નગરીના પ્રાણી સર્વે મોક્ષે જાય. ૪૩ તે પરમાણે પરમાત્માએ પાળ્યું વચન તે ઠામ; ભુપતી સુદ્ધાં નગરી આખી લેઇ ગયા નીજધામ.૪૪ માટે વ્યાસ કહે યુધીષ્ટીર સત્યના બેલી ઇશ; અંત્યે સુખ દેસે એ તમને જક્તપતી જુગદિશ. ૪૫ ॥ વલણ ॥ એવું કહીને સંચર્યા વ્યાસ મુની તપ કાજરે; હુ ગે કહે પછી આવીયા મર્કંડય મહારાજરેરે. ૪૬ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત વન પર્વણી વ્યાસેન ધર્મસ્ય હરીશ્ચંદ્ર મહીમા કથનો નામ ત્રયો દશો અધ્યાય.

કડવું ૧૪ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન કહે સુણરાય, માર્કંડેય તણો મહિમાય; દિઠા યુધિષ્ટીરે તેને જ્યારે, ઉઠી આસન આપ્યું તેવારે. ૧૧ પછી મૃકંડ રૂશીના બાળ, બોલ્યા પ્રેમ-થકી તતકાળ; સુણો સત્યવાદી ધર્મરાય, માયા વિષ્ણુની મોટી કેહેવાય. ૨ ભુલે બ્રહ્મા જેવા તેમાં ભાંન, ગાંડા થઇ ને ફરે ગુણવાન; ખોટી વાતને જાણે સત્ય, વારે વારે પાડે છે વીપત્ય. ૩ એક સમે હું આશ્રમ માંય, કેહનો હતો હરી કથા ત્યાંય; તેણે સમે ત્યાં ભુપકુમાર, ચઢ્યો અગ્નીત

ર્યો મેઘ સાર. ૪ થાત્રા લાગી વ્રણી ચપળાય, વાયુ ઘોર ભ યાનક વાય; હસ્તી સુંઢ જેવી તેણે ઠાર, પડે વ્યોમથી વા- રીની ધાર. ૫ સરીતાઓ તેથી ઉભરાઈ, આખી દુનીયાં તે માં તણાઇ; આશ્રમ બુડી ગયો મારો જ્યારે, ચઢ્યો વડ ઉ પર હું ત્યારે. ૬ છેલ્લું પાંખડું ઝાલીને હાથ, ભજવા માં- ડ્યા વૈકુંઠનાથ; ચડ્યું ત્યાંસુધી તો પાણી જ્યારે, મુકી હીં- અત મેં તેણીવારે. ૭ એવામાં વડ વ્રક્ષનું પત્ર, આવ્યું ત- ણાતું તણાતું તત્ર; સુતું છોકરૂં એક તે માંય, ચર્ણ અંગુઠો ધાવે છે ત્યાંય. ૮ તેણે વીકાસ્યું વદન જ્યારે, તણાયો હું- તો શ્વાસથી ત્યારે; પેઠો બાળકના પેટ વિશે, એવી કળા કરી જુગદીશે. ૯ વિત્યો કલ્પ આખો તેણે ઠાર, ત્યારે નિક ળ્યો ત્યાંથી બહાર; દિઠો આશ્રમ મેં તે વેળાય, જળ બા- ક કંઈ ન જણાય. ૧૦ પડયો વિચારમાં હું રાજન્ન, ત્યા રે બોલીયા શીક્ષ્ય વચન્ન; ગુરૂ કેમ ગુંચાઓછો આજ, એ વું શું બગડયું વળી કાજ. ૧૧ ત્યારે સ્મૃતી આવી મને રાય, આતો ઇશ્વર કેરી લીલાય; પછી ધ્યાન ધર્યું તેણે ઠા- ર, બાળમુકુંદનું નિરધાર. ૧૨ થયા પ્રસન્ન તે સમે ઇશ, મુળરૂપ બતાવ્યું તે દીશ; પછી બોલીયા શ્રી ભગવાન, તુ ને દેખાડી માયા આ સ્થાન. ૧૩ માગ માગ હવે મારી પાસ; પુરૂં પ્રેમથકી તારી આશ; ત્યારે માગીયું મેં તેણે દીસ, માયા પીડે નહીં જુગદીશ. ૧૪ એવું સુણી અસ્તુ કહ્યું સા- ર, પછી પધાર્યા દેવ મોરાર; તે દહાડાનિ મુને ધર્મરાય, ન થી નડતી એતો માયાય. ૧૫ એવું સાંભળી માયાનું જોર, થયા શિતર પાંડુ કિશોર; મટયો અંતરનો પરિતાપ, જુઠા જાણ્યા ઇંદ્રીના આળાપ. ૧૬ પછી માર્કંડેય મુનીરાય; થયા

ત્યાંથકી તર્ત વિદાય; સુણે આખ્યન આ નરનાર, તેને મા
યા ન પીડે લગાર. ૧૭ ॥ વલણ ॥ વળતી સ્વર્ગ વિશે ભ-
ણ્યો વિજય બધિ વિધાયરે' દુર્ગા કહે પછી શું કરે તેનો ક-
હું મહિમાયરેરેરે. ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશં-
કર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત વન પર્વણી મ્રકંડ સુતેન
ધર્મસ્યમાયા મહાત્મ કથનો નામ ચતુર્દશો અધ્યાય.

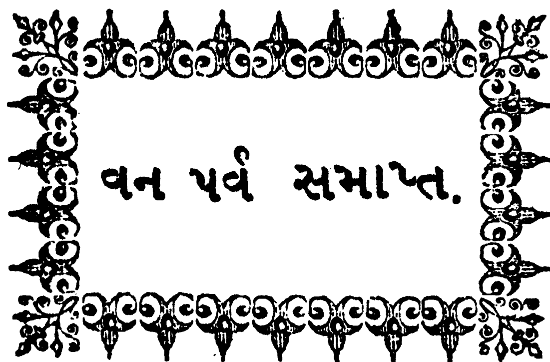
કડવું ૧૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
સતવાદી રાય; અરજુને આવ્યાની કીધી સ્વર્ગથકી ઇચ્છા-
ય. ૧ એવામાં બે દૈત્ય આવીયા અસુર ઘણા બળવાન; ની
લકવચી ને સતકવચી તે શિવના ભકત નિધાન. ૨ શંખ-
નાદ કીધો તેણે ત્યાં આણીને ઉલ્લાસ; તેને સાંભળી ત્રીદશ
ને તો પડીયો મનમાં ત્રાસ. ૩ ઇંદ્રાદિક સંતાયા ઘરમાં ભ
ય પામીને મન્ન; ત્યારે પાપી સાથે લડવા ચાલ્યો કુંતા તન્ન.
૪ દારૂણ યુદ્ધ કર્યું તે વેળા પારથે તે ઠાર; નીલકવચી શત
કવચી દૈત્યને માર્યો ઝાઝો માર. ૫ અર્જુન કેરૂં બળ દેખી
ને અસુર થયા પ્રસન્ન; વળતી કરજોડીને બેઉ બોલ્યા ન
મ્ર વચન્ન. ૬ અરે ભાઈ આપો આ વખતે અમને જીવતદા
ન; તમ જેવો યોધ્ધો નથી કોઈ ત્રીલોકે નીદાન. ૭ એવું વાકય
સુણી અર્જુને બંધ કર્યો સંગ્રામ; ધનુષ્ય બાણ હેઠાં મુકીને
શાંન્ત થયા તે ઠામ. ૮ ત્યારે કીરીટીને દૈત્યે શંખ આપીયો
સાર; દેવદત્ત નામને તેહનું જેનો નાદ અપાર. ૯ વગાડતી વ
ખતે ઉચ્ચારે વાણી અંદર જોહ; તેતો સહુ લોકે સંભળા
એ તેમાં નહીં સંદેહ ૧૦ ત્યાર પછી તે દાનવ ગયા પોતાને
મુકામ; એટલે અર્જુન પાછો આવ્યો શંખ લઈ તે ઠામ. ૧૧.

એવું અદભુત બળ દેખીને ઇંદ્ર થયો રાજીયાત; પારથને વખાણ્યો ઝાઝો દેવોએ સાક્ષાત. ૧૨ ત્યારે વાસવે વિચાર્યું કરૂં એવો ઉપાય; જેથી સુત મારો આ અર્જુન સ્વર્ગથકી નવ જાય. ૧૩ એવું ધારી ઉર્વશી નામે હતી અપ્સરા જેહ તેને સમજાવીને મોકલી સુત લોભાવા એહ. ૧૪ તેણે નૃત્ય કર્યું બહુ સારૂં ગાયું ગીત રસાળ; તોપણ નવ લલચાયો પોતે પાંડુ કેરો બાળ. ૧૬ ત્યારે ઉર્વશી કહેવા લાગી અરજુનને વચન્ન; અહ્યા ભુપતી ભોગ આપતું મોહ થયો મુજ મન્ન ૧૬ તે વખતે વિજય કહે વિનતા એવું કદી નવ થાય; મારા તાતે તુજને રાખી તે મેં કયમ ભોગવાય. ૧૭ એવું સાંભળી ઉર્વશીએ તો દીધો મોટો શ્રાપ; એક વર્ષ તું વ્યઢંળ રેહેજે બેઠું તુજને પાપ. ૧૮ પારથ કહે બહુ સારૂ નારી જાઓ તમે આવાર; શ્રાપ તમારો કોઈ વખતે હું કરીશ અંગીકાર. ૧૯ તે સમે આશા મુકી ન ચાલત અળાય; વળતી અરજુન ચાલી આવ્યો જ્યાં બેઠો સુરરાય ૨૦ કરજોડીને કહેવા લાગ્યો તેતો તેણે ઠાર; અહો ઇંદ્ર પહોંચાડો મુજને બંધવ પાસે સાર. ૨૧ એવું સાંભળી શતમન્યુને ખેદ થયો તે સ્થાન; ત્યાર પછી સઉ દેવે આપ્યાં અરજુનને વરદાન. ૨૨ વળતી વાસવે મંગાવ્યું વિમાન તેણે ઠાર; તેમાં બેસાડી પોચાડયો અરજુનને નિરધાર. ૨૩ દ્વૈતવનમાં આવ્યો તેતો જ્યાં યુધીષ્ટીરરાય; તેમને ઝાઝો પ્રેમ કરીને લાગ્યો વળતી પાય. ૨૪ ત્યાર પછી સર્વે ભાઇને મળીયો ઇંદ્રકુમાર; એટલે તે ઠેકાંણે નિશ્ચે વરત્યો જયજયકાર. ૨૫ તે સમે યુધીષ્ટીરે તો વિચારીને મન્ન; વન્નવાસનાં વર્ષ તપ્રાસ્યાં વિત્યા કેટલા દીન. ૨૬ ગણના કરીને નીશ્ચય

ક્રિયો ભુપતીએ તે ઠાર; ઈંદ્રપ્રસ્થથી નિકળ્યાં વિત્યાં સંવ-
ત્સર તો બાર. ૨૭ ત્યારે સહદેવને તો કહે છે યુધીષ્ટીર ભુ-
પાળ; ગુપ્ત રહેવાનું મહુરત જોનું સત્વર આંગે કાળ. ૨૮
સાંભળીને માદ્રીસુત બોલ્યો કાઢે છે શુભ જોગ; કૌરવને હા
થે નહીં ચઢીયે પીડે નહીં કાંઇ રોગ. ૨૯ બીજે દીવસે ચા-
લ્યા ત્યાંથી છએ જણ નિરધાર; સરસ્વતીને કાંઠે આવ્યા
પાંડુના કુમાર. ૩૦ તે ઠેકાણે આશ્રમ દિઠો મુનીવરનો વિ-
શાળ; રૂપાયન છે નામ તેહનું કણ્વ ઋષીના બાળ. ૩૧ તે
ને પાંચાળીએ સોંપ્યા બાળક નાનાં સાર; વળતી મુનીને
કહેવા લાગ્યાં પાંડવ કેરી નાર. ૩૨ આ બાળકને મોકલી
દેજો દ્રુપદ નૃપને ઘેર; ત્યાં સુધી સાચવજો તમે મનમાં આણી
મહેર. ૩૩ આ વખતે શ્રોતા પ્રાણી કોઈ કરશો નહીં
શંકાય; વન મધ્યે સતીએ પ્રસવ્યાંતાં બાળક એહ પ્રજાય.
૩૪ મુનીને નમીને ચાલ્યાં વળતી છોએ જણ રાજન્ન; એ
વામાં થોડે દીન આવ્યું વીરાટપુર પાવન્ન. ૩૫ તે પુરને
શીમાડે દીઠું સમડી કેરૂં વ્રક્ષ; તેની નીચે બેઠા આવી પાંડુ
સુત પ્રત્યક્ષ, ૩૬ યુધીષ્ટીરે ધ્યાન ધર્યું પછી શક્તિ કેરૂં ત્યાં
ય; એટલે સૌ યોગણીઓ આવી ત્રીશુળ લેઈ કરમાંય. ૩૭
તેતો ધર્મને કહેવા લાગી કયમ બોલાવી રાય; માગ માગ
આ વખતે તું તો જે હોએ ઇચ્છાય. ૩૮ ત્યારે ધર્મ મા-
તાજી સાંભળોને વચન્ન; એક વર્ષનિ અંદર અમને ઓળ-
ખે નહીં કોઈ જન્ન. ૩૯ સાંભળીને યોગણીઓ કહે છે અ
સ્તુ ભુપકુમાર; ગુપ્ત મુકામે રેહેતાં તમને નહીં ઓળખે
નરનાર. ૪૦ એવું કહી યોગણીઓ ચાલી ત્યાંથી જોણીવા
ર; ત્યારે સમડી ઉપર મુકયાં પાંડવે હથીઆર. ૪૧ નાગલોક

ની ચોકી મુકી તે ઠેકાણે ભુપ; વળતી સૌને બેસાડીને પુછે સત્ય સ્વરૂપ. ૪૨ ॥ વલણ ॥ વન્નપર્વ પુરૂ થયું કર્તા શ્રી ર ધુરાયરે; દુર્ગા કહે પછી પાંડુસુતપુરમાં રહેવા જાયરેરેરે. ૪૩ ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વનપર્વણી પાંડવ વીરાટપુર પ્રતી આગતો નામ પંચદશો અધ્યાઃ ॥ ૧૫ ॥

વિરાટ પર્વ. ૪

॥ અથ વિરાટ પર્વ પ્રારંભ્યતે ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; વિસ્તારી સંભળાવું તુજને વીરાટ પર્વ કથાય. ૧. યુધીષ્ટીર આદી સૌ ભાઇએ વેશ બદલ્યો તે ઠામ; છેએ જણનાં જુદાં જુદાં કલ્પયાં વળતી નામ, ૨ ધર્મરાય બનીયા તે વખતે કંક મુની નીરધાર; અરજુન વ્યંડળ રૂપે થયો શ્રાપ થકી તે ઠાર. ૩ વાયુ સુતની વાલવો એવી કીધી ત્યાં સંજ્ઞાય; નીકુળને ધારક ઠરાવ્યો સહદેવ ગોપ ગણાય. ૪ પાંચાંળીને દાસી બનાવ્યાં સૈરંધ્રી શુભ નામ; વળતી પુરમાં પેહેલા ચાલ્યા યુધિષ્ટીર તે ઠામ. ૫ ભુપતીની સભામાં આવ્યા પાંડુ કેશતંન; તેને જોઈ વીરાટે આપ્યું ઉઠીને આસંન ૬ ત્યાર પછી પુછયું તે નૃપે કયાંથી આવ્યા દેવ; શી ઇચ્છા છે આજ તમારે તેતો કહો તતખેવ. ૭ એટલે યુધીષ્ટીર તો કહે છે કંકરૂશી મુજ નામ; પાંડવનિ પાસે હું નિત્યે કથા કહેતો અભીરામ. ૮ તેતો દયુત રમી હારીને નીકળીયા છે વંન; ત્યારે હું તુજ પાસે આવ્યો સત્ય કહું વચંન. ૯ આ ઠેકાણે રહેવા કેરી અંતરમાં ઇચ્છાય; તે માટે તમે ઉત્તર દયોને ભુપતી આ વેળાય, ૧૦ વીરાટ કહે ધન ભાગ્ય મારૂં ભલે પધાર્યા દેવ; સુખેથી રહો આ ઠેકાણે કરૂં તમારી સેવ ૧૧ એવી રીતે ધર્મ રહ્યા પછી વાલવો આવ્યો ત્યાંય; રૂપ ભયાનક ભાસે તેનું કડછો છે કરમાંય. ૧૨ તેને દેખી ભુપે પુછયું કેમ આવ્યો આ ઠામં; નાત જાત ને નગ્ર કી-

યું વળી આવડે છે શું કામ. ૧૩ ભીમ કહે પાંડવ રાજા-
નો રસોયો હું રાય; ક્ષત્રી કેરી જાતી મારી વાસત્રો છે અ-
ભીપ્રાય. ૧૪ એક ઘડીમાં રાંધી જમાડું નગ્ર બધું રાજંન;
પણ બે કળશી ખાવા જોઈએ નિત્યે મારે અન્ન. ૧૫ કંક-
મુની કહે વાત ખરી છે દેખે એટલું ખાય; પણ આપડે
એક કળસી આપવું ઝાઝે નવ પોચાય. ૧૬ કોઈ વખતે ખ
પ પડશે એનો યુદ્ધ વીશે ભુપાળ; તે માટે જો રાખવો હોય
તો રાખો આણે કાળ. ૧૭ ત્યારે વાલવાજીને રાખ્યો વીરાટે
નીરધાર; એવામાં વ્યંડભ થઈ આવ્યો અરજુન ધરી શણ
ગાર. ૧૮ તેને પણ રાજાએ રાખ્યો પુત્રી ભણાવા સાર; વળ
તિ સહદેવ જોશી પધાર્યા ગોપ થઈ તે ઠાર. ૧૯ તેની પુંઠે
નીકુળ આવ્યો ધારકનો લઇ વેશ; તે સર્વેને રાખ્યા ત્યાંહી
પ્રસન્ન થઇ નરેશ. ૨૦ સૌની પુંઠે આવ્યાં સભામાં પાંચાળી
અબળાય; તેને દેખી ભુપ કહે શી તમારે ઇચ્છાય. ૨૧ ત્યા
રે દ્રૌપદી કહે રાજાજી રહેવું આણે ઠાર; આપનિ રાણી ક-
હેશે તેવું કામ કરીશ નીરધાર. ૨૧ ધર્મ પત્નિની દાસી હું
છું સૈરંધ્રી મુજ નામ; પણ મારે માથે છે સ્વામી પાંચદેવ
અભીરામ. ૨૩ મારા ઉપર નબળી દ્રષ્ટે જુએ જે કોઇ જ-
ન્ન; તેનું એ પાંચે મળીને કરી નાંખે છેદન્ન. ૨૪ વીરાટ ક
હે સુખેથી રહો વનીતા આણે ઠાર; તમ ઉપર કુદ્રષ્ટે જુ-
એ તેનો કરૂં સંહાર. ૨૫ ત્યારપછી સૈરંધ્રી આવ્યાં સુદેષ્ણા
ની પાસ; એવિ રીતે ગુપ્ત રહ્યાં સૌ આણીને ઉલ્લાસ. ૨૬

॥ વલણ ॥ પૃથ્વીપતિ સેવક થઇ વસીયા તેણે સ્થાન
રે; દુર્ગા કહે એ તો વળી દૈવગતી બળવાનરેરેરે. ૨૭ ઇતી
શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીને મહાભારથાંત-

૨ ગત વીરાટપર્વતણી વીરાટગ્રહો પાંડવ ગુપ્ત સ્થીતોનામ પ્રથમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચંન, સુણો સત્યવાદી નૃપ તંન; રહ્યા ગુપ્ત કુંતાના કુમાર, ત્યારે નારદે કીધો વીચાર. ૧ પછી આવ્યા દીલ્લી વીશે તેહ, દુષ્ટને સમ્રતી આપવા એહ; તેને દેખી દુર્યોધને ત્યાંય, નમી બેસાડયા આસન માંય. ૨ ત્યારે નારદ કહે સુણ રાય, તું તો મુરખ જેવો જણાય; પાંડુ પુત્ર તણી નીરધાર, નથી કરતો ખોળ લગાર. ૩ ગુપ્ત વર્ષમાં જડે રાજંન, તે તો જાય ફરી પાછા વંન; માટે શોધ કરો આ વેળાય, એવું કહિ ચાલ્યા રૂશીરાય. ૪ ત્યારે દુર્યોધને તેણીવાર, બીડું ફેરવ્યું સભામાં સાર; લાવે પાંડવની જેહ ભાળ, તેને શીરપાવ આપું આ કાળ. ૫ એવું દુષ્ટનું સુણી વચંન, લીધું માળીએ બીડું રાજંન, પછી કહેવા લાગ્યો તેણે ઠાર, ખોળી કાડું હું પાંડુ કુમાર. ૬ એ તો માળી ઘણો મન મહાલ્યો, પુષ્પ લેઇને શોધવા ચાલ્યો; જે ઠેકાણે એ માળી જાય, કરે તે તે ઠેકાણે કળાય. ૭ આપે પુષ્પની કળીયો તે ઠાર, પછી તપાસી જુએજ સાર; તેનું કારણ સાંભળ રાય, ધરમ પાસે પ્રફુલ્લીત થાય. ૮ બધા દેશ ફરી એમ ત્યાંય, આવ્યો માળી વૈરાટની માંય, પછી પરવર્યો સભામાં એહ, બેઠા જે ઠેકાણે સત્ય દેહ, ૯ વેંચી પુષ્પ કળી તેણે ઠાર, આખી સભા વીશે નીરધાર; આવી ધર્મના હાથમાં જ્યારે, પ્રફુલીત થઇ તેણીવારે. ૧૦ જોઇ માળીયે કર્યો વીચાર, નીસચે અહીંયાં છે પાંડુ કુમાર; વળતી આવ્યો તે દુષ્ટની પાસ, કહી

બનેલી વાત પ્રકાશ. ૧૧ ત્યારે બોલ્યો દુર્યોધન રાય, એ-
થી નીશ્ચય કેમ મનાય; બીજો સત્યવાદી કોઇ હોય, તેથી
પુષ્પ કળી ખીલે સોય. ૧૨ એવું કહી માળીને વચંન, ફ-
રી ફેરવ્યું બીડું રાજંન; આવ્યું ફરતું ફરતું વળી એહ,
લીધું જેમલ કબીરાયે તેહ. ૧૩ પછી ચાલીયો એ તો પ્રકા-
શ, આવ્યો ઈંદ્રરાજા કેરી પાસ; દીઠા નહીં ત્યાં પાંડુના બા-
ળ, ત્યારે ઉતર્યો તર્ત પાતાળ. ૧૪ તપાસીને જોયું તેણે ઠા-
ર, સપ્ત પાતાળમાં નીરધાર; નવ પામ્યો તે ઠેકાણે ભાળ,
એવી ઈચ્છા પ્રભુની વીશાળ. ૧૫ આવ્યો મ્રત્યુ લોકે પ-
છી તેહ, જેનો પર્વત જેવો છે દેહ; આખી ઉરવી ફર્યો રાખી
હામ, દેશ બોતેર જોયા તમામ. ૧૬ જાય જે જે નગ્ર કેરી માં
ય, લે છે શોનાનું પુતળું ત્યાંય; સવા મણનું પુરણ એહ,
બાંધે ચર્ણ વીશે લઈ તેહ. ૧૭ એવો શાખ બધે વરતાવ્યો,
પછી દ્વારામતી વીશે આવ્યો, સભા જાદવની હતી જ્યાંય,
ક્રષ્ણ બળદેવ બેઠા તે માંય. ૧૮ આવી ઉભો કબીરો તે ઠા-
ર, બોલ્યો ગર્જના કરી અપાર, અલ્યા જાદવ સાંભળો વા-
ત, આપો યુદ્ધ આ વેળા સાક્ષાત. ૧૯ રાખ્યા પાંડવને છા-
ના ઘેર, માટે મારીશ તમને ઠેર; એવી સાંભળી વાણી વી-
રોધ, ચઢ્યો બળદેવને ઘણો ક્રોધ, ૨૦ હળ મુશળ ઝાલી
તે કાળ, ઉઠ્યા મારવા રોહીણી બાળ; સાંમા સાંમી થયું
યુદ્ધ ત્યાંય, મારે બેઉ જણા માંહોમાંય. ૨૧ ત્યારે બળદેવ
કોપ્યા પ્રચુર, હળ અગ્રે ઉછાળ્યો અસુર; ગયો તે થકી ઉ-
ચો આકાશ, પડ્યો વીરાટ પુરની પાસ. ૨૨ ॥ વલણ ॥ ચાર
ઘડીયે તેહની મુર્છા વળી તે ઠારરે; દુર્ગા કહે પછી શું થયું
તેનો કહું વિસ્તારરેરેરે. ૨૩ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુ-

ર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટ પર્વણી બળ રામેન મલ્લસ્ય વીરાટપુર પ્રતીક્ષીત્યો નામ દ્વીતીઓ અધ્યાય.

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજયરાય; વળતી પેલો કબીરો તેતો વીરાટપુરમાં જાય. ૧ સભા સમીપ આવીને ઉભો દીસતો વિક્રાળ; તેને દેખી ત્રાસ્યા સર્વે જાણે આવ્યો કાળ. ૨ મેઘ ગર્જના કરીને કેહે તે વીરાઠને તદાય; પાંડવને અહીં રાખ્યા માટે પુતળુ આપો રાય. ૩ એવું સાંભળી કંકમુની કહે વીરાટને તો વાંણ; વાલવો બહુ દહાડાથી ખાયે કળશી અન્ન પ્રમાણ. ૪ આંની સાથે આજ બઝાડો તેને તો રાજંન; તેમાં જો એ નહીં જીતેતો દેઈશું મલને ધંન. ૫ એવું સાંભળી ભુપે મોકલ્યું તેડવા માણુસ ત્યાંય; ત્યારે ભીમ સભામાં આવ્યો કડછો લેઈ કરમાંય. ૬ જેમલને જોઈ વાલવો બોલ્યો પોચાકુ તુજલાવ; મારી સાથે લડવા માટે ભાગોળે તું આવ. ૭ એવું કહી પછી બેઉ આવ્યા શીમાડે બળવાન; સાંમાસાંમી કરવા લાગ્યા યુદ્ધ અતી તે સ્થાન. ૮ એક એકને ઢીંકા મારેછે તેવી ભાગે તંન; વળી આંટી નાંખીને કરે પ્રથવીમાં પતંન. ૯ ત્યાર પછી છાતીપર બેશી ગળુ ઝાલે તે ઠાર; ગાલ વીશે તો ગોદા મારે નખ દેછે નીરધાર. ૧૦ એવામાં તો ભીમસેનનો થોલ આવીયો ત્યાંય; મલને ઉપાડીને ઘાલ્યો ડાબી બગલની માંય. ૧૧ વળતી તેનો કંઠ દબાવ્યો આણી અદકી રીસ; ત્યારે તે પાપીએ પાડી મરતાં મરતાં ચીસ. ૧૨ ભીમ એવું કહેતાં થઇ ગયો ભેં એટલો ઉચ્ચા-

ર; તેનો નાદ ગયો તે વખતે ત્રિલોકે નીરધાર. ૧૩ એવી રીતે ભીમે માર્યો મલને જેણીવાર; ત્યારે સર્વે વિસ્મય પામ્યાં નગ્ર તણાં નરનાર. ૧૪ ॥ અર્ધવીરામ દોહરો ॥ વળતી ભુપે આપીયું, વાલવાને અતી માન; ખાંન પાંન ખમણું કર્યું, હતું તેથી નીદાન. ૧૫ ॥ રાગ મારૂ ॥ હવે વીરાટ રાયના સાર, શત શાળા તે બળીઆ અપાર તેમાં જેષ્ટનું કૈચોજ નામ, જેના અંતરમાં અતી કામ. ૧ દેખી સૈરંધ્રીને એહરાય, થયો વીહ્વળ પોતે તદાય; સતી સામું જોઈ મારે નેણ, બોલે મસ્કરી પડતું વેણ. ૨ ત્યારે સરંધ્રી બોલ્યાં વચંન, સુણો વારતા એક રાજંન; પાંચ પતી છે મારા સાક્ષાત; તેતો કરશે તમારી ધાત. ૩ માટે ચાળા મુકો આણીવાર, તોય દુષ્ટે ન માન્યું લગાર; આવ્યો પોતાની બેનની પાસ, તેને જુકિત કરી કેહે પ્રકાશ. ૪ સુણો ભગીની આણી ઉપાય, જેથી મુજને આનંદ થાય, આજ સાંજ પડયે અભીરામ, તારી દાસી તણું મારે કામ. ૫ માટે ફાવે તેવી કરી પેર, નીશ્ચે મોકલજે મારે ઘેર; ત્યારે બેને જાણ્યો બધો મર્મ, આણે કરવું ધાર્યું દુષ્ટ કર્મ. ૬ પછી સુદેષ્ણા બોલ્યાં સાક્ષાત, તુંતો સાંભળને મારા ભ્રાત; પરનારી તો પાવક ખાણ, જેવી નાગણી કાળી નીર્વાણ. ૭ તેના સ્પર્શ થકી પ્રાણ જાય, અંત્યે નર્કમાં નીવાસ થાય; ચંદ્રમાને થયો ક્ષયરોગ, પરપત્નિનો ભોગવ્યે ભોગ. ૮ તેવી રીતે ઇંદ્ર તણો દેહ થયો શ્રાપથી દુષ્ટજ તેહ; પારાસર રૂશી ભુલ્યા ભાન, ગયું તપનું ફળ નીદાન. ૯ ત્યમ શ્રંગીનો વીવેક ગયો, યોગ પોતા તણો ભ્રષ્ટ થયો; જોતાં મોહીની નારી રૂપાળી, થયા સ્ખળીત દેવ કપાળી. ૧૦ માટે માનો વીરા મારી વાંણ,

જશે એ અભીલાષથી પ્રાણ; એને માથે તો છે પાંચ પતિ, જેની રૂદ્રના જેવીજ ગતી. ૧૧ સુણી કૈચો બોલ્યો તેણે ઠાંમ, બેની જાણું છું હું તો તમામ; પણ વ્યાકુળ થયો છું આજ તેથી સુજે નહીં કંઈ કાજ. ૧૨ સત્ય વાત કહું છુંજ હુંય, માટે મોકલજે એને તુંય; હૈવે ધારયું હશે તેમ થશે, જીવ જાવાનો હશે તો જશે. ૧૩ એવું કહી દુષ્ટ ગયો ઘેર, ખાન પાન તણી કરી પેર; પડી એવામાં સાંજ તે ઠાર, ત્યારે વીચારયું રાણીએ સાર. ૧૪ સૈરંધ્રીને બોલાવી તે પાસ, આપી આજ્ઞા ત્યાંતો પ્રકાશ; લોટો દુધનો લેઇને જાઓ, કૈયાને ઘેર આપીને આવો. ૧૫ સુણી ખેદ પામી સતી નાર, ચાલી દુષ્ટતણે દરબાર; આવી કૈયાની પાસેજ એહ, ધરૂજે થરથર તેહની દેહ. ૧૬ બેઠો પાંચમે માળે પાપીષ્ટ, જેનો જોગ બન્યોછે જરીષ્ટ, તેણે સમે સૈરંધ્રીએ સાર, સંભાર્યા નંદ કેરા કુમાર. ૧૭ અરે ઇશ્વર રાખજો લાજ, ધારયું કીચકે તો કુડું કાજ, સભા મધ્યે પુર્યા તમે ચીર, તેથી રહી છે મુજને ધીર. ૧૮ સુભદ્રા જેવી જાણી આવાર, ટેક રાખો તમે કીરતાર, એવી અરજી સુણી તતકાળ, થયા વાનરરૂપે દયાળ. ૧૯ બારીએ આગળ થઇને ત્યાંય, આવ્યા ઇશ્વર તો ઘરમાંય; મારી દુષ્ટને ઘોલો બે ચાર, પછી નાંખીયો હેઠળ સાર. ૨૦ ભાગ્યું અંગ તે પાપીનું જ્યારે, પ્રભુ અદ્રસ્ય થયા ત્યારે; આવ્યાં સૈરંધ્રી પોતાને ઠામ, કરયું કેશવે એ રીતે કામ. ૨૧ ॥ વલણ ॥ કૈયાને મુર્છા વળી આવ્યો ઘરની માંયરે, દુર્ગા કહે ઓસડ ભરયું વળતી તેણે ત્યાંયરેરેરે.૨૨ ઇતીશ્રી પાંડવચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટપર્વણી ભીમેન જેમલહતો નામ ત્રતીયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજયરાય, ત્યારપછી દ્રૌપદીને નીત્યે ચિંતા મનમાં થાય. ૧ દુષ્ટની દ્રષ્ટી આગળ રહેવું તે તો કયમ રહેવાશે; કોઈ દહાડો નડશે એ પાપી તેથી ધર્મ હણાશે. ૨ એવું અંતરમાં ધારીને ભીમને કહી સૌ વાત; ત્યારે કુંતા સુત કહે કાલે કરીશ હું એની ઘાત. ૩ આજ તમે જઈ કહેજો એવું પાપીને નીરધાર, શીવજીના દેવળમાં આવજે રાત પડયે નીરધાર. ૪ તે ઠેકાણે હું સંતાઇશ સાંજ પડયે અબળાય, પછી પાપીને પીલી નાંખીશ ઇશ્વરની ઇચ્છાય. ૫ વળતી સૈરંધ્રી તો ચાલ્યાં પોતાને મુકામ; તે વખતે મારગમાં મળીયો કૈચો તેણે ઠામ. ૬ તેને દેખી દ્રૌપદી કહે છે કયાં ચાલ્યા રાજંન્ન, આજ રાત્રીએ જાજો વહેલા શંકરને સદન્ન. હું પણ તે ઠેકાણે આવીશ સત્ય માનજો રાય; એવું સાંભળી પાપી હરખ્યો આનંદ અંગ ન માય. ૮ વળતી તે મુકામે આવ્યો સુણ જનમેજય રાય, સાંજ પડી તે વખતે વાલચો દેવળ વીશે જાય. ૯ ચાદર ઓઢી સુતો ત્યાં તો કુંતાજીનો બાળ; એવામાં ત્યાં આવ્યો વેગે કૈચોજી તતકાળ. ૧૦ આજુબાજુ જોવા લાગ્યો સૈરંધ્રીને તેહ; તે સમે સુતેલો દીઠો ભીમ ભયાનક દેહ. ૧૧ તેને જઇને લાત મારી કે ઉઠયો તે બળવાન, વાગતી મશ્યક માફક ઝાલ્યો પાપીને તે સ્થાન. ૧૨ દેવલ બારણે નીકળી બાઝયા બેઉ જણા રણધીર; સામા સામી ઢીંકો મારે વજ્રથી વસમી વીર. ૧૩ ખભે ખભા અડકાડે છે વળી પગની આંટી પાડે; બાથ ભીડાવી એકએકને પ્રથ્વીમાં સુવાડે. ૧૪ ભીમસેન

કહે સાંભળ કૈચા હૈવત મારૂં દાખું; સતિ ઉપર કુદ્રષ્ટી કીધી માટે મારી નાંખુ. ૧૫ કૈએ કહે એ વાસના તારા લેઉં હું તો પ્રાણ; એમ કહીને હેકો નાંખ્યો વાયુજને નીરવાણ. ૧૬ છાતી ઉપર બેઠો વળતી પામી તેણે દીશ; ગાલ વિશે તો ગોદા મારે આણી અદકી રીશ. ૧૭ તે સમે ભીમે ઉછાળી દુષ્ટને નાંખ્યો હેઠો; વળતી તેના રદય ઉપર ક્રોધ કરીને બેઠો. ૧૮ વજ્ર જેવી ઢીંકાએ ભાગ્યો કૈચા કેરો દેહ; ત્યારપછીથી ફોડી નાંખ્યુ બ્રહ્માંડ ઘ્રતો જેહ. ૧૯ એટલે પાપી મ્રત્યુ પામ્યો તે ઠેકાણે રાય; ત્યારે વાયુપુત્રે કીધી અદભુત એક કળાય. ૨૦ કૈચાની કાયાનો બનાવ્યો ગોળો એક વીશાળ; તેને લેઇ દેવળને પાટડે મુકયો તેણે કાળ. ૨૧ વળતિ તેના રૂધિર વડે લખીયું તેણે ઠાર કૈચો કીચક મેં માર્યો ભાઈ મેં માર્યો નીરધાર. ૨૨ એવું કામ કરીને આવ્યો ભીમ પોતાને ઠામ; સોડ તાણીને સુતો પોતે હૈએ રાખી હામ. ૨૩ ॥ વલણ ॥ એ રીતે કૈચા તણો ભીમે કર્યો સંહારરે; દુર્ગા કહે પછી ત્યાં થયું શ્રોતા તર્ત સવારરેરેરે. ૨૪

ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટપર્વણી ભીમેન કીચક હતો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ॥ ૪ ॥

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન બોલીયા વાણ, સુણો ભુપ ચતુર સુજાણ; થયો પ્રાતઃકાળ ત્યાં જ્યારે, જાગ્યા લોક બધા તેણીવારે. ૧ સ્નાંન કરીને કેટલા જંન, ગયા શીવનું કરવા દરશાંન; દીઠો માંસ પીંડ તેણે ત્યાંય, ત્યારે ત્રાસ પામ્યા મનમાંય. ૨ આવી નગ્ર વીશે કહી વાત, જાણી રાજાએ

એતો સાક્ષાત; ત્યારે નેત્ર વીશે નીર વહ્યું, પછી આવીને રાણીને કહ્યું. ૩ સુદેષ્ણાએ ત્યાં કીધો વીલાપ, પ્રથ્વી ઉપર પછાડ્યું આપ; આવ્યાં સર્વે દેવળ પાસ, દેખી લાસ ને કીધો કંકાસ. ૪ લખેલું ભીમે પાટડે જેહ; વાંચે સર્વ મળી જન તેહ; પણ મુખ થકી ન બોલાય, કેમકે પોતે ખુનીજ થાય. ૫ વાંચી વીસ્મય પામ્યા રાજંન, પછી વીચારીયું નીજ મંન; આતો વીચીત્ર વાત કહેવાય, કેવી રીતે શત્રુ ઓળખાય. ૬ આવ્યો એવામાં વાયુ કુમાર, તેણે પોક મુકી નીરધાર; છાનો રાખે છે નગ્રના લોક, તોય ભીમનો નવ મટે શોક. ૭ રાણી સુદેષ્ણા આવીને પાસ, કહે રૂદન કરી પ્રકાશ; અરે વીરા મેં કહ્યુંતું તુને, ત્યારે ગાંડી ગણીતી તેં મુને. ૮ સૈરંધ્રીનો કરતાં અભિલાશ; થયો છેવટ તારોજ નાશ; પછી કૈચા તણા ભ્રાત જેહ, આવ્યા નવ્વાંણું નીશ્ચય તેહ. ૯ તેણે રૂદન કીધું અપાર, થયા સ્મશાને જાવા તૈયાર; તેની સંગાથે વાયુ કુમાર; ગયો રાજી થઇ નીરધાર. ૧૦ બેઠા ભાગોળે વૈરાટ રાય, કંકમુનિને બીજી પ્રજાય; ત્યારે કાષ્ટ સ્મસાનમાં લાવી, વાયુ કુંવરે ચીતા બનાવી. ૧૧ પછી કીચકને કહે વાંણ, લેશે ગંધર્વ તમારા પ્રાણ; માટે પચ્ચી પચ્ચી તણી હાર, ચારે બાજુ રહો હુશીયાર. ૧૨ લેઇ કાષ્ટની મોટી ચીતાળ, હું પણ ઉભો રહુંછું આ કાળ; એવો બનાવી ભીમે પ્રકાર; કરાવ્યો અગ્ની કેરો સંસ્કાર. ૧૩ ચેતી ચીતા બરોબર જ્યારે, વાયુ પુત્રે સાંધ્યો લાગ ત્યારે; ઘાલ્યા પચ્ચીસ બાથની માંય, એકે ફેરે નાંખ્યા ચીતા માંય. ૧૪ બીજે ફેરેતો બીજા પચ્ચીસ, એમ સર્વેને હોમ્યા તે દ્વિશ; એક નાઠો તેમાં થકી ત્યાંય, તેની જીભ તાણી લી-

ધી ત્યાંય. ૧૫ એવું કામ કરી ખુશી ભેર, આવ્યો બોબડાને તેડી ઘેર; મેલી ભાગોળથી ભીમે પોક, જોઈ વિસ્મય પામીયા લોક. ૧૬ ત્યારે વીરાટે પુછ્યું પ્રખ્યાત, છાંના રહી કરો ભાઇ વાત; સુણી ભીમ કેહે સાંભળો રાય, માર્યા ગંધર્વે સર્વે કૈચાય. ૧૭ થયો દારૂણ ત્યાં સંગ્રામ, મુને માર્યો ઘણો તેણે ઠામ, ત્યારે બોબડો સમજાવે વાત, ભીમ સાંમા લાંબા કરી હાથ. ૧૮ એણે મારયા એવું દરશાવે, તોય કોઈના જાણ્યામાં ન આવે; ભીમ સમજાવે અવળો પ્રકાર, ખરૂં કેહેછે આ બોબડો સાર. ૧૯ આણે યુદ્ધ કરયું અતી સોઈ, એવું કેહેછે મારા સામું જોઈ; પછી રૂદન કરી તે ઠામ, પામ્યાં રાજાને રાણી વીરામ. ૨૦ રહી એટલે કથાતો એહ, હવે ભીમે માર્યો મલ્લ જેહ; તેણે અંત્યે કર્યોતો જે નાદ, તે તો દુર્યોધને સુણ્યો સાદ. ૨૧ ત્યારે ત્રાસ પામી નીજ મંન, કહેવા લાગ્યો મામાને વચંન; અરે માંમા સુણો મારી વાત, કરી જેમલની કોયે ઘાત. ૨૨ શોધ પાંડવની નવ મળી, માટે બતાવો ઉપાય વળી. ૨૩ ॥ વલણ ॥ શકુની કહે છે તે સમે દુષ્ટને દુષ્ટ વીચારરે; દુર્ગા કહે પછી શું થયું તેનો કરૂ વીસ્તારરેરેરે. ૨૪ ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટ પર્વણી ભીમેન સર્વ ક્રીચકાન હુતાશનેની ક્ષીપ્તો નામ પંચમો અધ્યાય.

કડવું ૬ ઠું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સાંભળ ભુપ કુમાર; દુર્યોધનને કહેવા લાગ્યો શકુનિ તેણે ઠાર. ૧ પાંડુપુત્ર કરે હમેશાં ગૌબ્રાહ્મણની સાય; માટે મલ્લ મરાયો ત્યાં જઈ વાળીએ આપણે ગાય. ૨ છોડાવાને આવશે ત્યા-

રે ઓળખીશું રાજંન; એટલે પાંડવ જાશે પાછા પુનરપી-એતો વંન. ૩ દુર્યોધન કહે મામા મારા સત્ય કહીએ વાત; તમે કહ્યું તે રીતે કરતાં કાર્ય થસે સાક્ષાત. ૩ વળતી સુશર્માને તેડી કહયું સભાની માંય; વીરાટપુરમાં ગાયો વાળો ઉત્તર બાજુ ત્યાંય. ૫ એવું સાંભળી સુશર્માતો તર્ત થયો તૈયાર; બે અક્ષોણી સૈન્યા લીધી ગંગાથે નીરધાર. ૬ ગજરથ માહીષ અસ્વ અનોપમ ઉંટને ખચ્ચર જેહ; તે ઉપર બેશીને ચાલ્યા યોદ્ધાઓ તો તેહ. ૭ સરીતા પુર પ્રમાણે ચાલ્યું દળવાદળ નીર્વાણ; પદરજ તેના પગની ઉડી જાંખો બનીયો ભાણ. ૮ થોડીવારમાં આવ્યું તેતો વીરાટપુરની પાસ; શીમાડે આવીને ઉભો સુશર્મા પ્રકાશ. ૯ ઉત્તર દીશા કેરી વાળી ગાયો તેણે ઠાર; ગોવાળીયાને ઉભા રાખી માર્યો ઝાઝો માર. ૧૦ તેતો રડતા રડતા આવ્યા ભુપ સભાની માંય; સુશર્માએ ગાયો વાળી ખબર કહી તે ત્યાંય. ૧૧ એવું સાંભળી ભુપે પુછી કંકમુનીને વાત; યુધ્ધે જાવું કે ન જાવું તેતો કહો સાક્ષાત. ૧૨ કંકમુની કહે સાંભળ રાજા ન્યાય વચન નીર્વાણ; ગૌબ્રાહ્મણને અર્થે ખોવો ક્ષત્રીને તો પ્રાણ. ૧૩ તેનું દુખ દેખીને સાચવે દેહ પોતાનો સાર; તે ક્ષત્રીને જારજ કહેવો જીવતને ધીક્કાર. ૧૩ ગોત્ર ધર્મને તજી જાળવે જર જુવતીને પ્રાણ; તેતો સઉ નર્કે સંચરશે વેદ વદે એમ વાણ. ૧૫ માટે યુધ્ધે તત્પર થાઓ કંકમુની કહે રાય; એક વખત મરવાનું સૌને થનાર હોય તે થાય. ૧૬ એવું સાંભળી ભુપે પડાવ્યો નગ્ર વીશે તો સાદ; યુદ્ધ વીશે નીકળો સઉ પ્રાણી મુકી મનથી વાદ. ૧૭ ઘરડુને બાળક બે વિના રહેશે પુરમાં જેહ; તેનું મુસ્તક છેદી નાંખી

શ તેમાં નહીં સંદેહ. ૧૮ વળતી ભુપતીએ શણગારી પોતાની સેનાય; તેને લઈ ભાગોળે આવ્યા ત્વરા થકી સુણ રાય. ૧૯ કંકમુનીને વાલવો તેપણ આવ્યા તેણે ઠાર; સહદેવ નીકુળ સુદ્ધાં પોતે ચારે ભાઇ નીરધાર. ૨૦ ત્યાર પછી શીમાડે આવ્યા જ્યાં ઉભી સેનાય; સુશર્માને દીઠો ત્યાંતો ભુપતીએ તદાય. ૨૧ ત્યારે તેને કહેવા લાગ્યા વીરાટતો નીરધાર; ક્ષત્રી થઇને ગાયો વાળી તુજનેતો ધીક્કાર. ૨૨ જો હવે શીક્ષા કરૂં તુજને પોચાડું જમધામ; એવું કહીને બાણ મુકીયું અર્ધ ચંદ્ર તે ઠામ. ૨૩ સુશર્માનો મુગટ છેદ્યો તે બાણેતો જ્યારે; એટલે ક્રોધ કરીને એતો કોપ્યો તેણીવારે. ૨૪ વીરાટના ઉપર તે મુકે મંત્ર ભણીને બાણ; તેણે ભુપતી કેરૂં છેદયું રહય વળી નિરવાણ. ૨૫ સામા સામી જર મુકે બેઉ મેઘ તણી જેમ ધાર, તેથી ગગને રવી ઢંકાયો થયો ઘણો સંહાર. ૨૬ સુશર્માએ મુકયું વળતી વરૂણ પાસ વિક્રાળ, વીરાટને બાંધી લેઈ ચાલ્યો જોતાં પાંડુ બાળ ૨૭ ત્યારે ધર્મે આજ્ઞા આપી વાયુ સુતને ત્યાંય. તેથી તે કુદીને પડીયો શતરૂના દળ માંય, ૧૮ યોદ્ધાઓને બાથમાં ઘાલી ઉડાડે આકાશ, વળી હડફેટે હેઠા નાંખી કરતો તેનો નાશ. ૨૯ કંઇક જણાને કરમાં ઝાલી ચુંટી નાંખે શીશ; એવી રીતે વ્રકોદરે ફોજ હણી તે દીશ. ૩૦ સુસર્માને ઝાલ્યો વળતી માર્યો ઝાઝો માર, તે પુઠે રાજાને છોડયો વરત્યો જયજયકાર. ૩૧ ત્યાર પછી છે સુશર્માને આણ્યો ધર્મની પાસ, તેને દેખી કંકમુનીતો બોલ્યા સત્ય પ્રકાશ. ૩૨ અરે ભાઈ છોડી દે એને પુજ્ય એતો કેહેવાય, વધ કરવા લાયક એ નહીં શાસ્ત્ર તણોછે ન્યાય. ૩૩ ડાઢી મુછ મુડાવો એને

કાઢી મુકો સાર, વેદ તણી શૃતિમાં જોતાં એટલો છે અધિ-
કાર. ૩૪ તે પ્રમાણે ભીમે કરીને ઉછાળ્યો આકાશ, તે તો
પહોર વખતે પડીયો દુર્યોધનની પાસ. ૩૫ વળતી કંકમુની
તો કહે છે વીરાટ નૃપને વાત, આજ ઉજાણી કરીએ આપણુ
જીત્યાની સાક્ષાત. ૩૬ એવો નીશ્ચય કરી સઉ આવ્યા વા-
ડીમાં રાજન, ત્યારે કુરૂપુરીથી ચડીયો પાપી દુરયોધન. ૩૭
॥ વલણ ॥ સેના સરવે લેઇને ચાલ્યો કૌરવરાયરે, દુરગો
કહે તેણે સમે મેઘાડંમર થાયરેરેરે. ૩૮ ઇતીશ્રી પાંડવ ચ-
રીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટ
પર્વણી ઉત્તરગો ગ્રહે ભીમેન સુશર્મા વીજેતો નામ ષષ્ઠો
અધ્યાય. ૬

કડવું ૭ મું

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચન્ન, તું તો સાંભ-
ળ ભુપતિ તન્ન; પછી ગાંધારી પુત્ર પ્રકાશ, આવ્યો વૈરાટ ન
ગ્રની પાસ. ૧ ભીષ્મ દ્રોણ કૃપાચાર્ય જેહ, આવ્યા તેણે સ-
મે વળી તેહ; તેનું કારણ એહ રાજન્ન, જીવે કૌરવનું ખાઇ
અન્ન. ૨ તેથી ના નવ મોઢે કેહેવાય, માટે આવીયા એ મ
હાકાય; કર્ણ શકુનીને ગુરૂ બાળ, એવા મારથી સાથે વિશા-
ળ. ૩ દુસ્યાશન આદ્દિશત ભ્રાત, શોભે ઇંદ્રના જેવા સા-
ક્ષાત; પછી દક્ષિણ દિશાની જેહ, વાળી ગયો દુરયોધન તેહ.
૪ તેની પુંઠે ચોકી મુકી સાર, એકલક્ષ યોદ્ધા તેણે ઠાર; જો-
ઇ ઉઘાડાં શસ્ત્ર પ્રયાશ, પામી ગાયો ઘણી મન ત્રાસ. ૫ ના-
ઠા ત્યાંથકી ગોપકુમાર, આવ્યા વૈરાટને દરબાર; બુમો પા-
ડી કહેવા લાગ્યા એહ, સુણી વારતા રાણીએ તેહ. ૬ પછી
બોલ્યાં સુદેષ્ણા વચન્ન, નથી ઘેર તમારા રાજન્ન; ગયા ગા

યો છોડાવા નીરધાર, તમે જાઓ ભાઈ તેણે ઠાર. ૭ એવાં માતાનાં સુણી વચન્ન, બોલ્યો ઉતરા કુંવર તન્ન; સુણો ગોવાળીયા સર્વથી, મારા રથનો હાંકેડુ નથી. ૮ નીકર આવત હું તમ સાથ, મારી નાંખત દીલ્લીનો નાથ; બોલ્યાં તે સમે સૈરંધ્રી વાણ, સુણો પુત્ર કહું છું પ્રમાણ. ૯ આપણે ઘેર બ્યંડળ જેહ, રથ હાંકવામાં ડાહયો તેહ; એવું જાણું હું તો નીરધાર, માટે બોલાવો તેને આ ઠાર. ૧૦ ત્યારે બાળકે આણી ઉલ્હાસ, તેડયો બ્યંડળ મહેતાને પાસ; તેને મોઢે કહયો સમાચાર, દુષ્ટે ગાયો વાળ્યાનો પ્રકાર. ૧૧ માટે જોડો તમે રથ આજ, કરીએ જીવ ઉગારયાનું કાજ; સુણી પુત્રનાં એવાં વચન્ન, થયો અરજુન મનમાં પ્રસન્ન. ૧૨ પછી ગયો તે ઘોડાર માંય, દિઠા દુરબળ રેવંત ત્યાંય; રથ જુનો પુનો હતો જેહ, જોડી તૈયાર કીધોજ તેહ. ૧૩ ઉતરા કુંવરે તેણે ઠાર; લીધાં નાનાં નાનાં અથીયાર; બેઠો રથ વીશે એતો જ્યારે, આવી ઉતરા કુંવરી ત્યારે. ૧૪ તેણે આશીશ દેઈ તે કાળ, કરયું તીલક સુંદર ભાળ; પછી કહેવા લાગી તે સાક્ષાત, વસેલા પધારજો મારા ભ્રાત. ૧૫ મારી ઢીંગલીને શોભે એવું, લાવજો વસ્ત્ર ઘરેણું તેવું; વળતી અરજુને વીચારીયું મન્ન; અસ્વોનું ઘણું દુર્બળ તન્ન. ૧૬ માટે મંત્ર મુકું કાનમાંય, જેથી પાછા હડે નહીં ત્યાંય; એવું વિચારી પોતે સ્વતંત્ર, મુકયો અશ્વના કર્ણમાં મંત્ર. ૧૭ બેઠો ત્યાર પછી બળવાન, રાસ પરોણો ઝાલી તે સ્થાન; હાંકયો વાયુ વેગે રથ રાય, આવ્યો સમીપ જ્યાં છે સેનાય. ૧૮ થાય ફોજમાં ગર્જના ઘણી, ઉપમા શી કહું તેહ તણી; ચળકે ચોત્રફથી તરવાર, વાગે સુરીયાં વાજાં તે ઠાર. ૧૯ પહરજ ઉ-

ડી નીરવાણ, થયો આકાશે ધુંધળો ભાણ; એવું દેખી દળ પ્રકાશ, પામ્યો ઉતરા કુંવર ત્રાસ. ૨૦ ધ્રુજવા લાગ્યું થરથ ર તન્ન, ત્યારે બોલીયો મુખે વચન્ન; અલ્યા બ્યંડળ સાંભ ળ વાત, રથ હાંકને પાછો સાક્ષાત. ૨૧ આનો જમપુરી જે શું જણાય, જોતામાં જીવ નીકળી જાય; એવી બાળકની સુણી વાણી, બોલ્યો અરજુન તો ક્રોધ આણી. ૨૨ અલ્યા બાળક શું બોલે આમ, રાખ હૈયા વિશે અતીહામ; જ્યારે ત્યારે મરવું એકવાર, નથી અમર કોઇ નરનાર. ૨૩ કાળ ચક્ર થકી સૌ દહે, એક કીર્તિ અવીચળ રહે; જીવ્યો કલ્પ સુધી જેહ પ્રાણી; તોયે પ્રભુતા, કોએ ન જાણી. ૨૪ તેના જી વતને છે ધીક્કાર, પશુ પેરે ગયો અવતાર; કુળ ધર્મને જા ણ આકાળ, તું તો ક્ષત્રી તણો છુંજ બાળ. ૨૫ પાછા જાતાં થશે યશ નાશ, અંતે પામીશ નર્ક નિવાસ; એવી નીતી અતીશય કહી, તોય ધીરજ તેને ન રહી. ૨૬ પછી વૈરાટ કેરો કુમાર, પડયો વાહનથી હેઠો બહાર; નાઠો દોટ મુકીને તદાય તેને ઝાલવા અર્જુન જાય. ૨૭ ઝાલી બાળકને નીર વાણ પાડયું પોતાતણું ઓળખાણ; અલ્યા બાળક સાંભ- ળ વાત, હમે પાંડવ છીએ સાક્ષાત. ૨૮ રહ્યા સૌ ગુપ્ત તારે ઘેર, દૈવયોગે બની એવી પેર; કંકમુની થયા ધર્મરાય, ધરી બ્યંડળની મેં તો કાય. ૨૯ ભીમ વાલવો થઇને રહયો છે તેમ સહદેવ ગોપ થયો છે; નીકુળ ધારક રૂપે કુમાર, થયાં દ્રૌપદી સૈરંધ્રી નાર. ૩૦ સુણી બાળક બોલ્યો વચન્ન; કયમ નિસ્ચે થાયે મારે મન્ન; દશ નામ અરજુનના જેહ, કહો વી- સ્તારીને તમે એહ. ૩૧ શાથી નામ પડયાં એતો સાર, બ- તાવો બધો તેનો પ્રકાર; સુણી પારથ બોલ્યો તે ઠામ, દશ

નામ કહ્યું અભીરામ. ૩૨ ૧ અરજુન ૨ ફાલ્ગુન ૩ વિજય કેહાવે, ૪ સ્વેત વાહન ૫ કૃષ્ણ જણાવે; ૬ સવ્ય સાચી પારથ ૮ ગુડાકેશ, ૯ ધનંજ ૧૦ યકીરીટી નરેશ. ૩૩ નામ એટલાં મારાં કેહેવાય, તેની કરૂં હવે પ્રસંશાય; અતી પવિત્રતા થકી બાળ, નામ અરજુન પડ્યું વિશાળ. ૩૪ ફાગણ માસમાં જન્મ કહેવાય, તેથી ફાલ્ગુન નામ ગણાય; જ્યાં જ્યાં જાઉં ત્યાં જીતું સાક્ષાત, માટે વીજય નામ પ્રખ્યાત.૩૫ બેઉ હાથમાં બળ સમાન, તેથી સવ્ય સાચી અભીધાન; નીંદ્રા આવે નહીં વળી લેશ, તેને માટે કહે ગુડા કેશ. ૩૬ કૃષ્ણ વર્ણ વપુથી દેખાઉં, તેને કારણ કૃષ્ણ કહેવાઉં; સ્વેત હયને સ્વેત ધ્વજાય, માટે સ્વેત વાહન અભીધાય. ૩૭ માથે મુગટ અખંડ રેહે છે, તેથી કીરીટી મુજને કહે છે; જીત્યો કુબેરને અભીરામ, તે દહાડાથી ધનંજય નામ. ૩૮ તેવો પરોપકારે ઉલ્લાસ, માટે પારથનામ પ્રકાશ, પછી અરજુન કહે સુણ ભાઇ, ધરમરાય તણી પ્રભુતાઇ. ૩૯ હોય એમનો જ્યાં જ્યાં નીવાસ, ત્યાં ત્યાં સર્વને સુખ વીલાસ; વીપ્રવેદ થકી કરે કર્મ, વર્ણાશ્રામના પાળે પ્રાણી ધર્મ. ૪૦ વ્રષ્ટી જોયે તે વેળાય થાય, આધી વ્યાધી નડે નહીં કાય; ચોરી ચાડી હીંસા વ્યભીચાર, નીંદા અસત્યને અનાચાર. ૪૧ એવા અધર્મ તો અતિ જેહ, નાશ થાય ક્ષણું વિશે તેહ; પતીવ્રતા સાધુ વિપ્ર ગાય, તેતો લેશ કદિ ન પીડાય. ૪૨ એવી અરજુનની સુણી વાણી, ત્યારે બાળકે હીંમત આણી; પછી પારથ કેહે સુણ બાળ, યુદ્ધ કરીશ હું આણે કાળ.૪૩ રથ હાંકજે તું રણમાંય, ધણી ધીરજ ધારીને ત્યાંય; નવ ડરવું દીલમાં લેશ, લાજ રાખશે આજ સુરેશ. ૪૪ ॥ વલણ ॥ વળ

તી બેઉ જણ આવીયા સમડી પાસે સારરે; દુર્ગા કહે તે તો વળી લેવાને હથીયારરેરેરે. ૪૫ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટપર્વણી ઉત્તરા કુંવર યુધ્ધે આગતો નામ સપ્તમો અધ્યાય. ॥૭॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદિ રાય, ત્યાર પછી બાળકને કેછે વીજય તો વાચાય. ૧ અલ્યા કુંવર હું કહું તે કર તું આ વખતે નીરધાર, પેલા વ્રક્ષ ઉપરથી લાવો અમારાં હથીઆર. ૨ એટલે તે લેવાને ચાલ્યો વિરાટ કેરો તન્ન, તરૂવર ઉપર નાગ દેખીને ભય પામ્યો નીજ મન્ન. ૩ ત્યાંથી દોટ મુકીને આવ્યો અરજુન કેરી પાસ; વળતી ગદગદ કંઠે બોલ્યો નાંખીને નીસ્વાસ. ૪ અરે વિજય તમે આ શું કીધું કપટ તણું તો કાજ, સર્પ તણી પાસે મોકલીયો મ્રત્યુ કરાવા કાજ. ૫ એવું સાંભળી અરજુન હશીયા બોલ્યા વળતી વાણ, અલ્યા કુંવર એ તો દર્શાવ્યું ઇષ્ટ તણું એંધાણ. ૬ જો હવે હથીઆર હું લાવું નાગને કાઢી દુર, એવું કહીને આવ્યો અરજુન સમડી પાસે સુર. ૭ મંત્રભણીને નાગ ખસેડયા વ્યંડળે તે વાર; વળતી સમડી કેરી કીધી પુજા તેણે ઠાર. ૮ શામીને શક્તિરૂપ ગણીને મુખે કર્યું સ્તવન, ત્યાર પછી હથીઆરો લીધાં પોતાનાં રાજન્ન. ૯ આસો માસ તણી અજવાળી દશામીએ કહેવાય, વીજયે પુજા કીધી માટે વીજયા દશમી રાય. ૧૦ તે ઠેકાણે અરજુને પછી કર્યો ધનુષ ટંકાર, એટલે લંકાંમાંથી આવ્યા અંજનીના કુમાર. ૧૧ ધ્વજા ઉપર તે બેઠા વળતી વાયુ સુત બળવાન, ત્યારે રથ પારથે હાંકયો ત્વરા થકી

તે સ્થાન. ૧૨ એવું દેખી ભીષ્મ પીતાને પુછે અંધ કુમાર, પેલા રથમાં બેશીને કોઇ આવે છે અહીં નાર. ૧૩ તે તો કોણ હશે દાદાજી સાચી કહોને વાત. ત્યારે ગંગા સુત પછી બોલ્યા ભીષ્મપીતા સાક્ષાત. ૧૪ અરે ભાઇ એ સ્ત્રી ભાસે પણ કાળ રાત્રી કહેવાય; આપણને જીતીને જાશે એવું તો સમજાય. ૧૫ દુર્યોધન કે' દાદા આવું તુચ્છ વદો શું સાર;મુજથી દેવ સરીખા ત્રાશે તો સ્ત્રીના શા ભાર. ૧૬ એવામાં ત્યાં આવી પોચ્યો કુંતાનો કુંમાર, તેણે રથ રાખીને કીધો ધનુષ્યનો ટંકાર; બાણ ચઢાવી માર્યું વળતી પ્રથ્વીમાં નિરધાર; તેથી ઊર્વિ ફાટી નીકળ્યાં સરીતા તેણે ઠાર. ૧૮ બાણ ગંગા કયાં વહેવા લાગ્યાં સુણ જનમેજયરાય; તેમાં નાહી અરજુનને બદલી વ્યંડળ કેરી કાય. ૧૯ મુળરૂપે બનીયો તે પારથ કુંતા કેરો બાળ; તેને દેખી દુર્યોધન કહે દાદાને તતકાળ. ૨૦ અરે પીતાજી ઓળખીયો મેં અર્જુન આણે ઠાર; તે માટે ફરી વનમાં જાએ પાંડુના કુંમાર. ૨૧ ત્યારે ભીષ્મ કહે સુણ ભાઇ સાચી કહું છું પેર; તેર વર્ષ ઉપરાંત થયા છે દિવસ આજતો તેર તે માટે સંગ્રામ કરો તમે વાતો મુકી આજ; નીકળ ક્ષત્રી કુળ માંહી જાશે સઘળી લાજ. ૨૩ ત્યારપછી અર્જુન તો બેઠો રથમાં તેણે ઠામ; રાજ કુંવરને સારથી કીધો હૈએ રાખી હામ. ૨૪ વળતી કુંતા પુત્રે કીધો અંતરમાં વિચાર; પેહેલી ગાયો કાઢી મુકી યુદ્ધ કરૂં આ ઠાર. ૨૫ બાળકને કહે હાંક ત્વરાથી રથ ગાયાની પાસ; તેનું બંધન છોડીને પછી કરીએ યુદ્ધ પ્રકાશ, ૨૬ ત્યારે રથ હાંકીને આણ્યો કુંવરે તેણે ઠાર, એટલે કુંતાપુત્રે કીધો શંખનાદ નીરધાર, ૨૭ તેનો નાદ સુણીને કંપ્યા સર્વે ર

ક્ષક જન્ન; ત્યારે ત્યાંથી નાશી છુટયા સાંભળને રાજન્ન. ૨૮ ગાયો પણ ભડકીને નાઠી વીરાટપુરમાં જાય; ત્યારપછી સંગ્રામ થયો ત્યાં તેનો કહું મહીમાય. ૨૯ તે સમે કુંવર તો બોલ્યો અરજુન સાથે વાણ; કૌરવના યોદ્ધાનું મુજને પડાવો ઓળખાણ. ૩૦ ॥ વલણ ॥ એવું સાંભળી બોલીઓ સવ્યસાચી તે ઠારરે; દુર્ગો કહે તેતો વળી ઓળખાવે શી રદારરેરેરે. ૩૧ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટ પર્વણી દક્ષીણ ગોગ્રહે અરજુન પ્રસિદ્ધ હતોનામ અષ્ટમો અધ્યાય. ॥ ૮ ॥

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન્ન. કહે કુંવરને ઇંદ્ર તંન; જેને રથે છે ધોળા કેકાણ, એતો ભીસ્મપીતા મહ જાણ. ૧ જેની અત્યંત છે પ્રભુતાય, એતો કોઈ થકી ન જીતાય; જેના રથના લીલા રેવંત, એતો દ્રોણ ગુરૂ બળવંત. ૨ ધનુષધારી વીશે ગુણવાન, જાણે તત્વ તમામ નીદાન; પીળું છત્રને પીળા તુરંગ, એતો કૃપાચાર્ય રણરંગ. ૩ જેનાં અભંગ છે હથીયાર, વેદવાણી વીશે હુંશીઆર; પાંડુ રંગવાળા હય જેહ, જેને રથે જોડયા છેજ તેહ. ૪ એતો અશ્વત્થામા ગુરૂ બાળ, ક્રોધ વીસે જાણે જેવા કાળ; વળી ઘોડા જેના રક્તવર્ણ, સુર્ય પુત્ર કહેવાય એ કર્ણ. ૫ તેની જોડે થશે યુદ્ધ આજ, પ્રભુ રાખશે તો રહેશે લાજ; જેના લાલ ઘોડા નેત્ર લાલ, એતો કૌરવનો પ્રતીપાલ. ૬ આજુબાજુ છે નવાણું ભ્રાત, એતો સુરા તમાસ સાક્ષાત; ચારે બાજુ ચામર જેને થાય, ચઢે સ્વારીમાં મેઘ ઘટાય. ૭

નામ તેહનું દુર્યોધન સતી ગાંધારી કેરો તન્ન; એવું પાડીયુ ત્યાં ઓળખાણ, પછી બોલ્યો વીજય મુખે વાણ. ૮ રથ લેઇ જાને તું કુંમાર, ભીસ્મ પીતા ઉભા તેણે ઠાર; સુણી છોકરો પ્રસન્ન થયો, રથ ભીસ્મ સામો લેઇ ગયો. ૯ કર્યો અરજુને ત્યાંતો ટંકાર, ગુરૂ સ્મરણ કર્યું નીરધાર; પછી દાદાને કેહે છે વચન્ન, ધન્યધન્ય ગંગા કેરા તન્ન. ૧૦ ક્ષત્રી કુળમાં ધરી અવતાર, ગાયો વાળવા આવ્યા આઠાર, આવા અધર્મથી દુઃખ થાશે; મેદીની આ રસાતાળ જાશે. ૧૧ એવી અરજુનની સુણી વાંણી, બોલ્યા ગાંગેવ તો પ્રેમ આણી; અરે પુત્ર ખરી તારી વાત, સર્વે જાણું છું હું તો સાક્ષાત. ૧૨ પણ કુસંગથી નીરધાર; આવવું પડયું છે આણે ઠાર; તુંને આશીશ દેઉછું બાળ, તારો જય થશે આણે કાળ. ૧૩ ચાર બાણ મુકય હવે તુંય, તેથી મુરછા તો પામીશ હુંય; પછી પારથે મુકીયું બાણ, નમ્યુ તે તો જઇ નીરવાણ. ૧૪ બીજુ સાયક મુકયું જેવારે, દાદો મુરછા પામી પડયા ત્યારે; સારથીએ એવું જોઇ સાર, રથ કાઢયો સેનાથકી બહાર. ૧૫ વળતી વાસવ કેરો કુંમાર; આવ્યો દ્રોણ હતા તેણે ઠાર; તેને નમીને બોલ્યો વચન્ન; સુણો ભારદ્વાજ તણા તન્ન. ૧૬ વીપ્ર થઇ કરો આવું કામ; હાવે કેહેવાનું શું આણે ઠામ, વેદ શાસ્ત્ર વીશે એવું રટે; ગાયો વાળવી તમને ન ઘટે. ૧૭ એવું સાંભળીને નીરધાર; બોલ્યા દ્રોણ ગુરૂ તેણે ઠાર; અહ્યા સત્ય કહ્યું તેં વચન્ન, તારી બુદ્ધીને છે ધન્યધન્ય. ૧૮ પણ કૌરવથી આ વેળાય, ઉદર પોશાણ અમારૂ થાય, તમે ધ્યુત રમી વન ગયા, અમે દુષ્ટ તાબામાં રહ્યા. ૧૯ માટે આવવું પડયું આ ઠામ, કરવા કસાઈના જેવું કામ, હવેમા

૨ મુને એક બાણ, તેથી મુરછા પામું નીરવાણ. ૨૦ ત્યારે અરજુને કરી વીચાર, મુકયાં શાયક બે તેણે ઠાર, તેતો લાગ્યાં ગુરૂજીને પાય, પેઠાં ભાથામાં આવી તહાય. ૨૧ ફરી અરજુને કરી વીવેક, મુકયું મંત્ર ભણી બાણ એક, વાગ્યું દ્રોણ ગુરૂને તે જયારે, તેથી મુરછા પામી પડયા ત્યારે. ૨૨ કાઢયો સારથીએ રથ બહાર, સર્વે સૈન્ય જોતાં તેણે ઠાર; ત્યાંથી ચાલીઓ પાંડુ કીસોર, આવ્યો જ્યાં હતા પોતાના ગોર. ૨૩ દ્રોણ ભીષ્મ પ્રમાણે તે રાય, પામ્યા તે પણ ત્યાં મુર્છાય; વળતી વીજયે રાખીને ધીર, આવ્યો અશ્વસ્થામાં સામો વીર. ૨૪ તેને દેખી ગુરૂ કેરો બાળ, બોલ્યો ક્રોધ કરી તતકાળ; અલ્યા અર્જુન સાંભળ વાત, આપણે બેઉ ભણી આજસાથ. ૨૫ તેમાં ન્યુનાધીક શીખ્યું કોણ, આજ તપાસીએ મુકય બાણ; એવું કહીને વીપ્ર કુમારે, નારાચાસ્ત્ર મુકયું તેણી વારે. ૨૫ તેને દેખી કોપ્પો નરદેહ કાપ્યું આવતું સાયક એહ તેણે સમે અંજની કુંમાર, કુધા દ્વજા થકી નિરધાર. ૨૭ તેતો દૈવત ઝાઝું ત્યાં દાખે, મોટા મોટા પર્વત લાવી નાંખે; એવો વીપ્રે જોયો અવીવેક, ત્યારે શર મુકયો તીવ્ર એક. ૨૮ તેના ઉપર ચઢાવી સાર, ઉસેટી દીધો વાયુકુમાર; પછી પારથે આણી રીસ, રૂદ્રબાણ કાઢયું તે દીશ. ૨૯ મુકયુ જુકતી કરીનેજ એહ, તેણે ભેદયો બ્રાહ્મણ કેરો દેહ; છીદ્રપાડયુ રહયની માંય, તેથી મુર્છા પામી પડયા ત્યાંય. ૩૦

॥ વલણ ॥ અશ્વસ્થામા હારીયા, ભારે થઇ મુર્છાય રે; દુર્ગો કહે અરજુન પછી કર્ણના સામો જાયરેરેરે. ૩૧ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત વિરાટ પર્વણી અરજુનેણ ગુરૂપુત્રસ્ય મુર્છા કૃતો નામ

નવમો અધ્યાય.

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સાંભળ ભુપ કુમાર; વળતી કર્ણના સામો ઉભો સવ્યસાચી તે હાર. ૧ ત્યારે સુર્ય તણો સુત બોલ્યો ભારે ગર્વ વચંન; આજ તને હું જીતું પારથ ભેદિ નાંખુ તંન. ૩ એવું કહીને કર્ણે મુકયું અર્જુન ઉપર બાંણ; તે આવી પારથને વાગ્યું ભાળ વીશે નીરવાંણ. ૩ ત્યારે કીરીટીએ મુકયું સાયક વસમું એક; તેના મંત્ર પ્રતાપે તતક્ષણ બાણ થયાં અનેક. ૪ સુર્ય પુત્રને વાગ્યાં તે જઈ વપુમાં તેણીવાર; દેહ બધો ભેદાયો તેથી નીકળી શોણીતધાર. ૫ એટલે કર્ણે કોપ કરીને મુકયું ત્યાં અગ્નાસ્ત્ર; તેના ઉપર પાંડુ પુત્રે સાંધ્યું છે વરૂણાસ્ત્ર. ૬ ત્યારે કર્ણે મુકયું વળતી વાયુ કેરૂ બાણ; ધુળ કાંકરા ઉડયા તેથી દુઃખ દાઇક નીરવાણ. ૭ અર્જુને પ્રેર્યું તે વખતે પર્વતાસ્ત્ર નીદાંન; એવી રીતે વીદ્યામાંહી ઉતર્યા બેઉ સમાંન. ૮ વળતી કર્ણે ભાથામાંથી અર્ધ ચંદ્રશર કાઢયો; તેને મુકી અર્જુન કેરો મુગટ તો ઉરાડયો. ૯ અર્જુને પણ કર્ણ કેરા ઘોડા માર્યા ચાર; સારથી કેરૂ મુસ્તક છેદયું ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૧૦ ત્યાર પછી એક બરછી મુકી ક્રોધ કરી વિશાળ; તેતો તરણી સુતને વાગી રદય વીશે તતકાળ. ૧૧ તેથી મુર્છા પામી પડીયો સુર્ય પુત્ર રાજંન; એટલે ચીંતા કરવા લાગ્યો પાપી દુર્યોધન. ૧૨ તેતો દુસ્યાસનને કહે છે દીલમાં આણી ક્રોધ; લુણ હરામી થઇને સુતા આ વખતે સૌ જોધ. ૧૪ તે માટે સર્વે ભાઈ આપણ લડીએ આણે ઠાર; ચોત્રફથી ઘેરીને નીશ્ચે હણીએ ઈંદ્ર કુમાર. ૧૪

એવું કહીને ઉછળ્યા સર્વે કૌરવ સોએ ભ્રાત; પારથને પ્રહા-
ર કરેછે ક્રોધ થકી સાક્ષાત. ૧૫ અપત યુદ્ધ ત્યાં કરવા માં
ડયું કૌરવે જે વારે; એવું દેખી સવ્યસાચીતો હીંમત અદ
કી ધારે. ૧૬ સીંહની પેઠે પહોંચે શત્રુને શર મુકી બળવાન;
દારૂણ યુદ્ધ થયું તે વેળા ભુકંપી તે સ્થાંન. ૧૭ વળતી કું
તા પુત્રે કાઢયું મોહનાસ્ત્રનું બાંણ; તેને મંત્ર ભણિને મુકયું
તે વખતે નીરવાંણ. ૧૮ તેવો તે શર વાગ્યો સૌને મર્મ જ
ગ્યાની માંય; તેથી મુર્છા પામી સુતા સર્વે યોદ્ધા ત્યાંય. ૧૯
ભીષ્મ દ્રોણને કૃપાચાર્ય એ સત્યવાદી કહેવાય; તેતો મો
હ નથી પામ્યાં ત્યાં સુણ જનમેજયરાય. ૨૦ અરજુને પછી
આજ્ઞા આપી બાળકને નિરધાર; સર્વે નૃપના ઉતારીને લા
વો અહીં શણગાર. ૨૧ એવું સાંભળી બાળક પેઠો કૌરવ
સેના માંય; સર્વેનાં ઉતારી લીધાં વસ્ત્ર ઘરેણાં ત્યાંય. ૨૨ અ
રજુને પણ વળતી કીધું હસવા જેવું કામ; કૌરવની છાતી
માં ખોસ્યો ભાલો તેણે ઠામ. ૨૩ તેનાથી શોણીત કાઢીને
લખી દ્વજાપર વાત; દયા થકી જીવતા મુકુંછું ભાઇ જાણી
સાક્ષાત. ૨૪ નીકર આવું કર્મ દેખીને ઘટે છેદવું શીશ; એ
વી રીતે લખીને આવ્યો પારથ તેણે દીસ. ૨૫ એટલામાં
બાળક પણ આવ્યો લેઈ પટકુળ શણગાર; વળતી રથમાં
બેશી ચાલ્યા અરજુનને કુંમાર. ૨૬ સમડી પાશે આવી મુ
કયાં હથીઆરો અરજુન; એવામાં કૌરવતો જાગ્યા મોહ થ
કી રાજંન. ૨૭ ॥ વલણ ॥ તેવી રીતે દુષ્ટની ઉડી સો સૈના
યરે; દુર્ગો કહે પછી શું થયું તેનો કહું મહીમાયરેરેરે. ૨૮
ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાં
તર ગત વીરાટ પર્વણી દક્ષીણ ગો ગ્રહે અરજુનેન જયકૃતો

નામ દશમો અધ્યાય.

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચંન, સુણ સંતવાદી નૃપ તંન; જાગીને જોયું કૌરવે જ્યારે, છીદ્ર છાતીમાં દીઠાં તે વારે. ૧ ધ્વજાએ લખેલી દીઠી વાત વાંચી વીસ્મય પામ્યા સાક્ષાત; નાઠા ત્યાં થકી વળતી એહ, આવ્યા હસ્તીના પુરમાં તેહ. ૨ હવે વીજયને નૃપ બાળ, આવ્યા નગ્ર વીશે તતકાળ; તેના પહેલા વીરાટ તો સાર, આવ્યાતા પુરમાં નીરધાર. ૩ બેઠા ભુપતી સભાની માંય, રમે કંક સાથે પાસા ત્યાંય; તેણે શમે બ્યંડળને બાળ, આવી પાય નમ્યા તતકાળ. ૪ ઉત્તરા કુંવરે તેણે ઠાંમ, પહેલો ધર્મને કર્યો પ્રણાંમ; અતિ આદરે કીધુ સ્તવંન, પછી પીતાને કીધું નમંન. ૫ બોલ્યા તે સમે વૈરાટરાય, સુણો કંકમુની રૂસીરાય; મારો બાળ અવસ્થામાં તંન, તેણે જીતીયો દુર્યોધન. ૬ થશે સોળ વરસનો જ્યારે, કરશે પરાક્રમ કેહેવું ત્યારે; એવી વીરાટની સુણી વાંણી, બોલ્યા કંકરૂશી ક્રોધ આંણી. ૭ અલ્યા ભુપતિ સાંભળ વાત, શીદ મીથ્યા ફુલે છે સાક્ષાત. જ્યાં જ્યાં બ્યંડળ યુદ્ધમાં જાય, ત્યાં ત્યાં જય નિરતંર થાય. ૮ સુણી વચન એવું તે દીશ, ચઢી વૈરાટને ઘણી રીસ, પાસો હાથ વીશે હતો જેહ, પછાડયો ભોંય ઉપર એહ. ૯ તેનો ઉછળીયો તતકાળ, વાગ્યો કંકરૂશી કેરે ભાળ; નીકળ્યું રક્ત તેમાંથી સાર, ત્યારે આવીયાં સૈરંધ્રીનાર. ૧૦ તેણે કાંમ ઘણું સારૂ કીધું, લોહી પાત્ર વીશે ઝીલી લીધું, એવું દેખીને વૈરાટ રાય, ખીજ્યા સૈરંધ્રીને મહાકાય. ૧૧ અરે દાસી તું સાંભળ આજ, કેમ લોપી તેં માયરી લાજ; ઝી

હ્યું રૂધીર સભામાં આઈ, તારેને કંકને શી શગાઈ. ૧૨ સુ
ણી ભુપનાં એવાં વચંન, બોલ્યાં સેરંધ્રીનો શુદ્ધ મંન; સુ
ણો કૃપા કરી તમે રાય, રકત ઝીલ્યા તણો મહીમાય. ૧૩
લોહ્ય કંકનું પડે જે ઠાર, ત્યાંનાં દુઃખી થાયે નરનાર; પડે
દ્વાદશ વર્ષ દુકાળ, નડે રોગને અગ્નીની જવાળ, ૧૪ મ્રત્યું
પ્રાણીનું અકાળે થાય, માટે રકત ઝીલ્યું મેંતો રાય; પછી
ઉત્તરા કુંવર બાળ, કહેવા લાગ્યો પીતાને તે કાળ. ૧૫ સુ
ણો તાત તમે ખુશી ભેર, રહ્યા પાંડવ આપણે ઘેર; કંકમુ-
નીએતો ધર્મ રાય, ધરી અર્જુને વ્યંડળ કાય. ૧૬ વાલવો
તો વાયુનો કુંમાર; સહદેવ થયા ગોપ સાર; નાંના નીકુળ
જી અશ્વ પાળ; દાસી દ્રૌપતી સતી વીશાળ. ૧૭ રેહેવું તું
એમને ગુપ્ત તાત, તેથી બલ્યા છે વેશ સાક્ષાત; જીત્યા કૌ-
રવ અરજુને આજ, ગાયો છોડાવીને રાખી લાજ. ૧૮ એ
વાં પુત્રનાં સુણી વચંન, ક્ષોભ પામ્યા વીરાટ રાજંન; વ
ળતી હાથ જોડી તેણે ઠાર, સ્તુતી કરવા લાગ્યા નીરધાર.
૧૯ અહો યુધીષ્ટીર મહીપાળ, ગુનો માફ કરો આણે કાળ;
પહેલુ જાણવામાં નવ આવ્યું તેથી દાશ પણું મેં કરાવ્યું.
૨૯ માટે કૃપા કરી આણીવાર, પુત્રી માહરી કરો અંગીકા
ર; સુણી બોલ્યા યુધીષ્ટીર રાય, એવું અઘટીત કર્મ ન થા
ય. ૨૧ અનદાતાંનાં બાળક જેહ, ભ્રાત ભગીની જાણવાં તે
હ; સાસ્ત્ર વિશે તપાસતાં ન્યાય, તમ પુત્રી અમે ન વરાય.
૨૨ ત્યારે વૈરાટ બોલ્યા વચંન, સુણો પાડું રાજા કેરા તં-
ન; નહીં પરણો જો મારી કંન્યાય, તોતો પાડીશ હું મારી
કાય. ૨૩ એવું સુંણી બોલ્યા ધર્મ રાજ, તજો ખેદ તમે નૃ
પ આજ; પુત્ર અરજુન કેરોછે જેહ, નામ અભીમન્યું નાંનો

તેહ. ૨૪ તેને પરણાવો તમે કંન્યાય, જેથી જગ્તમાં રૂડુ દેખાય; હાલમાં છે તે કૃષ્ણને ઘેર, સુખ ભોગવે છે ખુશી ભેર. ૨૫ એવાં ધર્મનાં સુણી વચંન, થયો વૈરાટરાય પ્રસંન; બોલ તેહનો રૂહીએ સ્થાપ્યો, શ્રીફળ રૂપીઓ મંગાવી આપ્યો ૨૬ તેને લેઇ યુધીષ્ટીર ત્યાંય, આપ્યો અર્જુનના કર માંય; પછી રાત્રી પડી જેહવારે, બેઠા પાંડવો એકાંતે ત્યારે. ૨૭ બોલ્યા તે સમે ધર્મ પ્રમાણ, સુણ સહદેવ તું મુજ વાંણ; વનવાસ તણાં વર્સ જેહ, થયા પુરાણ સર્વે તેહ. ૨૮ માટે ગાદીએ બેસવા કાજ, શુભમહુરત કાઢ્યું આજ સુણી સહદેવ બોલ્યા વચંન, આજ સવારમાં શુભ દંન, ૨૯ માટે વહેલા ઉઠી મારા ભ્રાત, જઇને નગ્રથી છેટા સાક્ષાત, એવો ઠરાવ કરીને ત્યાંય, સર્વે સુતા મુકામની માંય. ૩૦ વળતી ઉઠયા સવારમાં તેહ, નાહી ધોઇ કર્યા શુદ્ધ દેહ; પછી જાવાને તતપર થયા, દ્રૌપતીને સાથે લેઇ ગયા. ૩૧ આવ્યા સીમાડા ઉપર સાર, સમડી વ્રક્ષ હતું તે ઠાર; કર્યો ધુળનો ઢગલો ત્યાંય, અતી રાજી થઈ મનમાંય. ૩૨ બેઠા તેની ઉપર ધર્મ રાય, દ્રૌપદીને લેઇને તદાય; વાયુ પુત્ર થયો છડીદાર, અર્જુન ઉભો લઇ તલવાર. ૩૩ વ્રક્ષ સાખા લેઈ કર માંહી, નીકુળ ચાંમર કરેછે ત્યાંહી; સહદેવ ઝાલી ભોજ પત્ર, લખે દફતર સુંદીર ત્રવ. ૩૪ એવે આવ્યા ત્યાં નારદ રૂશી, જોઇ ઠાઠ થયા ઘણા ખુશી; તેણે તીલક રાયને કીધું, પછી અશીશ વચન દીધું. ૩૫ એમ ગાદીએ બેઠા ભુપાળ, સાચવ્યો યોગ શ્રેષ્ટ વીશાળ; થયો તે સમે જયજયકાર, પુષ્પ વ્રષ્ટી કરી દેવ સાર. ૩૬ ॥વલણ॥ વળતી પાંડવ આવીયા નગ્ર વિશે નીરધારરે; દુર્ગા કહે પછી શું થયું તેનો

કહું મહીમાયરેરેરે. ૩૭ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંર ગત વીરાટ પર્વણી વીરાટપુરે પાંડવ પ્રસીધ્ધો નામ એકાદશો અધ્યાય.

કડવું ૧૨ મું

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વળતિ સુણજનમે જયરાય; અભીમન્યુને ઉત્તરા પરણ્યાં તેનો કહું મહીમાય. ૧ પ્રાતઃકાળે કચેરીમાં બેઠા ભુપતી સાર; તે ઠેકાણે પાંડુસુતને બોલાવ્યા નીરધાર. ૨ યુધીષ્ટીરને કહેછે વળતી વિરાટ રાજા ત્યાંય; કંકોત્રી લખો તમે હાવે દ્વારામતીનિ માંય ૩ હું પણ જુદો પત્ર લખુંછું આ વખતે રાજન; જે રીતે અહીં આવે વહેલા જાન લેઇ જદુ તંન ૪ એવું સાંભળી ધર્મરાયતો પત્ર લખે તે ઠાર; શ્રોતાજન સાંભળજો હવે કરૂ તેનો વીસ્તાર. ૫ સીંધુ બેટ વિશે શુભ સ્થાનક દ્વારામતી પાવંન; ક્ષત્રી કેરા મુગટમણીછો ઉગ્રસેન રાજંન. ૬ સંકરશણને કૃષ્ણ સાત્વકી ઉદ્ધવ અક્રુર સાર; તે સર્વેને અમારોછે દંડવત નમસ્કાર. ૭ વીરાટપુરથી પત્ર લખ્યોછે લીખીતંગ પાંડુ બાળ; કૃષ્ણચંદ્રને માલમ થાયે લ્યો હાવે સંભાળ ૮ તમારા ભાંણેજનો કીધો વિરાટે વીહવાય; તે માટે તમે વહેલા આવજો જાંન લેઇ જદુરાય. ૯ વળી સર્વેને તેડી લાવજો સંઘાતે ભગવાન; વાર કસી કરસો નહીં તેમાં આવતાં આણે સ્થાન. ૧૦ એવો પત્ર લખીને આપ્યો બ્રાહ્મણ કેરે હાથ; વળતી તેને મોકલ્યો ભુપે તેડવા દીનાનાથ. ૧૧ ત્યાર પછી દ્રુપદ ગેટારગચ્છ તેને કીધું જાણ; વળી હસ્તીનાપુરમાં લખીયો પત્ર બીજો નીરવાણ. ૧૨ વીરાટે પણ તે વેળાએ વિચારી મનમાંય; સગાં સહોદર દુર

રહેલાં તેડાવ્યાં સઉ ત્યાંય. ૧૩ એવામાં બ્રાહ્મણે આપ્યો પ્ર-
ભુને જઇને પત્ર; તેને લેઈ વીઠલે વાંચ્યો સાંભળતાં સરવ
ત્ર. ૧૪ વળતી દ્વારામતીથી નીકળ્યા જાન લેઈ અવીનાશ;
થોડી મુદતમાં આવી પહોચ્યા વિરાટપુરની પાસ. ૧૫ ભા
ગોળે ઉભા રહી મોકલ્યો સદેસો નીરધાર; એટલે વહેલા વ
હેલા આવ્યા પાંડુના કુમાર. ૧૬ પરમાત્માને મળીયા તેતો
પ્રેમ થકી તે કાળ; ત્યારે સાંમૈયાને માટે આવ્યા ત્યાં ભુપા-
ળ. ૧૭ સાંમા સાંમી મળીયા તેતો હરખ ઘણેરો વ્યાપ્યો.
પછી પુરમાં તેડીને ભુપે ઉતારો તો આપ્યો ૧૮ તે વખતે
પ્રભુએ વિચાર્યું અવસર એળે જાય; અભીમન્યું કંન્યા જો
શે તોતો યુદ્ધ વીશે નહીં જાય. ૧૯ એવું સમજી કૃષ્ણે લી
ધું બ્રાહ્મણ કેરૂ, રૂપ ઉત્રા કુંવરી પાસે આવ્યા ભુવન તણા
તો ભુપ ૨૦ ટીપણું કાઢી કહેવા લાગ્યા કંન્યાને તે વાર;
અરે બેન સ્વામી છે તારો પીચાસનો અવતાર. ૨૧ માટે
પર્ણતી વખતે તેનું મુખડું નવ જોવાય; જો કદી જોવામાં
આવે તોતો સંકટ થાય. ૨૨ એવું વાકય સુણીને ચઢયો
કંન્યાને તો કાળ; દ્વીજને ત્યાંથી કાઢી મુકયો તુચ્છ વેદીત
તતકાળ. ૨૩ ત્યારે તીકમ નાઠા ત્યાંથી આવ્યા ભાણેજ પા-
સ; વળતિ તેને કહેવા લાગ્યા આણીને ઉહ્લાસ. ૨૪ અરે
ભાઇ તું દીલ રાખીને સાંભળ મારી વાત, તુજ સાથે નર-
નારી કંન્યા શાખણી છે સાક્ષાત. ૨૫ માટે પરણતી વખતે
તેનું મુખ જોવું નહીં સાર, એવું કહી પાટો બંધાવ્યો આં
ખ્યોએ નીરધાર. ૨૬ વળતી વીભુએ વીચારીને કીધો એ
ક ઉપાય, ઉંત્તરા કુંવરી કેરી આંખ્યો દુઃખવા આંણીરાય.
૨૭ સુદેષ્ણાએ પાટો બાંધ્યો પુત્રીને તતકાળ, ભારે ખટકો

મુકયો તેમાં પોતે દીનદયાળ. ૨૮ ત્યાર પછી ભોજન કરવાની ભુપે કરી આગ્નાય, એટલે જાદવ પાંડવ સર્વે જમવા માટે જાય. ૨૯ બાજઠ ઉપર બેઠા ત્યાંતો ક્ષત્રીના કુમાર, ભાત ભાતનાં ભોજન ત્યારે પીરસ્યાં તેણે ઠાર. ૩૦ વીરાટને તો દેવ વખાણે તે વખતે રાજન્ન, જેને આંગણે જમવા બેઠા પોતે જગજીવન્ન. ૩૧

॥ વલણ ॥ જાન જમી ઉઠી પછી જમીયા પુરના જંનરે, દુર્ગા કહે પછી ઉચલે અરજુન કેરો તંનરેરેરે. ૩૨ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતરગત વીરાટ પર્વણી વીરાટપુરે કૃષ્ણ કુટુંબ સહ આગતો નામ દ્વાદશો અધ્યાય.

કડવું ૧૩ મું.

॥ રાગ ધોળ ॥ બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયન વાણરે, સાંભળ સાંભળ ભુપ ચતુરસુજાણરે. ૧ અશ્વ ઉપર બેઠો સુભદ્રાનો બાળરે, વાજાં વાગે વિધવીધ કેરાં રસાળરે. ૨ સુભદ્રાએ ઝાલ્યો રામણદિવો હાથરે; ગીત ગાયે માનુનીયો મળી સાથરે. ૩ એવી રીતે ફરી નગ્રમાં તેણે કાળરે; તોરણ આગળ આવ્યો પારથનો બાળરે. ૪ ત્યારે પોંખવાને આવ્યાં પટરાણીરે ધુંશળ મુશળ કંકુ કંકાવટી આંણીરે.. ૫ ઈઢી પીડી શરીઓ સંપુટને ત્રાકરે; તેણે પોંકી તાણ્યું વર કેરૂં નાકરે, ૬ વળતી બેઠા માયરામાં વરરાયરે, ત્યારે ભુપે પધરાવી ત્યાં કન્યાયરે, ૭ મોટા મોટા મુની ભણે મંત્ર સારરે; વર્તે વળતી ચોરીમાં મંગળ ચારરે. ૮ વીરાટે ત્યાં દીધું છે કંન્યાનું દાનરે, લેછે તેતો સુભદ્રા કેરો સંતાનરે. ૯ આપ્યા આપ્યા હાથીને રથ તોખારરે, આપ્યા આપ્યા કુંચી સહીત ભંડારરે.

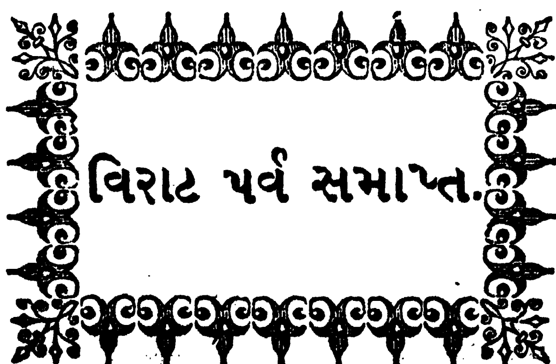
૧૦ વર કંન્યા પરણી ઉઠયા તેણે ઠારરે; ત્યારે ત્યાંતો વર ત્યો જયજયકારરે. ૧૧ દોહરો ॥ જાચકને પછી આપીયુ રાજાએ તો દાન; સ્વર્ગથકી અદકી બની શોભા તેણે સ્થાન. ૧૨ ॥રાગ મારૂ ॥ હવે વીરાટના મનમાંય, અતી ઉપજ્યો આનંદ ત્યાંય; સાત દાહાડા સુધી તેણે ઠાર, રાખી જાંન બધી નીરધાર. ૧૩ જુદા જુદા પ્રકારનાં જેહ, સૌને ભોજન કરાવ્યાં તેહ,; આપી પહેરામણી ત્યાં અનુપ, જેને જેવી ઘટે તેવી ભુપ. ૧૪ શેલાં મુગટ સાલ વીચીત્ર, અલંકાર નો રત્ન જડીત્ર; સાડી સાળુને ઘરચોળાં જેહ, આપ્યાં પ્રેમદાને વળી તેહ. ૧૫ પછી ધર્મને કહેછે પ્રકાશ, તમે ભુપતીને હું તો દાસ, મારા રાજ્યમાંથી શત ગામ, તમને અર્પણ કીધાં આ ઠામ. ૧૬ એવું કહી જોડયા હાથ જ્યારે, બોલ્યા યુધીષ્ટીર તેણીવારે; સુણો વાર્તા એક નરેશ, સ્નેહ રાખજો આવો હમેશ. ૧૭ આપ્યા લીધા કરતાં ભાવ સ્નેહ, ઘણો પહોંચે છે અખંડ તેહ, પછી શ્રી હરીએ તેણે ઠાર, કર્યો અંતર માંહી વીચાર. ૧૮ હતું પોતાનું કુટુંબ જેહ, મોકલી દીધું દ્વારીકાં તેહ; બીજા આવેલા પ્રાણી તમામ, ગયા પોત પોતાને મુકામ. ૧૯ રહ્યા શ્રીહરી પાંડવ પાસ, જ્ઞાન ગોષ્ટીનો કરવા વીલાસ; ત્યારે ભેગા થઇ પાંડુના તન્ન, કરવા લાગ્યા પ્રભુનું સ્તવન. ૨૦ ॥ વલણ ॥ કરજોડી પાંડવ કરે અરજી પ્રભુને જેહરે, દુર્ગો કહે શ્રોતા સુણો વીસ્તારી કહું એહરેરેરે, ૨૧ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટપર્વણી અભીમન્યું ઉત્તરા વીવાહ લરણવો નામ ત્રયોદશો અધ્યાય. ॥ ૧૩ ॥

કડવું ૧૪ મું.

॥ રાગ છંદ ભુજંગી ॥ કહે કૃષ્ણને પાંડુરાજાના બાળ મહાદુઃખ પામ્યા અરે એ કૃપાળ, ભમ્યા ક્ષત્રી થઈ વન્નમાં વરશ બાર, જેવાં પક્ષીને ભીલડાં નીરધાર. ૧ ગયો જન્મ આખો વ્રથા વીશ્વનાથ, હવે મહેરબાની કરી ઝાલો હાથ; પડયાં છોકરા પેટ અંતરજામી, હજી કયાં સુધી બારણે રહેવું સ્વામી. ૨ ખાવું અન્ન તો પારકે ઘેર જેહ અતી દુષ્ટમાં દુષ્ટ છે કૃષ્ણ તેહ; અમારૂં પ્રભુ જગતમાં દીસે ખોટું, તેમાં લાજને લાંછન તમને મોટું. ૩ સગા છો હરી ને આવું કષ્ટ થાય, ત્યારે મેહની આ રસાતળ જાય; મણી પામતાં દુઃખ દારીદ્ર આવે, ત્યારે પ્રતીકાને મણી એક ભાવે. ૪ તેવી કામધેનુ અને કલ્પવ્રક્ષ, મળે પુર્વના પુણ્યથી જો પ્રત્યક્ષ; તથાપી રહે ભુખને તન્ન તાપ, ત્યારે તે તરૂગાયનો શો પ્રતાપ. ૫ નક્કી નર્મદા નીરથી પાપ જાય, પીડે પાપ તો તીર્થ શાનુ કહેવાય; મળે સતને મોક્ષ પામે ન પ્રાણી, ત્યારે વેદની સર્વ ખોટીજ વાણી. ૬ રવી ઉગતાં જો રહે અંધકાર, તેને કોણ કહે દ્યુમણી નીરધાર; તેવી રીતે શ્રીજી તમે મીત્ર થાઓ, જેના હાથમાં કોટી વીદ્યા કળાઓ. ૭ તથાપી રહ્યું દુઃખ અમને મોરારી, તેની ખોડ તમને જુઓને વીચારી; માટે આ સમે ઇશ તત્પર થાઓ, કહેવા દુષ્ટને હસ્તીનાપુર જાઓ. ૮ કહેજો નામ દેઇ અમારૂં તે ઠાર, થયો આજ પુરો કરેલો કરાર; નિતિ માર્ગમાં વરણવીએક વાત, નડે શત્રૂ થઇ અન્ય કે મીત્ર ભ્રાત. ૯ તેને સ્યામ દામે કરી સાધ્ય કરવો, વળી ભેદથી તેહનો ગર્વ હરવો; તેથી નવ્ય માને જ્યારે મુરખ એહ, ત્યારે દંડ દેવો ખરો ન્યાય તેહ. ૧૦ તે માટે

તમે પર્વરે વીશ્વરાય જે તે રીતથી કંઈ સમાધાન થાય; આપે જ્યાં સુધી પાપી એ પાંચ ગાંમ, નથી લડવું ત્યાં સુધી આણે ઠાંમ. ૧૧ છેવટ ના કહે તેટલાં નીજ આજ, ત્યારે દંડ દેઈ લેવું સરવ રાજ્ય, એવું સાંભળીને વધા વીશ્વપાળ અપાવો મુને ફોજ થોડી આકાળ. ૧૨ કદાપી કુરૂપુત્ર ક્રોધીજ થાય, ત્યારે તે સમે હું કરૂં શો ઉપાય, સુણી વાક્ય એવું હસ્યા ધર્મરાય, કહે કૃષ્ણને કરજોડી તદાય. ૧૩ ડરો કૌરવોથી તમે જ્યારે ઇશ, ત્યારે શીગતી હમ તણી આણે દીસ; તમેછો પ્રભુ કાળ કેરાજ કાળ, ધર્યો દેહ આ ધર્મ માટે દયાળ. ૧૪ અસુર સુરને માનવી ઢોર જાત, નથી ડર તેનો તમોને સાક્ષાત; તેથી ફોજ વૈરાટરાજાની જેહ, ગમે તેટલી રાખજો સાથે તેહ. ૧૫

॥ વલણ ॥ એટલે હરી તતખર થયા યોદ્ધા લેઇ હજારરે; દુરગો કહે પછી પરવરે કુરૂપુરીમાં કીરતારરેરેરે. ૧૬ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટપર્વણી ધમેણ કૃષ્ણસ્ય સ્તુતી કૃતા નામ ચતુરદશો અધ્યાય. ॥ ૧૪ ॥

ઉદ્યોગ પર્વ. ૫

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ અથ ઉદ્યોગ પર્વ પ્રારભ્યતેઃ ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જંનમેજયરાય; વિસ્તારી સંભળાવું તુજને વ્રષ્ટીપર્વ મહીમાય. ૧ વિરાટ પુરથી શ્રીહરી ચાલ્યા વ્રષ્ટી કરવા કાજ; હસ્તીનાપુરમાંહી આવ્યા યોદ્ધા લેઇ મહારાજ. ૨ વાડીમાં મુકામ કરીને વીચાર્યું મનમાંય; કૌરવનું અન્ન જળ લેવું નહીં ઉતરવું હવે ક્યાંય. ૩ ભક્ત એક છે વિદુર મારો જાઉં તેને ઘેર; એવો મનસુબો કરી ચાલ્યા શ્રીહરી આનંદ ભેર. ૪ પ્રભુની આગળ પાછળ ચાલે યોદ્ધા એક હજાર; તેવી રીતે આવ્યા તેતો વીદુરને દરબાર. ૫ દાસીસુતને જાણ થયું કે સામા આવ્યા રાય; પ્રભુના પદમાં માથું મુકી સ્તવન કર્યું તદાય. ૬ ત્યારપછી તે તેડી લાવ્યા મંદીરમાં રાજન્ન; હેત કરીને આસન આપ્યું કીધું ત્યાં પુજન્ન. ૭ વીદુર વળતી કહેવા લાગ્યા શ્રીહરીને તે ઠાર; પરમાત્મા મુંને પાવન કીધો કૃપા કરી આવાર. ૮ કોટીક વર્ષ સુધી દુઃખ બેઠે ત્યારે પદરજ પામે; તે તમે ચાલીને આવ્યા ચત્રુભુજ આ ઠામે. ૯ દાસીનો સુત નીરધન હું છું નથી ગ્રાઝી વિદ્યાય; એક તમારૂં નામ ઓળખું જાણું નહીં કળાય. ૧૦ એવાં વાક્ય સુણીને કહે છે વિદુરને ભગવાન; દ્રવ્ય વા નથી વહાલા મુજને રંક પુરૂષ નીમાંન. ૧૧ લક્ષ્મીમદથી નથી ઓળખતા મુજને તો શ્રીમંત; રંકપુરૂષ સંભારે નિત્યે મુખે કહી ભગવંત. ૧૨ કુળલક્ષ્મીને વિદ્યા વસુધારૂપ પ્રિયા સુત હોય; તોપણ ભક્તિ વીના નથી વાહાલો મુજને તો વ

ળી કોય. ૧૩ ઉંચ થઇ મુજને નવ સેવે તે નર પ્રેત સમા
ન; નીચ હશે પણ જ્ઞાન ભક્તીથી અતી ઉંચો નીદાન. ૧૪
તે માટે તારે ઘેર આવ્યો તજી કૌરવનો ઠામ; એવી રીતે
વીદુર પ્રત્યે બોલ્યા સુંદીર શ્યામ. ૧૫ ત્યારપછી વીદુરના
મનમાં પ્રગટી છે ચીંતાય; એક આદમી જમે એટલું અન્ન
નથી ઘરમાંય. ૧૬ દુર્યોધનને ત્યાંથી મળે છે શત મોરો હ
મેશ; તે સઘળું વાવરી દે નીત્યે રાખે નહીં કાંઇ શેષ. ૧૭
વીદુરે વીચાર્યું મનમાં તતખર હું તો થાઉં; પાંચ દીવસનું વર
ષાશન તે અગાઉથી લાઉં. ૧૮ એવો મન વીચાર કરીને
વીદુર ચાલ્યા ત્યાંય; એક ક્ષણુંમાં આવી પહોંચ્યા રાજ સ
ભાની માંય. ૧૯ દુર્યોધનને ખબર થઇ છે પ્રથમથકી રાજ
ન્ન; વીદુરજીને ઘેર પધાર્યા વસુદેવ કેરા તન્ન. ૨૦ તે માટે
તેણે કીધો છે અંતરમાં વીચાર વીદુરજી લેવા આવે પણ
આપશો નહીં પગાર. ૨૧ નગ્ર વીશે તો ઢુંડી ફેરવી દુષ્ટે
રાખી ઝેર; વીદુરને જે અન્ન આપશે તેને મારીશ કેર. ૨૨
વળતી વીદુર કહેવા લાગ્યા દુર્યોધનને વાત; પાંચ દીવસ
ની રોજી આપો આગળથી સાક્ષાત. ૨૩ મારે ઘેર ભગવા
ન પધાર્યા નથી ઘરમાં કાંઇ અન્ન; તે માટે લેવા આવ્યોછું
સત્ય કહું વચન્ન. ૨૪ ત્યારે પાપી કહે છે કાકા કાલે કર્યો
વીચાર; હમણાં કોઇને આપશો નહીં આગળથી પગાર. ૨૫
ત્રીજોરીમાં દ્રવ્ય ખુટયું છે એક માસથી; સાર; વળી ઉત્પ
ન્ન આવ્યું બહુ થોડું તેનો કહું પ્રકાર. ૨૬ થોડી થઇ વ્રષ્ટી
જળ કેરી ગઇ સાલની માંય, તેથી ત્રણ અંન રસકસ કેરી
નીપજ નાં થઇ કયાંય. ૨૭ તે કારણ લોકોએ ન ભર્યો આં
ઘેલો કર જેહ; માટે દ્રવ્ય ખજાને ખુટયું તેમાં નહીં સંદેહ.

૨૮ તેથી ત્રીસ દીવસનો કીધો કમી સૌનો પગાર, આવંહા મહીનામાં મળશે નીમનોક નીરધાર. ૨૯ એવું વાકય સુણીને આવ્યા વીદુર મોદી પાસ, ઉધારે સીધુ લેઇને જમાડવા અવીનાશ. ૩૦ મોદીને તો વીદુર કહે છે સાંભળ મારી વાત; જેટલું મારે જોઇએ તેટલું અન્ન આપ સાક્ષાત. ૩૧ મોદી પાસે રાજાએ ફેરવી ડુંડીપુરમાં આજ; વીદુરને અન્ન આપે તેની લેઇશ હું તો લાજ. ૩૨ તે માટે મોદી કહે મુજથી અન્ન તો ન અપાય, પેસા પેંદા કર્તા સોરૂ જીવનું જેખમ થાય. ૩૩ એટલે વીદુર આવ્યા ત્યાંથી પોતાને મુકામ; મુખ કમળ કરમાયું ને વળી હાર્યા સર્વે હામ. ૩૪ વીદુરની પત્નીએ તેતો વાતજ સઘળી જાણી, ત્યારે ખોળો વાળી ચાલ્યાં ભાજી નીણી આણી. ૩૫ પાડોસીએ છાનું માનું આપ્યું કેળું એક; વળતી ભાજી ચુલે મુકી મધ્યાને તો છેક. ૩૬ તે સમે વીદુર પત્નિને કહેછે સરજનહાર, ભામીની ભુખ મુને લાગી કંઈ ખાવા આપો સાર. ૩૭ એટલે તે અબળાને પ્રગટયો પ્રેમ વધો રાજન; મારે ઘેર વીદુલવર કયાંથી સમજી એવું મંન. ૩૮ ॥ વલણ ॥ વીભુની વાણી સાંભળી ગાંડી થઈ અબળાયરે, દુર્ગા કહે એ તો વળી પ્રેમતણો મહીમાયરેરેરે. ૩૯ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાતરગત ઉદયોગ પર્વણી વીદુર ગ્રહે કૃષ્ણ આગતો નામ પ્રથમો અધ્યાય. ૧

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ સારૂ ॥ વૈશમપાયન કહે સુણ રાય, ભકતના પ્રેમનો મહીમાય: હતાં ડાંખળાં ભાજીનાં જેહ, આપ્યાં શ્રી હરીને સ્ત્રીએ તેહ. ૧ ચતુર્ભુજ મુકે મુખ માંય, એવે આ

વ્યા વીદુરજી ત્યાંય. પત્નિ સામું જોયું તેણે સ્થાન, નથી વસ્ત્રનું તેહને ભાન. ૨ આપે શ્રીજીને ડાંખળાં સાર, જેના ચીતમાં પ્રેમ અપાર; એવું દેખીને દાસીના તંન, કહે કામીનીને ત્યાં વચંન. ૩ સુણો શ્યામા તમે મારી વાત, વસ્ત્ર ઠીક પહેરોને સાક્ષાત; પ્રભુને દેતાં ડાંખળા આજ, નથી આવતી તુજને લાજ. ૪ ત્યારે સુંદરીને આવી શરત, ઓઢયું વસ્ત્ર ખરેખર તરત; તેણે સમે બોલ્યા જગ તાત, સુણો વીદુરજી એક વાત. ૫ હું તો સત્ય કહુ સર્વથી, આવો ત્રપ્ત થયો કદી નથી, નીતી શાસ્ત્ર વીશે એવો ન્યાય, અતિ પ્રેમથી ત્રપ્ત થવાય. ૬ લુખુપાખુ ખાવાનું જ જેહ, લાગે અમ્રતથી મીષ્ટ તેહ; માગો મારી પાશે વર્દાન, હવે આપું હું તો આણે સ્થાન. ૭ ત્યારે હાસ્ય કરી તેણે ઠાર, બોલ્યા વીદુર દાશી કુમાર, તમે કૃપણ છો જુગદીશ, માટે માગું નહીં હું તો ઇશ. ૮ બળી રાજાએ તમને નાથ, આપ્યું ત્રિલોક જોડીને હાથ; ત્યારે ચાંપીયો તેને પાતાળ, એવા નિર્દય છો જગપાળ. ૯ સુદામો મીત્ર તમારો સાર, તેને દરીદ્ર રાખ્યું અપાર, ખાધા તાંદુળ તેહના હરી, ત્યારે કંચનનિપુરી કરી. ૧૦ શીવશકિત જેવું કોઇ દાતાર, નથી વિશ્વમાં બીજો આવાર; એવી ભકતની સુણીને વાણી, બોલ્યા પ્રેમથી પુરૂષ પુરાણી. ૧૧ અલ્યા વિદુર સાંભળ તુંય, સત્ય સંકલ્પ કહેવાઉં હુંય; જન્મ કર્મ સારાં સૌ જેહ, અલૌકીક કેહેવાય છે તેહ. ૧૨ તેને જાણે નહીં કોઇ જીવ, હું તો સચ્ચિદાનંદ છું શિવ; જ્યારે જ્યારે અનીતીજ થાય, ત્યારે ત્યારે ધરૂં હું તો કાય. ૧૩ મુને નવ નડે પુન્યને પાપ, નીત્ય સુદ્ધ ને નિર્દોષી આપ; પ્રાણીનાં કૃત પ્રમાણે સાર, આ-

પું સુખ દુઃખને અવતાર. ૧૪ માટે માગ તું તો મારી પા-
સ, રાણી ચિત્ત વિષે વિશ્વાસ; એવાં કૃષ્ણનાં સુણી વચં-
ન, થયા વિદુર પોતે પ્રસંન્ન. ૧૫ કર જોડી કહે તેણે ઠાર,
આપો ભક્તિ તમે કીરતાર; અમે પતી પત્નિ જુગદીશ, ર
હીએ તમારે શરણે ઇશ, ૧૬ ત્યારે અસ્તુ કહ્યું તેણે ઠાર,
માથે હાથ મુકયો કીરતાર; એવામાં અંધ પુત્રે રાજંન, ક-
ર્યો વિચાર પોતાને મંન. ૧૭ જવું વિદુરને ઘેર આજ, લે
વી કૃષ્ણના દેખતાં લાજ; એવું ધારીને નૃપનો નાથ; ચા-
લ્યો સો ભાઈને લેઈ સાથ. ૧૮ આવ્યો વિદુરને દરબાર,
પછી વચન બોલ્યો તે ઠાર; અરે કાકા સુણો આણે સ્થા-
ન; આવ્યા તમારે ત્યાં ભગવાન; ૧૯ માટે લાડુ કર્યા હશે
તમે; એવું જાણીને આવ્યા અમે; એવાં દુષ્ટનાં સુણી વ-
ચંન્ન, ક્ષોભ પામ્યા વિદુરજી મંન. ૨૦ નથી અન્ન સદન
ની માંય, માટે બોલ્યા નહીં કશું ત્યાંય; તેણે સમે વિદુરની
નાર, ખેદ કરવા લાગી અપાર. ૨૧ અરેરે બળ્યો આ
અવતાર, દ્રવ્યવિનાનો સુનો સંસાર; મળ્યું પુર્વનું આવી
પાપ, તેમ પાળ્યો નહીં મેં તો સાપ. ૨૧ મુને ડંસ કરતજ
એહ, જેથી છુટત નીરધન દેહ; જીવ્યું નિરધન કેરૂં ધિક્કા
ર, કળા છતાં પડે નહીં ભાર. ૨૩ ભાઈ બેન આદી સગાં
જંન, તેને હેત ન ઉપજે મંન; પુન્યદાન અને આવકાર,
નવ થાય ઘટે તેને સાર. ૨૪ એવો કળેશ કર્યો સ્ત્રીએ જ્યા
રે, બોલ્યા શ્રીહરી વાક્ય તે વારે; સુણો ભકત ત્રીયા મા
રી વાણ, રાખો હીંમ્મત હૈયે પ્રમાણ. ૨૫ કહ્યો કૌરવને
આણીવાર, સાંજે જમવા આવજો સાર; ત્યારે ત્રીયાને ધી
રજ આવી, કહ્યું દુષ્ટોને પાસે બોલાવી. ૨૬ સાંજે પધારજો

વહેલા ભાઇ, પરોણાના ભેગા તમે પાઇ; એવું સાંભ-
ળી અંધનો તંન, ગયો ભ્રાતને તેડી સદંન. ૨૭ પ્રભુએ ક
રી માયા તે ઠાર, નવા મહેલ રચ્યા નીરધાર; ભાતભાતના
ભોજન જેહ, ભર્યા ઓરડાની માંય તેહ. ૨૭ જેની જગત
પતી રાખે લાજ, તેનું બગડે શી રીતે કાજ; સાંજ પડી તે
સમયે જ્યારે, આવ્યો દુર્યોધન દુષ્ટ ત્યારે. ૨૯ લેઇ પોતા ત
ણો પરીવાર, લાજ લેવાને કાકાની સાર; દીઠા મ્હેલ કન
કના ત્યાંય, ત્યારે વિચારયું મન માંય. ૩૦ કીધો વિદુરે દ
ગો વિશાળ, જ્યારે હતો હું નાનેરો બાળ; થયાતા એતે દા
ડે પ્રધાન, સ્વતંત્રપણે સ્વામી નીદાન. ૩૧ તે દાહાડાનું ચો
રેલું જે ધન્ન; તેનું બનાવ્યું આજ સદન્ન; હશે ગુપ્ત બી
જું વળી જેહ, કાલે ખુંચાવી લેઇશ તેહ. ૩૨ પછી વિદુરે
થઇ પ્રસંન, આપી આજ્ઞા કરવાને ભોજંન; મુકયા બાજઠ
બહુ તેણે ઠામ, પાત્ર સોના રૂપાનાં તમામ. ૩૩ બેઠા આ
સને રાજકુમાર, ત્યારે નીકળ્યાં ભોજન સાર; ભાતભાત
તણાં પકવાન, સૌને પીરસે છે ભગવાન. ૩૪ પછી ભાજી
હતી પેલી જેહ, તેને મુકી વળ્યા શામ દેહ; જમ્યા તે સ
મે સઘળા પ્રાણી, માયા પ્રભુની કોઇએ ન જાણી. ૩૬ ગ
યા જમી જમી સૌ ઘેર, એવી કૃષ્ણે કીધી ત્યાં તો મહેર;
વળતી ભકતને લેઇ સંગ, બેઠા જમવા સારૂ શ્રીરંગ. ૩૭
ભાવે કરી આણેલી તે કાળ, ભાજી આરોગ્યા દીનદયાળ;
પછી મુખવાસ કરી મોરાર, સુતા રાત્રી પડે નીરધાર. ૩૭
॥ વલણ ॥ ભકતની લજ્જા સાચવી, એવા કૃષ્ણ કૃપાળરે;
દુર્ગા કહે તેને ભજો, જેથી ત્રાસે કાળરેરે. ૩૮ ॥ ઇતિ
શ્રીપાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર્થાંતર

ગત ઉદ્દયોગ પર્વણી કૃષ્ણેન વિદુરસ્થ અન્ન રક્ષીતો નામ દ્વિતીયો અધ્યાયઃ ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયેન એણીપેર બોલ્યા સુણ જન્મેજયરાય; પ્રાતશકાળે વહેલા ઉઠયા શ્રીહરી શ્યામળ કાય. ૧ નાહીધોઇને ચાલ્યા પોતે રાજ્ય સભાની માંય; તે ઠેકાણે દુષ્ટ બિરાજે સિંહાસનપર ત્યાંય. ૨ ભીષ્મ દ્રોણને કૃપાચાર્ય પણ બેઠા તેણે સ્થાન; તે વખતે ત્યાં આવી પહોંચ્યા ભકત પતિ ભગવાન. ૩ તેને દેખી સૌ ક્ષત્રીએ દીધો બહુ આવકાર; દ્રોણગુરૂ આદી દ્વિજ નમીયા ઉભા થઇ તે ઠાર. ૪ પણ પાપી ઉભો નવ થયો અંધ તણો સુત જેહ; નાશ થવાને ગર્વ થયો છે તેમાં નહીં સંદેહ. ૫ તોપણ ત્રીકમ તેની પાસે જઇને બેઠા રાય; તે સમે દુર્યોધન બોલ્યો ગર્વ કરી તહાય. ૬ અરે કૃષ્ણ તમે કેમ પધાર્યા કહોને સાચી વાત; ત્યારે હશીને ઉત્તર દીધો શ્રી હરીએ સાક્ષાત, ૭ ભુપતિ તમને કહેવા માટે આવ્યો છું આ ઠાર; તમારા ભાઈ યુધિષ્ટીરે મોકલીયો આ વાર. ૮ તેને બોલાવીને આપો ભાગ તમે રાજન; પોતાના ભાઇ દુખ પામે છે તેનુ તો લાંછન. ૯ કુટુંબને જે પાળે તેતો વિચીક્ષણ કેહેવાય, ગોત્ર ઘાત કરશે જે પ્રાણી તેતો નરકે જાય. ૧૦ ત્રણ લોકનું રાજ્ય હોય પણ નથી જેને વીવેક; તે નરની અપકીરતી થાશે પીડા પામે છેક. ૧૧ સોમણનું પકવાન હોય પણ એકથી નવ ખવાય; જેટલું ઉદર માંહી પચે તેટલે સંતોશ થાય. ૧૨ ત્યેમ ઘણી સંપતી પામી ખરચે નહીં લગારઃ તેને ગર્દભ જેવો ગણવો વ્યર્થએ

નો અવતાર. ૧૩ દ્રવ્યવાનની ઉભય ગતી તું સાંભળ દુર્યોધન; પુન્ય કરે તો પામે નીશ્ચે અંત્યે સ્વર્ગ સદંન. ૧૪ કૃપણ થઇને દાટે તેથી રહે વાસના માંય; ત્યારે અવગતી પામી ફરશે રાત્રીને દિન ત્યાંય. ૧૫ ગ્રહસ્થને તો પોશાણ કરવું નવજણનું નીરધાર; તે સર્વેનો ક્રશાણ કરેછે શ્રોતાજન વિસ્તાર. ૧૫ બેન જમાઈ ભાણેજ ને વળી અગ્નિ ગુરૂને ગાય; ઇષ્ટદેવ નીજ ભ્રાત અતીથી નવે એ કહેવાય. ૧૭ એટલાં તજીને દ્રવ્યવાન જો ભક્ષ કરે હમેશ; તેની નીંધા કાગ કરે છે સત્ય કહું નરેશ ૧૮ કાક કાક કહી ઉપદેશ દે છે પ્રાણીને નીરધાર; નીચ ઘણા કહેવાઇએ હમે પક્ષીમાંતો સાર. ૧૯ તદાપી કોઇ બળીદાન નાંખે તો એકલાં નવ ખવાય; પાંચ પચી ભેગા થઇ ખઇએ પછી થઇએ વિદાય. ૨૦ તો માણસમાં ઉત્તમ થઇને કરે એકલો હાર; ત્યારે એ અંત્યથીજ ભુંડો કૃપણ કળી અવતાર. ૨૧ વળી ઇશ્વર કેહે દેહ આપણો અશાશ્વત કેહેવાયઃ તે માટે કોઇને ના નડવું વેદતણો એ ન્યાય. ૨૨ સાધુ પુરૂષનો શંગ કરીને ધરવું ચીતમાં જ્ઞાન; ઈંદ્રીઓ જીતી ત્યમ ભજવા સુખ દુઃખમાં ભગવાન. ૨૩ દુષ્ટ વચન કોઇને નવ કહેવું નવ કરવું હેલન્ન, સર્વેનું સારૂં ચીંતાવવું જ્યમ રાજી રહે મન્ન. ૨૪ પોતાનું વખાણ ન કરીએ કરવો પર ઉપકાર; સર્વ કાળમાં શાન્તી રાખી જોવો શાર અસાર. ૨૫ કામ ક્રોધને લોભ મોહ છે શત્રુ ગણવા રાય; તેને હરવા માટે કરવી સંતતણી સેવાય. ૨૬ હું કર્તા એવું મુકીને રહેવું પ્રભુને શરણે, પરંમપરાનો ટેક ન તજીએ હોય જો શુભ આચરણ. ૨૭ અંતરમાં ઉદ્વેગ ન ધરવો તજવી પારકી

આશ; પરનીંદ્યાને ચોરી ચાડી કરવી નહીં પ્રકાશે. ૨૯ ગુ-
રૂનો તો વીશ્વાશ રાખીને કરવો નહીં વ્યભીચાર; વર્જ્ય
વસ્તુનો સ્વાદ છોડવો લાંચ ન લેવી સાર. ૨૯ દેશકાળથી
દુઃખ આવે પણ નવ તજવો કાંઇ ધર્મ; મોક્ષ પામવા માટે
શીખવાં સમદમ શાધન કર્મ. ૩૦ વીદ્યા ધન તન રૂપ જુ-
વાની અબળાને વસુધાય; તે સર્વેનો નાશ જાણીને કરવી
નહીં મમતાય ૩૧ માટે હરી કહે ભુપતિ મારી શીક્ષા મા-
નો આજ; પાંડવને બોલાવી આપો અર્ધ ભાગનું રાજ્ય.
૩૨ ॥ વલણ ॥ એવી વાણી સાંભળી હરીની તેણે ઠારરે,
દુર્ગા કહે પછી બોલીઓ અંધકુંવર નીરધારરેરેરે, ૩૨ ઈ
તિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર-
થાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણી દુર્યોધનસ્ય કૃષ્ણેન ઉપદેશ કૃ-
તો નામ ત્રતિયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન કેહે સુણરાય, કહે શ્રી કૃ-
ષ્ણને કળીકાય; અહો જાદવનાથ સુરેશ, મુંને શો કરોછો
ઉપદેશ. ૧ વાત ટેકની જુદી છે ઇશ, નવ મુકાય તે જાતાં
શીશ; મારો ટેક એવો ઘનશ્યામ, હઠ મુકું નહીં આણે ઠા-
મ. ૨ કેહેવું કોઇ તણું વળી જેહ, નથી માનતો નીશ્ચય
તેહ; વિચારોને તમે આણે સ્થાન, મારા જેવો કીયો બળ-
વાન. ૪ ભીસ્મ જેવા તો દાદા છે સાર, કર્ણ જેવો સ્નેહી
નીરધાર; તેવો શકુની મામો વજીર, દ્રોણ જેવા મુની ગુ-
રૂ શીર. ૪ ભાનુમતી તો પ્રીયા કાહાવે, જેને જોરે રતિ ન
વ આવે; દેશ બોતેર કેરા ભુપાળ, ત્રાસ માને તે મારો
વીશાળ. ૫ કરી મદથી કાદવ થાય, ચઢે સ્વારીમાં મેઘ

ઘટાય; માટે પાંડવના શા છે ભાર, કરૂં એક ઘડીમાં સંહા-
ર. ૬ એવી સાંભળી દુષ્ટની વાંણી, બોલ્યા હશીને પુર્ણ
પુરાણી; અલ્યા સાંભળ કૌરવરાય, તારી જાણી લીધી પ્રભુતા
ય. ૬ થયા પુર્વે ભુપ તમામ, તેના આગળ તું તો ગુલામ;પ્રી
ય વ્રત નાંમે એક રાય, તેતો નીકળ્યોતો ફરવાય. ૮ તેના ર
થના પંડયાથકી સાર, સાત સીંધુ થયા નીરધાર; વળી બ
ળી રાજાએ તે સ્થાન, આપ્યું બ્રહ્માંડ કેરૂજ દાંન. ૯ તેવા
સત્યવાદી પાંડુ તન્ન, નથી ઓળખતો તું રાજન્ન; તમે
કૌરવ મળીને સર્વ, ગયાતા વનમાં આંણી ગર્વ ૧૦ સ્ના
ન કરવા પછી સૌ ત્યાંય, પડયા પ્રીતે સરોવર માંય; ત્યા
રે ઇંદ્રના ગણે તે ઠાર, બાંધ્યા ભારા તમારાજ સાર. ૧૧ હે
તો સુર્ય કુંવર ત્યારે પાસ, બીજા મ્હારથી યોદ્ધા પ્રકાશ;
પણ અર્જુને છોડાવ્યા ત્યાંય, તમે વીચારોને મન માંય. ૧૨
ગાયો વાળવા ગયાતા જ્યારે, દ્રોણ ભીસ્મ હતા તેણીવારે;
તદપી એકલો ઇંદ્ર બાળ, જીત્યો તમને ત્યાં તતકાળ. ૧૩
સીંહ જેવા છે કુંતાના તન્ન, માંખ જેવો તું દુર્યોધન; મા
રે કેસરીને માંખ લાત, તેથી રોશ ન આણે સાક્ષાત. ૧૪
જ્યારે કોપશે વાયુનો બાળ, ત્યારે આવશે તાયરો કાળ;
માટે કુટુંબમાં તજી કળેશ, રહેવું આનંદમાંહી હમેશ. ૧૫
એવાં સુણી હરીનાં વચન્ન, બોલ્યો હશીને દુર્યોધન; શા
ણી ત્રીયા ન સાસરે જાય, ગાંડીને શીખવાડે કળાય. ૧૬
એથી આશ્ચર્ય બીજું શું ઇશ, કહું કર્મ તમારાં આ દીશ;
માશી આવીતી ધવરાવા કાજ, તેને મારી તમે મહારાજ.
૧૭ વળી મામો પોતાતણો જેહ, હણ્યો રાજ્યના લોભથી
તેહ; માતા પીતા રહ્યાં કેદ માંય,સુખ ભોગવ્યું નંદને ત્યાં

૫. ૧૮ તજી ક્ષત્રી તણો કુળાચાર, ખાધું આહીરનું એઠું સાર; એથી તુચ્છ બીજું કયું કામ, માટે છાના રહો ઘન શ્યામ. ૧૯ આતો છત્રપતીની સભાય, નોહ્ય આહીરની તરીઆય; ઝાઝુ બોલશો જો જુગદીશ, તોતો કેદ તમોને કરીશ. ૨૦ સોય અગ્રમાં દોરો સમાય, એટલી નહીં આપું ધરાય; ત્યારે હરીએ કળા કરી ત્યાંય, ઉતર્યા એના રદય માંય. ૨૧ પછી બોલીયા જગતના તાત, સુણ્ય દુર્યોધન મારી વાત; છેવટ પાંડુ પુત્રે તારી પાસ, પાંચ ગામ માગ્યાં છે પ્રકાશ. ૨૨ માટે એટલાં આપ્ય તું રાય, જે તે રીતે સમાધાન થાય; એવાં કૃષ્ણનાં સુણી વચન, બોલ્યો ગાંધારી કેરોજ તંન. યદુ પુત્ર તમે આણે ઠામ, લખો પત્ર વિશે પાંચ ગામ; ત્યારે કાગળ લઇ તે દીશ, બેઠા લખવા શ્રી જુગદીશ. ૨૪ ઇંદ્રપ્રસ્ત તીલપ્રસ્ત સાર; મારવાડ અને મલબાર, હસ્તીનાપુર પાંચમું જેહ, લખ્યું પત્ર વીશે વળીતેહ. ૨૫ પછી દુર્યોધન બોલ્યો ત્યાંય, મામા સહી કરો પત્રમાંય; સુણી શકુનીએ વાંચ્યો પત્ર, જોઈ પૃથ્વી તેમાં સર્વત્ર. ૨૬ ત્યારે પાપી એતો નવ ચુકયો, લેઇ ખડીઓ મુસ્તકે મુકયો; બોલ્યો દુર્યોધન તેણે ઠાંમ, કેમ મામા કરયું આવું કામ. ૨૭ સુણી શકુની કે' તેણીવાર, આખી પૃથ્વી છે પત્રમાં સાર; નથી બાકી રહયું એક ગામ, કહુતો કરૂં સહી આ ઠામ. ૨૮ ॥ વલણ ॥ એવું સાંભળી દુષ્ટને થયો અતીશે ખેદરે, દુર્ગા કહે ત્યારે વધો કરો કૃષ્ણને કેદરેરેરે. ૨૯ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણી કૃશ્ન દુર્યોધન સંવાદો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ॥ ૪ ॥

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાપન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદિ રાય, શ્રીહરીને બંધન કરવાની કીધી ત્યાં આજ્ઞાય. ૧ તે સમે કૃષ્ણે તો કીધો, દેહ ઘણો વીકાળ; તેને દેખી યોદ્ધા નાઠા પડી પેટમાં ફાળ. ૨ દુર્યોધન પણ નાઠો ત્યાંથી પેઠો ઘરમાં રાય; તો પણ ત્રીકમ કોપે ચઢીઆ તે નવ શીતળ થાય. ૩ ત્યારે ગંગા પુત્રે કીધી સ્તુતિ તેણે ઠાર; ક્ષમા કરો અપરાધ દુષ્ટનો આ વખતે કીરતાર. ૪ એટલે શાંત થયા તે વખતે પુરૂશોતમ રાજન્ન; ત્યાંથી વીદુરને ત્યાં આવ્યા વસુદેવ કેરા તન્ન. ૫ ભક્તરાજને ખબર કહિને ચાલ્યા વીશ્વાધાર; કૌરવનું ક્રત્યું ચિંતવીયું હરવા ઉર્વી ભાર. ૬ ધર્મરાયની પાસે આવ્યા વીરાટપુરમાં તેહ; સર્વે વાત કહી તે વખતે દુષ્ટ તણી તો એહ. ૭ કૃષ્ણ કહે મે ઘણું કહ્યું પણ માન્યું નહીં લગાર; ઉલટો મારા ઉપર ખીજ્યો પાપી તેણે ઠાર. ૯ તે માટે સંગ્રામ વીના નથી હવે એક ઉંપાય; છેવટ ભાગે શીક્ષા કરવી સાસ્ત્ર તણોએ ન્યાય. ૯ એવાં હરીનાં વાકય સુણીને ઉપજ્યો નૃપને ભાવ; પાંચે ભાઈ ભેગા થઇ કીધો યુદ્ધ તણો ઠરાવ. ૧૦ અરજુનને પછી કેવા લાગ્યા શ્રી હરી તેણે ઠાર; લડવા માટે ખોળી કાઢી નીર્દય ધરતી સાર. ૧૧ ત્યારે કીરીટી કે ચાલો તત્પર આપણે થઇએ; હસ્તીના પુરીથી સાથે દુર્યોધનને લેઇએ. ૧૧ એવું કહિને ચાલ્યા ત્યાંથી અરજુનને ભગવાન, હસ્તીનાપુર માંહે આવ્યા કૌરવ કેરે સ્થાંન. ૧૩ ત્યાંથી દુષ્ટને તેડી ચાલ્યા ત્રણે જણ સંગાથ; કુરૂ ક્ષેત્રમાં આવ્યા તે તો વેગે ઉરવીનાથ. ૧૪ તે ઠેકાણે વાવ હતી એક અતી સુંદર શોભાય; તેની

પાસે આવી બેઠા ત્રણુ જણુા તત્કાળ. ૧૫ વાવની પાસે ક્ષેત્ર હતું એક દશ વીઘાનું સાર; તે મધ્યે જણુ બે ખેડે છે પુત્ર પીતા નીરધાર. ૧૬ એવામાં એક સર્પ નીકળ્યો પુત્રને ડશીઓ ત્યાંય; તેથી બાળક મ્રત્યું પામ્યો ઝેર ચઢયું વપુ માંય; ૧૭ ત્યારે તેના બાપે ઢસરડી છેટા નાંખ્યો તન્ન; એવું દેખી કૃશ્ન કીરીટી વીસ્મય પામ્યા મન્ન. ૧૮ એ ટલામાં તે બાળક કેરી પત્ની હતી જેહ; તેતો ભાત લેઇને આવી તેમાં નહીં સંદેહ. ૧૯ તેને તો શ્રીહરીએ પુછયું કયાં જાઓછો નાર; ત્યારે તે અબળાએ દીધો ઉત્તર તેણે ઠાર. ૨૦ પેલા સામા ખેતર માંહી જાવું છે મહારાજ; સ્વામીને સસરાજી કેરૂં ભાત આપવા આજ. ૨૧ એવું સાંભળી શ્રીજી કહે તું સાંભળ નારી વાત; તારા ધણીને નાગે કરડયો તેથી થઇ છે ઘાત ૨૨ એટલે તે અબળાએ કીધો અંતરમાં વીચાર; પતીના ભાગ તણું ખાવાનું ખાઇ જઉ આ ઠાર. ૨૩ એમ વીચારી ખાવા બેઠી અબળા તેણે ઠાંમ; એવું દેખી કહેવા લાગ્યા, પોતે સુંદીર સ્યામ. ૨૪ જુઓ ભાઈ આ પૃથ્વી કેરો દ્રષ્ટીથી મહીમાય; પતીને બાળ્યા પહેલી તેની અબળા અન્નજ ખાય. ૨૫ તે માટે આ ભુમી વીષે યુદ્ધ કરો રાજન્ન; જેથી સામા સામી હણતાં દયા ન ઉપજે મન્ન. ૨૬ સો યોજન લાંબુને પહોળું કુરૂક્ષેત્ર કેહેવાય; તે સ્થાનકનો નીસ્ચે કરીને ચાલ્યા ત્રણેરાય ૨૭ દુર્યોધન દિલ્લીમાં આવ્યો આણીને ઉલ્લાસ; અરજુનને અવીનાશી પધાર્યા ધર્મરાયની પાસ. ૨૮ વળતિં કૃષ્ણ કહે હું જઉં છું દ્વારામતીમાં સાર; સમો થએ તેડવા મોકલજો કોઇને તેણે ઠાર, ૨૯ એવું કહીને કૃશ્ન સંચર્યા યદુપુરીમાં શા

જન્ન; ત્યાર પછી વિચાર કરે ત્યાં પાંડુ કેરા તન્ન. ૩૦ વલણ ॥ યુધીષ્ટીર કાગળ લખી તેડાવે શેનાયરે; દુર્ગો કહે તેનો કહુ શ્રોતાજન મહીમાયરેરેરે. ૩૧ ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીને મહાભારથાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વ ણી નીર્દય પૃથ્વી મ્હાત્મ કથીતો નામ પંચમો અધ્યાય.

કડવું ૬ ઠું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન્ન, સુણો સત્ય વાદી નૃપ તન્ન; પાંડુ પુત્રે કરીને વીચાર, બધે મોકલ્યા કાગળ સાર. ૧ દ્રુપદ વીરાટ આદી રાજન્ન, ગટોરગચ્છીને નાગણી તન્ન; કર્યું તે સવળાઓને જાણ, દુત મોકલી ત્યાં નીરવાણ. ૨ તેવી રીતે કુરૂને કુમારે, તેડયા તમામ ભુપતી ત્યારે; જાણી વીદુરજીએ એ વાત, ત્યારે ઉદ્વેગ પામ્યા શાક્ષાત. ૩ પછી આવ્યા ધૃતરાષ્ટની પાસ, નિતી શાસ્ત્ર કેહેવાને પ્રકાશ; કહે વીચીત્ર પુત્રને એહ, સમાંધાંન માટે આંણે સ્નેહ. ૪ અલ્યા અંધ તું સાંભળ વાંણ, તારા પુત્રે ખોવા ધાર્યા પ્રાણ; થશે યુદ્ધમાં સર્વેનો નાશ, દ્રોણ ભીસ્મ સુદ્ધાનો પ્રકાશ. ૫ પેહેલું કહ્યું તું મેં તુંને સાર, જેષ્ટ પુત્રનો કરને સંહાર; તેવું તેં નવ માન્યું વચન્ન, થશે સર્વનું હવે છેદન્ન, ૬ ઘર ભંગાવે કોઈનું જેહ, વીષ દેઈ પાડે વળી દેહ; પરપત્નિને ભોગવે સાર, જુઠી સાક્ષી પુરે નીરધાર. ૭ તેમ ભકત તણો કરે દ્રોહ, વળી જીવ મારે પાંમી મોહ; ગર્ભપાત કરે દુષ્ટ પ્રાણી, તેવી નવ ગણે વેદની વાણી. ૮ દેઈ વીશ્વાશને કહે નાથ, ત્રાસ દેખાડી લાંચજ ખાય; મોટા પુરૂષનું હેલન કરે, શુદ્ધ પ્રાણીની નિંદા આચરે. ૯ કહે વીદુર એટલા જન્ન, બ્રહ્મઘાતી જાણો નૃપ તન્ન; હવે વર્ણશંકરની વાત,

કહ્યું વીસ્તારીને સાક્ષાત. ૧૦ નથી નબળા કૃતમાં લા-
જ, કરે હીંસાતણું અતી કાજ; મુકે સાધુ સતિ માથે આળ,
તોડે કોઇની વ્રત્તી વીશાળ. ૧૧ વદે વાણી બીભત્છ અપાર,
એનો વર્ણશંકર નર નાર; એક વિના શોભે નહીં એક,
સુણ ભુપતી તેનો વીવેક. ૧૨ વ્રદ્ધ વીના ન સભા શોભાય,
દયા વિના જેવી પ્રભુતાય, સ્રૃતિ સ્મ્રતી વીના તેવો ધર્મ,
શ્રધા વિના જેવાં શુભ કર્મ. ૧૩ વિનય વીના મહત કુળ
સાર, જ્ઞાન વિના વાણી નીરધાર, વળી પુન્ય વીના તેવું
દામ; જાત બળ વીના જેવી હામ. ૧૪ નથી શોભતાં એટલાં
રાય, ફળ અંતે તેમાં ન પમાય; હાવે મર્ણ નજીકનાં જેહ;
કહું વીસ્તારી લક્ષણ તેહ. ૧૬ વેમ પેસે ને ધીરજ જાય,
નીચ કર્મ વીષે પ્રીતી થાય; કેવું કોઇ તણું નવ ગમે; પર
નારી પુંઠે ચીત ભમે. ૧૬ ઇંદ્રીઓ તણી શકિત હણાય, રૂ-
ચી શ્રદ્ધા અને ઉંઘ જાય; એવાં લક્ષણથી નર નાર, વેહેલું
મ્રત્યું પામે નીરધાર. ૧૭ કેવું થાવાથી હાવે આચરણ, થા
ય પ્રાણીનું અકાળ મર્ણ, બોલે મુખથી ખોટું વચન્ન; રાખે
અહંકાર અતિ મન્ન. ૧૮ હઠ ઝાલેલો છોડે ન તેહ, દુષ્ટ વ્ય
શનમાં કરે સ્નેહ; તોડે પ્રતીજ્ઞા તેવી સાર; નડે તપસ્વીને
નીરધાર. ૧૯ કચરી ચુકે રસાયણ ખાઇ, મરે એટલા વણ
મોતે ભાઈ; સર્વ કાળ છે કોણ વિશુદ્ધ, કહું તે હવે વિચા
રી બુદ્ધ. ૨૦ માંખ માર્જાર ને સતી નારૂ, સતી ધેનું મહા
જળ સાર; તેવી લીપ્યા વની વસુધાય, દ્વિજ સંતોષી તીર્થ
જગાય. ૨૧ વાયુ કામળીને ડાભ જેહ, સદા શુદ્ધ છે વસ્તુજ
તેહ; હાવે અશુદ્ધ કેરો પ્રકાર, કહું વર્ણવી તુંને આવાર.
૨૧ મન મેલો ને મદ્ય પીનાર, તેવો અભક્ષ અન્ન ખાનાર;

ગળી અત્યંજ ને ઝાર જાત, અતિ લોભી અદેખો સાક્ષાત. ૨૩ એટલાં તો અશુદ્ધ નીદાન, તેને અડકી કરવું ઘટે સ્નાંન; હવે બળવાનની વારતાય, કહું વિસ્તારી તુજને રાય. ૨૪ દ્રવ્ય જથો અને અધિકાર, જાત બુદ્ધી ગુણ મીત્ર સાર; હોય જેહને એ અનુકુળ, તેને બળવાન જાણો અતુલ. ૨૫ કોનો કોનો ન કરવો વીશ્વાસ કહું તે હવે તુંને પ્રકાશ; સર્પ અગ્ની મહાજળ ઝેર, તેવા જુલમી જેને નથી મેહેર. ૨૬ નખ શ્રંગવાળાં પશુ જાત, પર શેરીનું શ્વાન સાક્ષાત; છીળભેદિ વણિક વૈદ્ય જેહ, રાજા રામા ને નાપીક તેહ, ૨૭ સસ્ત્રધારીને યોગી પ્રકાશ, તજો તે સઘળાને વિશ્વાસ; હવે શુરો કીયો નીરવાણ, કહું તેનું નિશ્ચે વખાણ. ૨૮ પરનારીનો સંગ ન કરે, તેવો પુન્યમાં પાછો ફરે; શર્ણાગત સારૂં ખુવે દેહ, શુરામાં શુરો જાણવો તેહ, ૨૯ વળી વીદુર કહે સુણરાય, કેવું કર્યે પ્રાણી સુખ થાય; અર્થ સીદ્ધ થએ નરનાર, છોડે પ્રીતી ગુણી કેરી સાર. ૩૦ માટે ચાલતા પ્રસંગ માંય, કાર્ય કરાવી લેવુંજ ત્યાંય; કુળાચાર બની શકે એવું, રાખવું અભીમાનજ તેવું. ૩૧ દંડ દુષ્ટને દેવો વિશાળ, ક્રોધ રાખવો ત્યાંતો ભુપાળ; તેવો પરણેલી પ્રેમદા સંગ, રાખવો કામ કેરો ઉમંગ. ૩૨ દાન ભકતીને ભણવું ત્યાંય, લોભ રાખવો અંતરમાંય; એવી કૃષ્ણ મુર્તિને કથાય, તેમાં પામવું મોહ સહાય. ૩૩ ઈંદ્રી પોતાની પોતે જીતાય, તોતે મીત્ર તુલ્ય કરે સાય; નવ જીતાય જો કદી એહ, તો તો વેરવી જાણવી તેહ. ૩૪ લોભી પ્રપંચીને મુર્ખનાર. થાય રાજી કદી એહ ચાર; તોય લાભ તેમાં નવ થાય, થાય તો શુભ કીર્તિ હણાય. ૩૫ દુષ્ટ મંત્રી થતાં નીરવાણ,

થાય રાજ્ય ને દેહની હાણુ; તેત્રો સ્ત્રીનો થશે સંગ જ્યારે, સાધુપણું રહે નહીં ત્યારે. ૩૬ પ્રજા લાડથકી ચળી જાય અતિ આળસે દ્રવ્ય હણાય; ભય વીના ગણે નહીં નાર, જેમ કળા વીના જગ્ત સાર. ૩૭ હાવે મુરખ કેટલા જન્ન, કહું વિસ્તારી તેતો રાજન્ન; થોડા લાભ માટે નીરવાણ, વેડે મેરૂના જેટલી હાણ. ૩૮ સહુના પારકી લે નીરધાર, તેમાં જુવે ન સાર અસાર; કાર્ય કર્યા પછી પસ્તાય, બોલી વેણ અને ફરી જાય. ૩૯ દુષ્ટ માણસોને કરે સંગ, રમે જુગટુ આણી ઉમંગ; એવાં હશે નરને નાર, તેતો મુરખનાં સરદાર. ૪૦ ભજે શ્રીહરીને તો હમેશ, વીના અર્થે કરે નહીં કળેશ; દુષ્ટ કર્મ વીસે રાખે લાજ, પ્રીતી રાખી કરે શુભ કાજ. ૪૧ સંગ ઉત્યમ પ્રાણિનો રાખે, દુષ્ટ વાણિ મુખે નવ ભાખે; રહે પુન્ય વીશે ભરપુર, એતો વીબુધ પ્રાણી જરૂર. ૪૨ રાજાને નિત્ય કરવું જેહ, સુણો પૃથ્વીપતી હવે તેહ; દેશકાળ પ્રમાણે તપાસી, બાંધત્રો કાયદો સુખરાશી. ૪૩ ગુના પ્રમાણે કરવી શીક્ષાય, તેમાં ધર્મ નિતિ ન હણાય; પોતાથી હોય બળવાન જેહ, તેને મળતા રેહેવું આણિ સ્નેહ. ૪૪ ફીલ્લાનું બળ વીચારી મન્ન, યુદ્ધ કરવાને જાવું રાજન્ન; ખર્ચ આવક દેવું પ્રકાશ, તેનો રાખવો નીત્ય તપાસ. ૪૫ ગાય બ્રાહ્મણની વારે ધાવું, તેવું ગુરૂ સેવા માટે જાવું; કહ્યા ભુપના ધર્મ એ રાય, તેને પાળે તેતો સુખી થાય. ૪૬ અરે ધૃતરાષ્ટ્ર સાંભળ મારી વાત, પાંડવ સત્યવાદી જે સાક્ષાત; ભારેલા અગ્ની જેવા એ બાળ, જેને સહાય કરે જગપાળ. ૪૭ એતો કોઇ થકી ન જીતાય, જેની શંભુ જેવી પ્રભુતાય; માટે તેના ઉપર રાખી રાગ, આપો રાજ્યમાં અ-

ડમો ભાગ. ૪૮ યુદ્ધ બંધ રહેવા દેઈ આજ, કરો સહુલા થ-
ક્કી શુભ કાજ; એવો ઉપદેશ કર્યો અપાળ, તોય અંધે ન
માન્યું લગાર. ૪૯ ત્યારે વિદુરને ચઢી રીસ, જાત્રા કરવા
ગયા તેણે દીસ; ॥ વલણ ॥ કુટુંબ કળો જોવા પડે માટે સમ
જી મન્નરે; દુર્ગા કહે પછી ચાલીયા નગ્રથી દાસી તન્નરેરેરે.
૫૦ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા
ભારથાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણિ વીદુરેણ ૧૨૫૮ પ્રતીનીતી
વર્ણનો નામ ષષ્ટો અધ્યાય.

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંમયપાન એણીપેર બોલ્યા સું-
ણ સતવાદિરાય; અંધ કુવર હવે ભારત પુછવા દ્રોણની પાસે
જાય. ૧ ગુરૂને આવી કેહેવા લાગ્યો દુર્યોધન નીરધાર;
એમાંથી જય કોનો થાશે પ્રશ્ન જુવો આચાર. ૨ ત્યારે દ્રી-
જ કહે પ્રશ્ન વિષે તો જોઈએ શોના મોહોર; ઠાલેઠાલું મ-
હુરત જોતાં આવે નહીં કંઈ તોર. ૩ એવું સાંભળી અંધ-
કુંવરને રીશ ચઢી તે ઠાર; તેથી મુગટ કેરો તોરો ઉશેટયો;
નિરધાર. ૪ મોતી સૌ વીખરાયાં તેથી આશપાશ રાજન્ન
એવું દેખી દ્રોણ મુનીતો બોલ્યા તર્ત વચન્ન. ૫ અરે ભા-
ઈ એ વીણી લાવો મોતી મારી પાસ; કેટલી છે સંખ્યા તે
ની તે જોવું સત્ય પ્રકાશ. ૫ એટલે દુષ્ટે વીણી આપ્યાં
મોતી તેણે ઠારઃ તેનો પુરેપુરાં થયાં અષ્ટદશ નીરધાર, ૭
તેને દેખી કહેવા લાગ્યા બ્રાહ્મણ કેરા બાળ; અષ્ટદશ દહા-
ડામાં થાશે ભુપતિ તારો કાળ. ૮ એવું વાકય સુણીને ઉ
પજ્યો દુર્યોધનને ત્રાસ; વહેલો વહેલો આવ્યો ત્યારે દાદા
કેરી પાસ. ૯ કરજોડીને કહે છે એનો ગાંગેવને નીરધાર;

અષ્ટદશ દિવશમાં આંકયું ગુરૂએ મત્યું સાર. ૧૦ તે માટે મુને શર્ણે રાખો દાદા આ વેળાય; મુંજ કરણી સામું નવ જોવું લાગું તમને પાય. ૧૧ ત્યારે દાદા કહેવા લાગ્યા કૃપા કરી વચન; દશ દાડા મેં શરણે રાખ્યો તુજને તો રાજન્ન. ૧૨ તેમાં નાશ થશે નહીં તારો સત્ય કહું છું બાળ; ઈંદ્રાદીક સરખા નવ જીતે મુંજને કોઇ ભુપાળ. ૧૩ એટલે ત્યાંથી આવ્યો પાછો ગુરૂની પાસે રાયઃ દાદાએ દશ દહાડા લીધા તેની કહી કથાય. ૧૪ એવું સાંભળી દ્રોણ ગુરૂ તો બોલ્યા તેણે ઠાર; પાંચ દિવશ મેં માથે રાખ્યા નિશ્ચે રાજ કુંમાર. ૧૫ ત્યાંથી કર્ણની પાસે આવ્યો ગાંધારિનો બાળ; ગુરૂ બીજે દિવશ લીધા તે ખબર કહી તતકાળ. ૧૬ સુર્યકુંવર સાંભળીને બોલ્યો સુંણ દુર્યોધનરાય; ત્રણ દીવસ મેં રાખ્યા તારા તેમાં મોત નથાય. ૧૭ વળતી સલ્યની પાસે આવી સર્વે કહી એ વાત; ત્યારે સલ્ય કહે મેં રાખ્યો અરધો દીન સાક્ષાત. ૧૮ એવી રીતે સાડાસત્તર દીવસ થયા જેવારેઃ એટલે અડધા દીનની પ્રગટી ચીંતા તેણીવારે, ૧૯ તે વેળાએ દુર્યોધને કીધો મન વીચાર; બળદેવજીની પાસે જાઉં શરણે આણીવાર. ૨૦ એવું ધારી ચાલી આવ્યો દ્વારામતીની માંહ્ય; કરજોડીને કહેવા લાગ્યો બળદેવ જીને ત્યાંય. ૨૧ સર્વે વાત કહી તે વખતે બોલ્યા રોહણી તન્ન; અરધો દીન મેં માથે રાખ્યો છેવટનો રાજન્ન. ૨૨ પાંડવને સંહારૂ પળમાં યુદ્ધ વિશે નીરધાર; દેવ સરીખા આવે તોપણ નિશ્ચે પમાડું હાર. ૨૩ ત્યાર પછી દુર્યોધન આવ્યો શ્રીહરી કેરી પાસ; તેને દેખી મોઢે ઓઢી સુતા શ્રી અવીનાશ. ૨૪ એટલે ઉશીકે આવીને બેઠો અંધનો બા-

ળ; એવામાં ત્યાં આવી પહોંચ્યો ઇંદ્રકુંવર તતકાળ. ૨૫ તેતો પાંગત ઉપર બેઠો ત્યારે ઉઠયા શ્યાંમ; વળતિ ઇંદ્રના સુતને કહેછે હાસ્ય કરી તે ઠામ. ૨૬ સવ્યસાચી કયારે આવ્યા છો કારણ કહો આવાર, ત્યારે અરજુન કહે પ્રભુ ચાલો યુદ્ધ વીશે નીરધાર. ૨૭ તે સમે દુર્યોધન બોલ્યો સાંભળો શ્રીજી વાત; એના પહેલો હું આવ્યો છું સવારનો સાક્ષાત. ૨૮ તોપણ પ્રભુ કેહે પહેલો દીઠો મેં તો મઘવા તન્ન; માટે એની સાથે હું તો જાવાનો રાજન્ન. ૨૯ યુદ્ધ વીશે તારા સામું ત્યાં નહીં ઝાલું હથીયાર; મારે મનતો બેઉ બરોબર કૌરવ પાંડવ સાર. ૩૦ દુર્યોધન કેહે તેનો મુજને કયમ આવે વિશ્વાસ, માટે સમ ખાઓ મહા ભારેઆ વખતે અવીનાશ. ૩૧ ત્યારે કૃષ્ણ કહે જો ઝાલું આયુદ્ધ રણની માંય; તોતો પ્રથ્વી કરૂં પ્રાશ્ચીત બેશે મુંજને ત્યાંય. ૩૨ એવું કહીને હરીએ આપી પાપીને સેનાય; તેને લેઇને અંધકુંવર તો હસ્તીનાપુર જાય. ૩૩ ॥ વલણ ॥ બળદેવે હવે રાખીયો અર્ધો દીવસતો જેરરે; દુર્ગા કહે તે જાણીયું પોતે શ્યામળ દેહરેરેરે. ૩૪ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ઉદ્યોગપર્વણી દ્રોણત અષ્ટાદીન મધ્યે દુર્યોધન પ્રત્યુ નીર્ણય કૃતોનામ સપ્તમો અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચંન તુંતો સાંભળ ભુપતી તંન; વળતિ વિચાર્યું શ્રી જદુરાય, કરી બળદેવે દુષ્ટની સહાય. ૧ માટે કળા કરી આણીવાર, મોકલું તીર્થ યાત્રામાં સાર; એવામાં એક વિપ્રનું ત્યાંય, નીમીત્ત આ-

વી રહ્યું નગ્ર માંય. ૨ તેનો દેહ લઈ અભીરામ, આવ્યા બ-
ળદેવ કેરે મુકામ; પછી વીચારીને દીનાનાથે, મડદું ઉભુ
રાખ્યું દ્વાર સાથે. ૩ ઉડયા એવામાં શેશાંશ દેહ, દ્વાર ઉઘા
ડયું જાણીને તેહ; પડયું એટલે કરંક સાર, તેને દીઠું ત્યાં
તો નીરધાર. ૪ થઇ તે થકી ઝાઝી ચીંતાય, જાણે બેઠી મુને
આ હત્યાય; આવ્યા એવામાં ત્યાં જુગદીશ, પુછયું બળદે
વને તેણે દીશ. ૬ કેમ ઉતરયું છે ભાઇ મુખ, કહો તે તો
ટળે જેથી દુઃખ; ત્યારે બળદેવજીએ સાક્ષાત, કહી કરંક પ
ડયાની વાત. ૬ સુણી બોલીયા શ્રી અવીનાશ, એતો આ
વતોતો તમ પાસ; એવામાં તમે ઉઘાડયું દ્વાર, તેથી મ્રત્યુ
પામ્યો નીરધાર. ૭ હવે પ્રાશ્ચીત મુકાવા કાજ, તીર્થ યાત્રા
કરો તમે આજ; એવુ સાંભળી સત્ય વચંન, થયા તત્પર
રોહીણી તંન. ૮ માતપીતાની લેઈ રજાય, તીર્થ કરવા માટે
ગયા રાય; પછી અરજુનને પોતે ઇશ, આવ્યા ધર્મ પાસે તે
ણે દીશ. ૯ તેને દેખીને પાંડુ કુમાર, અતી આનંદ પામ્યા
તે ઠાર; વળતી વીચારીને નિર્વાણ, કીધું કુરૂક્ષેત્રમાં પ્રયાંણ.
૧૦ તેણે સમે ધૃતરાષ્ટ્રના બાળ, આવ્યા તેપણ ત્યાં તત
કાળ; ફોજ બેઉ તણી આવી જેહ, થયા અષ્ટાદશ ક્ષોણી તે
હ. ૧૧ શત જોજનમાં તેણે ઠાર, નથી ખાલી જગા નીરધા
ર; પછી ગાંધારી પુત્ર પ્રકાશ, આવ્યો સહદેવ કેરીજ પાસ.
૧૨ કહે કપટથી દુષ્ટ એહ, સુણો જોશી તમે આંણી સ્નેહ,
બોલ રદયમાં મારો સ્થાપો, રણસ્થંભનું મહુરત આપો.
૧૨ જેથી જીતુ હું આજ સાક્ષાત, તમે મ્રત્યુ પામો પાંચે ભ્રાત
એવું સાંભળીને નીરધાર, આપ્યું સહદેવે મહુરત સાર. ૧૪
તેવી રીતે દુર્યોધને ત્યાંય, રણસ્થંભ રોપ્યો રણમાંય; પછી

ભીલ્લ હણી તેણે સ્થાન, આપ્યું કૃતાંતને બળીદાન. ૧૫
જોઇએ બત્રીશ લક્ષણો જંન, તેને બદલે હણ્યો ભીલ તંન;
કાળ રૂદ્રનું વદન જેહ, રાખ્યું પાંડવના ભણી તેહ. ૧૬ તે
થી ધર્મ તણી સેન્યા માંય, પડયો વંટોળીયો વાયુ ત્યાંય;
ત્યારે ધુળ ઉડી દુઃખદાઇ, સર્વે યોદ્ધાની આંખ્યો પુરાઇ. ૧૭
એવું દેખીને આચર્ય સાર, પુછ્યું કૃષ્ણને ભુપે તે ઠાર; સુ
ણો વાત મારી જગતાત, કયેમ થાય છે આ ઉત્પાત. ૧૮
ત્યારે કૃષ્ણ કહે સુંણો ધર્મ, આતો સહદેવ કેરૂં છે કર્મ; આ
પ્યું શત્રૂને મહુરત શ્રેષ્ટ, માટે વિઘ્ન નડે છે આ નેષ્ટ. ૧૯ ર
ણસ્થંભ તણી ખીલી જેહ, વાગી નાગને માથે તેહ; તેથી
પામીશું આપણે હાર, જય પામશે કુરૂ કુમાર. ૨૦ તેને સા
રૂ કરી કંઇ કળાય, સ્થંભ ફેરવોને આ વેળાય; વજ્ર સાડા
ત્રણ ભેગાં થાશે, ત્યારે સ્થંભ એતો ફેરવાશે. ૨૧ એવું
સાંભળી ધર્મ કુમારે, આપી ભીમને આજ્ઞા તેવારે; ચાલ્યો
તે સમે વાયુ કુમાર, લેવા ત્રીશુળ શીવનું સાર. ૨૨ જાતાં
જાતાં બીલી કેરૂ વ્રક્ષ, દીઠું માર્ગ માંહી પ્રતક્ષ; તેને ઉપાડીને
લીધું વીર, ખભે મુકી ચાલ્યો રણધીર. ૨૩ આવ્યો દેવળ
કેરીજ પાસ, પુજા પ્રેમથી કરવા પ્રકાશ; બીલીપત્ર હતાં પા
સે જેહ, પોસે પોસે ચઢાવ્યાંજ તેહ. ૨૪ તેણે સમે પશુપતિ
દેવ, થયા પ્રગટ તો તતખેવ; પછી કહેવાને લાગ્યા વચંન,
કેમ આવ્યો અહ્યા વાયુ તંન. ૨૫ એકવાર સર્યું શુભ કાજ
ત્યારે આવ્યો પાછો ફરી આજ; સુણો ભીમ વદ્યો તેણે ઠાર,
ખપ મોટાનો વારમવાર. ૨૬ માટે કૃપા કરી મહારાજ, આપો
ત્રીશુળ ફરીથી આજ; ત્યારે સ્વઅંશ જાણી દયાળ, આપ્યું
ત્રીશુળ તો તતકાળ. ૨૭ તેને લેઇ વાયુનો કુમાર, આવ્યો ઉ

તાવળો નીરધાર; ત્યારે ખુશી થયા જદુ તંન, કહે વાયુજ ને ધન્ય ધન્ય. ૨૮ પછી અરજુને કર્યો ટંકાર, ત્યારે મારૂતી આવ્યા તે ઠાર; ચક્ર ત્રીશુળ વાજ્ર કાય, એતો ત્રતિય વજ્ર કહેવાય. ૧૯ અર્ધું વજ્ર તો ભીમનો દેહ, થયાં એ રીતે એકઠાં તેહ; તેને લેઇને શ્રી અવીનાશ, આવ્યા કૌરવના સ્થંભ પાસ. ૩૦ તેને ફેરવીયો ક્ષણમાંય, પછી રોપ્યો ખરોખર ત્યાંય. ૩૧ ॥ વલણ ॥ વળતી રણમાં રોપવા, રણ સ્થંભ નીરધારરે; દુર્ગા કહે પાંડવ કરે પ્રભુ સાથે વીચારરેરેરે. ૩૨ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ઉધોગ પર્વણી કુરૂપાંડવો કુરક્ષેત્રે આગતોનામ અષ્ટમો અધ્યાય. ॥ ૮ ॥

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુંણ સતવાદીરાય; યુધીષ્ટીરે ભ્રાતને પુછ્યું મૌરત તે વેળાય. ૧ ત્યારે સહેદેવ ત્યાં આપ્યું ઉત્તમ મૌરત સાર; તે પ્રમાણે રોપીયો રણસ્થંભ નિરધાર. ૨ વળતી વધ કરવાને માટે જોઇએ કેવો જન્ન; તેનો નીશ્ચય કરવા લાગ્યા પાંડવ જુગજીવન્ન. ૩ એવામાં પાતાળે રહે છે ભીમતણો કુંમાર; તેતો માતની આજ્ઞા માગી તર્ત થયો તૈયાર. ૪ નીજ માતાને બબ્રીક કહેછે સાંભળ તું એક વાત; પીતાને હું નથી ઓળખતો આ વખતે સાક્ષાત. ૫ ત્યારે સ્ત્રીએ મન્ન વિચાર્યું કૌરવ ઝાઝા સાર; પાંડુ સુત થોડા તે માટે પામશે રણમાં હાર. ૬ એવું સમજી સુતને કહે છે કુરૂક્ષેત્રમાં જાજે; મારૂં કહેવું માન્ય કરીને ભાગ્યાનો ભીરૂ થાજે. ૭ વળતિ ભીમ તણો સુત ચાલ્યો ત્રણ બાણ લેઈ ત્યાંય; હેલા માત્રમાં આવ્યો તેનો કુરૂક્ષેત્રની માંય. ૮ તેને દેખી દુરથી આવ્યા પ

રમાત્માતો પાસ; ત્યાર પછી પુછવાને લાગ્યા બાળકને અ
વીનાશ. ૯ અરે ભાઇ તું ક્યાંથી આવ્યો કોણ પીતાને
માત; કીયે ઠેકાણે ગમન કરો છો તેતો કહો સાક્ષાત ૧૦
એટલે ભીમતણો સુત બોલ્યો હરી સાથે અભીરામ; ભી-
મસેનનો આત્માજ હું છું આવ્યો આણે ઠામ. ૧૧ એવા
માં શ્રીહરીએ દીઠાં ત્રણ બાણ તે પાસ; ત્યારે તેને કહે
વા લાગ્યા પ્રભુ આણી ઉલ્લાસ. ૧૨ અરે ભાઈ આ ત્ર-
ણ બાણથી જય શીરીતે થાય શત્રુ છેદી નાંખે ત્યારે શો
કરવો ઉપાય. ૧૩ એવું સાંભળી બબ્રીક બોલ્યો સાં-
ભળોને મહારાજ; એક બાણ મીથ્યા આણ્યું છે બેથી
થાએ કાજ. ૧૪ એક વડે મૃત્યું આંકું છું બીજે કરૂં સંહા
ર; ઇંદ્રાદીક અમ્મર છે તો પણ નાશ કરૂં નીરધાર. ૧૫
ત્યારે તેને કહેવા લાગ્યા વીશ્વપતિ ભગવાન; મારૂં મૃત્યું
આંકે ત્યારે તું તો ખરો બળવાન. ૧૬ એમ કહીને ઇશ્વર
બનીયા વિરાટરૂપે રાય; ચર્ણ કમળ પાતાળે રાખ્યાં શીર
ગગને સોહાય. ૧૭ મેરૂને મંદરાચળ તેમાં કર ઘાલ્યા પ્ર-
કાશ; એવી રીતે ખેલ કરીને ઉભા ત્યાં અવીનાશ. ૧૮
તે વખતે બબ્રીકે ચઢાવ્યું ધનુષ ઉપર બાણ; તેને મંત્ર ભ-
ણીને મુક્યું પ્રભુ ઉપર નીરવાણ. ૧૯ વાયુ વેગે ચાલ્યુ
તેતો પરવરીયું પાતાળ; ડાબા પગમાં પદ્મ હતુ ત્યાં ચિ-
ન્હ કર્યું તતકાળ. ૨૦ વળતી આવી પેઠું એનો ભાથામાં
રાજન્ન; ત્યારે બીજું સાયક મુકે વ્રકોદરનો તન્ન. ૨૧ એ
ટલે તેને કહેવા લાગ્યા વીશ્વપતી ભગવાન; મુજને જોયા
પુઠે મુકજે બીજે શર આ સ્થાન, ૨૨ એમ કહીને તન્ન
તપાસ્યું શ્રીકૃષ્ણે તતકાળ; ત્યારે ચર્ણ કમળમાં દીઠું ચીન્હ-

વળી વીશાળ. ૨૩ તે સમે શ્રીજીએ વખાણ્યો બબ્રીકને અપાર; ધન્ય ધન્ય તુજ માત પીતાને ધન્ય ગુરૂ નીરધાર. ૨૪ હાવે કૌરવ પાંડવ કેરૂં યુધ્દ થશે આ ઠામ; તેમાં કોનો પક્ષ કરીશ તું સાચું કહે અભીરામ. ૨૫ ત્યારે બબ્રીક કહેવા લાગ્યો સાંભળોને અવીનાશ; બેમાંથી જે હારે તેની પક્ષ કરીશ પ્રકાશ. ૨૬ એવું સાંભળી હરીને પ્રગટી અંતરમાં ચીંતાય; પાપી કેરી પક્ષ એ કરશે માટે કરૂં ઉપાય. ૨૭ એમ વીચારી તેડી લાવ્યા તેને ધર્મની પાસ; વળતી ત્યાં ઓળખાણ પડાવ્યું સર્વેનું અવીનાશ. ૨૮ ભીમસેન નિજ પુત્રને જોઈ થયો ઘણો રળીયાત, વળી ધર્મ ખોળે બેસાડયો બોલાવી સાક્ષાત. ૨૯ તે સમે પુરૂશોત્તમ કહે છે સાંભળો પાંડુ તન્ન; કાળ રૂદ્રને ભક્ષ આપવું તેતો વિચારો મન્ન. ૩૦ કળા પ્રવીણને લક્ષણવંતો વળી જાણે વીદ્યાય; એવો નર હોયે તો તેનું બળીદાન દેવાય. ૩૧ ત્યારે પરમાત્માને કહે છે પોતે ધર્મ કુંમાર; કળા કેટલી લક્ષણ વીદ્યાય તેનો કહો વીસ્તાર. ૩૨ ॥ વલણ ॥ એવું સાંભળી બોલીયા સમર્થ સરજન હારરે; દુરગો કહે તેતો કહે ત્રયણેનો પ્રકારરેરેરે. ૩૩ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણી પાતાળાત્ બબ્રીક આગતોનામ નવમો અધ્યાય. ॥ ૯ ॥

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ છંદ ભુજંગી ॥ બોલ્યા શ્રીહરી સાંભળો ધરમ રાય, કળા કેટલી તે તણો મહીમાય; શીખે તેહને તે ઘણી તો પ્રાજાય. વળી કોઇ કાળે દુખી નવ્ય થાય. ૧ છપ્પી

સર્વે પોશાક પેહેરે, બાંધે પાઘડી પારખી પેડે હેરે; રસોઇ આવડે ઠામ જોઇ જમે છે, બોલે બહુ રસાળું ઘટે તેવું કે હેછે. ૩ હીંમતથી હડાવે કરે સ્નાન સારૂં, ભરે ખાટલોને જીતે હોડ વારૂ; જગા જોઇ બેસે સુવે સાચવે તે, ત્વરાથી જઈ દુરની વસ્તુ લે છે. ૩ ધરે સોળ શણગારને દીઠું કર્ષે, અહે લાજને લોકનું દુઃખ હરશે; ગણીતને હીસાબે ગ ણી અંક કેહેશે, લખે વાંચેને રીઝવે જ્ઞાન દેશે. ૪ કૃષી કૃ મેને સત્ય વેપાર સારો, અતી શુરને રાગ ગાશેજ પ્યારો; ચઢે વ્રક્ષ માથે તોળે ન્યાય સારો, તાકી તીર મારે તરે નીર તારો. ૪ આજ્ઞા પાળને અશ્વને ફેરવે છે, પરીક્ષા કરે દ્રવ્યથી લાવ લે છે; અમલ કેળવે વૈદ્ય વીદ્યાજ સારી, કરે મીત્રતા તર્ક બાધે વીચારી. ૬ પ્રપંચે કરિ છેતરે દંડ દેશે, પશુ પાળસે ચોરશે દોષ દેશે; આરાધન અને મંત્ર આસનવાળે, દીસે ફુટડા જંત્ર જાદુજ ન્યાળે. ૭ હરે મનને ચેતશે ચિત માંહી; જસે દર્શને દાન દેશેજ ત્યાંહી; વળી માન અપમાનથી રીત જાણે, મારે ચોટને માનુની સંગ માણે. ૮

[૫૬]તજેને [૫૭]સૂજે [૫૮]વાત અદ્‌ભુત ભાખે, [૫૯]ગૃહેને [૬૦]ભરે [૬૧]સંઘરી સર્વ રાખે; [૬૨]તોડેને [૬૩]રાંધે સર્વ [૬૪]વાજાં બજાવે, [૬૫]છોડે છંદને [૬૬]જાચીને વસ્તુ લાવે. ૯ સામો [૬૭]સાધસે [૬૮]છીદ્ર છાનું રાખે, [૬૯]તીલક પ-[૭૦]રખવું [૭૧]પુછવું [૭૨]જોર દાખે; કહે કૃષ્ણજી ધર્મને વાત એવી, કળા એ બોતેર તે શીખી લેવી. ૧૦ હવે લક્ષણોના સુણો ભેદ રાય, જેથી ચિત્તમાં ખુબ આનંદ થાય; [૧]વિદ્યા આવડે ને [૨]વપુ હોય સારી, વળી [૩]વાતમાં રીઝવે નરને નારી. ૧૧ કરે [૪]શુદ્ધ વેપાર ને [૫]બુદ્ધિ જાજી [૬]શિખે નૃત્યને [૭]ગાંનથી કરસે રાજી; [૮]કવીતા [૯]સમો [૧૦]નાદને [૧૧]ન્યાય જાણે, [૧૨]વીનય ને વી[૧૩]વેક ઘણો પ્રેમ આણે. ૧૨ ધરે [૧૪]શસ્ત્ર [૧૫]શુરાપણું [૧૬]શરમાવે, કરે [૧૭]કામ સારાં [૧૮]ભજે બ્રહ્મ ભાવે, [૧૯]પ્રભુતા બતાવે થસે [૨૦]શાંત તેવો, પેહેરી [૨૧]જાણસે સરવ પોશાક એવો. ૧૩ ધરે [૨૨]ધૈર્યને ધુતવું આવડે છે, કળાએ કરી [૨૩]મન્નની વાત લે છે; [૨૪]અમલ કુળવેને દે [૨૫]વેણ પ્યારૂં, કરે [૨૬]મલ્લ સાથે તેવું યુદ્ધ સારૂ. ૧૪ સાધે [૨૭]યોગને [૨૮]કુળની લાજ પાળે, [૨૯]લખે ને [૩૦]ઉકેલે ખરૂં [૩૧]ખોટું ન્યાળે; ખરો [૩૨]ખેલ નટનો નથી તે અજાણ્યો, એવા પુરૂષને દેવ જેવો પ્રમાણો. ૧૫ કહ્યાં બત્રીસે લક્ષણો એહ ભારી,

તેને શિખવા પ્રાણીને પ્રેમ ધારી; હવે ચૌદ વીધા તણુ[૧] તો વખાણુ, કરૂં આ સમે ભુપતી નીરવાણુ. ૧૬ રસાયન[૨] શીખે ને ભણે બ્રહ્મજ્ઞાન[૩], બોલે દેવ વાણિ[૪] કવિતા નીદાન; જ્યો[૫]તીસ વૈદુ[૬] ને વેદ[૭] વ્યાકરણ[૮] સાર, તેવાં બાંણ[૯] આદી ગૃહે હથીયાર. ૧૭ તરે[૧૦] નીરને ખેલ નટનો[૧૧] પ્રમાણે, વળી કોકને[૧૨] શાસ્ત્ર સામુદ્ર[૧૩] જાણે; ચઢી[૧૪] અશ્વ પીઠે દસે દીશ જાય, કહી એ હ વિધા ચતુર્દષરાય. ૧૮ ॥ વલણ ॥ લક્ષણ વિધાને કળા તેનો કહયો વિસ્તારરે. દુરગો કહે પછી બોલીઆ વીશ્વતણા કરતારરેરેરે. ૧૯ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણી ક્રષ્ણેન કળા લક્ષણ વિધાવર્ણન ક્રતોનામ દશમો અધ્યાય. ॥ ૧૦ ॥

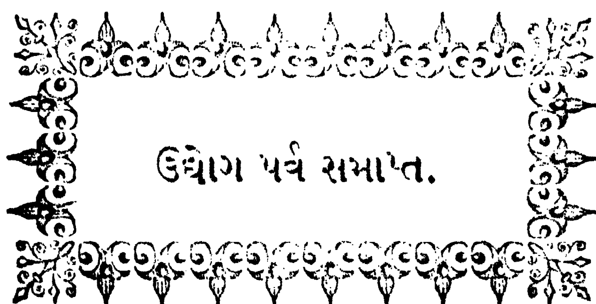
કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણુ સતવાદી રાય, વળતિ ધર્મને કેવા લાગ્યા ત્યાંતો શામળ કાય. ૧ ઇશ્વર કે આપણી સેનામાં તેવા ત્રયણે વીર, હું અર્જુનને ભીમ તણો સુત લક્ષણવંતો ધીર. ૨ તે માટે મુજને વધેરો જેથી થાયે કાજ, એવું સાંભળી કેવા લાગ્યા યુધીષ્ટીર મહારાજ. ૩ અરે પ્રભુ હેવો દેખીને કયમ થાયે અન્યાય, અમારા સુખ માટે શ્રીજી તમને કયેમ હણાય. ૪ એટલે અર્જુન બોલી ઉઠયો મુજને મારો ભ્રાત, જે તે રીતે કાર્ય સાધવું યુદ્ધ તણું સાક્ષાત. ૫ ત્યારે હરી કેહે એવું કરતાં બગડે સર્વે કાજ, ભીષ્મ દ્રોણ ને કર્ણની સાથે યુદ્ધ કરે કોણ

આજ. ૫ તે સમે નાગણીનો દીકરો બોલ્યો બબ્રીક બાળ, મુંજને હણવા માટે કીધી કળા તમે જગપાળ. ૭ મોટા જનની વાત ખરી છે બોલે તે બંધાય, ભાગ્યાનો ભેદ સુણીને કીધો આ ઉપાય. ૮ માટે મુજને મારી આપો કાળ રૂક્ષને ભક્ષ, પણ મારા મનમાં છે ઇચ્છા યુદ્ધ જોવું પ્રત્યક્ષ. ૯ હેવું સાંભળી હરિએ મુક્યું ચક્ર શુંદરશન ત્યાંય, તેણે કરીને મુ રતક છેદયું બબ્રીકનું રણ માંય. ૧૦ વળાતી તેનું રક્ત છાંટીયું કાળ રૂદ્રને સાર, તેથી ત્યાંતો રડવા લાગ્યો વાયુનો કુમાર. ૧૧ રિસાવીને બેઠો બેઠો પુત્ર શોકથી એહ, તેની પાસે ઇશ્વર આવ્યા બોલ્યા આણી સ્નેહ. ૧૧ કૃષ્ણ કહે કુંતા સુત સાંભળ મળે ગયેલું રાજ્ય, પણ એક વસ્તુ ફરી ના આવે જાય જેહની લાજ. ૧૩ દેહ ધરીને જે પ્રાણીએ લાજ ધરી નહીં લેશ, તેને તો મ્હાહા પાપી જાણો જેવા ચ્યંડળ વેશ. ૧૪ કૌરવથી પાછા હઠીએ તો રણમાં ઇજ્જત જાય, તે માટે બબ્રીકને માર્યો નથી કર્યો અન્યાય. ૧૬ પણ એને જીવાડું હુંતો કુંતાના કુંમાર, તે માટે ચીંતા છોડી દો સત્ય કહું આવાર. ૧૭ એવું કહિ બબ્રીકના મુખમાં અમરૂત મુકયું ઇશ તેથી જીવ રહયો માથામાં જીવ્યો તેણે દીશ. ૧૭ ત્યાર પછી તે માંથું લીધું કરમાં સુંદીર શ્યામ, વ્રક્ષ તણા ગાળામાં મુકયું જોવાને સંગ્રામ. ૧૮ એટલે વાયુનો સુત હરખ્યો વરત્યો જય જયકાર, બબ્રીકને મારી ઉગાર્યો એવા સરજન હાર. ૧૯ હાવે કૌરવ પાંડવ કેરા અતિરથી મ્હારથી જેહ, તેના બાળનો તોલ કહું છું સાંભળ ભુપતી એહ. ૨૦ બાર વ્રષભનું બળ તો સુંદર શારદુલમાં જણાય, તેવા દ્વાદશ શારદુલ કેરૂં સમ્રથ સીહમાં રાય. ૨૧ હેવાદ્વાદશ સીં

હતણું પુરૂષાર્થ કહીએ જેહ, તેતો શુરામાંહી રેછે તેમાં નહીં સંદેહ૨૨ એવા એવા દ્વાદશશુરા કરે જેટલું જોર, તેટલુ બળ તો અર્ધરથીમાં નીશ્ચે ભુપ કીશોર. ૨૩ તેવા અર્ધરથી બે થઇને મારથી તો કેહેવાય, એવા મારથી ત્રણ મળેથી અ તીરથી એક થાય. ૨૪ ધર્મ તણી શેનામાં તેવા અતિરથી છે સાત, તે પ્રમાણે સપ્ત મારથી બળીયા બહુ સાક્ષાત. ૨૫ અર્ધરથી તો પંદર કાવે વ્યાસે કરી ગણનાય, બાકીની જેસે ના તેતો શાત ક્ષોણી કેવાય. ૨૬ દ્રુપદ વીરાટને પાંચે પાંડવ અતીરથી બળવાન, તેવી રીતે મ્હારાથી કેરાં નામ કહું રા જન્ન. ૨૭ ધૃષ્ટ દયુન્મ શીખંડી બધીક મેઘવરણ મહાકાય અભીમાન્યું ગટોરગચ્છ તેવો ઇસેવાંન કેહેવાય. ૨૮ તેવા કૌ રવ દળમાં જાણો અતીરથી તો પાંચ, સોળ મ્હારથી શોભે સુંદર જેની ઝાઝી આંચ. ૨૯ અર્ધરથી તો ત્રીસ તેહમાં બી જીબહુ સેનાય; તેની તો એકાદશ ક્ષોણી નીસ્ચેછે સંખ્યાય દ્રોણ ભીસ્મને કૃપાચાર્ય ત્યમ અશ્વસ્થામા સાર; સુર્યકુંમાર સુદ્ધાં પ્રમાણો અતીરથી નીરધાર. ૩૧ શલ્ય શકુની ભગ-દતને વળી ભુરીશ્રવા રાજન્ન; સોમદત્તને સાત્વકી જાદવ કરણ કેરો તન્ન. ૩૨ દુસ્યાશન જેદ્રથ શુશર્મા માદ્રી રાજ કુંમાર; ચંદ્રકેતુ ને ચીત્રકેતુ ત્યમ લક્ષમણો નીરધાર. ૩૩ યુયુત્છુ ને કાળાંતક એતો સોળ મ્હારથી રાય; સર્વે શુ રા બળમાં પુરા કોઇથી નવ જીતાય. ત્યાર પછી દુર્યોધને કીધા ભીસ્મને સેનાધિશ; તેના તાબામાંહી સોંપ્યા મ્હારથી તો અવીનાશ. ૩૫ વ્રષ્ટીપર્વ થયું સંપુરણ પોચી મનની આશ; શ્રોતાજન તમે સર્વે બોલો જયજય શ્રી અવીનાશ. ૩૬ ॥ વલણ ॥ ગંગા સુત યુધે ચઢે પહેલે દીવસ સારરે,

દુરગો કહે તેનો કરે મુનીવરતો વીસ્તારરેરેરે. ૩૭ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણી અતીરથી મ્હારથી વરણનો નામ એ કાદસો અધ્યાય. ॥ ૧૧ ॥

ભીષ્મ પર્વં ૬.

॥ શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥ અથ ભીસમ પર્વ લીખ્યતે ॥ ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા સુણ સત્યવાદી રાય; વીસ્તારી સંભળાવું તુજને ભીષ્મપર્વં મહી માય. ૧ પપેલે દીવસે લડવા માટે ચઢીઆ ગંગા તન્ન; તેની પુઠે સેના ચાલે સર્વે ક્ષત્રી જન્ન. ૨ સુરા ત્યાં સીંહનાદ કરે છે થયો નગારે ધાવ; રાજકુંવર રઢીયાળા શોભે જુદ્ધનો જેને ભાવ. ૩ રૂપથકી રંગાલાને વળી પાતળીઆ પ્રમાણ; છબી ફાંફડી મુછ વાંકડી યુદ્ધ કળાના જાણ. ૪ અવળા સવળી ભાથા ભીડયા કેડ કશી નીરધાર; ગેંડાપટાની ઢાળ ઢળકતી ચળકતી તલવાર. ૫ માથે મુંગટ મોર પીંછના કંઠે પુષ્પના હાર; લીલાટે તો અરચા કીધી ગળે ગળુંબંધ સાર. ૬ પગમાં તો વળી મોજા સુંદીર હાથે પોચી શોભે; કાને કુંડળ કટી મેખલા કંદોરે મન લોભે. ૭ સોનેરી સુરવાળને શેલાં જામા સુંદીર સાર; એવી રીતે અંગે ધર્યો છે યોદ્ધાએ શણગાર. ૮ ધ્વજા ફરૂકે નેજા ચળકે મારૂ રાગ ગવાય; પાખરીયા તો પગ નવ માંડે ગગને ચાલ્યા જાય. મહઝર ગજ ચીકાર કરે છે માહીશનો નહી પાર; ઉંટ ઉપર ત્રંબાળું ગાયે વળી કેટલા સવાર. ૧૦ મ્હારથી તો રથ માંહી બેઠા ધરી ધનુષને બાણ; કેટલા તો પાલખીમાં પડીયા શુરાતો નીરવાણ. ૧૧ ગદા ગુરજને બરછી ભાલા કરમાં લેઇ તે ઠાર; હળવાહળના જેવું ચાલ્યુ ઉંર્દિન જુએ ઓર. ૧૨ મેઘ ગરજના માફક ત્યાંનો હોકારામ

હુ થાય; પદરજ ઉડી રવી ઢંકાયો ઝાંખો તેહ જણાય. ૧૩ એવે ઠાડે ભીસ્મ પીતા તો આવ્યા સ્થંભની પાસ; તેની સાં-મા આવી ઉભા અરજુનને અવીનાશ. ૧૪ તેહ તણી સેના પણ સર્વે ઉભી તેણે ઠાર; એવી રીતે બેઉ દળ મળીયાંશોભાનો નહીં પાર. ૧૫ આવે હસ્તીનાપુર માંહી દુરીયોધનનો તાત; યુદ્ધતણી વાર્તા પુછે છે સંજયને સાક્ષાત. ૧૬ તેતો જાતે બારોટ છે વળી દિવ્યચક્ષુ નીરધાર; પોતાને મુકામે રહીને જુવે સકળ સંસાર. ૧૭ તેને તો ધૃતરાષ્ટ્રે પુછયું પ્રેમથકી વચન્ન;આ વખતે શું કરતા હશે યુદ્ધમાં મારા તન્ન. ૧૮ એવું સાંભળી સંજય કહેછે સુણો તમે નૃપ વાત; ભીસ્મ પીતાને અરજુન એ બે ચઢીયાછે સાક્ષાત. ૧૯ સવ્ય સાચીને શ્રીહરી કહે છે આ વખતે ભુપાળ; બેઉ સેનાની મધ્યે રાખો રથ મારા દયાળ. ૨૦ ત્યારે કૃષ્ણે અરજુન કેરો રથ તો સુંદીર જેહ ઉભય સેનાની મધ્યે રાખ્યો તેમાં નહીં સંદેહ ૨૧ તે સમે અરજુને જોયું તપાસીને ત્યાંય; એટલે નાંના નાંના બાળક દીઠા સેનામાય. ૨૨ વળી ભત્રીજા કાકા મામા ગુરૂ દાદા સાળાય; તેવા ભાણેજ બ્રાહ્મણ દેખી ઉપજી મન કરૂણાય. ૨૩ અરજુનને વૈરાગ આવીયો અંતરમાં તે ઠાર; ત્યારે આયુદ્ધ હેઠાં મુકી સુતો રથમાં સાર. ૨૪ ॥ વલણ ॥ કુંતા સુત રથમાં પડયો દીલમાં આણી દયાયરે; દુરગો કહે તે દેખીને બોલીયા રણછોડરાયરેરેરે. ૨૫ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત ભીસ્મ પર્વણી ભીસ્મ યુધ્ધે આગતોનામ પ્રથમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સાં-

બાળ ભુપ કુમારઃ વળતી વિઠલ કેહેવા લાગ્યા પારથને તે હારે. ૧ અરે અલ્યા અરજુન આ વખતે સુતો કયમ રાજન્ન; ક્ષત્રી કુળમાં ખોડ બેસસે હસસે દુર્યોધન. ૨ આ સમે આવું કયાં આવ્યું ગાંડુ તુજને જ્ઞાન; સર્વે વહેમ જવાદે ભાઈ સત્વર થા સાવધાન. ૩ તે વખતે કુંતાસુત બોલ્યો સાંભળો ને મહારાજ; કેવળ રાજ્યતણી ઇચ્છાથી કયમ થાયે આ કાંજ. ગુરૂ દાદાને પુજ્ય સબંધી વળી પોતાનો ભ્રાત; તેની રાજ્યતણી અભીલાશે કયમ થાએ મેં ઘાત. ૫ એવું ભારે પાપ કરી હું ભોગવું ક્રીએ કાળ; તે માટે લડવાનો નથી નિશ્ચે દીન દયાળ. ૬ એવું સાંભળી કૃષ્ણ કહે તું સાંભળ અરજુન વાંણ; વર્ણાશ્રમ વીચારી જોને તેથી થશે કલ્યાણ. ૭ આ વખતે જે સમજ્યો મનમાં તે નોહોય તારો ધર્મ; અનાદીનું વિચારી જોને ક્ષત્રીકુળનું કર્મ. ૮ રાજ કુંવરને રણની માંહી સગપણ નવ જોવાય; દયા શર્મ કે ભીતી આણે તોપણ નરકે જાય. ૯ સંસારી થઈ પાળે કોઇ ત્યાગી કેરી રીત; પણ આશ્રમ છોડયા વિનાનું નિસ્ફળ એહ ખચીત. ૧૦ કુળાચારનો નાશ કર્યાથી થાય ધર્મનો નાશ; ધર્મ નાશથી નિશ્ચે જાણો નીચુકુળ પ્રકાશ. ૧૧ કુળનો નાશ થએથી બનસે વ્યભીચારણી નાર; તેનાથી સંતાન નીપજે વર્ણશંકરાં સાર. ૧૨ તેવી તે પ્રજા તો નાંખે તાતને નર્કનિ માંય; પોતે પણ નર્કે સંચરશે દુઃખ પામે છે ત્યાંય. ૧૩ વળી પુરૂશોતમ કહેછે સાંભળ કુંતાજીના બાળ; કોઇ કોઇથી હણાતું નથી મોટુ થાવા કાળ. ૧૪ હું મારીશ કે મને મારશે એવું સમજે જેહ; તેને તો નવ જ્ઞાની કેહેવો મોટો મુરખ તેહ. ૧૫ આત્મા કોઇ દાહાડો નથી મરતો અજરામર કહે-

વાય; નવા નવા એ દેહ ધરે છે સર્પ કંચુકી ન્યાય. ૧૬ જે
વી કરણી તેવું પામે સુખ દુઃખ આ સંસાર; જશ અપજ
શને જીવવું મરવું તે પણ વળી નિરધાર; ૧૭ સારી નર
તી કરણી કેરાં મુળ તો ત્રણ કેહેવાય; તેની તો ગુણ એવી ક
હી છે શાસ્ત્ર વિશે સંજ્ઞાય. ૧૮ તે સર્વેનાં નામ જુજવાં સ
ત્વરજ તમ જાણ; તેનાથી પ્રાણી કરેછે પુન્ય પાપ નીરવા
ણ. ૧૯ સત્વગુણથી જ્ઞાન થાયછે રજો ગુણથી રાગ; તમો
ગુણથી મોહગ્લાનીને આળસ તો મહાભાગ. ૨૦ વર્ણાશ્રમ
પ્રમાણે કરે નીસ્કામે સઉ કર્મ તે પ્રાણીને જ્ઞાની કેહેવો તેનું
નામજ ધર્મ. ૨૧ નાશવંતને સાચું માની પ્રીતી આણે જે
હ; તેનું કરવું નિસ્ફળ થાએ મુરખ પ્રાણી તેહ. ૨૨ જે ક
થણી કરવાથી આત્મા બંધનમાં તો આવે, તેને તો અજ્ઞા
ની કેહેવો તામસને પ્રભાવે. ૨૩ તે માટે તું મીત્ર માયરા ઝા
લ ધનુષને બાણ; મારૂં કહેવું ગ્રહણ કર્યાથી થાશે તુજ ક-
લ્યાણ. ૨૪ તોપણ કુંતા કેરો દીકરો થયો નહીં હુંશીયાર;
ત્યારે શ્રી હરીએ દેખાડયું વિશ્વરૂપ તે ઠાર. ૨૫ ઘોર ભયાન
ક રૂપ તેહ છે ચોપાસે વદન્ન; વિશ્વબંધુ તેના ઉદરમાં દેવ
દૈત્ય પશુ જન્ન. ૨૬ પર્વત જેવી દાઢો દીસે જીવ્હાતો વીકરા-
ળ; તે મધ્યે આવી પડેછે ક્ષત્રી કેરા બાળ. ૨૭ તેને ચાવી
કુચો કરે કાળ રૂપી અવીનાશ; એવું દેખી સવ્યસાચીને ઉ-
પજ્યો દિલમાં ત્રાસ. ૨૮ ત્યારે કરજોડીને કીધી સ્તુતી તે
ણે ઠાર, અહો નાથ ઉગારો મુંજને એમ કહ્યું નીરધાર. ૨૯
તે સમે નીજ રૂપ સમાવી શાંત થયા જગદિશ; વળતિ પો-
તે કેહેવા લાગ્યા પારથને તો ઈશ. ૩૦ અરે ભાઇ તેં શું
શું દીઠું સાચી કહેને વાત; જો જુઠું બોલું તો તુંજને મારા

સમ સાક્ષાત. ૩૧ એટલે ગદ્દગદ કંઠે બોલ્યો અર્જુન જોડી હાથ; કાળરૂપ મેં તમને દીઠા નીશ્ચે દિનાનાથ. ૩૨ વીશ્વપતિ તમારા મુખમાં દીઠી સૌ સેનાય; દ્રૌણ ભીસ્મ ને કર્ણ સરીખા દાઢયોથી ચવાય. ૩૩ તેવું રૂપ તમારૂ દેખી કંપ્યાં મારાં ગાત્ર; હજુ તેથી સાતા નથી વળતી તન્ન વિશે તલ માત્ર. ૩૪ એવું સાંભળી શ્રીહરી કહેછે સાંભળ ઈંદ્રકુંમાર; સર્વેનો મેં કરી મુકયો છે મુળથકી સંહાર. ૩૫ નીમીત માત્ર તુંતો છું ભાઈ સાચી કહું છું વાત; તે માટે ચીંતા છોડીને સાવધ થા સાક્ષાત. ૩૬ સર્વ ધર્મનો ત્યાગ કરી તું મુંજ શર્ણે રેહે વીર; જેણે કરીને ફરી નવ પામું દુખદાઇક શરીર. ૩૭ મુંજને માણસ જેવો જાણે દેખે દોશ વિશાળ; તે પ્રાણી નરકે સંચરશે નિસ્ચે કુંતા બાળ. ૩૮ ॥ વલણ ॥ એવી વાણી સાંભળી અર્જુન થયો હુંશીયારરે દુર્ગા કહે વળતી કર્યો ચાંપતણો ટંકારરેરેરે, ૩૯ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ભીસમપર્વ કૃષ્ણેન અરજુનસ્ય ગીતા કથીતોનામ દ્વિતીયો અધ્યાય.॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચન્ન, સુંણો સત્ય વાદી નૃપ તન્ન; કર્યો વિજયે ટંકાર જયારે, આવ્યા મારૂતી તો તેણીવારે. ૧ બેઠા ધ્વજા ઉપર તેહ વીર, હુંપ શબ્દ કરી રણધીર; એટલે ગાંગેવ તો તેણે કાળ, શંખનાદ કર્યો છે વીશાળ. ૨ પછી કેહેવા લાગ્યા તેણે ઠાર, મુક બાણ તું પાંડુ કુંમાર; એવું દાદાનું સુણી વચન્ન, પ્રથમ બાણ મુકયું ઈંદ્ર તન્ન. ૩ તેતો ચર્ણે નમ્યું આવી ત્યાંય, પછી પેઠું નીખંગની માંય; ત્યારે ગંગા પુત્રે તેણે દીશ, બાણ મુકીને દીધીઆશી-

શા. ૪ થવા લાગ્યું તે સમયે યુદ્ધ, કરે ભીરૂએ ભીરૂ વિરૂદ્ધ; કુંતાપુત્રે મુકયું અગનાસ્ત્ર, સામુ ભીસ્મે પ્રેર્યું વરૂણાસ્ત્ર, ૫ એવું દેખીને પાંડુ કુમારે, વાયુ બાણ મુકયું તેણીવારે; વસુ અંશ એવું જોઇ રાય; મુકે વજરાસ્ત્ર બાંણ તદાય. ૬ વળતી રીસ આણી ડોસે ઘણી, સેના પાંડવની તેહ હણી; એવું દેખીને અંજની બાળ, કુદ્યો ધ્વજાથકી તતકાળ, ૭ એતો અવતાર રૂદ્રનો કાવ્યો, મોટા પર્વત ઉચકી લાવ્યો; નાંખ્યા કૌરવની સેના માંય; ત્યારે કોપીયા ગાંગેવ ત્યાંય. ૮ અર્ધ ચંદ્રનાંમે એક બાંણ, મુકયું મંત્ર ભણી નીરવાણ; થયા તેહના શર હજાર, વાગ્યા મારૂતીને નીરધાર, ૯ તેથી ભેદ્રાયું કપીનું તન્ન. ત્યારે બોલીયા વીર વચન્ન; સુણો ડોસા તમે મારી વાત, બાણ તીવ્ર તમારાં સાક્ષાત. ૧૦ દશાશન કેરાં બાંણ સાર, વાગ્યાં પુરવે મુને અપાર; પણ તમારાં સાયક જેહ, રૂંવે રૂંવે નડેછેજ તેહ. ૧૧ પછી અરજુન કોપ્યો અપાર, માર્યા ભીષ્મ તણા ઘોડા ચાર; વળી બાણ મુકી તેણે દીશ, છેદ્યુ સારથી કેરૂજ શીશ. ૧૨ ત્યારે નવો મંગાવીને રથ, તેમાં દાદો તો બેઠા સમર્થ; વળતિ ચાપનો કરી ટંકાર; શર મુકવા માંડયા અપાર. ૧૩ તેણે સમે ભીમે રણમાય, માર્યા સહસ્ત્ર યોદ્ધાજ ત્યાંય; હણ્યા વીશ ધૃતરાષ્ટ્રના બાળ, એવું દૈવત દાખ્યું વીશાળ. ૧૪ દીઠું ગાંગવે હેવું આચર્ણ, ત્યારે નેત્ર થયાં લાલ વર્ણ; ક્રોધ અંતરમાં અતી આવ્યો; તેથી ભીમને બાણે ચઢાવ્યો. ૧૫ ત્યાંથી ઉસેટયો યોજન બાર, ગાત્ર ભંગ કરી નીરધાર; એવું દેખી ઘટોરગચ્છ ત્યાંય, પડયો કૌરવનિ સેનામાંય. ૧૬ રથ ગાંગેવ કેરો પ્રકાશ, માથે મુકીને ઉડયો આકાશ; નાંખ્યો ઉંચેથી પડતો

એહ, પછી આવીઓ હેઠળ તેહ. ૧૭ બેઠો એવામાં સુરજ મેર, થયાં ધર્મનાં ભુંગળ ભેર; હાર્યા ભીષ્મ પીતા તેણે ઠામ; પ્રથમ યુદ્ધ વીશે અભીરામ. ૧૮ વળી યોદ્ધાઓ તો તેહ ઠાણે, ગયા પોતપોતાને ઠેકાણે; હવે પાંડવને જદુ ઇશ, આવ્યા ભીષ્મ પાશે :તેણે દીશ, ૧૯ વાગ્યું તું તેહને જે જે ઠામ, ત્યાંતો પાટા બાંધ્યા રાખી હામ; એવી રીતે કરવાને સેવાય, પાંડુ પુત્ર નીરંતર જાય. ૨૦ બીજે દીવશે ગંગાના બાળ, જય પામીયા રણમાં વિશાળ; તેમ ત્રીજે દિવસે તે ઠાર, જીત્યો ભીસ્મને કુંતા કુંમાર. ૨૧ પછી ચોથે દીવસે રાજન્ન; જય પામ્યા ગંગા કેરા તન્ન; તેવો પાંચમે દાહાડે નીદાન, જીત્યો સવ્યસાચી ગુણવાન. ૨૨ વળી છઠે દાહાડે તેણે ઠાર, કર્યો પારથે જયજયકાર; એવાં ઉલુપી કેરો તન્ન, આવ્યો ઇલેવાન બળવાન્ન ૨૩ ॥ વલણ ॥ અરજુનથી એતો થયો અતી બળીયો કુમારરે; દુરગો કહે તેનો કહું શ્રોતા જન વીસ્તારરેરેરે ૨૪ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ભીસ્મ પર્વણી ભીસ્મા અરજુન યોઃ સંગ્રામ વર્ણનો નામ ત્રતીયો અધ્યાય. ૩

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુણ ક્ષતવાહિ રાય; સાતમે દીવસે આવ્યા રણમાં ગંગા સુત મહાકાય. ૧ તેના સામો લડવા આવ્યો અરજુન કેરો બાળ, તેતો વળતી કેહેવા લાગ્યો દાદાને તતકાળ. ૨ ડોસા હવે હરી સંભારો એક ચીતથી આજ, તમને હું સંહારીશ તેથી થાશે રૂડું કાજ. ૩ એવાં સુતનાં વાકય સુણીને કોપ્યા ગંગા તન્ન, અર્ધચંદ્ર એક બાણ મુકીયું મંત્ર ભણી રાજન્ન. ૪ તે

ના ઉપર શકિત મુકી ઇલેવાને બળવાન, ડોસાના સાયકના કીધા કટકા તેણે સ્થાન. ૬ તે સમે ભીસ્મે તો મુકયું તીક્ષણ બીજું બાણ; બાળક કેરો મુગટ ઉરાડયો આકાશે નીરવાણ. ૬ એવું દેખી અરજુન પુત્રે મુકયાં સાયક ચાર; તે તો ગંગા સુતને ભેદિ નીકળ્યાં પેલી પાર. ૭ તે સમે દાદાએ મુકયું ત્રીશુળ એક વીશાળ; તેણે જઇને અરજુન સુતનું ભેદું ની શ્ચે ભાળ. ૮ એટલે શર વ્રષ્ટી કરી ગાજ્યો પારથ કેરો તન્ન દાદાને ગભરાવી નાંખ્યા મારથકી રાજન્ન. ૯ એવું દેખી ડોસે કીધો હણુવાનો વીચાર; વળતી ભાથામાંથી કાઢયું કાળાંતક નીરધાર. ૧૦ તેને કોપ કરીને મુકયું બાળક ઉપર જ્યારે, એટલે સૌ બ્રહ્માંડ કરકડયું શુર ત્રાસ્યા તે વારે. ૧૧ કોટીક વીદયુત જેવું ચાલ્યું સાયક તોતે દીશ; તેણે જઇને તરત છેદયું ઇલેવાંનનું શીશ. ૧૨ એવું દેખી પારથ કોપ્યો કુંતાનો કુંમાર, કૌરવ કેરા યોદ્ધા મારી કીધો ત્યાં સંહાર. ૧૩ વળી શર વ્રષ્ટીએ કરી ઢંકાયો આકાશે દીનેશ; ત્યાર પછી ડોસાનો ભેદયો રદય ભાગનો દેશ. ૧૪ શોણીતનો વરસાદ વરસ્યો ત્યાં વાયું ભયાનક વાય; અરજુન સામુ કોઇ પ્રાણીથી ઉભુ ના રેહેવાય. ૧૬ તે સમે બેઠેલું ઉછળ્યું બભ્રીક કેરૂં શીશ; પાંડવની સેનામાં પડીયું આવીને તે દિશ. ૧૭ જેને વાગે તેના લેછે તરતજ એતો પ્રાણ; એવી રીતે માથાએ તો વાળ્યો કચ્ચરઘાણ. ૧૭ સંધ્ય સાચીને શ્રીહરી તેની છાતીમાં અથડાય; તેથી નર નારાયણ પોતે અંગતો પીડાય. ૧૮ ત્યારે કરજોડીને વીનવે મુસ્તકને ભગવાન; ક્ષમા રાખ તું બભ્રીક હાવે આપું હું વરદાન. ૧૯ તારૂં બળ દેખીને હું તો પ્રસન્ન થયો આ ઠાંમ; તેથી બળી

ઓ એવું પાડયું આજ થકી તો નામ. ૨૦ સૃષ્ટા સૃષ્ટીને ની
પજાવે પશું પક્ષી નરનાર; તેમાં તું મુકું તે રેહેશે સત્ય કહું
નીરધાર, ૨૧ એવી રીતે નાગણી સુતને કૃષ્ણે કહ્યું જેવારે;
એટલે જઇ ઠેકાણે બેઠું મુસ્તક તો વળી ત્યારે. ૨૨ તે વખ
તે કશ્યપનો દીકરો તરતજ બેઠો મેર; કૌરવ કેરાં વાજાં વા
ગ્યાં ભુંગળને વળી ભેર. ૨૩ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી સરવે
ગયા પોતપોતાને ઠામરેઃ દુરગો કહે પારથ રડે સુતનું લેઈ
નામરેરેરે. ૨૪ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વી-
રચીતે મહાભારથાંતર ગત ભીસ્મ પર્વણી ભીસ્મેન ઇલેવા
ન હનો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ૪

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન કહે સુંણરાય, કહું યુદ્ધ
તણો મહીમાય; આઠમે દીવસે રણમાંય, આવ્યા અરજુનને
ભીસ્મ ત્યાંય. ૧ જીત્યા તે દહાડે પાંડુ કુમાર, પછી રાત્રી
પડી તે ઠાર; ગયા મુકામમાં દાદો જ્યારે, આવ્યો દુર્યોધનતે
ણીવારે. ૨ એનો ઉદ્વેગ પામી મન્ન, કેહેવા લાગ્યો ડોસાને
વચન્ન; અરે વ્રદ્ધ થયા દીન આઠ, જોયો તમારા યુદ્ધનો ઠા-
ઠ. ૩ તોય પાંડવમાં થકી સાર, નવ એકે મુવો નીરધાર;
ત્યારે ભીસ્મ કહે સુણરાય; મારી પાસે છે એક ઉપાય. ૪
કાલે રાત્રી પડે જેવારે, ભાનુંમતિને મોકલજે ત્યારે; મારી
પુંજા કરે આવી તેહ, પવીત્રપણે સાચવિ દેહ. ૫ તેથી આ-
પીશ હુંએવાતન્ન, તેતો અખંડ ભુપતી તન્ન; બ્રહ્મા વીષ્ણુ
શંકર જેવા સાર, તુંને જીતે નહીં નીરધાર. ૬ એવી સાં-
ભળી દાદાનિ વાણી, ત્યાંથી ચાલ્યો પાપી પ્રેમ આણી; ર-
થ જોડાવીને પછી ત્યાંય, મોકલ્યો હસ્તીનાપુર માંય. ૭ જા-

ણી શ્રીહરીએ એતો વાત, ત્યારે પામીયા ખેદ સાક્ષાત; વળતી આવ્યા પાંચાળીની પાસ, કહે સતીને શ્રી અવીનાશ. ૮ આજ રાત્રી જસે જેહ વારે, ભાનુમતી આવશેજ ત્યારે; કરશે ભીસ્મ પીતાની પુજાય, તેથી અખંડ સૌભાગ્ય થાય. ૯ હણશે આપણને દુરમતી, તેને માટે ચાલો તમે સતી; કરો દાદાની પ્રેમે પુંજાય, જેથી કૌરવ સીંધુ તરાય. ૧૦ રાત્રી ચાર ઘટી જતાં આજ, કરવું આપણે નીશ્ચે એ કાજ; પછી સાંજ એવામાં તે વારે, આવી ભાનુમતિ રાણી ત્યારે. ૧૧ થઈ પુંજાને માટે તૈયાર, લીધો હાથમાં સઉ ઉપચાર, ત્યારે વીંછી થયા શ્યામ દેહ, ડસ્યા ચર્ણને અંગુઠે તેહ. ૧૨ રગે રગે ચઢયા અભીરામ, તેથી વાર થઇ તેણે ઠામ; પછી પાંચાળીને તેડી ઇશ, આવ્યા ભીસ્મ પાસે જુગદીશ. ૧૩ મેહેલી રક્ષકોને ઉંઘ અતી, છાંનામાંના ઉભા જદુપતી; પેઠાં દ્રોપતિ તંબુની માંય, થાળી પુંજાપાની લેઇ ત્યાંય. ૧૪ આવી દાદાજીને લાગ્યાં પાય, આધું ઓઢીને કીધિ પુજાય; તેથી રાજી થયા નદી તન્ન, પછી બોલીયા પ્રીતે વચન્ન. ૧૫ ધરો વહુજી ખોળો આ સ્થાન, તમને આપું એવાતન દાન; ત્યારે પાંચાળીએ તેણે ઠાર, ધર્યો ખોળો પોતાનોજ સાર. ૧૬ તેણે સમે દાદાજીએ ત્યાંય, ચોખા મંત્રી નાંખ્યા ખોળા માંય; બોલ્યા સ્નેહથકી મહા ભાગ, તારૂં રેહેજો અખંડ સૌભાગ્ય. ૧૭ સુણિ દ્રૌપદિ કેહે દુઃખ ટળજ્યો, દાદા વચન તમારૂં ફળજ્યો, એવી સાંભળી તે સમે વાણ, ત્યારે ડોસાને પડયું ઓળખાણ. ૧૮ જાણ્યું મન્ન વિશે તેણે ઠામ, આતો શ્રીકૃષ્ણચંદ્રનું કામ; પછી કહેવા લાગ્યા આંણી રીસ; મુને છેતર્યો તેં જુગદીશ. ૧૯ કર્યું પ્રપંચનું

કામ આવું, માટે હથીયાર કાલે ઝલાવું; વળતી દ્રૌપદીને ઘનશ્યામ, આવ્યાં બેઉ પોતાને મુંકામ. ૨૦ હાવે ભાનુમતી રાણી જેહ, થઈ વેદનાએ ગાંડી તેહ; તેતો ઉપચાર લેઈ તમામ, ચાલી પુજા કરવા અભીરામ. ૨૧ દાદો સુઇ ગયા જે ઠાર, તેની પાસે આવી બેઠી નાર; નથી શુદ્ધ શરીરમાં લેશ, જેને કરડ્યા છે વીંછી સુરેશ. ૨૨ ટાઢા પાણી તણી તેણે હાર, ફરી ટોસાના ઉપર ધાર; ચંદન પેટે ઘસ્યું તતકાળ, નાંખ્યું આંખની માંય ગુલાલ. ૨૩ મુકયો દીવો છાતીપર ત્યાંય, ઘાલી અગરબતી નાક માંય; એવું આશ્ચર્ય જોઇ તે ઠાર, બોલ્યા ક્રોધથી ગંગાકુંમાર. ૨૪ અરે નારી તું કોણ કુજાત, મુંને હેરાન કીધો સાક્ષાત; માટે રાંડીશ તું અબળાય, મારૂ વચન નહીં મીથ્યા જાય. ૨૫ આવું ગાંગેવ બોલ્યા વચન્ન; તેનું કારણ સુણો રાજન્ન; દુષ્ટનું મોંત હોવા નીંદાન, બોલાવ્યુ એમ શ્રી ભગવાન. ૨૬ ત્યાંથી ભાનુમતી ઘેર ગઇ, નીજકંથને ખબર કહી; સુણી ગાંધારિ કેરો કુમાર, ઘણું ખેદ પામ્યો નીરધાર. ૨૭

॥ વલણ ॥ ત્યારપછી રવી ઉગીઓ, જાગી સૌ સેનાયરે; દુર્ગા કહે તેણે સમે દાદો તતબર થાયરેરેરે. ૨૮ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ભીસ્મપર્વણી ભીષ્મેન દ્રૌપધા અખંડ સૌભાગ્ય દત્તોનામ પંચમો અધ્યાય. ॥ ૫ ॥

કડવું ૬ હું.

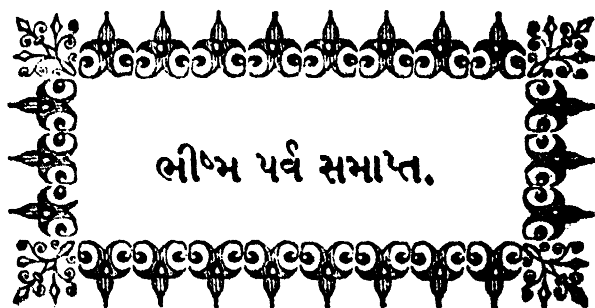
॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સત્યવાદી રાય; દશમે દીવસે યુદ્ધે ચઢીયા ગંગા સુત મહારાય. ૧ ઇચ્છા મ્રત્યુવાળા એ છે જીતે નહિં કોઈ જન્ન;

તેતો ક્રોધ કરીને કેહે છે શ્રી હરીને વચન્ન. ૨ અહો નાથ છળ કીધો મુંજને કાલે પુર્વ પુરાણ; પણ આ વેળા શાસ્ત્ર ખસાવું તમને તો નીરવાણ. ૩ એમ કહીને બાણ ચઢાવ્યું નાગ પાસ નિરધાર; તેણે કરીને બાંધ્યા રણમાં નરહરીને તે ઠાર. ૪ વળતી સૌ સેન્યાને બાંધિ દાદાએ તતકાળ; ત્યારે શ્રીહરીએ સંભાર્યો વીનતા કેરો બાળ. ૫ એટલે હરીવાહ ન ત્યાં આવ્યો વેગે તેણિવાર; તેને દેખી નાગ પળાયા ત્યાંથી ભુપકુંમાર. ૬ વળી કેટલાનો ભક્ષ કર્યો ત્યાં ગરૂડે આણી રીસ; તેથી સર્વે સેના છુટી અરજુનને જગદીશ. ૭ ત્યારપછી અરજુને મુકયું ભીષ્મ ઉપર વજાસ્ત્ર; તેને દેખી ડોસાએ તો મુકયું છે શિવાસ્ત્ર. ૮ તે સમે પારથે કીધું હસવા જેવું કામ; ભીસ્મપીતાનો રથ ઉરાડયો આકાસે અભીરામ. ૯ બે યોજન ઉંચો જઇ પડીયો પ્રથ્વી ઉપર તેહ; એવું દેખી દાદો કોપ્યા તેમાંનહીં સદેહ. ૧૦ પ્રલે કાળે કોપે જેવા પારવતીના નાથ; તેવી રીતે રોશ આણીને ધનુષ ઝાલ્યું હાથ. ૧૧ બાણની પુંઠે બાણ વછોડે મેઘતણી જયમ ધાર; તે સમે ડોસે સેના મારી તેનો કહું વીસ્તાર. ૧૨ દશ સહસ્ત્ર હાથી અનોપમ ઉંટતો બોતેર લાખ; છત્રીશ લાખ તો વાજી તેવા રણમાં જેની સાખ. ૧૩ વીશ લાખ મહીશ મહાબળીઆ રથ યયુત રાજન્ન; શીતેરકોટી પગપાળાઓ તેતો બહુ બળવાન. ૧૪ તેટલી સેના થાએ ત્યારે અક્ષૌહીણી કહેવાય; તેવી ત્રણ અક્ષૌણી મારી ભીસ્મે તો સેનાય; ૧૫ કૃશ્ન અને કુંતા સુત કેરી વીંધી છાતિ સાર; વળતી તેમને મુર્છિત કીધા રણમાં તેણીવાર. ૧૬ નર નારાયણ મુર્છા પામી પડી હેઠળ જ્યારે; એટલે ધરતિ

ધ્રુજવા લાગી ગ્રહ કંપ્યા તેવારે. ૧૭ તે સમે રથમાંથી ઉ-
તર્યા હેઠા ગંગા તન; શસ્ત્ર ઉઘાડું લેઇને આવ્યા જ્યાં સુ-
તા અરજુન. ૧૮ તેની છાતી ઉપર બેશી બોલ્યા દાદો વા-
ણ; અરે ભાઇ તુજને મરાવે નીસ્ચે પુર્ષ પુરાણ. ૧૯ એમ
કહીને હણુવાકેરો કીધો મન્ન વીચાર; ત્યારે મુર્છામાંથી જા-
ગ્યા વીશ્વતણા કરતાર. ૨૦ સુતાં સુતાં શ્રીહરીએ તો કામ
અલોકીક કીધું; ચર્ણતણા અંગુઠા ઉપર રથનું પયડું લીધું.
૨૧ તેને તો ફેરવવા લાગ્યા જગ્તપતી જદુરાય; એટલે ડો-
સો ઉતર્યા હેઠા પ્રભુને લાગ્યા પાય. ૨૨ કરજોડીને કેહે છે
વળતી ક્ષમા કરો ભગવાન; હાવે તો નથી લડવું મારે યુદ્ધ
વિશે આ સ્થાન. ૨૩ શીખંડીને હાથે મારવો મુંજને તો એ
ક બાણ; તેથી મુર્છા પામીને હું પ્રથ્વી પડીશ નિરવાણ. ૨૫
આવી રીતે હરીને કહીને ગંગા કેરા બાળ; પોતાના રથમાં
હી બેઠા આવીને તતકાળ. ૨૫ એવામાં ત્યાં સવ્યસાચીનિ
મુર્છાવળી રાજન્ન, ત્યારે નીજરથ માંહિ બેઠો કુંતા કેરો ત
ન્ન. ૨૬ વળતી શીખંડીને હાથે મુકાવ્યું એક બાણ; તેતો
જઇ ડોસાને વાગ્યું રદય વીશે નીરવાણ. ૨૭ તેથી ઉછ-
ળી હેઠા પડીયા ગંગાના કુમાર; ત્યારે સર્વે સેના નાઠી કૌર-
વની નીરધાર. ૨૮ તેવામાં અરણી આથમીઓ સાંજ પડી
સુંણુરાય; એટલે વેહેલો વહેલો આવ્યો અંધકુંવર મહાકા-
ય. ૨૯ રડતો રડતો ઉભો તેતો દાદા કેરી પાસ; ત્યારે તેને
કહેવા લાગ્યા ડોસા તો પ્રકાશ. ૩૦ અરે ભઇ મુંજ માટે
કર તું શજ્યા આણીવાર; હમણાં દક્ષીણાયન છે માટે નથી
મરવું નીરધાર. ૩૧ એવું સાંભળી ગાદી મંગાવી પાપીએ
રાજન્ન; તેને દેખી ગંગાના સુત બોલ્યા તરત વચંન. ૩૨

અરે મુર્ખ આ વખતે ન ઘટે શજ્યા હાવી સાર; બાણ ડાભ કે પૃથ્વી કેરો અંત વખત અધિકાર. ૩૩ વળતી ભીષ્મ પીતાએ આપી અર્જુનને આજ્ઞાય; ત્યારે કુંતા પુત્રે કીધી બાણ તણી શજ્યાય. ૩૪ તેના ઉપર સુતા પોતે ગંગાજીના બાળ; તે વખતે યમરાજ આવીયા તેડવાને તતકાળ. ૩૫ તેતો ભીષ્મપીતાને કહેછે ચાલોને રાજંન; હેવું સાંભળી ક્રોધ કરીને બોલ્યા ભીષ્મ વચંન. ૩૬ હમણાં પાછા ઘેર પ-રવરો તરણીના કુંમાર; ઉત્તરગોળ થસે તે વખતે આવીશું નીરધાર. ૩૭ ત્યારે કાળ કહે નહિં જાઉ લીધા વીના આજ; અવધી વીતે એક ક્ષણું નવ રહેવા દેઉં મહારાજ. ૩૮ તે સમે ગંગા સુત કેરાં નેત્ર થયાં છે લાલ; સુતાં સુતાં કરમાં લીધું ધનુષ બાણ તતકાળ. ૩૯ તેવું દેખી ત્રાસ પામીને નાઠો તરણી તંન; એવી રીતે દશમે દહાડે ભીષ્મે કરયું શય-ન. ૪૦ ॥ વલણ ॥ ભીષ્મ પીતા સુતા પછી કૌરવની સેન્યા પરે; દુર્ગા કહે તેતો વળી ગુરૂને શરણે જાયરેરેરે. ॥ ૪૧ ॥

ઇતી શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ભીષ્મ પર્વણી ભીષ્મ બાણસજ્યાયાં પતનો નામ ષષ્ટો અધ્યાયઃ ॥ ૬ ॥

દ્રોણ પર્વ ૭

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ અથ દ્રોણ પર્વ પ્રારંભ્યતે. ॥
॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સત-
વાદી રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું દ્રોણ પર્વ મહિમાય.
૧ દશમે દહાડે દાદો પડીયા શીખંડી કેરે હાથ; ત્યારે દ્રોણને
શરણું આવ્યો કૌરવ કેરો નાથ. ૨ પાંચ દીવસ ગુરૂએ લીધા
છે લડવાને નીરધાર; તે માટે તૈયાર થયા ત્યાં ભારદ્વાજ કું-
માર. ૩ પહેલે દીવસે પ્રાતઃકાળે નીત્ય નીયમ પરવારી; ર-
થ જોડાવી બેઠા તેમાં ધનુષ બાણને ધારી. ૪ તેમની પુંઠે
સેન્યા ચાલી ગ્રહી ગદાને બાણ; શુરા તો સીંહનાદ કરે વ-
ળી શંખનાદ નીરવાણ. ૬ ઉંટ ઉપર ત્રંબાળુ ગાજે ફરકે
છે નિશાન; તેમ ઘણી તરવારો ચળકે ગ્રહમંડળ સમાન. ૬
હાથી ને રથ ઉપર બેઠા ક્ષત્રી કેરા બાળ; વળી કેટલા રથ
પાલખીઓમાં શોભે વીર વીશાળ. ૭ એવી રીતે સેન્યા
લેઇને વીપ્રતણા કુમાર; સ્થંભની પાસે આવી ઉભા કર્યો
ધનુષ ટંકાર. ૮ તે સમે કુંતા પુત્રે પણ તરત ઝાલીયું ચાપ
વળતી બાણ ચઢાવ્યું સુંદર જેનો પ્રૌઢ પ્રતાપ. ૯ તેવો તે
શર જઇને લાગ્યો દ્રોણ ગુરૂને પાય; પછી આવી ભાથામાં
પેઠો નીશ્ચે તે વેળાય. ૧૦ ત્યારે ગુરૂએ બાણ મુકીને દીધી
આશીશ સાર; વળતી બેઉ જણ લડવા લાગ્યા ગુરૂ ને ઈં-
દ્ર કુમાર. ૧૧ તેને જોવા માટે આવ્યો અંતરીક્ષે સુરરાય;
વીમાનમાં તેતો બેઠા છે સાથે લેઈ તરીયાય. ૧૨ તે સમે
બાણે મુકયું અરજુન ઉપર બાંણ; તેતો કુંતા સુતને વા-

ગ્યું રહય વીશે નીરવાણ, ૧૩ એવું દેખી સવ્યસાચી તો કોપ્યો તેણે ઠાર; દ્રોણ ગુરૂને મુગટ ઉરાડયો શર મુકી નીરધાર. ૧૪ એટલે વીપ્રે વરસાવી પછી પાવકની ત્યાં જ્વાળ; અર્જુન કેરી સેન્યા નાઠી વરત્યો પ્રલેકાળ. ૧૫ તેના ઉપર વીજયે મુકયું વરૂણાસ્ત્ર રાજંન; તેથી શીતળતા થઈ સારી વરસ્યો બહુ પરજન્ન, ૧૬ ત્યારે ગુરૂએ વાયુ સાંધી મેઘ ઉરાડયા ત્યાંય; ધુળ કાંકરા ઊડવા લાગ્યા ધર્મની સેન્યા માંય. ૧૭ એવી રીતે અસ્ત્ર વીદ્યામાં ઉતર્યા બેઉ સમાન; એકએકને પાછા નથી હઠતા યુદ્ધ વીશે નીદાન. ૧૮ સુસવાડા કરતા શર ચાલે વીદયુત જેવા જાણ; તે તો યોદ્ધાઓને વાગે નીશ્ચે નીકળે પ્રાણ. ૧૯ દ્રોણ ગુરૂના માર થકી ત્યાં વરત્યો હાહાકાર; સવ્યસાચીની સેન્યા નાઠી દશે દીશાએ સાર. ૨૦ તે સમે પારથ પણ કોપ્યો ઉભો સનમુખ વીર; જેમ દુઃખથી ખેદ ન પામે સંત પુરૂષ મતીધીર. ૨૧ વળતી દસ સાયક તો કીધાં સાથેથી સંધાણ, તેને ગુરૂના ઉપર મુકયાં મંત્ર ભણી નીરવાણ; ૨૨ તેતો દ્રોણ મુનીને ભેદી નીકળ્યાં પેલી પાર; સોણીત કેરી ધારા ચાલી દેહ થકી નીરધાર. ૨૩ એટલે બ્રાહ્મણ કોપે ચઢીઆ વન્હિસમ તે દીશ; સવ્યસાચીના જેષ્ટ સાળાનું છેદી નાંખ્યું શીશ. ૨૪ એટલે તતક્ષણ મ્રત્યું પામ્યો શીખંડી તેણે ઠાર; એવામાં તો સુર્ય આથમ્યો સાંજ પડી નીરધાર. ૧૫ ॥ વલણ ॥ પેહેલે દીવસે જીતીયા એ રીતે મુની રાયરે; દુર્ગા કહે તેણે કરી કૌરવ રાજી થાયરેરેરે. ૧૬ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી પ્રથમ દીવસે દ્રોણેન શીખંડી હતો નામ પ્રથમો અધ્યાય. ૧

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બીજે દિવસે થતાં પ્રભાત, ચઢયા સંગ્રામે ગુરૂ સાક્ષાત; તેની પુંઠળ યોદ્ધાઓ જેહ, શસ્ત્ર ઝાલી ઉભા રહ્યા તેહ. ૧ ત્યારે અર્જુને પણ તેણે ઠાર, સીંહનાદ કર્યો નીરધાર; સામા સામી મંડાયું છે યુદ્ધ, થયું શીસ્ય ગુરૂને વિરૂદ્ધ. ૨ વઢે ભીરૂએ ભીરૂ જેહ, કહું વીસ્તારીને હવે તેહ; ભીમસેનના સામો છે શલ્લ, જાણે બેઉ જણા મોટા મલ્લ. ૩ કુંતી ભોજ કૃપાચાર્ય ગોર, જેનું જમરાજના જેવું જોર; ધૃષ્ટ દ્યુમને દ્રોણ કુમાર, એતો મહારથી છે નીરધાર. ૪ તેમ વૈરાટને વીરસેન, જેનાં રક્ત ભયંકર નેન; શકુની સામા સહદેવ જોશી, એતો બેઉ જણા ઘણા રોશી. ૫ ભુરીશ્રવાને નિકુળ વીર, સોમદત્ત દ્રુપદ રણધીર; એમ ભીરૂએ ભીરૂ વઢે છે, ઉડે આજે ને હેઠા પડે છે. ૬ બાણ બેઉ જણા કેરાં છુટે, તેતો ભાથામાંથી નવ્ય ખુટે; ગોળા ગોફણના રહ્યા વરશી, તીવ્રધારવાળી વાગે ફરશી. ૭ ગદા ગુર્જને મુદગળ જેહ, શાંગ શક્તીને ત્રીશુળ તેહ; કડાબીંદને ઉછળે કટાર, ભાલા બરછીનો મારે છે માર. ૮ ભૈર૧ જંત્રથી ગોળા વછુટે, તેથી યોદ્ધાઓના પ્રાણ ખુટે; સામાસામી ધશી મારે ઢીંક, તેથી આવે છે હૈયામાં હીક. ૯ ધડાધડને ફડાફડ થાય, અશ્વ હાથીના શીશ ચીરાય; ધડધડાટ કરી રથ ચાલે, તેમ ઘંટાઓ ઘોરજ આલે. ૧૦ તુટે બખતર પાખર સાર, વરશે શોણીત કેરીજ ધાર; સોર બકોર સગળો થાય, હાથ મુસ્તક રણમાં રોળાય. ૧૧ હવે શલ્યની ગદાઓ વાગી, ભીમસેનતણી કેડ ભાગી; તેથી મુર્છા પામી પડયો હેઠો, શલ્ય છાતી ઉપર ચઢી બેઠો. ૧૨ ઢીંકા માથામાં મારે જે વા-

રે, જોયું સવ્યસાચીએજ ત્યારે; આંણુવાતાસ્ત્ર તો પછી કા
ઢયો, શલ્યને ઉંચો ગગને ઉરાડયો. ૧૩ ભીમસેનની જોઇ
ને કાયા, ગટોરગચ્છે કરી ઘણી માયા; જેનું રાક્ષસી માયા-
નું જોર, કરયું તે સમે અંધારૂ ઘોર. ૧૪ નાંખ્યા લાવીને મો
ટા પાશાણ, કોટી યોદ્ધા કેરા લીધા પ્રાણ; એવું જોયું ગુરૂ
એ જેવારે, વીશણું બાણ મુકયું તેણીવારે. ૧૫ માયા રાક્ષ
સની કરી નાશ, થયો તે થકી સુર્યપ્રકાશ; એવામાં ભીમસે
નની ત્યાંય, નીસ્ચે મુર્છા વળી રણમાંય. ૧૬ ત્યારે ઉઠી કર્યો
સીંહનાદ, તેનો સ્વર્ગ સુધી ગયો સાદ; કુંતાપુત્ર ઘણો કોપે
ચઢીઓ, ફોજ ઉપર તુટીને પડીઓ. ૧૭ ગદા ફેરવી ત્યાં
નીરવાણ, વાળ્યો યોદ્ધાનો કચ્ચરઘાણ; વઢતાં વઢતાં ગદા
ભાગી જયારે, ગજદંત ઉખેડયા તેવારે. ૧૮ તેને કરમાં લે
ઇ અભીરામ, ગયો સેના વચે રાખી હામ; લાત હડફેટે કં-
ઇકને માર્યા; કંઇને ચર્ણ ઝાલીને વીદાર્યા. ૧૯ એવું જોઇ
ને આશ્ચર્ય સાર, કર્યો કૌરવે મનમાં વીચાર; ભ્રાત દુર્યોધન
ના જે કાવ્યા, તેતો લડવા માટે ત્યાં આવ્યા. ૨૦ તેને દેખી
વ્રકોદર વીર, ઘણો ક્રોધે ચઢયો રણધીર; જેમ સારદુલ ઝા
લે શીયાળ, તેમ ઝાલ્યા ધૃતરાષ્ટ્રના બાળ. ૨૧ પછી પછા-
ડયા પ્રથ્વીમાં સાર, તેથી મર્ણ પામ્યા નીરધાર; એવી રી-
તે આંણીને ઉલ્લાસ, માર્યા કૌરવ ભીમે પચ્ચાસ. ૨૨ તેણે
સમે અરજુને પણ ત્યાંય, હઠાવ્યા દ્રોણને રણમાંય; ધનુશ
ધ્વજાને છેદયું છત્ર, કિધા મુર્છીત ગુરૂને તત્ર. ૨૩ એવામાં
બેઠા સુરજ મેર; થયાં પાંડવનાં ભુંગળ ભેર; હાર્યા દ્રોણ મુ-
ની તેણે ઠામ, એવી ઇશ્વર ઇચ્છા તમામ. ૨૪ ।।વલણ।। રાત્રી
પડતાં તે સમે મટી ગુરૂની મુર્છાયરે; દુર્ગો કહે પછી શું થયું
તેનો કહું મહીમાયરેરેરે. ૨૫ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી

હુરગારશંકર વીરચીને મહાભારથાંતર ગત દ્રોણપર્વણી દ્રોણ સ્ય દ્વીતીય દિવસ યુદ્ધ વર્ણનો નામ દ્વિતીયો અધ્યાય.

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વેશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સાંભળ ભુપતી તન્ન; ત્યાર પછી મુકામે આવ્યા દ્રોણમુની રાજન્ન.૧ તે રાત્રીએ દુર્યોધન તો આવ્યો ગુરૂની પાસ, તેતો વળતી કેહેવા લાગ્યો નાંખીને નિશ્વાસ. ૨ અરે ગુરૂ સંગ્રામ તણા બે દીન થયા તમારા; તેમાં મારા ભ્રાત હતા તે વાયુ પુત્રેમાર્યા.૩ રમત જેવો સંગ્રામ કરી તમે પાંડવ સામું જુવો; પાંચે ભાઇ એ પરાક્રમી તેમાં એકે નવ મુઓ. ૪ ત્યારે દ્રોણ કહેદુર્યોધન સાંભળ મારી વાત; અર્જુનછે ત્યાં સુધી કોઇની નથી થવાની ઘાત. ૫ તે માટે કાંઇ કપટ કરી અર્જુનને કાઢો દૂર; તો તો એ ચારેને મારૂં રચી ચક્રાવાપુર; એવું સાંભળી દુર્યોધન કહે શો કરવો ઉપાય; હુન્નર એવો બતલાવો કાંઇ જેથી અરજુન જાય. ૭ દ્રોણમુનિ કહે સાત મ્હારથી તેને કર આજ્ઞાય; અરજુન સાથે પ્રાતસકાળે લડવા માટે જાય. ૮ દ્વાદશ ગાઉને છેટે જઇને કરે તે સંગ્રામ; તે સમે ચક્રાવો મારે રચવો આંણે ઠામ. ૯ એવું ગુરૂનું વાક્ય સુણીને ગાંધારી કુમાર; પોતાને ઠેકાણે આવ્યો ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૧૦ પ્રાતસ્કાળે ઉઠયો વેહેલો આણી ને ઉલ્લાસ; ત્યાર પછી જે સાત મ્હારથી તેને તેડયા પાસ. ૧૧ વળતી તેને કહેવા લાગ્યો પાપી તેણે ઠાર; અરજુન સાથે લડવામાટે છે[illegible] જાઓ સાર.૧૨ વળતી કુંતા સુતને કીધું જાવાનું તો જાણ; એટલે મ્હારથી ચાલ્યા ત્યાંથી લડવાને નીરવાણ. ૧૩ કોઇ પુરાણે અન્ય કથા છે તેનો કહું મહીમાય; ગુરૂનું બે દીન યુદ્ધ થયુ કે અર્જુને થઇ ચીંતાય. ૧૪ અભીમન્યુ જીવતો રહેશે તો કરશે

મારે કાળ; માટે કંઈ જુક્તીથી હણવો બેનતણો એ બાળ ૧૪ એવું સમજી અંતરજામી પેલ કરે વળી જેહ; તે સંપ-ણું વિસ્તારી કહું છું શ્રોતા સુણજયો એહ. ૧૬ પ્રાતઃકાળે ઉઠયા વહેલા અરજુનને ભગવાન; નીત્ય કર્મ પરવારી આવ્યા લડવાને મીદાન. ૧૭ દ્રોણ ગુરૂ પણ તતખર થઇને આવ્યા તેણે ઠાર, વળતી સામાસામી કીધો ધનુષતણો ટંકાર. ૧૮ અદભુત યુદ્ધ થયું તે વખતે મુકે બેઉ બાણ; એવામાં ત્યાં ભીમ અને ભગદત્ત વઢે નીરવાણ, ભગદત્ત રાજા મહા બળીયો છે કોઇથી નવ જીતાય, શીતેર મણની ઘંટા શોભે કાન વિષે મહાકાય. ૨૦ સાઠ સહસ્ત્ર મણની ઝાલી ઘોર ગદા તે કાળ; તેવી રીતે હાથી ઉપર બેઠો એ ભુપાળ ૨૧ તેને દેખી ભીમસેન પણ ક્રોધ વીષે તો પેઠો, એના જેવિ ગદા ઝાલીને હાથી ઉપર બેઠો. ૨૨ ભગદત્તને ભીમસેન તણો સંગ્રામ થયો જેવારે; તે વેળાએ ધરતિ ધરૂજી વિઘ્ન થયું બહુ ભારે. ૨૩ એકએકના માથામાં મારે ઉછળીને ગદાય; તેથી રક્ત શ્રવે વપુમાંથી નદિનો જેમ પ્રભાય. ૨૪ ભગદત્ત કેરા ગદા ઘાતથી ભીમતણું અંગ ભાગે; ભીમશેન તો ઘણો મારે પણ ભગદત્તને નવ વાગે. ૨૫ ગદાએ ગદાઓ બેઉ જે કાળે અથડાય; તે કાળે તણખા ઉડે જયમ ચમકે છે ચપળાય. ૨૬ બેઉ જણની ગદાઓ ભાગી વઢતાં વઢતાં જ્યારે; એટલે નવતેરી વિદ્યાએ રમવા લાગ્યા ત્યારે. ૨૭ હથેળીમાં હાથી લે છે ડાબાકરમાં તેર; જમણા હાથમાં નવ રાખે છે પ્રગટ કહી એ પેર. ૨૮ તેને લઇને ઉછાળે છે અત્રીક્ષે ભુપાળ; પતો તેનો નથી લાગતો રેહે છે અંતરીયાળ. ૨૯ શ્રોતાજન શંકા નવ કરશો સાચી છે

એ વાતઃ દેવાંશી કુંતાના દીકરા મ્હાબળીયા સાક્ષાત. ૩૦ જન્મેજયની શ્રધા જોવા વ્યાસે તો નીરધારઃ આવી આ ક થાનો કર્યો તો મુળથકી વિસ્તાર. ૩૧ તે વેળા પરીક્ષત પુત્રે શીશ ધુણાવ્યું સહી; તે કારણ રાજાને માથે એકજ હત્યા રહી. ૩૧ તે માટે સાચું નહીં માને તેનું પ્રાશ્ચીત રેહેશે; પુન્ય બળીને પલ્લે થાશે ઉલટી હત્યા બેશે. ૩૩ ભગદત્તને ભીમશેને વળતિ મલ્લ યુદ્ધ તો કીધું; એકએકની કોટે વ- ળગે જયમ રાહુ ગ્રહે છે વીધું. ૩૪ પગની આંટી નાંખી પા ડે, ખભે ખભા અડકાડે, હાવ પેચથી ડોટ મુકે ત્યમ પૃથ્વી ઉપર પાડે. ૩૫ ભીમશેનનો લાગ આવ્યો કે વિચારમાં ન વ પેઠો; ભગદત્તને હેઠો નાંખીને છાતી ઉપર બેઠો. ૩૬ ભી મ કહે જીવતો નવ મુકું સમય વાગ્યો અનુકુળ; એમ કહી ને પોસે પોસે નાંખી મુખમાં ધુળ. ૩૭ વળતી દશમે દ્વારે મારી ઢીંકો તો નીરવાણ; તેથી તેનું તાળવું ફાટયું નીકળ્યા બાહેર પ્રાણ. ૩૮ ભગદત્તને માર્યો એમ રણમાં વાયુપુત્રે જ્યા રે; એટલે અંધકુંવર તો બીહીન્યો અંતરમાં તેવારે. ૩૯ એ વામાં અંતરજામીએ લીધું બીજું રૂપ; બ્રાહ્મણ વેશે બનિ યા પોતે ચૌદભુવનનો ભુપ. ૪૦ ॥ વલણ ॥ એક રૂપે અ- રજુન તણો રથ હાંકે ગોપાળરે, દુર્ગા કહે તેમ અન્ય થઈ પ રવરીયા પાતાળરેરેરે. ૪૧ ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર- ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી ભીમેન ભગદત્ત વધો નામ ત્રતીયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ મારૂ ॥ ગયા પાતાળે શ્રી ભગવાન, દુષ્ટ દૈત્ય રહે તેણે સ્થાન; તાડકાસુર તેહનું નામ, નડે વીપ્રને તે અ-

શ્રીરામ. ૧ દેખી બ્રાહ્મણને દુઃખ દે છે, તોડી જનોઇને ડા-
મ દે છે; તેથી વીપ્ર ઘણું અકળાય, યજ્ઞ હોમ પુજા નવ
થાય. ૨ આવ્યા તે ઠેકાણે જગદીશ, પછી વીપ્ર ભેગા કર્યા
ઇશ; નમસ્કાર કરી પ્રભુ પુછે, નથી ઉપવીત કહે આ શું
છે. ૩ ત્યારે વિપ્ર વધા ધીરે રહી, દૈત્યના ભયની વાત કહી
સુણી બોલ્યા શ્રી રણછોડરાય, ભાઇ બતાવું તમને ઉપા-
ય. ૪ પૃથ્વીપતી પાંડુનો કુમાર, નામ અરજુન બળીઓ અ
પાર; તેની પાસે આવોને પ્રમુખ, તેતો નિશ્ચય કાપશે દુખ.
૫ તમારી જોડે હું પણ આવું, દુખ સઘળું તેને સુણાવું;
એવી સાંભળી વીપ્રોએ વાત, ત્યારે તૈયાર થયા સાક્ષાત. ૬
પ્રેમ અંતરમાં અતી લાવ્યા, પ્રભુ સંગાતે યુદ્ધમાં આવ્યા;
એહ મંડળી લેઇ અવીનાશ, આવી ઉભા અરજુન કેરી પા-
સ. ૭ પછી વખાણ્યો કુંતા કુમાર, દીધી આશીશ અપર-
મપાર; દુખ નિવેદન કર્યું જ્યારે, બોલ્યા અરજુનજી તેણી
વારે. ૮ યુદ્ધ મુકી શીરીતે અવાય, વિના દ્રોણ ગુરૂની આ-
જ્ઞાય; ત્યારે વીપ્રરૂપે ભગવાન, આવ્યા દ્રોણ ગુરૂછે તે સ્થાં-
ન. ૯ કહિ વીસ્તારીને સહુ પેર, વીપ્ર દૈત્યનું વર્ણવ્યું વે-
ર; માટે કૃપા કરી મહારાજ, આજ્ઞા અરજુનને કરો આજ.૧૦
બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણનું કરે સુલ, બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણનું કાઢે મુળ;સુ
ણી વાણી એવી નીરધાર, આપી આજ્ઞા ગુરૂએ તે ઠાર. ૧૧
આવતા સુધી યુદ્ધના ત્યાંય, સમ ખાધા પોતે રણમાંય; પ-
છી વીપ્રને તેડી તે કાળ, ગયા અરજુન કૃષ્ણ પાતાળ. ૧૨
કર્યો ટંકાર ત્યાં જઇ જ્યારે, તાડકાસુર આવ્યો તેવારે, યુ
દ્ધ કરવા માટે મચ્યો તેહ, જેનો વજ્રના જેવો છે દેહ. ૧૩
તારસોરો ગુરૂએ રાજન; રચ્યો ચક્રાવો આદરી મન્ન; વી-

શ્વકર્માં જે દેવના ઠાર, તેને બોલાવ્યા ત્યાં નિરધાર. ૧૪ તે
તો પ્રેમ ઘણો મન લાવ્યા; સપ્ત ધાતુના કોઠા બનાવ્યા; પે
હેલો કોઠો બનાવ્યો છે જેહ, શુદ્ધ સુવર્ણનો વળી તેહ. ૧૫
તેનાં સીખર છે સતસાર, સ્વેત ધ્વજાઓ ફરકે તે ઠાર; દ્વાર
એકને માળછે સાત; પાંચશે બારી તેની પ્રખ્યાત. ૧૭ મા-
ળે માળે યોદ્ધા એક લક્ષ, રહ્યા શીખરે શો શો પ્રત્યક્ષ;
દ્વાર આગળ તો ગુરૂદેવ, બેઠા બાણ લેઇ તતખેવ. ૧૮ બી-
જો કોઠો રૂપાનો કહેવાય, બસેં શીખર બસેં ધ્વજાય; માળ
ચૌદને બારી હજાર, ચૌદ લાખ યોધ્ધા તેણે ઠાર. ૧૯ રહ્યા
ત્યાંતો કૃપાચાર્ય ગોર, જેનું રૂદ્રના જેવું છે જોર; ત્રીજો કો
ઠો ત્રાંબાનો કર્યો છે, કર્ણરાજા તો આગે ઠરયો છે. ૨૦ માળ
એકવી ત્રણસેં ધ્વજાય, તેનાં શિખર કેટલાં થાય; યોદ્ધા
એકવીલક્ષ તે ઠાર, જેના બળતણો નહીં પાર. ૨૧ ચોથો
કોઠો જસતનો જાણો, માળ અઠાવી તેના પ્રમાણો; ધ્વજા
શીખર ચારસેં કહાવે, બારી દોઢ સહસ્ત્ર શોહાવે. ૨૨ યોદ્ધા
રાખ્યા ત્યાં અઠાવી લાખ, જેની સંગ્રામમાં મોટી સાખ; પાં-
ચમો કોઠો રચ્યો છે જેહ, એ તો પીતળનો શુભ તેહ. ૨૩
તેની રચના રૂડી રસાળ, જેના પાંતરી પુરણ માળ; ધ્વજા
શીખર પાંચશેં શોભે; જોતાં પ્રાણીતણું મન્ન લોભે. ૨૪ છ
જાં જાળીઆં બારી તે ઠાર, બનાવી દીધાં બએ હજાર; દુ-
ષ્ટ દુર્યોધનનો કુંમાર, રહયો લક્ષ્મણો તેણે ઠાર. ૨૫ હવે
છઠો કોઠો વળી છેક, રચ્યો વજ્રનો કરી વીવેક; વીશ્વકર્મા-
એ તેના ભુપાળ, બનાવ્યા શ્રેષ્ટ બેતાલી માળ. ૨૬ ધ્વજા
શીખર તેહનાં સાર, તે તો છશેં કરયાં નીરધાર; જાળી
બારી પચીશેં બનાવી, જાણે ઇંદ્ર તણી પુરી આવી. ૨૭

યોધ્ધા મુકયા ત્યાં બેતાલી લક્ષ, જેનાં લાલચોલ દીસે ચક્ષ; રહયો શલ્ય રાજા તેણે ઠાર, જેના ક્રોધ તણો નહીં પાર. ૨૮ સાતમો કોઠો છેવટ જેહ, છાણ માટી તણો કીધો એહ, સર્વે શેન્યા રહી તેણે ઠાર. જેનો જેદ્રથ છે શીરદાર. ૨૯ એવી રીતે કોઠા પુરા થયા, ત્યારે વીશ્વકર્મા ત્યાંથી ગયા; તેણે સમે ગુરૂએજ તત્ર; લખ્યો ધર્મના ઉપર પત્ર. ૩૦ ભાઇ સત્યવાદી તમે કાવો, માટે કોઠા યુદ્ધે વેહેલા આવો; નીકર હાર્યા કહો આણીવાર, બતાવ્યા એહ બેઉ પ્રકાર. ૩૧ નહીં આવો જો પ્રભાતે તમો, ત્યારે લડીશું નહીં ફરી અમો; સત્ય વાત લખી અમે એહ, તેમાં નથી જરાએ સંદેહ. ૩૨ ॥ વલણ ॥ એ રીતે કાગળ લખી આપ્યો કીંકર હાથરે; દુર્ગા કહે તેણે સમે હરખ્યો કૌરવ નાથરેરેરે. ૩૩ ॥ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારર્થાતર ગત દ્રોણપર્વણી દ્રોણેન ચક્રવ્યુહ કરોતામ નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ૪

કડવું ૫મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સત્યવાદી રાય; વળતી દરોણગુરૂનો કીંકર ધર્મની પાસે જાય. ૧ તેણે જઇને કાગળ આપ્યો યુધિષ્ટિરને સાર; ત્યારે ઉકેલીને વાંચ્યો પોતે ધર્મ કુંમાર. ૨ તેમાં યુદ્ધની વાત લખી છે કપટ કરી મુનીરાય; તેહને અંતરમાં વિચારી ધર્મને ચીંતા થાય, ૨ અરજુન આ વેળાએ નથી હવે વલે શી થાશે; ચક્રાવાના સર્વ અજાણ્યા વઢવાને કોણ જાશે. ૪ તે વેળાએ દ્રુપદ રાજા બોલ્યા ત્યાં નીરધાર; અરે ધર્મ ચીંતા છોડીને કરવો કંઇક વિચાર. ૫ એવું સાંભળી યુધિષ્ટીરે બીડું બનાવ્યું એક, તેને તો સભામાં ફેરવ્યું મુખે કહી વીવેક. ૬

તે બીડું કોઇએ નવ લીધું તેથી ઉપજ્યો ત્રાસ; મહાસુંદર મુંખડું કરમાયું ધર્મતણું પ્રકાશ, ૭ એવામાં ત્યાં આવી પોહોંચ્યો સુભદ્રાનો બાળ; બાર વર્ષની ઉમ્મર તેનિ કાન્તી કામ રસાળ. ૮ પરાક્રમે અરજુનના જેવા ક્રોધે જેવો કાળ; તેજ વીશે તરણીથી સુંદર કૃપા વીશે પશુપાળ. ૯ તેણે આવી યુધિષ્ટીરને કીધો નમસ્કાર, વળતી મુખ ઉતરેલું દેખી કેહવા લાગ્યો સાર. ૧૦ અરે વૃદ્ધ સંકટ શું આવ્યું અમ છતાં સાક્ષાત; તમને જેંગે દુભ્યા તેની કરવી મારે ઘાત. ૧૧ ત્યારે દ્રુપદ કેહેવા લાગ્યા સાંભળ અરજુન તંન; દ્રોણ ગુરૂનો કાગળ લ્યો આ વાંચો રાખી મંન. ૧૨ ચક્રાવાના કોઠા રચીને સંદેસો અહીં કાગ્યો; તારા પીતા ઘેર નથી તે કારણ ખેલ બનાવ્યો. ૧૩ એટલે બાળક કેહે છે એ તો વીદીત મુને છે વાત; મુજ માતાના ગર્ભ વીશે હું ભણીઓ છું સાક્ષાત. ૧૪ છ કોઠાની વિધ્ય જાણું ખરેખરી નિરવાણ; સાતમો કોઠો કેવો હશે તેનો તો અજાણ. ૧૫ ભીમ કહે ભત્રીજા મારા વઢવાને હું લાગું; જેમતેમ કરીને સાતમો કોઠો યુદ્ધ વીશે તો ભાગું. ૧૬ એ જણ થઇને કામ કરીશું માટે થા તૈયાર; એક ઘડીમાં હરી કૃપાએ આવીશું આ ઠાર. ૧૭ ત્યારે અભીમન્યુંએ મુકયું બીડું મુખની માંય; તેથી યુધિષ્ટીરના મનનો શોક સમ્યો છે ત્યાંય. ૧૮ તે સમે સુભદ્રાએ જાણી સઘળી વાત; એટલે ચીંતા કરવા લાગ્યાં અંતરમાં સાક્ષાત. ૧૯ અરે પ્રભુ બાળક બહુ નાનો કોમળ જેની કાય; કાળ જેવાં કૌરવનાં આયુદ્ધ એથી કેમ ખમાય. ૨૦ એવામાં અભીમન્યુ આવ્યો માતા કેરી પાસ; તેતો મુખથી કહેવા લાગ્યો દેખીને ઉદાસ. ૨૧ માતાજી કેમ રૂદન કરો છો

કહોને સાચી વાત; મુજ સરખો દીકરો છતાં શી ભીડપડી સાક્ષાત. ૨૨ સાંભળીને સુભદ્રા બોલ્યાં સુત આશું તેં કીધું; સંગ્રામે જાવાનું બીડું સભા વિશે કેમ લીધું. ૨૩ કાળ જેવા કૌરવો મળીને કરશે કારો કેર; તુજને રણમાં રોળી નાંખશે તાત નથી તુજ ઘેર. ૨૪ દ્રોણ કર્ણ જેવા યોદ્ધા તે તુજથી કેમ જીતાય; પ્રથ્વીના કણ જેટલા પડશે તારા ઉપર ઘાય. ૨૫ લાડકવાયા તુજને અળગો નથી કીધો એક દીન; તુજ વીના જીવું કેમ દીકરા જળ પાખી જેમ મીન. ૨૬ કાલાઘેલા દીકરા મારા સાંભળતું નીરધાર; હજું તુંને પરણેલી પત્ની નથી ઓળખતી સાર. ૨૭ એવું સાંભળી બાળક બોલ્યો આણીને અભીમાન; હજુ મુજને બાળક જાણે મા તે તારૂં અજ્ઞાન. ૨૮ ॥ વલણ ॥ સાતા વય જેવી નહીં તેજસ્વીની સારરે; દુર્ગા કહે એમ બોલીયો બાળક તેણે ઠારરેરેરે. ૨૯ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કુવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણપર્વણી અભીમન્યુના બીડું ગ્રહણ કૃતો નામ પંચમો અધ્યાય. ૬

કડવું ૬ ઠું.

॥ રાગ મારૂ ॥ અભીમન્યુ કેહે છે સુંણ માય; બાળા પુર્ષ તણો મહીમાય; બાળ કૃષ્ણ હતા જેણીવારે, કાળીનાગને નાથ્યોજ ત્યારે. ૧ બાળો મેઘ કહાવે પ્રચંડ, નીરવ્રષ્ટી કરે નવખંડ; વજ્રઇંદ્રનું નાનું કેહેવાય, તેથી પર્વત પાંખો છેદાય. ૨ નહાનો સીંહ આણે અતિ રીસ, ચીરી નાંખે હાથી કેરૂં શીશ; બાળો વીંછી કરડે જેણીવાર, ત્યારે માણી કરે છે પોકાર. ૩ સર્પ હોયે નાનો નીરવાણ, તહપી લે છે ડંશથી પ્રાણ; એક તણખો હશે હુતાશન, તોયે બાળ-

ળી દે છે આખું વંન. ૪ નાનો નોળવો નાગથી માત, તપાપી કરે તેહની ઘાત; માટે આપો મુને આજ્ઞાય, જેથી તાતની રાખુ લજ્જાય. ૫ મણુ કેરૂં વીચારૂં જો દુખ, ત્યારે લાજે તમારી કુખ; સુણી પુત્રનાં એવાં વચંન, કરવા લાગ્યાં સુભદ્રા રૂદન. ૬ ઉઠયાં ત્યાં થકી તજી ઉલ્લાસ, આવ્યાં દ્રુપદ પુત્રીની પાસ; કર જોડી લાગ્યાં તેને પાય, મુખે ગદગદ વાણિ બોલાય. ૭ ત્યારે પુછવા લાગ્યાં પાંચાલી, બેન કેમ રડો આંસુ ઢાળી, સુણી સુભદ્રા બોલ્યાં તે ઠાર, કાલે યુધ્ધમાં જાશે કુંમાર. ૮ નથી ખાધો હજુ કોઇનો માર; કેમ સેહેસે તે તો હથીઆર; હું તો રાજી કેવી રીતે રહું, કુંવર સાથે દીઠી નથી વહુ. ૯ તમે આપ્યું જે મુને વચન, તેતો આપો કૃપા આણી મન; હાલને હાલ તતપર થાઓ, યુધિષ્ટિરની પાસેજ જાઓ. ૧૦ કહો સંદેસો તેમને ભાવે આજ ઉત્તરાવહુને નેડાવે; તેના મેળાપે પુત્ર લોભાય, પછી સંગ્રામમાં નહીં જાય. ૧૧ એવી સુભદ્રાની સુણી વાણી, ધર્મરાજા પાસે આવ્યાં રાણી, બોલ્યાં પાંચાળી જોડીને હાથ, મારૂં કહ્યું માનો તમે નાથ. ૧૨ સુભદ્રા તો રૂદન કરે અત્તી, કેહે છે ઘેર નથી મારો પતી; ત્યારે પુત્રને મારવા કાહાડે, એવું કહીને આંસુડાં પાડે. ૧૩ નથી ધર્મને દયાલગાર, મારો વંશ ખોવા ધાર્યો સાર; એવું આવીને મુને કહ્યું કેમ જાય તેતો કંથ સહ્યું. ૧૪ માટે કહ્યું માનીને નરેશ; આણું મોકલો વૈરાટ દેશ; કાલે સુર્ય ઉદય થતાં પેહેલી, વહુ તેડાવો ઉત્તરા વેહેલી. ૧૫ એવાં સુણિ પ્રીયાનાં વચંન્ન. અતિ રાજી થયા પાંડુ તંન્ન; પછી સભામાં સત્વર આવ્યા, દુત મોકલી રેકા તેડાવ્યા. ૧૬ ॥ વલણ ॥ એટલે

રૈકા આવીયા, સભા વિશે નીરધારરે; દુર્ગા કહે પછી બો-
લીયા તેનો કરૂં વીસ્તારરેરેરે. ૧૭ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે
કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણિ
સુભદ્રા ખેદ કતો નામ ષષ્ટો અધ્યાયઃ ૬

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ કાલ્હાલેરો ॥ વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા; સાં-
ભળ ભુપતિ વાતરે; ત્યારપછી પેલા રૈકાતો બોલ્યા, સભા
વિશે સાક્ષાતરે. ૧ હું છે રાજાજી હું છે રાજાજી, હું પ પડી-
યું હે કામરે; કહો કીમું અમોને કેમ બોલાવ્યા, ઉતાવળા
આણે ઠામરે. ૨ એવું સુણિ નૃપ કેહેવા લાગ્યા તમે, સાંભ-
ળો મોરી વાતરે; વૈરાટ દેશમાં જઇ વેહેલું આવવું, આજ
રેહેતાં પહોર રાતરે. ૩ ઉત્તરા વહુને તેડવા માટે, તત્પર વે-
ગે થાઓરે; જે તે રીતે કરી અર્થ સરે આજ, તેવિ રીતે ત-
મે જાઓરે. ૪ ત્યારે રૂપો કહે સાંઢણી મારી, વાણું વાત્તા
શોરી જાયરે; ઉત્તરા વહુને તેડીને આવતાં, કાલે સંધ્યાકા-
ળ થાયરે. ૫ તેણે સમે બીજો રબારી બોલીઓ, રાજો એવું
જેનું નામરે; તેને પુછ્યું તારે સાંઢણી કેટલી તેમાં કેમ કરે કાં
મરે. ૬ રાજો કેહે રાજાજી સત્ય કહુ વળી સોયેક સાંઢણી
મારીરે; કાલે બપોરે તો આણીને આપું. વૈરાટ રાજકુમા-
રીરે. ૭ તે વેળા ત્રીજા રૈકાને પુછી, યુધિષ્ટીરે ત્યાં પેરરે;
અરે ભઇ સુભ સાંઢણી કેટલી, નાની મોટી તુજ ઘેરરે. ૮
એટલે કરજોડી કાજો કહે નૃપ, સહસ્ત્ર સાંઢણી મારેરે; તેમાંછે
કેસરી સાથી ઉતાવળી, કાલે દીવસ ઉગે આવેરે. ૯ તે વખતે
ચોથા રૈકાને પુછ્યું,રત્નો એવું એનુ નામરે; તેતો આવિ હાથ
જોડીને ઉભો, કીધો વળી પ્રણામરે. ૧૦ કડીઆળી ડાંગને

કાછડો વાળ્યો, હાથમાં રૂપેરી હોકોરે; આંખ્યોરે તેડતો ને મુછોરે મેડતો, મનમાં નથી જેને ધોકોરે. ૧૧ પાતળી કેડ ને પુરૂષારથ ઘણું, નાત પટેલીઓ કાળ્યોરે; સોનેરિ કોરની સાલ ઓઢી તેમ, મુસ્તકે પટકો સોહાવ્યોરે. ૧૨ રત્નો કેહે રાજાજી સત્ય કહું મારે, સાંઢણી હસ હજારરે; તેમાં ગંગા અને જુમનાં એ બેઉ, સૌને માથે શીરદારરે. ૧૩ પુર્વ થી મુકું તો પશ્ચિમ દીશાએ એક દીવસમાં જાયરે; મન વેગી પવનવેગી એ સાંઢી, શક્તિનો અંશ કેહેવાયરે. ૧૪ આજ સાંજે એના ઉપર બેશીને, હું તો તતબર થાવુંરે; પાછલી રાત્રી પોર રહે ત્યારે, વૈરાટ પુત્રીને લાવુંરે. ૧૫ એવું સુણી ધર્મ રાજી થયા પછી રત્નાને ખુબ વખાણ્યોરે; સોનાનાં કડાંનો શીરપાવ આપીને, ભ્રાતના જેવો પ્રમાણ્યોરે. ૧૬ વળતી રત્નો રૈકો ચાલ્યો સભામાંથી, રાયની આજ્ઞા લીધીરે; ઘેર આવી મન વેગી હતિ સાંઢ, તેને તો તૈયાર કીધીરે. ૧૭ પાખર નાંખીને પલાણ કીધું, તંગ તેનો વળી વાળીરે; હીરા રત્ન ઝવેર મહિં જડીઆં દાંતની દીસે જાળીરે. ૧૮ મોતીના જુમખાંને ફુમતાં લટકે, ઘુઘરા ઘમકે કોટેરે; ફાળની ઉપર ફાળ ભરે તેમ, ડચકારે દે છે દોટરે. ૧૯ એટલેથી એ કથા રહી તું તો, સાંભળને સહસ્ર ધારીરે; એવામાં રાત્રી પડી ત્યારે સુતી, વૈરાટ રાજકુંમારીરે. ૨૦ તેને તો કારમું સ્વપનું આવ્યું, તેનો તો કહું મહીમાયરે. ૨૧ ॥ દોહરો ॥ માતાને ઓત્રા કહે સ્વપ્ના કેરી વાત, દુર્ગા કહે તે તો કહું વીસ્તારી સાક્ષાત. ૨૧ ॥ રાગ વેરાડી ॥ ઓ મા પેલા ચોઘડીયાની રાતરે; મને સ્વપ્નું આવ્યું મારી માતરે; જાણે કું-

થતણી થઇ ઘાતરે. હો મારી જનેતારે માડી. ૨૩ કરે કુતરાં કારમા રાગરે; જાણે લીધો છે મેં વૈરાગરે; બેઠો ચોટલે કર કળી કાગરે. હો મારી૦ ૨૪ જાણે યુધ્ધે ચઢ્યા ભરથારરે; તેથી ઉતર્યા સૌ શણગારરે; ટુટયો કંઠેથી કાવળ હારરે. હો મારી૦ ૨૫ મારા હસ્ત વીશે નથી ચુડીરે, જાણે અંગમાં અગ્નિ ઉડીરે; નિસ્ચે આજ ગળી વીશે બુડીરે. હો મારી.૨૬ કહ્યું કારણ મેં નવ જાયરે,ધરૂજે થરથર મારી કાયરે; સુની સેજડી ખાવા ધાયરે. હો મારી૦ ૨૬ એ મા બીજા ચોઘડીયાની રાતરે; જાણે સ્વામીનો નથી ઘેર તાતરે; રડે સુભદ્રા એની માતરે. હો મારી૦ ૨૮ લાગે વીધવાથી વરવો આ વેશરે; તેમ માથેથી મુંડાયા કેશરે; દિશે ઉજડ આખો દેશરે. હો મારી૦ ૨૯ બોલે મુવો મુવો કહી ઘોડરે, રડે ચક્રાવાકુ કેરી જોડરે; જાણે દૈવે દીધી મુને ખોડરે. હો મારી૦ ૩૦ એ માતુંને હું ઘણી વાલીરે, મુનેબે અબળાઓએ ઝાલીરે; તેણે ખેંચીને ખુણામાં ઘાલીરે. હો મારી૦ ૩૧ આવ્યું રાત્રીમાં તેડવા આણુંરે, હું તો તાકતી એવું ટાણુંરે; મારૂં તાણી લીધું તમે ભાણુંરે. હો મારી. ૩૨ એ મા ત્રીજા ચોઘડીયાની રાતરે; થઇ ઓશીયાળી મારી જાતરે; તેવા માન શુકન થયાં સાતરે. હો મારી૦ ૩૩ મારે માથે ભરી ફુલવાડીરે, ગાય રામાઓ રાજીયા માંડીરે; મુંને મારગે લુંટવા કાઢીરે. હો મારી ૩૪ જાણે સ્વામીએ માયા લગાડીરે, કળા કેટલી તેતો દેખાડીરે; પછી ઉંચેથી હેઠળ પાડીરે. હો મારી૦ ૩૫ વળી રાજવી રણમાં લુંટાયારે, ઉંટ ઉપર બેશી પળાયારે, કાઓરોળાના કાગળ આવ્યારે. હો મારી૦ ૩૬ એ મા ચોથા ચોઘડીયાની રાતરે, જાણે તજી હું તો નાત જાતરે; હમણાં આવશે

વેરણ વાતરે. હો મારી૦ ૩૭ દીઠું આજ મેં સ્વામીનું શી શરે, કરડે ગરધલ કાગને ક્રીશરે; માતા નીશ્ચે રૂઠયા જગદીશ રે. હો મારી૦ ૩૮ જમું અન્નતો જાણે વેળુ રે, થયું કંકુ કાજળના ભેળું રે; કોહ્યું કર્મરૂપી ફળ કેળું રે. હો મારી૦ ૩૯ દીશે દીનકર ધુંધળો કાયરે, વરસે રૂધીર તો આ વેળાયરે; હશે દીશામાં લાગી લાયરે. હો મારી૦ ૪૦ મારે અંતર હોળી લાગીરે; તેવી ઉગતી આશા ભાગીરે, એટલે હું તો ઝબકી જાગીરે. હો મારી૦ ૪૧ ॥વલણ॥ એવું સાંભળીને વદીરાણી તેણે ઠારરે,દુરગો કહે તેનો સુણો શ્રોતાજન વિસ્તાર રેરેરે. ૪૨ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી ઉત્તરા સ્વપ્ન વર્ણનો નામ સપ્તમો અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ સામેરિ ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણુ સતવાદી રાય; ત્યાર પછી વિરજ આપેછે પુત્રીને તો માય. ૧ સુદેષણા કેહે દીકરી મારી સ્વપ્ન સાચું નવ હોય; મીથ્યા એ વિકાર મન્નનો દિલમાં વીચારી જોય. ૨ સુંદરી સ્વપ્નું તારૂં તેતો જાજો દરીયાપાર; વળી ગોઝારી અબળાને પેટ પડજો આંણીવાર. ૩ સ્વપનામાં ભોજન કરિએ પણ ભુખ શમે નહીં લેશ; તેવું રાજ્ય મળે તથાપી આણ માને તે દેશ. ૪ વળી સ્વપનામાં દેહ પડેથી નીકળતો નથી પ્રાણ; તેવી રીતે પંડીત થાતાં ઉકલે નહીં પુરાંણ. ૫ પુત્રી તારા પતીની કરશે રક્ષા શ્રી રઘુનાથ; હજુ ઘણી ઉમર નાંની છે કયમ કરી થાએ વાત. ૬ તેવું સાંભળી ઉત્તરા બોલી સાંભળને તું માય; આ પ્રમાણે સાત જ

નમથી અધુરો અવસર જાય. ૭ પેહેલે જન્મ એનો બ્રાહ્મણ હું થઈ રાજકુંમાર; ત્યારે એ નીત્યે આવતોતો તાત તણે દરબાર. ૮ રૂપ વિશે રંગીલો હતો પાતળીયો પરમાંણ, તેવો સૌ વિદ્યામાં પુરો અમ્રત જેવી વાંણ. ૯ તેને જોઇને મોહ પામી હું એટલે ઝાલ્યો હાથ; મુખ થકી સંભોગ માગીઓ પ્રગટયો રતીનો નાથ. ૧૦ ત્યારે તે વિપ્રે તરછોડી મુજને તેણે ઠાર; તેથી કોપ કરીને બોલી હું તો ત્યાં નિરધાર, ૧૧ અલ્યા વીપ્ર તું યાદ રાખજે કાલે તારી વાત; મારાં માત પીતાને કહિને નિશ્ચે કરાવું ઘાત. ૧૨ એવું વાક્ય સુણીનેબીહિન્યો બ્રાહ્મણ તે ઠાર; તેણે માટે કુવામાં પડીઓ ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૧૩ તેની પાછળ હું પણ પડી ખેદ કરીને માત; હેવી રીતે જન્મ ગયોએ નીષ્ફળ તો સાક્ષાત. ૧૪ બીજે જન્મે માળી કેરી પુત્રી થઇ હું સાર; તે સમે એવોએ હતો રાજાનો કુંમાર. ૧૪ મુને દેખી પુઠે પુઠે વાડીમાં તો આવે; હું એની સાથે નાબોલું તો પણ એ બોલાવે ૧૬ એક દીવસ એ કાંમ દ્રષ્ટીથી આવ્યો મારી પાસ; એટલે ત્યાંથી નાઠી હું તો પામી દીલમાં ત્રાસ. ૧૭ ત્યાર પછી કુવામાં પડીને કરયો દેહનો કાળ; તે સમે એતો પણ પડીઓ મુજ પુંઠે નૃપ બાળ. ૧૮ ત્રીજે ફેરે મેનાં થઈ હું વન વીષે નીરધાર; ત્યારે પોપટ કેરો લીધો એણે તો અવતાર. ૧૯ તે ઠેકાણે સ્નેહ થયો બહુ એનેને વળી મારે; એકએકથી અલગાં નવ રહીએ રાત્રી દીવસ તેવારે. ૨૦ એવામાં અણધારયો આવ્યો પાપી શકરો બાજ; તેણે પોપટ મારી નાંખ્યો કીધું કુડુ કાજ. ૨૧ તેની પાછળ મેં પણ તજીઓ તે તન માંહી માણ; એવી રીતે દૈવ કોપીઆ સત્ય કહું નીર-

વાણ. ૨૨ ચોથે જન્મે પ્રગલો પ્રગલી થયાં અમે વળી જ્યારે; તે કાળે પારધિએ હણિઆં દુષ્ટે વણ વિચારે. ૨૩ પાંચમે ફેરે પાપ નડયું ખુબ તેનો કહુ વિસ્તાર; કપોતનેક પોતની ફેરો થયોવળી અવતાર. ૨૪ તે ઠાંણે માળો બાંધી ને ભેગાં રેહેતાં માત, તેવી રીતે ફરવા જાતાં સંગાથે સાક્ષાત ૨૫ એક દિવસ એકલો એ ગયો હું રહી માળા માંય; તે સમે દવ લાગ્યો તેથી બળી મુઇ નીસ્ચે ત્યાંય, ૨૭ એવું દેખી એ પણ પડીઓ અગ્નીમાં તતકાળ; હરી ઇચ્છાથી નાશ થયો એમ હોનારથ વિશાળ, ૨૮ છઠે ફેરે દૈત્ય થયો એ ઐલોચન અભિધાન; ત્યારે એના ઘર પાસે હું બોરડી થઇ નીદાન. ૨૯ એટલે એણે છેદી મુજને પેટી એક બનાવી; તેમાં પ્રભુએ ઘાલ્યો એને અવળું તો સમજાવી. ૩૦ તે પેટી શ્રીકૃષ્ણે સોંપી સુભદ્રાને સાર, વળતી વિશ્વપતિતો આવ્યા મુકામમાં નીરધાર. ૩૧ હેવામાં સુભદ્રાએ તે પેટી ઉઘાડી માત; એટલે એતો પેઠો તેના ઉદરમાં સાક્ષાત. ૩૧ એવો એ અભીમન્યુ થયો સાતમે ફેરે સાર; તેવો તારી કુખે લીધો માતા મેં અવતાર. ૩૨ માટે મારૂ સ્વપ્નુ સાચુ આગળથી જણાય; પ્રભુનો તેમાં દોષ નથી પાપે હેવાતન જાય. ૩૩ એવામાં ત્યાં રૈકો આવ્યો સાંઢે થઇ અસ્વાર; તેને દેખી રાણીને તો ત્રાસ પડયો નીરધાર. ૩૪ વળતી રૈકાને તો પુછી કુશળતા સર્વત્ર; ત્યારે તેણે આપ્યો તત્ક્ષણ યુધિષ્ઠિરનો પત્ર. ૩૫ તેને લેઇને સુદેષ્ણાએ વંચાવ્યો તતકાળ; તેથી નેત્રે આંસુ આવ્યાં પડી પેટમાં ફાળ. ૩૬ રૈકા કહે છે વાર થશે તો બગડશે બધું કાજ; તે માટે ઓતરાને મોકલો

મારી જોડે આજ. ૩૭ એવું વાક્ય સુણીને બોલી સુદેષ્ણા વચંન; દીકરી સ્વપ્નુ સાચુ તારૂ રૂઠયા જુગજીવન. ૩૮ ઉતાવળથી જાઓ સાસરે સંભારી ગણેશ; લખ્યા લેખ મટતા નથી માટે કરવો નહીં અતી કલેશ. ૩૯ રાતની રાતમાં આંણું આવ્યું આતે શું કહેવાય; પુર્વતણું જો પુન્ય હશે તો હેવાતન નહીં જાય. ૪૦ ત્યાર પછી ચુડગર બોલાવ્યો રાણીએ તે ઠાર; સોની, ગાંધી ડોસી વાણીયો તેને પણ નીરધાર; તે સર્વે સુતેલા ઉઠી આવ્યા ત્યાં રાજન્ન; પોત પોતાનો માલ મુકીને બેઠા પછી આસન્ન. ૪૨ ચુડગરે ચુડીઓ ત્યાં કાઢી ડોલાં ખાતાં સાર; તેતો કાષ્ટતણી અને કાળી નંદેલી નીરધાર. ૪૩ ગાંધીએ કંકુ ભુલીને કાજળ કાઢયું ત્યાંય; તેવું ડોશીવાણીએ આપ્યું કૃષ્ણ વસ્ત્ર કરમાંય. ૪૪ એવા અતી અપશુકન દેખી રાણી થયાં ઉદાશ; વળતિ સૌને આજ્ઞા આપી નાંખીને નિશ્વાસ. ૪૫ ॥ વલણ ॥ ઉત્તરાએ આશા તજીને જીવ્યાની ભરથારરે; દુર્ગા કહે પછી તે સજે અંગ વિશે શણગારરેરેરે. ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે દ્રોણ પર્વણી મહાભારથાંતર ગત ઉત્તરા સપ્ત જન્મ વર્ણનો નામ અષ્ટમો અધ્યાય. ॥ ૮ ॥

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વચંન, સુણો સત્યવાદી નૃપ તંન; ઉત્તરા રૂપે લક્ષમીના જેવી, નથી દમયંતી ઈંદ્રાણી એવી. ૧ ચુવા ચંદન કસ્તુરી જેહ, ચોળ્યું અંગ વીશે વળી તેહ; લેઈ કાંસકી હાથમાં શારી, કેશ ઓળ્યા ફુલેલ સમારી. ૨ ગુંથ્યો ચોટલો તેણીરે વાર, પુષ્પ મોતી પ-

શોભ્યાં અપાર; જોઈ દરપણમાં તતકાળ, સંથો સીંદુરે પુર્યો રસાળ. ૩ વેણી વાસુકી ગૌરસ્વરૂપ, તેવો અંબોડો વાળ્યો અનુપ; ચાક ચોઢીને દામણી બાંધિ તેમાં પાંહડીઓ ઘણી નાંખી ૪ ચોઢયો ચાંહલો તો ભાળ દેશ, વળી નેત્ર વીષે આંજી મેશ; ધનુષાકૃતી પાંપણ સાર, તેનો મોહરૂપી મચકાર, ૫ કાને ઝાલને ઝુમણું શોભે, લોલક લોળીઆંથી મન લોભે; અકોટીને કોરકવું જેહ, રત્ન ચુનીએ જડેલાં તે હ. ૬ નાશીકા કીર પક્ષથી સારી, તેમાં વાળી વેસરની ભારી; હડપચીમાં હીરો શોભે એવો, નીલ મણીને માણેક જેવો. ૭ ગળે ગળુબંધ મોતીના હાર, તુસી તનમનીયું નીરધાર; હીરા કંઠી દોરો જવમાળા, હાંસડી ચંપકળી વીશાળા. ૮ કાવળ હારને ચંદનહાર, પુષ્પ હાર શોભે છે અપાર; સ્તન વર્તુળાકાળ કહાવે, તેતો ચક્રવાકને લજાવે. ૯ પેહેરી કંચુકી રત્ન જડીત, તેમાં ભર્ત ભરયું છે વીચીત્ર; હસ્ત હસ્તીની સુંઢ પ્રમાણ, રક્તવર્ણ હથેળીઓ જાંણ. ૧૦ આંગળી અજ પુષ્પથી રૂડી, કરમાં કાંકણી ચંદન ચુડી; ગુજરીને ઘુઘરી વીરાજે, કડું દરશનીયું તેવું છાજે. ૧૧ છલ્લા વીંટીને વેઢ વિશાળ, તેવો મળકટાનો સારો તાળ; ઉદર પોરણી પત્ર સ્વરૂપ, નાભીતો જાણે અમ્રત કુપ. ૧૨ કટી પાતળી સીંહ પ્રમાણ, ઉરૂ કેળ સમી નિરવાંણ; ઘાઘરે ચોઢી કસબી કોર, તેવાં ચોટેરે ટાંગીઆં બોર. ૧૩ પેહેરયું અમર તેતો અમુલ્ય, ચીત્ર વિચીત્ર નક્ષત્ર તુલ્ય, ચર્ણે કલ્લાં ને સાંકળાં સાર, વીંછવા ફુલ અંગુઠી ચાર. ૧૪ તોડા નેપુર અણુવટ છાજે, તેમાં ઘુઘરીઓ ઘણી ગાજે; એવી રીતે ધરી શણગાર, બેઠી સાંઢણી ઉપર નાર. ૧૫ માતા પીતાને

લાગી પાય, થઇ ઉત્તરા ત્યાંથી વીદાય; કેહેછે રૈકાને ઉત્તરા વાંણુ, તું તો ભ્રાત મારો પરમાણુ. ૧૬ સાંઢ ઉતાવળી જો હંકાય, ત્યારે સ્વામીનો મેળાપ થાય; એવાં નારીનાં સુણી વચન, થયો ખુશી રબારીનો તન. ૧૭ સાંઢ ઉતાવળી હાંકી રાય, એક પલકે યોજન જાય; ત્યારે વિચારીયું જદુરાજ, થશે એકઠાં દંપતિ આજ. ૧૮ વળી અમ્રતની શીશી જેહ, સુદેષ્ણાની પાસે રહિ તેહ, ભુલી ઉત્તરા કરતાં વીખાદ, તેનો આવશે તેહને યાદ. ૧૯ એવું સમજીને તતકાળ, થયા મુષકરૂપે દયાળ; દોરી અમ્રત શીશીની જેહ, કાપી સત્વર જઇને તેહ. ૨૦ કાચ કડકા થઈ નીરધાર, ઢળ્યું અમ્રત હેઠળ સાર; કરયું તે સઘળું પોતે પાન, પછી પામી આ અંતર ધ્યાન, ૨૧ મધ્ય ભાગે ગઈ સાંઢ જ્યારે, આવ્યું ઉત્તરાને યાદ ત્યારે; તેણે સાંઢણી પાછી વળાવી. વેહેલી વેહેલી માતા પાસે આવી, ૨૨ કહ્યું શીશી આપો મારી માત, જેથી કંથ ના મરે સાક્ષાત; એવું સાંભળી વાકય રાંણી, આવ્યાં શીશી પાસે પ્રેમ આણી. ૨૩ ત્યારે કડકા દીઠા તેણેઠાર, તેથી રૂદન કીધું અપાર; વળતી સુદેષ્ણા કહે મારી બાર, શીશી ફુટી ગઇ આંણે કાળ. ૨૪ પછી રૈકાએ વાત વીચારી, ત્યાંથી સાંઢણી તો હલકારી, મધ્યો મધ્ય આવી તે નિદાંન, ત્યારે ભાલો થયા ભગવાન. ૨૫ પડયો સાંઢનો ઉપર પાય, તેથી સ્થંભીને ઉભી તદાય; એવું દેખી રબારીનો બાર, હેઠો ઉતરીઓ તતકાળ. ૨૬ તેણે તપાસીને જોયું ત્યાંય, ત્યારે ભાલો દિઠો પગમાંય; તેને તાણી કાઢયો વરી જ્યારે, ચાલી રૂધીરની ધારા ત્યારે. ૨૭ વરતી રાયકે ઉપાય કીધો, વસ્ત્ર ફાડી પાટો બાંધી દીધો;

થયો ત્યારપછી અસવાર, કરે ચીતમાં ચીંતા અપાર. ૨૮ વેગ ઓછો થયો સાંઢ કેરો, ધીમે ધીમે ચાલે ખાતી લેહેરો; ઘણું હાંકે છે રબારી બા'ળ, તોય વેગ ન થાય વીશાળ. ૨૯ રહિ એટલે એનો કથાય, હવે ઉઠયો અભીમન્યું રાય; જેનો યુદ્ધમાં પ્રોવાયો પ્રાણ, નથી પત્નિ તણું ઓળખાણ. ૩૦ ॥ વલણ ॥ અભીમન્યું વેહેલો ઉઠયો રજની રહી ઘડી ચારરે, દુર્ગા કહે પછી તે કરે નીત્ય કર્મ નીરધાર રેરેરે. ૩૧ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણપર્વણી ઉત્તરા શણગાર વર્ણન કૃતો નામ નવમો અધ્યાય. ૯

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદિ રાય; અભીમન્યુ તૈયાર થયો હવે તેનો કહું મહીમાય. ૧ નીત્યનીયમ પરવારી તેણે આપ્યાં દાન અપાર; ત્યાર પછી આભુષણ પહેરી કરમાં ગ્રહ્યાં હથીયાર. ૨ ધર્મ રાયને સુભદ્રા તો જુવે વહુની વાટ; તે વખતે તરણી ઉગ્યાથી થયો ઘણો ઉચાટ. ૩ કુંવરને જેમ તેમ સમજાવી વાર લગાડે માય; તોપણ બાળક કેહે છે મુખથી આપો મુને આજ્ઞાય. ૪ જોદ્ધા સર્વે વાટ જુવે છે હસવું મારૂં થાશે; કાલે કૌરવ નથી લડનારા લાજ પીતાની જાશે. ૫ એવામાં ગટારગચ્છે ત્યાં રથ કીધો તૈયાર; સારથી વેસે બનીયો પોતે હય જોડયા છે ચાર. ૬ ભીમસેન સેના લઇ આવ્યા ગદા ગ્રહી નીરવાણ; એટલે બાળક ઉઠયો પોતે પાતળીયો પ્રમાણ. ૭ તેતો પહેલો જઇને લાગ્યો યુધીષ્ટીરને પાય; ત્યારે તેણે આશીશ દીધી જા'ળવશે જદુરાય. ૮ તે સમે સુભદ્રા ત્યાંથી કું-

તા પાસે ગઇ, તેને મોહે રડતાં રડતાં વીનતી સર્વે કહી. ૯ એટલે ડોશી કહે છે વહુજી તજો તમે ચીંતાય; દીકરાને હું દોરો બાંધુ તેથી નવ્ય મરાય. ૧૦ એવામાં અભીમન્યુ આવ્યો કુંતા કેરી પાસ; તેતો કરજોડીને નમીયો આણીને ઉલ્લાસ. ૧૧ ડોશીએ પછી રાખડી બાંધી મંત્ર ભણી તે ઠાર; પંચદેવ જાળવજો સુતને દહાડામાં દશ વાર. ૧૨ કપાળે કાળીકાદેવી ઝંઘાએ જળધીશ. અંબાની આંખડીએ રક્ષા શ્રવણે શ્રી જુગદિશ. ૧૩ દાંતે દીનાનાથ રહોને રસનાએ રણછોડ; કંઠે તો કમળાના સ્વામી બાંહે તેત્રીસક્રોડ. ૧૪ કટી વિશે કેશવની રક્ષા આંગળીએ હનુંમાન; ચરણે ચતૃભુજ રહો ત્યમ નાકે નાગ નીદાન. ૧૫ બરડામાં બળદેવ વીરાજો ઉદરે ઉમીયાનાથ; પરમેષ્ટી પાછળ જાળવજો આગળ સુંદીર સાથ. ૧૬ બધી જગ્યાએ નરનારાયણ સાચવજો ભગવાન; શાતરૂનું નીકંદન થાજો દીકરાને મળજોમાન.૧૭ એવું કહીને ડોસીએ તો માથે મુકયો હાથ; ત્યારે ચીંતા કરવા લાગ્યા ચોદલોકના નાથ. ૧૮ તે પુંઠે રથમાંહી બેઠો અરજુન કેરો તન્ન; એટલે ભાગોળે આવીને ઉભા જુગજીવન્ન. ૧૯ બ્રાહ્મણ કેરૂં રૂપ ધરયું છે ભસ્મ લલાટે ચોળી; હાથ વિશે જેષ્ટીકા ઝાલી ખાંધે ભરવી ઝોળી, ૨૦ એવામાં અભીમન્યુ આવ્યો ત્યારે આવ્યા પાસ; વળતી તેને કહેવા લાગ્યા આણીને ઉલ્લાસ.૨૧ અરે ભાઇ મુજ મીત્રતણો તું મ્હાબળીઓ કુમાર; તે માટે આશીશ દેવા હું આવ્યો આણે ઠાર. ૨૨ દોરો આ કોણે બાંધ્યો છે તુજ હાથે સાક્ષાત; તેનું કારણ કેહેને મુજને સાચે સાચી વાત. ૨૩ એવું સાંભળી અભીમન્યુ કેહે રૂશીને લાગી પાય; માતા મારી કુંતા તેમણે બાંધી આ રક્ષાય,

૨૪ તે વખતે ત્રીકમે ખાધી જાણી જોઈ મુછાય; પહોંચાને આંગળીઓ કરડી કહેવા લાગ્યા રાય. ૨૫ તારે તાતે ત્રણ લોકનું ઈંડ બધુ ઢંઢોળ્યું; તેનું તો પુરૂષાર્થ સરવે પાણી માંહી બોળ્યું. ૨૬ કદાપી તું જીતીશ રણમાં ઘોર કરી સંગ્રામ; તો પણ તુજને જશ નહીં આવે થશે ડોશીનું નામ. ૨૭ એવું સાંભળી અભીમન્યુએ રક્ષા તોડી તર્ત; તેને મારગ માંહી નાંખી પ્રભુએ રાખી સર્ત. ૨૮ વળતી વીઠ્ઠલ ચાલ્યા ત્યાંથી ધીરે ધીરે સાર; ત્યારે ગટોરગચ્છે હાંકયો રથ આગળ નિરધાર. ૨૯ જાતાં જાતાં જગતપતીએ કળા અલૌકીક કીધી; પક્ષી રૂપે થઇને પેલી રક્ષા ત્યાંથી લીધી. ૩૦ ॥ વલણ ॥ એ રીતે રક્ષા કરી નીષ્ફળ પ્રભુએ ત્યાંયરે; દુર્ગા કહે પછી ઉત્તરા આવે મારગ માંયરેરે. ૩૧ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી અભીમન્યુ યુદ્ધે પ્રયાણ કૃતો નામ દશમો અધ્યાય.

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચંન, સુણો સતનાદી નૃપ તંન; રથ આગળ ચાલ્યો જે વાર, એવે ઉત્તરા આવી તે ઠાર. ૧ તેણે અભીમન્યુ જોયો જયારે, સ્તબ્ધ થઇ પામી મોહ ત્યારે; વાપ્યો મનમથ અંગની માંય; પછી પુછીયું રૈકાને ત્યાંય. ૨ અહ્યા રબારી સાંભર વાત, પેલો પુરૂષ હશે કોણ નાત; કીયા નગ્ર તણો એ રેહેનાર, વળી નામશું સુંદીર સાર. ૩ છબી ઇંદ્ર કર્તાછે સારી; એને પેર હશેકેવી નારી; ધન્ય તારૂણી એની કહેવાય, પુર્વે પુંજ્યા હશે શીવ રાય. ૪ સુણી રૈકા વધો તેણીવાર, એ તો તમારો પ્રાણ આધાર; એવામાં અભીમન્યુએ ત્યાંય, દીઠી ઉત્તરા

મારગ માંય. ૫ ત્યારે પુછી ગટોરગચ્છને વાત; ભાઇ કહોની આ પત્નિ સાક્ષાત; નથી દીઠી મેં તો આવી નાર, નીશ્ચેરંભા તણો અવતાર. ૬ હાવી કામની જો હોત મારે, તો તો આવત નહીં આ વારે; પુન્ય પુર્વનું હોય અપાર, તેને ઘેર શોભે આવી નાર. ૭ એનો સ્વામી હશે કોઇ દેવ, બ્રહ્મા વીષ્ણુ કે શંકર એવ, સુણી અભીમન્યુનાં વચન, હશી બોલ્યો હેડંબાનો તંન. ૮ ભાઇ એનોછે તમારી નાર, આવ્યો રાયકો તેડી આવાર: તેણે સમે કુંવરે પ્રકાશ, નાંખ્યો કૃષ્ણ ઉપર નિશ્વાસ. ૯ માંમા જાજો સત્યાનાશ તારૂં, ઘણું કાળજું હાકેછે મારૂં, મુને લગ્ન સમે સમજાવ્યો, તેમ પાટો બાંધી પરણાવ્યો. ૧૦ હાવે જીવાડે જો જગદીશ, તોતો છેદુ પ્રથમ તારૂં શીશ; જાદવ સર્વને સંગ્રામે હરૂં, દ્વારકાં નગ્ર ઉજડ કરૂં. ૧૧ એવે આવી ત્યાં ઉત્તરા નાર, લાગ ઝાલી ઉભી નીરધાર; તેણે સમે ગટોરગચ્છ બાળ; વાળી વાયુ કુંવર વીકરાળ. ૧૨ ગયા છેટા વીચારીને મંન. જેથી ગ્લાનિ પામે નહીં તંન; પછી બોલી ત્યાં ઉત્તરા નારી, સ્વામી વાત સુણો એક મારી. ૧૩ તમે પાતલીઆ ગીયુ મારા, તમ યોગ્ય નથી હું તો દારા; હાથ ઝાલ્યા પછી આજ મળીયાં, દુઃખ અંતરનાં સો ટળીયાં. ૧૪ હાવે તો પ્રીતી સંપુર્ણ થાવા, નહીં દેઉ તમોનેજ જાવા; નારીને નાથ એ મોટું ધંન, વંશ વધારેને આપે અંન. ૧૫ ભાઇ બાપ અને બેન માડી; ઘણું રીઝેતો પેહેરાવે સાડી; સ્વામી વિનાનો સુનો સંસાર; માટે પાછા વળો ભરથાર. ૧૬ સુણી બોલ્યો અભીમન્યુ રાય, હવે નારી એ વાત ન થાય; એક ઘડી આવ્યાં હોત વહેલાં, મારા નીકળતાં ગાળી પેહેલાં.

૧૭ તોતો આવત નહીં આ ઠામ, ભોગ ભોગવત અભી-રામ; હાવે પાછો વળું જો હું નારી, ત્યારે લાજે જનું નીજ મારી. ૧૮ મારા પીતા તણું બુડે નામ, કરે વેરવી નીંદા તમામ; તારી સૈયરો તુંને ભણાવે, કંથ કાયર એવું સુણાવે. ૧૯ માટે પાછો વળું નહીં નાર, જીતુ કૌરવને આણીવાર; રાખું શાંતનું કુળનો લાજ, પછી ભોગાવીશું સુખે રાજ. ૨૦ ॥ વલણ ॥ ત્યારે કરજોડી કહે સ્વામીને અબળાયરે, દુર્ગા કેહે શ્રોતા સુણો તેનો કહું મહીમાયરેરેરે. ૨૧ ઈતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગતં દ્રોણ પર્વણી દંપતિ સમાગમ વર્ણનો નામ એકાદશો અધ્યાય.

કડવું ૧૨ મું.

॥ રાગ પુરજીઓ ॥ દેશી વેરાડી ॥ તમે ચાલોતો કાહુ મારા પ્રાણરે; હરે કે રથડો ખેડાતો ધર્મરાયની આંણરે; નાની નણદીના વીરા, ટેક. પારથ પીતા નથી તમ પાસે નથી હરજીવન માંમા; દ્રોણ ગુરૂને કોઈ નવ જીતે જાવું છે તેની સામારે; નાની. ૧ વૈરાટ મારો પીતા કાવે સુદેષ્ણા મોરી માત; નજરે મેં તો આજ નીરખ્યા પરણ્યા પછીથી મારા નાથરે; નાની નણદી.૨ રાજ હંશ મેં તમને જાણ્યા મુળ થકી મહારાજ; આવા નમેશ જાણું તો પ્રાણ કરત મારો તાજરે; નાની નણદી. ૩ કંકુવરણો દેહ કંથજી મારે તેમાં કયમ ખાશો; સાસુ તમારી ત્યાં નહીં પોહોકે બાણને અણીએ વીંધાશોરે; નાનિ નણદી; ૪ સોળ કળાના સુરજ મારા દાસી હું તો તમારી; જેવું હસ્તીનાપુર બેસણું તેવી અર્ધાંગના હું નારીરે; નાની નણદી. ૫ કુપરા કૌરવ તાકાયા જેમ તેતર પ-

રે આજ; તેતો તમને મારશેરે કરશે આ વેળા કુડુ કાજરે; નાની નણદી. ૬ અરજુન સરખો સસરો મારો સુભદ્રા જેવી સાસુ; મોહન જેવા મામા સમરા તો પણ લેલાટ માંહી આંસુરે; નાની નણદી. ૭ ॥ હવે અભીમન્યું કહે છે ॥ ગોરીમારિ છોડી દ્યો કેકાણ કેરી વાગરે, હરેક મારા રથને જવાનો મેલો માગરે; કુવરી વૈરાટનીરે. ટેક. પ્યારી મારી પ્રાંણ સ્નેહી શું કરવાને રોઉં; કાકા મામા ત્યાં શું કરે જાત તણું બળ જોવું રે; કુંવરી વૈરાટનીરે. ૮ શાંને કાજે રોકી રાખો હાવે રહ્યું કેમ જાય; જુદ્ધેથી જો પાછો વળું તો માંસ શિયાળ ન વ ખાયરે; કુંવરી વૈઇરાટનીરે. ૯ આવું રૂપ મેં નોંતુ જાણ્યું સાંભળ મારી નાર; જો કદી કાલે આવ્યાં હોતતો આવત નહીં આણે હારરે; કુંવરી વૈરાટનીરે. ૧૦ રણમાં હરી જીતાડશે રાખો મોટી હામ; દ્રોણ કર્ણને ઠેર મારૂતો અભીમન્યુ ખરૂ નામરે; કુંવરી વૈરાટનીરે. ૧૧ એકવાર જો મુજને લાવે જુદ્ધ થકી જુગદીશ; તોતો જાદવ સર્વે મારૂ છેદુ માંમા કેરૂ શીશરે. કુંવરી૦ ૧૨ અમર નથી કોઇ જગત માં લક્ષ્મી આવે ને જાય; તે માટે ડરવું નહીં જેથી અપકીર્તિ ના થાયરે. કુંવરી૦ ૧૩ લખ્યા પ્રમાણે થાશે નારી મૃત્યુ જીતને હાર; જીવીશું તો કાલે મળીશું નિકર પેલે અવતારરે. કુંવરી૦ ૧૪ ॥ દોહરો ॥ નારીએ નિસ્ચે કર્યો પાછો નહીં વળે નાથ; તે માટે આક્રંદ કરી, બોલી તેની સાથ. ૧૫ ॥ રાગ મારૂ ॥ અરે નાથ સુણો તમે વાત, મુને મારીને જાઓ સાક્ષાત; કોને વિશ્વાસે સોંપી કૃપાળ, ચાલ્યા યુદ્ધ વિશે આણે કાળ. ૧૬ મારા સામું જોઇ ચાલો ઘેર, સુખ ભોગવો આનંદભેર; તમારે સાટે હું તો રાજ્ય, કરૂં યુદ્ધ પ્રીતી

આણિ મન્ન. ૧૮ જુઓ જોબન છે ભરપુર, કેમ મેલી ચાલ્યા પંથ દુર; ચાલો અપાવું તાતનું રાજ, શીદ ચાલ્યા ખોવા જીવ આજ. ૧૮ નથી લોપ્યો મેં તો કદી ધર્મ, ક્રીયા જન્મતણું નડ્યું કર્મ; તેવો વહેતિ નીરૂ વળી પાય, નથી દીધો કોઈ દહાડો રાય. ૧૮ નથી અડકાડ્યું પાપમાં અંગ, તેમ વીહીવા નથી કર્યો ભંગ; સતી સંતને શ્રદ્ધાળુ જેહ, તેને દુભ્યાં નથી તોડી સ્નેહ. ૨૦ વળી અગ્ની મુકી અભીરામ, નથી બાળ્યું કદી ઘર ગામ; વેદશાસ્ત્રને બ્રાહ્મણ ગાય, તેને નીંદ્યાં નથીજ જરાય. ૨૧ માટે વીચારીને મારા નાથ ઝાલો આ વખતે મારો હાથ; આપો આધાર પ્રાણજીવન્ન, ઝાઝું શું કહું મુખે વચન્ન ૨૨ સર્વે વાતના જાણ છો કંથ, આતો ચાલીઆ વીકટ પંથ; એવાં સુણી પ્રીયાનાં વચન્ન, મોહ પામ્યો અરજુનનો તન્ન. ૨૩ કામદ્રષ્ટીએ જોયુ તે ઠાર, તેથી ગર્ભ રહયો નીરધાર; કહેછે કેટલા અજ્ઞાની જન્ન, કર્યો વિહાર તેણે રાજન્ન, એ તો કલ્પીત છે જુઠી વાત, નથી કોઇ ઠેકાણે સાક્ષાત; વંશ પાંડવનો રહેવા સારૂ, કૃપા કીધી શ્રી વિઠલે વારૂ. ૨૫ દ્રષ્ટી ગર્ભની સત્ય કથાય, તેમાં ફેર નથીજ જરાય; દેવાંશી ધારે મનમાં જેહ, થાય તતક્ષણ નીશ્ચય તેહ. ૨૬ હાવે વૈરાટ રાજકુમારી, ત્યાંથી મુકામ માંહી પધારી; ત્યારે ભીમને ગટોરગચ્છ, આવ્યા તે ઠેકાણે થઇ સ્વસ્થ. ૨૭ હાંકયો રથ પછી નીરધાર, વાયુ વેગે તજીને વિચાર; એક પલક માંહી પ્રકાશ, આવ્યો અભીમન્યુ કોઠા પાસ. ૨૮ જેના તેજ તણો નહીં પાર, જાણે બીજો કશ્યપ કુમાર; કાન્તીમાં કમળાવર જેવો, શસ્ત્રધારીમાં રાઘવ તેવો; ક્રુદ્ધ સ્વભાવે તો સમુદ્ર નીદાન, ગતી વીશે જાણે હનુમાન;

બુદ્ધિમાં બળીરાજાને તુલ્ય, ગુણ વીશે મણીજ અમુલ્ય. ૩૦ ક્રોધમાંહી જાણે બીજો કાળ, કૃપા વિશે નીશ્ચે પશુપાળ; પરાક્રમે બીજો શડાનન્ન શીતળતાએ શશી પરજન્ય. ૩૧ એવો જોઇ અરજુનનો બાળ, કંપ્યા કૌરવ સૌ તતકાળ. નીચેથી ઉંચુ નવ જોવાય, જેમ સુર્યે શશી ઝાંખો થાય. ૩૨ ॥ વલણ ॥ અભીમન્યુએ તે સમે કીધો ત્યાં ટંકારરે, દુર્યો કહે ત્યારે વધા ભારદ્વાજ કુમારરેરેરે. ૩૩ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી અભીમન્યુકોઠાસમીપેઆગતો નામ દ્વાદશો અધ્યાય.

કડવું ૧૩ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વચંન, સુણો સત્યવાદી નૃપ તંન; પેહેલે કોઠે રહ્યા ગુરૂદેવ, જેથી ઈંદ્ર હારે તતખેવ. ૧ ઓઘ વિદ્યાનો એતો કહેવાય, જાણે લક્ષણ સર્વે કળાય; તેણે સુણ્યો કુંવરનો ટંકાર, ત્યારે કેહેવા લાગ્યા નીરધાર. ૨ અલ્યા સાંભળ અરજુન બાળ, આજ નીસ્ચે આવ્યો તારો કાળ; સામો આવ્યો માટે નહીં ચુકુ, પાછો જાઉં તો જીવતો મુકુ. ૩ સુણિ એવાં ગુરૂનાં વચંન, બોલ્યો સુભદ્રા કેરોજ તંન; અહો બ્રાહ્મણ સાંભળો વાત, તમે પુજ્ય કહેવાઓ સાક્ષાત, ભીક્ષા માગી કરો ષટ કર્મ; શસ્ત્ર ઝાલ્યું એ તો નહીં ધર્મ; વીર રસની વાત ન જાણો, મીથ્યા શીદ વીંઢાળો છો બાણો. ૫ તેણે સમે બોલ્યા ગુરૂ વાણ, આમાં ખોડ શી અમને અજાણ, બ્યંઢળ પુત્ર એ લાંછન તારૂ, એથી આયુદ્ધ ઝાલવું સારૂં. ૬ મુકય બાણ હવે તું આ કાળ, પછી લેઉં હું તારી સંભાળ; અભીમન્યુ કેહે એમ ન થાય, ગુરૂ માટે કરો પેહેલો ઘાય. ૭ પછી પ્રેમ કું

તો મન લાવું, બાણરૂપી કુસુમ ચઢાવું; ત્યારે બ્રાહ્મણે મુકયુ નારાચ, સર્વે સેન્યાને કીધી અવાચ. ૮ એવું જોઇ કુંવરે તે ઠાર, મુકયું અગનાસ્ત્ર કોપી અપાર; તેના સામુ ગુરૂએ તે કાળ; મુકયુ મેઘાસ્ત્ર બાણ વીશાળ. ૯ ત્યારે વાતાસ્ત્ર મુકીયું વીર,અતી રાખી હૈયા વિશે ધીર; એમ અસ્ત્રવિદ્યાએ સમાન, બેઉ ઉતરીયા બળવાન. ૧૦ તેણે સમે કુંવરે વીચાર્યું, આજ બ્રાહ્મણને ઠેર મારૂં; એવું ધારી છોડયું રૂદ્ર બાણ, પ્રલયકાળના જેવુંજ જાણ. ૧૧ ચાલ્યું ધુધવતું તે પ્રચંડ, જાણે ઉજાડશે નવ ખંડ; તેને દેખી ગુરૂએ તે ઠાર, મુકયું વૈષ્ણવાસ્ત્ર નીરધાર. ૧૨ કાપ્યુ તે થકી રૂદ્રાસ્ત્ર ભારી, પછી કુંવરની ફોજ મારી; કઇક યોદ્ધાનાં છેદ્યાં શીશ, વળી હાથ પગ તેણે દીશ. ૧૩ કોઇનાં રદય પેટ ચીરાય, ચાલે શોણીત કેરી પ્રભાય; ગદા ગુર્જને ગોળી વછુટે, તેથી બખ્તર પાખર તુટે. ૧૪ વળતી કોપ્યા ઘણું દ્વીજરાય; કરી કુંવરને મુરછાય; એવું આચર્ણ દેખીને ત્યાંય, પડયો ભીમ ગુરૂ સેના માંય. ૧૫ મારે જોર કરીને ગદાય, એકે ફેરે સો યોદ્ધા હણાય; ઘાલી બગલમાં દાબી નાંખે, ત્રાસ દેખાડે છે મોટી આંખે. ૧૬ ચર્ણ ઝાલીને ચીરી ઉછાળે, તેમ હડ ફેટથી ઘાણ વાળે; એવો અન્યાય વિપ્રે નવ સાંખ્યો, ભીમને બાણે ચઢાવી નાંખ્યો; ૧૭ પડયો જોજન ઉપર તેહ, તેથી ભંગ થયો વળી દેહ; ત્યારે હેડંબાતણો કુમાર, તેણે ગર્જના કરી અપાર. ૧૮ જેનું રાક્ષી માયાનું જોર, કર્યું કોઠામાં અંધારૂં ઘોર; પછી આકાશથી નીરવાણ, નાંખવા માંડયા મોટા પાષાણ. ૧૯ વળી રથ ગુરૂ તણો જેહ, લેઇ આકાશમાં ઉડયો તેહ; ઝાઝી વખત તેને ભમાવી, મેલ્યો પડ-

તો સેન્યાંમાં આવી. ૨૦ તેથી વાગ્યું ગુરૂને અપાર, રથ સું ણું થયો નીરધાર; તેણે સમે મુનીએ પ્રકાશ, બાણ મુકી ક-રી માયા નાશ. ૨૧ વળતી બેઠા વજ્રાસન વાળી, લેઇ હા થમાં કમાન કાળી; કર્યાં પલાંઠી મુળાં ત્યાંય, તેતો ઉતર્યા પાતાળ માંય. ૨૨ એવામાં સવ્યસાચી કુમાર, થયો મુર્છા થકી હુંશીયાર; તેણે યુદ્ધ કરયું અતી ઘોર, હણ્યું બ્રાહ્મણનું સૌ જોર. ૨૩ વજ્ર પલાંઠી વાળીતી જેહ, ઉખેડી નાંખી કું-વરે તેહ; પછી બાણને અગ્રે ચઢાવી, નાંખ્યા ગુરૂને બા-રણે લાવી. ૨૪ થયો તે સમે જયજયકાર, જીત્યો સુભદ્રા કે-રો કુમાર; વળતો પેઠો કોઠામાંહી બાળ, ત્યારે યોદ્ધા ના-ઠા તતકાળ. ૨૫ ભીમસેન પછાં તેણે ઠામ, કીધો ચુરણ કો-ઠો તમામ; હતા સેશ યોદ્ધા કંઇ જેહ; તેને સંહારીઆ પ્રુષ્ટ દેહ. ૨૭ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી તે પરવર્યો બીજે કોઠે વી-રરે; દુર્ગા કહે ત્યાં તો રહ્યા કૃપાચાર્ય રણધિરરેરેરે. ૨૭ ॥ ઇ-તિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાં-તર ગત દ્રોણપર્વણી પ્રથમ કોઠે અભિમન્યુ વિજીતો નામ ત્ર-યોદશો અધ્યાયઃ ॥ ૧૩ ॥

કડવું ૧૪ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજયરાય; કૃપાચાર્યને કેહે છે વળતી અભીમન્યુ મહા-કાય. ૧ અહો ગોરજી ધન્ય તમોને કૃપા કરી વીશાળ; આ-જે દીવસે લેવા આવ્યા શીસ્યતણી સંભાળ. ૨ વૃધ થયા પણ જ્ઞાન નથી એ રીતે મુંજને ભાસ્યું; પક્ષપાત કરી વ-ઢવા આવ્યા અરે વીચારો આશું. ૩ પ્રાણ વીના કાયા ન-વ શોભે નાથ વીનાની નાર; તેમ દયા વીણ દાન વ્યર્થ છે કીધા

વિના આચાર. ૪ ભાવ વિના ભક્તિ ખોટી છે પુન્ય વીના જર જેમ; તેવીરીતે લોભ મટયા વિણ નીષ્ફળ રાખવું નેમ. ૫ પ્રેમ વીના ભોજન જેવું વળી વીનય વિના વિદ્વાન; તેમાં કંઇ મીઠાશ નહીં જેમ કંઠ વીનાનું ગાન. ૬ તેવી રીતે તમે ગોરજી જાણો સૌ વિદ્યાય; પણ ઉપરાણે વઢવા આવ્યા એતો મુરખતાય. ૭ ઝાઝુ કહેતાં શર્મ આવે છે કયમ જે હું તો બાળ; તે માટે આચાર્ય માયરા બાણ મુકો આ કાળ. ૮ એવું સાંભળી ગોર બોલીયા સુતને કહે સાક્ષાત; અરે ભઇ તું સાચી કહુ છું ન્યાય પ્રમાણે વાત. ૯ પણ જબરાને આધીન રેહે સઉ સમજુને અજ્ઞાન; જેવા રવીથી તારા સર્વે ઢંકાએ નીદ્દાન. ૧૦ તુજ પીતાને કાકા તેણે વનમાં કીધો વાસ; તેવી રીતે કીંકર થઇને વશીયા ગુપ્ત પ્રકાશ. ૧૧ અમે રહ્યા દુર્યોધન પાસે તેતો આજ નડે છે; એનું અન્ન ખઇએ તે માટે આવવું અહીં પડેછે. ૧૨ તોપણ હું લડનારો નથી નીર્ભયથી તું રેહેજે; એક બાણ મારીને મુજને છેટો નાંખી દેજે. ૧૩ એમ કહીને ગોરે મુકયું અર્ધચંદ્ર રાજન; તેણે કરીને અભીમન્યુનો મુગટ કર્યો છેદન્ન. ૧૪ તે વેળા બાળકે આણી મનમાં ઝાઝી રીશ; કૃપાચાર્યના સારથી કેરૂ છેદિ નાંખ્યું શીશ. ૧૫ એવું જોઇ કાળાંતક કોપ્યો દુર્યોધનનો મીત્ર; શંકરનો શીર હાથ તેહને વીદ્યા વીચીત્ર. ૧૬ કાયામાંથી રક્ત નીકળે કોટીરૂપે બની જાય; જેમ જેમ માર પડે વપુ ઉપર ત્યમ ત્યમ વૃદ્ધિ થાય. ૧૭ તેના સાંમો લડવા બાઝ્યો વાયુતણો કુમાર, એક એકને કુદીને મારે ઘોર ગદા તે ઠાર. ૧૮ લડતાં લડતાં કાળાંતકને વાગ્યું અતીશય જ્યારે; તેથી શોણીત કેરી ધારા વેહેવા લાગી ત્યા

રે. ૧૯ રક્તબીંદુ પૃથ્વીમાં પડીયા તેટલા રાક્ષસ થયા; તે
વેં ગદાઓ ઝાલી લડવા તૈયાર થયા. ૨૦ એકે કાળે લક્ષ
ગદાઓ વાગે ભીમને અંગ; એટલે તે ગભરાવા લાગ્યો ગા
ત્ર થયાં છે ભંગ. ૨૧ એવું દેખી અભીમન્યુએ કીધો મ
ન્ન વીચાર; વળતિ ભાથામાંથી કાઢયું વૈષ્ણવાસ્ત્ર નીરધાર.
૨૨ તેને મંત્ર ભણીને મુકયું આણી ઝાઝો કોપ; કાળાંતકનું
મુસ્તક છેદ્યુ માયા કીધી લોપ. ૨૨ ત્યાર પછી સંગ્રામ કરી
ને સૌને પમાડયા હાર;તેવી રીતે કૃપાચાર્યને નાંખ્યા કોઠા બ
હાર. ૨૪ તે સમે વાજીંત્ર વાગીયાં જીતતણાં રાજન્ન; વ-
ળતી ત્રીજે કોઠે આવ્યો અરજુન કેરો તન્ન. ૨૫ ॥ વલણુ ॥
તે કોઠો ત્રાંબાતણો શોભાનો નહીં પારરે, દુર્ગા કહે ત્યાંતો
રહ્યો સુર્યતણો કુમારરેરેરે. ૨૬ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી
દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણપર્વણી અભી
મન્યુ દ્વીતીય કોઠે વીજીતોનામ ચતુર્દશો અધ્યાય. ॥ ૧૪ ॥

કડવું ૧૫ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશંપાય વચંન, સુણો સત
વાદી નૃપ તંન; ત્રીજે કોઠે રહ્યો રાજા કર્ણ જેનું દાનમાં રૂ-
ડું આચરણ. ૧ તેને કુવર બે અભીરામ, વ્રક્ષકેતુ ચંદ્રકેતુ ના
મ; તેતો આવ્યા છે યુદ્ધમાં સાર, ધરી હાથ વીશે હથીઆર.
૨ હવે ચંદ્રકેતુ નાનો જેહ, ઉભો અભીમન્યુ સામો તેહ; પ-
છી હાસ્ય કરી તેણે ઠાર, કહેવા લાગ્યો પોતે નીરધાર. ૩
અલ્યા પારથ પુત્ર અહંકારિ, આજ લેઉં હું ઇજત તારી;
સુણી બોલ્યો અભીમન્યુ વાણ; આજ નિશ્ચે જશે તારો પ્રા-
ણ. ૪ એવું કહીને ચઢાવ્યું ચાપ; જેની વિદ્યાનો ઝાઝોપ્રતાપ;
ચંદ્રકેતુને સુભદ્રા બાળ, બેઉ વીર વઢે વિકરાળ. ૫ એવો

ઉભય છે કાળાભાથી, જાણે ઇંદ્રના ઘરના હાથી; તેવા યુદ્ધની માંય હઠીલા, બાંણ વ્રષ્ટી કરી ખુબ ખીલ્યા. ૬ અશ્વ અભીમન્યુ કેરા જેહ, માર્યા ચંદ્રકેતુએજ તેહ; ગટોરગચ્છીને વીંધ્યા શત બાણે, ધ્વજા છત્ર છેદયું તે ટેકાણે. ૭ વ્રષ્ટી તુલ્ય મુકયાં લક્ષ બાણ, તેથી યોદ્ધા કરે ગુમરાણ; એવું જોઇને આશ્ચર્ય સાર, કોપ્યો અર્જુન કેરો કુંમાર. ૮ છેદી નીમીશમાં શર જાળ, કર્યો પ્રકાશ ત્યાં તતકાળ; પછી કાળાસ્ત્ર બાણ ચઢાવ્યું, ત્રણ લોકનું ઇંડ ડોલાવ્યું. ૯ તેને મુકયું અતી આણી રીસ, છેદયું ચંદ્રકેતુ તણું શીશ; તેણે સમે થયો હાહાકાર, ધરૂજી આખી ધરા નીરધાર. ૧૦ વળતી કર્ણનો પાટવી તંન. વ્રશકેતુ મહા બળવંન; તેણે કીધો પછીથી સંગ્રામ, ઘણા યોદ્ધા માર્યા રાખી હામ. ૧૧ ગટોરગચ્છીને પારથ તંન, તેનાં વીંધ્યાં છાતી ને વદંન; ત્યારે સુભદ્રા કેરે કુમારે, અર્ધચંદ્ર મુકયું તેણીવારે. ૧૨ તેથી મુર્છા પાણી તતકાળ, પડયો હેઠો કર્ણનો બાળ; તેણે સમે રવી સુત ત્યાંય, થયો શોકાતુર દીલ માંય. ૧૩ પછી સ્વસ્થ થઇ તેણે ઠાર, કર્યો કોડંડ કેરો ટંકાર; તેનો સ્વર્ગ સુધી ગયો નાદ, સળકયો શેષ તજીને પ્રમાદ. ૧૪ ॥ દોહરો ॥ પુત્ર શોકથી કર્ણનાં, નેત્ર થયાં છે લાલ; તેતો વળતી કોપીઓ, જાણે જેવો કાળ. ૧૫ ॥ રાગ સામેરી ॥ અભીમન્યુને કહેવા લાગ્યો તરણી સુત મહાકાય; અલ્યા ઉભો રેહે બાળક તુજને કરૂં હવે શીક્ષાય. ૧ એવું કહીને બાણ ચઢાવ્યું રીસે રાતોચોળ; પાંડવની સેન્યાને મારી વાળી દીધો રોળ. ૨ તેવી રીતે વાયુ સુતને હેડંબા કુમાર તેને દશ દશ બાણ મારીયાં છાતીમાં નિરધાર. ૩ તે વેળા સુભદ્રા સુતને શર કીધો સંધાણ, વળતી કહે દાસીના દીકરા

હેઉ તારો પ્રાંણ. ૪ ત્યાર પછી તે સાયક મુકયું રીસ ઘણેરી વ્યાપી; તેને આવતું દેખી કર્ણે તર્તજ નાંખ્યુ કાપી. ૫ બે જણના સંગ્રામ થકી ત્યાં વર્ત્યો હાહાકાર; ગગનેથી નક્ષત્ર ટુટીઆં પૃથ્વી કંપી સાર. ૬ તે કાળે અભીમન્યુએ તો હૈવત ઝાઝું હાખ્યું; સુર્ય કુંવરના સારથી કેરૂ મુસ્તક છેદી નાંખ્યું. ૭ રથ અનોપમ ભાગી નાંખ્યો ઘોડા માર્યા ચાર; ત્યારે બીજા રથમાં બેઠો તરણીનો કુંમાર. ૮ વળતી ક્રોધ કરીને વીંધ્યું અભીમન્યુંનું ભાળ; કવચ હતું તે તોડી નાખ્યું વજ્ર જેવું વિક્રાળ. ૯ ચારણિ જેવિ છાતી કીધી નીકળી શોણિતધાર; એટલે અરજુન કેરો દીકરો કોપ્યો અપરંમપાર. ૧૦ ધનુષ મંડળાકાર કરીને બાણુ ચઢાવી દિધું; તેમાં સર્વે વાયુ કેરૂ 'આવાહન તો કીધું. ૧૧ તે બાંણે ત્રીજા કોઠામાં રંગજ ઝાઝો રાખ્યો, સુર્ય કુંવરને ઉછાળીને બારણે નાંખી દીધો. ૧૨ તે વેળા સૌ યોદ્ધા નાઠા ત્રાસ પામીને મંન; ત્યારે કોઠા માંહી પેઠો અરજુન કેરો તન્ન. ૧૩ એવી રીતે ત્રીજે કોઠે જય પામ્યો કુંમાર; તે માટે શ્રોતાજન બોલો જયજય સરજનહાર. ૧૪ ॥ વલણ ॥ ચોથે કોઠે ચાલીઓ વળતી પારથ બાળરે; દુરગો કહે ત્યાંતો રહ્યા દ્રોણ પુત્ર વીકાળરેરેરે. ૧૫ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી અભીમન્યુના ત્રતીય કોઠો જયકૃતો નામ પંચાદશો અધ્યાય.

કડવું ૧૬ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદિ રાય; ત્યાર પછી ત્યાં શું નીપજ્યું તેનો કહું મહીમાય. ૧ ચોથે કોઠે શસ્ત્ર ગ્રહીને ઉભા ગુરૂનો બાળ, તે-

તો સૌ વિધાએ પુરા બુદ્ધિ બળ વીશાળ. ૨ તેને દેખી અ ભીમન્યુતો કેહેવા લાગ્યો વાત; અરે વીપ્ર શું ફરવા આ વ્યા યુદ્ધ વીશે સાક્ષાત. ૩ પાઠ પુજાને સંધ્યા કરવી ત્રીકાળમાં હમેશ; તેને મુકી ન ઘટે આવો દ્વીજને ધરવો વેશ. ૪ એવું સાંભળી અશ્વત્થામા બોલ્યા તેણે ઠાર; અલ્યા કુંવર તું સાંભળ હવે ઉત્તર આણીવાર. ૫ જેનામાં પુરૂષાર્થ હોયે તે ઝાલે આયુદ્ધ; નથી એકલું તમને લખી ખાપ્યું લડવાનું વીશુદ્ધ. ૬ એવું કહી અશ્વત્થામાએ કીધો ત્યાં ટંકાર; તે વેળાએ પૃથ્વી કંપી શુર ત્રાસા નિરધાર. ૭ એટલે અરજુન કેરા સુતનાં નેત્ર થયાં ખુબ લાલ; તેણે પણ ટંકાર કરીને બાણ મુકયું તતકાળ. ૮ તેવો તે શર ચાલ્યો ત્યાંથી ત્વરાથકી નીરવાણ; શોભા તેની શી કહું જાણે ઉધડી અગ્ની ખાંણ. ૯ તેને આવતો દેખી વીપ્રે શકિત મુકી એક; તેણે જઇ બાળકનું સાયક છેદી નાંખ્યું છેક. ૧૦ ત્યાર પછી અભીમન્યુ કોપ્યો અરજુનનો કુંમાર; જાણે પૃથ્વી પ્રલે કરવા સુર્ય તપ્યો નીરધાર. ૧૧ ગુરૂ સુતની સેના સંહારી હેલ્લામાં રાજંન; તેથી સર્વે નાસવા લાગ્યા ક્ષત્રી કેરા તંન. ૧૨ કેટલાકનાં મુસ્તક છેદાયાં નાક કપાયાં નેટ; વળી કેટલાનાં બાંણ વાગીને વઢતાં ફુડયાં પેટ. ૧૩ નેત્ર ફુટેને નાડી તુટે નીકળે શોણીતધાર; તેવી રીતે હસ્ત પાદપણ છેદાયે અપાર. ૧૪ દારૂણ યુદ્ધ થયું તે કાળે પૃથ્વી ચઢી છે ચાક; આખા કોઠા માંહી વાગી અભીમન્યુની હાક. ૧૫ એવો અનર્થ જોઇને કોપ્યા વિપ્ર તણા કુમાર; પાંડવ કેરા યોદ્ધાનો કરવા માંડયો સંહાર. ૧૬ વળી મનમાં વિચારી તે મણે કીધી એક ફળાય; નાગ પાસનો બાંણ મુકીને બાંધી

સૌ શેનાય. ૧૭ એવું દેખી અભીમન્યુએ ક્રોધે મન વિચા
ર; વળતી ભાથામાંથી કાઢયું ગરૂડાસ્ત્ર નીરધાર. ૧૮ તેને
મંત્ર ભણી મુકયું કે આવ્યો વીનતા તંન; તેથી સર્વે નાગ
પળાયા છુટયું સૌ બંધન. ૧૯ ત્યાર પછી વાતાસ્ત્ર મુકીને ગા
જ્યો પારથ બાળ; અશ્વત્થામાને ઉરાડયા આકાશે તતકા-
ળ. ૨૦ તેતો પહોર વખતે પડીયા કોઠા કેરી બાહાર; એટ
લે ત્યાંથી આગળ ચાલ્યો અરજુનનો કુમાર. ૨૧ દોહરો
પાંચમે કોઠે આવીઓ અભીમન્યુ મહાકાય; દુર્ગા કહે પછી
શું થયું તેનો કહું મહિમાય. ૨૨ રાગ ચાલતો વૈશમપાય-
ન મુનીવર કેહેતું સુણ જન્મેજયરાય; પાંચમો કોઠો શ્રવણે
સુણતાં પ્રાશ્ચિત સર્વે જાય. ૨૩ દુર્યોધનનો પુત્ર રહયો ત્યાં લ
ક્ષમણો બળવાંન; તેતો સૌ લક્ષણે પુરો યુદ્ધમાં સીંહ સમાન.
૨૪ રૂપ વીશે રંગીલો તેવો જોબન બાળે વેશ આખો દી-
ન સંગ્રામ કરે પણ હાર ન પામે લેશ. ૨૫ છબી ફાંકડી મુ
છ વાંકડી શુરાનો સરદાર; કંઠ વિશે ઘાલ્યા છે સુંદર મણી
મોતિના હાર. તેતો અભીમન્યુંને દેખી બોલ્યો તર્ત વ-
ચંન; આજ તને રણમાં સંહારૂ નીશ્ચે બ્યંદળ તંન. ૨૭ એ
વું સાંભળી અભીમન્યું કેહે લક્ષમણાને ત્યાંય; તારી પેઠે
શુરા હોય તે બોલે નહીં રણમાંય. ૨૮ હાર જીતને જીવ-
વું મરવું તેતો દૈવને હાથ; તેની શી આગળથી કરવી ગર્વ
આણીને વાત. ૨૯ એવું કહી અભીમન્યુએ તો કર્યો ધનુષ
ટંકાર; લક્ષમણા પર મુંકવા માંડયા સાયક તીવ્ર અપાર. ૩૦
તે સમે કૌરવનો દીકરો દૈવત ઝાઝું દાખે; અભીમન્યુંનાં બા
ણ આવતાં સર્વે કાપી નાંખે. ૩૧ સોળલાખ યોદ્ધા ત્યાં ઢુ
ક્યા એકે ફાળે રાય; તેતો સૌ અરજુન સુત ઉપર કરવા લા

ગ્યા ધાય. ૩૨ તો પણ નથી ગભરાતો દિલમાં અર્જુનનો કુ
માર; ષ્ટી માફક બાંણ મુકીને સૌને પમાડે હાર. ૩૩ એવા
માં દુર્યોધનને વળી વાયુકેરો તન્ન; તેતો છેટા લડવા લાગ્યા
ગર્વ આણિને મન્ન. ૩૪ દાવ પેચથી ગદ્દા પાટુ મારે માંહો
માંય; એક એકને હડફેટી પાડે પૃથ્વી ઉપર ત્યાંય. ૩૫ વા
યુ સુતની ઢીંકો વાગે દુર્યોધનને જેહ; તેતો ફુલ બરાબર મા
ને તેમાં નહીં સંદેહ. ૩૬ અંધકુંવરના મારથી તો ભાંગ્યુ
ભીમનું અંગ; ત્યારે નાશવા ધાર્યું તેણે નાશ થયો ઉમંગ.
૩૭ એવામાં તો લાગ આવીઓ ભીમસેનનો જ્યારે; એટ
લે પગ ઝાલી ફેરવીયો પાપીને તેવારે. ૩૮ વળતી તેને હે
ઠો નાંખી બેઠો ઉપર વીર; ત્યાર પછી ઢીંકો મારે છે તાણી
ને રણધીર. ૩૯ એવું જોઇ લક્ષમણાએ શર મુકયો તે
ઠારતેનાથી આકાશે ઉડયો વાયુસુત અભીરામ. ૪૦ અભી
મન્યુને તે વેળાએ પડી પેટમાં ફાળ; ત્યારે ક્રોધ કરીને મુ-
કયું કાળાંતક તતકાળ. ૪૧ તેણે કરીને લક્ષમણાનું છેદયું
મુસ્તક સાર; એટલે સર્વે યોદ્ધા નાઠા વરત્યો હાહાકાર. ૪૩
તે સમે દુર્યોધન આવ્યો સુત પાસે મતી પાપ; વળતી તે
તો કરવા લાગ્યો વીવીધ કહી વિલાપ. ૪૩ દીકરાનું માથું
લઇને રડવા બેઠો જ્યારે; તે સમે અભીમન્યુએતો કૌતક
કીધું ત્યારે. ૪૪ અનીલતણું આરાધન કરીને મુકયું એક
જ બાણ; તેનાથી ઉસેટી દીધો પાપીને નીરવાણ. ૪૫ એ
વી રીતે પાંચમો કોઠો જીત્યો અરજુન બાળ; વળતી ત્યાંથી
આગળ ચાલ્યો ઉતાવળો તતકાળ. ૪૬ ॥ વલણ ॥ છઠે કો
ઠે આવીઓ ત્યારપછી નીરધારરે, દુર્ગો કેહે ત્યાંતો રહયો મા
દ્રી રાજકુમારરેરેરે. ૪૭ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગા

શંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણપર્વણી પંચમે કૌ ઠે અભીમન્યુના જયકૃતો નામષોડસો અધ્યાય. ॥ ૧૬ ૨

કડવું ૧૭ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચન્ન, સુણો સત્યવાદી નૃપ તંન; છઠે કોઠે રહ્યા રાજા શલ્ય, એતો જાણે બીજો જયમલ્લ. ૧ તેને જોઇ સુભદ્રાનો તન્ન, બોલ્યો હાસ્ય કરીને વચન્ન; અહો શલ્ય તમે મામા કાવ્યા, ભાણેજ પુત્રને મારવા આવ્યા. ૨ નથી ઘટતું એ તમને લગાર, પુજ્ય ઉપર કરવો પ્રહાર; એવું કહીને બાળકે સાર, કર્યો ચાંપ તણો ટંકાર. ૩ મુકયું અર્ધચંદ્ર કેરૂં બાંણ, તેથી છત્ર છેદ્યું નિરવાણ; ત્યારે શલ્યે મુકયું અગનાસ્ત્ર, તેના સામું બાળકે મેઘાસ્ત્ર. ૪ એવું દેખીને શલ્યે તે ઠાર, વાયુ બાણ મુકયું નિરધાર; તેણે સમે કુંવરે રાજન્ન, પર્વતાસ્ત્ર મુકયું હરખી મન્ન. ૫ એવી રીતે વીદ્યામાં તે સ્થાન, ઉતર્યા બેઉ શુરા સમાન; વળતી બાળકે આણીને રીસ, છેદવા માંડયા યોદ્ધાનાં શીશ. ૬ ત્યારે કૃષ્ણે તો કીધો વીચાર, હાવે કરાવું એનો સંહાર, વ્રકોદર જ્યાં સુધી છે પાસ, નથી થાવાનો ત્યાં સુધી નાશ. ૭ એવું વિચારી દીન દયાળ, કર્યો ઉપાય તો તતકાળ; ધર્મરાજાની ફોજમાં જેહ, હતો હાથી જોરાવર તેહ. ૮ જેનું જેમંગળ એવું નામ, તેને ગાંડો કર્યો ઘનસ્યામ; ચતૃભુજતો કેમ જાય ચુકી, તેમાં બે કળા પોતાની મુકી. ૯ તેથી હાથી ઘણું બળ દાખે, જેને દેખે તેને ચીરી નાંખે; ત્યારે યોદ્ધા પામી સૌ ત્રાસ, આવ્યા ધર્મરાજા કેરી પાસ. ૧૦ તેણે ગદગદ થઈ તે ઠાર, કહયો હાથીનો સર્વે પ્રકાર; સુણી યુધિષ્ટીરે એહ વાત, ત્યારે ભીમને તેડ્યો સા-

ક્ષાત. ૧૧ જાણ્યું વ્રકોદરે એહ જ્યારે, થયો તત્પર ત્યાં થકી ત્યારે; કેહે છે પુત્રને ત્યાં વારતાય, ગજ ગાંડો થયો મહાકાય. ૧૨ તેને બાંધવાને હું તો જાવું, એક પળ વીશે પાછો આવું; અભીમન્યું કેહે કાકા વીચારો, હાવેતો ખપ પડશે તમારો. ૧૩ સાતમા કોઠા કેરી જે વાત, નથી જાણતો હું તો સાક્ષાત; વેરી વ્રંદ બધું ભેગું રેહેશે, એકલો જાણીને ઘેરી લેશે. ૧૪ સીંધુ ઉતર્યાને સર્યું કાજ, હવે ખાબોચીયું લેસે લાજ; માટે વાર ન કરશો લગાર, તર્ત પાછા આવો આણે ઠાર. ૧૫ એવું સુણી કુંવરનું વચંન, ચાલ્યો ઉતાવળો વાયું તંન; લડે એકલો પારથ બાળ, રાખી હૈયામાં હાંમ વીશાળ. ૧૬ શલ્યને પછી સો બાણે તેડયો, રથ ઉપરથી હેઠો પાડયો; થઇ તે થકી ત્યાં મુરછાય, ત્યારે નાઠી તમામ સેનાય. ૧૭ એવી રીતે કરી જય ત્યાંય, પેઠો બાળક કોઠાનીમાંય; તેણે સમે સુતેલો નીદાંન, થયો સલ્ય રાજા સાવધાંન. ૧૮ તેતો અંતરમાં પામી ત્રાસ, આવી ઉભો દુર્યોધન પાસ; તેહ કાળે ગટારગચ્છે સાર, કોઠો ચુર્ણ કર્યો નીરધાર. ૧૯ પછી બેઉ જણા બળવાન, આવ્યા સાતમે કોઠે નીદાંન; ત્યાંતો રહયો છે જેદ્રથરાય, એતો જામત્ર કૌરવનો થાય. ૨૦ હાવે અરજુન કેરો કુમાર, જુવે કાકાની વાટ તે ઠાર; બોલ્યો તે સમે રાક્ષસી તન્ન, સુણ સુભદ્રા પુત્ર વચન્ન, ૨૧ જય પામ્યો તું મારાથી વિર, જેમ માતર્સાથી સુના શીર; એવું સાંભળીને તેણે ઠાર, બોલ્યો પારથ કેરો કુમાર. ૨૨ અલ્યા નીશાચરી કેરા બાળ, શીદ ગર્વ ધરે આણે કાળ; તુજ ઉપર આવતાં બાંણ, તેને છેદયો હું તો પ્રમાણ. ૨૩ વળી જીતવું પામવું હાર, તેતો દૈવયોગે બને સાર; તેમાં તેં શું વળી

કર્યું આજ, થયું હરી ઈચ્છા થકીકાજ. ૨૪ એવું સુણી હેડં-બાનો બાળ, ત્યાંથી નાશી ગયો તતકાળ; એટલે અંધરાય નો તન્ન, કહેવા લાગ્યો ગુરૂને વચન્ન. ૨૫ અહો ભીમ સુણો મહાભાગ, હાવે આવ્યો છે આપણો લાગ; ગટોરગચ્છને કું તા કુંમાર, એતો નાશી ગયા નીરધાર. રહયો એકલો અ-રજુન બાળ, માટે આણીએ તેહનો કાળ; એવો વીચાર પાપીએ કીધો, પછી બાળકને ઘેરિ લીધો. ૨૭ જળકુંડું શશી ફરતે જેવુ, સૈન્ય ઉભુ રાખ્યું સૌ તેવું; તેણે સમે સુભદ્રાનો તન્ન, અતિ ચીંતાતુર થયો મન્ન. ૨૮ ॥ વલણ ॥ વળતી સુત અરજુન તણો બોલ્યો તેણે ઠારરે; દુર્ગો કહે તેતો કહે કાકા કરજ્યો વહારરેરેરે. ૨૯ ઈતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી પચે કોઠે અભીમન્ ના જયકૃતો નામ સપ્ત દ શો અધ્યાય. ॥ ૧૭ ॥

કડવું ૧૮ મું.

॥ રાગ વેરાડી ॥ મારા ગદા ધારણ ગુણવાનરે કાકા આવો મારી જતી રહી છે શુદ્ધને શાંનરે કાકા આવો. ॥ ટેક ॥ અભીમન્યુ કહે આ સમે નથી મારો ઉપાય; માટે આવો તમેરે વાયુ કુંવર મહાકાયરે. કાકા આવો. ૧ દોસા દાઘા થઈને તમે જોવરાવો શીહ વાટે; આ વખતે મુંજને તજ્યો રે નહી એ તમારો ઘાટરે. કાકા૦ ૨ રીસાયા કયેમ રાજવી આવ્યુ શું મનમાંય; છેવટ છળ કીધો મુનેરે તે તમે છુટયો ક્યાંયરે. કાકા૦ ૩ હીંમત આવી આંણીઓ કીધો કાળો કે રે; અધવચ્ચ મુકયો આ સમેરે બાળ્યું કયે હાડાનું વેરરે. કાકા૦ ૪ આવો આ કોઠે તમે માથે રાખ્યો રાખ; તેતો કમ

મ ભુલી ગયારે દીલમાં તજીને દયાયરે. કાકા૦ ૫ માતાએ મુને વારીઓ પણ માન્યું નહી લગ્ન લેશ; એક કુળનિ લજ્યા કારણેરે મુકી ઉત્તરા બાળે વેશરે. કાકા૦ ૬ જ્યમ રાહુ ૨ વીને ગ્રહે તેમ થયું આકાળ; તમો વિના કોણ છોડવેરે માંરા પીતા ગયા પાતાળરે. કાકા૦ ૭ તમને જો કોઇ પુછ-શે ત્યાં શો દેશો જવાબ; તેવા ઓત્રા નારીનારે સેહેશો શી રીતે વિલાપરે. કાકા૦ ૮ અરેરે કાકા આ સમે બગડયું સર્વે કામ; હાવે તમારે મારેરે છેલ્લો વેલ્લો રામરામરે, કાકા૦ ૯ ॥ દોહરો ॥ એવો કહી અભીમન્યુએ, કર્યો ધનુશ ટંકા ર; વળતી રાશો અશ્વની, ચેગ્ગુ વીંટી સાર. ૧૦ ॥ રાગ ચાલતો સામેરી ॥ ત્યાર પછી ત્યાં લડવા લાગ્યો અરજુન કેરો બાળ; તે સમે કૌરવના યોદ્ધા ટુટયા એકે કાળ. ૧૧ દ્રોણ કર્ણને અશ્વત્થામા, જેદ્રથ દુર્યોધન; તેવો દુશાશન શુ શર્મા માદ્રીરાયગે તંન. ૧૨ તેતો સર્વે કરવા લાગ્યા અપ ત યુદ્ધ તે ઠાર; એકી વખતે બાણ ચઢાવી મુકે છે નીરધા ર. ૧૩ મારો મારો મુખથી કહે છે નથી જેને દયાય; તો પ ણુ નથી ગ...રાતો દીલમાં અરજુન પુત્રજ રાય. ૧૪ વળતી વ્રષ્ટી કરવા લાગ્યો સુભદ્રા કુમાર; મંત્ર ભણીને સાયક મા રે એકનાં થાય હજાર. ૧૫ સર્વેને એકલો પોચેછે મોટી જે ની શર્ત; વળી રથ ઉપર ફરવા લાગ્યો જાણે કરતો નર્ત. ૧૬ એવું અદભુત યુદ્ધ કરીને, ગાજ્યો પારથ બાળ; સો સો બાણે મુરછીત કીધા યોદ્ધા તો તતકાળ. ૧૭ અશ્વત્થામાને ઉરાડયા જેવું સુકું પાન; તેવી રીતે શલ્ય સાત્યકી સુવાડયા નીદાંન. ૧૮ ત્યારપછી અગનાસ્ત્ર મુકીને કીધું કૌતક સાર; સર્વેનાં આભુષણ બાળી નગન કર્યા નીરધાર. ૧૯ દુર્યોધન

ની દાઢી સળગી મુછો ને વળી કેશ; તેથી તે વરૂવો દેખાયો જાણે મુંડી વેશ. ૨૦ એવું દેખી જેદ્રથ કોપ્યો વ્રહદ્રથનો બાળ, તેણે તપ કરીને આણેલું બાણ મુકયું તતકાળ, ૨૧ તેતો કોટીક વીદયુત જેવું વછુટયું તે દીશ; તેણે આવી છેદયું તતક્ષણ અભીમન્યુનું શીશ; ૨૨ કોઈ પુરાણે અન્ય કથા છે સાંભળને તું રાય; શ્રી કૃષ્ણે પડપંચે માર્યો તેનો કહું મહીમાય. ૨૩ સાતમે કોઠે આવી ઉભો સુભદ્રા કુમાર; વળતી એતો કરવા લાગ્યો અંતરમાં વિચાર. ૨૪ હું એક લોને યોદ્ધા ઝાઝા દ્રોણ કર્ણ જેવાય; તે માટે સર્વેને જીતું કરૂં એવો ઉપાય. ૨૫ એમ વિચારી મોહનાસ્ત્રનું મુકયું એણે બાણ; તેથી સૌ નીંદ્રાવશ થઇને સુતા ત્યાં નીરવાણ. ૨૬ એટલે બીજું બાણ ચઢાવ્યું બાળકે તે ઠાર; તેને દાઢી નીચે રાખ્યું ટેકા માટે સાર. ૨૭ તે વેળાએ શ્રી કૃષ્ણે તો રૂપ મુષકનું લીધું; ધનુષતણી પ્રત્યંચા કાપી કામ અલૌકીક કીધું. ૨૮ તે થકી બાણ વછુટયું નીસ્ચે ક્ષણું નવ લાગી વાર, તેણે જઇને તાળવું ભેદયું કુંવરતણું નીરધાર. ૨૯ ત્યારે ઉછળી હેઠો પડીઓ સુભદ્રાનો બાળ; તે કાળે નીંદ્રાથી જાગ્યા કૌરવ સૌ તતકાળ. ૩૦ તેણે અભીમન્યુને દિઠો ભોંય પડેલો રાય; ત્યારે મનમાં મગ્ન થયો બહુ અંધકુંવર કળી કાય. ૩૧ એવામાં સોએ કૌરવના પુત્ર એકસો બાર; તેતો સૌ અભીમન્યુ પાસે આવી ઉભા સાર. ૩૨ ॥ દોહરો ॥ મર્ણ પામેલો જાણીને, જોતા કૌરવ બાળ; તેને જોઇ અભીમન્યુનાં નેત્ર થયાં છે લાલ. ૩૨ ॥ રાગ ધોળ ॥ અરજુન પુત્રે કીધો તે વેળા વીચારરે, મારી નાંખુ કૌરવ કેરા કુમારરે; એવું ધારિ કામ અલૌકીક કીધું રે, સુતાંસુતાં પૈડું તો રથ

તણું લીધુંરે. ૩૪ પછી તેને ફેરવ્યું ચાક સમાનરે, ત્યારે આખી પૃથ્વી ધરૂજી તેણે સ્થાનરે; વળતી મુકયું મંત્ર ભણિ નીરધારરે; તેણે માર્યા કૌરવ કેરા કુમારરે. ૩૫ એવું દેખી દુર્યોધનને પડયો ત્રાસરે, નાઠો નાઠો આવ્યો ગુરૂ કેરી પાસરે; એવામાં તો અભીમન્યુએ તજ્યા પ્રાણરે; ત્યારે આવ્યું વીમાનતો નીરવાણરે.૩૬ તેમાં બેઠો અરજુન કેરો કુમારરે, વળતિ ગયો સ્વર્ગ વિશે નીરધારરે; કોઠાયુધ્ધ પુરૂ થયું પહોંચ્યા કોડરે, શ્રોતાજન બોલોને શ્રીરણછોડરે. ૩૭ વલણ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી સપ્તમે કોઠે અભીમન્યુ મર્ણ પ્રાપ્તો નામ અષ્ટાદશો અધ્યાય.

કડવું ૧૯ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, સુણો ભુપ ચતુર સુજાણ; અભીમન્યુ મરાણો જેવારે, કુંતા પુત્રે હાથી આંધ્યો ત્યારે. ૧ ગયા તે સમે દૈત્યના પ્રાણ, જીત્યો ધનંજય નિરવાંણ; એકે કાળે થયાં ત્રણ કામ, એવી ઇચ્છા હરીની તમામ. કોઠા યુદ્ધ કહેતાં નાવે પાર, માટે થોડો કર્યો છે વિસ્તાર; એતો દેવાંશી લીલા કહેવાય, અલ્પ બુદ્ધિએ પુર્ણ ન થાય. ૩ હાવે બાળક મુવા કેરી વાત, જાણી ધર્મરાજાએ સાક્ષાત; વળી સુભદ્રા પાંચાળી સાર, તેને જાણ થયું નીરધાર. ૪ ત્યારે સર્વે રૂદન કરે છે ત્રાય ત્રાય મુખે ઓચરે છે; તેણે સમે ભીમે મુકી દોટ, આવ્યો પુત્ર પાસે ચડીચોટ ૫ દીઠો જેદ્રથને તેણે ઠાર; જેના હાથ વિશે તરવાર; તેણે દિઠો કુંતા કેરા બાળ, ત્યારે નાઠો ત્યાંથી તતકાળ. ૬ પછી કુંવરનું જોઇ શરીર, મુર્છા પામ્યો વ્રકોદર વીર; વળતિ તા

ણીને મુકી ત્યાં પોક, તેનો શબ્દ ગયો શુર લોક. ૭ એવા માં કૃષ્ણને ઇંદ્ર તંન આવે પાતાળમાંથી રાજંન; તેને દુષ્ટ શુકન થયા સાર, રડે અશ્વ જોડેલા અપાર. ૮ કરકળે છે સીંચાણાને કાગ, તેવો ઉતારીઓ આડો નાગ; એવું દેખીને અરજુન પુછે, કહો કૃષ્ણ આ કારણ શું છે. ૯ સુણી શ્યામ વદ્યા તેણે હાર, અલ્યા વહેમી તું ઇંદ્ર કુમાર; બોલવાનો પ્રાણીનો અભ્યાસ, તેમાં સંદેહ શો છે પ્રકાશ. ૧૦ એવી વાતો કરતા અભીરામ, આવ્યા મુકામમાં તેણે ઠાંમ: દિઠુ તે સમે ખોટુ આચર્ણ, જાણ્યું અભીમન્યુ તણું મર્ણ. ૧૧ ત્યારે મુર્છા પામી ઇંદ્ર બાળ, પડ્યો પ્રથ્વી ઉપર તતકાળ; પુત્ર સંભારી કીધો પોકાર, ચાલે નેત્રથી આંસુની ધાર. ૧૨ તેણે સમે કૃષ્ણે મુકી પોક, રડે ચોધણું આણીને શોક; એવું દેખીને સહદેવે ત્યાંય, કહ્યું શ્રી હરીને સાંન માંય. ૧૩ છાના રહો હવે રાધા રમેશ, મેળે મારી શો કરવો કળેશ; વળતિ વૈરાટ રાજ કુમારી, ચાલી કંથની પાસે વિચારી. ૧૪ જેવી રંભા ને ઉર્વશી નાર, તેવી રૂપ વીશે નીરધાર; જેના પગના અંગુઠાને સાર, નવ દેખે કશ્યપ કુમાર. ૧૬ તેતો ચાલે છે અણવર પાય, પડે આખડે ને ઉભી થાય; જુઓ મામા સસરા ભગવાન, તેવો સ્વસુર વિજય બળવાન. ૧૬ વળી સાસુ સુભદ્રા કહેવાય, તોએ આવી પડ્યું કષ્ટ કાય; જેનો સ્વામી જીત્યો વડ સાત, દ્રોણ કર્ણને વીંધ્યા સાક્ષાત. ૧૭ તેનું મુસ્તક રણમાં રોળાય, એતો દૈવગતી સુણ રાય; હવે ઉત્તરા નારી પ્રકાશ, આવી બેઠી પતિ કેરી પાસ. ૧૮ પછી શોકાતુર થઇ ભારી, કરે વિલાપ કંથ પોકારી; નથી દેહનું તેહને ભાન, જેને સાલે સુભદ્રા સંતાન. ૧૯ ॥ દોહરો ॥ વી-

ધવિધ પ્રકારે કહી રડે, રણમાં ઉત્તરા નારઃ દુર્ગા કહે શ્રોતા સુણો તેનો કહું વિસ્તાર. ૨૦ ॥ રાગ ગરબી ॥ પતિને જોઇનેરે રડવા લાગી ઉત્તરા નાર; ધરણિમાં ઢળીરે આંસુ ચાલે છે ચોધાર. સ્વામી શા કારણ રીસાવીયા; ટેક. ૨૧ દીવસે નાથજીરે સુવું એ તો મોટી ખોડ; જાણી જોઇનેરે હ-ળીહરના શા આવડા કોડ. સ્વામી૦ ૨૨ ધીરજ કેમ ધરૂંરે મુંજને સોંપી કહોને હાથ; વશ કહોને થયારે કોનો જઇને ઝાલ્યો હાથ. સ્વામી૦ ૨૩ રોતી રાંનમાંરે મુકી વ્રક્ષ તળે માહારાજ; નમેરા કંથજીરે મુજને છળ કીધો શા કાજ. સ્વામી૦ ૨૪ ઓશીઆળી થઇરે સાસુ નણદીદેશે ગાળ; દુઃખ કોને કહુંરે દુરીજન મુકશે માથે આળ. સ્વામી૦ ૨૫ કોણે મારીયારે વાળ્યું કીયા જનમનું વેર; કાકા કયાં હતારે તે તો કહોને સઘળી પેર. સ્વામી૦ ૨૭ રામજી રૂઠીયારે જેથી ત્રાસે સુરનો રાય; તે ધરણી ઢળ્યારે મુસ્તક અવનીમાં રોળાય. સ્વામી૦ ૨૭ મનસુબા વળીરે મનના મનમાં છે નિરધાર; સરવસ તો ગયુંરે ઉતર્યા શોભીતા શણગાર. સ્વામી૦ ૨૮ કયારે બોલશોરે કહેશો મનડા કેરી વાત; એમ કહીને ધસ્યારે અબળાએ પ્રથ્વીપર હાથ. સ્વામી શા કારણે રીસાવીયા. ૨૯ ॥ વલણ ॥ ત્યારપછી અભીમન્યુની માતા કરતી વીલાપરે; દુર્ગા કેહે તેતો કહું કાળીઇષ્ટ પ્રતાપરેરે. ૩૦ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણપર્વણી ઉત્તરા વિલાપ વર્ણન કૃતો નામ એકોનવિસો અધ્યાય. ॥ ૧૯ ॥

કડવું ૨૦ મું.

॥ રાગ ગરબી ॥ દેશી રાજીયાની ॥ દુશ્મનને દેહ અ-

રપ્યો હો દીકરારે રડતી મેલી મુજને દરીયા પારજો; કાળ જડે કરવત મુકયું કેમ તે ખમુંરે શું કરવાને લીધો તેં અ વતારજો. બાળુડા બુડયોરે રણ દરીયા વિશેજો. ટેક. ૧ આ જનો દીન આ વેળા વેરી થયોરે ધડચક્રાવે ઘેર્યો મારો વા- ઘજો; દુશ્મનના કબજામાં દીકરા આવીયોરે ના ફાવ્યો કાંઈ નીકળવાનો લાગજો. બાળુડા૦ ૨ પ્રલ્હેનો વાયુ તે મુજને વૈ ગયોરે ભાગી પડીઓ મારો સૌ વીચારજો; મુમતાની ભ- રેલી મારી ઉત્તરારે તેના ઉતર્યા શોભીતા શણગારજો. બા- ળુડા૦ ૩ અરેરે દીકરા દુર્યોધનને દગો કર્યોરે મોકલ્યા તારા પીતાને પાતાળજો; માંમા પણ તે વેળાયે ત્યાંતો હતારે છે- તરિને આજ આણ્યો તારો કાળજો. બાળુડા૦ ૪ કાળ સ- રીખા કાકાએ કાળી કરીરે, લીધો તુજને લડવા માટે સંગ- જો; હાથીને બાને એતો નાશી ગયોરે, ધડ ચક્રાવે ભેદાયું તુ- જ અંગજો. બાળુડા૦ ૭ કહોને દીકરા કયારે ઘેર આવશોરે હસ્તા મુખના અલબેલા મુજ બાળજો; કાળજડું આવું કો- ના ઉપર કર્યુંરે છેક ઉતારયું માતપીતાપર વ્હાલજો. બાળુડા૦ ૬ અબોલા લીધારે કીયા વેરથીરે, સોંપી દીધું દુસ્મનને શી- દ શીરજો; આ વખતે કયાં રોકી રાખ્યો પ્રાણીઓરે ગોઝા રો થઇ નડીઓ જેદ્રથ રાજવી. બાળુડા૦ ૭ વધારે પડી ગ- ઇ મારી વાડકીરે પ્રગટયાં દીકરા કીયા જનમનાં પાપજો; સાંચ્યુંને સંતાડયું સૌ ધુંટૈ જશેરે જેવું દર ઉંદરનું ભોગવે સાપજો. બાળુડા૦ ૮ દુસ્મન જેવો બ્રાહ્મણ તે તુજને નડયો રે વિધા ગુરૂ થઇ વાળ્યું એણે વેરજો; ગોઝારે ગઢ રચીયો તે તુજ કારણેરે કીધો એણે કપટે કાળો કેરજો. બાળુડા૦ ૯ પચરંગી વાગાને નવરંગ મોળીયાંરે પડયા પટારે સોભીતા

શણગારજો; કહોને દીકરા કયારે આવી પહેરશોરે ,બોલો બો લો લાડકડા એકવારજો. બાળુડા૦ ૧૦ સ્વર્ગની વાટે સુત શી રીતે સંચર્યારે દીકરા તમને મળશે ત્યાં દાદાયજો; સેવાયો કરજોરે તેની સ્નેહથીરે ભજજો ભજજો ભાવે વૈકુંઠરાયજો. બાળુડા૦ ૧૧ વૈરાટની દીકરી દીલ દાઝી નહીંરે સુંનો મુકયો ચંપા કેરો બાગજો; રણભુમીને આવીને નિસ્ચે વ.ા રે મહારે અંતર ઉંડી ઉડાડી આગજો. બારૂડા૦ ૧૨ દીકરા આવું મુળથી મેં જાણ્યું હતુંરે તેથી તુજને કેહેતીતી ઘણું નાયજો; આંબલીઓ ઉગેલો તે ભાગી પડયોરે આ વખતે મુંને ક્ષણું જુગ જેવી જાયજો. બારૂડા૦ ૧૩ ટેકોને ટુટયોરે આખા આભનોરે ભાગ્યા ભાગ્યા મેરૂને મંદારજો; લાખેણા જીવડાનું જોખમ થઈ ગયુંરે હાવે મુજને કયાં મળશો કુંમારજો. બાળુડા બુડયોરે ભર દરીઆ વિશેરે. ૧૪ ॥ વલણ ॥ કૃષ્ણતણી ભગની રડયાં એ રીતે સાક્ષાતરે, દુર્ગા કહે પછી ઈંદ્રસુત કરતો આંસુપાતરેરેરે. ૧૫ ઈતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણપર્વણી સુભદ્રા વિલાપ વર્ણતોનામ વીશો અધ્યાય. ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૨૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; ત્યાર પછી અર્જુને પુછયું ભીમને તે વેળાય. ૧ અરે ભઈ તું સાચું કહેને કોણે માર્યો બાળ; કાલે રવી આથમતાં પહેલાં કરૂં હું તેનો કાળ. ૨ તે સમે વ્રકોદર બોલ્યો સાંભર મારા ભ્રાત; વ્રહદ્રથના પુત્રે કીધિ અભીમન્યુની ઘાત. ૩ એવું સાંભળી ક્રોધ કરીને બોલ્યો અરજુન વાંણ; કાલે એને નવ મારૂં તો બળી મરૂં નીરવાણ. ૪

તેમાં જો કદી વાર કરૂં તો દ્વીજ હત્યાનું પાપ; પુત્ર સોકથી મરવું સારૂં જેથી ટળે પરીતાપ. ૫ તે સમે ત્રીકમે વિચારયું કાલનો દહાડો નડશે; જેદ્રથ મ્રત્યુ નહીં પામે તો મારે બળ વું પડશે. ૬ ત્યાર પછી અરજુન તો આવ્યો પુત્રની પાસેવી ર; વળતી પોતે રડવાલાગ્યો મુકી મનની ધિર. ૭ શોક રૂ- પી સીંધુમાં બુડી કેહેવા લાગ્યો તેહ; અરે ભાઇ નહીં બાળ- વા દેઉ પુત્રતણો તો દેહ. ૮ એટલે ઇશ્વર કેહેવા લાગ્યા કો- ટી ઇંડના રાય; અલ્યા વિજય આવું શું બોલે મટકું કેમ રખાય. ૯ કોણ પીતાને કોણ પુત્ર છે મીથ્યા એ માયાય; સાંસ્કારે સૌ આવી મળે છે તેમજ એહ પળાય. ૧૦ જીવા ત્માતો અજરામર છે નથી મરતો કોઇ દીન્ન; કર્મ પ્રમાણે દેહ ધરે છે નવા નવા રાજંન. ૧૧ તદપી અરજુન શાંત થયો નહીં શોક તજીને મન્ન; ત્યારે તેને તેડી ચાલ્યા કેશવ સ્વ ર્ગ ભુવન્ન. ૧૨ એતો એક ઘડીમાં આવ્યા ઇંદ્રતણે દરબા- ર; તે ઠેકાણે દયુત રમે છે અભીમન્યું કુંમાર. ૧૩ તેને દેખી સવ્ય સાચીતો મનમાં થયો રળીયાત; વળતી પાસે આવી કેહે છે સુતને તો સાક્ષાત. ૧૪ અરે પુત્ર કેમ રીસાઇ આ- વ્યો પરલોકે પ્રમાંણ; તુજ પાખે નહીં જીવે તારી જ- નુની તો નીરવાંણ. ૧૫ એવું સાંભળી અભીમન્યુ કેહે મુરખ છે તું રાય; કોણ કુંવર તારો થાયે છે તું કોનો પીતાય. ૧૬ કેટલા ફેરા તેંતો લીધો મારે ત્યાં અવતાર; તેતો કોટીક ફેરા તારો થયો હુંતો મોટીયાર. ૧૭ પરલોકમાં નથી કોઇ કોઇનું સગુ પુન્યને પાપ; અજ્ઞાને કરી ઉપ જે સૌને હરખ અને પરીતાપ. ૧૮ એવાં સુતનાં વા ક્ય સુણીને ઇંદ્ર તણો કુંમાર; અંતરમાં અતી વીસ્મ

ય પામ્યો શોક મટયો નીરધાર. ૧૯ વળતી કુંતા સુતને કેશવ આવ્યા રણમાં સાર ત્યાર પછી કુંવરને કીધો દાહ તણો સંસ્કાર. ૨૦ સંધ્યાકાળે સ્નાંન કરીને વેરાયા સૌ જન્ન; એટલે ગુરૂની પાસે આવ્યો પાપી દુર્યોધન્ન. ૨૧ જે દ્રથને હણવાને કીધો અરજુને વીચાર; તે સર્વે ગુરૂને સંભળાવ્યો મુળ થકી વીસ્તાર. ૨૨ ત્યારે દ્રોણ કહે તું સાંભળ દુર્યોધન ભુપાળ; જેદ્રથને સંતાડીશ હું તો જુક્તિથી પાતાળ. ૨૩ એવું કહી જેદ્રથને તેડી ભારદ્વાજ કુંમાર; શેશનાગની પાસે આવ્યા જ્યાં જળ છે અપાર. ૨૪ તે ઠેકાણે પંકજમાંહી પેરો કરીને સાર; જેદ્રથને સંતાડી દિધો ક્ષણું નવ લાગીવાર. ૨૫ વળતી મંત્ર પ્રતાપે કીધા યોદ્ધા એકવી લાખ તેને રક્ષણ કરવા મુકયા રણમાં જેની સાખ. ૨૬ ત્યાર પછી આવીને કીધુ વીપ્રેતો શયન્ન; તેવી રીતે ઉઠયા વેહેલા ઉગતાં કશ્યપ તન્ન. ૨૭ નીત્યકર્મ પરવારી વળતી યુધ્ધે ચઢીયા તેહ; સ્થંભની પાસે આવી ઉભા તેમાં નહી સંદેહ. ૨૮ એવામાં પારથ પણ આવ્યો કર્યો ધનુષટંકાર; સામા સામી યુધ્ધથયું ત્યાં વરતો હાહાકાર. ૨૯ વઢતાં વઢતાં વીત્યા રણમાં ત્રણપહોર જેવારે એટલે ચીંતા કરવા લાગ્યા ત્રીકમજીતો ત્યારે. ૩૦ તે વખતે સુરજના સામું ચક્ર મુકયુ અવીનાશ; તેથી સંજયા જેવું ભાસ્યુ દિવસે તો પ્રકાશ. ૩૧ વળતી ઇંદ્ર કુંવરને કેહે છે જગ્તતણા કર્તાર; અરે મીત્ર હવે યુદ્ધ રેહેવા દે સાંજ પડી નિરધાર. ૩૨ તે વેળાએ સવ્ય સાચીતો ખેદ પામીને મન્ન; કાષ્ટ ચીતામાં બળવા બેઠો સત્ય થકી રાજન્ન. ૩૩ ત્યારે ત્રીકમ કેહેવા લાગ્યા ધર્મશાસ્ત્રનો ન્યાય; શસ્ત્ર સહીત બળવું ક્ષત્રીને તજી મનથી ત્રસણાય. ૩૪ એવું સાંભળી સ-

વ્યસાચીએ ધર્યું ધનુષને બાણ; વળતી ભાવે ભજવા લાગ્યા સુંદીર સારંગપાણ. ૩૫ તે વેળા દુર્યોધન આવ્યો ગુરૂની પાસે સાર; ત્યાર પછી તે કહેવા લાગ્યો મુખથકી નીરધાર. અહો ગુરૂ જેદ્રથને આપો કૃપા કરીને આજ; જેથી અરજુન બળતાં બળતાં દિલમાં પામે દાઝ. ૩૭ ત્યારે દ્રોણ કેહે વિચારી સાંભળ ભુપતી વાણ; હજુ દીવસ તો આઠ ઘડી છે કપટ હરીનું જાણ. ૩૮ એવું સાંભળી અંધ કુંવર કેહે વ્રદ્ધ થયા ગુરૂ દેવ; તે માટે ભ્રાંતિ પામોછો ક્ષણે ક્ષણે તતખેવ. ૩૯ સંધ્યાકાળ પડી છે તેને દિવસ કહો મહારાજ; તે માટે જેદ્રથને આપો નીકર મરીશ હું આજ. ૪૦ એવું દુષ્ટનું વાક્ય સુણીને ચઢી વીપ્રને રીસ; એટલે તતક્ષણ આંણી આપ્યો જેદ્રથને તે દીશ. ૪૧ ત્યારે તેને સાથે તેડી અંધતણો કુમાર; સવ્યસાચીના સામો આવી ઉભો રહ્યો નિરધાર. ૪૨ તે વેળાએ ત્રીકમજીએ તાંણી લીધું ચક્ર; વળતિ ઇંદ્રકુંવરને કેહેછે દ્રષ્ટી કરીને વક્ર. ૪૩ અલ્યા કીરીટી બાણ મુક તું જેદ્રથ ઉપર સાર; હજુ દીવસ ઝાઝોછે માટે કરવો નહીં વીચાર. ૪૪ શંકરનો આપેલો સાયક પશુપતાકા જેહ; તેને મંત્ર ભણીને મુકો આ વખતે નર દેહ. ૪૫ તે સમે પારથે મુકયું સાયક તે તદાય; તેણે જઇને જેદ્રથ કેરૂ મુસ્તક છેદયું રાય. ૪૬ એવામાં એ માથું ઉડયુ ગગનેતો વળી ત્યાંય; ત્યાર પછી તે પડીયુ તેના પીતાતણા કર માંય. ૪૭ તેતો આંખો મીંચી આપે અર્ધ રવીને ત્યારે; માટે હેઠું મુકી દીધું મુસ્તક તેણીવારે. ૪૮ તેથી તેના પીતાનું પણ શીશ કપાયું સાર; તેનું કારણ કહું વિસ્તારી સાંભળ ભુપ કુમાર. ૪૯ જેદ્રથના પીતાએ માગ્યું શિવપાસે વરદાન

મારા સુતનું માંથુ પાડે તેનું પડે તે સ્થાન. ૫૦ તે કારણથી મ્રત્યુ પામ્યા ત્યાં પીતા પુત્ર રાજન્ન; ત્યારે ચીંતા કરવા લાગ્યો પાપી દુર્યોધન. ૫૧ ॥ વલણુ ॥ વળતી ગુરૂ કોપે ચઢયા કીધો ત્યાં ટંકારરે; દુરગો કહે દારૂણ વઢયા તેનો કહુ વિસ્તારરેરેરે. ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી અર્જુનેન જેદ્રથ હતો નામ એ કવીશો અધ્યાય. ॥ ૨૧ ॥

કડવું ૨૨ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા ત્યાર પછી મુની રાજ, સુણો સત્યવાદી નૃપ આજ; મારયો જેદ્રથને જેહ વારે, ઘણા કોપે ચઢયા દ્વીજ ત્યારે. ૧ મુકે બાંણ અમોધ મહાકાય, તેથી કૃષ્ણ કીરીટી ભેદાય; વળી કાંડાં તો કરનાં જેહ, શારયાં શર મુકી મુકી તેહ. ૨ છાતી ચારણીના જેવી કીધી, પછી મારવાને સાંગ લીધી; તેણે સમે દુશ્યાસન દુષ્ટ, બોલ્યો ભીમ સાથે થઇ રૂષ્ટ. ૩ અલ્યા જાડીઆ આવ આ ઠાંમ, મારી જોડે કરવાને સંગ્રામ; એવું સુણી વ્રકોદર વાધ્યો; દુષ્ટ ી સાથે વઢવા બાંધ્યો. ૪ એક એકને મારે ગદાય, પગ પ્રહારે ધુજે ધરાય; એમ વઢતાં વઢતાં કોપ્યા જ્યારે, મલ્લ યુધ્ધ આરંભ્યું છે ત્યારે. ૫ પડે આથડેને ઉભા થાય, એક એકના ઝાલે ખભાય; વળતી ભીમ ઘણો કોપે ચઢીયો, લેઈ પાપીને પ્રથ્વીમાં પડીયો. ૬ પછી છાતી ઉપર બેશી સાર, સીંહ નાદ કરયો નિરધાર; અંશ વાયુ તણો એ કેહેવાય, જેથી યોદ્ધા ત્રાસી નાશી જાય. ૭ થયાં લોચન ભીમનાં લાલ, હોઠ પીશી ફુલાવ્યા છે ગાલ; બોલ્યો ત્યાર પછી તેણે ઠાર અલ્યા સાંભળ અંધકુંમાર. ૮ તાણયાં પાંચાળીનાં તેં તો ચીર

ર, માટે મારૂછું તુંને અધીર; એવું કહીને વાયુનો તંન, ઓ હયો સર્વના સુણતાં વચંન. ૯ બેઉ સેના વીશે આણે કાળ, હશે શુધ્ધજો ક્ષત્રીનો બાળ, તોતો છોડાવશે આંને આજ, નીકર બ્યંડળ બધા ક્ષત્રી રાજ. ૧૦ એવી સાંભળી અરજુને વાંણી, ત્યારે બાંણ લીધુ ચાપ તાણી, એવું દેખીને આશ્ચર્ય સાર, હાથ ઝાલ્યા પ્રભુએ તે ઠાર. ૧૧ કહે અરજુનને ભગવાન, અલ્યા કેમ ખસ્યુ તારૂં ભાંન; બોલ્યો ક્રોધમાં વાયુજ વાંણ, તેના ઉપર મુકેછે બાંણ. ૧૨ ત્યારે પારથની મટી રીસ, એમ સાચ કરી જુગદીશ; પછી ભીમેતો આણી ઉંમંગ, ભાગ્યુ દુશાસન કેરૂ અંગ. ૧૩ તેના હાથને પગતો જેહ, ભાંગી લોચો કરી નાંખ્યા તેહ; પછી ઢીંકો મારી સત જ્યારે, તેથી મર્ણ પાંમ્યો તેણીવારે. ૧૪ જાણી દુર્યોધને એહ વાત, ત્યારે કરવા લાગ્યો આંસુપાત; પાસે આવીને કુહેછે વચંન, કેમ વીરા તેં કીધું સયન. ૧૫ અરે આજ થયો કાળો કેર, વાળ્યું વાયુના કુંવરે વેર; ભાઈ તારા વીના સૌ સુન્ન, બોલ મારી સાથે તજી મુન્ય. ૧૬ જાતાં પુત્રને બાંધવ તુંય, થયો પાંગળો હાવેજ હુંય; એવી રીતે કરીને વીલાપ, આવ્યો દ્રોણ પાસે મતી પાપ. ૧૭ કહિ બંધુ મુવાવા કેરી વાત, પછી રૂદન કીધું સાક્ષાત; તેને સાંભરી વીશ્ર કુમાર, ઘણા કોપે ચઢયા નીરધાર. ૧૮ લીધીતી હાથમાં સાંગ જેહ, મુકી અરજુન ઉપર તેહ; કરયો તે સમે કૃષ્ણે વીચાર, નક્કી મારશે શક્તી આવાર. ૧૯ એવું ધારીને દીન દયાર, કહ્યું મેદનીને તતકાર; આપો માગ તમે વશુધાય, જેથી કારય ખોટું નવ થાય. ૨૦ તેણે સમે ત્યાંતો નીરધાર, રથ ઉતારયો ઉંડાજ સાર; આવી એવામાં સાંગ અમોઘ

૫, તેતો કેવળ અગ્નીનો ઓલ. ૨૧ તેણે ઘાત કોહોની ન વ થઈ, તદપી છત્ર છેદી ગઇ; ત્યારે અરજુને રાખીને હા- મ, શર વ્રષ્ટી કરી તે ણે ઠામ. ૨૨ તોય વીપ્ર ન હઠે લગાર, મારે ચોવણો સર્વને માર; જેના બળનું માપ ન થાય, કોઇ શુરા થકી ન જીતાય. ૨૩ ॥ વલણ ॥ ત્યારે ત્રીકમ બોલીયા કોટી વીશ્વનારાયરે; દુર્ગો કહે તેતો અરજુનને ઉવાયરેરેરે. ૨૪ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહા- ભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણિ ભીમેન દુશાશન વધો નામ દ્વા- વિશો અધ્યાય. ૨૨

કડવું ૨૩ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સું- ણ સતવાદિ રાય, ત્યાર પછી ગુરૂના મ્રત્યુનો કૃષ્ણ કહે ઉપા- ય. ૧ અરે વિજય શાંભળ આ વખતે તું તો મારી વાત; દ્રો- ણ ગુરૂને ત્રાસ પડેતો નિશ્ચે થાએ ઘાત. ૨ તે માટે અશ્વત્થામા એક હાથીનું છે નામ; તેને ભીમની પાસે મરાવો તેથી થા- શે કાંમ. ૩ હું જાઉં યુધિષ્ટીર પાસે જઇને કહું આ વાત; કારણ કે ગુરૂ પુછે ત્યારે જુઠુ વદે સાક્ષાત. ૪ એમ કહિને હાથી મરાવ્યો ભીમની પાસે સાર; વળતી અંતરજામી આ વ્યા જ્યાં છે ધર્મકુમાર. ૫ તેમને જુકતી કરીને કેહે છે જ ગ્તતણા તો તાત; આજ ગુરૂજી કોપે ચઢીયા કરશે સોની ઘા- ત. ૬ તે માટે હું કહું તે કેહેજો ગુરૂને પાંડુ બાળ; અશ્વત્થા મા મ્રત્યુ પામ્યા યુદ્ધ વિશે આ કાળ; ૭ એવું સાંભળી ધ- ર્મ બોલીયા એતો હરી અન્યાય; હું મુખથી જુઠું બોલું તો પ્રથ્વી પ્રલે થાય. ૮ ત્યારે કૃષ્ણ કહે એક હતો અશ્વત્થામા હાથી; તેતો રણમાં મ્રત્યુ પામ્યો ઐરાવતનો સાથી. ૯

સત્યવાત એ તમને કહું છું તેતો માંની લેજો; એટલે તેનો દોશ નથી કાંઇ નર કે કુંજર કેહેજો. ૧૦ યુધિષ્ટીર કેહે એવું પણ હું નથી કેહેનારો ઈશ; તે સમે કુંતાની પાસે આવ્યા શ્રી જુગદીશ. ૧૧ ફોઇ કહીને બોલ્યા તેતો હવે વલે શી થાશે; ધર્મરાય જુઠું નહીં બોલે તેથી પાંચે મરાશે. ૧૨ એવું સાંભળી ડોશી આવ્યાં ધર્મને કહેવા કાજ; અરે કુંવર આજ્ઞા મુજ પાળી જુઠું બોલો આજ. ૧૩ મારૂં કેહેવું નહીં માનો તો દેઇશ તુજને શ્રાપ; તેથી તારૂં પુન્ય હણાશે ઉલટું થાશે પાપ. ૧૪ તે વખતે યુધિષ્ટીર બોલ્યા સાંભળો મારી માય; અડધું સાચુ અડધું જુઠુ બોલીશ તમ અંત્રાય. ૧૫ વળતી વીઠલ ચાલી આવ્યા સવ્યસાચીની પાસ; વ્રકોદરે વાત ઉરાડી ગુરૂને પડીઓ ત્રાસ. ૧૬ અશ્વત્થામા મ્રત્યુ પામ્યો એવું સુણ્યુ જેવારે; એટલે યુદ્ધ તજીને ચાલ્યા દ્રોણમુની તો ત્યારે. ૧૭ યુધિષ્ટીરની પાસે આવી બોલ્યા તે સાક્ષાત; અરે ધર્મ તું સાચુ કેહેને પુત્ર તણી થઈ ઘાત. ત્યારે ધર્મકુંવર તો કહેછે સાંભળો ગુરૂ આ વાર; અમારો એક હાથી તે પણ અશ્વત્થામા સાર. ૧૯ તેવો તે કે પુત્ર તમારો એમાં એક મરાયો; એવી રીતે જાણી બુજી ઉત્તર તો બતલાવ્યો. ૨૦ એટલે બ્રાહ્મણ ચાલ્યા ત્યાંથી ચીંતામાં બહુ પેઠા, વળતી નિજ રથમાં આવીને ધ્યાન ધરીને બેઠા. ૨૧ પ્રાણ વાયુને રોકી રાખી કરી સમાધી જ્યારે; ત્યારે હરી અરજુનને કેહે છે માર હવે આવારે. ૨૨ તે સમે કીરીટી બોલ્યો એવું કર્મ ન થાય; શસ્ત્ર રહીતને મુર્છાવાળો તેને કેમ મરાય. ૨૩ એવું વાક્ય સુણીને કેહે છે સમર્થ સરજનહાર; આ અવસર ચુકીશ તો તારો કરશે એ

સંહાર. ૨૪ પ્રાંણ બચાવા માટે હણવા શત્રુને નીરધાર; તેમાંસ ત્ય ચુકાએ તોપણ બાધ ન બેસે સાર. ૨૫ એટલે કુંતા પુત્રે મા ર્યું અર્ધચંદ્રનું બાણ; તેથી દ્રોણ ગુરૂનું છેદયું મુસ્તક તોં નીર વાણ, ત્યારે તે બ્રાહ્મણનો નીકળ્યો પ્રાણ વાયુતો જેહ; તેતો અ શ્વતણા મડદામાં પેઠો આણી સ્નેહ. ૨૭ તે વેળાયે ટટવું કુદયું ત્રણ પગાંનુ સાર; તેણે બહુ યોદ્ધાને માર્યા વરત્યો હાહાકાર. ૨૮ ચાર ઘટીકા માંહી કીધી સેના કચ્ચરઘાણ; ત્યારે કરજો ડીને બોલ્યા કેશવતો નીર્વાણ. ૨૯ અરે વિપ્ર હવે શાંતી રા- ખી પામો સ્વર્ગ નીવાસ; તમને તેડવા માટે આવ્યા સ્વર્ગ પતિના દાસ. ૩૦ સુખ દુખને મરવું અવતરવું લખ્યા પ્ર- માણે થાય; તેમાં પાંડવનો શો ગુન્હો જુઓ વિચારી ન્યાય. ૩૧ એવું સાંભળી અશ્વ મુખથી બોલ્યા દ્વીજના બાળ; અરે પ્રભુ અરજુને કીધો દગા થકી મુજ કાળ. ૩૨ ધર્મરાય તો જુઠું બોલ્યા જાણિ જોઇ આ વાર; તે માટે એ ઘોડો થાશે સત્ય કહું કીરતાર. ૩૩ એવો શ્રાપ દેઇને મુની પ્રભુ ને લાગ્યા પાય; વળતી સ્વર્ગ વીશે સંચરીયા સાંભળને તું રાય. ૩૪ હેવામાં તે સુર્ય દેવતા તરતજ બેઠો મેર; એટલે અરજુનની સેનામાં વાગ્યાં ભુંગળ ભેર. ૩૫ ત્યારે કૈરવ કેરા યોદ્ધા નાઠા તેણે ઠાર; કર્ણરાયને શર્ણે આવ્યા ક્ષણું ન વ લાગી વાર. ૩૬ ॥ વલણ ॥ દ્રોણં પર્વ પુરૂ થયું જેનો અ તી મહીમાયરે; દુરગો કહે સૌ બોલજો જયજય શ્રી રઘુરાયરેરેરે

ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર થાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી દ્રોણ વધો નામ ત્રયોવીશો અધ્યાય.

કરણ પર્વ ૮

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ શ્રી સારદાએ નમઃ ॥ રાગ સામેરી॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ સતવાદી રાય; વિસ્તારી સંભળાવું તુજને, કર્ણપર્વ મહીમાય. ૧ સોળમે દીવસે પ્રાતસકાળે, સુર્યતણો કુમાર; નિત્ય નિયમ પરવારી પોતે ચઢીયો તેણીવાર. ૨ શલ્યરાયને કર્યો સારથી તે વેળા રાજંન; વળતિ રથમાં બેશી ચાલ્યો તરણી કેરો તંન. ૩ માથે મુગટ શોભે સારો, કંઠે કુસુમના હાર; લેલાટે તો અર્ચા કીધી ખાંધે ધનુષ્ય નીરધાર. ૪ રથની આજુબાજુ ચાલે સઘળી તો સેનાય; એવા ઠાઠે સ્થંભની આગળ આવ્યો એતો રાય. ૫ એટલે અરજુનને અવીનાશી તે પણ આવ્યા ત્યાંય; સામાસામી શંખનાદ પછી કીધો રણની માંય. ૬ કરણરાયે મુકયું વળતી અરજુન ઉપર બાણ; તેતો જઈ પારથને નડીયું રદય વિશે નીરવાણ. ૭ એવું દેખી કુંતાસુતે સાયક મુક્યાં ચાર; કર્ણતણું કોડંડ કાપીયું છત્ર ધ્વજા નિરધાર. ૮ ત્યારે કર્ણે ઝાલ્યું બીજું ધનુષ્યતો તતકાળ; વળતિ અરજુન ઉપર મુકયું સાયક તો કરાળ. ૯ તે બાણે અરજુનના શીરનો મુગટ તો ઉરાડયો, તેમ ધ્વજા ઉપર બેઠેલા મારૂતિને તાડયો. ૧૦ તે સમે કપીવર તો કોપ્યા મહાબળીઓ કયમ સાંખે; વ્રક્ષ અને પાષાણ લાવીને કર્ણની ઉપર નાંખે. ૧૧ પણ રણપંડીત આત્મજ રવીનો સર્વે નિવારણ કરે; ફરશુરામની વિધા ભણીયો તે માટે નવ ડરે. ૧૨ ત્યાર પછી અરજુને કાઢયો વાતોગ્ન પ્રકાશ; રવીનંદનનો રથ

તે બાણે ઉરાડયો આકાશ. ૧૩ ત્રણ યોજન તે ઉંચે ચઢી ચો પડીયો હેડે રાય; ત્યારે કોપે ચઢીયો ઝાઝો તરણી સુત મહાકાય. ૧૪ ભાથામાંથી સાયક કાઢી ધનુપે ચઢાવ્યો જ્યારે; તે સમે ઇશ્વરતો પોતે અંતરમાં વિચારે. ૧૫ અરજુનના રથમાંહી મુકયો ચૌદભુવનનો ભાર; એવામાં તો આવી પહોંચ્યો કર્ણતણો શર સાર. ૧૬ તેણે રથ પારથનો હઠાવ્યો બાર ધનુષ્ય રાજન; ત્યારે કર્ણને કહેવા લાગ્યા કેશવજી વચંન ૧૭ ધન્ય ધન્ય દયુમણીના દીકરા સામર્થનો નહીં પાર; તારા જેવો ધનુષધારીમાં નથી બીજો આ વાર. ૧૮ એવું સાંભળી અરજુન કેહે છે કેશવને તો વાણ; મારા કરતાં કયમ કરો છો કર્ણતણું વખાણ. ૧૯ ત્યારે ત્રીકમ કહે અરજુન તું જો મારા મુખ માંય; એવું કહીને વદન વિકાસ્યુ પરમાત્માએ ત્યાંય. ૨૦ તે મુખમાં અરજુને દીઠાં ચૌદભુવન તે ઠાર; તેથી વિસ્મય પામ્યો મનમાં કુંતાનો કુમાર. ૨૧ વળતી વિઠ્ઠલ કહેછે પારથ સાંભળને તું રાય; ભુવનતણો મેં ભાર મુકયોતો રથમાં આ વેળાય. ૨૨ નહીં તો તારો રથ ઉડીને પડતજ દરીઆ પાર; એવું સાંભળી સ્તબ્ધ થયો ત્યાં સવ્યસાચી નીરધાર. ૨૩ ત્યારપછી એક શકિત કાઢી દીસંતી વિકરાળ; કર્ણરાયના ઉપર મુકી જેવી અગ્ની જવાળ. ૨૪ તેને દેખી સુર્યકુંવરે મેલ્યું શીવનું બાણ; શકિત કેરા કડકા કીધા મધ્યેથી નીરવાણ. ૨૫ વળતી ભાથામાંથી કાઢયાં પાંચ બાણ તે ઠાર; તે તો મંત્ર ભણીને મુકયાં સગાયે નિરધાર. ૨૬ આવી તે પારથને વાગ્યાં ભાળ વિશે રાજંન; એટલે મુર્છા પામી પડીયો પાંડુ કેરો તંન. ૨૭ એવું દેખી મેઘ વરણને ચડીયો ઝાઝો કાળ; કર્ણતણી સેનામાં પ

ડીયો ગટોરગચ્છનો બાળ. ૨૮ પાંચ પચીશ યોદ્ધાને લેઈ ઉડે છે આકાશ; ત્યાંથી પડતા નાંખે તેથી થાય તેહનો નાશ. ૨૯ વળી માયા રાક્ષસની કીધી અદભુત તેણે ઠાર; લોહી મુત્રને વિષ્ટા તેની વ્રષ્ટી કરી નીરધાર. ૩૦ ત્યારે સુર્યતણા દીકરાને ચઢીઓ ઝાઝો કોપ; નારાયણ નામે શર મુકી માયા કીધી લોપ. ૩૧ વળતી મેઘ વરણને માર્યું અર્ધચંદ્ર તતકાળ; તેથી મુર્છા પામી પડીયો ગટોરગચ્છનો બાળ. ૩૨ ત્યાર પછી મઘવા સુત કેરી મુર્છા વળી જેવારે; એવામાંતો સુર્ય આથમ્યો સાંજ પડી ગઈ ત્યારે. ૩૩ કોરવનાં વાજાં ત્યાં વાગ્યાં જીત્યો સુર્યકુમાર; તે દિવસે ઇશ્વર ઇચ્છાએ અરજુન પામ્યો હાર. ૩૪ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી સર્વે ગયા પોતપોતાને ઠામરે; દુર્ગા કહે પછી ચીંતવે કર્ણનું મ્રત્યુ શ્યામરેરેરે. ૩૫ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત કર્ણ પર્વણી પ્રથમ દિવસે કર્ણ વિજીતો નામ પ્રથમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વચંન, સુણો સત્યવાદી નૃપ તંન; પછી વિચારે શારંગપાણ, કર્ણની પાસે છે પાંચ બાણ. ૧ હરિહશ્વનાં આપેલાં તેહ, જેને મારે તેનો પડે દેહ; તેને લેવરાવાને પ્રકાશ, આવ્યા શ્રી હરી કુંતાન પાસ. ૨ કહે કુંતાને જક્તના તાત, સુણો ફોઈ તમે એક વાત; આજ ઉગતાં સુર્ય પ્રકાશ, જાઓ કર્ણરાજા કેરી પાસ. ૩ માગો તેની પાસે પાંચ બાણ, તેથી ઉગરે પુત્રોના પ્રાણ; એવો એ પણ તમારો બાળ, પણ તેમાં છે ભેદ વિશાળ. ૪ કરી અંતર્યામીની એણે સ્હાય, આવ્યા પ્રાત સામો પરવાય;

હવે એને ઉગારતાં કોઈ, નહીં જીવે પાંચેમેથી કોઇ. ૫ મા
ટે કહ્યું માની નીરવાણ, માગો કર્ણની પાસેજ બાંણ; સંધ્યા
કરવા બેઠો હોય જ્યારે, જવું તે સમે નિરચે તમારે. ૬ કેહેસે
તમને એતો સાક્ષાત, લ્યોને ભાથામાંથી બાણ માત; ત્યા
રે ભાથો લેઇ કરમાંય, સર્વે બાણને કાઢજ્યો ત્યાંય. ૭ તેણે
સમે હું તો નીરધાર, લીલી માંખ થઇશજ સાર; બેસું જેજે
સાયકને શીશ, તે તે લેજ્યો તમે તેણે દીશ. ૮ ત્યારે કુંતા કેહે
સુણો દયાળ, હું તો જઇશ પ્રાતસકાળ; પછી સર્વેએ કીધું
શયંન, જાગે અરજુનને નંદ તંન. ૯ તેણે સમે તો કેશવે સા
ર, ગટોરગચ્છને તેડ્યો તે ઠાર; પછી કહેવા લાગ્યા જગતાત
સુણો હેડંબાના સુત વાત. ૧૦ કરો રાક્ષસી માયા રાજંન,
હણો ધૃતરાષ્ટ્રના શઉ તંન; એવું સુણીને ભીમ કુમાર ચઢયો
આકાશ મારગે સાર ૧૧ ત્યાંથી નાંખવા માંડ્યા પાશા-
ણ, કૌરવ સેના કરે બુમરાણ; એવું દેખીને આશ્ચર્યસાર, કહે
કર્ણને અંધ કુમાર. ૧૨ સુણ મિત્ર મારા આ વેળાય, કરો
પાશાણ વ્રષ્ટીથી સાય; ત્યારે કરણ કેહે સુણ ભુપ, માયા ગ
ટોરગચ્છની અનુપ. ૧૩ આપી સુર્યે મુને શકિત જેહ, મ્ર-
ત્યુ પામ તેના થકી તેહ; એતો રાખીછે અરજુન કાજ, ન
થી મુકવાનો તે હું આજ. ૧૪ ત્યારે દુર્યોધને સમજાવી, ક
રણ પાસે એ શકિત મુકાવી; આવિ ગર્જના કરતી એહ; તેણે
ભેદયો ગટોરગચ્છનો દેહ. ૧૫ પડયો તે થકી ભીમનો બાળ,
કૌરવ સેના ઉપર ત્રતકાળ; પડતાં પડતાં તેણે નીરધાર, દા-
બીને માર્યાં ચોધ્ધા હજાર. ૧૬ એમ ગટોરગચ્છ પામ્યો મ-
ર્ણ, કરતાહરતા આશરણાશર્ણ; થયો પ્રાતસકાળ જે વારે,
આવ્યાં કુંતાજી તો તેણિવારે. ૧૭ આવ્યાં કર્ણ રાજા કેરી પા-

સ, બોલ્યાં પ્રેમ આણીને પ્રકાશ; બેઠો તે સમે સંધ્યામાં રા-
ય, દેખી કુંતાજી લાગ્યો પાય. ૧૮ બોલ્યો મર્મ વચન સા-
ક્ષાત, આજ પધારી જનેતા માત; જન્મ આપી મુને ત્રતકા-
ળ, ગયાં મુકીને અંતરીયાળ. ૧૯ તે હાડાની ખબર આજ
લીધી, મારા ઉપર કૃપા ઘણી કીધિ; કહો મારા જેવું કાંઈ કા
મ, કરૂં તે સઘળું આણી હામ. ૨૦ સુણી કુંતાજી બોલ્યાં વ
ચન, તું તો સાંભળીને મારા તંન; માગું તારી પાસે પાંચ
બાણ, આપ મુજને તે નીરવાણ. ૨૧ એવું સાંભળી સુર્યનો
તંન, બોલ્યો કુંતાની સાથે વચંન; બાણ શું કરશો તમે મા
ય, મારા અર્જુનો કીધો ઉપાય. ૨૨ બતાવ્યું તમને જુગદીશ,
માટે લેવા આવ્યાં આણી હીશ; ઘટે નહીં તમોને આ વાત,
સર્વે સરખા ગણે પુત્ર માત. ૨૩ વાલો અળખામણો નવ હો
ય, આવું કરે નહિ જન કોય; જ્યારે ખેતરને વાડ ખાય,
ત્યારે ન મળે એકે ઉપાય. ૨૪ મેઘ પાશાણની વ્રષ્ટિ કરે,
તેણે સમે તો કોણ ઉગરે; માતા પીતા મારે જ્યારે બાળ, તે
ને જીવાડે કોણ આ કાળ. ૨૫ પણ તમારો હું તો કુંમાર,
કેમ વચન લોપું આ વાર; માટે પેલા ભાથામાંથી માત,
લ્યોને બાણ તમેતો સાક્ષાત. ૨૬ એવું સાંભળ્યું કુંતાએ
જ્યારે, ભાથો ખીંટીએથી લીધો ત્યારે; બાણ પાથર્યાં હેઠળ
સાર, ત્યારે સાંપ થયા કીરતાર. ૨૭ બેસે જે જે બાણપર
ઇશ, લે છે તે તે કુંતા તેણે હીશ; એવી રીતે લેઇ પાંચ બા
ણ, ચાલ્યાં કુંતા ત્યાંથી નિર્વાણ. ૨૮ આપ્યાં કૃષ્ણને લાવી
જ તેહ, ત્યારે રાજી થયા પુર્ણ દેહ; તેને ઠેકાણે મુકયાં રાજ
ન, એમ સ્હાય કરી યદુતંન. ૨૯ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી યુ-
દ્ધે ચઢયો તરણીનો કુંમારરે; દુર્ગા કે તેનો કરૂં આતાજન

વિસ્તારરેરેરે. ૩૦ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત કર્ણ પર્વણી કુંત્યા બાણ યાચીતોનામ દ્વીતીયો અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જન્મેજય રાય; બીજે દીવસે યુધ્યે ચઢીયો કરણરાય મહા કાય. ૧ સિંહનાદ આવીને કીધો કરણે જેણીવાર; તે વખતે અરજુને કીધો ધનુષ્ય તણો ટંકાર. ૨ વળતી કરણે મુકયાં રણમાં પાંચ બાણ નિરવાણ; તેતો ગર્જના કરતાં ચાલ્યાં મેઘની પેઠે જાણ. ૩ આવીને સંગાથે વાગ્યાં મર્મસ્થળમાં એહ. પણ નરનો અવતાર કીરીટી સહન કીધાં તેહ. ૪ તો સમે અરજુને મુકયા દ્વાદશ શાર નિરધાર, તેથો કર્ણની છાતિ ભેદી નીકળી સોણીત ધાર. ૫ ત્યારે વીકળ થઇને કોપ્યો સુર્ય તણો સુત એહ, કૃષ્ણ અને અરજુન એ બેઉને ભેદી નાંખ્યો દેહ. ૬ ત્યારે અરજુન કહેવા લાગ્યો સુર્યકુંવરને સાર, અરે મુરખ સાંભળ મુજ વાણી! તુજને તો ધીક્કાર. ૭ અધરમીની પક્ષ કરીને રણમાં કરૂં સંગ્રામ, ભ્રાત ન કરતાં વહાલો ગણીયો અંધકુંવર આ ઠામ. ૮ એવાં વાકય સુણીને બોલ્યો તરણી કેરો તન્ન, ક્ષત્રીને રણમાં નવ ગણીયો ભ્રાત પુત્ર કોઇ જન. ૯ એવું કહી પછી સેના મારી અરજુનની સુણરાય; ત્યારે શ્રીહરીએ તો આપી પૃથ્વીને આજ્ઞાય. ૧૦ પૃથ્વીને પરમાત્મા કેહે છે સાંભળ મારી વાત, કરણ તણા રથનું પૈડું તું ગળને તે સાક્ષાત. ૧૧ ત્યારે ત્યાં ધરણીએ ગળીયું પૈડું તેણીવાર, કરણ તણો રથ અટકેથી તેથી ચાલે નહીં લગાર. ૧૨ કોટીક યોદ્ધા વળગ્યા

ત્યાં તો કાઢવા માટે એહ, તોપણ નવ નીકળીયું તે તો ઇ-ચ્છા પ્રભુની તેહ. ૧૩ ત્યારે હેઠો ઉતર્યો વળતી તરણીનો કુંમાર, કેઢય દેઇને કાઢવા માંડયું પૈડું તેણી વાર. ૧૪ તે સમે શ્રી કૃષ્ણ કહે તું સાંભળ અરજુન વાણ, આ વખતે કરણના ઉપર મુકને તીક્ષણ બાણ. ૧૫ એવું સાંભળી અરજુન બોલ્યો અપત યુદ્ધ કેમ થાય, પુંઠળથી યોદ્ધાને હણતાં દુષ્ટગતી પાંમાય. ૧૬ ત્યારે કૃષ્ન કહે કુંતા સુત નથી બીજો ઉપાય, સામે મોઢે સુર્ય તણો સુત કોઇથી નવ મરાય. ૧૭ તે માટે અવસર આ જાશે સત્ય કહું રાજન, વળતી એ મરવાનો નથી તરણી કેરો તન. ૧૮ એવું હરીનું વાકય સુણી અરજુને મુકયું બાણ, તેનો સુર્ય કુંવરને વાગ્યું બરડામાં નિરવાણ. ૧૯ એટલે રથનું પૈડું કાઢી કરણ રાજા સાર, અરજુન પ્રત્યે કેહેવા લાગ્યો હાસ્ય કરી નીરધાર. ૨૦ અરે ભાઇ સતવાદી થઇને આ શો કરે અન્યાય, પુંઠળથી સાયક મુકીને વિંધી મારી કાય. ૨૧ પણ અંતે મૃત્યું સઉ પામે નથી અચળ કોઈ જંન, તે માટે આવું નવ કરીએ કોઈ કાળે અરજુન. ૨૨ એવામાં ફરી આજ્ઞા આપી પૃથ્વીને જદુરાય, ત્યારે બીજે ફેરે ગળીયું પૈડું તો તદાય. ૨૩ એવી રીતે ત્રીજે ફેરે પૈડું ગળ્યું જે વાર, એટલે ત્યાં પારથે કીધો ત્રીજો શર તૈયાર. ૨૪ ધનુષ્ય મંડળાકાર કરીને મુકયો તે રાજંન; તેથી સુર્ય કુંવરતો પડીયો અચેત થઇને તંન. ૨૫ ॥ વલણ ॥ તરણી સુત હેઠો પડયો કંઠે આવ્યો પ્રાણરે, દુર્ગા કહે તે દેખીને અરજુન બોલ્યા વાણરેરેરે. ૨૬ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત કરણ પર્વણી કરણ પૃથ્વી પતિતો નામ. ૩૦

તિયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચંન, તું તો સાંભળ ભુપતી તંન; કરણ પ્રથવી ઉપર પડયો જ્યારે, બોલ્યો અરજુન તો તેણીવારે. ૧ સુણો જકતપતિ ભગવાન; મને કેહેતા હતા આણે સ્થાન; નહી જીતાય સર્યકુંમાર. પણ કેવો હણ્યો નિરધાર. ૨ એવું સાંભળી ગર્વ વચન, બોલ્યા હાસ્ય કરી નંદ તંન; અલ્યા અરજુન સાંભળ વાત, મિથ્યા ગર્વ કરે સાક્ષાત. ૩ પથ્વી પડેલો સુર્ય કુમાર, હજુ મારે તને નિરધાર, તને દેખાડું હું આ વેળાય, રવી પુત્ર તણી પ્રભુતાય. ૪ એવું સાંભળીને જુગદીશ, થયા બ્રાહ્મણ રૂપે ત્યાં ઇશ; કર્યો અરજુનને શીષ્ય સાર, ને તે તેડી ચાલ્યા કિરતાર. ૫ આવ્યા કરણની પાસે રાજંન, બોલ્યા પ્રેમ કરીને વચંન; અલ્યા સાંભળ સુર્ય કુમાર, નથી તું સમો કોઇ દાતાર. ૬ એક કુંવારીછે મારે બાળ, તેનો થઇ ગયો કંન્યા કાળ; નથી દ્રવ્ય મારી પાસે આજ, માટે આવ્યોછું જાચવા કાજ, ૭ આપો દ્રવ્ય તમે આણે સ્થાન, જેથી દેઉં હું તો કન્યાદાન; એવાં વીપ્રનાં સુણિ વચંન, બોલ્યો પ્રેમ થકી સુર્ય તંન. ૮ અરે સાંભળોને મુનીરાય, જુઓ મારી તમે આ વેળાય; કંઠે આવી રહ્યાછેજ પ્રાણ, નથી દ્રવ્ય પાસે નીરવાણ. ૯ ત્યારે કૃષ્ણ બોલ્યા ક્રોધ આણિ, અલ્યા સાંભળ તું મુજ વાણી; મારો ટેક એવો નીરધાર, જન્મ ધરી જાચું એકવાર. ૧૦ તારી કીર્તિ સુણીને પ્રકાશ, આવ્યો સો ગાઉથી તજ પાશ; હવે જાચું નહીં બીજે જંન, નિશ્ચે પાડીશ આયરૂં તંન. ૧૧ ત્યારે કરણ કહે મુનીરાય, જાઓ

જ્યાંછે મારી અબળાય; તેતો આપશે તમને ધંન, સત્ય ક
હુંછું હુંતો વચંન. ૧૨ એવું સુણી બોલ્યા ફીરતાર, થાક
લાગ્યો છે મુને આ વાર; માટે ના કહું તો સુર્યબાળ, અમે
ઘેર જઇએ આણે કાળ. ૧૩ કલ્પવ્રક્ષને કામદુર્ગાય, તેની
પાસે જતાં કાર્ય થાય; બીજા પાસે ન મોકલે તેહ, મારા દાંત
તાતણે વળી દેહ. ૧૪ ત્યારે કરણ કહે વીપ્ર દેહ, મારા દાંત
માં રેખો છે જેહ; તેનો સોનું પુરૂ સવા ભાર, આપું તે
તમને નિરધાર, ૧૫ માટે લાવોને પેલો પાશાણ, દાંત પા-
ડવાને નીરવાણ; એવું સાંભળી વાકય તે ઠાર, બોલ્યા હા
સ્ય કરી ફીરતાર. ૧૬ અલ્યા શેવાં દાન એનો થાય, તારૂં
કરેલું નિષ્ફળ જાય; ત્યારે સુતાં સુતાં ખશી રાય, લીધો
પાશાણ કરણ તદાય. ૧૭ પાડયા દાંત પોતાના તમામ, આ
પવા માંડયું સોનું તે ઠામ; એવું દેખી બોલ્યા જદુરાય,
એઠું દાન શી રીતે લેવાય. ૧૮ તેણે શમે રવી પુત્ર સાર,
કીધું પરાક્રમ તો અપાર; સુતાં સતાં લીધું ચાપ બાણ, તેને
ચડાવ્યું ત્યાં નીરવાણ. ૧૯ માર્યું ધરતિમાં તે તતકાળ, ફૂ
ટયાં તે થકી સાત પાતાળ; બાણગંગા નીકળ્યાં તે ઠાર, તે
માં સોનું ધોયું નિરધાર. ૨૦ આપ્યું શ્રી હરીને પછી એહ,
ત્યારે સ્તબ્ધ થયો નર દેહ; ટળ્યો ગર્વ થયેલો તદાય, જા-
ણી કરણ તણી પ્રભુતાય. ૨૧ રચા પ્રગટ પછી સુરેશ, જેનું
સ્મરણ કરે શીવ શેશ; પીત વસ્ત્રને શ્યામ આકાર, તેના તે
જ તણો કહીં પાર. ૨૨ ॥ વલણ ॥ ચતૃભુજ રૂપે થયા, જા
હેર જગદાધારરે; દુર્ગા કહે પછી કરણને કહેછે નંદ કુમારરે
રેરે. ૨૩ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મ
હાભારથોંતર ગત કરણ પર્વણી કરણેન કૃષ્ણસ્ય સુહસ્તોક

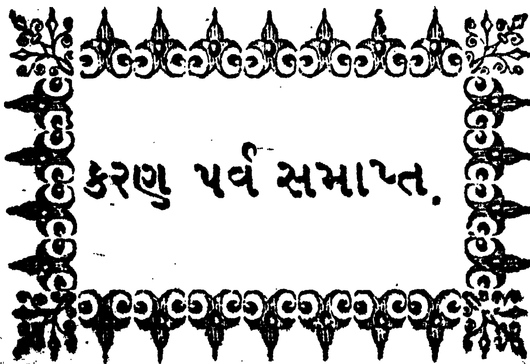
નામ ચતુર્થો અધ્યાય.

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જન્મેજય રાય; ચતુરભુજ રૂપે થઈ કહેછે કર્ણને શ્રી જદુરાય. ૧ માગ માગ તરણીના દીકરા આપું હું વરદાન; તારૂં સત્ય જોઇને હું તો પ્રસન્ન થયો આ સ્થાન. ૨ ત્યારે કરણ કહે કમળાવર સાંભળો મારી વાત; ઉંચા કુળમાં જન્મ આપજો બળબુદ્ધિ સાક્ષાત. ૩ પતિવ્રતા અબળાને તેવા પુત્ર પ્રાક્રમી સાર; વપુ વિશે વ્યાધિ નવ પિડે ઘરમાં દ્રવ્ય અપાર. ૪ સંત પુરૂષની સેવા નિત્યે સ્થાનકમાં નિવાસ; તે ઠેકાણે કાળ પડે નહીં વ્રષ્ટી બારે માસ. ૫ માતાને હાથે જમવાનું તિલક વિપ્રને હાથ; પુત્રને હાથે પીંડ માહરા મુકાજો જદુનાથ. ૬ કામ ક્રોધ મદ લોભ મોહ તે પીડે નહીં રઘુરાય, પરધન ને પરનારી ઉપર ચિત્ત કદી નવ જાય. ૭ મહારા પેહેલી પ્રજા મરે નહીં રાજી રહું હમેશ; દુષ્ટ વ્યસન ને વિઘ્ન નડે નહીં ગર્વ ન થાયે લેશ ૮ હરીકથા સાંભળતાં જાયે દિવસ ને વળી રાત; તેમાં શ્રદ્ધા આપજો મુજને અવિનાશી સાક્ષાત. ૯ એક પછી એક આવે નિત્યે જાચક મારે દ્વાર; તેને દાન દેતાં નવ થાકું શ્રીહરી સરજનહાર. ૧૦ તેવી રીતે રસોડામાં જમે વિપ્ર ને સંત; એક પછી એક પંક્તિ બેસે ના આવે તેનો અંત. ૧૧ નિત્ય તમારી ભકિત વિષે ચિત રહે ભગવાન; પ્રસન્ન થઇને આપો એટલું મુજને આણે સ્થાન. ૧૨ ત્યારે કૃષ્ણ કહે વળી બીજી હોય કલ્પના જેહ; તે સર્વે માગી લેજે તું આપીશ હું તો તેહ. ૧૩ એવું વાકય સુણીને બોલ્યો રવીનંદન મહાકાય; કું

મારી પ્રથિવમાં કરજો હરગીજ મારી કાય. ૧૪ એવામાં દુર્યો
ધન આવ્યો કરણ કેરી પાસ; ઉંધુ ઘાલી રડવા બેઠો નાંખી
ને નિશ્વાસ. ૧૫ વિલાપથી તે કહેવા લાગ્યો સુર્ય કુંવરને
સાર; અરે મિત્ર તેં આ શું કીધું તજ્યો મુને આવાર. ૧૬
તુજ પાખે હું થયો પાંગળો નાથ વિના જેમ નાર; દીપક
તેલ વિના મિથ્યા તેમ દ્રવ્ય વિના સંસાર. ૧૭ ક્ષાર અને
ચોપડ વિનાનું સ્વાદ રહિત ભોજંન; એવું પ્રેમ વિનાનું દી
સે તુચ્છ સબંધી જંન. ૧૮ સલીલ વિના સરિતા નવ શો
ભે કંઠ વિનાનો રાગ; તેમ તારા વિના સૌ સુનીજ સૈન્યા
મહાભાગ. ૧૯ એટલામાંતો કરણરાયનો નિકળ્યો નિશ્ચે પ્રા-
ણ, વિમાનમાં બેશીને ગયો સ્વર્ગ વિષે નિર્વાણ. ૨૦ ત્યાર
પછી દુર્યોધન આવ્યો પોતાને મુકામ; અરજુન ને અવીના
શી એતો ઉભા તેણે ઠામ. ૨૧ વળતી શ્રી વીઠલે લીધી ક
રણ કેરી કાય; તેને લઇને ચાલ્યા ત્યાંથી અરજુનને જદુ-
રાય. ૨૨ આખી અવનીમાં તે ફરીઆ લેઇને મડદું સાર;
પણ કુંવારી પૃથ્વિ તે નવ દિઠી એકે ઠાર. ૨૩ ત્યારે પરમા
ત્માએ પુછયું પૃથ્વીને રાજંન; કુંવારી તું કીયા ઠેકાણે સા
ચું કહે વચંન ૨૪ એવું સાંભળી પ્રથ્વિ કહે છે સાંભળો
જુગદાધાર; કોઇ ઠેકાણે કુંવારી હું નથી ઇશ્વર આવાર. ૨૫
મારા ઉપર ભીષ્મ બળ્યા સો ત્રણસેં દ્રોણ મુનીશ; દુર્યોધ
ન હજાર બળ્યા વળી સત્ય કહું જુગદીશ. ૨૬ તે પ્રમાણે ક
રણ તણી સંખ્યાનો તો નહી પાર; ઉપજીને અંત્યે સમાયે
મારામાં સંસાર. ૨૭ સરસ્વતીને કાંઠે હું છું કુંવારી તલપુ-
ર; તે ઠેકાણે કરણને બાળો થાશે પુન્ય પ્રચુર. ૨૮ એવું
સાંભળી ચાલ્યા ત્યાંથી અરજુનને ભગવાન; સરસ્વતીને

કાંઠે આવ્યા ત્વરા થકી તે સ્થાન. ૨૯ તક્ષપુર ધરતિ ઉપર મુક્યું શ્રીહરીએ તો બાણ; તેના ઉપર હાથ પોતાનો ૨ા ખ્યો પુરૂષ પુરાણ. ૩૦ તેમાં રવી સુતને સુવાડી કીધો પ છી સંસ્કાર; અસ્તી લેઇ સરિતામાં નાંખ્યાં તેહ તણાં ની રધાર. ૩૧ તે વખતે દેવોએ વખાણ્યો ભાસ્કર કેરો બાળ; જેને ડાબા હાથમાં બાળ્યો પોતે દીનદયાળ. ૩૨ ત્યાર પછી ઠેકાણે આવ્યા અરજુન ને જુગદીશ; વળતિ દુરીયોધને કીધો શલ્યને શેન્યાધીશ. ૩૩ ॥ વલણ ॥ કરણ પર્વ પુરૂં થયું પહોંચી મનની આશરે; દુર્ગા કહે સૌ બોલજો જયજય શ્રી અવિનાશરે. ૩૪ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીર ચીતે મહાભાર્થાતર ગત કરણ પર્વણી કરણ વધો નામ પંચમો અધ્યાયઃ ॥ ૫ ॥

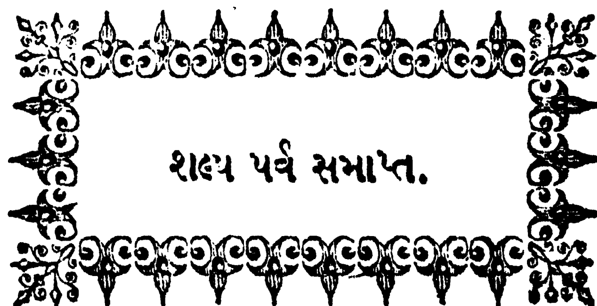

શલ્ય પર્વ ૯

અથશ્રી શલ્ય પર્વ પ્રારંભ્યતે ॥ શ્રીગણેશાય નમઃ ॥ ॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણો સત્ય વાદી નૃપતંન; કરણ મરણ પામ્યા પછી સાર, થયો લઢવા શલ્ય તૈયાર. ૧ તેનો દેહ ઘણો છે વિશાળ, ક્રોધ વિશે તો જેવો કાળ; રૂપમાં રતી નાથના જેવો, ધનુષધારીમાં શંકર તેવો. ૨ સર્વે પ્રકારનું જાણે યુદ્ધ, કરે કાળની જોડે વિરૂદ્ધ; ધરી આ યુદ્ધ તે સમે રાય, બેઠો રથ વીશે મહાકાય. ૩ આવ્યો સ્થંભ પાસે રણધીર, સીંહ નાદ કર્યો પછી વિર; એવે અરજુનને ભગવાન; આવ્યા તે પણ રણમાં નીદાન. ૪ વળતી વાસવ પુત્રે તે ઠાર, કરયો ચાપ તાણીને ટંકાર; સામા સામી મંડાયું ત્યાં યુદ્ધ, કરે અરજુન શલ્ય વીરૂદ્ધ. ૫ મુકયું અર્જુને તે સમે બાણ, અર્ધચંદ્ર નામે નિરવાણ; ચાલ્યો શર એ તો નીરધાર, ભેદી શલ્યને નિકળ્યો પાર. ૬ ત્યારે માદ્રી રાજા કેરો તંન, અતિ ક્રોધે ભરાયો રાજંન; બાણ વ્રષ્ટી કરી તેણે દીશ, નાસે યોદ્ધા તો પાડતા ચીસ. ૭ એવું આશ્ચર્ય જોઇ તે ઠામ, કોપ્યો કુંતા કુંવર અભીરામ; મુકે શલ્ય તો જેટલાં બાણ, તેને છેદી નાંખે નિરવાણ. ૮ બેઉ જણા કરે સિંહનાદ, માંડયું યુદ્ધ તજીને પ્રમાદ; થયું દારૂણ યુદ્ધ ત્યાં રાય, કેહેતાં થાકે કવી રસનાય. ૯ ત્રણ લોકમાં ભય ઉપજાવ્યો, જાણે પ્રલય કાળ શું આવ્યો; થયો સુર્ય ત્યાં ધુંધળે વરણ, દેખાયું ભયભુત આચરણ. ૧૦ વરસે મેઘ રૂધિરનો ત્યાંહે, તારા તુટી પડે ભુમી માંહે; ઘણા વિદયુતના પાત થા

ય, વાયુ ચારે દિશા કેરો વાય. ૧૧ પ્રથ્વી સહીત સર્વે પાતા
ળ, ડોલ્યાં તે સમે ત્યાં તતકાળ; એવું રણમાં થયું વિપરી
ત, બંન્યો વીર કહાવે અજીત. ૧૨ પીનાકીને પુરૂષોતમ જે
મ, વઢે અર્જુનને શલ્ય તેમ; સામા સામી અડકયા ત્યાંતો
રથ, જેના સારથીતો સમર્થ. ૧૩ છુટે ચાપથી જે સમે બા-
ણ, થાય કાટકો ત્યાં નીરવાણ; એવું યુદ્ધ થયું પોહોર વા
ર, ત્યારે કંપ્યો ત્રિદશાપતિ સાર. ૧૪ પછી શલ્યે ઘણો ક્રોધ
આણી, મુકયું ત્રીશુળ ચાપજ તાણી; વાગ્યું અરજુનને
તેતો રાય, ત્યારે પામીયો તે મુર્છાય. ૧૫ ત્યારે કોપીયા શ
હદેવ વીર, આવ્યા યુદ્ધ વીશે રણધીર; તેણે પરાક્રમ કીધું
અતી, જેની સંગ્રામમાં મોટી ગતી. ૧૬ એક બાણ મુકી
તેણે દીશ; છેદયું શલ્યના સારથીનું શીશ; બીઉ બાણે મુ
ગટ છત્ર પાડયો, દંડ ધ્વજાનો તેતો ઉરાડયો. ૧૭ એવું
દેખીને આશ્ચર્ય સાર, કોપ્યો માદ્રી રાજાનો કુમાર; શકિત
મંત્રીને મુકીને ખચીત, કરયા સહદેવને મુરછીત. ૧૮ ત્યારે
વાયુ તણો સુત જેહ, આવ્યો ગદા લેઇનેજ તેહ; તેને બા-
ણ મુકીને ઉડાડયો, એક જોજન ઉપર પાડયો. ૧૯ એવું
અદભુત જોઇને કર્મ, આવ્યા યુદ્ધ વિશે રાજા ધર્મ; કર્યો તે
મણે ચાપ ટંકાર, પછી બાણ ચઢાવ્યો તે ઠાર. ૨૦ તેતો સુ
ર્ય જેવું દીસમાન, ચાલ્યું ધ્રુવવતું તેણે સ્થાન; તેને છેદ
વાને નિરવાણ, મુકયું શલ્યે ઉતાવળું બાણ. ૨૧ એવામાં
શર ધર્મનો જેહ, આવ્યો વીજળીના જેવો તેહ; તેણે મુસ્ત
ક છેદયું રાજંન, થયો તે થકી શલ્ય પતંન. ૨૨ મુવો ધર્મથી
શલ્ય ભુપાળ, તેનું કારણ કહું આ કાળ; શલ્યે શીવતણું
તપ કીધું, તેની પાસે વચન માગી લીધું. ૨૩ મારૂં મરણ

તો ભોળાનાથ, થાય સત્યવાદી જન હાથ; માટે ધર્મને હાથે તે વાર, શલ્ય મ્રત્યુ પામ્યો નીરધાર. ૨૪ ॥ વલણ ॥ માદ્રી રાજ સુત પામીયો, મ્રત્યુ જ્યારે રાયરે; દુર્ગા કહે બેઠો તહા દુરયોધન રોવાયરેરેરે. ૨૫ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગા શંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત શલ્ય પર્વણિ શલ્યો વધો નામ પ્રથમો અધ્યાય.

ગદા પરવ ૧૦

॥ અથ શ્રી ગદા પર્વ પ્રારંભ્યતે ॥ શ્રી ગણેશાયન- મઃ ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જન્મેજય રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું ગદા પર્વ મહી માય. ૧ શલ્યરાયનો શોક કરીને અંધ તણો કુમાર; ગાં-ધારીનિ પાસે આવ્યો ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૨ વળતી તેને કેહેવા લાગ્યો સાંભળને તું માય; પતિવ્રતામાં શ્રેષ્ટ કહાવું સતિ રૂપે અખળાય. ૩ પાંડવ સાથે લઢવા સારૂ જાવું મારે આજ; તેમાં મારો દેહ પડે નહીં એવું કહોને કાજ. ૪ અણુ સમજુ ને પાપી એવા પુત્રને પાળે માય; તે માટે બતલાવો મુજને આ વખતે ઉપાય. ૫ તે સમે ગાંધારી બોલી સાંભળ મારા બાળ; ધર્મરાયની પાસે તમે જાઓને આ કાળ. ૬ તેને કહીએ તમ સંગાથે રડવું મારા ભ્રાત; તેમાં જય પામું હું એવું બતલાવો સાક્ષાત. ૭ તે વખતે તુજને બતલાવશે યુધિષ્ટીર ઉપાય; તે પ્રમાણે તું તો કરજે તજીને શંકાય. ૮ મારગમાં કોઇ તુજને દિકરા સમજાવે આવાર; તો પણ તેનું માનિશ નહીં તું સત્ય કહું નીરધાર. ૯ એવા વાક્ય સુણી માતાનાં ચાલ્યો દુર્યોધન; વેગે તેતો આવી પહોંચ્યો જ્યાં પાંડુના તન. ૧૦ યુધિષ્ટીર એકલા તંબુમાં નથી કોઇ બીજું પાસ; તે વખતે આવીને નમીયો પાપી પ્રકાશ. ૧૧ કર જોડીને કહેવા લાગ્યો સાંભળો મારા ભ્રાત; તમને રણમાં જીતું એવું બતલાવો સાક્ષાત. ૧૨ ત્યારે ધર્મ કહે એ ભાઇ શું તેનો પ્રકાર; પણ તુજને ભાવી ભુલવશે છળશે જુગ-

હાધાર. ૧૩ માટે હું બતલાવું તેમાં ચુકીશ નહીં કુમાર; તે વી રીતે કરતાં અમને જીતીશ આણીવાર. ૧૪ તારી માતા ગાંધારીછે સતિ શીરોમણ એહ; તેની પાસે ઉભો રેહે તું ન ગ્ન કરીને દેહ. ૧૫ તુજને એ જોશે તે વખતે થાશે વજ્ર શ રીર; પછી કોઇનો માર્યો નહી મરૂં સત્ય કહુંછું વીર. ૧૬ એવું સાંભળી ચાલ્યો ત્યાંથી ગાંધારીનો બાળ; તે વાર્તા ઇશ્વરે જાણી, એવા દીનદયાળ. ૧૭ ત્યારે લક્ષ્મીપતિએ લીધું બ્રાહ્મણ કેરૂ રૂપ; મારગ વચ્ચે આવી બેઠા ભુવન તણા તે ભુપ. ૧૮ દુર્યોધન આવ્યો એવામાં અંધતણો કુમા ર, તેને દેખી બોલ્યા વળતિ વિઠલ વિશ્વાધાર, ૧૯ અરે ભાઈ કયાં જાઓછો તમે સાચી કહોને વાત, કોના સુતને ક્યાંથી આવ્યા સમજાવો સાક્ષાંત. ૨૦ તે સમે દુર્યોધન કેહે તમે સાંભળો વિપ્ર કુમાર, ક્ષત્રીના કુળ માંહી હું ધૃતરાષ્ટ્ર તણો સુત સાર. ૨૧ ધર્મરાયની પાસે ગયોતો પુછવાને માહારાજ, તે પરમાણે જઇને મારે કરવું હેતું કાજ. ૨૨ વળી માથું કુટયું મિથ્યા મધુ સુદંન. ૨૩ ત્યાર પછી ત્યાં કેવા લાગ્યા દુરયોધનને ઇશ, મુજ પીતાને મળવા માટે જ ઉછું આણે દીશ. ૨૪ અરે ભાઈ પાંડુના પુત્રે કરયો સઉનો સં હાર. એકલો તું બાકીછું એવું સાંભળ્યું આણીવાર. ૨૫ તે માટે ધૃતરાષ્ટ્રને મળવા જાતોતો રાજંન, એવામાં તું મ ળીઓ હાવે સાંભળને વચંન ૨૬ ધર્મરાયનું કેહેવું માની માતા આગળ રાય, નગ્ન થઇને ઉભો રહેતાં દગ્ધ થશે તુજ કાય. ૨૭ દ્રોણ ગુરૂને મોઢે બોલ્યો જુઠું ધર્મ કુમાર, તે દહાડાનો વિકળ થયોછે શ્રાપ થકી નીરધાર. ૨૯ માટે ભા ન નથી બોલ્યાનું યુધીષ્ટીરને આજ, તેનું કેવું માનીને કયમ

થાયે એવું કાજ. ૨૯ શત્રુને સર્પને અગ્નિ તેનો કયમ કરીએ વિશ્વાસ, કરગરીએ તો પણ નવ છોડે મળતાં થાયે નાશ. ૩૦ એવું સાંભળી દુર્યોધન કે સાંભળોને મહારાજ, માતા પુછે તે વખતે શો ઉત્તર દેઉં આજ. ૩૧ ત્યારે ત્રીકમ કેહે છે ભાઇ સાંભળને ભુપાળ, પુષ્પ તણી ચોરણિ પેરીને જા જે આણે કાળ. ૩૨ તારી માતા પુછે ત્યારે કેહેવી નહીં આ વાત, અલ્પ બુદ્ધિઅબળામાં તેથી નવ કરીએ પ્રખ્યાત. ૩૩ એવાં વિપ્રનાં વાકય સુણિને ચાલ્યો તે રાજંન, તેની આગળ માળી થઇને બેઠા જુગજીવંન. ૩૪ અંધકુંવર માળીને દેખી આવ્યો તેની પાસ, વળતિ પાપી કેવા લાગ્યો આણીને ઉલ્લાસ. ૩૫ દુર્યોધન કે માળી તું તો કષ્ટજ મારૂં કાપ, પુષ્પ તણી તો ચોરણિ સારી મુજને કરીને આપ. ૩૬ તે વખતે ત્રીકમજી માળી બોલ્યા તેણે ઠાર, લ્યોને ભુપ તમારે માટે ચોરણી છે તૈયાર. ૩૭ એવું કહિ તે ચોરણી આપી ઇશ્વરે જે વારે, પાપીએ તે પેહેરી લીધિ પ્રેમ કરીને ત્યારે. ૩૮ વળતી પોતે ચાલી આવ્યો માતા કેરી પાસ, ત્યારે ગાંધારીએ પુછયું આત્મજને પ્રકાશ. ૩૯ અરે પુત્ર યુધિષ્ટિરતો બતલાવ્યું હોય જેહ, તે પ્રમાણે ઉભો રેહેજે ટાળીને સંદેહ. ૪૦ ત્યાર પછી તો ગાંધારીએ પાટો છોડયો રાય, દ્રષ્ટિથી સર્વે નિહાળી પુત્ર તણી તો કાય. ૪૧ તે સમે ફુલાંની ચોરણી સતીએ દીઠી સાર, એટલે ક્રોધ કરીને કહે છે પુત્રને તેણી વાર. ૪૨ અલ્યા મુરખ તેં સર્વે મારો નાશ કર્યો ઉમંગ, ચોરણી પેરી એટલું તારૂં ભાગી જાશે અંગ. ૪૩ મારગમાં તુજને કોણ મળીયો સાચી કેને વાત, તુજને ભોળવીને ભુલાડયો તેથી થાશે ઘાત. ૪૪ ત્યારે દુર્યોધન કે

મુજને મળીયો બ્રાહ્મણ એક; તેણે આવિ રીતે મુજને બત-લાવ્યો વિવેક. ૪૫ ગાંધારી કે નોય દિકરા બ્રાહ્મણ એ ભગ વાન; તુજને છળ કરી છેતરીયો આ વખતે નિદાન. ૪૬ ત્યાર પછી ગાંધારીએ તો દીધો હરીને શ્રાપ; જાદવ કુળની અંદર થાજો માંહ્ય માંહ્ય કાપા કાપ. ૪૭ ॥ વલણ ॥ દુર્યોધ-ન પછી ચાલીઓ દીલમાં આણી ત્રાસરે, દુર્ગા કહે તેતો ગ-યો ગુરૂ સુત ગોરની પાસરેરેરે. ૪૮ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહા ભારથાંતર ગત ગદા પર્વ ણી કૃષ્ણેન દુર્યોધનસ્ય છલ કૃતો નામ પ્રથમો ડધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જું

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ સુણો ભુપ ચ-તુર સુજાણ; અશ્વત્થામા કૃપાચાર્ય જેહ, નાઠા સંગ્રામમાં થકી તેહ. ૧ તેની પુંઠે ગાંધારીનો બાળ; ચાલ્યો ઉતાવળો ત્રતકા-ળ; તેને ઝાલી પાડીને રાજન, કેવા લાગ્યો પછીથી વચન. ૨ અરે ગોર ગુરૂ સુત દેવ, મુને શરણે રાખો તતખેવ; મુકી એકલોને મહારાજ, નથી નાસવું ઘટતું આજ. ૩ ત્યારે ગો-ર કહે સુણ રાય તુને શરણે અમે ન રખાય; તારી માએ વે-ઠયું દુખ જેહ, કર્યું નિષ્ફળ તેં સઉ એહ. ૪ તેવી રીતે અ મારૂ આ સ્થાન, કરૂં છેવટ તું અપમાન; માટે જાવાદે અમ ને આજ, તારા ઉપર કોપ્યા વ્રજરાજ. ૫ ત્યારે પાપી બો લ્યો તેણે ઠામ, તમે કહો તે કરૂં હું કામ; એવું દુષ્ટનું સુ ણી વચન; પાછા વળ્યા બેઉ વિપ્ર તંન. ૬ હતી વાવ ત્યાં મોટી વિશાળ, આવ્યા તેની પાસે ત્રતકાળ; પછી દુર્યોધન ને સ્વતંત્ર, આપ્યો મ્રત્યુંજય કેરો મંત્ર. ૭ વળતી વા કહે સુણરાય, અધુરો ન પ્રયોગ રખાય; માળા અષ્ટોતર મ

ત થાશે, ત્યારે અમર પદવી પમાસે, ૮ બાકી રેહેશે જો એ
ક માળાય, ત્યાં સુધી મંત્ર સીદ્ધ ન થાય; એવી રીતે કહી
તેને ત્યાંય; બેસાડયો જપવા જળ માંય. ૯ જાણી શ્રીહરી
એ એહ વાત, ત્યારે ખેદ પામ્યા જગતાત; પછી ભીમને
કે જુગદીશ, જા તું વાવ પાસે આણે દીશ. ૧૦ તેમાં જોઇ
ને તું આણી વાર, મેહેણાં દુષ્ટને દે નીરધાર; એવું કૃષ્ણ
નું સુણી વચંન, આવ્યો વાવ પાસે વાયુ તંન. ૧૧ તેણે સ
મે ગુરૂનો કુમાર, બોલ્યો ક્રોધ કરી નીરધાર; અલ્યા જાડી
યા છેટો રેહે આજ, નહીંતો લેઇશ તારી લાજ, ૧૨ ત્યારે ત્યાં
થકી કુંતા કુમાર, બેઠો છેલ્લા કુવા પર સાર; પછી નીચું ન
માવીને શીશ, બોલ્યો છાનો માનો તેણે દીશ. ૧૩ અલ્યા
કુતરા અંધના બાળ, કેમ નાશી ગયો આણે કાળ; તારી
તપાશી જોને તું કરણી, તારી મા બોકડા વેરે પરણી. ૧૪
નાસે સીંહને દેખી શીયાળ, તેમ નાઠો પાપી આણે કાળ;
પક્ષી શાજથી પરડવું જેમ; નાઠો અમારા થકી તું તેમ. ૧૫
પેઠો પાણી વીશે હારી હામ, બોળ્યું બાપનું હીજડા નામ;
એવાં વચન સુણ્યાં જે વારે, કોપ્યો દુર્યોધન નક્કી ત્યારે. ૧૬
માળા બાકી હતિ એકવાર, તેને મુકીને થયો તૈયાર; નીક
ળ્યો બારણે અંધ તંન, પછી ભીમને કેહેછે વચંન. ૧૭ એ
વું દુષ્ટનું જોઇને કાજ, પામ્યા ગોર ગુરૂ સુત લાજ; નાઠા
ત્યાં થકી તે વિપ્ર બાળ, ત્યારે હસીયા દીન દયાળ. ૧૮ હવે
દુર્યોધન તેણે દીશ, કહે ભીમને આણી રીસ; અલ્યા મુર
ખ સાંભળ વાત, કરી તેતો ઘણાઓની ઘાત. ૧૯ દુઃશાસ
ન જેવો મારો વીર, તેને રોળી નાંખ્યો તેં અધીર; પણ
આજ તને કેર મારૂં, કૃષ્ણ સુદ્ધાં બધાંને સંહારૂં. ૨૦ મારા

આગળ તું કોણ માત્ર, ભાગી નાંખું બધાં તારાં ગાત્ર; ત્ર
સે મુને જોઇ સુરરાય, નામ સાંભળી દૈત્ય પળાય, ૨૧
॥ વલણ ॥ એવું કહી તતપર થયો લડવા કૈરવ નાથરે; દુ
ર્ગો કહે તેણે ગ્રહી ઘોર ગદાતો હાથરેરેરે. ૨૨ ઇતીશ્રી પાંડવ
ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગતગદા
પર્વણી ભીમેન દુર્યોધનસ્ય અનુષ્ટાન ભંગો નામ દ્વીતીયો
અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
સતવાદિ રાય; દુર્યોધન લડવાને આવ્યો કરમાં લેઇ ગદાય.
૧ સિંહનાદ કીધો તે વખતે મહા બળીઓ ભુપાળ; વાયુ
સુતને મારી વળતી ગદા એક ત્રતકાળ. ૨ તે સમે ભીમે
પણ મારી પાપીને ગદાય; એવી રીતે વઢવા મંડયા બેઉ
જણા મહાકાય. ૩ બંને સુરા બળમાં પુરા નહી ખાંપણને
ખોડ; ઈંદ્રતણા ઘરના હાથી જેમ મહાકાળની જોડ. ૪ દુ
ર્યોધન મુસ્તક માંહી મારે વાયુ તંન; પણ તેને કશુએ ન
વ વાગે લેખવતો નથી મંન. ૫ અંધકુંવરની ગદા થકી તો
ભીમને ઝાઝું વાગે; સાંધા સર્વે કચ્ચર થાયે કોમળ હાડકું
ભાગે. ૬ વઢતાં વઢતાં વાયુ કુંવર તો થાકયો જેણી
વાર; ત્યારે તેની પાસે આવ્યા જાતે જગદાધાર ૭ વપુના ઉ
પર હાથ ફેરવ્યો શ્રીહરીએ જેવારે; તેથી બહુ હુંશીઆરી
આવી વાયુ સુતને ત્યારે. ૮ એત્રામાં નારદજીએતો કીધો મ
ન વીચાર; બળદેવજીને જઇને કહયો સર્વે તે પ્રકાર. ૯ ના
રદ કેહે બળદેવ સાંભળો દયા નથી તમ પાસ; કૈરવને વિ
શ્વાસ કેમ રખડો છો પ્રકાશ. ૧૦ પાંડવે સર્વેને માર્યા છેર

ણુ ભીષ્મ રાજંન; ભીમની સાથે યુદ્ધ કરે છે એકલો દુર્યો ધન. ૧૧ એવું વાક્ય સુણીને કોપ્યા રોહીણી કેરા બાળ; હળમુશળ લેઇ આવિ પોંચ્યા યુદ્ધ વિશે ત્રતકાળ. ૧૨ તેને દેખી પાંડવને તો પડીઓ મનમાં ત્રાસ; ધર્મરાય આવ્યા તે વખતે બળદેવ કેરી પાસ. ૧૩ કર જોડી યુધિષ્ટીર બોલ્યા સાંભળો રોહિણી બાળ; તમારે તો સરખા ગણવા બેઉ આણે કાળ. ૧૪ તો પણ શંકર્ષણના મનનો ક્રોધ મટયો નહીં રાય; વળતી દુર્યોધનને કેહે છે બળદેવજી તદાય. ૧૫ અરે ભાઇ આઘો તું ખશને યુદ્ધ કરૂં હું આજ; પાંડવને સંહારૂ પળમાં ભોગવને પછી રાજ. ૧૬ તે સમે અલબેલો ઉતર્યા દુષ્ટના અંતર માંય; ત્યારે પાપી કેહેવા લાગ્યો મોહું ચઢાવિ ત્યાંય. ૧૭ હવે શું કરવાને આવ્યા અંત વખત બળરામ; ગુરૂ દાદાને ભ્રાત મિત્ર તે નાશ થયા આ ઠામ. ૧૮ કાગ જેવું એકલું જીવીને શું કરવું મહારાજ; તે માટે નથી કામ તમારૂ ઘેર પધારો આજ. ૧૯ એવાં વાકય સુણીને બોલ્યા બળદેવજી તે ઠાર; અરે મુરખ આવું શું બોલે કર્યાં વિના વિચાર. ૨૦ તારો દેહ હશેતો મળશે પુત્ર અને પરીવાર; દ્રવ્ય અને કીરતી પણ પામીશ પુનરપી આણીવાર. ૨૧ જીવતો પ્રાણી સર્વે પામે શાસ્ત્રતણો એ ન્યાય તે માટે આત્મા જાળવવો જેતે રીતે રાય. ૨૨ તોપણ પાપીએ નવ માન્યું થવાકાળ બળવાન; ત્યારે રીસાઇ નાઠા ત્યાંથી બળદેવજી તે સ્થાન. ૨૩ એવી રીતે હરી કોપ્યાથી ઉગરે નહીં કોઇ જંન; ત્યાર પછીતો કોપે ચઢીઓ રાજા દુર્યોધન. ૨૪ ભીમસેનના ઉપર એ તો કરે ગદાનો ઘાત; તેતો દેવ જાએ આકાશે દ્રષ્ટીથી સાક્ષાત. ૨૫ વાયુસુત દુર્યોધન

તેમને વઢતાં તેણે ઠાર; સામાસામી ભાગી ગદાઓ સોસો પુરી સાર. ૨૬ તે સમે ભીમેતો કીધું નાસવા કેરૂં મંન; ત્યારે તેના સામું જોયું પોતે જુગ જીવંન. ૨૭ જાંગો ઉપર હાથ ફેરવિ કીધી પોતે સાન; તેથી વાયુનો સુત સમજ્યો મનમાં તેણે સ્થાન ૨૮ વળતી જાંગો થેશે કીધો ભીમેતો પ્રહાર; ત્યારે ગાંધારીનો દિકરો કંપ્યો તેણે ઠાર. ૨૯ એવી એવી મારી ગદાઓ અષ્ટોત્તર શત જ્યારે; તેથી મુર્છા પામી પડયો દુર્યોધન તે વારે. ૩૦ ॥ વલણ ॥ પાપી મુર્છા ખાઈ પડયો રણમાં ત્યાં નિરધારરે; દુર્ગા કહે તેને પછી કંઠે આવ્યો પ્રાણરેરે. ૩૨ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંર ગત ગદા પર્વણિ ભીમેન દુર્યોધનસ્ય વધો નામ ત્રતિયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

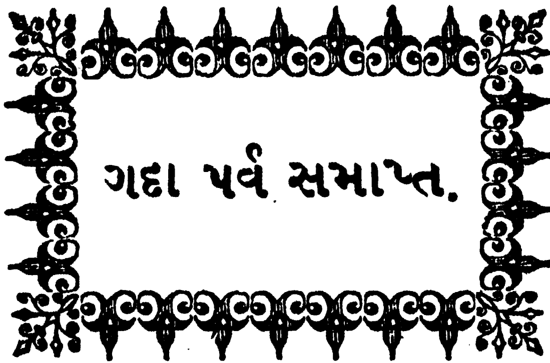
કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સોરઠ ॥ વશપાયન મુનિવન કેતું સાંભળ ભુપ કુમાર; એવામાં તો દિવસ આથમ્યો અષ્ટાદશમો સાર ૧ તે સમે તંબુમાં આવ્યા પાંડવને જુગદિશ; દુર્યોધન એકલો પઠીયો છે રણમાં તેણે દીશ. ૨ તેનો પ્રાણ નથી નીકળતો મન વિસે મુઝાય; એવામાં ત્યાં અશ્વત્થામા આવી પોંચ્યા રાય. ૩ તેતો દુર્યોધનને કે છે સાંભળ ભુપતી વાત; શેમાં તારો જીવ રહયો છે તે તો કે સાક્ષાત. ૪ એવું ળાંભળી અંધકુંવર કે સાંભળો ગુરૂ સુત વાણ; પાંડવનું મ્રત્યુ થાયે તો નિકળે મારો પ્રાણ. ૫ ત્યારે અશ્વત્થામા કે છે સાંભળ દુર્યોધન; તારા આગળ જળ મુકુ હું મારીશ પાડું તંન. ૬ દુર્યોધન; કે સત્ય કહો પણ મુજથી નવ મનાય; કુંતા સુતનાં માંથાં લાવી દેખાડો મુનીરાય. ૭ એવું વાક્ય સુણીને

આવ્યા દ્રોણ તણા કુમાર; તે તો વાત પ્રભુએ જાણી અંત
રમાં નીરધાર, ૮ તે સમે કેશવે કીધી કળા એક રાજંન;
પાંડવને ઠેકાણે સુવાડયા દ્રૌપદી કેરા તંન. ૯ ત્યાર પછી
ત્યાં સર્વે સુતું રાત્રી પડે નિરધાર; એટલે દ્રોણ તણા સુત
આવ્યા અશ્વત્થામા સાર. ૧૦ વિણાજંત્ર વગાડી મુકયુ
ધારણુ તેણે ત્યાંય; વળતી પોતે ચાલી આવ્યા તંબુ કેરી
માંય; શસ્ત્ર લેઇને દ્રોપદી સુતનાં માથાં કાપ્યાં રાય; તેને
કરમાં ઝાલી ચાલ્યા તજી મનથી દયાય. ૧૨ દુર્યોધનની પા
સે આવી બતલાવ્યાં રાજંન; ત્યારે પાપીએ ઓળખીયાં
બોલ્યાં તર્ત વચન. ૧૩ અરે વિપ્ર આનો નોહ્ય પાંડવ દ્રોપ
દી કેરા તન; આને શું કરવાને માર્યા દયા તજીને મંન ૧
૪ એવું ળાંભળી ગુરૂ સુત બોલ્યા સાંભળને તું રાય; પુત્ર
મરાયા તેથી થાશે ન પાંડવી ધરાય. ૧૫ વ્રદ્ધ થયા કુંતા સુ
ત માટે થાશે તેમનો નાશ; હવેથી પ્રજા નહી થાયે કહુછુ
સત્ય પ્રકાશ. ૧૬ ઉતરાને તો ગર્ભ રહયો છે અભિમન્યુથી
જેહ; તેનો નાશ કરીશ હુ ક્ષણુંમાં તેમાં નહી સંદેહ ૧૭ એ
વાં દ્વીજનાં વાકય સુણીને પાપી કેરા પ્રાણ; વપુમાંથી ની-
કળીયો નીશ્ચે તે સમે નિર્વાણ. ૧૮ એટલે અશ્વત્થામા નાઠા
ત્યાંથી ગુરૂનાં બાળ; એવામાંહો રાત્રી વીતી થયો પ્રાતસકા.
ળ. ૧૯ દ્રોપદીએ દીઠાં તે વખતે પુત્ર તણાં ધડ સાર; ત્યા-
રે છાતી કુટવા માંડી રૂદન કરે ચોધાર. ૨૦ એવું દેખી પાં-
ડવ પાંચે પાંમ્યા મન પરિતાપ; કૃષ્ણચંદ્ર પણ શોચ કરેછે
મનુષ્ય લીલાએ આપ. ૨૧ તે વખતે દ્રોપદીએ કીધી કરી
પ્રતીજ્ઞા જેહ; શ્રોતા જન સાંભળજો સર્વે વીસ્તારી રહું એ
હ. ૨૨ જેણે મારા પુત્ર હણીને કીધું કુડું કાજ; તેના મુસ્ત

૬ ઉપર બેસી નાવું મારે આજ. ૨૩ તેવી રિતે કીધા વિના ભક્ષ કરૂં જો અન; તોતો અંતે થાઉ નિશ્ચે નર્ક વિશે પતંન.૨૪ એવો નીમ લેઇને બેઠાં દ્રોપદી જેણીવાર; ત્યારે પારથનેતો કેહેછે પરમાત્મા નિરધાર. ૨૫ વેતા સુત ચાલોને કરવા શત્રુની સંભાળ; એવું કહીને ચાલ્યા ત્યાંથી અરજુન દીનદયાળ. ૨૬ અશ્વત્થામા કેરૂ ઓળખ્યું પગલું તેણે ઠાર; તેની પાછળ પાછળ આવ્યા રેવાકાંઠે સાર. ૨૭ તે ઠેકાણે ગુરૂના સુતને ઓળખીયા રાજંન; ત્યારે નાગ તણો શર મુકી કીધા છે બંધન. ૨૮ ગુરૂના સુતને બાંધ્યા જ્યારે અર્જુને તે ઠાર; ત્યારે હાસ્ય કરીને બોલ્યા વિઠલ વિશ્વાધાર. ૨૯ અરે ભાઇતુજ પત્નિએતો કરી પ્રતીજ્ઞા આજ; તે માટે મારો ગુરૂ સુતને જેથી થાએ કાજ. ૩૦ એવું હરીનું વાકય સુણીને બોલ્યો કુંતા તંન; અહો નાથ જુઓછો મારી બુધ્ધિ જુગજીવન. ૩૧ પણ હું નથી મુરખ નારાયણ શ્રુતિસ્મૃતિ સમજુ ઇશ; ગુરૂના સુતનો વધ નવ થાયે ગુન્હા થકી આદીશ. ૩૨ ભક્ત અને બ્રામણ ભામીની રોગી વિકળને રાય; એટલા ખુન કરે પણ તેને વધ શિક્ષા નવ થાય. ૩૩ જન્મ કેદ કરવી એ સઉનેવળી કરવું હદપાર; એટલી શિક્ષા મનુએ કહી છે સ્મૃતિમાંતો નિરધાર. ૩૪ એવું વાકય સુણીને થયા પરમાત્મા પ્રસંન; વળતી ન્યાય વિચારી કેહે છે વિજયને વચંન. ૩૫ અરે ભાઇ એ બ્રાહ્મણ કેરા મુસ્તકમાં મણી જેહ; તેને કાપીને કાઢીલ્યો નહી પડે તેથી દેહ. ૩૬ તેના ઉપર બેશી ન્હાશે દ્રોપદી તો નિરધાર; તેથી તેનિ પ્રતીજ્ઞા પણ વળશે આણી વાર. ૩૭ વળતી ગુરૂ સુતના માથાનો મણી કાઢી લીધો; ત્યાર પછી તેને બાંધેલો ત્યાંથી છોડી દીધો. ૩૮ એવું

કામ કરીને આવ્યા અરજુનને ભગવાન; વળતી આણેલો મ ણી આપ્યો દ્રૌપદિને તો સ્થાન. ૩૯ ત્યારે સ્નાન સર્વીએ કી ધુ સુણ જનમેજયરાય; એવામાં તો રણમાં આવ્યાં દુષ્ટનાં માત પિતાય. ૪૦ ॥ વલણ ॥ ગાંધારી ધૃતરાષ્ટ્ર તે આવ્યાં સુતની પાસરે; દુર્ગા કહે તેતો રડે નાંખીને નિશ્વાસરે. ૧૪ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહા ભાર- થાંતર ગત ગદા પર્વણિ અશ્વત્થામા દ્રૌપદિ સુત હતો નામ ચતુર્થો અધ્યાય.

સ્ત્રી પર્વ ૧૧

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશંપાયન કહે સુણ રાય, કહું આગ
ળા પરવ મહીમાય; ગાંધારી પામીને પરિતાપ, કરે ક્ષારમો
રણમાં વિલાપ. ૧ પૃથ્વી ઉપર પછાડી દેહ; કહે પોતાના પુ
ત્રને એહ; અરે કુંવર ચાલોને ઘેર, માત પિતાની વિચારો
પેર. ૨ વૃદ્ધ માબાપને કરયાં ત્યાગ, નથી ઘટતું તુંને મહા
ભાગ; પુત્ર વિનાનો સુનો સંસાર, વંધ્ય કેહેવાય તે નરનાર.
૩ પિંડ અંતકાળે નવ પામે, રણ ત્રણ્યે ન છુટે આ ઠામે;
ભાઇ કેમ ચઢાવિ છે રીસ, અમને બોલાવોને આણેદીશ. ૪
અરે પુત્ર ગયા કીયે ઠાર, અમને તેડયા વિના નિરધાર; કો
ને સોંપણી કરી અમારી, તેનો ઉતર દ્યોને વિચારી. ૫ એ
વાં સતીનાં સુણી વચંન, કર્યું ધર્મ રાજાએ રૂદન; ત્યારે ત્રી
કમજી અવીનાશ, આવ્યા ગાંધારી નારીની પાસ. ૬ પછી
કેહેવા લાગ્યા મહામતી, તમે સાંભળોને ત્રિયાસતી; દેહ ધા
રી તણો નાશ થાય, વેહેલું મોડું તે સરવે જાય. ૭ નથી
અમ્મર દેવને જંન; તેનો શોક કરવો નહી મંન; લેણું દેણ
જ્યારે પુરૂ થાય, ત્યારે તે તેને પંથે પળાય. ૮ નથી નાશ
થતો જીવ એહ, નવાનવા ધરે છેજ દેહ; માટે ઉઠો તમે આ
ણીવાર, પાળો પાંડવને નિરધાર. ૯ તેપણ પુત્ર તમારા કે
હેવાય, નહી લોપે વચંન જરાય; મુવા માણસની પુઠે સા
ર, નથી મરાતું આપણે નાર. ૧૦ નથી તજાતું ખાવાનું
અંન, નેત્ર જાએ કર્યાથી રૂદંન; કળીયુગ વિસે નિરવાણ,
અંન સમાતો રહે છે માણ. ૧૧ માટે મુકીને નારી રૂદંન, ક

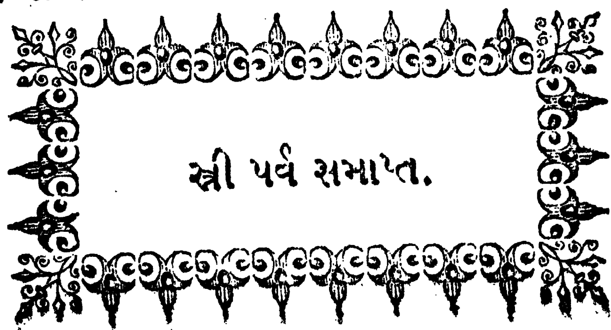
શું ધર્મને ઘેર ભોજન; એવી શ્રીહરીની સુણી વાણી, બોલી ગાંધારી તો ક્રોધ આણી. ૧૨ અરે કૃષ્ણ શું બોલોછો આ શું, વંશ ગયો હવે બળ્યું ખાવું; અગ્નિમાં પેશીને આણું ઠાર, અમે મરીશું સ્ત્રી ભરથાર. ૧૩ એવું સાંભળીને ભગવાન, થયા ત્યાં થકી અંતરધ્યાન; પછી કળા કરી જગતાત, કર્યું વિસ્તારી તે હું સાક્ષાત. ૧૪ ગાંધારીના ઉદરનો જેહ, કર્યો પ્રદીપ્ત અગ્નિ તેહ; તેથી ભામીનીને લાગી ભુખ, ત્યારે જોવાને લાગી પ્રમુખ. ૧૫ તેણે સમે તો શ્રી અવિનાશ, કર્યો કારમો આંબો પ્રકાશ; તેને ડાળખે લટકે કેરી, તેતો પાકી દીસે છે ઘણેરી. ૧૬ તેને જોઈ ગાંધારીએ જ્યારે, ઉઠી લેવા ઉભી થઇ ત્યારે; એક વેંત રહ્યું છેટું રાય, ચઢી પુત્ર ઉપર અબળાય. ૧૭ તોય છેટું રહ્યું નિરધાર, ત્યારે બીજો આણ્યો સુત સાર; એવા તમામ પુત્રની ત્યાંય, ચાકી કરી તેણે રણમાંય. ૧૮ પછી ઉપર ચઢી પ્રકાશ ત્યારે આંબોતો ગયો આકાશ, થઇ અબળા નિરાશ જ્યારે, આવ્યા ઇશ્વર તો પાસે ત્યારે. ૧૯ કહે કામીનીને કીરતાર, અરે આશું કરયું તમે નાર; ચઢયાં પુત્રના ઉપર આજ, પાકાં ફળને ખાવા કાજ. ૨૦ ધીક ધીક છે તમને નાર, નથી ચીતમાં દયા લગાર; એવી શ્રીહરીની સુણી વાણી, ઘણાં શરમાયાં ગાંધારી રાણી. ૨૧ બોલ્યા ત્યારપછી ભગવાન, કરો બે હું જાવું હવે રેનાન; જાઓ ધર્મરાજા કેરી પાસ, એતો પાળશે તમને પ્રકાશ, એવું કૃષ્ણનું સુણી વચંન ઉઠયાં દંપતિ ત્યાંથી રાજંન; તેણે સમે તો દુષ્ટની નાર, આવી ભાનુમતી નીરધાર. ૨૩ બીજી કૌરવની અબળાય, આવી તે પણ સઘં તાંય; ભાનુમતી બેઠી પતી પાસ, પછી રૂદન કીધું મશા

શા. ૨૪ ॥ વલણ ॥ દુર્યોધનની તારૂણી કરતી વિવિધ વિલા પરે; દુર્ગા કહે તે સુણતાં પામે સઉ પરિતાપરે. ૨૫ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત સ્ત્રી પર્વણી દુર્યોધનસ્ય માત પિતા આગતો નામ પ્રથમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ બીહાગ ॥ કેમ નથી કંથ બોલતા, મારા હૈડાના હાર; મેદાનમાં સુતા આ સમે, માર્યા શત્રુએ સાર, કેમ નથી કંથ બોલતા. ॥ ટેક ॥ સ્વામી તમે નવ માનીયું દાદા કેરૂ વચંન; ભ્રાતને પુત્ર મરાવિયા ખોયું છેવટ તંન, કેમ નથી સ્વામી બોલતા. ૧ કુંતાના પુત્રને નવ નમ્યા વળી વધાર્યું વેર; કીરતિ ગવાશે તે ગ્રંથમાં ગુણીજનો કેરે ઘેર; કેમ નથી કંથ બોલતા. ૨ પ્રાણ પતી તમ કારણે કીધો કૃશણે છળભેદ; સારથી અરજુનના થયા જેને રટે છે વેદ; કેમ નથી કંથ બોલતા. ૩ અભિમાની તમ જેવો કંથજી સૃષ્ટિમાં નહીં થાય; દ્રૌપદી જેવીનાં તાણીયાં ચીર જોતાં સભાય, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૪ અરેરે આ દૈવગતી જુઓ ત્રાશે જે થકી દેવ; તે ધણી રણમાં રડવડે હંસ રહીતજ એવ, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૫ જેને અરથે જીવ આપીયા ગુરૂ દાદાએ આજ; ભુપતી સર્વે રોળાઇ ગયા મુકી સ્ત્રીયોને રાજ, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૬ નાથ તમો વીના કેમ રહું હૈયું ફાટીરે જાય; મનોહર મંદિર માળીયાં તેતો ખાવારે ધાય, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૭ કંથ વીના કામની તણો નથી જગમાં ભાર; ઉભી રહેતાં ભુ ભારે મરે ઓશીયાળો અવતાર. કેમ નથી કંથ બોલતા. ૮ ચોમકના વાયુ વાય છે

થતાં સ્વામીનો નાશ; શણગાર સર્વે ઉતરે માટે મનનો ઉ-
લ્લાસ, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૯ ખાવું ને પીવું ગમે નહીં
નીંદ્રા આવે ના લેશ; સ્વપ્નાં આવે તેને કારમાં ઉજડ દે-
ખાય દેશ; કેમ નથી કંથ બોલતા. ૧૦ માથે પતી ત્યાં સુ-
ધી ત્રીયા મોંઘી મણીથી અપાર; વીધવા સોંઘી કુશકા થકી
ઉઠયો સઉ અધીકાર, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૧૧ હૈયામાં
તો હોળી પ્રગટી ટુટી પડયું આકાશ; કોને સોંપી મુને કંથ
જી રહ્યા કોનીજ પાસ, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૧૨ ભાનુમ-
તી એવું કહી રડી કુટી છાતી અપાર; ઉરવી આખી કંપી
તે સમે રોયાં પંખી તે ઠાર, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૧૩ વ-
ળતી ચિતા કરી કાષ્ટની બેઠી તેમાંજ નાર; સ્વામીનું શી-
ર મુકયું અંકમાં અગ્નિ ચેતાવ્યો સાર, કેમ નથી કંથ બો-
લતા. ૧૪ એવી રીને બળી ત્યાં બળી કૌરવોની ત્રીયાય; અ-
બળા પરવ પુરૂં થયું હરી બોલો શ્રોતાય, કેમ નથી કંથ
બોલતા. ૧૪ ॥ વલણ ॥ પછી પાંડુ પુત્રે કર્યો ઘટે તેને સં-
સ્કારરે; દુરગો કહે વળતી ગયા ભીશ્મની પાસે સારરેરેરે.૧૬
ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર-
થાંતર ગત સ્ત્રી પર્વણી ભાનુમતિ વિલાપ વર્ણનો નામ દ્વી-
તીયો અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

શાન્તિ પર્વ. ૧૨

॥ અથશ્રી શાન્તિ પર્વ પ્રારભ્યતે ॥ શ્રીગણેશાયનમઃ ॥ ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા સુણ સતવાદિ રાય; વળતી ભીશ્મની પાસે આવ્યા પાંડવને જદુરાય. ૧ ગંગાસુતને કરજોડીને કેહેછે ધર્મ કુમાર; અરે પિતા મેં રાજ્યને માટે કીધો કુળ સંહાર. ૨ તેથી મન ઉદવેગ થયું વળી પ્રગટી મન ચીંતાય; માટે શાંન્તિ ઉપજે એવો બતલાવો ઉપાય. ૩ એવાં વાકય સુણીને બોલ્યા ગંગાજીના બાળ; અરે ભાઇ તમ પાસે રેહે છે વિશ્વ તણા પ્રતીપાળ. ૪ તેને મુકી મુંજને તું તો પુછેછે રાજંન; પણ એ જ્ઞાનીના જ્ઞાની છે સર્વજ્ઞ યદુતંન. ૫ કોટીક જીવ પ્રગટા એ પ્રભુથી કહું તેતો વિસ્તારી; જેમ રવી સઘળે વ્યાપીક છે સ્થુળ સુક્ષ્મમાં સાર. ૬ એમની ઇચ્છાએતો માયા વિકાર પામી તેહ; તેથી એક વસ્તુ પેંદા થઇ મહતત્વ નામે જેહ. ૭ તેમાંથી ગુણ ત્રણ થયા તે સત્વરજ તમ જાણ; તેણે કરિ આ વિશ્વ ઉપજ્યું, જડચૈતન્ય નિર્વાણ. ૮ તમો ગુણથી ઉપજ્યાં નિશ્ચે પૃથ્વી જળ આકાશ; વાયુને વળી તેજ થઇને પાંચે તત્વ પ્રકાશ. ૯ રજોગુણ થકી ઇદ્રિયો સર્વે થઈ રાજંન; સત્વ ગુણથી અહંકાર વળી ચિત બુદ્ધિને મંન. ૧૦ તે સઘળું ભેગું થઇ બનીયો લીંગ દેહ નિર્વાણ; તેમાં ચૈતન રૂપે પેઠા પોતે પુરૂષ પુરાણ. ૧૧ હાવે પાંચે તત્વ તણુ તો અર્ધ હતું વળી જેહ; તેનાં પચીશ થઇને બનીયો સ્થુળ ઉપાધિ દેહ. ૧૨ લીંગદેહ પેઠા તે મધ્યે સ્થુળ વિશે તો

ત્યારે; તેથી સંજીવન થઇ ઉઠયું વિરાટ તેણીવારે. ૧૩ તે
વાતે વિરાટ દેહથી થયો બધો સંસાર; અહંકારથી માની
લીધો દેહ તણો વેહેવાર. ૧૪ અભિમાનને આધીન રહીને
ભ્રષ્ટ રહ્યું છે મંન; ઇદ્રિઓના વિષય વિશે તદરૂપ થયું છે
લીન. ૧૫ સારાં નરસાં કર્મ કરાવે ઇંદ્રિયોથી મંન; અહંકા-
રેતો સત્વ મનાવિ વળગાડે રાજંન. ૧૬ એવી રીતે આત્મા
આવ્યો બંધનમાં ભુપાળ; જેમ પેસે તેવું સુખ દુઃખ મા-
ને છે તતકાળ. ૧૭ ચિત વિષયમાં લીન થયું તેમ વિષય
ચિત તદરૂપ; જેમ ચમકને લોહ ગ્રહે એમ બેઉ પરસ્પર
રૂપ. ૧૮ ક્ષય વ્રદ્ધિને શીત ઉશ્ણ તે દેહ હણો છે ધર્મ; અ-
ભ્યાસેથી માની લેઇછે પીડા પામે પર્મ, ૧૯ ક્ષુધા અને પીપા-
સા એતો પ્રાણ ધર્મ કેહેવાય; હર્ખ અને વળી શોક થવો તે
મનથી જાણો રાય. ૨૦ એવી રીતે માયાને વશ પડીઆ સ-
ર્વે જીવ; તેથી તેતો નથી ઓળખતા કૃષ્ણ ચંદ્ર આ શીવ.
૨૧ પુર્વ કર્મને ભોગવી રેહેતાં દેહ પડે સાક્ષાત; નવાં કર્મ-
થી થાયે પાછો સ્થાવર પશુ નર જાત. ૨૨ તે માટે વર્ણાશ્ર-
મ કેરા ધર્મ જાણવા રાય; તે પરમાણે અનુસરતાંતો ચિતની
શાન્તિ થાય. ૨૩ દ્વીજ; ક્ષત્રી ને વૈસ્ય, શુદ્ર એ વર્ણ મનુષ્ય
માં ચાર; તેનો તુજને ધર્મ કહુ તે સાંભળ આણિ વાર. ૨૪
સ્નાન સંધ્યાનેદેવ પુજા પછી ગાયત્રી સાક્ષાત; બ્રહ્મ્યજ્ઞ ત-
ર્પણ વળી એવો વૈશ્વ દેવ વિખ્યાત. ૨૫ છએ કર્મ એ વિ-
પ્ર વરણને કરવાનાં નીશદીન; વળી વૃતિ ભિક્ષા વિદ્યાથી
પોષણ કરવું તંન. ૨૬ ગૌબ્રાહ્મણનું પાલણ કરવું સુણવી
સત્ય કથાય; ખળને શિક્ષા કરીને કરવી ધર્મ તણી તો સા
હા. ૨૭ ઉત્પંનમાંથી છઠો હિસ્સો લેવો ખેતી પાસ; તેથી

પિંડનું પોશણ કરવું ક્ષત્રીને પ્રકાશ. ૨૮ ઉધમમાં ખેતી ક
રવીને વળી કરવો વેપાર; તેમાંથી દશમા હીસ્સાનું પુન્ય
જ કરવું સાર. ૨૯ કૃષ્ણ કથાને સુણવી નિત્યે નમ્રપણે હમે
શ; વૈસ્ય તણાં એ કર્મ જાણવાં સત્ય કહું નરેશ. ૩૦ ત્રણે
વરણ તણીતો કરવી સેવા નીત્યે સાર, તેથી પિંડનું પોશણ
કરીને ભજવા જગદાધાર. ૩૧ શક્તિ પ્રમાણે પુન્યજ કરવું
વેદ ન ભણવા સાર; શુદ્ર તણાં એ કર્મ મુખ્ય છે નામતણો
અધિકાર. ૩૨ એવી રીતે ભીષ્મે કીધા વર્ણ ધર્મ રાજંન;
ત્યારે કરજોડીને બોલ્યા યુધિષ્ટીર વચંન. ૩૩ ॥ વલણ ॥
કરજોડી કહે ભીષ્મને કુંતાના કુમારરે; હુંગા કહે તે પુછતા
આશ્રમ ધર્મ વિચારરેરેરે. ૩૪ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર
ગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત શાન્તિ પર્વણી યુધિ
ષ્ટિરસ્ય ભીશ્મેન વિરાટોત્પતિ તથા વર્ણ ધર્મ કથિતો નામ
પ્રથમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, સુણ ભુપ
ચતુર સુજાણ; વર્ણ ધર્મ સુણ્યા પછી સાર, બોલ્યા યુધિ
ષ્ટીર તેણે ઠાર. ૧ સર્વે આશ્રમના ધર્મ જેહ, કહો વિસ્તારી
દાદાજી તેહ; ત્યારે ભીસ્મ કહે સુણરાય, જેથી સંશય સર્વ
ળા તજાય. ૨ પેહેલો આશ્રમ તો વળી જેહ, બ્રહ્મચારી ત
ણો જાણો તેહ; કરવો વિદ્યાનો તેમાં અભ્યાસ, ખેદ આણી
ન થાવું ઉદાશ. ૩ સાત્વીક પુરાણને વેદ ન્યાય, તેને શી
ખવાં રાખી ઇચ્છાય; સ્વાદ વૈભવ તાંબુળ પાન, તેને ત
જવું છોડી ગુમાન. ૪ મતી રાખવી નિર્મળ સારી, એક
ચિત્તે જોવી નહિ નારી; ગુરૂ આજ્ઞા ન કરવી ભંગ, તજવાં

ત્યમ વિષય અંગ. ૫ તેલ ચોળવું નહિં તન માંય, વસવું નહિં દુષ્ટ છે ત્યાંય; ભુમી સુવું ને ઉંઘવું લેશ, પ્રેમથી રાખી પંચ કેશ. ૬ નિત્ય કર્મ ન તજવું તમામ; વ્યસન રાખવું નહીં અભીરામ; દુષ્ટ વસ્તુ ન કરવિ ભોજંન, લેવું પવિત્રનું વળી અંન. ૭ સ્વેત વસ્ત્રતો પેહેરવાં સાર, પ્રેત અંન ન કરવું અહાર, વાસ્તુ શાન્તિ શ્રીમંતાદિ જેહ, વળી વેર્જવાં નિસ્ચય તેહ. ૮ ગુરૂ સેવાને ભકિત પ્રભુની, નવ ચુકવી વેળાજ તેની; એવો રાખવો નિસ્ચળ ટેક, બ્રહ્મચારીનો એજ વિવેક. ૯ બ્રહ્મચર્ય પાળ્યા પછી સાર, કરવો પોતાના મનમાં વિચાર; ઇચ્છા ગ્રહસ્થ થવાની થાય, ત્યારે પરણવી શ્રેષ્ટ કન્યાય. ૧૦ મન હોય જો વૈરાગ્યવાન, ત્યારે તો થાવું ત્યાગી નિદાન; હવે ગ્રહસ્થના ધર્મ જેહ, કહું વિસ્તારી તુજને તેહ ૧૧ જાતી કર્મ શાસ્ત્રે કહ્યાં જેહ, પવિત્રપણે પાળવાં તેહ ઘટે તેવો રાખી કુળાચાર, હિંસા કરવી નહીં લગાર. ૧૨ દેવિ દેવ થવાને પ્રસંન, જીવ મારવો નહી રાજંન; અતિ દુઃખ પડે અકળાઇ, આત્મ હત્યા કરવી નહીં ભાઇ. ૧૩ સ્વાર્થ પરમાર્થ સમજીને મન. ચોરવુ નહીં પારકુ ધંન; પરપત્નિનો છોડવો સ્નેહ, વળી વ્યસન તો ખોટાં જેહ. ૧૪ ઉંચ વર્ણને દોશ વિચારી, નિચ જાતીનું પીવું ન વારી; ઉતરતી વરણનું રાંધ્યું અંન, કયારે કરવું નહીં ભોજંન. ૧૫ અજાણે પણ જો તે ખવાય, તોય પ્રાણ તેનો વટલાય; દેહ શુધ્દયાદિ કર્મતો થાસે, ત્યારે દોષ તેવો તે પળાશે. ૧૬ દુધ અગ્નીને ઘીથી જે થાય, તેવું તે શુદ્ર અડકે ખવાય; કેવળ દુધ ઘીથી રાંધ્યું અંન, થાય મારગમાં તે ભોજન, ૧૭ વૃદ્ધબાળને રોગીષ્ટ કાય, તેનાથી સ્નાન વિના

ખવાય; એકાદશી આદીવૃત જેહ, કરવાં ઉમંગ આણીને તેહ. ૧૮ દ્રોહી પાપી હશે નર નાર, દંભી વાદીને ખુની અપાર; વ્યભિચારી વિમુખ મતિ ભ્રષ્ટ, સંગ તજવો તેનો ઉત્કૃષ્ટ. ૧૯ બ્રહ્મા વિસ્ણું ને ત્રિશુળ ધારી, શકિત સુર્યને વિઘ્ન વિદારી; એટલાનું કરીને પુજંન. ખાવું ગૃહસ્થને પછી અંન. ૨૦ ગળ્યા વિનાનું દુધ ઘી પાણિ, તેને પીવું નહીં માંસ જાણી; હોય જળમાં જીવ અપાર, સ્નાન કરવું નહીં તેણે ઠાર. ૨૧ દેવાલય જળાશય બાગ, ધર્મશાળાને ક્ષેત્ર વિભાગ; હુત દ્રવ્ય હોમ્યું હોય જ્યાંય, મળ મુત્ર ન કરવું ત્યાંય. ૨૨ રાજા બહુસુતને ગુણવાન, સંત શસ્ત્રધારી વિદ્વાન; તેનું અપમાન કયારે ન થાય, સુતિ સ્મ્રતિ તણો એવો ન્યાય. ૨૩ ગુરૂ સંત દેખી ઉભા થાવું, આવતા જાણીને સામા જાવું; દેવ મંદિર રાજ સભાય, હરી કથા જ્યાં નિત્યે કેહેવાય. ૨૪ ઠાલે હાથે ન જવાય ત્યાંય, એવો નિર્ણય શાસ્ત્રની માંય; જુઠી સાક્ષી દગો પક્ષપાત, લાંચ ખાવી ને વિશ્વાસઘાત. ૨૫ જાર કર્મને નિંદ્યાતો જેહ, પ્રાણ ગયે ન કરવાં તેહ, આપકાળ આવી પડે જ્યારે, મુકવી નહીં હીંમત ત્યારે ૨૬ ગ્રહણ સુતકને રતુશ્રાવ, ત્રણે પાળવાં આણીને ભાવ, યુવાવસ્થાવાળી જે નાર, હોય એકાંતમાં જેણીવાર, ૨૭ આપતકાળ વિના તેની પાસ, ઉભું રહેવું નહીંજ પ્રકાશ; ઉગારે કોય આપણી કાય, તોય પત્નિ ન તેને અપાય. ૨૮ જન્મ મર્ણ વિવાહનું કર્મ, તેને તજતાં થાય અધર્મ; માતપિતાને ભાઇ રોગીષ્ટ, તેને પાળવાં આંણીને નીષ્ટ. ૨૯ આવે આંગણે યાચક જંન, તેને આપવું ઉઠીને અંન; શ્વાન વાયસને વળી ગાય, તેનો વિભાગ કાઢવો રા

ય. ૩૦ લાભ માંહીથી દશાંશ જેહ, પુન્ય ઠેકાણે અર્પવું તે
હ; જીવ પડવા વાળું જે અંન, ઝાઝૂં રાખવું નહીં રાજંન.
૩૧ સુવા ખાવાને મૈથુન માંય, અતિ લોભ ન રાખવો ત્યાં
ય; પુત્ર પુત્રી બે થતાં પ્રજાય, તુચ્છ વિષય છોડવો રાય.
૩૨ પછી ત્યાગી થઇને પ્રકાશ, કરવો યોગ કળાનો અભ્યા
શ; નિત્ય ભજવા જગદાધાર, આશા ત્રસણા તજી નીરધાર.
૩૩ ॥ વલણ ॥ બ્રહ્મચારી સંસારીના ધર્મ કહ્યા એહ રાયરે;
દુર્ગો કહે તે પાળતાં પ્રાણી સ્વર્ગે જાયરે. ૩૪ ઇતીશ્રી પાં-
ડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત
શાન્તીપર્વણી બ્રહ્મચારી ત્યાગી ધર્મકથીતો નામ દ્વીતીયો
અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ સોરઠ ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુંણ
સતવાદી રાય; ત્યાર પછી દાદો બતલાવે ત્યાગીની ક્રિયાય.
૧ સંસારીથી છેટા રેહેવું ત્યાગીને રાજંન; ભગવાં લુગડાં
પહેરી કરવું ભીક્ષાથી ભોજંન. ૨ અલંકારને ધાતુ પાત્ર
તે નવ રાખવું વળી પાસ; વીષય વાત સાંભળતાં થાવું
અંતરમાં ઉદાશ. ૩ સ્ત્રીની સાથે ભાષણ દર્શન કરવું નહીં
પ્રકાશ; અજાણે થાયે તો કરવો તે દિવસે ઉપવાસ. ૪ કામ
ક્રોધ આદિ છ શત્રૂ મહા બળીયા કેહેવાય; તેને તો વૈરાગ્ય
આણીને હણવા એતો ન્યાય. ૫ દ્રવ્ય તણો પ્રતિગ્રહ તેતો
કરવો નહીં કોઇ કાળ; તેવિ રીતે થાંપણ કોઇની રાખવિ
નહીં ભુપાળ. ૬ વશ કરવિ ઇંદ્રીયો સર્વે કરવો નહીં વેપા-
ર; ક્ષમા ધૈર્ય ને શાન્તિ તેતો તજવી નહીં લગાર. ૭ રાત્રી
એ એકલા નવ જાવું સંગ વિના રાજંન; તેવું સ્વાર્થ ને

સ્નેહ પછી નવ વદવું વ્યર્થ વચંન. ૮ સદાકાળ તો શુધજ રેહેવું મન કાયાથી સાર; કલ્પીત ધર્મનો આશ્રય કરીને તજવો નહીં આચાર. ૯ મંડળી કે ભીક્ષા વીના નવ જાવું ગ્રહસ્થને ઘેર; પ્રભુની પ્રાપ્તિ થાયે એવિ ચિંતવવી વળી પેર. ૧૦ ભીક્ષાને પીરસવા માટે પુરૂષ નથી જે ઠાર; તે ઠેકાણે ભીક્ષા લેવા જાવું નહીં નિર્ધાર. ૧૧ અફીણ, તમાકુ, ગાંજો આદી કરવાં નહીં વ્યસંન; તાંબુળ પણ ખાવું નહીં ભાઇ ત્યાગીને રાજંન. ૧૨ ગર્ભાધાનાદિ સંસ્કારો રતુશાંત્યાદી જેહ; એકાદશાદી પ્રેત ક્રીયા તજવી ભોજનમાં તેહ. ૧૩ હરી કથા વીના નવ કરવી ગ્રામ્ય તણી વારતાય; આપત્કાળ વીના નવ સુવું સજ્યા ઉપર રાય. ૧૪ દુષ્ટ પુરૂષ ક્રોધ ગાળો ભાંડે વળી મારે અતી માર; તો પણ તેના જેવું સંતને કરવું નહીં નીરધાર, ૧૫ વળી કોઈ પ્રાણી કરે તેહનું નીંધા ને અપમાન; તદપી આશીશ દેવી તેને એતો ન્યાય નીદાન. ૧૬ દ્યુત આદિ જે રમત કહાવે તેતો નવ રમાય, ચોરી ચાડી હીંસા નીંધા તે શમણે નવ થાય. ૧૭ ભ્રષ્ટ તણું ઓસડ નવ ખાવું કેફ ન કરવી સાર; પક્ષપાત થી વાંકું ચુકું વદવું નહીં લગાર. ૧૮ અવીદ્યામય અબળા તેથી બીહિવું બહુ રાજંન; સઘળે સરખી દ્રષ્ટીરાખી કરવું નીત્ય ભજંન. ૧૯ વાહન ઉપર બેશી નવ જાવું સાજે શરીરે રાય; કાળ તણો ભય રાખી દિલમાં કરવી નહીં ચીંતાય. ૨૦ પ્રાણિ કોઇ આવીને પુછે પ્રશ્ન તણિ તો વાત; ત્યારે શાસ્ત્રની શાખે દેવો ઉત્તર તો સાક્ષાત. ૨૧ સદવીદ્યાનો સંગ્રહ કરવો દેવું જ્ઞાનનું દાન; સર્વકાળ આનંદી રેહેવું રાખવું નહીં વળી માન. ૨૨ કોઇ પ્રકારે કળેશ ન કરવો, ત-

જવી તૃષ્ણા સાર; મમતા મનથી મુકી દેવી કરજો તત્વ વિચાર. ૨૩ દેશકાળ પ્રમાણે વદવું મુખથી પ્રિય વચંન; તેમાં તો નવ થાવા દેવું ધર્મતણું છેદંન. ૨૪ ॥ વલણ ॥ ત્યાગીના જેહ ધરમ છે તેને પાળે જેહરે; દુર્ગા કહે દાદો વધા ફરી નવ પામે દેહરેરેરે. ૨૫ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહાભાર્થાંતર ગત શાન્તિ પર્વણી ત્યાગી ધર્મ પર્ણુનો નામ તૃતિયો અધ્યાયઃ ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચંન સુણ સત્યવાદી નૃપ તંત; હવે ગંગા તણા સુત જેહ, કહે સ્ત્રીઓ તણા ધર્મ તેહ. ૧ સુવાસીની નેવિધવા નાર, તેના જુદા જુદા બે પ્રકાર; સુવાસીની નારીને રાજંન, કરવું કંથનુ નિત્યે સેવંન, ૨ અંધ પંગુ ને દરીદ્રી સાર, રોગી નપુષક નીરધાર; મતિ મુરખ ને અનાચારી, કામી ક્રોધી ને વ્યસની ભારી. ૩ તેવા પતીની નારીને રાય, કરવી પ્રિતી આણીને સેવાય; પતિ પેહેલું ન કરવું ભોજંન, તેવું તજવું પહેલું શયંન. ૪ કટુ ભાષણ કરવું ન કયારે, સ્તુતિ વાકય તો એવું ઉચ્ચારે; પર પુરૂષ સાથે નિવારણ, દુઃખ વીના ન કરવું પ્રયાણ, ૫ વિના પ્રસંગે તેહની સંગ, બોલવું નહીં આણિ ઉમંગ; રદય ભાગ ને નાભી વીશેષ, વળી સાથળ મુખનો દેશ ૬ પરપુરૂષ દેખે એમ તેહ, નવ રાખવાં ઉઘાડાં એહ; ભાંડ ભવૈયા જે ગીત ગાય, તેને શ્રોત્ર થકી ન સુણાય. ૭ પતી દ્વેશી અને વ્યભીચારિ, એવી હોય કદી સગી નારી; તદપી તેનો તજવો સંગ, અબળાને આણીને ઉમંગ. ૮ પતિ પોતાનો પરદેશ જાય, ત્યારે વસ્ત્ર નવાં ન પેહેરાય; સા-

શાં સારાં ઘરેણાંજ જેહ, નવ પેહેરવાં પ્રેમથી તેહ. ૯ હાસ્ય વિનોદ તજવું સાર, બેસવું નહીં પારકે દ્વાર; સાસુ સસરો ને જેઠ જેહ, તેનું કહેવુ કરવું આણિ સ્નેહ. ૧૦ પતિને નવ ગમે જે વાત, તેતો કરવી નહીં સાક્ષાત; ઝાઝો મેળો ભરાય જે ઠાર, ત્યાંતો જાવું નહીં નીરધાર. ૧૧ કહ્યા સુવાસીની ધર્મ એહ, પાળવા પ્રેમદાઓને તેહ; હવે વિધવા તણો વ્યવહાર, સુણ ભુપતિ તું આણીવાર, ૧૨ શચ્ચિદાનંદ જે કૃષ્ણ દેવ, તેની પતિ ભાવે કરવી સેવ; સાસુ પુત્ર ને સસરો જેષ્ટ, આજ્ઞા તેહની પાળવી શ્રેષ્ટ ૧૩ સમીપ સંબંધ વિનાના જંન, તેને અડકવું નહીં જાણી મંન; હોય તરૂણ અવસ્થા જ્યારે, તરૂણ પુરૂષની સંગાથે ત્યારે. ૧૪ ઉભાં રહિ એકાંતમાં સાર, નવ કરવો વાત વીચાર; ચાંદ્રાયણાદિક વ્રત જેહ, કરવાં ઇંદ્રિયો દમવા તેહ. ૧૫ આત્મા પોષણ જેટલું ધંન, રાખી મુકવું કરિ જતંન; તેથી વધારે હોય તો સાર; દેવું સુપાત્રને નિરધાર. ૧૭ એકવારજ કરવો આહાર, ભોંય સુવા તણો અધીકાર; મૈથુનાશક્ત એવાં જે પ્રાણિ, એક ચીન્તે જોવાં નહીં જાણી. ૧૭ સુવાસીનીજેવા શણગાર, કોઇ કાળે ન ધારવા સાર; જાતી કુળથી ઉલટો વેશ, નવ ધરવો તેને નરેશ. ૧૮ ગર્ભ પાત કરવાવાળી નારી, તેને અડકવું નહીં વીચારી; તેની જોડે ન કરવી વાત, વિધવા અબળાને સાક્ષાત. ૧૯ ચીત્ર વીચીત્ર કસબી જેહ, નવ પહેરવું વસ્ત્રજ તેહ; બેઉ પ્રકારની સ્ત્રીને રાય, વસ્ત્ર ઝીણું ન ઓઢવું કાય. ૨૦ રજસ્વાળ પણું વળી જેહ, નવ રાખવું ગુપ્તજ તેહ, નગ્ન દેહે ન કરવું સ્નાન, ભાવે ભજવા શ્રી ભગવાન. ૨૧ ॥ વલણ ॥ વીધવાને સધવા તણા

ધર્મ કહ્યા નિરધારરે; દુર્ગા કહે હવે કરે રાજ્યધર્મ વિસ્તારરેરેરે. ૨૨ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત શાન્તિ પર્વણી વિધવા સધવા ધર્મવર્ણનો નામ ચતુર્થો અધ્યાય; ॥ ૪ ॥

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ સોરઠ ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જન્મેજય રાય; યુધિષ્ઠિરને ગાંગેવ કહે હવે રાજ્યધર્મ મહિમાય. ૧ માતપિતા જેમ પુત્રને પાળે પ્રીતી આણી સાર; તેવિ રીતે પ્રજા પાળવી રાજાને નીરધાર. ૨ વેદ ધર્મનું સ્થાપન કરીને ખળનો કરવો નાશ; ગૌ બ્રાહ્મણની વારે ચડવું દુઃખ દેખી પ્રકાશ. ૩ સાત અંગ છે રાજ્યતણાં વળી પ્રસીદ્ધ ચાર ઉપાય; તે સર્વે જાણીને કરવો સ્મ્રતી પ્રમાણે ન્યાય. ૪ બત્રીશ લક્ષણ વીદ્યા ચૌદે બોતેર પુરી કળાય; તે સર્વેને શીખી રાખવી ઘટતી પાસે રાય. ૫ દેશ કાળ વ્યવહાર નીતીને જાણે એવા જંન; તેને નીત્યે રાખવા પાસે મનવી તેનું મંન. ૬ જ્યોતિર્વેદ ને વેદ શાસ્ત્રીઓ વાત વીનોદી જેહ; તે સર્વેને પાસે રાખવા તેમાં નહીં સદેહ. ૭ ધનુર્વેદને ધર્મશાસ્ત્ર તે ભણવાં આણી પ્રેમ; સેવકનું અપમાન ન કરવું વીના પ્રસંગે તેમ. ૮ ગજુ તપાશી શીક્ષા કરવી ગુન્હા પ્રમાણે રાય; તેમાં ધર્મ તપાશી જોવો જેથી પાપ ન થાય. ૯ રૈયતનું દુઃખ સુખ સમજીને કરવો નહીં વળી કેર; પોતાથી ભારે હોય તેની જોડે ન કરવું વેર. ૧૦ વીપ્ર સાધુ ને અગાગા એ ત્રણ ખુન કરે કદી રાય; પણ તેને દેહાંત વિનાની કરવી તો શિક્ષાય. ૧૧ મ્રગયા માટે જાવું બેસવું રાજસભાની માંય; વિનતા જોડે વૈભવ કરવો દે

મ રાખવો ત્યાંય. ૧૨ નાની મોટી પર અબળાને જાણવી માત સમાન; ગુરૂની પાસે જઇને સુણવી સત્ય કથા નિદાન. ૧૩ દુષ્ટ મંત્રીને તજવો તેવો કરવો યજ્ઞ વિશાળ; અંન છત્ર બાંધીને લેવી રંકતણી સંભાળ. ૧૪ શામ દામ ભેદે વશ કરવા શત્રુને નિરધાર; તેથી નવ માંને તો છેવટ યુદ્ધજ કરવું સાર. ૧૫ રણ સંગ્રામે ચઢીને આણે હયા ખેદ ને ત્રાસ; તેથી તે નર્કે સંચરશે શ્રુતિમાં એમ પ્રકાશ. ૧૬ સત્ય યુદ્ધ કરતાં રણ મધ્યે કોટીક જીવ હણાય; તદપી તેનું પાપ ન બેસે ક્ષત્રી સ્વર્ગે જાય. ૧૭ તેવી રીતે ધર્મતણા આચાર્ય લુપતો જાણ; તેના ધર્મ કહું તું સાંભળ યુધીષ્ટીર નિરવાણ. ૧૮ વેદશાસ્ત્રથી રહીત કરે જે પ્રાણી કોઇ વાત; તેવાનું આચાર્ય પુરશે માનવું નહીં સાક્ષાત. ૧૯ પોતાને પણ શ્રુતિ સ્મ્રતિથી પ્રવર્તાવવો ધર્મ; સેવકને વિસ્તારી કેહેવાં વર્ણાશ્રમનાં કર્મ. ૨૦ આશ્રમ ભેદ પ્રમાણે કરવો પ્રાણીને ઉપદેશ; તેમાં મુખથી દ્રવ્ય ન માગવું લોભ દ્રષ્ટીથી લેશ. ૨૧ હરી ઇચ્છાએ દ્રવ્ય આવેતો તેનો કરી વિચાર; પાંચ પ્રકારે વાવરવું તે તેનો કરૂ વિસ્તાર. ૨૨ હરી મંદિરને અંન છત્ર વળી યજ્ઞ વેદશાળાય; તેવુ ઓછવ કેરા દિવસે દ્રવ્ય ખરચવું રાય. ૨૩ એક ઠેકાણે રેહેવું ઠરીને ચાતુરમાસમાં સાર; આઠ માસ ફરવા નીકળવું અવનીમાં નીરધાર. ૨૪ આપત્તિમાં પોષણ કરવું ભીક્ષાથી રાજંન; પ્રાણ જાય પણ નવ ઓચરવું વેદ રહિત વચંન. ૨૫ કર્જ આપવું ને લેવું થાવું નહિ જમાન; પોતાને સઉ પુજે તેનું કરવું નહીં અભીમાન. ૨૬ શિષ્યોએ આપેલું જે કંઇ અંન વસ્ત્ર નીરધાર; તેને વેચી દ્રવ્ય ન કરવું ગુરૂને સમજ

ને સાર. ૨૭ શીવશકતીને વીષ્ણુ ગણપતી દીવસ તણો કરનાર એ પાંચેની પુજા કરવી પ્રીતી આણી અપાર. ૨૮ બ્રહ્મચારીને સાધુ તેનું કરવું નહીં અપમાન; તેના મત પ્રમાણે ચાલવું જયાં જાવું તે સ્થાન. ૨૯ હરી મંદીરમાં હરી સેવાનો રાખવો બંદોબસ્ત; મુમુક્ષુને ઉપદેશજ કરવો સર્વ કાળ રહી સ્થસ્થ. ૩૦ વીના પ્રસંગે વાદ ન કરવો ખળની સાથે રાય; ધર્મ ગુરના ધર્મ કહ્યા તે સુણતાં પ્રાશ્ચીત જાય. ૩૧ ॥ વલણ ॥ ધર્મગુરૂને ભુપના ધર્મ કહ્યા નીરધારરે; દુર્ગા કહે ત્યારે વધ્યાભુપતી ધર્મકુમારરેરેરે. ૩૨ ઇતિશ્રી પાંડવચરીત્રે કવી દુરગાશંકરવીરચીતે મહાભારથાંતર ગત શાન્તિ પર્વણિ આચાર્ય ધર્મ તથા રાજધર્મ વર્ણનો નામ પંચમો અધ્યાય.

કડવું ૬ ઠું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશંમપાયન વાણ, સુણ ભુપ ચતુર સુજાણ; ધર્મગુરૂને ભુપના એહ, કહ્યા વીસ્તારીને ધર્મ તેહ. ૧ પછી ભીસ્મ પીતાને ઠાર, પુછ્યું યુધીષ્ટીરે નીરધાર; ત્યારે ભીસ્મ કહે સુંણુરાય, કહું મોક્ષતણો મહીમાય. ૨ વર્ણાશ્રમના કહ્યા ધર્મ જેહ, પવીત્રપણે પાળવા તે એહ; ધર્મ પાળે સારી રીતે જ્યારે, થાય ચિત્તની શુદ્ધી તેવારે. ૩ ચિત્ત શુદ્ધ થવાથી રાજંન, મળે વ્રદ્ધ ગુરૂ મહામંન, તેવા ગુરૂની પ્રાપ્તીજ થાય, ત્યારે આત્માનું રૂપ દેખાય. ૪ આત્મા દેખાએ પરમાત્મા ભાસે, તેથી ઉપાધી સર્વે પળાશે; એવું સાંભળીને તેણે ઠાર, બોલ્યા પાંડુરાજાના કુંમાર. ૫ વ્રદ્ધ ગુરૂતણું નિરવાણ, પડાવોને મુને ઓળખાણ; ત્યારે બોલીયા ગંગાકુમાર, જકતના ગુરૂ કેહેવાય ચાર. ૬ પાંચમા ગુરૂ વ્રદ્ધ પ્રભાત, જેથી તાપ ટળે છે સાક્ષાત; અનુ-

ક્રમ થકી આણીવાર, કહ્યુ પાંચે ગુરૂનો પ્રકાર. ૭ શીશુ પૌ-
ગંડ કુમાર જેહ, યુવા સંજ્ઞા છે ચોથાની તેહ; શીશુગુરૂ
પીતાને કેહેવાય નાંખે સંસાર માંહી સદાય. ૮ તેનું પૌ-
શણુ કરવું સાર, દુખ દેવું નહીં નીરધાર; ગુરૂ પૌગંડ
ગોરને કહે છે, કર્મ કાંડ એતો શિખવે છે. ૯ આપવી
તેહને દક્ષણાય અરમશાસ્ત્રતણો એવો ન્યાય; ત્રીજા ગુરૂતો
મેહેતાજી જાણો, તેની કુંમાર સંજ્ઞા પ્રમાણો. ૧૦ ભણાવે
એતો વિદ્યા તમામ; તેથી ગર્વ વાવે અભીરામ; ગજા પ્રમા-
ણે તેહનો સાર, કરવો દ્રવ્યથકી સતકાર. ૧૧ હવે યુવાગુરૂ
જેહ રાય, તેતો આચાર્ય મોટો કહેવાય; આપી ઉપદેશને
દ્રવ્ય લે છે, ગાઠી ઘોડે બેશીને ફરે છે. ૧૨ શક્તિ પ્રમાણે
તેહની રાય, કરવી સંસારીને તો સેવાય; કાળી રાત્રીના
પોહોર એ ચાર, તેથી નવ જડે તત્વજ સાર. ૧૩ વ્રદ્ધ ગુરૂ
મળે મોક્ષ થાય, કહું લક્ષણ તેહનાં રાય; નથી ક્રોધ ફ્દેમાં
લગાર. જાણે સત્ય અસત્ય વીચાર. ૧૪ તિવ્ર વૈરાગ્ય મન
માં રાખે, વાણી મિથ્યા મુખે નવ ભાખે; દયા દીલમાં દ્રષ્ટી
શમાન, નથી લોભ અને અભીમાન ૧૫ દ્રવ્ય તારૂણીથી
રહે દુર, ભક્તીભાવ વીશે ભરપુર; તથી શોકને મોહ લ-
ગાર, રહે આનંદ માંહી અપાર. ૧૬ કરે શીષ્યને પોતાના
જેવો, તેના શંગનો પ્રતાપ તેવો; જીવ શીવના ભેદને જાણે
શચ્ચીદાનંદ જ્યોતી પ્રમાણે. ૧૭ એવા હોય પ્રાણી કોઇ
જેહ, વ્રદ્ધ ગુરૂ ગણાય છે તેહ; તેને સોંપવું તન મન ધંન,
પાળવું પ્રેમ આણી વચંન. ૧૮ કૃપા કરે ગુરૂ તેણીવાર,
શીખવાડે સમાધી પ્રકાર; તેના મારગ બે નિરધાર, પૈપીલી
ક વિહંગમ સાર. ૧૯ વિહંગમતો મારગ જેહ, સેહેજ સમા

ધી જાણવી તેહ; પૈપીશીક પ્રકારની વાત, યોગ સમાધીમાં છે સાક્ષાત. ૨૦ હવે સેહેજ સમધીનું જ્ઞાન, કહ્યું વિસ્તારી સર્વ નિદાન, મન સ્થિર કરી નીત્યમેવ, ધ્યાનમાં લાવવા કૃષ્ણ દેવ. ૨૧ દ્રઢ આસન કરવાનું તે ઠાર, વિષય ઇંદ્રિયોના હણી સાર; ઈંદ્રિ જીતીને રાખવી સ્થિર, ધણી ધારવી હૈયામાં ધીર. ૨૨ મુળ મુત્ર જે છે ઓમકાર, તેને જપવોજ તેણી વાર; સેજ સમાધી જાણવી એહ, કરવી ભકત પુરૂષોને તેહ. ૨૩ યોગ સમાધિ કેરો પ્રકાર, ઘણો કઠીણ છે નિરધાર; ભુમી પવિત્ર હોયજ જ્યાંય, કરવું એકાંતે આસન ત્યાંય; ૨૩ મ્રગચર્મ પાથરી સાર, બેસવું રાખી શુદ્ધ વિચાર વ્રત્તિ ઇંદ્રિયોની વળી જેહ, સમેટી સઉ રાખવી તેહ. ૨૫ કરવો પ્રાણાયમ તેણે ઠાર, વાયુ બંધ કરી નીરધાર; વળી અપાન વાયુ જે કાવે, ઉંચો ચઢાવવો તેને ભાવે. ૨૬ થાય અપાન ભેગા સમાન, ત્યારે મન થાશે સાવધાન; મન નિશ્ચળ થાશે જેવારે, દેહમાં ચક્ર દેખાય ત્યારે. ૨૭ તેના દેવનાં દર્શન થાય, વર્ણનું રૂપ તે ઓળખાય; કરવી માનસી પુજા તે ઠામ, અતિ આનંદથી અભિરામ. ૨૮ પછી પ્રાણને ઉંચો ચઢાવી, જોવા બ્રહ્મને ધ્યાનમાં લાવી; બ્રહ્મ રંધ્રનો મારગ જેહ, સોયના અગ્રથી ઝીણો તેહ. ૨૯ પાછો ઉતરે નહીં જો પ્રાણ, થાય મ્રત્યુ તદા નીરવાણ; એવું કઠીણ છે કામ એહ, ગુરૂ વિના ન કરવું તેહ. ૩૦ યોગ સમાધિનો કરનાર, જુવે વિશ્વને દ્રષ્ટિથી સાર; ભુત ભવિષ્યને વર્તમાન, ત્રણે કાળને જાણે નિદાન. ૩૧ અણિમા આદિ સિદ્ધિઓ જેહ, રહે યોગીને આધીન તેહ; પરકાયામાં કરે પ્રવેશ. દેવતાનો ધરે તેમ વેશ. ૩૨ પછી ભિષ્મ કેહે પાંડુ કુમા

ર, યોગ સમાધિ જાણો એ સાર; યોગ સમાધિ થકીજ રા-ય, સેજ સમાધિ સેહેલી કહેવાય. ૩૩ બેઉ મારગે મુક્તિ પમાશે, જીવ રૂપ મટી શીવ થાશે; ફરી આવવું કયારે ન થાય, એવો સમાધીનો મહીમાય. ૩૦ ॥ વલણ ॥ એ રીતે ભિષ્મે કહયો મોક્ષ ધર્મ મહીમાયરે; દુરગો કહે તેને સુણે તેતો પાવન થાયરે. ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહાભાર્થાતર ગત શાન્તિ પર્વણી મોક્ષ ધર્મ વર્ણ નો નામ ષષ્ટો અધ્યાયઃ ॥ ૬ ॥

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુ-ણ સતવાહી રાય; વળતી યુધીષ્ટીરને કહે છે પોતે ભીષ્મ પીતાય. ૧ અલ્યા ધરમ કૃષ્ણચંદ્રને પુર્ણ બ્રહ્મ તું જાણ; નિરાકાર સાકાર થયા સ્વઇચ્છાએ નીરવાણ. ૨ જન્મ કરમ એમનાં સઉ તેતો અલૌકીક કેહેવાય; શેષ સરીખા પાર ન પામે સહસ્ર જીભથી રાય. ૩ કોઇના એ સબંધી નથી મીત્ર ભ્રાત રાજંન; સઘળે સરખા વ્યાપી રહ્યા છે પોતે પ્રાણ-જીવંન. ૪ સર્વે ધરમનો ત્યાગ કરી તું રેહેજે એમને શર્ણ; તેથી તો ટળશે દુઃખદાયક જન્મ અને વળી મર્ણ. ૫ કાર્યે કારણને માટે એતો ધરે મનુજ અવતાર; પણ માયા વળ-ગ નહીં પ્રભુને કર્મ દોશ નીરધાર. ૬ અનંત કોટી બ્રહ્માંડ રહ્યાં એક રૂંવાડામાં રાય; વેદ સરીખા પાર ન પામે નીગ-મ કહીને ગાય. ૭ એક રૂપને અનેક નામ છે વ્યાપક વિ-શ્વાધાર; જે નામે ભજીએ તે નામે મુક્તિ આપે સાર. ૮ સ ત્યયુગમાં પ્રસંન થાય છે ધ્યાનથકી જુગદિશ; ત્રેતામાંતો ય જ્ઞયાગથી ફળ આપે એ ઇશ. ૯ પરીચર્યાથી દ્વાપર યુગમાં

કૃપા કરે કીરતાર; તેમ કળીમાં કીર્તન કીધે ઉતારે ભવપા
ર. ૧૦ પ્રભુને મુકી અન્ય દેવને આરાધે જે જંન; તેને તો
આત્માનો ઘાતી જાણજે તું રાજંન. ૧૧ હરી શરણે રેહેના-
રો પ્રાણી કર્મથી નવ લેપાય; જ્યમ ખીલડા પાસેનો દાણો
તેતો નવ દળાય. ૧૨ કોટીક જન્મનું સંચીત પાપ તે કૃષ્ણ કેહે
તામાં જાય; નામ સ્મરણથી નીચો પ્રાણિ ઉંચો સેહેજે થા
ય. ૧૩ જકત વ્રક્ષનું મુળ કૃષ્ણ છે ડાળાં બીજા દેવ; તે મા
ટે ઇશ્વર મુકી નવ કરવી અન્યની સેવ. ૧૪ અન્ય દેવ કો
પ્યાથી કરશે શ્રીહરી પોતે સાય; એ કોપ્યાથી શીવ સરખે
પણ શરણે નવ રખાય. ૧૫ એવી રીતે જ્ઞાન કરી પછી બો
લ્યા ગંગા બાળ; ધર્મરાયને કેહે છે લાવો પુંજાપો આ કા-
ળ. ૧૬ કૃષ્ણચંદ્રની કરવી મારે આ વખતે પુંજાય; જેથી
જમના દુતતણું નવ દર્શન કયારે થાય. ૧૭ ત્યારે ધર્મે આણી
આપ્યા પુંજાપાના ઉપચાર; વળતી ભીશ્મે પાસે તેડયા સમ્ર
થ સરજનહાર. ૧૮ સુતાં સુતાં ધોયા પોતે પ્રભુના પદ નિર
વાણ; તેવું તે જળ માથે મુક્યું પાન કર્યું પ્રમાણ. ૧૯ ત્યા
રપછી તો પુજા કીધી વિધિ પુર્વક રાજંન; વળતિ પોતે ક-
રવા લાગ્યા કરજોડી સ્તવંન. ૨૦ ॥ વલણ ॥ કરજોડી દાદો
કરે સ્તુતિ હરીની જેહરે; દુર્ગા કહે શ્રોતા સુણો વિસ્તારી ક-
હું તેહરેરેરે. ૨૧ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિ
રચીતે મહાભારથાંતર ગત શાન્તિપર્વણી ભીશ્મેન કૃષ્ણ મહા
ત્મ કથીતો નામ સપ્તમો અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ પદ ॥ માતા જશોદા ઝુલાવે પુત્ર પારણે, એ
પ્રમાણે વાહાલા વિઠલજી આ વખતે મુજને તારજો; મારો

જોશો નહીં કંઇ અલબેલા અન્યાય, લજ્જા ખાંનાની બહુ નામી તેતો રાખવી; જ્યમ બાળકને પાળે માત પિતાય, વ હાલા વિઠલજી આ વખતે મુજને તારજો. ॥ ટેક ॥ ત્રીકમ ત્રિવશરે મેં રણમાં તમને ભેદિયા; તેવું યુદ્ધ કરીને ઝાલ્યું હથીયાર, ઘોડા દોડાવીને પ્રાણ કર્યો ત્યાં ઝાભરો, તેને જોશો નહીં તમે કેશવ આણીવાર. વહાલા૦ ૨ જદુપતિ જ ન્મ તમારો જે સ્થળમાં નીશ્ચે થશે, ત્યારે કમળા કરશે નિ શ્ચે ત્યાંતો વાસ; ત્યાંના રહેવાશીના તાપ ત્રીવીધી તે ટળે; ઉપજે પશુપક્ષી નરનારીને ઉલ્લાસ. વહાલા૦ ૩ વિઠલ વેદ સરીખા પાર તમારો ન પામીયા; વરણંન કરતાં થાક્યા શિવસનકાદિક શેષ; ઇંદ્રાદિક દેવોને આપનો મારગ નવ જડે, ત્રીકમ ત્યાં આગળ શી સમજણ મારી લેશ. વહાલા૦ હરી તમે નીરગુણછો પણ માનુશી લીલા કરી, લીધો ધરમની રક્ષાને માટે અવતાર; પાપી મારી સુર સંતોને સુખડુ આ પવા, કોટીક ભક્તનો કરવા અલબેલા ઉદ્ધાર વહાલા૦ મોહન મુખડું તમારૂં તેતો મોહની રૂપેછે, જોતાં ઉપજે સઉને પ્રીતીતો મનમાંય; યોગી ધ્યાન ધરીને રદય કમળમાં રાખશે, પ્રેમી પદમાં ગાશે વરણન કરશે ત્યાંય. વહાલા કોમળ કર અંબુજ તે કેશવ મુજ માથે ધરો, તનના તાપ ત્રીવીધી તેથી શાન્તી થાય; સાધન સ્વરૂપ થએલું તદપી તે વેહેલું ફળે, તેવાં કોટીક ભવના પ્રાશ્ચીત પળમાં જાય. વહાલા૦ ચંચળ ચરણ કમળમાં ચીન્હ શોળે શોભી રહ્યાં, અંકુશ વજા ત્રીકોણને ઉર્ધરેખા બળવાન, અરધો શશીધ્વજ અંબુજ શંખ ગદા જવને તુળા, જાબુ છત્ર કળશને ચક્ર ધનુશ નીહાન. વહાલા૦ વરાહા વીધા ચોદ તેતો તમને

આવડે, લક્ષણુ બત્રીશ પુરાં લક્ષમીપતિ તમ માંય; કમળા નાથ કળાનો પાર તમારામાં નહી; જેવા ઈચ્છે તેવા હર શાચો તમે ત્યાંય. વહાલા૦ વીભુ આ વીશ્વને ઉપજાવી પ ળમાં પ્રલ્લે કરો, તેવી રીતે પોશણુ કરતા દીનદયાળ; પુન્ય ને પાપ એ બેઉ તમને તો વળગે નહી, ભુદર ભક્તની લ્યો છો વીપત વીશે સંભાળ. વહાલા૦ નીશ્ચે નામ તમારૂં જે પ્રાણી નીત્યે રટે, તેનો થાય નહી કોઇ કાળે ગર્ભમાં વાસ; ચતૃભુજ ચેતન તેતો તમમાં આવી ભળે, માટે માધવ મુ-જને મનમાં છે વીશ્વાસ. વાહાલા૦ એવું કહેતાં હરીના સાં-નીધ્ય તેણે સમે, તજીઆ ભીષ્મ પીતાએ પોતા કેરા પ્રાણ; આવ્યા વૈકુંઠેથી પારશદ પ્રભુના તેડવા, બેસા વીમાનમાંહી હાદાતો નીરવાણ. વાહાલા૦ આવી આ સ્તુતીને જે કોઇ પ્રા ણી સાંભળે, તેના તાપ ત્રીવીધી તેતો તર્ત પળાય; દુરગા શંકરનો સ્વામી સહેજે કરૂણા કરે, કોટીક યજ્ઞતણું ફળ ક હે તેને તો થાય. વાહાલા વીઠલજી આ વખતે મુજને તાર જો. ॥ વલણ ॥ શાન્તીપર્વ પુરૂં થયું પોહોચી મનની આશ રે; દુરગો કહે સઉ બોલજો જયજયશ્રી અવીનાશરેરેરે ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભરથાંતર ગ તં શાન્તીપર્વણી ભીષ્મ સ્તુતિ વર્ણનો નામ અષ્ટમો અધ્યાય. ॥ ૮ ॥

શાન્તિ પર્વ સમાપ્ત.

અનુસાશન પર્વ. ૧૩

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ અથશ્રી અનુશાસન પર્વ પ્રાર ભ્યતે ॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચંન, સુણો સ ત્યવાદી નૃપ તંન; ભીષ્મ મુક્તિ પામ્યા પછી સાર, કર્યો ધ રમે તો દાહ સંસ્કાર. ૧ સ્નાનવીધી કર્યા પછી રાય, બોલ્યા શ્રીહરી પોતે વાચાય; અલ્યા પાંડવ સાંભળો વાત, ચાલો હસ્તીનાપુરમાં સાક્ષાત. ૨ બેસે ગાદીએ ધરમ કુમાર, ત્યારે પ્ર જા સુખી થાય સાર; ધરમશાસ્ત્ર વીષે એવો ન્યાય, પાટવીને અભીષેક થાય. ૩ એવું સુણી હરીનું વચંન, બોલ્યો તે સમે વાયુનો તંન; અરે કૃષ્ણ શું બોલોછો આમ, મારયા કૌરવ મેંતો તમામ. ૪ ગાત્ર ભંગ થયાં માહારાજ, માટે ગા-દીએ બેસું હું આજ; એવું સાંભળીને જુગદીશ, તેડી સર્વ ને ચાલ્યા તે દીસ. ૫ આવ્યા બર્બીક પાસે રાજંન; પછી બોલીયા વીભુ વચંન; અલ્યા બર્બીક સાંભળ વાત, સત્ય બોલજે તુંતો સાક્ષાત. ૬ જુઠું બોલ્યું જો પક્ષથી આપ, તો તો પ્રથ્વીતણું શીર પાપ; કોટીક બ્રહ્મહત્યા તારે શીર, વદું અસત્ય જો તુંતો વીર. ૭ રણયુદ્ધ વિશે આણે ઠાર, કર્યો યોદ્ધાનો કોણે સંહાર; ત્યારે બોલીયો ભીમનો બાળ, સુ-ણો વિશ્વતણા પ્રતિપાળ. ૮ નથી કોઇ લડયું આણે દીશ, કાળરૂપે હતા તમે ઇશ; ચક્ર તમારૂં ત્રીકમ જેહ, સૌનાં છે-દતું તું શીર તેહ. ૯ હત્યા રૂધીર પીતીતી રાય, જાણું એટ લી હુંતો કથાય; એવાં પુત્રનાં સુણી વચંન, લાલચોળ થ-યો વાયુ તન. ૧૦ લાત મારવા જાય જેવારે, કર્યો કેશરે બે ભુજ ત્યારે; માથું બર્બીકનું હતું જેહ, લેઇ ઉછાળ્યું આક

શે તેહ. ૧૧ પડ્યું તે જઈ શંકર પાસ, ધામ કૈલાશ વિશે પ્રકાશ; પછી પાંડવને ઘનશામ, ચાલ્યા ત્યાં થકી પોતે તમામ. ૧૨ કુંતા દ્રૌપદી ઉત્તરા નાર, ગાંધારીને વિચીત્ર કુમાર; વળી ઉગર્યાતાજે કોઇ જંન, તેને સર્વેને તેડીને રાજન. ૧૩ આવ્યા હસ્તીનાપુરમાં શાર, પ્રજા હર્ખ પામી તેણે ઠાર; ત્યાર પછી યુધીષ્ટીરે ત્યાંય, ઘણા મુની તેડયા પુરમાંય ૧૪ મંગાવ્યા ચાર સીંધુનાં વાર. વળી શત્તાવીશ કુપનાં સાર, ચૌટાં કચેરી ને રાજ ધામ, ચીતરાવ્યા ફરીથી તમામ. ૧૫ પછી મુહુર્ત પુછી તે ઠાર. બેઠા ગાદીએ ધર્મ કુમાર આપ્યાં વિપ્રને તે સમે દાન, થયા ભીક્ષુક ભુપ સમાન. ૧૬ વાગે વાજીંત્ર ત્યાંતો રશાળ, બોલે યાચક યશ વિશાળ; વળતિ વિશ્વપતી ભગવાન, આવ્યા દ્વારીકાં વિશે નીહાન ૧૭

॥ વલણ ॥ ભુપતી બેઠા ગાદીએ, વરત્યો જેજેકારરે; દુરગો કહે સૌ બોલજ્યો જયજય સરજનહારરેરેરે. ૧૮ ॥ ઇતીશ્રીપાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે માહાભારથાંતર ગત અનુશાશન પર્વણી ધર્મસ્ય રાજ્યાભીશેક કૃતો નામ પ્રથમો અધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

અનુશાશન પર્વ સમાપ્ત

અસ્વમેધ પર્વ ૧૪

॥ શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥ અથ અશ્વમેધ પર્વ પ્રારભ્યતે ॥ ॥ રાગ સામેરી ॥ શંભુ સુત ગુરૂ સરસ્વતી તેને પુંજી લ:-ગું પાય; ઇષ્ટદેવ ઇશ્વરને ભજતા પ્રાશ્ચીત સર્વે જાય ૧ અશ્વમેધની કથા વખાણું પાવન પુન્ય પવીત્ર; સાંભળતાં સુખ પામે પ્રાણી પાંડવનું ચરીત્ર; ૨ વૈશમપાયન મુનીવર કેહે તું સુણ જન્મેજયરાય; વાજીમેધ સુણ્યાથી કોટીક હત્યાઓ પળાય; ૩ જય મુનિને ભારદ્વાજને તો પ્રશ્ન પુછીયું એ-ક; યુધિષ્ટીરે યજ્ઞ કર્યો કયમ તેને કહો વીવેક; ૪ ત્યારે જય મુની રાજી થઇને બોલ્યા તેણે ઠાર; ભારદ્વાજને કેવા લાગ્યા યજ્ઞ કથા વીસ્તાર. ૫ પાંડવ ગાદી ઉપર બેઠા વળતી વીત્યો માસ; એટલે યુદ્ધની વાત સાંભરી ધર્મ થયા ઉદા-શ. ૬ એવામાં ત્યાં વ્યાસ પધાર્યા જ્ઞાની એ કેહેવાય; તેને જોઇ યુધીષ્ટીર હરખ્યા પુજી લાગ્યા પાય; ૭ પછી ભુપતી કે, ભલે પધાર્યા વ્યાસ તમે નીરવાણ; ઇશ્વર કેરા અંશ તમે છો શાસ્ત્ર સકળના જાણ. ૮ કુળનો નાશ કર્યો મેં મુનીવર ગુરૂ માર્યા નીરધાર; તે પાપે હું વીકળ થયો છું શાન્તી વ-ળે નહી સાર; માટે ખેદ મટે એવો કંઈ બતલાવો ઉપાય; જે તે રીતે શાન્તી ઉપજે પ્રાશ્ચીત સર્વ પળાય. ૧૦ એવું સુણી વ્યાસ કહે હયમેધ કરો આવાર; તેણે કરિને શાન્તિ થાશે મોક્ષ પામશો સાર. ૧૧ ત્યારે ધર્મકુંવર તો કેહે છે સાંભળને રૂષીરાય; અશ્વમેધમાં શું શું જોઇએ તેનો કહો મ હીમાય. ૧૨ વ્યાસ કહે એ યજ્ઞ કર્યોતો મરૂતે ભુપાળ

સો સો મણ સોનું આપ્યું તું બ્રાહ્મણને તે કાળ. ૧૩ દ્વી-
જથી ઉચકાયું નહીં તેતો પડયું મુકયું સાર; હજુસુધીહી
માલયમાં તે પડયું રહ્યું નીરધાર. ૧૪ વરૂણ વીશેતો બ્રાહ્મ
ણ જોઇએ નીશ્ચે વીશ હજાર; તેને કેટલી દક્ષણા દેવી તેનો
સુંણ વીસ્તાર. ૧૫ સોમણ કુંદન સોનું ને વળી સો વીઘાં
વસુધાય; સહસ્ત્ર ગાયને ગામ એક ત્યમ અશ્વ એક કેહેવા
ય. ૧૬ બાજટ લોટા આસન દીવી ગૌમુખી શણગાર; એ-
વી રીતે એકેકાને આપવું તેણે ઠાર. ૧૭ હયતો પાંચ કલ્યા
ણી જોઇએ શ્વેત શરીરે હોય; પીત પીછડું નીલભાળને ર-
ક્તાવર્ણ મહી સોય. ૧૮ સ્યામ કર્ણને ખોડ વીનાનો તેતો
શ્રેષ્ટ કેહેવાય; એક વરસ તેને પાળીને પછી મુકવો ફરવા
ય. ૧૯ સુવર્ણપત્ર તેને શીર બાંધવું લખવું તેમાં સાર; બ
ળીઆ હોતો અશ્વબાંધજો ક્ષત્રીના કુમાર. ૨૦ ચૈત્ર શુદી
પુનમને દીવસે છોડવો તે કેકાંણ; તેના રક્ષણ માટે યોદ્ધા
મોકલવા નીરવાણ. ૨૧ મારગમાં મળતુત્ર કરે ત્યમ જ્યાં
જ્યાં એ તોખાર; ત્યાં ત્યાં હોમ કરી જમાડવા બ્રાહ્મણ એ
ક હજાર. ૨૨ એવું સાંભળી ધર્મ બોલીયા અશ્વ હશે એ
કયાંય; તેતો વ્યાસ તમે બતલાવો દુત મોકલું ત્યાંય. ૨૩
ત્યારે મુનિ કેહેવાજી એ છે ભદ્રાવતીપુર માંય; યૌવનાશ્વના
મે ત્યાં નૃપતિ તેણે આણ્યો ત્યાંય. ૨૪ એ રાજાને પુત્ર એ
ક જે સુબળનામે સાર; તેતો હય માગ્યો નહી આપે બળ-
વંતો અપાર. ૨૫ તે માટે તેડાવો તમે પ્રથમ જાદવરાય; તે
ની કૃપાએ કરીને મહત કામ આ થાય. ૨૬ એવું કહીને
વ્યાસ પધાર્યા સુણ જન્મેજયરાય; ત્યાર પછી ધર્મ સંભારયા
કૃષ્ણચંદ્ર મહાકાય. ૨૭ તે વેળા ત્રીકમજી આવ્યા અરજી

સુણી તે દિશ; તેને દેખી યુધીષ્ટીરે નામ્યું નીચે શીશ. ૨૮ વિશ્વંભર કેહેવાને લાગ્યા વળતિ તેણે ઠાર; આજ ઉદાસી કેમ થયાછો પાંડુના કુંમાર. ૨૯ ત્યારે કુંતાસુત કહે કરવો અશ્વમેધ મહારાજ; તે કારણ ચીંતા પ્રગટી છે સત્ય કહ્યું પ્રભુ આજ. ૩૦ ભદ્રાવતીથી અશ્વ લાવવો જીતિ તે ભુપાળ; તે માટે હું કોને મોકલું બતલાવો દયાળ. ૩૧ સાંભળીને શ્રી કૃષ્ણ બોલીઆ પ્રસંન થઇ તે ઠાર; હય લેવાને માટે મોકલો ભીમને કર્ણકુમાર. ૩૨ તેની જોડે ગટોરગચ્છના સુતને કરો આજ્ઞાય; તેથી કામ થશે આ વખતે હય નિશ્ચે પમાય. ૩૩ એવું કહી એક દિન રહીને ચાલ્યા વિશ્વાધાર; દ્વારામતિમાં આવ્યા તેતો ભુવનતણા કીરતાર. ૩૪ તે પુઠે ભુપે બોલાવ્યો ભીમસેનને પાસ; મેઘવરણને વ્રશકેતુ વળી તેડ્યા તેહ પ્રકાશ. ૩૫ તે ત્રણેને હય આણવાની આપી ત્યાં આજ્ઞાય; એટલે તે તતખર થઇ ચાલ્યા સેના લેઈ તહાય. ૩૬ થોડી મુહતમાં આવ્યા તેતો ભદ્રાવતિમાં સાર; ભાગોળે ઉભા રહીને પછી કરતા મન વિચાર. ૩૭ ॥ વલણ ॥ એટલે પાવા આવીયા અશ્વને રક્ષક જંનરે; દુરગો કહે ત્યારે કરી માયા રાક્ષસી તંનરેરેરે. ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીતરે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધપર્વાણી વ્યાસેન ધર્મસ્ય યજ્ઞો પ્રદેશ કૃતો નાંમ પ્રથમો અધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચંન, સુણો સત્ય વાદી નૃપ તંન; મેઘવર્ણે કરી ત્યાંતો માયા, ચારે દીશા કેરા વાયુ વાયા.૧ થયો વંટોળીઓ દુખદાઇ, રખવાળની આંખો પુરાઇ; ત્યારે અશ્વને ઉપાડી લીધો, [illegible] આ-

ડીમાં સંતાડી દીધો.૨ થયો પ્રકાશ વળતિ જ્યારે, સુજ્યું તે સમે સર્વને ત્યારે; અશ્વ દિઠો નહીં તેણે ઠાર, ત્યારે સેવક કંપ્યા અપાર. ૩ કહી રાજાને આવીને વાત, અશ્વ ખોવાયા કેરી સાક્ષાત; કોઈ દેશના ક્ષત્રી કુમાર, આવ્યા ત્રણ જણા આણે ઠાર. ૪ તસ્કર જેવાં છે તેનાં આચર્ણ, તેણે નિશ્ચે કર્યો અશ્વ હર્ણ; એવી વાત સુણી જેહવારે, યોવનાશ્વ ક્રોધે ચડયા ત્યારે. ૫ આપી સૈન્યાને આજ્ઞા તે વાર, થયા લડવાને માટે તૈયાર; સુબળસેન તે રાયનો તંન, ચઢયો સંગ્રામે હરખીને મંન. ૬ ગાજે દુદુંભી ગોમુખ ત્યાંય, અઉછળે ફોજની માંય; સોર સૈન્યમાં સબળો રાય, શંખ નાદનો શબ્દ પુરાય. ૭ મોટા મહઝર ચાલે તે માંય, રથ પાલખીઓ શોભે ત્યાંય; દળ બાહળ પ્રગટયું પુર જાણે અપ્સી થશે ચકચુર ૮ કોઇ યોદ્ધા ઉંટાં માથે માલે, પગ પાળા પ્રથ્વીપર ચાલે; ધર્યાં આયુદ્ધ સર્વે પ્રકાશ ખીલ્યો તરવારોનો ત્યાંતો કાસ, ૯ સીંહ નાદ કરે સઉ શુર, મારૂ રાગ આળાપેરે પુર; સેન્ય એ રીતે રાયનું ચાલ્યું. ત્યારે ભોમીનું મંડળ હાલ્યું. ૧૦ યોવનાશ્વ આવ્યા નગ્ર બાર, ત્રણ જણા ઉભા તેણે ઠાર; કર્ણ પુત્ર સુબળસેન, યાવનાશ્વ સામા ભીમસેન. ૧૧ એમ ભીરૂ થયા બળવાન, સિંહનાદ કરયો તેણ સ્થાન; સામાસામી મારે બહુ બાણ, ગદા ઘાત કરે નિરવાણ. ૧૨ સુબળસેન કહેછે કર્ણ તંન, અલ્યા સાંભળ મારૂ વચંન; તારા બાપને પાંડવે માર્યો, ચંદ્રકેતુને રણમાં વિદાર્યો. ૧૩ તેનું કરવાને આવ્યોછું કાજ, નથી આવની લંપટ લાજ; એવાં સુણી સુબળનાં વચંન, પછી બોલ્યો કરણ કેરો તંન. ૧૪ અલ્યા મુરખ દીસે તું છેક,

નથી સમજણ વિશે વિવેક; પાંચ પાંડવ છે શીવરૂપ, જેણે જીત્યા ભુમંડળ ભુપ. ૧૫ થયા સારથી નંદકુંમાર, આપી સુભદ્રા બેન તે ઠાર; તેને હાથે મુવા મારા તાત, તેથી મુક્તિ પામ્યાછે પ્રખ્યાત. ૧૬ તેમાં શું તેં મુને મેણું દીધું, એવું કહીને બાણજ લીધું; મુકયું સાયક તે નીરધાર, વાગ્યું સુબળને તેણે ઠાર. ૧૭ ત્યારે સુબળ કોપ્યો અપાર, કરવા માંડયો સૈન્યાનો સંહાર; મેઘવર્ણ ચઢયો છે આકાશ, નાંખે પર્વત મોટા પ્રકાશ. ૧૮ કરે ચુરણ તે નૃપ તંન, વજ્રબાણ મુકી બળવંન; બ્રક્ષકેતુએ મુકયું શીવાસ્ત્ર, નૃપ તંને મુકયું નારાયાસ્ત્ર. ૧૯ પછી કર્ણના પુત્રે તે ઠાર, નાગ પાસ મુકયું નીરધાર, કીધી સૈન્યાની બંધન કાય, સર્પ સર્વેને અંગે વીંટાય. ૨૦ ત્યારે મુકી ગરૂડાસ્ત્ર બાણ, ગાજ્યો સુબળ ત્યાં નીરવાણ; છોડયું સેનાનું બંધન સાર, ત્યારે કર્ણ પુત્રે તેણી વાર. ૨૧ અર્ધચંદ્ર મુકયો શરભારે, વાગ્યો સુબળને તેહ વારે; તેથી મુર્છા પામ્યો નૃપ બાળ, પડયો પ્રથ્વી ઉપર તે કાળ. ૨૨ હવે ભીમને ભુપતી જેહ, વઢે બેઉ જણા ઘણું તેહ; ગદા યુદ્ધ કરે છે વિશાળ, મારે કુદીને તેતો કરાળ. ૨૩ કંપે મેદિની ચર્ણ પ્રતાપ, ગદાએ ગદા આથડે આપ; બેઉ સૈન્ય લડેછે અપાર, ઘણા યોદ્ધા મુવા તેણે ઠાર. ૨૪ ચાલી શોણીતની શરીતાય, તેમાં કાપેલાં શીશ તણાય; યૌવનાશ્વે ગદા ઘણી મારી, કર્યો ભીમને શીથળ ભારી. ૨૫ ત્યારે બ્રશકેતુ આવ્યો તે ઠાર, ભુપતિના સામો નિરધાર; તેને જોઇ કોપ્યો ઘણું રાય, ધર્યું ધનુષ્ય બાણ તદાય. ૨૬ મુકયાં અગણીત બાણ તે વાર, કર્યો સેન્યા તણો ત્યાં સંહાર, મેઘવર્ણને ઉડાડયો સાર, જેથી જઇ પડયો જોજન બાર. ૨૭

કરણ પુત્રને વીંધ્યો તે હીશ, છેદયું સારથી કેરૂંજ શીશ; મા
ર્યા અશ્વને છેદયુંજ ચાપ, ત્યારે પામ્યો કુંવર પરીતાપ.
૨૯ પછી લીધું બીજું ચાપ ભારી, અન્ય રથમાં બેઠો ગર્વ
ધારી; શર વ્રષ્ટી કરી ત્યાં અપાર, જાણે પરજન્યની પડે ધા
ર. ૨૯ ભેદી ભુપતીના સઉ કાય, રથ ઉપરતો ન ટકાય; વ્ર
શકેતુએ વાળ્યો છે બાણ, પાડયું ફોજની માંય ભંગાણ.
૩૦ મુગટ ઉડાડયો માથાનો જ્યારે, યૌવનાશ્વ કંપ્યો ઘણું
ત્યારે, જાણ્યું આવશે આ વેળા અંત, એવો ત્રાસ પામ્યા
બળવંત. ૩૧ પછી ઓચરયા ભુપ વચંન, કરણ પુત્ર તને ધ
ન્ય ધન્ય; આજ જીત્યો તેં મુજને વીર, યુદ્ધ બંધ કરો હવે
ધીર. ૩૨ તારી પાસે માગુ મુકી માન, આપ મુજને જીવત
દાન; વળી એટલે મુરછા તે વાર, સુબળસેન તણી નિરધાર.
૩૩ પછી સર્વને તેડીને રાય, યૌવનાસ્વ આવ્યા પુરમાંય;
કર્યો ભુપતિએ પરાચાર, રાખ્યા ત્રણ દીવસ તે ઠાર. ૩૪
આપ્યો અશ્વ અનોપમ સાર, તેની સંગાતે ભેટ અપાર; પ
છી પોતાનો લેઇ પરીવાર, થયા ભીમની સાથે તૈયાર. ૩૫
આવ્યા હસ્તિનાપુરની માંય, યુધીષ્ટીર હતા નૃપ ત્યાંય;
મળ્યા સરવે ધર્મને જ્યારે, થયો જયજય તો તેણી વારે.
૩૬ યૌવનાસ્વે કર્યો છે પ્રણામ, રહ્યા ત્યાર પછી તેણે ઠામ;
નિત્યે આનંદમાં દીન જાય, કરે યજ્ઞ ગોષ્ટીની કથાય ૩૭
॥ વલણ ॥ એ રિતે હય આણીયો વરત્યો જેજેકારરે; દુર
ગો કહે પછી સાંભર્યા ધર્મને ધરણી ધારરેરેરે; ૩૮ ઇતી
શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંત
ર ગત અસ્વમેધ પર્વણી અસ્વઆનીનો નામ દ્વીતીયો અ
ધ્યાય. ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણુ સતવાદી રાય; અસ્વને આણી બાંધ્યો પુંઠે આનંદમાં દીન જાય. ૧ ત્યાર પછી ત્યાં શું નિપજ્યું તેનો કહું વિસ્તાર; યુધીષ્ટરે તેડયા વળતિ મુનીવર મોટા સાર. ૨ તે સર્વેને રેહેવા માટે આપ્યો એક મુકામ; ખાનપાન પહોચાડે તેને રૂચી માફક અભીરામ. ૩ તે પુંઠે વાયુજને મોકલી તેડયા શ્રી ભગવાન; તેતો નીજ પરીવાર લેઇને આવ્યા તેણે સ્થાન. ૪ યુધીષ્ટીરે આપ્યો ત્યારે રેહેવા મેહેલ વિશાળ; તેમાં શ્રીજી ઉતર્યા પોતે પાંડવના પ્રતિપાળ. ૫ ત્યાં રહીને આનંદ કરે છે પુરણ બ્રહ્મ અવતાર; એવામાં ભીમસેનને કહેછે ત્રીકમ કેરી નાર. ૬ અસ્વતણી પુજા કરવી છે અમારે રાજન;તે માટે તમે બારણે કાઢો કુંતા કેરા તંન્ન. ૭ એવું સાંભળી ઘોડાને તો ભીમે કાઢયો બહાર; ચોક વચ્ચે લાવીને બાંધ્યો યજ્ઞતણો તોખાર ૮ તેની પુજા કરવા બેઠી કૃષ્ણતણી અબળાય; ધામ્ય રૂષી ત્યાં મંત્ર ભણે છે આનંદ ઓછવ થાય ૯ એવામાં એક દૈત્ય આવીયો અનુશાલ્વ બળવાન; તેણે માયા કરીને હરીયો ઘોડો તેણે સ્થાન. ૧૦ વનિતા વિસ્મય પામી ત્યાંતો વરત્યો હાહાકાર; ધર્મરાયને ખબર થઇ કે આવ્યા તેણે ઠાર. ૧૧ ધીરજ રાખી પુછ્યું તેમણે શ્રી હરીને તે કાળ; અરે પ્રભુ આ કોણે હરીયો વાજી દીનદયાળ. ૧૨ ત્યારે કૃષ્ણ કહે મેં ઓળખ્યો અસ્વનો તસ્કર આજ; અનુશાલ્વ પાપીએ હરીયો મુંજ માટે મહારાજ ૧૩ તે માટે ચીંતા છોડી દ્યો ભુપતી આંણે ઠાર; હું તો યુદ્ધ કરી લાવીશ યજ્ઞતણો તોખાર. ૧૪ પછી પોતાની ફોજમાં

બોલ્યા ઉંચ સ્વરથી ઇશ; શુરો હોય તે લેવા જાઓ વાજી આણે હીશ. ૧૫ એવું સાંભળી ઉઠયો ત્યાંતો રૂક્મણીનો તંન; પ્રભુને પાયે નમીને ચાલ્યો પોતે પ્રદયુમંન. ૧૬ ।।દોહરો।। મનમથ રથમાં બેશીને લડવા માટે જાય, તેની પુંઠે ચાલતિ, જાદવની સેનાય. ૧૭ ।। રાગ મારૂ ।। આવ્યો કૃષ્ણ કુંવર રણમાંય; ત્યારે દીઠો દનુંજને ત્યાંય; પછી બોલીયો યદુકીશોર, અલ્યા ઉભો રહેને તું ચોર. ૧૮ એવું સુણ્યું અસુરે જેવારે, બોલ્યો ગર્જના કરીને ત્યારે; અલ્યા રાંડવા કામી અજાણ, શીદ ખોવાને આવીયો પ્રાણ. ૧૯ એવું સુણ્યું પ્રદયુમને સાર, ત્યારે ચાપનો કીધો ટંકાર; મુક્યું દૈત્ય ઉપર બાણ, નારાચાસ્ત્ર નામે નીરવાણ. ૨૦ છેદયું આવતું પાપીએ એહ, પછી કોપે ચઢયો દૈત્ય તેહ; વાયુ બાણ મુકી બળ દાખ્યો કૃષ્ણ પુત્રને નભમાં નાંખ્યો. ૨૧ પડયો સભા વિશે આવી બાળ, ઘોર મુર્છા પામી તતકાળ; ત્યારે કૃષ્ણે ઉઠીને સાક્ષાત, મારી સુતેલા સુતને લાત. ૨૨ કહ્યું દુષ્ટ તું અહીં થકી જાને, પેહેરી કંચુકીને ગીત ગાને; તારૂં દેખાડીશ નહીં મુખ, થયો યુદ્ધ વિશે તું વિમુખ. ૨૩ પછી પોતે થયા ત્યાં તૈયાર, યુધ કરવાને નંદકુમાર; આવ્યા રણમાંતો શ્રી ભગવાન, રથ સામો રાખ્યો તેણે સ્થાન. ૨૪ પછી દૈત્યને કેહે રણછોડ, આજ પહોચાડું તારા હું કોડ; એવું કહીને ચડાવ્યું કોડંડ, શરવ્રષ્ટી કરેછે અખંડ. ૨૫ ગરજે ગુર્જ ગદા રણમાંય, વાગે તોમર ત્રીશુળ ત્યાંય; ગાજે દુદંભીને રણતુર, રેહણું ઉડી ઢંકાયો સૂર. ૨૬ સામાસામી ત્યાં સાયક છુટે, તેથી યોદ્ધાઓનાં ગાત્ર તુટે, અનુશાલ્વ મારે શર મોટ, થયો તે થકી બાણનો કોટ. ૨૭ વાળ્યો કૃષ્ણની

સેનાનો ઘાણ, થયો ધુંધળો તે વેળા ભાણ; પછી કોપ કર્યો ઘણું રાય, અર્ધચંદ્ર ચઢાવ્યું તદાય. ૨૮ માર્યું દનુંજે કૃષ્ણને તેહ, વાગ્યું આવી તેણે ભેદ્યો દેહ, ઉડયા આકાશે દીનદયાળ, પડ્યા સભા વિશે વિશ્વપાળ, ૨૯ સુતા મુર્છા પામી પ્રભુ જ્યારે હાહાકાર થયો છે તેવારે; સુતા દેખીને દેવકીતંન, સત્યભામાતો બોલ્યાં વચંન. ૩૦ અરે કંથછો કાયર તમો, ઘણા વારીને રાખીએ અમો; તોય સંગ્રામમાં તમે જાઓ, પડે માર ત્યારે નાશી આવો. ૩૧ મિથ્યાપુત્રને મારીજ લાત, ખોયો ભાર તમે જગતાત; તમે પેહેરો અમારાંજ વસ્ત્ર, આપો આ વેળા અમને શસ્ત્ર. ૩૨ તમે નારી થઇ કાઢો લાજ, અમે જીતીએ શતરૂને આજ; એવાં સુણિ પ્રિયાના વચંન, હસ્યા પ્રભુ ઉઘાડી લોચન ૩૩ સુણો ભ્રાતા તમે નીરધાર, હરી હાર્યા તેનો તો પ્રકાર; અનુશાલ્વે કર્યું અનુષ્ટાન, માગ્યું શીવની પાસે વરદાન, ૩૪ મુનેજીતે નહીં જાદવરાય, તેને હાથે ન મ્રત્યું પમાય, માટે મુર્છા પામ્યા વ્રજરાજ, એતો રાખવા શીવની લાજ. ૩૫ ઉઠી બેઠા થયા હરી જ્યારે, વ્રશકેતુ બોલ્યો તેહવારે; સુણો જાદવનાથ કૃપાળ, અનુશાલ્વને લાવું આકાળ. ૩૬ એક પોહોરમાં જો ન લાવું, તોતો શ્વાનની વિષ્ટાજ ખાવું; બ્રહ્મ હત્યાદિ પાપ જે થાય, મારે માથે ના લાવું જો રાય. ૩૭ ત્યારે આજ્ઞા આપી ધર્મે ત્યાંય, ચાલ્યો કર્ણકુંવર રણમાંય; સેના સગાથે લીધી છે ભારી; તેમાં મુખ્ય શોભે ગદાધારી. ૩૮ વ્રશકેતુને વાયુકુંમાર, આવ્યા અસુર છે તેણે ઠાર; ત્યારે દૈત્યે કર્યો સિંહનાદ, પછી ભીમને કેહે તાણિ સાદ. ૪૯ અલ્યા જાડીયા અહીંથકી નાશ, હોય જીવ્યાની જો તારે આશ; એવું કહ

દિને મુક્યું નારાચ વિંધ્યો વાયુકુમારને સાચ; બાંણ ઉપ-ર ચઢાવી ત્યાંય, નાંખ્યો ભીમને નગ્રની માંય; ત્યારે કર્ણ-પુત્રે તેણિવાર, માર્યો દૈત્યને બાણ અપાર. ૪૧ અનુશાલ્વ નો શારથી જેહ, માર્યો ક્રોધ કરી વળી તેહ; અશ્વ મર્ણ પ-માડ્યા તે ઠાર, રથ ઉડાડ્યો આકાશે સાર. ૪૨ અનુશાલ્વ બેઇ એવું કામ, બેઠો બીજા રથમાં તે ઠામ; કર્યું કોડંડ મં ડળાકાર, શક્તિ મંત્રીને મુકી તેઠાર. ૪૩ જેના તેજ તણો નહીં પાર, કોટી વિદયુતનો ચળકાર; વાગી કર્ણકુંવરને એ હ, તેથી મુર્છા પામ્યો વિર તેહ. ૪૪ વળી શાતા ઘટીકાએ જ્યારે, ઘણો ક્રોધે ભરાયો તેવારે; પછી બ્રહ્માસ્ત્રનો શર સાં-ધ્યો, અનુશાલ્વને તે થકી બાંધ્યો. ૪૫ વરત્યો તે સમે જેજે કાર, વાગ્યા વાજીંત્ર જીતનાં સાર; પછી સુર્ય સુનું સુત મા લ્યો, અનુશાલ્વનો ચોટલો ઝાલ્યો. ૩૬ લીધો લટકતો તે ણે ઠાર; આવ્યો નગ્રમાં કર્ણકુમાર; અશ્વયજ્ઞનો લેઇને સં-ગ, નમ્યો ભુપને આણી ઉમંગ. ૪૭ ॥ વલણ ॥ વ્રશકેતુ વિજય કરી આવી લાગ્યો પાયરે, દુર્ગા કહે તેહ દેખીને સ-ર્વે વિસ્મય થાયરેરેરે. ૪૮ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર-ગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંર ગત અશ્વમેધ પર્વણી વ્ર શકેતુના અનુશાલ્વ વિજીતો નામ ત્રતિયો અધ્યાય.

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સામેરી ॥ શ્રી કૃષ્ણે તે વેળા વખાણ્યો કર્ણકુ વરને સાર; ધન્ય ધન્ય તુજ માતપીતાને ધન્ય તને નિરધા ર. ૧ હમારી તેં લજ્જા રાખી યુદ્ધ કરી આવાર; અનુશા લ્વને જીતિ આણ્યો સ્યામ કરણ તોખાર. ૨ ત્યાર પછી દી ન વીશ ગયા કે આવ્યો ચૈત માસ; પુર્ણિમાનો દિન આવ્યો

કે બોલ્યા શ્રી અવિનાશ. ૩ જગતપતિ કેહે સુણો યુધીષ્ટીર આજ તમે નવ ચુકો; મધ્યાને હયને પુંજીને ફરવા માટે મુકો. ૪ તેવીરીતે પુજન કરીને છોડયો છે કેકાણ; સોનાનું પત્ર શીર બાંધ્યું હાર્દ લખી નીરવાણ. ૫ ત્યાર પછી નૃપે બોલાવ્યા ત્રણ જણાને ત્યાંય; મેઘવરણ વ્રશકેતુ અર્જુન આવ્યા સભાની માંય. ૬ તે ત્રણેને રક્ષા કરવા તુરીની તેણે ઠાર; યુધીષ્ટીરે આજ્ઞા આપી પછી બોલ્યા નિરધાર. ૭ વીર મારા પ્રેમ ધરીને સાંભળજો આ વાત; વ્રદ્ધ બાળાને રોગી તેની કરશો નહીં કદી ઘાત ૮ શસ્ત્ર રહીતને બ્યંડળ સાધુ બ્રાહ્મણને અબળાય; તેટલાં જણ અપરાધ કરે પણ વધ તેનો નવ થાય. ૯ એવી રીતે શિક્ષા કહીને આપી સેના સાર; પછી તે ત્રણે ચાલ્યા ત્યાંથી અશ્વ પુઠે નિરધાર. ૧૦ આગળ અશ્વ અનોપમ ચાલે પુંઠળ સૌ સેનાય; શુરાતો સીંહનાદ કરેછે મારૂ રાગે ગાય. ૧૧ રેવા કાંઠે સુંદીર નગરી માહીસ્મતિ કેહેવાય; તિર્થ જગા તેતો સૌ કેહે છે નીલધ્વજ છે રાય. ૧૨ અગનીનો સસરો તે રાજા મહાબળીયો ભુપાળ; અરજુનનો હય તે ઠેકાણે આવ્યો છે તતકાળ. ૧૩ તે ભુપતિએ ઘોડયો બાંધ્યો નિશ્ચે તેણીવાર; એટલે અરજુન આવી પોચ્યો સેના લેઈ નિરધાર. ૧૪ કુંતાપુત્રે કેહેવા મોકલ્યો કિકંરને તેવારે; નીલધ્વજને જાણ કર્યું કે યુદ્ધ કરો આ વારે. ૧૫ એટલે નીલધ્વજ રાજાએ સૈન્ય કર્યું તૈયાર; અબળા પાસે આજ્ઞા લેવા પછી આવ્યા નિરધાર. ૧૬ જવાળા નામે જુવતી તેની બોલી પતીની સાથ; આજ તમે રણમાં નવ જાશો લડવા મારા નાથ. ૧૭ અરજુનરાજા મહાબળીયો છે તેતો નહીં જીતાય; માટે હય જઈ પાછો આપો સત્ય ક-

ઉચું રાય. ૧૮ હું તમને જોઇને જીવું છું કાળજડાની કોર; માટે મારૂં કહેલું માનો ચંચળ ચિતના ચોર. ૧૯ મણીધરને છંછેડયે સ્વામી સુખડું નવ પમાય; ઉછળીને તે ભળ એ આવી ક્રોધે કરડી ખાય. ૨૦ શુરા થઇને સમજણ શાખો છોડોને અભીમાન; મુજને મારા કંથ ન મુકો સેતી ર ખડતિ રાન. ૨૧ અજીત એ પાંડવ પ્રથવીમાં કોઇથી નવ જીતાય; શંકરનો અવતાર કહાવે શ્રી હરી કેરી સાય. ૨૨ તે માટે એ વાત જવાદો શતરૂ કરોસ્વાધીન; પાતળીઆ પિઉજી વિચારો તમે જળને હું મીન. ૨૩ એવિ રીતે અબળા કહીને લાગી પતિને પાય; તે વેળા ગાજીને બોલ્યો નિલધ્વજતો રાય. ૨૪ કામની કયમ આવું બોલોછો કાયર મુખથી વેણ; યુદ્ધતણિ માલમ નહીં તમને મારી જાણો નેણ. ૨૫ ફાવે તેવો બોધ કરો પણ હય પાછો નહીં આપું; રણમાં જઇને યુદ્ધ કરૂં વળી શત દળને કાપું ૨૬ એમ કહીને આવ્યો ત્યાંથી નીલધ્વજ રાજંન; ક્ષોણી સેના લઇને આવ્યો જ્યાં ઉભા અરજુન. ૨૭ અશ્વ ઉપર યોદ્ધાઓ બેઠા પગની મારે એડી; સિંહનાદ સુભટ સઉ કરતા પડે નગારે એડી. ૨૮ અવળા સવળી ભાથા ભીડયા ધનુષ્ય ધરયાં નીરધાર; ગેડીપટાની ઢાળ ઢળકતી ચળકતિ તરવાર. ૨૯ કેડે કસરી કરમાં ભાલા મુખે ભર્યાં તંબોળ; શીર મોતીના તોરા ચળકે નેત્ર ગુલાબી ચોળ. ૩૦ કેસરની અરચાઓ કીધિ કંઠે દોરા હાર; એવી રીતે નીલધ્વજની સેના શોભે સાર. ૩૧ સામાસામી બેઉ દળ ઉભાં સોભાનો નહીં પાર; એકેકના ઉપર મારે છે બાણ ગદાનો માર. ૩૨ અરજુને રાજાને દેખી વર્ત કર્યો ટંકાર; નીલધ્વજના ઉપર મુકયાં બે

બાણો તેવાર. ૩૩ ।। વલણ ।। યુદ્ધ થયું એમ ચાલતું ઉછળે છે બાણ ગદાયરે; દુર્ગા દેખી તેહને ધુજી સર્વ ધરાયરેરેરે. ૩૪ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધપર્વણી નીલધ્વજ યુધ્ધે આગતોનામ ચતુર્થો અધ્યાય.

કડવું ૫ મું.

।। રાગ મારૂ ।। વાગી અરજુનની ત્યાંતો હાક, તેણે ઉરવી ચઢીછેરે ચાક; નીલધ્વજને માર્યા બહુ બાણ, કર્યા નિરબળ ત્યાં નિરવાણ. ૧ ત્યારે પક્ષ કરી તેની ત્યાંય, આવ્યો હુતાશન ફોજમાંય તેણે અરજુનની ફોજ બાળી, દાઢીમુછો બધાની પ્રજાળી. ૨ ત્યારે મુકી મેઘાસ્રનું બાણ, વ્રષ્ટી વિજયે કરી નીરવાણ; અગ્નિ શાંન્ત થયો વળી જ્યારે, નીલધ્વજ કોપે ચઢયા ત્યારે. ૩ માર્યાં અરજુનને દશ બાણ, ત્યારે સવ્યસાચી બોલ્યો વાણ; અલ્યા ભુપ તું જો મારા હાથ, કરૂં સંગ્રામમાં તારી ઘાત. ૪ એવું કહીને કોપ્યો અપાર, શર વ્રષ્ટિ કરી નિરધાર; વાગે યોદ્ધાને છેદાય શીશ. નાઠા કેટલા પાડતા ચીસ. ૫ મોટા મગદળ પૃથ્વીમાં પડીયા, શુરા લેહેરે ખાઈ લડથડીઆ; રથ ચક્ર થયાં ચકચુર, ચાલી શોણીતની નદી પુર. ૬ છુટે સરરર સાયક તીર, કરે અરર મારથી ધીર; વાળ્યો અરજુને બાણનો છેક, હાર્યો નીલધ્વજ મુકી ટેક. ૭ નમ્યો અરજુનને તેણીવાર, યુદ્ધ બંધ કર્યું નીરધાર; ગયો અર્જુનને તેડી ઘેર, કર્યો પ્રાણાચાર ખુશી ભેર. ૮ અશ્વ સોંપીને થયો તૈયાર, જાવા અરજુન સાથે તે વાર; નીલધ્વજની નારી એવું જોઈ, ગંગા કાંઠે આંવી બળી મોઇ. ૯ થઈ બાણ રૂપે એતો નાર. દ્વેષ અરજુન

સાથે અપાર; જવાળા એ રીતે અગ્નિમાં બેઠી, બભ્રૂવાહ-
નના ભાથામાં પેઠી. ૧૦ તેથી અરજુનનું મોત થાશે, એવી
એ કથા આગળ કહેવાશે; સુણી જન્મેજયે એવી વાત, ત્યાં
રે પુછ્યું મુનીને સાક્ષાત. ૧૧ એક શંકાથઇ મુનીરાય, જ-
મૈ જવાળાનો અગ્નિ કેહેવાય; તેમાં જવાળા મનુષ્યની ના-
ર, અગ્નિતો દેવ ત્રીદશ સાર. ૧૨ કેમ પરણાયે એની કં-
ન્યાય, કહો વીસ્તારી એ મુનીરાય; ત્યારે રૂશી કેહે સાંભ-
ળ ભુપ, કહું વિસ્તારી તુને અનુપ. ૧૩ હતિ જવાળાને
એક કુમારી, સ્વાહા નામને સ્વરૂપ ભારી; થઇ દ્વાદશ વ-
ર્ષની બાળ, ત્યારે પુછ્યું જવાળાએ તે કાળ. ૧૪ કહો પુ-
ત્રી તમે મુને પેર, તમને પરણાવું હું કોને ઘેર. ત્યારે કં-
ન્યા કેહે સાંભળ માય, અગ્નિ અંતે પ્રજાળે છે કાય. ૧૫ મા-
રે વન્હિને હુંતો વરીશ, અનુષ્ટાન એનું આચરીશ; એવું
કહિને તૈયાર થઇ, સ્વાહા સાધન કરવા ગઈ. ૧૬ જપ્યો
અગ્નિનો મંત્ર જેવાર, થયો પ્રસંન તેણીવાર; ગુપ્ત રા-
ખી પોતાનું સ્વરૂપ, વન્હિ વિપ્ર રૂપે થયા ભુપ. ૧૭ આ-
વ્યા નીલધ્વજને મુકામ, દીધો આશીરવાદ તે ઠામ; કહે છે
રાયને કંન્યા તમારી, મુને પરણાવો મહુરત ધારી. ૧૮ ત્યા-
રે રાજા કેહે સુણો મહારાજ, કરે કંન્યા તપશ્ચર્યા કાજ; એ-
ણે મનથી વર્યો જાત વેદ, તમને પરણાવતાં પામે ખેદ. ૧૯
સુણી અગ્નિ કહે છે વચંન, હુંતો નક્કીજછું હુતાશંન;
ત્યારે બોલ્યો રાજાનો પ્રધાન, તમે આપો પરીક્ષા નિદાન.
૨૦ એવું સુણી કોપ્યો વાયુ મિત્ર, જવાળા મુખમાંથી કા-
ઢી વિચીત્ર; મંત્રી કેરી દાઢી મુછ કેશ, તેને બાળી કરયું
મુંડી વેશ. ૨૧ ત્યારે બોલ્યો ફરીથી પ્રધાન; કરયું તર્કહનું

અનુમાન; ઇંદ્રિ જાળની આતો કળાય, નિશ્ચય અગ્નિતો કેમ મનાય ૨૨ ત્યારે અગ્નિ થયો મુળ રૂપ, ભડકા રૂપે ભયંકર ભુપ; લાગી સભામાં દોહશ લાય, નાઠા જીવ લેઈ સઉ ત્યાંય. ૨૩ બાળ્યાં અગ્નિએ ભુપનાં ધામ, સચિવ સુદ્ધાંનાં ત્યાંતો તમામ; ત્યારે ભુપતી તે લાગ્યો પાય, કરો કૃપાળુ વે કૃપાય. ૨૪ અગ્નિ શાંન્ત થયો તેણીવાર, મટયો ક્રોધ તમામ તે ઠાર; પછી ભુપે કન્યાને તેડાવી, વિધિ યુક્ત કરી પરણાવી. ૨૫ એવી રીતે પુરાણ વદે છે, માટે યજ્ઞમાં સ્વાહાતો કેહે છે; હોમ કરતાં સ્વાહા જો ભુલાય, તોતો આહુતી નિષ્ફળ થાય. ૨૬ હવે અરજુનનો હય જેહ, ચાલ્યો માહીસ્મતી થકી તેહ; એક વંન આવ્યું તેણે ઠાર, તેતો બીહામણું નીરધાર. ૨૭ તેમાં પડીતિએક બિલાય, તેને અડકીયો અશ્વનો પાય, ત્યારે ચોટયો તે વેળા કાણ, થયું અરજુનને તેહ જાણ, ૨૮ આપી યોદ્ધાને આજ્ઞા તેવાર, અશ્વ ચણ ઉખેડવા શાર; તોય હાલ્યો નહીં તુરીજ્યારે; થયો વિસ્મય અરજુન ત્યારે ૨૯ આજુ બાજુ તપાસ્યું તે વાર દીઠો આશ્રમ વીપ્રનો સાર; રૂસી સૌભરી નો એ મુકામ. ઘણા વીપ્ર વસે તેણે ઠામ. ૩૦ આવ્યો તે ઠેકાણે કુંતા તંન, નમ્યો સૌભરીને અરજુન; પછી બોલ્યો વિજય જોડી હાથ, મારૂં પ્રશ્ન સુણો મુનીનાથ. ૩૧ રૂષિ કેહે તમે કોના કુમાર, કેમ આવ્યા આ વન મોઝાર; ત્યારે અરજુન કેહે મુનીરાય, પાંડુ રાજા તો મારા પિતાય. ૩૨ મોટા ભાઇ યુધિષ્ટિર જેહ, અશ્વમેધ કરે લાગી તેહ; મુકયો અશ્વને ફરવા મહારાજ, આવ્યો આ ઠેકાણે મુનિરાજ. ૪૩ અમે નીકળ્યા રક્ષાને માટ, ઘણાજોયા ગિરી અને ઘાટ; ધર્મરાજનો ના-

નો હું ભ્રાત, નામ અરજુન મારૂં પ્રખ્યાત. ૩૪ ચોકયો શિ-લાએ અશ્વનો પાય, નથી ઉખડતો મુનીરાય; તેનું કારણ શું મુનીદેવ, કહો કૃપા કરી તતખેવ. ૩૫ ॥ વલણ ॥ વચ્ચન સુણીને બોલીયા સૌભરી મુની મહારાજરે, દુર્ગા કહે તેતો કહું અવળચંડીનું કાજરે. ૩૫ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી અરજુનને નીલધ્વજ વિજીતોનામ પંચમો અધ્યાય.

કડવું ૬ હું.

॥ રાગ આશાવરી ॥ મુનીવર કહેછે સાંભળ અરજુન વિસ્તારી કહું વાત; એવી એ શીલા હતિ પુર્વે દ્વિજપત્નિ સાક્ષાત ૧ ઊદ્દાલક મુની એને પરણ્યા બ્રાહ્મણના કુમાર; તે અબળા તો અવળી ચાલે પતિથી ઉલટી સાર, ૨ ઉદ્દાલકે એવું જોઇને નામ ઠરાવ્યું સાર; અવળું કૃત્ય કરે તે માટે અવળચંડી નાર, ૩ એવામાં એક દીવસે આવ્યું શ્રાદ્ધ પિતાનું સાર; ઉદ્દાલકના તાતતણું તે સપ્તમીને સોમવાર. ૪ તે દિવસે ત્યાં આવી પહોંચ્યા મુનીવર મોટા એક; કૌડીન્ય રૂષીનામ તેહનું જેનો મોટો ટેક. ૫ ઉદ્દાલક તેને જોઈ હરખ્યા આસન આપ્યું ત્યાંય; પ્રેમ કરીને પુજા કીધી, મગ્ન થઇ મન માંય. ૬ અવચંડીને આપી આજ્ઞા રસોઇ તણી નીરધાર; ત્યારપછી ત્યાં મુનીવર બેઠા શ્રાદ્ધને માટે સાર. ૭ પિંડ વિસરજન કરીને બોલ્યા ઉદ્દાલક મહારાજ; અવળચંડીને કેહેછે એતો કરો તમે એક કાજ ૮ લ્યો આ પિંડ લેઈ પધરાવો સરોવર કે નદી માંય; તે વેળા કામનીએ કીધું અઘટીત કામજ ત્યાંય. ૯ પિંડ લેઈ ઉકરડે નાંખ્યા દુષ્ટ જ ભામાં જ્યારે; મુનીવરને તે જાણ થયું કે શ્રાપ દીધો તે વારે.

૧૦ પથ્થર થઇને પડ તું નારી મોટી એક શિલાય; શીત તા
પને પ્રષ્ટી સેજે કષ્ટ ઘણું તુજ કાય. ૧૧ અરજુન કેરા સ્પર્શ
થકી તું પામીશ વળી ઉધ્ધાર; તે હહાડાની શીલા થઇ એ
વિત્યાં વરષ હજાર. ૧૨ તેણે અશ્વને રોકી રાખ્યો ચોટાડયો
નિરધાર; તે માટે સૌભરી કહે એને સ્પર્શ કરો આવાર. ૧૩
અરજુન એવું સુણીને આવ્યો સ્પર્શ કર્યો જેવારે; શીલા મ
ટીને સુંદરી થઇ ત્યાં અવળચંડીતો ત્યારે. ૧૪ કરજોડી કા
મનીએ કીધિ સ્તુતી ઘણિ તેવાર; ત્યાર પછી પતી પાસે આ
વી વરત્યો જયજયકાર.૧૫ અરજુનનો હય ત્યાંથી ચાલ્યો વા
યુ વેગેસાર; ચંપાવતી નગરીમાં આવ્યો યજ્ઞ તણો તોખાર.
૧૬ હંસધ્વજ ત્યાંનો રાજાછે મહાબળીઓ ભુપાળ; પાં
ચ પુત્ર તે નૃપને કહાવે કીરતિ યશ વિશાળ. ૧૭ સુરથ સુ
બળને સુંદરદર્શન સમચોથો કુમાર; સુધનવા તે સૌથી ના
નો ભકત હરીનો સાર. ૧૮ તે રાજાએ હય બાંધીને પુરમાં
પડાવ્યો સાદ; સર્વે જણ લડવાને નિકળો મુકી મનથી વાદ.
૧૯ એક પહોરથી મોડા આવશે જે કોઇ પુંઠે જન; તેલ કુ
ડામાં તેને તળીશું હશે કદિ જો તંન. ૨૦ હંસધ્વજની પા
સે રેહે છે બ્રાહ્મણ બે નિરધાર; શંખલીખીત નામે મહા પા
પી કળીયુગનો અવતાર. ૨૧ અરજુન તે ઠેકાણે આવ્યા જા
ણી સઘળી વાત; હંસધ્વજે હય બાંધ્યો છે આ વેળા સાક્ષા
ત. ૨૨ અરજુને કીંકરને મોકલી સંદેસો ત્યાં કાવ્યોઃ તે સું
ણી હંસધ્વજ રાજા લડવા માટે આવ્યો. ૨૩ વૈશમપાયન
એણીપેર બોલ્યા સુણ જન્મેજયરાય; વિસ્તારી તુજને સં
ભળાવું સેનાની શોભાય. ૨૪ સારથી મારથી પગપાળાને
સર્વે ચાલ્યા શુર; દળવાદળ સમ ચઢીને આવ્યું સઇનાનું

જ્યમ પુર. ૨૫ બકતર પાખર સર્વે પેહેર્યાંધર્યાં ધનુષ્યને બાણ અબળા સવળી ભાથા ભીડયા કેડ કશી નીરવાણ. ૨૬ ગુર્જ- ગદા ને બરછી ભાલા ઉઘાડી તરવાર; મુગદળ મુશળ જંજા- ળો એમ ગ્રહ્યાં હથીઆર, ૨૭ કેસરની અરચાઓ કીધી સોનેરી સુરવાળ; માથે મુગટ તેમાં તોરા ઢળકતી છે ઢાલ. ૨૮ વિ- ધ વિધ કેરાં વાજાં વાગે થયો નગારે ઘાવ; ત્રંબાળુ ગડગ- ડીયાં ત્યાંતો બોલે કીરતી રાવ. ૨૯ ધજા ફરૂકે નેજા ચળકે થા- ય શંખનો નાદ; શુરા તો સિંહનાદ કરેછે કાઢી મોટા સાદ. ૩૦ મદઝર માંથે માવત ચઢીયા ઝુલ શોભે જરતારી; તેની ઉપર ભુપતિ બેઠા ધનુષ્ય બાણને ધારી. ૩૧ પાખરીયા તો પગ નવ માંડે ઉછળે છે આકાશ; સુખપાલો મેનારથ સુંદી- ર ચાલે તેહ પ્રકાશ, ૩૨ એવી રીતે સેના લઇને આવ્યા ર- ણમાં રાય; તે વેળાએ ધરતિ ધરૂજી પડછંદા બહુ થાય. ૩૩ સુધન્વા તે વેળા આવ્યો સ્ત્રીની પાસે સાર; વિદાયગીરી લે- વાને માટે હંસધ્વજ કુમાર. ૩૪ આવીને અબળાને કેહે છે આપો તમે આજ્ઞાય; અરજુન સાથે લડવા જાવું તેમાં વિલં- બ થાય. ૩૫ પાંડવનો ઉન્માદ ઉતારૂં એક ઘડીમાં આજ; અબળા જઈ વેહેલો આવું છું જો દાવે વ્રીજરાજ. ૩૬ પ્ર- ભાવતિ પત્નિ તે વેળા પતિને તો સમજાવે; મનમાં જાણ્યું નાથ જશે તે ફરી પાછા નહીં આવે. ૩૭ ॥ વલણ ॥ કરજો- ડીને કરગરે વનિતા તેણીવારરે; દુર્ગા કહે શ્યામા વહિ શું બારસું ભરથારરેરેરે. ૩૮ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગા- શંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી અવ- ળબંડી આખ્યાન કથનો નામ ષષ્ટો અધ્યાય.

કડવું ૭મું.

॥ રાગ કેદારો ॥ મુનીવર ઓચર્યારે, તું તો સુણ જન્મે જયરાય; અબળા ત્યાં વદીરે, લાગી પ્રાણ પતિને પાય; રાણી વાણી એણી પેર બોલીયાં. ટેક ૧ હું અબળા તણીરે, બુદ્ધિ પ્રાણ પતિ છે હીન; તદપી જે કહુંરે, તે તો માનોને સ્વામીન; રાણી વાણી. ૨ પીયુ ના પરવરોરે, વિજય સાથે વઢવા આજ; પ્રભુ જેના સગારે, તેની કયમ લેવાશે લાજ; રાણી વાણી. ૩ તમને જીતશેરે, એતો કુંતાનો કુમાર; અળગા ના થાશોરે, મારી સેજ તણા શણગાર; રાણી વાણી. ૪ હું મુખ જોઇનેરે જીવું કારજડાની કોર; અંતરમાં વસ્યારે, મારા ચંચળ ચિત્તના ચોર; રાણી વાણી. ૫ તમ અભિમાનનોરે, નીકમ નહી નભવાદે ટેક; લજ્જા રાખશેરે, પણ અંતે છેતરશે છેક; રાણી વાણી. ૬ વાર્યું જો કરોરે, તો સઉ સુખડું મારે હાથ; જશ કોને મળ્યોરે લડતાં અરજુન કેરી સાથ; રાણી વા. ૭ ભય તમ તાતનોરે, તેથી નાશી જઇએ વંન; વનફળ ખાઇનેરે, નીશ્ચે નિર્ગમીશુ ત્યાં દિન; રાણી વાણી. ૮ હુકમ જોઇતો નથીરે, એકઠાં રહીશું મારા નાથ; આવું આદરોરે ત્યારે શીદ ઝાલ્યો મુજ હાથ; રાણી વાણી. ૯ સુધન્વા તે સમેરે, કેહે છે કામની સાંભળ વાત; ધીરજ ધારીનેરે, હૈડું રાખોને વળી હાથ; રાજા વાણી. ૧૦ આજ્ઞા તાતનીરે, તે હું લોપું જો અબળાય; તોતો આ શમેરે, પૃથ્વી પાતાળે પળાય; રાજા વાણી. ૧૧ એવું સુણીનેરે, બોલી પતિની સાથે નાર; આપો આ સમેરે, સ્વામી મુજને કાંઈ આધાર; રાણી વાણી. ૧૨ ત્યારે મોહ પામીયોરે, હંસધ્વજ કેરો કુમાર; વળતિ ત્યાં કર્યોરે, વિનતા

ની સાથે વિહાર; રાણી વાણી. ૧૩ આપીને પ્રજારે, સુધન્વા એ કીધું સ્નાન; સજ થઇને પછીરે, સંભાર્યા શ્રીપતી ભગવાન; રાણી વાણી. ૧૪ પ્રભાવતીએ કરીરે, કુંમકુંમ કેશરની અરચાય; માળા ફુલનીરે, ઘાલીને બોલી અબળાય; રાણી. વાણી. ૧૫ સ્વામી માહરારે, રહેજો સાવધ રણની માંય; નાશી ન છુટશોરે, જેથી હસવું જગમાં થાય; રાણી વાણી. ૧૬ સૈયર માહરીરે, દેશે મુજને મેહેણું સાર કાયર કંથનીરે, એવું કેહશે વારંવાર, રાણી વાણી. ૧૭ વિધિ વેહેરી થયોરે, લખીયા કર્મે અવળાલેખ; હાવે શું કરૂંરે, નથી મુનેસુઝતી બારી એક; રાણી૦ ૧૮ એમ કહીને પછીરે, આશીષ દીધી તેણીવાર; સુધન્વા સંચર્યોરે, આયુદ્ધ ધારીને નિરધાર; રાણી ૧૯ ॥ દોહરો ॥ સુધન્વા આવી પછી લાગ્યો પિતાને પાય; તેને દેખી બોલીયા ક્રોધ કરી રાજાય. ૨૦ ॥ રાગ સામેરી ॥ ઝંપટ જાને તુંતો અહીંથી આ વેળા નિરધાર; આજ્ઞા મારી લોપી કીધો સ્ત્રી સાથે વિહાર. ૨૧ માટે દેશવટો હું દેઉંછું તુજને આણીવાર; હાલ ઘડી વનમાંહી જાઓ કૃષ્ણધરી શણગાર. ૨૨ એવું સાંભળી નાઠા ત્યાંથી શંખ લિખત મહારાજ; પાપી એ બ્રાહ્મણ રીસાયા કરવા કુડું કાજ. ૨૩ તેની પુઠે નાઠા ત્યારે હંસધ્વજ રાજંન; શંખ લીખીતને પાયે લાગી કીધું ત્યાં સ્તવંન. ૨૪ અરે વીપ્ર તમે પાછા આવો લાગું હું તો પાય; તમે કહો તે રીતે કરૂં હું આત્મજને શિક્ષાય. ૨૫ ત્યારે એતો બોલ્યા વળતી શંખ લીખીત મુની રાય; સત્ય ચુકયો તું ભુપતી માટે કરૂં હું તો શિક્ષાય. ૨૬ કરેલી પ્રતીજ્ઞા તોડી વહાલી કીધી પ્રજાય; તે માટે ત્યારે ત્યાં હવે આંખથી નવ રહેવાય, ૨૭ ધર્મ શાસ્ત્રની માંહ લખેલો

સાંભળને તું ન્યાય; પ્રતિજ્ઞા હંતાના પુર્વજ સર્વ નર્કે પળા-
ય. ૨૮ પોતે પણ રહે કુંભી પાયમાં સત્ય કહું રાજંન; કો
ટીક કલ્પ સુધી તે પ્રાણી પીડા પામે તંન; ૨૯ એવું સાંભ
ળી હંસધ્વજે કીધી ત્યાં આજ્ઞાય; સુધન્વાને તળો તેલમાં
કિંકર આ વેળાય. ૩૦ એવું સાંભળી બ્રાહ્મણ હરખ્યા શં
ખ લીખીત મનમાંય; પ્રેમ કરીને આવ્યા પાછા ભુપની
સાથે ત્યાંય. ૩૧ દુતોએ ઉનું ત્યાં કીધું તેલજ તેણીવાર,
વળતી સુધન્વાને કહેછે બેસો ભુપ કુમાર. ૩૨ એવું સા-
ભળી રાજકુંવરતો આવ્યો પેણા પાસ, ત્યાર પછી ભજ
વા માંડયા ત્યાં સુંદર શ્રી અવિનાશ. ૩૩ ॥ વલણ ॥ કર
જોડી કહે તે સમે સુણજો અરજી સ્યામરે; દુરગાના દેવઆ
સમે મોટી તમારી હામરે. ૩૪ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી
દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણિ
સુધન્વા શ્રી સમીપે ગતો નામ સપ્તમો અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ સુધન્વા કહે કુંજવિહારી, લાજ રાખ
જો આ સમે મારી, તમે કીધાં અનેકનાં કામ, તેથી કષ્ટ હા
રી પડયું નામ. ૧ ગજ ગ્રાહથી છોડાવ્યો નાથ, ઝાલ્યો ઇં
દ્રનો દૈત્યથી હાથ; મચ્છ રૂપ ધરિ લાવ્યા વેદ, મટાડયો મ
હામુનીનો ખેદ. ૩ કચ્છ રૂપ ધરીને કૃપાળ, ધર્યો પર્વત પી
ઠે દયાળ; થયા વરાહ રૂપે તથાપી, હણિ દઇતને ઉરવી થા
પી. ૩ નરસિંહરૂપે હર્યો હિતીતંન, ભકત ઉગાર્યો પ્રલ્હાદ જ
ન; વામન રૂપે છળ્યો બળીરાય, ચાંપ્યો પાતાળે તેને વ
હાય. ૪ ફરશુરામ થયા હરી જ્યારે, કરી મેદિની નક્ષત્રી
ત્યારે; રામચંદ્ર થયા રઘુદેવ, માર્યો રાવણને તતખેવ. ૫

[illegible] કૃષ્ણ થયા છો મહારાજ, રાખી પાંચાળી પ્રભુની લા
જ; મારી લાજ જશે જો દયાળ; તેનું લાંછન તમને વિશા
ળ. ૬ એવું કહિ પડયો તેલની માંય, થયું શીતળ તે વેળા
ત્યાંય; તળે લાગે છે તાપ અપાર, તોય દાઝે નહીં તે લગા
ર. ૭ જુઓ હરિ કૃપા બળ એવું, ઉષ્ણ તેલ થયું હીમ જે
વું, થયું શંખ લીખીતને જાણ, આવ્યા જોવા પરીક્ષા પ્ર
માણ. બોલ્યા બ્રાહ્મણ આવીને આડું, હજુ તેલતો છે ઘ
ણું ટાઢું; માટે મંગાવે શ્રીફળ રાય, ત્યારે પરીક્ષા તેની જ
થાય. ૯ ત્યારે સેવકે શ્રીફળ આપ્યું, ખરૂં ખોટું તેને દ્વીજે
માપ્યું; તેને કુંવર ઉપર શીસ, નાંખ્યુ તેલ કઢામાં તે દિશ.
૧૦ ફાટયું પડતામાં શ્રીફળ તેહ, બેઉ ભાગ થયા તેના જેહ;
આવ્યા ઉછળીને એતો ભાગ, વાગ્યા બ્રાહ્મણને લાગો લાગ.
૧૧ ફુટયાં તે થકી તેનાં કપાળ, પડયા જંખવાણા દ્વીજબા
ળ, ફટફટ કરે સઉ લોક, નાઠા બ્રાહ્મણ પામીને શોક. ૧૨ પ
છી નીકળ્યો ભુપ કુમાર, તેલ કઢા થકી નીરધાર; સ્નાન
કરિને પહેર્યાંજ વસ્ત્ર, ધર્યાં આયુદ્ધને સઉ અસ્ત્ર. ૧૩ નમી
પીતાને ચાલ્યો કુમાર; આવ્યો અરજુન ઉભા તે ઠાર; કર્યો ધ
નુષ કેરો ટંકાર, આપી આજ્ઞા સેનાને તેવાર. ૧૪ એવું
જોઇને કુંતા કુમારે, શંખનાદ કર્યો તેણીવારે; સામાસામી
મંડાયું છે યુદ્ધ, બીરૂએ બીરૂ કરે વીરૂદ્ધ. ૧૫ સામાસામી વ
ઢે કાળબાથી, અશ્વ અશ્વ ને હાથીએ હાથી; રથે રથને પાં
ળાએ પાળા, વઢે ઉછળી વીર વિશાળા ૧૬ થયુ દારૂણું
યુદ્ધ તે સ્થાન, જુવે દેવતા બેશી વિમાન; ફાટે યોદ્ધાઓનાં
ઘણાં શીશ, મોટા મઝહર પાડે છે ચીસ, ૧૭ બાણવ્રષ્ટીએ
છાયું આકાશ, નથી દેખાતો સુર્યપ્રકાશ; શેશ સળકયો મે

કંપી ધરાય, ચાલે શોણીત કેરો પ્રભાય. ૧૮ ડોલ્યા હિમ
પાળ ને મેરૂ હાલ્યો, સુધન્વાએતો ધાણુજ વાળ્યો; મુકયું અ
રજુને ત્યારે અગનાસ્ત્ર, નૃપ તંને મુકયું વરૂણાસ્ત્ર. ૧૯ મેલું
પારથે વાયુનુ બાણ, મેઘ ઉડાડયા ત્યાં નિરવાણ, ત્યારે સુ-
ધન્વા કોપ્યો અપાર, મુકયું નારાચતો નીરધાર. ૨૦ તેને
છેદયું વિજયે તે દીશ, માર્યો સારથી આણીને રીસ; સુધ-
ન્વા કહે કુંતાકુંમાર, પ્રતિજ્ઞા કરતું આણીવાર. ૨૧ સુણી
અર્જુન કેહે ઠીક વારૂ, ત્રણ બાણ થકી તને મારૂ; મારાં બા-
ણુ જો નિસ્ફળ થાય, તોતો પુર્વજ નર્કે પરાય. ૨૨ ત્યારે નૃ-
પ તંત કેહે બાણ છેદુ, સારથી સુધ્ધાં તુજને ભેદું; બાણત્ર-
ણ્યે તારાં ન છેદાય, ત્યારે પુર્વજ મારા પળાય. ૨૩ એવી
પ્રતિજ્ઞા બેજણે કરી ત્યારે આવ્યા તે ઠેકાણે હરી; ચતરૂભુ-
જ ચિંતા વિશે પેઠા, રાસ પરોણો ઝાલીને બેઠા. ૨૪ સુધ-
ન્વાએ જોયા ઘનશામ, ત્યારે કર્યો તે વેળા પ્રણામ; ભલે
પધાર્યા ગિરવરધારી, લજ્જા રાખજો આ સમે મારી. ૨૫
કહે અરજુનને કીરતાર; નથી તારામાં બુદ્ધિ લગાર; વારેવા
રે કરૂં પ્રતિજ્ઞાય, નથી જોતો નિર્બળ બળરાય. ૨૬ જય થા-
વાનો દૈવને હાથ, હવે બાણ મુકો નરનાથ; તેમાં પુન્ય મુ-
કયું ઘનશ્યામ, કૃષ્ણાવતાર કેરૂં તમામ. ૨૭ પછી અરજુનને
કહે ઇશ, મુકય બાણ હવે તું આદીશ; છોડયું ચાપથી બા-
ણ તે જ્યારે, સુધન્વાએ કાપી નાંખ્યું ત્યારે. ૨૮ બીજું બા-
ણ લીધું અર્જુન, તેમાં પુન્ય મુકયું બળવંન; ફરશુરામાવ-
તારનું જેહ, પુન્ય મુકયું પ્રભુએજ તેહ. ૨૯ છુટયું ધનુસ્ય
થકી તે બાણ ઘોર ગર્જના કરતું પ્રમાણ; ત્યારે સુધન્વે બા-
ણ નિરેહયું, બીજું સાયક આવતું છેદયું. ૩૦ પિત્રી પાંડુ

ના વિસ્મય થાય, હાવે કોણ ગતિ રઘુરાય. પછી અર્જુને ક્રોધજ કરી, ત્રીજું બાણ લીધું વળી ફરી. ૩૧ ઝાલ્યું શ્રી હરીએ તેતો ત્યાંય, ત્રણ દેવ સ્થાપ્યા તેની માંય; બ્રહ્મ વિષ્ણું ને શંકર જેહ; સ્થાપ્યા ત્રણે ઠેકાણેજ તેહ. ૩૨ રામાવતારે પુન્ય જે કર્યું, તે સૌ બાણના ઉપર ધર્યું; એવિ રીતે કૃપા ઘણિ કરી, બાણ આપ્યું અરજુનને હરી. ૩૩ સવ્યસાચીએ લીધું તેવાર, કરયું કોદંડ મંડળાકાર; મુકયું અરજુને બાણ તે જ્યારે, બોલ્યો સુધન્વા મુખથી ત્યારે. ૩૪ કહે કૃષ્ણને ભુપકુમાર, ધન્ય ધન્ય પ્રભુ અવતાર; મારી મુક્તિઇછી જદુપત્ય, તમે જે કરો તે હરી સત્ય. ૩૫ આવો જોગ ન આવે ફરી, અંતકાળ સમે સામા હરી; પ્રભુ પેખીને કરશે વિહાર, તેના જીવતરનેજ ધિક્કાર. ૩૬ માટે જક્તપતી રાખો લાજ, મુક્તિ આપજો મુને મહારાજ; એવું કહિ સુધન્વાએ સાર, બાણ મુકયુ સામું નિરધાર. ૩૭ સર આવે છે અરજુન કેરો, કરે ગર્જનાતેતો ઘણેરો; ઉડે અગ્નિ તેમાંથી પ્રચંડ, જાણે ઉજાડશે નવખંડ. ૩૮ નાઠા દેવ આકાશેથી ત્યારે, જાણે આવતો બાણ એ મારે; એવે આવ્યું સુધન્વાનું બાણ, તેણે જોર કર્યું નિરવાણ. ૩૯ કાપ્યો અરજુનનો શર જ્યારે, ત્રણ ભાગ પડયા હેઠા ત્યારે; હાહાકાર થયો તેણિ વાર, શોમવંશી કંપ્યા નિરધાર. ૪૦ ત્યારે બાણનો આગલ્યો ભાગ, ચઢયો આકાશમાં જોઇ લાગ; આવિ વાગ્યો સુધન્વાને તેહ, કંઠ કપાયો તે થકી જેહ, ૪૧ પડયું હેઠું સુધન્વાનુ શીશ, બેઉ પક્ષ રાખી જુગદિશ; સુધન્વાના શરીરમાંથી સાર, તેજ નિકળ્યું દીવ્ય અપાર. ૪૨ તેતો ચાલ્યું ભાનુતુલ્ય ત્યાંય, પેઠું માધવના મુખમાંય; પછી આવ્યું ઉડીને ત્યાં

શીશ, ત્યારે ઝાલી લીધું જુગદિશ. ૪૩ જોઇ મુસ્તકને ર-ડયા સ્યામ, કહ્યું અરજુનને તેણે ઠામ; તારે માટે કીધો ઉ-તપાત, મરાવ્યો ભકત મારો સાક્ષાત. ૪૪ પછી ઉછાળ્યું મુસ્તક ઇશ, પડયું હંસધ્વજ કને શીશ; કર્યો ત્રીદશે જયજય કાર, પામ્યો મુકિત સુધન્વાકુમાર. ૪૫ હંસધ્વજે જોયું શીશ જયારે, ઘણો વિલાપ કીધો તે વારે; પુત્રના ગુણ સંભારી સાર, ચાલે નેત્રેથી આંસુની ધાર. ૪૬ ॥ વલણ ॥ એવું દેખી ત સમે સુરથ થયો તૈયારરે; દુર્ગા યુધ્ધે આવિયો નૃપનો જયેષ્ટ કુમારરેરેરે. ૪૭ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગા શંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી સુ-ધન્વા વધો નામ અષ્ટમો અધ્યાય.

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ દેશાખ ॥ સુરથ આવી રણમાં ઉભો બોલ્યો તેણીવાર; અલ્યા ઉભો રેહે અરજુન તુજને શિક્ષા કરૂં આ વાર. ૧ મારા ભાઇને માર્યો તેનો કીધું કુડુ કાજ; તેમાં તેં શું પ્રાક્રમ કીધું પુન્ય હાર્યા જદુરાજ. ૨ એમ કહીને ચાપ ચઢાવ્યું કીધો ત્યાં ટંકાર; અરજુન ઉપર વ્રષ્ટી કીધી બાણ તણી નીરધાર. ૩ ત્યાર પછી ત્યાં સુરથ કેહેછે સાંભળ અ-રજુન વાત; આજ તને મુર્છા પમાડું યુદ્ધ કરી સાક્ષાત. ૪ એક ઘડીમાં મુસ્તક કાપું પણ પ્રભુ તુજને સાહ્ય; તે માટે મ્રત્યું નથી તારૂં પણ મુર્છા તો થાય. ૫ માટે કર સંગ્રામ હવે તું મુકીને મરજાદ; એવું કહીને ફરીથી મુકયું બાણ કરી સિંહનાદ. ૬ તે વેળા કુંતા સુત કોપ્યો મુકયાં બાણ અપાર; સુરથનો રથ ભાગી નાંખ્યો, ઘોડા માર્યા ચાર. ૭ ધજા ધનુષને મુગટ પાડયો આણી અહંકી શીસ; સારથીનું તો નિર્

છેદ્યું તે વેળાએ શીશ. ૮ એટલે સુરથ બેઠો વળતી બીજા રથમાં સારઃ અરજુન કેરી સેન્યાનો કરવા માંડયો સંહાર. ૯ ગજ રથ ઘોડા માહીસ માર્યાં વાળ્યો કચ્ચરઘાણ; યોદ્ધાઓનાં મુસ્તક ફાટે થાય ઘણું ભુમરાણ. ૧૦ મેઘ વરણ વ્રશકેતુ તેને માર્યા ત્રણ ત્રણ બાણ; નીલધ્વજને હાર પમાડયો નિશ્ચે ત્યાં નીરવાણ. ૧૧ પછી કાળાંતક બાણ ચઢાવી માર્યો જેણીવારે; અરજુનને મુર્છા થઇ તેથી વિકળ થયો છે ત્યારે. ૧૨ ત્યારપછી ત્યાં સુરથ કેહેછે શ્રીહરીને નિર્વાણ; અરે પ્રભુ હું શું કહું તમને કપટી પુરૂષ પુરાંણ. ૧૩ સુધન્વાને બળતો શ્રીજી તેલ થકી બચાવ્યો; ઉગારીને અલબેલા તમે અંતે કેમ મરાવ્યો. ૧૪ તમને જે સેવે તેને તમે દુઃખ દ્યો છો મહારાજ; ભકત તણા ભુંડાની તમને નથી નારાયણ લાજ, ૧૫ બળીરાજાએ તમને સેવ્યા જ્યારે દીન દયાળ; ત્યારે તેને છેતરી ચાંપ્યો પ્રભુ તમે પાતાળ. ૧૬ સુદામા સ્નેહી પોતાનો તેને દળદર રાખ્યું; અંત વખત સુખ તેને આપ્યું ચાવણું જ્યારે ચાખ્યું. ૧૭ હરિશ્ચંદ્રે સેવ્યા બહુ તમને ભકત એતો કહેવાયો; ત્યારે દુઃખ પામ્યો એ ઝાઝું નિચને ત્યાં વેચાયો. ૧૮ પાંડવ પાંચે વનમાં ભમીયા ઝાઝું શું કહું ઇશ; પાંચાળી સભામાં આણી સત્ય કહું જુગદીશ. ૧૯ તમને અર્પણ કરીને આપે સુર્ય કુંવર નીત્ય દાન; અરજુન પાસે તેને મરાવ્યો યુદ્ધ વીશે ભગવાન. ૨૦ અવિનાશી તમને દેખાડું આ સમે મારા હાથ; બાણ રૂપી પુષ્પાંની પુજા માની લેજો નાથ. ૨૧ એમ કહિને સાયક મુક્યાં હરીની ઉપર સાત; તેતો જઈ વાગ્યાં વિઠ્ઠલને રૂદય વિષે સાક્ષાત. ૨૩ એવામાં કુંતા સુત કેરી વળી વેગે મુર્છાય

બેઠા થઇને કરમાં લીધું બાણ ધનુષ મહાકાય. ૨૩ સુરથ સાથે યુદ્ધ કરયું બહુ કહેતાં ન આવે પારઃ ત્યાર પછી અરજુને કીધો હણવાનો વિચાર. ૨૪ અર્ધચંદ્ર તો બાણ ચઢાવ્યું મંત્ર ભણિ નીરધારઃ સરથના ઉપર તે મુક્યું કરવાને સંહાર. ૨૫ તે બાણે આવિને છેદયું મુસ્તક તેણે ઠાર પાછું જઇ ભાથામાં પેઠું ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૨૬ સુરથ રણમાં મ્રત્યુ પામ્યો વરત્યો હાહાકારઃ હંસધ્વજને જાણ થયું તે આવ્યો તેણે ઠાર. ૨૭ સુરથનુ મુસ્તક બહુ સુંદીર પડીયું પ્રભુની પાસઃ તેને લેઇ ઉંચું ઉછાર્યું શ્રીહરીએ આકાશ. ૨૮ ગરૂડે તે મુસ્તકને ઝીલ્યું લેઇને ચાલ્યા જાયઃ એવામાં રસ્તામાં આવ્યો નંદીગણ મહાકાય. ૨૯ તેણે તે ઝુંટાવી લીધું ગરૂડ પાસેથી શીશ; ઉમીયાના પતિને તે આપ્યું નંદીએ તે દીશ. ૩૦ મહાદેવે લઇ ગુંથ્યું તેને રૂંઢમાળની માંયઃ એટલામાં ત્યાં આવી ઉભા હંસધ્વજ તો ત્યાંય. ૩૧ પુત્ર શોકથી કોપે ચઢીઆ દેહ કર્યો વિક્રાળ; લાલચોળ આંખો થઇ બેઉ જાણે જેવા કાળ. ૩૨ રથ ઉપર બેશીને ઝાલ્યું ભુપે જ્યારે ચાપ, તે વેળા ત્યાં ધરતી ધરૂજી સુર પામ્યા પરિતાપ. ૩૩ શોણિતનો વરસાદ થયો ત્યાં ડોલ્યા સૌ દીગપાળ; મેરૂ હાલ્યો તારા તુટયા લાગી દોદશ ઝાળ. ૩૪ એવુ જોઇ હરીએ વિચારયું ભુપતિ કરશે કેરઃ પુત્ર શોકથી નિશ્ચે કરશે પારથનેતો ઠેર. ૩૫ એમ વિચારી ભુપની સામા ચાલ્યા દીનાનાથઃ પ્રભુએ જઇ પ્રણામ કર્યો ત્યાં જોડીને વળી હાથ. ૩૬ હંસધ્વજે હરીને ઓળખ્યા પ્રેમે લાગ્યો પાયઃ ભુજ ભીડી આલીંગન કીધું ક્રોધ શમ્યો મહાકાય. ૩૭ ત્યાર પછી રાજાને કેહેછે દેવકીનંદન દેવઃ ભુપતી યુદ્ધ રેહે

ના ઘો હાવે શાન્તિ ગ્રહો તતખેવ. ૩૮ પુત્ર તણી મુક્તિ, મેં ધ્રીધી આપ્યો વૈકુંઠ વાસ; તે માટે હય આપો પાછો ચાલો અરજુન પાસ. ૩૯ અરજુન કોધથી નવ જીતાયે ઇંદ્રતણો એ તંન; કોટીક યોદ્ધા મ્રત્યુ પામ્યા ક્ષમા કરો રાજંન. ૪૦ એવું સુણી ભુપતી મળીયા અરજુનને તે વાર; નગ્ર વિષે સૌને લેઈ આવ્યા વરત્યો જયજયકાર. ૪૧ ત્યાર પછી હંસ-ધ્વજ રાયે આપ્યો ત્યાં કેકાણ; સેન્યા લેઇને સાથે ચાલ્યા ભુપતિ તો નીરવાણ. ૪૨ અર્જુનનો હય ત્યાંથી ચાલ્યો દા-રૂણ વનમાં જાય; શ્રીહરી હસ્તિનાપુર આવ્યા એકલાતો યદુરાય. ૪૩ અશ્વની પુંઠે અરજુન ચાલ્યા સેન્યા સાથે સાર; મહાવનમાં તે આવી પહોંચ્યો આગળ તો તોખાર. ૪૪ તે વનમાં એક સરોવર આવ્યું શોભાનો નહીં પાર; તે ઠેકાણે જળ પીવાને હય આવ્યો નીરધાર. ૪૫ વાજીને વારી એ અડક્યુ અંગ વિશે જેવારે; ઘોડાની ઘોડી થઇ સુંદીર અશ્વ તણી તે ત્યારે. ૪૬ અશ્વની થઇને ચાલ્યો ત્યાંથી આગળ જેણીવાર; એટલામાં બીજું સરોવર આવ્યું ત્યાં નીરધાર. ૪૭ તેમાં જઇને જળ પીધું કે વાઘ બન્યો તે વાર; નવ ગ જ લાંબો બે ગજ પહોળો પીતવરણ આકાર. ૪૮ ફાળની ઉપર ફાળ ભરેછે વાયુ વેગે જાય; કુંતા સુત કેસરીને જોઇ ને વિસ્મય મનમાં થાય. ૪૯ એટલે ત્રીજું સરોવર આવ્યુ રમ્ય જગા તે ઠાર; તેમાં જઇને વાઘ પડયો કે અશ્વ થયો નીરધાર. ૫૦ ત્યારપછી તે વાજી વળતી આવ્યો તરીયા દે-શ; પુરૂષ તણી નથી વસ્તી ત્યાંતો વશે વનિતા વેશ. ૫૧ પ્રમીલા નામે રાણી ત્યાંની સુંદરીની સીરદાર; ચંદ્રમુખી એક પુત્રી તેને રૂપ તણો નહીં પાર. ૫૨ તે રાણી ઘણી કા

મણુમારી શીખી સર્વ કળાય; નરની નારી કરીને ફેરવે પુ-રૂષ પશુ થઇ જાય; ૫૩ અગ્નિમાં પેશીને નીકળે ઝાલે સીંહ ના કાન; આકાશે ઉડીને ચાલે નાથે નાગ નીદાન. ૫૪ પાતાળે પેશીને આવે પર્વત લેઈ ઉછાળે; પરકાયામાં પેશી બોલે સો યોજન તો ન્યાળે. ૫૫ અદર્શન વિધ્યાને જાણે બહુ રૂપે બની જાય; ત્રાંબાનું સુવર્ણ બનાવે દેખે એટલું ખાય. ૫૬ મુઠ ચોટ ને મારણ મોહન વશ કરવાની વાત; તે સઘળું એને આવડેછે મંત્ર તંત્ર સાક્ષાત. ૫૭ રણસંગ્રામે યુદ્ધ કરીને જીતે શત્રસાર; બાણ ગદાને મારી જાણે એવી એતો નાર. ૫૮ તેણે અરજુનનો હય બાંધ્યો હિંમતરાખી મંન; એટલે ત્યાં સૌ સેન્યા આવી પાંડુ કેરા તંન. ૫૯ તેણે સંદેસો કાવ્યો કે અબળા થઈ તૈયાર; કોટીક નારીઓ લઇને આવી લડવાને નીરધાર. ૬૦ ધનુષ્ય બાણને બરછી ઝાલી ગદા ગુર્જ તરવાર; કચ્છ ભીડીને આવી સર્વે કામનીઓ તેવાર. ૬૧ ॥ વલણ ॥ તેને જોઇ કુંતા સુતે કીધો ત્યાં ટંકારરે; દુર્ગો કહે તરીયા તણા યુદ્ધનો કહું વિસ્તારરેરેરે. ૬૨ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર્થાંતરગત અશ્વમેધ પર્વણી સુરથ વધો નામ નવમો અધ્યાય.

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ પછી પ્રમીલાએ તેણે ડાર, સિંહનાદકર્યો નીરધાર, જેવાં પુર્વે વડયાં મહાકાળી, દૈત્યની સાથે દીન દયાળી. ૧ તેવી રીતે કુંતા સુત સાથ, વઢે વનિતા એ તો સાક્ષાત; મારે પ્રમીલા પોકીને બાણ, થાય એકનાં લક્ષ પ્રમાણ. ૨ સવ્યસાચીની સેન્યાને વાગે, તેથી યોદ્ધાઓના પ્રાણ ભાગે; થયું દારૂણ યુદ્ધ અપાર, કર્યો સેન્ય તણો ત્યાંસંહા

૩ પ્રેમીલાએ તો વિદ્યા પ્રકાશી, યોગ માયાને નિશ્ચે ઉ-
પાસી; લાગી અરજુન સેન્યામાં લાય, લોહી માંસની વ્રષ્ટીજ
થાય ૪ સર્પ વીંછીને પડે પાષાણ, સર્વે યોદ્ધા કરે ભુમરા
ણ; શબ્દ કારમા ઓચીંતા થાય, ભયંકર તે સઉને જણા-
ય. ૫ જાણે જોગણી ખાવાને આવી, એવી માયા તે સ્ત્રીએ
બતાવી; તેને જોઇને કુંતા કુંમાર, ઘણો વિસ્મે પામ્યો તે-
ણીવાર. ૬ પછી સંભાર્યા સુંદર શામ, ત્યારે માયા મટી તે
ણે ઠામ; થઇ સેન્યા સઉ સાવધાન, કોપ્યો કુંતા કુંવર તેણે
સ્થાન. ૭ મુકયુ નારાચ ત્યાં નિરવેદ, પાડયા પ્રેમદાને દેહે
છેદ; પછી કાળાસ્ત્ર લેઇને ત્યાંય, મુકે મંત્ર ભણી વળી જ્યાં
ય. ૮ થઇ એટલે આકાશ વાણી, કહયું અરજુનને ભકતજા
ણી; અલ્યા અરજુન તું હરી જંન, કેમ ઇચ્છે સ્ત્રીઓનું પ
તંન. ૯ નારીના હોય કોટીક દોષ, તોયે હણીએ નહીં આ
ણી રોશ; માટે માનુનીને પુછ તુંય, યુદ્ધ કરવાનું કારણ શું
ય. ૧૦ કહે કામની તે કરો ભુપ, તેથી કલ્યાણ થાશે અનુ
પ; સુણી આકાશ વાણીની વાત, યુદ્ધ બંધ રાખ્યું વિષ્ણુ
રાત. ૧૧ પછી પુછયું પ્રમીલાને ત્યાંય, કેમ યુધ કરો રણ
માંય; અબળાને આ કરવો સંગ્રામ, નથી ઘટતો તમોને આ
ઠામ. ૧૨ તમને જીતે નથી યશ સાર, હણું તો જાઉં નર્કે
આવાર; માટે કહોને તમારી ઇચ્છાય, જેથી બેઉનું સારૂં
થાય. ૧૩ ત્યારે કામની કેહે સુણો રાય, મારી વરોને તમે
કન્યાય; કહે અરજુન કરવું તે મારે, યુધ બંધ કરો આણીવા
રે. ૧૪ પછી પ્રમીલા પ્રેમજ લાવી, તેડી અરજુનને ઘેર આ
વી; વિધિએ કરી આપી કન્યાય, સૈન્ય સર્વે જમાડયું તહા
ય. ૧૫ આપી પેહેરામણી ત્યાં અપાર, રથ અશ્વ ને હાથી

ભંડાર; રાખ્યા પાંચ દિવસ તે ઠાર, પછી યજ્ઞનો આપ્યો તોખાર. ૧૬ થયા અરજુન જાવા તૈયાર, કહ્યું સાસુને ત્યાં નિરધાર; ફરી આવીશું આવતાં જ્યારે, તેડી જઇશું કન્યા તેવારે. ૧૭ પછી અશ્વને કીધો વિદાય, તેની પુંઠળ સર્વે પળાય; શીઘ્ર ગતિએ ચાલે કેકાણ, મહા વંન વિશે નિરવાણ. ૧૮ આવ્યો કૌંચાપુરી વિશે જ્યારે, બાંધ્યો ભીશણ દૈત્યે તે વારે; લક્ષ દાનવનો છે એ નાથ, અર્ધ કોશ સુધી લાંબા હાથ. ૧૯ બાંધી અશ્વને જુએ છે વાટ ઉભો રહ્યો છે યુદ્ધને માટ; સાથે દાનવ લીધા અપાર, જેના જોર તણો નહીં પાર. ૨૦ એવે આવ્યો ત્યાં કુંતાનો તંન, તેને જોઈને બોલ્યો વચંન; અલ્યા માનીશ જાત ભુપાળ, તારો આણીશ હું તોજ કાળ. ૨૧ નાસે વિષ્ણુ વિધી મુને જોઈ, ઇંદ્ર ચંદ્ર પામે ત્રાસ સોઈ; એવું કહી અસુરે તેવાર, યુદ્ધ કરવા માંડયું નીરધાર. ૨૨ થયો દારૂણ ત્યાં સંગ્રામ, કેહેતાં ગ્રંથ વધે આણે ઠામ; વરતી અરજુને આણીને રીસ, છેદયું ભીશણાસુરનું શીશ. ૨૩ પછી પુત્ર હતો તેનો એક, તેને કર્યો ત્યાં રાજ્યાભિશેક; લીધો તોખાર ત્યાં થકી રાય, મુકયો આગળ ફરવા તદાય. ૨૪ કૈંચાપુરીથી ચાલ્યો કેકાણ, આવ્યો સિંધુ તિરે નિરવાણ; મહી સંગમ આગળ ગામ, મણીપુર એવું એનું નામ. ૨૫ તેમાં રાજ્ય કરે પારથ તન્ન, તેનું નામ તો બબરૂવાહન; તેના સેવકે દીઠો કેકાણ, કર્યું ભુપતિને જઈ જાણ, બભૃવાહને વાંચીને પત્ર; બાંધ્યો શામકરણને તત્ર; એવે આવ્યા ત્યાં અરજુન રાય, મણીપુર વિશે મહાકાય. ૨૭ જોઇ નગ્રની શોભા અપાર, પુછયું હંસધ્વજને તે ઠાર; કહો અરજુન કેહે તમે રાય, આવું આ નગ્ર કેનું કેહેવાય. ૨૮ કોણ

રાજ્ય કરે છે આ ઠાર, તેનો સર્વે કહોને પ્રકાર; ત્યારે બોલ્યા હંસધ્વજ ભુપ, સુણો પારથ સત્ય સ્વરૂપ. ૨૯ સુત તમારો અહીંનો ભુપાળ, બભ્રૂવાહન નામ વિશાળ; તમે નીકળ્યા વનમાં જ્યારે, તીર્થ યાત્રા કરવા આવ્યા ત્યારે. ૩૦ સ્નાન કરવા પેઠા નદી માંય, એક મગરીએ ઝાલ્યાતા ત્યાંય; તમ ચરણુ પ્રતાપથી તેહ, થઈ અપછરા કેરોજ દેહ. ૩૧ તેની જોડે કરયો તમે સંગ, રહયો ગર્ભ તે નારીને અંગ; તમે મુકી ગયા એહ નાર, પછી અપછરા રહી આણે ઠાર. ૩૨ થયો તે થકી તેને કુમાર, મહા તેજસ્વી બુદ્ધિ અપાર; કરેરાજ્ય તેતો આણે ઠાર, તેણે બાંધ્યો તમારો તોખાર. ૩૩ સુણી અરજુનને આવી હામ, કહ્યું સેવકને તેણે ઠામ; જાઓ જોવા તમે ચરચાય, કેવી કચેરીની છે શોભાય. ૩૪ ફોજ કેટલી છે એને ઘેર, તેની સર્વે કહો આવિ પેર; ચાલ્યા સેવક તો તેણે ઠાર; આવ્યા સભા વિશે નીરધાર. ૩૫ બેઠો સિંહાસન નૃપ તંન, જાણે બીજો દિસે અરજુન; મહા તેજસ્વી ને વણું રૂપ, દીર્ઘબાહુ ને શાન્ત સ્વરૂપ. ૩૬ મખ હસ્તું ને કોમળ કાય; ધર્મ શાસ્ત્ર જોઇ કરે ન્યાય; સ્વર્ગ તુલ્ય કચેરી તે ઠાર, એક યોજન તેનો વિસ્તાર. ૩૭ કરે અપ્સરાઓ નૃત ગાન, આપે યાચકને ઘણું માન; સુમતી નામે તેનો પ્રધાન; તેતો વૃદ્ધ અને ગુણવાન. ૩૮ ત્રણઅક્ષોણી ફોજ સાર, તેમાં શુરા ઘણા નીરધાર; જોઈ સેવકે સૌ રચનાય; પછી આવ્યા જ્યાં અરજુન રાય. ૩૯ કહી વિસ્તારીને સઉ વાત, સુણી ક્ષોભ પામ્યો નર જાત; હંસધ્વજને પુછી પછી પેર, કરદો મેળાપ કે વળી વેર. ૪૦ ત્યારે હંસધ્વજ કહે રાય, પુત્ર તમારો નહીં જીતાય; પીતા જાણી જો નમે કુ

૧૨; તોતો સાજ રહે આણીવાર. ૪૧ એવી વાત કહી સુ- ણ જ્યાંય; થયા માઠા શુકન ઘણા ત્યાંય; ગીધ પક્ષી આ- વ્યો તેણે દીશ, બેઠો અરજુનને તેતો શીશ. ૪૨ શ્વાન રડયા ને કકળ્યા કાગ, આડા ઉતર્યા આવીને નાગ; ચઢયું વાદળ ને ઢાંકયો ભાણ, જાણી બભ્રુવાહને સાક્ષાત; ત્યારે વિચા- ર્યું મનની માંય, પુછયું પ્રધાનને વળી ત્યાંય. ૪૪ કહો સુમ તિ મુજને ન્યાય, યુધ્ધે આવ્યાછે મારા પિતાય; તેને નમ- વું કે કરવો સંગ્રામ, એમાં સારૂં કીયું અભીરામ. ૪૫ ત્યારે સુમતિ બોલ્યો વચંન, સારૂં તાતને કરવું નમંન; માતપિ- તાને જે દુભે પ્રાણી, તેતો નિશ્ચે પડે નર્કખાંણી. ૪૬ માટે ચા લો આ વેળા રાજંન, અશ્વ આપીને કરીએ નમંન; એવું સુણીને અપ્છરા બાળ, થયો તૈયાર મળવા તે કાળ. ૪૭ સાથે લીધો તુરંગ તેવાર, મણી માણેક ભેટ અપાર; એવી રીતે આવ્યો ક્ષત્રી રાજ, નીજ તાતને મળવા કાજ. ૪૮ આવી ભેટ મુકી પીતા પાસ, પગે લાગ્યો આણીને ઉ- લ્લાશ; બેઠો આસને વળતી બાળ, જેમાં બુદ્ધિ ને બળ વિ- શાળ. ૫૦ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી સ્તુતિ કરે, અરજુનકેરો તંનરે; દુર્ગા કહે તેતો કહું, શ્રોતા ધરજો મંનરેરેરે. ૫૦ ॥ ઇ- તિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતેમહાભાર્થાત- ર ગત અશ્વમેધ પર્વણી અરજુનેન પ્રમીલા તથાભિસણાસુ- ર વિજીતો નામ દશમો અધ્યાય. ૧૦

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ મેવાડો ॥ બભ્રુવાહન કહે તાતજી, રોષ નવ ધ- રોરે; આંણ્યો અશ્વ અજાણ્યે તો આજ, માટે કૃપા કરોરે. ૧ તમ તણા વિર્યથી હું થયો, રોશ નવ ધરોરે; તેથી રાખો ત-

મે મારી લાજ, માટે કૃપા કરોરે. ૨ પ્રજાના કૃત્યને જોઇને રોશ નવ ધરોરે; છોરૂ જેવાં ન મા બાપ થાય, માટે કૃપા કરોરે. ૩ પાશાણ વ્રષ્ટિને વરસતાં રોશ નવ ધરોરે; તેની આગળ કંઇ ન ધરાય, માટે કૃપા કરોરે. ૪ ખેતરને વાડ ખૈ જતાં, રોશ નવ ધરોરે; કહો શી રીતે એ સચવાય, માટે કૃપા કરોરે. ૫ કિંકર ચોરી કરે કદી, રોશ નવ ધરોરે; તેને ઝાલવાનો શો ઉપાય, માટે કૃપા કરોરે. ૬ વ્રક્ષ જ્યારે ફળ ખાઇ જશે, રોશ નવ ધરોરે; ત્યારે શું કરે રક્ષક જંન, માટે કૃપા કરોરે. ૭ કામીની કંથને મારશો, રોશ નવધરોરે; ત્યારે જીવે શી રીતે સ્વામિન, માટે કૃપા કરોરે ૮ પ્રાણીનાં કૃત્યને જોઇ પ્રભુ, રોશ નવ ધરોરે; વ્રષ્ટી બંધ કરે નહી તાત, માટે કૃપા કરોરે. ૯ સત્ય કેહેતાં દુઃખ નત્ર નડે, રોશ નવ ધરેરે; અંતે પ્રમાણ થાય એ વાત; માટે કૃપા કરોરે. ૧૦ સત્યે તપે તરણી વળી, રોશ નવ ધરોરે; વાયુ સત્યે ગતિ કરે તેમ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૧ સત્યે મેરામણ સ્થંભીયો, રોશ નવ ધરોરે; સત્યે અવની રહી સ્થીર એમ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૨ સત્યે અગ્નિ પેંદા થાય છે, રોશ નવ ધરોરે; રહ્યું આકાશ અંતરીયાળ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૩ સત્યે તરૂ ફળે સર્વદા, રોશ નવ ધરોરે; સત્યે પાપ બળે તતકાળ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૪ માટે પીતા ચાલો નગ્રમાં, રોશ નવ ધરોરે; કરૂં સેવા તમારી હું આજ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૫ એવું સુણી વધો પાર્થ ત્યાં, મુખે બોલમાંરે; અલ્યા લંપટ બોલતાં લાજ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૧૬ કાયર કયાં તું પેંદા થયો, મુખે બોલમાંરે; મારૂં બોળ્યું તેં આ વેળા નામ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૧૭ અપ્સરાથી તું ઉદ્દ થયો, મુખે બોલમાં

રે; જાણું ગાવા બજાવાનું કામ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૧૮ ગુણકા સતિ નવ જાણવી, મુખે બોલમાંરે; તેની કુખે તારો અવતાર, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૧૯ બુદ્ધિ વિના અલ્યા બાળકા, મુખે બોલમાંરે; તારો નાચવાનો અધિકાર, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૦ વ્યંઢળ વિર ન નીપજે. મુખે બોલમાંરે; મોળાને ન ચઢે વારી લેશ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૧ વેત ફળે નહી કોઇ સમે, મુખે બોલમાંરે; જડ પામે નહીં ઉપદેશ ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૨ કાંસું સોનું નવ નીપજે, મુખે બોલમાંરે; મણી સ્પર્શ થયો ખાલી જાય, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૩ વાંઝણી શુકિતના પ્રસવે, મુખે બોલમાંરે; સ્વાતી નિર અકારજ થાય, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૪ વણ વિચાર્યે અશ્વ બાંધીયો, મુખે બોલમાંરે; ત્યારે શું સમજ્યો નીરધાર, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૫ હાવે નમું ને સૌ વ્યર્થ છે મુખે બોલમાંરે; તારા જીવતને ધીક્કાર, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૬ સુભદ્રાનો સુત તે ખરો. મુખે બોલમાંરે; જેણે જીત્યો કૌરવ કેરો સાથ, ક્ષત્રીનિ ઓળમાંરે. ૨૭ ચક્રાવો જીત્યો એ એકલો, મુખે બોલમાંરે; ગુરૂ દ્રોણને દેખાડયા હાથ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૮ એવું કહી ઉઠયો પારથ, મુખે બોલમાંરે; ઘણો ક્રોધ ચઢયો તેણીવાર, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૯ સર્વ સભા જોતાં તે સમે, મુખે બોલમાંરે; મારી બભ્રૂવાહનને લાત; ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૩૦ વિનાશે વિપ્રીત સુઝયું, મુખે બોલમાંરે; ભુલ્યો અરજુન તે વેળા ભાન, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૩૧ બભ્રૂવાહન ખેદ પામયો, મુખે બોલમાંરે; થયું સભા વિશે અપમાન, ક્ષત્રીનિ ઓળમાંરે. ૩૨ ॥ વલણ ॥ ક્રોધ કરી પછી ઉઠીયો બભ્રૂવાહન બાળરે; દુર્ગા કહે ઘેર આ

લીધો ત્યાંથી તો તતકાળરે. ૩૩ ॥ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે ક વિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી બભ્રુવાહનેન અશ્વબંધો નામ એકાદશો અધ્યાયઃ ૧૧

કડવું ૧૨ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ બભ્રુવાહને આવીને સેન્ય કરયું તે યાર; ઇષ્ટ ઉપાસન કરીને ધરીયાં આયુદ્ધ નો નીરધાર. ૧ ટો પ કવચ ને મોજા પહેર્યા કેડ કશી તે હારઃ પાને કુંડળ કુસમ માળા કંઠ વીશે છે સાર. ૨ મુગટમાં મોતીયા તોરા બાંહે બાજુબંધ; અવળાસવળી ભાથા ભીડયા ધનુષ ધરાવ્યું સ્કંધ. ૩ ત્યાર પછી રથ મધ્યે બેઠા અરજુનનો કુમારઃ ચતુરંગી સેન્યા તો ચાલી શોભાનો નહીં પાર. ૪ છત્રીસે વાજાં તો વાગે શંખ નાદ તો થાય; ધજા ધરૂકે નેજા ચળકે મારૂ રાગ ગવાય. ૫ ગજ રથ અશ્વ અનોપમ ચાલે તે ઉપર અસ્વાર; ધમંકારે ધરતી ધરૂજે છે ચળકે છે તરવાર. ૬ મધવાની અસ્વારી કરતાં સો ઘણી રચના તેહ; દળવાદળ જેવું ચાલે છે જોર કરીને જેહ. ૭ એવી રીતે રણમાં આવ્યો પારથ કેરો તંન; એટલે ત્યાં તૈયાર થયા છે લડવાને અરજુન. ૮ નીલધ્વજ હંસધ્વજ રાજા મેઘવરણ મહાકાય; યૌનાશ્વ અને અનુશાલ્વ તે સર્વે તતબર થાય. ૯ સામાસામી સર્વે ઉભા મંડાયું છે યુદ્ધ; પિતા પુત્ર સંગ્રામ કરે છે વધી પડયું વિરૂધ. ૧૦ બાણ તણો વરસાદ થયો ત્યાં દીનકર નવ દેખાય; ગગન ગાજે ભોમી ભાગે હોકારા બહુ થાય. ૧૧ ગદા ગુર્જને બરછી ભાલા ભુંગળ ભીંડી પાળ; ચક્ર પરીઘને પટ્ટી શક્તિ ફરશી તો વિકરાળ. ૧૨ એવી રીતે આયુદ્ધ ઉછળે ઉડે રથ આકાશ; શોણીતનો વરસાદ થયો ત્યાં

સૈન્ય મુવું બે પાસ. ૧૩ પરવતાસ્ત્ર મુકયું પારથે પુત્ર ઉપ-
ર જેવારે, તેના ઉપર વજ્ર તણો શર મુકયો પુત્રે ત્યારે. ૧૪
પછી પારથે ક્રોધ કરીને મુકયું ત્યાં અગ્નાસ્ત્ર; તે વેળા બ-
ભ્રૂવાહને સાંધ્યું છે મેઘાસ્ત્ર. ૧૫ ત્યારે કુંતા પુત્રે સુતને સ-
ર્પ બાણતો મારયું; તે વેળા ગુરૂડાસ્ત્રજ મુકી કુંવરે કષ્ટ નિ
વાર્યું ૧૬ અર્જુન કેહે અલ્યા બાળક તુજને મારી નાંખું
ઠેર; એવું કહીને બાણ ચઢાવ્યું વજ્ર સમું સુખ ભેર. ૧૭
બભ્રૂવાહન ઉપર મુકયું તેજ તણો નહીં પાર; તેને જોઇ કું
વરે મુકયું ચક્ર બાણ તે વાર. ૧૭ અરજુનનો શર કાપી નાં
ખ્યો કડકા કીધા સાત; ત્યારે પછી કુંવરે મુકી શક્તિ એક
સાક્ષાત. ૧૯ તે શકિત પારથને વાગી તેથી થઇ મુર્છાય;
એટલે વ્રશકેતુ ત્યાં આવ્યો ક્રોધ કરી મહાકાય. ૨૦ વ્રશ
કેતુ કેહે બભ્રૂવાહન શાકે તારા ભાર; આજ તને નિશ્ચે પ
માડુ યુદ્ધ વિશે તો હાર. ૨૧ એમ કહીને બાણ મુકયું એક
કર્ણ કુંવરે સાર; વાગ્યું તે બભ્રૂવાહનને રદય વિશે નિરધા
ર. ૨૨ અરજુન સુતે એવું જોઇને મુકયું તીવ્રજ બાણ; વ્રશ
કેતુની કાયા ભેદી રૂધીર શ્રવ્યું નિરવાણ. ૨૩ એક એક-
ને અંગે શર ચોટયા ખીલ્યા પુસ્પ સમાન; વર્ષા રૂતુ-
માં જેમ શીખંડી કળા કરે અનુમાન. ૨૪ દારૂણ યુદ્ધ કર્યું
તે બેયે કેહેતાં ના આવે પાર; આકાશે અમર જોવાને આ
વ્યા તેણે ઠાર. ૨૫ પારથ પુત્રે મંત્ર ભણીને સાયક મુકયાં
સાત; સારથી સુદ્ધાં ઘોડા માર્યા ક્રોધ કરી સાક્ષાત; ૨૬ પછી
કાળાંતક બાણ ચઢાવ્યુ આણી અદકી રીસ; કર્ણ કુંવરનું
અર્જુન પુત્રે છેદી નાંખ્યું શીશ. ૨૭ એટલે મેઘવરણ મા-
રૂતી કોપ્યા અપરંપાર; પર્વત કેરી વ્રષ્ટી કીધિ તેતો મુશળ

ાર. ૨૮ તે વેળા પારથનો હિકરો દૈવત ઝાઝું હાર્યો; હ-
નુમાનજીને બાણે ચઢાવી સો યોજનપર નાંખ્યો. ૨૯ મેઘવ-
રણને મુર્છા કીધી ત્રીશુળ મારી ત્યાંય; ત્યાર પછી મોહના
સ્ત્રજ મુક્યું સર્વે સેન્યા માંય. ૩૦ એવી રીતે સૌને જીત્યા
વાળ્યો કચ્ચરઘાણ; તે વેળા અર્જુનની મુર્છા મટી ત્યાંતો
નીરવાણ. ૩૧ સવ્યસાચી સાવધ થઇ બેઠો રથમાં જેણીવા
ર; વ્રશકેતુનું મુસ્તક દીઠું કાપેલું તેવાર. ૩૨ ॥ વલણ ॥ મુ-
સ્તક લીધું હાથમાં અરજુને નીરધારરે, દુર્ગા કહે સુત પાં-
ડુનો વિકળ થયો તેવારરેરેરે, ૩૩ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિ-
ત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીને મહાભાર્થાંતર ગત અશ્વમેધ પ-
ર્વની બભ્રૃવાહનેન વ્રશકેતુ વધો નામ દ્વાદશો અધ્યાય.૧૨

કડવું ૧૩ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વ્રશકેતુનું જોઇને શીશ, બોલ્યો અરજુ-
ન તો તેણે દીશ; ભાઇ તારા વિના સઉ સુન્ય, કેમ આજ
રહયોછું તું મુન્ય. ૧ તારા બાપને માર્યો મેં બાળ, મારે
માટે થયો તારો કાળ; મુને થાય ઘણો પરિતાપ, તારી મા-
ને શો દેઇશ જવાબ. ૨ મહા બાણાવળી તું કેહેવાયો, આ-
જ કેમ કરિ છેતરાયો; તારૂં મર્ણ ઘણું મુને સાલે, દૈવ ઉપ-
ર કંઈ નવ ચાલે. ૩ થયો પાંગળો હવેજ હુંય, સુભદ્ર સુ-
ત ને જાતાં તુંય; એવું કહી રડે કુંતા કુમાર, બભ્રૃવાહન-
બોલ્યો તેવાર. ૪ અલ્યા કાયર સુનો તું કેમ, રડે રાંડની
પેઠેજ તેમ; થયો વ્યંઢળ વૈરાટ માંય, આવ્યો તે તને અ-
ભ્યાસ આંય. ૫ શીશ તોળી શું નીસાસા નાંખે, જેવો વા-
ણિયો કાટલાં સાંખે; તું તો નથી વણિકનો તંન, શોમ વંશી
છું શુદ્ધ પાવંન. ૬ માટે કોદંડ ઝાલીને હાથ, ઉઠ સંગ્રામ ક-

ર મારી સાથ; એવાં સુણી વિરોધી વચંન, ઉઠી બેઠો કુંતા
કેરો તંન. ૭ રૂંવે રૂંવે લાગી ઘણી જ્વાળ, રક્ત નેત્ર થયાં
વિક્રાળ; મુસ્તક ઝાલેલું તે મુકી દીધું, ચાંપ ગાંડીવ તેતો
જ લીધું. ૮ પછી મેઘની તુલ્ય તે વાર, મુક્યાં સામટાં બાણ
હજાર; વાગ્યાં પુત્રને જઇજ તેહ, જેથી ભેદાયો સઘળો દેહ
૯ ત્યારે બભ્રુવાહને તે વાર, અર્ધચંદ્ર મુક્યું નિરધાર; તેણે
ઉડાડયો મુગટ ત્યાંય, કાપી છત્ર ધ્વજા ક્ષણમાંય, ૧૦ ત્યારે
અરજુને સાંગ ચઢાવી, એતો કોટીક વીજળી જેવી; મંત્ર ભ
ણીને મુકી જેવાર, ત્યારે ખળભળ્યાં સાત પાતાળ. ૧૧ ચા-
લી ગર્જના કરતીજ તેહ, જાણે ફોડશે પર્વત દેહ; તેને જોઇ
અપ્સરાના કુમારે, ચક્ર બાણ મુકયું તેણીવારે. ૧૨ ચાલ્યું ચ-
ક્ર રૂપે બની બાણ, જાણે ઉઘડી અગ્નીની ખાણ; આવ્યું
સાંગની સામું સાક્ષાત, કીધા કકડા તેના વળી સાત. ૧૩ થ-
યું યુદ્ધ સંહાર સમાન, ઉંરવીકંપ થયો તેણે સ્થાન; તુટયાં
નક્ષત્ર ત્યાં નીરવાણ, થયો ધુંધળો આકાશે ભાણ. ૧૪ લવ
કુશ ને શ્રીરઘુવર, જેવા પુત્રે લડયા રણધાર; તેવા બભ્રુ-
વાહન અરજુન, સામાસામી લડે તાત તંન. ૧૫ પ્રલયકાળ
નો વાયુ ત્યાં વાય, ચાલી શોણીતનિ સરીતાય; પછી પાર
થ પુત્રે તેવાર, કર્યું કોદંડ મંડળાકાર. ૧૬ મુકયું કાળાંતક
તેણે દીશ, છેદયું અરજુનનું તેથી શીશ; જુઓ દૈવતણી
ગતી જંન, પામ્યા મ્રત્યુ પોતે અર્જુન. ૧૭ જેણે જીત્યા પ
શુપતિ દેવ, દ્રોણ કર્ણ માર્યા તતખેવ; સ્વર્ગવાશી જીત્યો સુ-
રરાય, તેનું મુસ્તક ભોમી રોળાય. ૧૮ કાર્તિક સુદી એકા
દશી સાર, તેમાં ભેગો હવો સોમવાર; વળી નક્ષત્ર ઉત્તરા
ત્યાંય, હતો વ્યાઘાત યોગ તે માંય. ૧૯ સંધ્યાકાળ સમે તે

ણે દીશ, પડયું પારથ કેરૂં શીશ; સર્વે સેન્યા પામી ત્યાંતો મર્ણ, દીસે બીહામણી સૌ ધર્ણ. ૨૦ ભુત ભૈરવને ઘણું ફાવ્યું, જાણે ટાંકણું તે તકે આવ્યું; લોહિ માંસ ખાઈ રાજી થાય, કાગ ગરધેલો આવે ને જાય. ૨૧ વજ્રદેહી ઉભા તેણે ઠાર, ચાલે નેત્રેથી અશ્રુની ધાર; નવ ચાલે કુંવરપર લેશ ઘણુ સોચે છે વાન્નર વેશ. ૨૨ પછી પારથનો પુત્ર ત્યાંય, પેઠો પાંડવ સેન્યાની માંય; ઉતારી લીધા સઉના શણગાર આવ્યો નગ્ર વિશે નિરધાર. ૨૩ તેની માતા ચિત્રાંગદા જેહ, બેઠી પોતાના મેહેલમાં તેહ; તેને દાસીએ કહી આવી વાત, થઈ અરજુનની જેહ ઘાત. ૨૪ પછી કીંકરિ બોલી વચંન, રૂડું જણ્યું તમે તો રતંન; જેણે માર્યો પોતાતણો તાત, તમને વિધવા કર્યા વળી માત. ૨૫ એવાં દાસીનાં સુણી વચંન, ચિત્રાંગદાએ કીધું રૂદંન; પછી પુત્રને ત્યાં તો બોલાવ્યો, ત્યારે બભ્રૂવાહન ત્યાં તો આવ્યો. ૨૬ કહ્યું કુંવરે આવી તે ઠાર, કેમ શોક કરો નિરધાર; ત્યારે અપ્સરા કેહે ધન્ય ધન્ય, માર્યો સ્વામિ મારો અરજુન. ૨૭ એવું કહિને શીશ પછાડયું, મારી ઢીકાને હૃદય તાડયું; ચાલે નેત્રથી આંસુની ધાર, કરે વિલાપ કારમો નાર. ૨૮ ॥ વલણ ॥ આતુર થઇ અબળા કહે પુત્રને તેણીવારરે; દુર્ગા કહે તેહ વિલાપથી પ્રથિવ કંપી સારરેરેરે. ૨૯ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી બભ્રૂવાહનેન અરજુન વધો નામ ત્રયોદશો અ૦ ૧૩

કડવું ૧૪ મું.

॥ રાગ દેવ ગંધાર ॥ લાડકડા મુજને આસમે રાનમાં બેસાડી; ડાહ્યો થઈ દીકરા મુને લોક વિશે લજવાડીરે; લાડ

કડા મુજને આ સમે રાનમાં બેસાડી. ટેક ૧ અબળાનો અવતાર અધમ છે સ્વામીથી સઉ સારૂ; વિધવાને વસમું નીકળવું ઘરમાંથી ક્ષણું વારૂરે; લાડકડા. ૨ સ્યામાને સુત સાત હશે પણ સ્વામિ વિના સઉ કાચું; બળવંતા મુજ પતિને લાવો એટલું હું તો જાચું રે; લાડકડા મુજને. ૩ ઝુરી ઝુરી જીવડો જાશે નિશ્ચે દીકરા મારો; આ વખતે કોણ અત્રત છાંટી તાત જીવાડે તારોરે; લાડકડા. ૪ નવ જાણ્યું તેં બાળક માતા કેમ નિવેડો કરશે; જ્યાં જ્યાં જઇ ઉભી રહું ત્યાં ત્યાં ભોચી મારે મરસેરે; લાડકડા. ૫ નાથ વિના હવે નથી રેહેવાતું હૈયું ફાટી જાશે; મનોહર મંદીર રેહેવાનું તે મુજને ખાવા ધાશેરે; લાડકડા. કંથ વિના કંઇ ભાર પડે નહીં ઉભું ન રાખે કોઇ; એક પલક જુગ જેવી થાયે આંખ્યો જાશે રોઇરે; લાડકડા. ૭ સ્વામી જાતાં સુંદરીને ચોત્રફના વાયુ વાશે; સાચું જુઠું માની સેહેજે વહાલાં વેરી થાશેરે; લાડકડા. ૮ કંથ વિના કંઈ ગમન થાય નહીં લુગડું સારૂં પેહેરી; ઉડતું આળ ચઢે ત્યમ થાયે વાડનો કાંટો વેરીરે; લાડકડા. ૯ ખાવું પીવું ગાવું ન સુઝે નિંદ્રા તો વળી જાવે; દિલ ખોલીને વાત સુઝે નહી શમણાં ખોટાં આવેરે; લાડકડા. ૧૦ જ્યાં સુધી સ્વામિ માથે હોયે ત્યાં સુધી તરીયા મોંઘી; નાથ વખુટી નારી થઈ તે રેણું કરતાં સોંઘીરે; લાડકડા. ૧૧ પતિવ્રતાને પતિ બહુ વાલો શેવા નિત્ય કરશે; પિયુ પરદેશે જાય કદીતો નિત્ય ઉદાશી ફરશેરે; લાડકડા ૧૨ કોણ કર્કશા એવી હોયે કંથ જેને નવ સાલે; હૈયામાં હોળી ધીકે પછી મનમાં તો કેમ માલેરે; લાડકડા. ૧૩ દીકરા તુજને કેહેતાં લાજું માટે રહી મન મારી; પણ સરવસ

ખુંચી લીધું તે સસ્ત્ર વિના સંહારીરે; લાડકડા. ૧૪ વેચાતી વહવાડ લેઇને જુલમ કર્યો સુત મારા; ધર્મ તજી અન્યાય કર્યો તેં તીર્થરૂપને માર્યારે; લાડકડા. ૧૫ આવું હીણું કર્મ કર્યાની કોણે બુદ્ધિ દિધી; આ વખતે મેં સમજણ તરી સર્વે સમજી લીધીરે; લાડકડા, ૧૬ સેવા પતિની નથી કીધી મેં નથી પીરસ્યું વળી રાંધી; આ અવસર આવ્યો તે વખતે તેંતો સુત તક સાંધીરે; લાડકડા. ૧૭ અભાગણી શીદને જીવી હું આવું નજરે જોવા; પ્રસવ સમે રાજી થઈ તેવી હાલ બેઠીછું રોવારે; લાડકડા ૧૮ હાવે મુજને દીકરા મારા લેઈ જાને પતિ પાસે; સ્વામીનું મુસ્તક લેઇ બળવું વસવું સ્વર્ગ નિવાસેરે; લાડકડા. ૧૯ એવાં માનાં વચન સુણીને બભ્રૂવાહન રોયે; જનુંનીનું કેહેવા સામે એમ ન્યાય વિચારી જોયેરે; લાડકડા. ૨૦ ત્યાર પછી બાળક કેહે માતા વાંક નથી મારો; પ્રસંગ વિના કયમ યુદ્ધ થયુ હશે તેતો મન વિચારોરે; લાડકડા. ૨૧ મુળ થકી મળવા માટે હું ગયો તાતને જ્યારે; એટલે એમણે મેહેણાં માર્યા ના કેહેવાનાં ત્યારેરે; લાડકડા. ૨૨ હવે રડવું મુકીને માજી હું ન્નર કંઇ બતલાવો; જેથી તાત જીવાડું મારા દૈવ ઉપર કરી દાવોરે, લાડકડા. ૨૩ એવું સાંભળી સુંદરી બોલી સાંભળને સુત મારા; પાતાળેથી મણિ લાવું તો તાત જીવે નકી તારારે; લાડકડા. સંજીવન મણી લાવું તેને જાણો તે છે નાગની પાસે; તેનો વાયુ વાતાં સર્વ પ્રાણી જીવતા થાશેરે; લાડકડા. ૨૫

॥ વલણ ॥ એટલેથી એ રહી કથા સુણ જન્મેજયરાયરે; દુઓ કેહે પ્રભુ આવીયા તેનો કહુ મહીમાયરે. ૨૬ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર મ

॥ અશ્વમેધ પર્વણી ચિત્રાંગદા વિલાપ વર્ણનો નામ ચતુર્દશો અધ્યાયઃ ॥ ૧૪ ॥

કડવું ૧૫ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ પડયો અર્જુન કેરો જે દેહ, થયું સ્વપ્ન કુંતાજીને તેહ; જાગ્યાં ઝબકીને નિંદ્રાથી માત, જાણે પુત્ર તણી થઈ ઘાત. ૧ વ્રશકેતુનું કપાયું શીશ, સૈન્ય સર્વે મુવું આણેદીશ; એવું સ્વપ્ના વિશે દરશાયું, ત્યારે કુંતાને રડવું આવ્યું, ૨ જાણી ધર્મરાજાએ તે વાત, આવ્યા જ્યાં રડે પોતાની માત; એત્રે આવ્યા ત્યાં શ્રી જુગદીશ, છાનાં રાખ્યાં કુંતાને તે દીશ. ૩ પછી બોલ્યા ત્યાં દીનદયાળ, ચાલો ખબર જોવા તે આ કાળ; પછી સર્વે થયાં ત્યાં તૈયાર, મણીપુર જાવા નિરધાર. ૪ દિનાનાથ ને વાયુ કુમાર, સહદેવ ને નિકુળ સાર; કુંતા માતને દ્રૌપદી રાણી, સત્યભામા સાથે રૂક્ષમાંણી. ૫ સર્વ આવ્યા મણીપુર માંય, રણ ભુમિ વિશે વળી ત્યાંય; દીઠું મર્ણ પામેલું તમામ, ઉભા અંજની પુત્ર તે ઠામ. ૬ દીઠું અરજુન કેરૂં કબંધ, નથી દેખાતું ઉપલું કંધ; ખોળે મુસ્તક સર્વે તે ઠાર, ચાલે નેત્રે આંસુની ધાર. ૭ જાણી બભ્રુવાહને તે વાત, આવ્યાં કુંતાને કૃષ્ણ સાક્ષાત; પછી પુત્ર આવ્યો તેણે ઠામ, કર્યો સર્વેને ત્યાંતો પ્રણામ. ૮ કહયો કૃષ્ણને સર્વે પ્રકાર, યુદ્ધ થાવા તણો નિરધાર. થવા કાળ થયું મહારાજ, માટે રાખો પ્રભુ તમે લાજ. ૯ મણી લેવા જવું જદુરાય, માટે ચાલો કરીને કૃપાય; વળી મુસ્તક તાતનું જેહ, કોણે હર્ણ કર્યું હશે તેહ. ૧૦ સુણી કૃષ્ણ કહે સાંભળ બાળ, કહું સત્ય તને આણેકાળ; દુર્યોધનનો કનીષ્ટ ભ્રાત, પામ્યો અવગતી એતો સાક્ષાત. ૧૧ થયો સ-

ય તણો અવતાર, તેણે શીશ હર્યું નિરધાર; માટે ચા-લ તારી સાથે આવું, દુષ્ટ સર્પને હું બતલાવું. ૧૨
પછી કૃષ્ણ ને પારથ બાળ, પેઠા પાતાળમાં તતકાળ; બતા વ્યો બબ્રુનામીએ ચોર, ભ્રાત દુર્યોધનનો કઠોર. ૧૩ માગ્યું મુસ્તક તો તેની પાસ, બબ્રુવાહને થઇને ઉદાશ; ત્યારે આ પ્યું નહીં તેણે ઠામ, કર્યો કુંવર સાથે સંગ્રામ. ૧૪ હાર્યો દુ ષ્ટ અહી તેણીવાર, નવ સેહેવાયો બાણનો માર; ત્યારે આ પ્યું લાવી પેલું શીશ, નમ્યો કુંવરને તેણે દીશ. ૧૫ કોઇ ઠેકાણે આવી કથાય, તેનો વિસ્તારી કહું મહિમાય, બોલ્યા મુખથી દીનદયાળ; જો હું બ્રહ્મચારી હોઉં આ કાળ. ૧૬ તોતો મુસ્તક આવજો એહ, પડજો લેનારા પ્રાણીનો દેહ; એવું કેહેતામાં મુસ્તક સાર, પડ્યું આકાશથી નિરધાર, ૧૭ કલ્પભેદ તણી એ કથાય, માટે શ્રોતા ન કરવી શંકાય; પા મ્યો મુસ્તક પોતાનું બાળ, એવી હરીની કૃપા વિશાળ. ૧૮ ચાલ્યા ત્યાર પછી તેણે ઠામ, આવ્યા પુંડરીકને મુકામ; નાગ સર્વને એકઠા કરી, બોલ્યો બાળક તો કરગરી. ૧૯ સુ ણો નાગ તમે મારી વાત, મારા પિતા તણી થઈ ઘાત; મા ટે મણી તમારો છે જેહ, આપો આ વેળા મુજને તેહ. ૨૦ પાછો આપીશ હું નીરધાર, માટે માનો તમે આણીવાર; એવાં સુણી કુંવરનાં વચંન, બોલ્યા સર્પ વિચારીને મંન. ૨૧ અલ્યા માણસ જાત અધીર, નાશી જાને તું અહીં થકી વી ર; મણી લેતાં સોરો જીવ જાશે; કોઇ નાગ તો કરડીને ખાશે ૨૨ એવાં સર્પના સુણીને બોલ, થયો કુંવર તો લાલચોળ. કર્યો કોડંડ કેરો ટંકાર, મુકયાં બાણ તે વેળા અપાર. ૨૩ નાગે ઉડાડી વિશની જ્વાળ, કર્યો કોળાહળ તેણે કાળ; પ

શુ પાસે છે દેવ મોરાર, તેથી ઝેર ચડયું નહીં લગાર. ૨૪
કોપ્યો કુંવર ત્યાં નિરવેદ, પાડયા પન્નગને અંગે છેદ; પછી
મુકયું મઘ્વાસ્ત્રનું બાણ, મધુ વ્રષ્ટિ થઇ નિરવાણ. ૨૫ તે
માં આળોટયા અહીં તમામ, થયા ચીકણા તેથી તે ઠામ;
ત્યારે મુકયું પિપિલિકા બાણ, થયો કીડીઓનો સથરાણ, ૨૬
પેઠી છીદ્રમાં પીપીલીકાય, ત્યારે નાગ ઘણું અકળાય; કર્યા
કાલાવાલા તેણીવાર, અલ્યા બાળ અમને ઉગાર. ૨૭ એ-
વાં સુણી અહીનાં વચંન, મુકયું મેઘાસ્ત્ર પારથ તંન; થઇ
વારીની વ્રષ્ટી પ્રકાશ, તેથી કડીઓનો થયો નાશ. ૨૮ મધ-
ધોવાઈ ગયું તમામ, ત્યારે નાગ બોલ્યા તેણે ઠામ, ધન્ય
ધન્ય તને નીરધાર, આજ જીત્યા તેં અમને કુમાર, ૨૯ પ-
છી પન્નગને પ્રેમ વ્યાપ્યો, સંજીવન મણી આણી આપ્યો
ચાલ્યો એટલે બબ્રૂવાહન, જેની સંગાથે જુગજીવંન, ૩૦
આવ્યા પાતાળથી બેઉ બહાર, રણ ભુમી વિશે નિરધાર;
દેહ અરજુન કેરો સંધાડયો, પછી પેલો મણી અડકાડયો ૩૧
ત્યારે બેઠો થયો કુંતા તંન, દીઠા સનમુખ જુગજીવંન; મા-
તા કુંતા ને વાયુ કુમાર, તેને દીઠાં વિજયે તે વાર, ૩૨ મ-
ળ્યા અરજુનને ધનશામ, કર્યો કુંતાજીને પરણામ, મળ્યા સ-
ર્વને અરજુન સાર. ત્યારે વરત્યો જયજયકાર. ૩૩ પછી કુ-
ર્ણ કુંવરને જીવાડયો, સર્વ સેનાનો સાથ ઉઠાડયો; થયા જી-
વતા સર્વે જંન, ઘણો હર્ખ પામ્યો અરજુન. ૩૪ પછી બ-
બ્રૂવાહન પુત્ર ત્યાંય, તેડી સૌને આવ્યો પુરમાંય; સમ્યો ચી
ત્રાંગદા કેરો શોક, મળ્યો સાસરીનો સઉ તોક. ૩૫ લાગી
અપ્સરા સાસુને પાય, પતિ પેખીને હર્ખ ન માય; ભાત ભા-
તના રાંધિ ભોજન, જમાડયો સઉ સાથ સ્વામિન. ૩૬ સ-

ભ્ય સાચીને અપ્સરાનાર, રહ્યાં એકઠાં દિવસ ચાર; સુખ દુઃખ તણી કીધિ વાત, મન વિરામ પામ્યું સાક્ષાત. ૩૭ પછી પાંચમે દિવસે સાર, થયા અરજુન જાવા તૈયાર; સઉ સાથને કુંતા માતાય, તેને કીધાં તે વેળા વિદાય. ૩૮ રાખ્યા ત્યાં થકી પ્રભુને પાસ, જોડે તેડી જાવાને પ્રકાશ; પછી બભ્રૂવાહન બળવાન, થયો સેના લેઇ સાવધાન; ૩૯ છોડયો ત્યાં થકી વળતિ તોખાર, ચાલ્યા તેની પુઠે નિરધાર; અશ્વ ત્યાં થકી ચાલ્યો પ્રકાશ; આવ્યો મોરૂધ્વજ પુર પાસ. ૪૦ રત્નપુરી તે નગ્રનું નામ, વર્ણ ચારે વસે તેણે ઠામ; મોરૂધ્વજ તણો જેહ તંન, આવ્યો મ્રગયા કરવા વંન. ૪૧ તામ્રધ્વજ એવું તેનું નામ; અશ્વ દિઠો તેણે અભિરાંમ; ત્યારે તામ્રધ્વજે નિરધાર, બાંદયો વ્રક્ષની સાથે તોખાર. ૪૨ ઉભો કરવા માટે સંગ્રામ, એવે આવ્યા વિજય તેણે ઠામ; દિઠો તામ્રધ્વજે અરજુન. ત્યારે બોલ્યો તે વેળા વચંન. ૪૩ અલ્યા અરજુન પાડું કુમાર, તારો બાંધ્યો મેં આજ તોખાર; માટે સંગ્રામ કર મારી સાથ, આજ દેખાડું મારા હું હાથ ૪૪ પછ મુકયું તામ્રધ્વજે બાણ, છેદયું અરજુને તે નિરવાણ; ત્યારે તામ્રધ્વજે કરી ક્રોધ, મુકયું વજ્રાસ્ત્ર બાણ વિરોધ. ૪૫ જોઇ વિજયે દૈવત દાખ્યું, ચક્ર બાણે તેને છેદી નાંખ્યું; ત્યારે તામ્રધ્વજે નિરધાર; મુકયું ત્રીશુળ મંત્રી તે ઠાર. ૪૬ પ્રેરી પારથે શકિત તે વાર; છેદયું ત્રીશુળ તે થકી સાર; ત્યા- તામ્રધ્વજે નિરવાણ, મોહનાસ્ત્ર તણું કાઢયું બાણ. ૪૭ અતી ક્રોધ કરી મુકયુ તેહ, મહા તેજસ્વી કેહેવાય જેહ; આવી વાગ્યું પારથને જ્યારે, થયો મોહ તેતો થકી ત્યારે. ૪૮ પછી સર્વને વાગ્યું તે બાણ, તેથી મોહ પામ્યા નિરવાણ;

ણ; એક કૃષ્ણ રહ્યા તેણે ઠાર, નીદ્રા આવી તમામને સાર. ૪૯ લીધો ત્યાર પછી અશ્વ ત્યાંય, તામ્રધ્વજ આવ્યો પુર માંય, મોરૂધ્વજ પોતાના પીતાય; એને આવીને લાગ્યોજ પાય. ૫૦ કહ્યું પિતાને ગર્વ વચંન, આજ જીત્યો મેં કુંતાનો તન; સર્વે સેનાને સુવાડી તાત, લાવ્યો સ્યામ કરણ સાક્ષાત. ૫૧ સુણી મોરૂધ્વજ કેહે વચંન અલ્યા મુરખ દીસે તું તંન; પાંડુ પુત્રને જાણે નહી તુંય, એમને ઓળખું છું હુંય. ૫૨ ધરી આપણા જેવીજ કાય, પણ પાંચે એ દેવ કેહેવાય; એવી વાત કહી તાતે જ્યારે, પુત્ર પસ્તાવો પામ્યો તેવારે. ૫૩ હવે રણમાં જાગ્યા અરજુન ઉઠયા મોહથી સર્વે જંન; ત્યારે અરજુને પુછ્યું તે ઠાર, સુણો શ્રીહરી વાકય આવાર. ૫૪ ઘણો અનરથ આ વેળા થયો, ફોગો રાજા આ જીતીને ગયો; લીધિ આ સમે આપણી લાજ, કરયું એકલે સમરથ કાજ. ૫૫ ॥ વલણ ॥ અરજુન કહે છે એ પ્રભુ સાંભળો સરજનહારરે; દુર્ગાના દેવ અહિં થકી કયમ મળશે તોખારરેરેરે. ૫૬ ઇતીશ્રી પાંડવચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર્થાંતર ગત અશ્વમેધપર્વણી મોરૂધ્વજ સુત તામ્રધ્વજેન અશ્વબંધોનામ પંચદશો અધ્યાય.

કડવું ૧૬ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ એવું સાંભળી સ્યામ કહે એ ભુપ ઘણો સતવાદિ; મોરૂધ્વજ મહા પુન્યશાળી છે સ્વર્ગપુરી સમ ગાદિ. ૧ ઘણા વર્ષથી રાજ્ય ભોગવે એવો એ રાજંન; કુમુદ્દતિ નામે પત્નિ છે તામ્રધ્વજ એક તંન. ૨ તે સઉ લક્ષણે પુરો છે શિખ્યો સર્વ કળાય; સ્રુતિ સ્મ્રુતિને વેદ જાણે છે કોઇથી નવ જીતાય. હરીશ્ચંદ્ર જેવો દાતારી સત્યમાં

શ્રી રઘુરાય; યુદ્ધ વિશે શંકરના જેવા બળી જેવી પ્રભુતા-
ય. ૪ મુજથી વાહાલું કોઇ નવ જાણે જરજુવતિની પ્રાણ;
યાચક જે માગે તે આપે તન મન ધન નિરવાણ. ૫ તે મા-
ટે અરજુન તમે ચાલો દેખાડું પ્રભુતાય; એવું કહીને શિ-
ષ્ય ગુરૂ થઇ ભુપતીને ત્યાં જાય. ૬ મોરૂધ્વજને મંદીર આ-
વ્યા અરજુનને ઘનશામ; ત્યારે તેણે આસન આપ્યું દ્વીજ
જાણિ તે ઠામ. ૭ વળતી ભુપતિ કહેવા લાગ્યો સાંભળોને
રૂષીરાય; આજ મને અતી પાવન કીધો કેમ કરી કરૂણાય. ૮
એવું સાંભળી કૃષ્ણ કહે નૃપ આવ્યાની પેર; તુજ નગરીમાં
વેવાઈ મારો આવ્યો તેને ઘેર. ૯ શુશીળશર્મા વિપ્ર વિચ-
ક્ષણ તેને એક તનયાય; તે મુજ પુત્રની સાથે પરણિ સત્ય
કહું છું રાય, ૧૦ તે વહુને તેડવા આવતાતા પીતા પુત્ર નિ-
રધાર; એવામાં એક વાઘ મળ્યો તેણે ઝાલ્યો કુંમાર. ૧૧
ત્યારે કાલાવાલા કરીને લાગ્યો હું તો પાય; પુત્રને બદલે મુ-
જને ખા તું એવું કહ્યું મેં રાય. ૧૨ તે સમે તે શાર્દુલ બો-
લ્યો સાંભળ બ્રાહ્મણ વાત; મોરૂધ્વજનું અંગ વેહેરીને લા-
વ્ય તું તો સાક્ષાત. ૧૩ તે માટે આ દર તમારો વેહેરે સુત
ને નાર; તે વખતે અતિ આનંદ રાખે શોક ધરે નહીં શાર.
૧૪ અંગ વહેરતાં આંસુ આવે નેત્ર વિશે રાજંન; તો એ-
દાન ખપે નહીં મારે સત્ય કહું વચંન. ૧૫ એવું સાંભળી
ભુપ કહે હું પ્રસન થયો મુનીરાય; ઘોર નર્કમય દેહ આવી
યો વિપ્રતણા ખપમાંય. ૧૬ વળતી ભુપે આજ્ઞા આપી શે-
વકને તેવાર; કદળી સ્થંભ મગાવી બાંધ્યો મંડપ તેણે ઠા-
ર. ૧૭ જાન્હવી જળમાં સ્નાન કરી પછી સુતને શોપ્યું
રાજ; યાચકને અતિ દાન દેઇને સમર્યા શ્રી વ્રજરાજ, ૧૯

શાલીગ્રામની સેવા કરિને ધાલી તુળશી માળ; શંખગદાદિક ચીન્હ ધરી પછી તિલક કીધું ભાળ. ૧૯ મંડપ મધ્યે આવી વળતિ તેડયાં સુત વનિતાય; તેને નિજ કાયા વેહેરવાની આપી ત્યાં આજ્ઞાય. ૨૦ તે વખતે કુમુદ્વતી કંપી મોરૂધ્વજની નાર; પુત્રને બહુ પરીતાપ થયો ત્યમ વરત્યો હાહાકાર. ૨૧ રાણી વળતી કેહેવા લાગ્યાં શાસ્ત્રતણો એક ન્યાય; હું નૃપની અર્ધાંગના માટે મુજને લ્યો મુનીરાય. ૨૨ ત્યારે હરી કહે વામ અંગ તમે તેનું નથી ત્યાં કામ; જમણું અંગ વાઘે માંગ્યું છે ભુપતીનું અભીરામ. ૨૩ એવું સાંભળી તામ્રધ્વજ સુત બોલ્યો ત્યાં નિરવાણ; જમણું અંગ હું કહાવું માટે અરપું વાઘને પ્રાણ. ૨૪ તે સમે શ્રી કૃષ્ણ બોલીયા પુર્ણ બ્રહ્મ અવતાર; એવા વપુની ના કહી છે શાર્દુલે તેણે ઠાર. ૩૫ ઘ્રતસાકરના સત્વે ભરેલો ભુપતી કેરો દેહ; તેતો કેસરીએ માગ્યો છે તેમાં નહી સંદેહ. ૨૬ તે માટે તમે વાતો મુકી વેહેરો નૃપને આજ; જેથી મારૂં આ વખતે તો થાયે સત્વર કાજ. ૨૭ ત્યાર પછી મંડપની મધ્યે ઉભો મોરૂધ્વજ રાય; કરવત લેઇને વેહેરવા આવ્યાં પુત્ર અને પ્રેમદાય, ૨૮ રાજાએ રઘુનાથને કહ્યું અંતરમાં નિરવાણ; આવીરીતે જાન્જો મારો પરમારથે પ્રાણ. ૨૯ કરવત તાણતાં હાથ ન ચાલે કુમુદ્વતતિનો ત્યાંય; અબળાને તે વખતે આવ્યું આંસુ નેત્રની માંય. ૩૦ તેવું દેખી ત્રીકમ નાઠા કોપ કરી નિરધાર; કલ્પીતદાન ખપે નહીં મારે એવું કહ્યું તે ઠાર. ૩૧ ત્યારે રાણી દોટ મુકીને દ્વીજને લાગ્યાં પાય; અરે વિપ્ર મેં શોક કર્યો નથી સત્ય કહું મુનીરાય. ૩૨ મેં જાણ્યું સ્વામીનો આવ્યો ખપમાં અરધો દેહ; બાકીને શું પ્રાશ્ચીત કી·

કું પડયો રેહેશે અહીં તેહ. ૩૩ એવું સમજી આંસું આ-
વ્યું નથી મારો કાંઇ દોશ; તે માટે મુની પાછા આવે મુકી
મનથી રોશ. ૩૪ ત્યારે હરી કેહે પ્રેમથકી કરવત તાણો
આવાર; વિવાહ જેવો ઓછવ રાખો સુતમાતા નિરધા-
ર. ૩૫ એવું શાંભળી અબળાએતો કર્વત ઝાલ્યું હા-
થ; સ્વામી કેરે માથે મુકી સમર્યા દીનાનાથ. ૩૬
વળતી તેને તાણવા જાયે જે વખતે અબળાય; ત્યારે ત્રીક-
મ પ્રગટ થયા ત્યાં કોટી વીશ્વના રાય, ૩૭ સ્યામ દેહ પી-
તામ્બર પેર્યું કોટે કૌસ્તુભ માળ; ચાર હાથને મુગટ મણી
મય મુખ હસતું રસાળ. ૩૮ કેશવે પછી ઝાલી લધું કર-
વત તેણે ઠાર; તે પુઠળ રાજાને કેહેછે હાસ્ય કરી કીરતાર
૩૯ ધન્ય ધન્ય તુજને અવનીપતી ધન્ય તારી શ્રદ્ધાય; તા-
રા જેવો સતવાદી કોઈ નથી વીશ્વમાં રાય. ૪૦ માગ માગ
આ વખતે તું તો ઇચ્છા જે મન હોય; તે પ્રમાણે આપું તુ-
જને સત્ય કહું છું સોય. ૪૧ ત્યારે ભુપતી કેહેવા લાગ્યો સાં-
ભળોને મહારાજ; કૃપા કરી મુજ મંદીર આવ્યા ન્યુન્ય ર-
હીશી આજ. ૪૨ કોટીક કલ્પ સુધી ભમે પણ પદરજ નવ-
પમાય, તેતો મુજને દરશન આપ્યું હાવે શી ઇચ્છાય. ૪૩
વારે વારે આપજો મુજને ભકિત તમારી નાથ; તેવો ભવ
સિંધુમાં બુડતાં હેતે ગ્રહેજો હાથ. ૪૪ એવી સ્તુતી કરીને
પુજ્યા ભુપે દીનદયાળ; પંચામ્રત જમાડયું પ્રીતે ફોજ સહી
ત નૃપ બાળ. ૪૫ મોરૂધ્વજનું સત્ય જોઇને અર્જુન વિસ્મ
ય થાય; પોતે ભક્તિ કરતો તેનો ગર્વ મટયો તદાય. ૪૬
પછી તે ભુપે કુંતા સુતને અર્પ્યો યજ્ઞ તોખાર; વળતી ની
જ સેનાને લેઇ સાથે થયો તૈયાર. ૪૭ અશ્વ અનોપમ ચા

દયો ત્યાંથી પુંઠે સર્વ પળાય; મોટા મોટા દેશ ઓળંગી વા જી ચાલ્યો જાય. ૪૮ ॥ વલણ ॥ એ રીતે હય આવીયો સાર સ્વતપુર માંહ્યરે; દુર્ગાકેહે તેણે સમે બંધાયો પછી ત્યાંયરેરેરે ૪૯ ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા ભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી મોરધ્વજ આખ્યાન વ- ર્ણનો નામ પોડષો અધ્યાય.: ॥ ૧૬ ॥

કડવું ૧૭ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ સારસ્વતપુર કેરો ભુપાળ, વિરવર્મા મ હા વિકરાળ; તેણે બાંધ્યો તુરી તતખેવ, જેનો જમાઇ તો જમ દેવ. ૧ અતિ બળવાન છે એનો રાય, યમ રાજા તણી મોટી સાય; આવ્યા તે ઠેકાણે અર્જુન, થયું વિદીત વાજી બંધન, ૨ પછી ભુપને સંદેશો કાવ્યો, યુદ્ધ કરવાને માટે બોલાવ્યો; વિરવરમાએ જાણી વાત, ત્યારે તેડાવ્યા તેણે- જામાત્ર. ૩ યમરાજ તે ઠેકાણે આવ્યા, સાત કોટી સેના એતો લાવ્યા; એનો બીહામણી સૌ દેખાય; કાળાં મોઢાંને કાળી છે કાય, ૪ પીળાં નેત્રને અમળા કેશ, માથાં મોટાં જાણે ગીરી દેશ, હળની ડાંડી જેવા લાંબા દંત, જીભ લાં બી દીસે બળવંત. ૫ આંખ્યો અંધ કુપ હોય તેવી, ના સીકા વક્ર ગરનાળા જેવી; કર્ણ ગંભીર ગુફા સમાન, ભુજ વ્રક્ષ જેવા અનુમાન. ૬ ચર્ણ અવળા ને લાગે વાંકોડી, મુકી ચોટલાની લટકોડી; કાળાં વસ્ત્ર પેહેર્યાં વીકરાળ, મેશનું કર્યું તીલક ભાળ; ૭ ગ્રહ્યાં આયુદ્ધ તો નેહ દીશ, જીભ કા ઢે ને પાડેછે ચીસ; એવી સેન્યા સાથે બળવાન; યમરાજ આવ્યા તેણે સ્થાન. ૮ વીરવરમાએ કીધી તૈયારી, ફોજ પોતા તણી સજ્જ્યારી; તાણી કચકચ્યાંને કેડ બાંધી, તેમાં

.ારવારને હાલ નોંધી. ૯ જેને જીત્યાની મનમાં આશ, ભા થા ભીડીયા છે બેઉ પાસ; નાંખ્યા અશ્વને સોનેરી સાજ, તેના ઉપર બેઠા ક્ષત્રી માજ. ૧૦ મારે પાખરીયા ઘણી ફાળ વાગે ત્રંબાળુ તુરઇ રસાળ; ચળકે ત્રીશુળને તરવાર, થાય ગર્જના ભારી તે ઠાર. ૧૧ જાણે ઇંદ્રની ચાલી સવારી, ધ જા ફરકે લીલીપીળી ભારી; ચાલ્યું વાદળ દળ રણમાંય, પૃ થ્વી કંપ થયોછેજ ત્યાંય. ૧૨ એવી સેના લેઇને રાજંન, આવ્યો ભુપતી જ્યાં અરજુન; પછી બોલ્યો સવ્યસાચી સા થ સારસ્વતપુરી કેરો નાથ. ૧૩ અલ્યા જીત્યા તેં સર્વે ભુ પાળ, ધર્યું વિજય નામ વિશાળ; પણ જીતું જો મુજને આ જ, તોતો નિશ્ચય તું ક્ષત્રી રાજ. ૧૪ એવું કહી કર્યો સિંહ નાદ, માંડયું યુદ્ધ તજીને પ્રમાદ; સામા સામી મારે શર ચો ટ, થયો બાણનો આકારો કોટ. ૧૫ બીરૂએ ભીરૂ બાંધીને હોડ, મારે આયુદ્ધ અસંખ ક્રોડ; વાગે સાયકને ગદા ઘોર, ઉભય દળમાં થયો અતિ સોર. ૧૬ કોઇનાં શીશ સમુળાં છેદાય, કોઇનાં રદય પેટ ચીરાય; એવું યુદ્ધ જોઇને તે ઠા- મ, કોપ્યો અરજુન રાખીને હામ. ૧૭ મુકયું વાતાસ્ત્રબાણ તે વાર, વીરવર્માને ઉડાડયો સાર; પડ્યો જોજન તે જઈ બા ર, ત્યારે આવ્યા કૃતાંત તે ઠાર, ૧૮ ચઢી યમરાજને અતિ રીશ, જાણે અરજુનનું છેદું શીશ; કર્યો કોદંડ કેરો ટંકાર; મુકયું અગનાસ્ત્ર નો નિરધાર. ૧૯ ત્યારે પારથે ત્યાં નિરવા ણ, મેલ્યું મેઘાસ્ત્ર કેરૂંજ બાણ; યમરાજે મુકયું ત્યાં વાતા- સ્ત્ર, પાંડુપુત્રે મુકયું પર્વતાસ્ત્ર. ૨૦ ત્યારે યમનારાચ નીવેદયું અંગ અરજુનનું સઉ ભેદયું; કરી ગર્જનાને ગાજ્યો કાળ, ક ર્યું સ્વરૂપતો વિકરાળ, ૨૧ ત્યારે કૃષ્ણને અરજુન કેહેછે, હા

થ જોડીને વાણી વદે છે, નોય માણસ એ જગતાત આતો દેવ દીસે છે સાક્ષાત. ૨૨ ઉપરાણું આ ભુપનું કરયું, મારૂ બળ તેણે બધું હર્યું; સુણી કૃષ્ણ કેહે પાંડુકુમાર, એતો યમરાજ છે નીરધાર. ૨૩ વિરવર્માનો જમાઈ કાળ્યા, માટે સંગ્રામમાં એહ આવ્યા; ત્યારે અરજુન કેહે સુણો સ્યામ એક શંકા થઇ અભીરામ. ૨૪ દેવ પરણ્યા મનુષ્યને ઘેર, તેની વિસ્તારી કહો મુને પેર; ત્યારે કૃષ્ણ કેહે સાંભળ તુંય, કહું વિસ્તારીને હવે હુંય. ૨૫ વીરવરમાને પુત્રી છે એક, નામ માલાંની તેનું વિવેક; રૂપ રંભાથકી છે વિશાળ, સ્વર કોકીલા જેવો રસાળ. ૨૬ તેની માતાએ પાસે બોલાવી, પુછયું હારદ પ્રેમજ લાવી; સુણો પુત્રી તમે નો વચંન, કીયો ગમે છે તમને રાજંન. ૨૭ તેની જોડે કરૂં તારૂં લગ્ન, કન્યા દાન દેઈ થાઉં મગ્ન; ત્યારે માલીનિ કેહે સુણો માય, મુંનેતો ગમે છે જમરાય. ૨૮ અંતકાળે ત્યાં થાય નિવાસ, માટે જીવતાં વરૂં પ્રકાશ; ત્યારે માતા કહે પુત્રી મારી, એતો દેવ કહાવે દુલારી. ૨૯ કેમ પરણે મનુષ્યની નાર, માટે તજો એ ત્રસણા આ વાર; સુણી પુત્રી કેહે સાંભળ માત, તપ કરીશ હુંતો સાક્ષાત. ૩૦ કરી પ્રસંન પરણીશ દેવ, એવું કહીને ચાલી તતખેવ. ૩૧ આવીને મીશારણ્યની માંય, બેઠી આસનવાળીને ત્યાંય; એવે આવ્યા ત્યાં નારદરૂષી; થયા પુત્રીના ઉપર ખુશી. ૩૨ આપ્યો નારદરૂષીએ મંત્ર; પુજા પાઠનો બતાવ્યો તંત્ર; એવી રીતે કરી ઉપદેશ, યમલોકે ગયા મુનીવેશ. ૩૩ આવ્યા યમરાજ કેરીજ પાસ, કહી કન્યાની વાત પ્રકાશ; અહો યમરાજ ઈચ્છે એક નાર, તેના રૂપ ગુણો નહીં પાર. ૩૪ રતિ રંભાથકી છે રસાળી, એવી અબ

ગી મેં નથી ભાળી; સુણી નારદ કેરાં વચંન, મોહ પામ્યા કૃતાંત રાજંન. ૩૫ કોની પુત્રી કહો રૂષીરાય, તેનો વિસ્તારી કહો મહીરાય; કીયો દેશને કીયું એ ગામ, તેના તાત તણું શું છે નામ. ૩૬ ત્યારે નારદજીએ તેવાર,બતાવ્યું નામ ઠામ તે ઠાર; ગયા નારદજી એવું કહી; યમે પ્રધાન બોલાવ્યો સહી. ૩૭ ક્ષય રોગ એવું એનું નામ, આવ્યો ઉતાવળો તેણે ઠામ; કહે યમરાજ તેને તે વાર, થાઓ જાનમાં સર્વે તૈયાર. ૩૮ પછી યમરાજે કીધો ઉપાય, કરી મનુષ્યના જેવી કાય; રોગ બનાવ્યા રાજકુંમાર, માથે મુંગટને કોટે હાર. ૩૯ જાન લેઈને જમરાજ ત્યાંય, આવ્યા સારસ્વતપુર માંય; માલીનીએ કર્યું તપ જેહ, કેહેવરાવ્યું વીરર્માને તેહ. ૪૦ વીરવર્માએ જાણી છે વાત, પુત્રીને ઘેર આણી સાક્ષાત; પછી પ્રેમ ઘણો મન લાવી, પુત્રી યમરાજ પરણાવી. ૪૧ એવી રીતે કહ્યો યદુરાય, માલીની સતી કેરો મહીમાય; તેને સાંભળે જે નરનાર, તેના રોગ મટે નીરધાર. ૪૨ પછી કુંતા કુંવરે સાક્ષાત, યુદ્ધ કરવા માંડ્યું ત્યાં આવત; પશુ પાતાકા શીવનું બાણ, જેને વાગે તેનો લે છે પ્રાણ. ૪૩ મહા ઉગ્ર કેહેવાય એ બાણ, કાઢયું ભાથામાંથી નીરવાણ; તેને ચઢાવ્યું અરજુને જ્યારે ઉરવી કંપ થયો તે વારે. ૪૪ ચાલ્યું ચાપથી સાયક તેહ, તેણે ભેદયો કૃતાંતનો દેહ; થઇ તે થકી ત્યાં મુર્છાય, પડયા ઉછળીને યમરાય. ૪૫ દેહ માટે ન નિકળ્યો પ્રાણ, પણ મુર્છા થઇ નિરવાણ; પછી વીરવર્મા તેણે ઠાર, આવી અરજુનને નમ્યો સાર. ૪૬ કરજોડીને કેહે છે ભુપાળ, ધન્ય ધન્ય કુંતાજીના બાળ; આખી ઉરવીમાં તને પારથ, નથી જીવતા કોઈ સમ્રથ. ૪૭ તને સાય સદા

જગદીશ, અંશરૂપે તારામાં છે ઈશ; એરે યમરાજને આ-
વી શાતા, ઉઠી બેઠા થયા પ્રત્યુદાતા. ૪૮ જાણયા કૃષ્ણને પુ
રણ ઈશ. સ્તુતિ કરવા માંડી તેણે દીશ; જય જય દામોદર
દેવ, જય જય નારાયણ એવ. ૪૯ જય જય જગત પતિપાળ
જય જય સુરેશ દયાળ; ધર્યો ધર્મને માટે અવતાર. વળી
ઉતારવા ભુવિ ભાર. ૫૦ એવી સ્તુતી પ્રભુ કેરી કરી, કહે
અરજુનને પ્રેમ ધરી; થયો તુજને હું તો પ્રસંન, માગ મારી
પાસે તું વચંન. ૫૧ ત્યારે અરજુન કેહે સુણો કાળ, માગું
એટલું હું તો કૃપાળ; અશ્વમેધની સુણે કથાય. તેને તમદુત
ત્રાસ ન થાય. ૫૨ વીષ્ણુ લોકને પામે તે પ્રાણી, માગું એટ
લી તમ પાસે વાણી; ત્યારે ધર્મ કહે અસ્તુરાજંન, પછી ગ
યા પોતાને સદંન. ૫૩ વીરવર્મા બોલ્યો તેણીવાર, ચાલે
નગ્રમાં કુંતા કુંવર; પછી સર્વેને તેડી ત્યાંય, આવ્યો ભુપતી
તે પુરમાંય. ૫૪ કર્યો આગ્રાચાર આણીપ્રેમ, રાખ્યા ત્રણ
દિવસનો તેમ; લેઇ પોતાની સેના તમામ, થયો તૈયાર બ
ળતી તે ઠામ. ૫૫ આપી અરજુનને ભેટ સાર, સ્યામકર્ણ સુ
દ્ધાં તેણીવાર; પછી પારથે છોડયો કેકાણ, ચાલ્યા તેની
પુઠે નીરવાણ. ૫૬ વાજી ચાલ્યો વ્રક્ષ ઝાડીમાંય, તેતો દ્રષ્ટી
થકી ન દેખાય; વેગ વાજીતણો છે પ્રચુર, આવ્યો અશ્વ તે
કુંતલપુર. ૫૭ ચંદ્રહાસછે ત્યાંનો ભુપાળ, અતિ ભકતને
કિરતી વિશાળ; તેણે બાંધ્યો છે તેતો તોખાર, જેના તેજ ત
ણો નહીં પાર. ૫૮ ॥ વલણ ॥ ચંદ્રહાસે હય બાંધીયો મળ
વા શ્રી જદુરાયરે; દુર્ગા કેહે તેને નથી યુદ્ધતણી ઇચ્છાયરેરેરે
૫૯ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મ-
હાભારથાંતર ગત અશ્વમેધપર્વણી વિરવર્મા આખ્યાન વ-

ણુંનો નામ સપ્તદશો અધ્યાય. ॥ ૧૭ ॥

કડવું ૧૮ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ અરજુને હયને નવ દિઠો મનમાં થઇ ચિંતાય; પગલું નથી દેખાતું કોઇનું દારૂણ વન દરશાય. ૧ એવામાં ત્યાં આવી પહોંચ્યા નારદજી તે ઠાર; તેમને જોઇને નરનારાયણે કીધો નમસ્કાર. ૨ પછી પારથે મુનીને પુછી હય જડવાની વાત; કહો મુની કેકાણ હશે કયાં પ્રશ્ન જુઓ સાક્ષાત. ૩ તે વેળા નારદજી બોલ્યા સાંભળને અરજુન; અશ્વ તારો કુંતલપુરમાંછે સત્ય કહું વચંન. ૪ ચંદ્રહાસ રાજાએ બાંધ્યો તેનો બહુ બળવાન; ઇશ્વરનો તે ભકત ઘણોછે સાય સદા ભગવાન. ૫ દશે દિશાને જીતી એણે વશ કીધા ભુપાળ; ઇંદ્ર જેવી શોભે છે ગાદિ કીરતી અતી વિશાળ. ૬ હું જાણું તમે સઘળે જીત્યા પણ એ નહિ જીતાય; યુદ્ધ કર્યા વિણ અશ્વ લેવાનો કરવો કંઇક ઉપાય. ૭ તે રાજાના નગ્ર તણી સૌ પ્રજા ઘણી ધરમીષ્ટ, કૃષ્ણ ભકતછે નરને નારી કોઈ નહી પાપીષ્ટ. ૮ ચોરી ચાડીને પરનીંદા હિંસાને વ્યભીચાર; દ્રોહ વાતને ઇરશા તે નથી સ્વપ્નામાં નીરધાર. ૯ અકાળ મોતે કોઇ મરે નહી નથી નડતો વળી રોગ; નીરધન નથી કોઇ નરને નારી ભોગવે સૌ વૈભોગ. ૧૦ જમ લોકે કોઇ જાય નહીને પામે મુકિત સર્વ; પુન્યવાન તે સઘળા પ્રાણી નથી કોઇને મન ગર્વ. ૧૧ જુદિ જુદી ટોળી થઇને નિત્ય કરે ભજંન; કૃષ્ણ નામની ધુન્ય કરેછે મુકી લજ્જા મંન. ૧૨ સૌને ભાલે તીલક શોભે કંઠે તુળશી માળ; શંખ ગદાદી ચીન્હ ધરે છે વાણી સત્ય વીશાળ. ૧૩ તે રાજાને નાની વયમાં દુખ પડ્યું અપાર; પણ પ્ર-

મુએ ઉગારી લીધા એને વારંવાર. ૧૪ બાળપણાથી બુદ્ધી મોટી પ્રભુ ઉપર શ્રદ્ધાય; શાળીગ્રામને ક્ષણું નવ મુકે હાથ થકી વિશાય. ૧૫ એવું સુણી વિસ્મય પામ્યા કુંતા કેરો તંન; કર જોડી મુનીને કેહે છે નમ્રતાથી વચંન. ૧૬ અહો મુનિવર ચંદ્રહાસ તે કોણ તણો કુંમાર; એને દુખ શી રીતે પડીયું કયમ રીઝયા કીરતાર. ૧૭ એ સઘળું વિસ્તારી કહોને જેથી સંશય જાય; વૈષ્ણવની લીલા સાંભળતાં દુક્રત દુર પળાય. ૧૮ એવું સુણી નારદ બોલ્યા આણીપ્રેમ અપાર; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું પ્રશ્ન તણો વિસ્તાર. ૧૯ કેરલ દેશ તણો એક રાજા સુધારમીક કેહેવાય; તેનિ સ્ત્રીને પુત્ર થયો તે આનંદ અંગ ન માય. ૨૦ સુધારમીક રાજાના પીત્રાઈ દુષ્ટ હતા નીરધાર; તેમણે તેની સાથે કીધું યુદ્ધ ઘણું તે ઠાર. ૨૧ સુધારમીને મારી નાંખ્યો તે પાપીએ જ્યારે; તે વેળાએ તેની સ્ત્રીએ શોક કર્યો બહુ ત્યારે. ૨૨ પતીની સાથે સહગમન કીધું બળી મુઈ તે અબળાય; બાળકતે દાસીને સોંપ્યો તેનો કહુ મહિમાય. ૨૩ દાસી તે બાળકને લેઇને ચાલી ત્યાંથી સાર; કુંતલપુરમાં આવી તેણે વાસકર્યો નિરધાર. ૨૪ હરી ઇચ્છાએ એતો દાસી મ્રત્યુ પામી ત્યાંય; બાળક નીધણીઓ થઈ બેઠો કુંતલપુરની માંય. ૨૫ નગ્ર વીશે તે પુત્ર ફરે છે બોલાવે ત્યાં જાય; ટાઢું ઉનું જે કોઈ આપે તે વેળાયે ખાય. ૨૬ કોઇને ઓટલે કે મંદીરમાં રાત પડે સુઈ જાય; પ્રાતસ્કાળે સ્નાન કરીને રમવા માટે જાય ૨૭ શાલિગ્રામને મુખમાં રાખે રમતી વેળા બાળ; પ્રાણ થકી તો વહાલા ધારે સ્નેહ થકી તે કાળ. ૨૮ બહુ રૂપાળો બાળક તેથી ઉપજે સૌને પ્રેમ; ખાવાનું બોલાવી આપે હેત

કરીને તેમ. ૨૯ ડગલી ટોપી છેટી આપે ઉપાનનને રૂમા
લ; એવી રીતે પોશાણ કરે આણી અંતર વહાલ. ૩૦ કુંત-
લપુરનો રાજા કંહાવે કુંતળીક નામે સાર; તેના જે પ્રધાનછે
તેતો પાપી અપરંપાર. ૩૧ રાજ્ય બધું દબાવ્યું તેણે સુણ
જન્મેજયરાય; રાજાને નીમનોક આપેછે ઉપજ પોતે ખાય.
૩૨ દુષ્ટ બુદ્ધીછે નામજ તેનું કળીયુગનો અવતાર; હરી ક
થાને શ્રવણ કરે નહી નથી શ્રદ્ધા આચાર. ૩૩ તે દુર બુદ્ધી
ને ઘેર આવ્યું શ્રાદ્ધ પિતાનું સાર; ત્યારે તેણે દ્વીજને તેડયા
જમાડવા નીરધાર. ૩૪ બ્રાહ્મણ પાસે રસોઇ કરાવી શ્રાદ્ધ
કરયું તે કાળ; પછી સૌને જમવા બેસાડયા ત્રપ્ત કર્યા દ્વીજ
બાળ. ૩૫ પેલો બાળક આવી પહોચ્યો રમતો રમતો ત્યાંય;
તેને જોઇને બ્રાહ્મણ હરખ્યા મગ્ન થયા મનમાંય. ૩૬ છે
ટે બેસાડી દ્વીજ પુત્રોએ પીરસ્યો તેને પાક; એકે ફેરે સર્વે
મુકયું દાળ ભાતને શાક. ૩૭ દુરબુદ્ધીએ તેને દીઠો તેજ-
સ્વી કુમાર; ત્યાર પછી સર્વે બ્રાહ્મણની પુજા કીધી સાર. ૩૮
પાન સોપારી પૈસા આપી બોલ્યો પાપી વાણ; અહો મુની
એક પ્રશ્ન કહું તે શ્રવણ કરો નિરવાણ. ૩૯ આ બાળક દા
સીનો દીકરો રૂપે જેવો કામ; હજુ ઉમર નાનીછે તો પણ બુ
દ્ધીને બહુ હામ. ૪૦ તો એ આગળ કેવો થાશે પરાક્રમી બ
ળવાન; તેનો મુજને ઉતર આપો આ વેળા વીદ્વાન. ૪૧
તે વેળાએ જોશીએ તો પ્રશ્ન કુંડળી કાઢી; ત્યાર પછી તેને
વાંચીને પ્રભુતા કેહેવા માંડી. ૪૨ ॥ વલણ ॥ બ્રાહ્મણ ભાવ
કરી કેહે બાળકનો મહીમાયરે; દુર્ગા કેહે તે સાંભળી દુષ્ટને
બળત્રા થાયરેરેરે. ૪૩ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર
વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી ચંદ્રહાસેન

અશ્વબંધો નામ અષ્ટાદશો અધ્યાયઃ ॥ ૧૮ ॥

કડવું ૧૯ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા બ્રાહ્મણ સર્વે વાણ, સુણો દુષ્ટ બુદ્ધી પ્રમાણ; થશે બાળક એ બળવાન, એને સાહ્ય સદા ભગવાન. ૧ મહા મુરતી મનોહરરૂપ, રાજ્ય ભોગવશે થઇ ભુપ; બત્રીસ લક્ષણ ને તેના ભેદ, તેને જાણીને શીખશે વેદ. ૨ શાન્ત સંતોશને દયા જેહ; તેને ગ્રહણ કરશે તેહ; ન્યાયમાં હોય વિધાતા એવો, શસ્ત્રધારીમાં શંકર જેવો. ૩ શિક્ષા કરવામાં કૃતાંત તુલ્ય, કીરતી રામના જેવી અમુલ્ય; શોભે આસને જેવા મરાળ, વાણીમાં મેઘ જેવા વિશાળ. ૪ પછી વિપ્ર કેહે સાંભળો રાય, એક આશ્ચર્ય અમને જણાય, એતો થાશે તમારો જમાઇ, રાજ્ય ભોગવશે સુખદાઇ. ૫ માટે રોષ ન કરશો રાજંન; કહ્યું પ્રશ્ન પ્રમાણે વચંન; એવી વાણી સુણીને વિરોધ, ચઢયો દુષ્ટ બુદ્ધિનેજ ક્રોધ, ૬ કર્યા વિપ્રને ત્યાંથી વિદાય, પછી વિચારયું મંનની માંય; ચાર ચંડાળ તેડાવ્યા પાસ; તેને હારદ્દ કીધું પ્રકાશ. ૭ અલ્યા ચાંડાળ સાંભળો વાત, પેલા બાળકની કરો ઘાત; દાસી પુત્રએ કેહેવાય બાળ, તેને છેતરીને આણો કાળ. ૮ તેની નીશાની લાવજો સાર, જાઓ ઉતાવળા આણીવાર; જીવતો મુકશો જો આ દિશ, તોતો છેદીશ તમારાં શીશ. ૯ સુણી ચંડાળ કેહે છે મહરાજ, પ્રાતસકાળે કરીશું એ કાજ; એવું કહીને ચંડાળ જેહ, આવ્યા પોતાને મુકામે તેહ. ૧૦ પ્રાતસ્કાળે તેડી પેલો બાળ, ગયા વંન વિશે તે ચંડાળ; એક વ્રક્ષની નીચે બેસાડી, પછી મારવા તરવાર કાઢી. ૧૧ જાણ્યું ચંદ્રહાસે તે વિચાર, મુને મારવા લાવ્યા આ ઠાર;

ત્યારે ચંદ્રહાસે જોડી હાથ, ભજવા માંડ્યા બ્રહ્માંડના નાથ
૧૨ વારે ધાજો તમે કીરતાર, ઉભા ચંડાળ લેઇ તરવાર;
બર્દ બાંના તણું તે વિચારી, મુને લેજો આ સમે ઉગારી, ૧૩
ધન કાજે આકાશમાં જ્યારે, મોર ઢાંકયો રહે નહીં ત્યારે;
સુણે મોરલીનો સાદ જે વાર, ત્યારે નાગ ડોલે નિરધાર. ૧૪
એમ ભક્તનો સુણી પોકાર, તમે કરોજો ત્રીકમ વાર; ગંગા
સ્નાને કરી બળે પાપ, સંત સેવ્યે ટળે પરિતાપ. ૧૫ મ-
ણી પામે દરિદ્ર હણાય, કામ ધેનું મળે ભુખ જાય; તેમ ત
મારી ભક્તિથી ઇશ, દુઃખ રેતું નથી જુગદીશ, ૧૬ પુર્વેક
યાં તમે કોટી કામ, ભકત ઉગાર્યા સુંદર સ્યામ; ગજ ગ્રાહ
થી ઉગાર્યો નાથ, ઝાલ્યો પ્રલ્હાદનો પ્રભુ હાથ. ૧૭ જાગં
ધરની છેતરી નાર, દેવ ઉગાર્યા દુષ્ટથી સાર; અજામેળને
નામે ઉધાર્યો, જમ દુતથી તેને ઉગાર્યો. ૧૮ લીલા માનુશ
ની તમે દાખી, પાણી ઉપર પ્રથવી રાખી; ભાગ્યું બ્રહ્માત
ણું તમે દુઃખ, વેદ વાળીને કીધુંજ સુખ, ૧૯ થયા રામ
સ્વરૂપે મોરારં હણી રાક્ષસ ઉતાર્યો ભાર; હાલ કૃષ્ણ થ-
યા છો મહારાજ, રાખી પંચાળીની તમે લાજ; ૨૦ કેતાં
પાર ન આવે કૃપાળ, માટે લ્યો તમે મારી સંભાળ; થશે
આ વેળા મારો જો કાળ, તેનું લાંછન તમને દયાળ. ૨૧ એ
વી સ્તુતી કરી જેણી વાર, ત્યારે રીઝયા ત્યાં દેવ મોરાર;
લીધી લક્ષ્મીપતિએ સંભાળ, મોહ પમાડ્યા પેલા ચંડાળ. ૨૨
ઉતર્યા અંતરમાં ભગવાન, ત્યારે દુષ્ટ થયા દયાવાન; મારવા
માટે ઉભો તો જેહ; બોલ્યો બીજાઓને મોઢે તેહ, ૨૩ આ
વો મારી સુંદર બાળ, કત્ય ભોગવીશું કીયો કાળ; થયા
આજતમે નીચ પ્રાણી, હવે કેવા થઇશું પ્રમાણી. ૨૪ દેવ

જેવો આ દીસે કુમાર, ધન્ય ધન્ય એને અવતાર; એની માની કુખે એ રતંન; પુર્ણ ચંદ્રના જેવું વદંન. ૨૫ માટે જીવતો મુકીયો આજ, તજી હિંસા તણું વળી કાજ; બીજા ચાંડાલ કેહે ખરી વાત; પણ ચિન્હ માગ્યું છે સાક્ષાત. ૨૬ માટે કરવો તેનો ઉપાય; જેથી દુષ્ટ બુદ્ધિ રાજી થાય; એવો વિચાર કરીને જેહ, કાપી કુંવરની આંગળી તેહ, ૨૭ છઠીઆંગળી છેદી તે વાર, મુકયો જીવતો તેણે કુંમાર; ચાલ્યા અંત્યજ આંગળી કાપી, દુષ્ટ બુદ્ધિને તે જઇ આપી. ૨૮ થયો પાપી તો મનમાં પ્રસંન, કર્યા રાજી ત્યાં અંત્યજ જંન; ધાર્યું મનમાં પાપીએ એવું, કર્યું નિષ્ફળ શાસ્ત્ર મેં કેવું. ૨૯ રહી એટલે એનો કથાય, પેલા બાળની શી ગતી થાય, ચંદ્રહાસ રહ્યો વન માંય, આવ્યાં જ નાવરાં સઉ ત્યાંય. ૩૦ કરી પાંખોથી છાંયા તે વાર, તાપ નીવારવા તેણે ઠાર; ભજે બાળક શ્રીપતિ ઇશ, એક ભુપતિ આવ્યો તે દીશ. ૩૧ ચંદનાવતિ કેરો એ રાય, નામ કુલીંદ તેનું કેવાય; તેણે દીઠો ત્યાં પેલો કુમાર, ત્યારે પાસે આવ્યો નિરધાર. ૩૨ નોતી પ્રજા તે રાજાને લેશ, માટે રાજી થયો તે નરેશ; પેલા બાળકને પુછી વાત, તારાં કોણછે માતને તાત. ૩૩ કેમ બેઠો તું વનમાં બાળ, નથ્ય કીયું તે કહે આ કાળ; સુણી બાળક બોલ્યો વચંન, મારાં માત પીતા નંદ તંન. ૩૪ જેણે ઉગાર્યો મ્રત્યુથી આજ તેને ઓળખું હુંતો મહારાજ; નથી થાતું તેનું દરસંન, માટે કરૂં છું હું તો રૂદંન. ૩૫ જાણ્યું કુલીંદે મનમાં સાર, આતો ઉત્તમ કુળનો કુમાર; અતિ ભકતને બુદ્ધિ વિશાળ, માટે તેડી જાઉં આણે ઠાર. ૩૬ એવી વિચારી મનમાં પેર, ગયો કુંવરને તે

ડી ઘેર; મેધાવતી નામે હતી નાર, તેને લાવીને સોંપ્યો કુમાર. ૩૭ લીધો પ્રેમહાથે પુત્ર જ્યારે, દુધ નિકળ્યું સ્તંન માંથી ત્યારે; ધવરાવ્યો પછી પેલો બાળ, કર્યું ચુંબનતો તતકાળ. ૩૮ પછી કુલીંદ રાજાએ ત્યાંય, વિપ્ર તેડાવ્યા કચેરી માંય; પાડવા પેલા પુત્રનું નામ; આવ્યા જોશી પુરાણી તે ઠામ, ૩૯ કેહે છે વિપ્રને કુલીંદરાય, કરો પુત્રતણી પુત્રી કાય; નામ પાડો તમે નીરધાર, કહો વર્ણવી ભાગ્ય વિચાર ૪૦ ત્યારે જોશીએ પંચાંગ જોયું, પ્રશ્ન કાઢતાં મનડું મો,હ્યું જોઇ ભુપને કેહે છે તેવ, મુગ્ગો કુલીંદ કહું સત્યમેવ. ૪૧ ચંદ્રહાસ એવું એનું નામ, થશે ભકત એતો અભીરામ; શુરાઓનો થશે શીરદાર, હશે દિશાઓ જીતસે સાર. ૪૨ દહાડે દહાડે વધશે કાય, એવું કહી થયા વિપ્ર વિદાય; થયો સાત વરસનો તંન, ત્યારે વિચાર્યું પોતે રાજંન. ૪૩ મુકયો નિશાળે ભણવા બાળ, વેહેંચી સાકર તો તેહકાળ; ચંદ્રહાસ નિશાળમાં આવે, શાસ્ત્રીઆમને સાથે તે લાવે. ૪૪ જાય મેહેતાજી ભણાવ્યું જ્યારે, સૌને ધુન્ય કરાવે તેવારે; ગોખે જકતપતી કેરૂં નામ, બીજું બોલે નહી તેણે ઠામ. ૪૫ જાણી મહેતાજીએ એહ વાત, ત્યારે પુછવા માંડ્યું સાક્ષાત; અલ્યા બાળક ભુપકુમાર, કેમ ભણતો નથી આણે ઠાર ૪૬ ત્યારે બાળક બોલ્યો તેવાર, સુણો બ્રાહ્મણ કેરા કુમાર; વેદ શાસ્ત્રનું તત્વ વિચારો, ત્યાર પછી તમે મુને મારો. ૪૭ કકકો કેશવના નામનો જેહ, ભણો ભાવ કરી હું તો તેહ; બીજું બાહલું સૌ સમજાય, કોહોને કેમ કરીને સુણાય; જેના મુખમાં નથી હરી નામ, તેનો જીવતો પ્રેત આ ઠામ, ૪૯ એવાં સાંભળી વાકય તેવાર, થયા વિસ્મય મેહેતા સાર; જા-

ણ્યું મન વિશે દીજે સત્ય, થયું જ્ઞાનને ઉચાડી મત્ય. ૫૦ પ-છી કુળ ગુરૂએ તેણીવાર; કર્યો ઉપવીત કેરો સંસ્કાર; વેદ વિધ્યાને શાસ્ત્ર પુરાણ, તેને ભણાવ્યાં નિરવાણ. ૫૧ પા ળે બ્રહ્મચર્ય પણું બાળ, ભજે ભકતતણા પ્રતિપાળ; એમ ક રતાં થયાં વરસ સોળ, કાયા દિસેછે કંકુની લોળ. ૫૨ત્યા રે કુલીંદે કરી વિચાર, સોંપ્યા પુત્રને સૌ અધીકાર; પછી ચંદ્રહાસે તેણીવાર, થાળી ફેરવિ નગ્રમાં સાર. ૫૩ મારા રા જ્યમાં કરશે નહીં જેહ, વ્રત એકાદશી તણું તેહ; તેને બાં-ધિને મારીશ માર. કાઢી મુકીશ નગ્રની બહાર. ૫૪ એવી રીતે પાળે પોતે ધર્મ; કરે નહીં કદિ ખોટું કર્મ; ન્યાય અદલ તોળે છે તેહ, ઘણો ભકતના ઉપર સ્નેહ. ૫૫ ॥ વલણ ॥ ચંદ્રહાસ પછી બોલીયો બાળક તાતન સાથરે; દુર્ગા કહે તે માગે છે આજ્ઞા ઉરવી નાથરે. ૫૬ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે ક-વી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વ ણી ચંદ્રહાસો પાખ્યાને ચંદ્રહાસ ભાળ ચરીત્ર કથનો નામ એકોનવીશો અધ્યાય. ૧૯

કડવું ૨૦ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ ચંદ્રહાસ કેહેછે સુણો તાત, આપો આજ્ઞા મુને સાક્ષાત; જાઉં જીતવા પ્રથ્વીના રાય, જેથી દ્ર-વ્યને કિર્તિ પમાય. ૧ ત્યારે કુલીંદ કેહે સુણો તંન, કુંતલ પુરમાં ન કરશો ગમંન; વસે દુષ્ટ બુદ્ધિ ત્યાં પ્રધાન, તેતો પાપી ઘણો બળવાન. ૨ લીધાં આપણા એણે સૌ ગામ, ત્યારે વસવા દેછે આ ઠામ; માટે જાજો બધે મારા બાળ, મુ-કી કુંતલપુર આ કાળ. ૩ ચંદ્રહાસ સુણી એવી વાણ, ચા-લ્યો સેના લેઈ નીરવાણ; જેજે ઠેકાણે જાય કુમાર ત્યાં ત્યાં

રાજા કરે સતકાર. ૪ આપે ગજ રથ અસ્વ ભેટ, રાખે ભાવ કરી સઉ નેટ; એવી રીતે ફર્યો બધા દેશ, ઘણું દ્રવ્ય પામ્યો એ નરેશ. ૫ જીત્યા સર્વે દિશા કેરા સુર, બાકીમાં એક કુંતલપુર; પછી પોતાના નગ્રમાં આવ્યો, ત્યારે કુલીંદે પુષ્પે વધાવ્યો. ૬ મહોચ્છવ કર્યો ઘણો તત્ર, આપ્યાં યાચકને અંન વસ્ત્ર; ચંદ્રહાસ ચલાવે છે રાજ્ય, કરે પરમારથ બહુ કાજ. ૭ ધર્મશાળાને મંદીર જેહ, ગામો ગામ કરાવ્યાં છે તેહ; સ્થાપ્યાં શીવલીંગ ઝાઝાં તે ઠાર, સદાવ્રત કર્યાં નિરધાર. ૮ તેથી કીરતી ચાલી તતકાળ, ઘણું લોક વખાણે ભુપાળ; માગ્યો વરશે છે મેઘ તે ઠાર, રોગ રહીત છે નર નાર. ૯ ત્યારે કુલીંદે કરી વિચાર, ચંદ્રહાસને બોલાવ્યો સાર; કેહે છે પુત્રને કુલીંદ સુર, ભેટ મોકલો કુંતલપુર. ૧૦ દર વરશે દસ હજાર, મોહોર મોકલવી નીરધાર; થશે એ વાતમાં વાર જ્યારે, પાપી આવીને મારશે ત્યારે. ૧૧ એવી સુણીને વાણી તે ઠાર, શેવકોને બોલાવ્યા તે ઠાર; તેને મોહોરો ગણી આપી સાર, લખી પત્રમાં તે નીરધાર. ૧૨ પછી કિંકરને કહેછે બાળ, જાઓ કુંતલપુર આ કાળ; દુષ્ટબુદ્ધિને આપજો ભેટ; પછી આવજો નગ્રમાં નેટ. ૧૩ ચાલ્યા કિંકર લેઇ આગનાય, એતો કુંતલપુરમાં જાય; હતી એકાદશી નિરધાર; કર્યું શેવકે વ્રત તે ઠાર. ૧૪ આવી નાહ્યા સરોવર માંહ્ય, કીધુ તિલકને છાપ ત્યાંય; પછી આવ્યા સભા વિશે તેહ, મુકી ભેટ ત્યાં લાવ્યાતા જેહ. ૧૫ આપ્યો પાપાને પત્ર તે વાર, દુષ્ટ બુદ્ધિએ લીધો તે ઠાર; પછી દુતને ઓળખ્યા જ્યારે, બોલ્યો હાસ્ય કરી દુષ્ટ ત્યારે. ૧૬ અલ્યા ચીઠી કોની તમે લાવ્યા, નાહી ધોઇ સભા વિશે આ

ળ્યાઃ પામ્યો કુલીંદ શું આજ મર્ણ, એવું જણાય છે આ ચર્ણ. ૧૭ સુણી શેવક બોલ્યા વચંન, ઘણું જીવો અમારો રાજંન; આવી વાણી શું બોલ્યા મહારાજ, ખોટા ભાષણ થી જાય લાજ. ૧૮ પુત્ર કુલીંદ કેરો પ્રકાશ, તેનું નામ રૂડું ચંદ્રહાસ; તેણે જીતી દીશાઓ તમામ, ભેટ મોકલી છે આ ણે ઠામ. ૧૯ એવાં સુણીને તેનાં વચંન, ક્ષોભ પામ્યો ઘણો દુષ્ટ મંન; લીધી ભેટ ગણીને તે વાર, ચીઠી આપી સીધા તણી સાર, ૨૦ ત્યારે શેવક બોલ્યા વચન, તમે સાંભળો વા ત રાજંન; આજ એકાદશી છે અમારે, નથી ખાવું પીવું આણી વારે. ૨૧ ત્યારે પ્રધાનને ચઢયો કાળ, બોલ્યો ક્રોધ કરી વીકરાળ; અલ્યા ઉન્મત્તછો તમે સર્વ ઘણો રાખોછો મનમાં ગર્વ. ૨૨ થયો ગર્વિષ્ટ કુલીંદરાય, માટે કરૂં હાવે શિક્ષાય; એવું કહી ઉઠયો નીરધાર, માર્યો સેવકને ઘણો માર. ૨૩ નાઠા કીંકર પામીને ત્રાસ, આવ્યા ચંદ્રહાસ કેરી પાસ; કહી સઘળી તેમણે વાત, માર માર્યા તણી તો સાક્ષાત. ૨૪ હાવે પાપી જે પેલો પ્રધાન, સેન્યા લેઇ થયો સાવધાન. ત્યારે વિષયા નામે કુમારી, બોલી પીતાની સાથે વિચારી. ૨૫ પિતા જય પામી વેહેલા આવજો, મારે માટે વર ખોળી લાવજો; પછી દુષ્ટ બુદ્ધિએ તે ઠાર, સોંપ્યો પુત્રને શા જય વેવાર. ૨૬ કરવા કુલીંદને શિક્ષાય, ચંદાનાવતીમાં ચા લ્યો રાય; જેના અંતરમાં અતી રીસ, આવ્યો ઉતાવળો તેણે દિશ. ૨૭ ॥ વલણ ॥ ચંદનાવતીમાં આવીયો પાપી દુષ્ટ પ્રધાનરે; દુર્ગા કહે પછી પરવર્યો તેતો સભાને સ્થાનરેરેરે. ॥ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહા ભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી ચંદ્રહાસ કુંતલપુરે આગ

તો નામ વિષો અધ્યાયઃ ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૨૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ તેને જોઇને ભુપતિ ઉઠયા ત્યાં તો મળવા કાજ; હેત કરીને આસન આપ્યું ખબર પુછી મહા રાજ. ૧ દુષ્ટબુદ્ધિ કેહે રાય તમારે નહોતી પ્રજા નિરધારઃ તે માટે આ દીકરો કહોને ક્યાં થકી લાવ્યા સાર. ૨ કુલીં દ કહે હું વનમાં ગયોતો મ્રગયા કરવા કાજ; તે વનમાંથી આણ્યો એને સોંપ્યું સરવે રાજ. ૩ છઠી આંગળી કાપી કોઇએ બાળકની નિરધારઃ પરાક્રમી એ પુત્ર કહાવે પ્રસંન એને કિરતાર. ૪ ત્યારે દૃષ્ટને શરતજ આવી ઓળખ્યો પેલો બાળ; મારવા માટે મોકલ્યાતા મેં વન વિશે ચંડા ળ. ૫ તે ચંડાળે આંગળી કાપી આપી મુજને સારઃ બા ળકને જીવાડયો તેમણે તેનો આ કુમાર. ૬ વિપ્રનું કેહેવું સાચું પડશે માટે કરૂં ઉપાય; પછી એ વાતને મનમાં રા ખી ભોજન કરવા જાય. ૭ જમી ઉઠી એકાંત જગ્યાએ પ ત્ર લખ્યો નીરધાર; વૈશમપાયન કેહે જન્મેજય તેનો કહું વિસ્તાર. ૮ સ્વસ્તશ્રી કુંતલપુર મધ્યે મદનને માલમ થા- ય; ચંદનાવતીથી પત્ર લખ્યો છે તુજ તાતે અન્યાય. ૯ અ હીંથી જે કાગળ લઇ આવે આપે તુજને જેહ; તેને તો તું વિખ દેજે ભાઇ પ્રેમ કરીને નેહ. ૧૦ રૂપ કળા ગુણ જાવું નહીં અને કરવો નહીં વિચાર; નાત જાતને કુળ પુછવું નહીં વિખ દેવું આવાર. એવો પત્ર લખીને આપ્યો ચંદ્ર- હાસને ત્યાંય; પછી પાપી કેહે જાઓ તમેતો કુંતલપુરની માંય. ૧૨ ચંદ્રહાસ તૈયાર થયો ત્યાં કુલીંદ કેરો બાળ; રથ જોડાવી બેઠા તેમાં મહાબળીયો તતકાળ. ૧૩ કુંતલપુરમાં

વેગે આવ્યો એક દિવસમાં સાર; તે ઠેકાણે સરોવર દીઠું શોભાનો નહીં પાર. ૧૪ તેના ઉપર બાગ હતો ત્યાં ઉતર્યો નૃપનો બાળ; વ્રક્ષ તળે મુકામ કરીને શયંન કરયું તે કાળ. ૧૫ શીતળ વાયુ વાયો તેથી આવી ગઈ નીદ્રાય; સારથી પણ સુતો તે વેળા ઇશ્વરની ઇચ્છાય. ૧૬ ચં હાસના અંગરખાની કસે બાંધેલો પત્ર; તેનો ઉઘાડો હાલે છે વાયુથી વળી તત્ર. ૧૭ એવામાં ત્યાં વીખ્યા આવી સખીઓ લેઇને સંગ; રતિ રંભાથી રૂપાળી તે ગોર ઘણું છે અંગ. ૧૮ તેણે ભુપતિને જોયો કે આવી પોતે પાસ; ચંદ્રહાસનું રૂપ જોઈને પામી મન હુલાસ. ૧૯ સખીઓને વિદાય કરીને એકલી રહી તે ઠાર, પછી પેલો કાગળ છોડીને વાંચ્યો ત્યાં નીરધાર. ૧૦ વિખ દેજો એવું વાંચીને વિખ્યા થઈ ઉદાશ, પછી મનમાં પસ્તાવા લાગી નાંખીને નિઃશ્વાસ. ૨૧ વિખ્યાએ વિચાર કર્યો કે લખતાં ભુલ્યા તાત; વિખયાનું વિખ ભુલે લખીયું પ્રેમ થકી સાક્ષાત્ત. ૨૨ મારો ભાઇ વિખ દેઇને હણશે તેથી થશે હત્યાય; આવો પતિ મુજને કયાં મળશે માટે કરૂ ઉપાય. ૨૩ એવું વિચારી નેત્રનું કાઢયું નખથી કાજળ સાર; તે થકી અક્ષર એક વધાર્યો વિખયાએ નિરધાર. ૨૪ ત્યાર પછી તે કાગળ બાંધ્યો વળતી આવિ ઘેર, ચંદ્રહાસ જાગ્યો તે વેળા ઉપનિ પછી શી પેર. ૨૫ જાગીને મુખ જોયું વળતી તર્ત થયો તઇયાર, રથમાં બેશી રાજકુંવર તે ચાલ્યો તેણિવાર. ૨૬ પ્રધાનનું ઘર પુછી આવ્યો નગ્ર વિશે જે વારે, અબળાઓ તેને દેખીને મોહ પામી છે ત્યારે. ૨૭ એવામાં મદનને કોઇએ ખબર કહિ નીરધાર, તેથી તેતો સામો આવ્યો દુષ્ટતણો કુમાર. ૨૮ ચંદ્રહાસને મ-

દન મળ્યો ત્યાં વરત્યો જેજેકાર; ત્યાર પછી તેડીને આવ્યો તેહ પોતા કેરે દ્વાર. ૨૯ મદને ઘણું સનમાન કરીને પુછી પોતાની વાત, કેમ પધાર્યા રાજકુંવર અહીં તેતો કહો સાક્ષાત. ૩૦ તે વેળાએ કાગળ આપ્યો નૃપ પુત્રે નિરધારઃ મદને પ્રેમ કરીને વાંચ્યો કરમાં લઈ તે ઠાર. ૩૧ તે કાગળમાં એવું નીકળ્યું સુણ જન્મેજયરાય; પત્ર લેઇને આવે તેને દેજેતૂં વિખ્યાય. ૩૨ નાતજાતને કુળ જોવું નહીં કરવો નહી વીચાર જેમનેમ કરીને વિખયા દેવિ એવૂં નીકળ્યું સાર. ૩૩ એવું વાંચી બાળક હરખ્યો અંતરમાં અપારઃ બ્રાહ્મણને બોલાવિ પુછ્યું લગ્નનો તેણિવાર. ૩૪ જોશી કહે છે હાલ ઘડી છે શુભ મહુરત રાજંનઃ માટે વિખયાને પરણાવો આ વેળા મદંન. ૩૫ ॥ વલણ ॥ પરણાવા નિજ બેનને મદનને હરખ ન માયરે; દુર્ગા કહે વિખયા વરી તેનો કહું મહીમાયરે. ૩૬ ઈતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીને મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધપર્વણી ચંદ્રહાસ મદન સમાગમો નામ એકવિસો અધ્યાય. ૨૧

કડવૂં ૨૨ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ દુષ્ટબુદ્ધિને દીકરે ત્યાંય, રચ્યો મંડપ આંગણામાંય; તેમાં ચંદનિ બાંધી તે ઠાર, હાંડી તખતાઓની કાઢી હાર. ૧ ઘણું ચિત્ર કઢાવ્યું વિશાળ, વાજાં તેડાવ્યાં ત્યાંતો રસાળ; પછી કુળના તેડાવિને જંન, કરયું ગણપતિ કેરૂં પુજંન. ૨ ગ્રહશાન્તિ આદી શુભ કર્મ, તેને આચરયું પાળીને ધર્મ; પછી પરણાવી બેનને ત્યાંય, દીધું દાનતો મોહરા માંય. ૩ ચંદ્રહાસને વિખયા આપી, નાંખ્યું યાચકોનું કષ્ટ કાપી; આપી પેહેરામણી તેણીવાર, હીરા માણેક મોતી

ના હાર.૪ ગજરથને ભુમી તોખાર, તેની સંગાથે સોનું અપાર; શાલ દોશાલા ને પટકુળ, જેવું જેને ઘટે અનુકુળ ૫ કર્યું યાચકને અતિ દાન, થયા ભીખારી ભુપ સમાન; હતું જેટલું ઘરમાં ધન, તેને વાપરી દિધું મદન. ૬ હતો ભંડાર ઉપર વ્યાળ, ઘણા દાહાડાનો જૂનો વિશાળ; દ્રવ્યના રક્ષુ તેમાં જે વારે, ચાલ્યો પનંગ ત્યાં થકી ત્યારે. ૭ હવે ચંદનાવતિની માંય, કર્યો પાપીએ જૂલમ ત્યાંય; દુષ્ટબુદ્ધિ કોપ્યો નિરવેક, કર્યો કુલીંદ રાજાને કેદ. ૮ લુંટી લીધો બધો દરબાર, માર્યો ભુપતિને ઘણો માર; એવો નગ્રમાં વરતાવી કેર, ચાલ્યો દુષ્ટબુદ્ધિ પછી ઘેર. ૯ મળ્યો મારગમાં પેલો સાપ, તેને પુછયું ત્યાંતો મતિપાપ; કેમ ચાલ્યા તમે નાગદેવ કોણે કાઢી મુકયા તતખેવ. ૧૦ ત્યારે ભુજંગ કેહે સરવેથી, વાલની વીંટી કોશમાં નથી; કીધો તમારે પુત્રે વિવાય, ચંદ્રહાસ આપી કન્યાય ૧૧ તેમાં વાવર્યું સરવે નાણું. નાઠો તે થકી એટલું જાણું; એવી સાંભળી વારતા જ્યારે, પામ્યો મુરછા પાપી તેહવારે. ૧૨ ઘણી રદયમાં ઢીંકો મારી, ચાલ્યો ઉતાવળે દુરાચારી; મળ્યા મારગે જાચક પ્રાણી; તેણે કીરતિ સારી વખાણી. ૧૩ ધન્ય ધન્ય દુષ્ટ બુદ્ધિ રાય, તમ પુત્રેતો કીધો વિવાય; પુન મારગમાં હદવાળી, આપી દક્ષણા અમને રૂપાળી. ૧૪ એવી યાચકની સુણી વાત, થયો બે ઘણો ત્યાં ઉતપાત; માર્યો યાચકને ત્યાંનો માર, દ્રવ્ય ખુંચી લીધું નીરધાર. ૧૫ પછી આવ્યો પોતાને સદંન, તર્ત બોલાવ્યો પુત્ર મદન; ઘણી ગાળો તનુજને દીધી, આંશખ્યો કારમી તે વેળા કીધી. ૧૬ ત્યારે મદન કહે તાત, નથી રેહેવા દીધું દ્રવ્ય જાત; પત્ર પ્રમાણે રીત સૌ કીધિ, ચં

દ્રહાસને વિખયાદીધી. ૧૭ દુષ્ટ કેહે લાવ્ય કાગળ એહ, વિ
ખયાછે કે વિખજ તેહ; જોયું પાપીએ પત્રમાં જ્યારે, વિખ
યા એવું નીકળ્યું ત્યારે. ૧૮ પછી દુષ્ટે ત્યાં કીધો વિચાર,
મારી નાંખવું ફરી આવાર; એવું ધારીને તેડયા ચંડાળ;
તેને ત્રાસ દેખાડયો વિશાળ, ૧૯ અલ્યા ચંડાળ સાંભળો
વાત કેમ તે દહાડે કીધી નહીં ઘાત; મુને આંગળી લાવી
દેખાડી, મુકયો જીવતો બાળક કાઢી. ૨૦ માટે મારો ફરી થ
કી તમે, પુજા કરવા પ્રેરીશું અમે; કાળીકાના દેવાલયમાંય
છાનામાના સંતાઈ રેહેજ્યો ત્યાંય. ૨૧ ચંદ્રહાસ આવે તેણે
દીશ, છેદો છેતરી રાત્રીએ શીશ; આજ જીવતો રેહેશે જો તે
હ, તોતો છેદીશ તમારો દેહ. ૨૨ એવું કહીને આવ્યો ઘરમાં
ય, ચંદ્રહાસને, બોલાવ્યો ત્યાંય; સુણો જામાત્ર મારૂ વચન,
કરો દેવીનું તમે પુજન. ૨૩ આજ રાત્રી જતાં મધરાત, જજો
એકલા તમે સાક્ષાત; પુજા કરીને આવજો ઘેર, એવી પાપી
એ બતાવી પેર. ૨૪ ચંદ્રહાસ કહે સારૂ પીતાય, એવું ક
હીને ઉઠયો મહાકાય; ચંદ્રહાસને મદન જેહ, તેને બેઉને
ઝાઝો સ્નેહ. ૨૫ આવી મદનને કહી વાત, દેવી પુજન કે
રી પ્રખ્યાત; હવે એવાએ નગ્રનો રાય, કુંતળીક નામે તો કે
હેવાય. ૨૬ થયો માંદો શરીરેજ તેહ, ઘણો દુરબળ છે તેનો
દેહ; તેણે તેડાવ્યા વિપ્ર તદાય, રીષ્ટ આરોગ્ય જાણવા રાય.
૨૭ સુણી વિપ્ર વધા સરવેથી, રાય રીષ્ટ તમારૂ તો નથી;
ત્યારે રાજા થયા રળીઆત, પુછયું લગ્ન તે દહાડે પ્રખ્યાત.
૨૮ ચંપકમાલીની નામે કુમારી, ચંદ્રહાસને આપવી ધારી;
પછી મોકલી શેવકજંન, તેડાવ્યો ત્યાં પ્રધાનનો તંન. ૨૯
તેને કહ્યું રાજાએ તે વાર, લાવો ચંદ્રહાસને આ ઠાર; મા-

રિ પુત્રીને હું પરણાવું, કન્યાદાન દેઇ ખુશી થાઉ. ૩૦ સુણ્યાં મદને એવાં વચન, ત્યારે થયો તે મનમાં પ્રસન; આવ્યો ચંદ્રહાસ કેરી પાસ, કરી વારતા તેની પ્રકાશ. ૩૧ તમને તેડે છે અહીંનો રાય, માટે ચાલો કરીને કૃપાય, ચંદ્રહાસ કેહે સત્ય એ વાત, પણ આજ્ઞા કરી તમ તાત. ૩૨ માટે મારાથી કેમ અવાય, દેવી પુજવાને કોણ જાય; ત્યારે મદન કેહે હું તો જાઉ, દેવી પુજીને વેહેલો અહીં આવું. ૩૩ એવું કહીને મદન જેહ, ચાલ્યો ચંડીકા પુજવા તેહ; ચંદ્રહાસને મોકલ્યા ત્યાંય, કુંતળીક હતો નૃપ જ્યાંય. ૩૪ કૃષ્ણ પક્ષની કાળી નીશાય, મોટે મોહું ન કોઇનું દેખાય; એવિ રીતે પ્રધાન કુમાર, આવ્યો દેવી પાસે નીરધાર. ૩૫ પેસવા જાય દેરામાં જ્યારે, મારયું ખડગ ચંડાળે તે વારે; વાગ્યો મર્મ જગ્યા વિશે ઘાય, પામ્યો મ્રત્યું તે પુત્ર તદાય. ૩૨ રામ રામ કેહેતાં ગયો પ્રાણ, ઓળખ્યો અંતજેએ પ્રમાણ; ત્યારે નાઠા તે અત્યંજ જંન, ત્રાસ પામીને આવ્યા સદંન. ૩૭ ॥ વલણ ॥ પ્રધાન પુત્રને ઓળખ્યો ચંડાળે તે વારરે, દુર્ગા કહે વિસ્મય થઇ નાઠા તે નીરધારરેરેરે, ૩૮ ઈતી શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પરવણી ચંદ્રહાસ પરણો નામ તથા મદન મ્રત્યું પ્રાપ્તો નામ દ્વાવિંષોધ્યાય. ૨૨

કડવું ૨૩ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ ચંદ્રહસ તો ચાલી આવ્યો કુંતળીક નૃપંની પાસ; ભુપતિએ ત્યાં આસન આપ્યું આણિને ઉલ્લાસ. ૧ ત્યાર પછી તે કન્યા આપી કરી કુળનો વેહેવાર; નગ્ર વિશે વરઘોડો નિકળ્યો શોભાનો નહીં પાર. ૨ ચંદ્રહા-

સ હય ઉપર બેઠો શોભે સુરપતિ તુલ્ય; શાલ ઓઢી પીતામ્બર પેહેરયું માથે મુગટ અમુલ્ય. ૩ ચારે બાજુ ચમ્મર થાયે વાગે વાજાં સાર; ખમા ખમા એમ મુખથી બોલે ચોત્રફથી ચોબદાર. ૪ દુષ્ટ બુદ્ધીના મેહેલ તળે થઇ ચાલ્યો નૃપનો બાળ; પાપીએ તે નજરે દીઠો પડી પેટમાં ફાળ. ૫ ચંદ્રહાસને તેણે પુછયું કયાં છે તમારો સાળો; પુજા કરવા કેમ ગયા નહીં તેતો સંશય ટાળો. ૬ ચંદ્રહાસ કેહે મારે બદલે ગયો તમારો તંન; મુજને તો કન્યા પરણાવા તેડાવ્યો રાજંન. ૭ એવું સાંભળી દુષ્ટબુદ્ધિએ માથું કુટયું ત્યાંય; પડતો ને આખડતો આવ્યો દેવી દેવળ જ્યાંય. ૮ મદન મુવેલો જોયો તેણે પુત્ર પોતાનો સાર; તે વેરાએ પોતે મારી પેટ વિષે તરવાર. ૯ દુષ્ટ બુદ્ધિ પણ મ્રત્યું પામ્યો વરત્યો કાળો કેર; પુત્ર પીતાની વાત થઈ તે ખબર ગઈ છે ઘેર. ૧૦ ચંદ્રહાસને જાંણુ થયું કે તર્ત થયો તૈયાર; ચંડીકાને દેરે આવ્યો કુલીંદનો કુમાર. ૧૧ કુંડ કરી આરાધન કીધું દેવીનું તે ઠાર; જાંગતણું કાપીને હોમ્યું માસ પોતાનું સાર. ૧૨ તદપી દેવી પ્રસંન થયાં નહી ત્યારે લીધિ તરવાર; મુસ્તક કાપી હોમી દેવું એવો કર્યો વિચાર. ૧૩ કંઠ ઉપર તરવાર મુકી કે પ્રગટયાં માતા ત્યાંય; જગદંબાએ ઝાલી લીધું શસ્ત્ર પેલું કરમાંય, ૧૪ માગ માગ એમ કેહેવા લાગ્યાં મહાકાળી માતાય; રાજકુંવર કેહે એટલું માગું આ બે જીવતા થાય. ૧૫ મુજને ભક્તિ હરીની આપો જેથી મુક્તિ પામું; લક્ષ ચોરાશી કુંડતણી નિશ્ચે પીડા વામું ૧૬ તે વેળાએ જગદંબાએ કીધિ ત્યાં કરૂણાય; ચંદ્રહાસનો સસરો સાળો તેને કર્યા જીવતાય. ૧૭ પછી માતા અંતરધ્યા

ન પામ્યાં જોતામાં નિરધાર; સામાસામી સર્વે મળ્યા વરત્યો જયજયકાર. ૧૮ દુષ્ટ બુદ્ધીએ ત્યારે જાણી કુંવરની પ્રભુતાય; દ્વેષપણું મુકી દીધું પછી આણી કુંપળતાય. ૧૯ નગ્ર વિશે આવ્યા તે વળતી સુધરયું સર્વે કાજ; ત્યાર પછી કુંતળીકે સોંપ્યું ચંદ્રહાસને રાજ. ૧૦ તે વેળાએ મદનને કીધો ચંદ્રહાસે પ્રધાન; ચંદનાવતીથી તર્ત તેડાવ્યાં માતપોતા તે સ્થાન. ૨૧ નારદ કેહેછે અર્જુન પ્રત્યે એવો એ રાજંન, ત્રણસેં વર્ષ રાજ્ય કરે છે કુલીંદ કેરો તંન. ૧૨ યુદ્ધ કર્યેએ નહીં જીતાએ કુંતલપુરનો નાથ; ચંદ્રહાસને રણમાં દેખી કંપે સુરનો નાથ ૨૩ શાલીગ્રામ શીલાને સેવ્યે કૃપા કરી જગદીશ; તે માટે નારદજી કેહે છે ભજવા વ્રંદા ઇશ. ૨૪ ચંદ્રહાસનો મહીમા કીધો પોહોચ્યા મનના કોડ; શ્રોતાજન સર્વે તમે બોલો જયજય શ્રી રણછોડ. ૨૫ ॥ વલણ ॥ અરજુન બોલ્યો તે સમે સાંભળને રૂષીરાયરે, દુર્ગાનો પતિ કયમ થયા શાલીગ્રામ શીલાયરેરેરે ૨૬ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીને મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધપર્વણી ચંદ્રહાશેન દેવી પ્રસંન કૃતોનામ ત્રયોવીશો અધ્યાય. ॥ ૨૩ ॥

કડનું ૨૪ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા નારદજી તેણીવાર, તુંતો સાંભળ કુંતા કુમાર, શાલીગ્રામ હરીની કથાય, કહું વિસ્તારી તુજને રાય. ૧ એક સમે પુરંદર દેવ, ગયા કૈલાશમાં તતખેવ; અતી ગર્વથી દેવનો નાથ, બોલ્યો વાસલ શીવની સાથ. ૨ મુને યુદ્ધ આપો ત્રીપુરારી, નહીતો હર્ણું કરૂં તુજ નારી; એવું સાંભળીને શીવરાય, બોલ્યા ક્રોધ કરી મહાકા

ચ. ૩ અભ્યા દુષ્ટ શું બોલ્યો વચન, જાવાનું થયું સ્વર્ગ આસન; કોઇ ચોધો એવો પેદા થાશે, તારી સંપત તે લુંટી જાશે. ૪ એવું કહીને ચયા વિકરાળ, પુરૂહુતનો આણવા કાળ; જોયું શુરપતીએ તે સ્વરૂપ, ત્રાસ પામી થયો તદરૂપ ૫ નાઠો ત્યાં થકી દેવનો રાય, તોય શંકર શાંન્ત ન થાય; વળ્યો પરશેવો શીવને ત્યાંય, પડયું બિંદુ કમંડળ માંય. ૬ બન્યું ઇંડ પ્રસ્વેદનું વાર, ફાટયું કમંડળ તેણી વાર; ત્યારે ત્રીસુળ ધણીએ ત્યાંય, ઇંડ મુંકી દીધું કુંડ માંય. ૭ તેમાં માયું નહી તેહ જયારે, નાંખ્યું સરોવર વીશેજ ત્યારે; થયું તે ટલું પર્વત પ્રાય, ત્યારે શંકર વીસ્મય થાય. ૮ આપી આજ્ઞા ત્રીસુળએ ત્યાંય, નાંખો નંદીને કેહે નદીમાંય; સુણી શેવકોએ નાંખ્યું તેહ, મહાસરિતા વીશેજ જેહ. ૯ થયું તે કે કાણે મોટું ઇંડ, નદી સોષણ કીધી પ્રચંડ; ત્યારે શંકરના ગણે શાર, કર્યો ઇંડમાં ઝાઝો પ્રહાર. ૧૦ તોય ફાટયું નહીં એહ જયારે, નાંખ્યું સાગરમાં પછી ત્યારે, વધ્યું સો ઘણું ઇંડ તે ઠાર, સિંધુ સોષવા માંડયો અપાર. ૧૧ ત્યારે અબ્ધિ ને ચીંતાતો થાય, જીવ જંતુ ઘણા ગભરાય; એવામાં ઈંડુ ફાટયુજ તેહ, થયો પુત્ર તેમાં થકી જેહ. ૧૨ મહાકાળના જેવું સ્વરૂપ, જાણે બીજો હીરણ્યાક્ષ ભુપ; પામ્યો અર્ણવતે થકી ત્રાસ, આવ્યો સ્વર્ગપતિ કેરી પાસ. ૧૩ કહી પુત્રની તેહને વાત, ત્યારે ત્રાસ પામ્યો તે સાક્ષાત; પછી સાગરને સુરરાય, આવ્યા પરમેષ્ટી પાશે તદાય. ૧૪ કહિ બ્રહ્માને સઘળી પેર, ત્યારે સૃષ્ટા કહે આણિ મેહેર; એવો જોયો નથી મેં બાળ, ચાલો સંગાથે આવું આ કાળ. ૧૫ એવું કહિ પિતા મહધીર, આવ્યા તેમને લેઇ સીંધુ તીર; પેલા બાળ

ને બોલાવ્યો જ્યારે, આવ્યો ઉછરીને તેહવારે ૧૬ ઝા
લી દાઢી બ્રહ્માજીની સાર, બેઠો ખોળા વિશે નીરધાર; પુછ્યું
બ્રહ્માએ તેને વચન, અલ્યા બાળક તું કોનો તંન. ૧૭ ત્યારે
બોલ્યો તે બાળક ક્ષુદ્ર, મારાં માત પીતાનો સમુદ્ર; સુણિ
સાગરને કેહે વિધાતા, પુત્ર તારો એ આનંદ દાતા. ૧૮ કર
રક્ષણ એનું આવાર, ત્યારે સીંધું બોલ્યો તેણે ઠાર; પાડો
પીતા મહ એનું નામ, જોઇ જન્મ વેળા આણે ઠામ. ૧૯ સુ-
ણ પરમેષ્ટ કેહે નીરવાણ, એનું નામ જાળંધર જાણ; પ-
છી બ્રહ્માને ત્રિદશરાય, થયા ત્યાં થકી બેઉ વિદાય. ૨૦ હવે
મથુરાંપુરીનો ભુપ, નામ કૌચક તેનું અનુપ, તે તેને વ્રંદા
નામે પુત્રી એક; થઈ પરણાવા જેવી તે છેક; ૨૧ ત્યારે કૌચકે
પ્રેમજ લાવી; જાળંધરને તે પરણાવી; સોંપ્યું મથુરાંપુરીનું
રાજ ગયો કૌચક તપને કાજ. ૨૨ પછી જાળંધરે તેહકાળ
જીત્યા પૃથ્વી તણાતો ભુપાળ; કોટી બોતેર રાક્ષસ જેહ,
સર્વે નોકરીમાં રહ્યા તેહ. ૨૩ સિંધુ પુત્ર સભા કેરી માંય,થ
યું કૌતક તો વળી ત્યાંય; પડયું રાહુંનું ઉંચેથી શીશ, પા
મ્યા વિસ્મય સર્વે તે દિશ. ૨૪ તેને પુછ્યું જાળધરે સાર,
કેમ આવ્યાને કોના કુમાર; ત્યારે બોલ્યો ત્યાં રાહુ વિચીત્ર
તારા તાતનો હું નોછું મીત્ર. ૨૫ રષી કસ્યપ કેરો કુમાર; ના
મ રાહુ મારૂ નીરધાર; તુજ તાતની દોલત જેહ, ગયા ત્રીદ
શ લુંટીને તેહ. ૨૬ ઘણો ખેદ પામ્યો તારો તાત, થયા દુ-
બળને રંક જાત; એવું સુણ્યું જાળંધરે જ્યારે, થયો તતપ
ર લડવા ત્યારે ૨૭ કર્યો દેવની સાથે સંગ્રામ, રત્ન ખુંચી
લીધાં તેણે ઠામ; માર્યો સુરસેન ઘણો કુમાર, કાઢયો સ્વર્ગથ-
કી નીરધાર. ૨૮ નાઠો પુરૂહુત પામીને ત્રાસ, આવ્યો તેતો

સ્વયંભુની પાસ; કહ્યું સૃષ્ટાને રાખો શર્ણ, મારે માથે આ-
વ્યું આજ મર્ણ. ૨૯ જાળંધરે સંગ્રામમાં તાડયો, સ્વર્ગ લુ
ટી લીધુ ને નસાડયો; સુણી સૃષ્ટા કેહે શુરપતીરાય, એતો
મારા થકી ન જીતાય. ૩૦ માટે ચાલતું મારી સંગાથ, વી
નવીએ શ્રીવૈકુંઠનાથ; એવું ધારીને બ્રહ્મા ને શક્ર, આવ્યા
જ્યાં હતા ધારણ ચક્ર. ૩૧ કહી દુઃખનિ સરવે વાત, ત્યારે
વિષ્ણું વધા ત્યાં સાક્ષાત; ચાલો સંગ્રામ કરવા આવુ જીતી
દુષ્ટને રતન અપાવુ, ૩૨ એવી વાસવને કહી વાણી, ચ-
ડયા સંગ્રામે પુરૂશ પુરાણી; થયું જાળંધરને તે જાણું; ત્યા
રે લીધુ ધનષ્યને બાણુ. ૩૩ ચાલ્યો યુદ્ધમાં દૈયતનો નાથ,
ત્યારે વ્રંદા બોલી પતિ સાથ; અરે સ્વામિ ના જાશો આવા
ર, એતો વિષ્ણુ પ્રપંચી અપાર. ૩૪ જે તે રીતે કરી છેહ દે
શે, મારૂં એવાતન ખુંચી લેશે, સુણી જાળંધર કેહે નાર,
રાખો હિંમત હૈયે અપાર. ૩૫ હેલા માત્રમાં જીતું મોરારી,
નાંખુ ત્રીદશને ઠેર મારી, પછી વ્રંદાએ પુષ્પની માળ, ઘા-
લી કંથને કોટે વિશાળ. ૩૬ કહ્યું તે વેળા, તેણે વચંન, સ્વા
મિ છું હું સતી શુદ્ધ મન, મારૂં સત્ય જે વેળા પળાશે, ત્યા
રે માળા આ નિશ્ચે સુકાશે. ૩૭ તેથી આવશે તમારો અંત
સત્ય વાત કહું મારા કંથ; પછી પારાવાર કેરો તંન, આ-
વ્યો જ્યાં ઉભા જુગજીવંન. ૩૮ સામા સામી સપડાયુછે યુદ્ધ
તદાકાર થયા નથી શુદ્ધ; સિંધુપુત્રને સ્યામળા કેરો; થયો
સંગ્રામ ત્યાંતો ઘણેરો. ૩૯ કરી કેશાવે દ્રષ્ટી ત્યાં વક્ર, મુકયું
મંત્રી સુદરશન ચક્ર; વાગ્યું જાળંધરને તે જઇ, ત્યારે ધાર તે
ની ખાંડી થઈ. ૪૦ સિંધુ સુતને અડકયું નહીં એહ, આવ્યું
પાછું પછી ચક્ર તેહ; મુકયાં માધવે બાણુ અપાર, તોય હાર્યો

નહી એ લગાર. ૪૧ મારે ઉછળી સિંધુ કુમાર, વાગે વીષ્ણુ ને તેતો અપાર; ત્યારે વિચારીને પછી મંન, નાઠા ત્યાં થકી જુગજીવંન. ૪૨ ॥ વલણ ॥ જાળંધર ઘેર આવીયો જીતી રણ સંગ્રામરે દુર્ગાના દેવ હારીયા ત્રાસ્યા સુર તે ઠામરેરેરે. ૪૩ ઈતિશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વ જાળંધરોત્પત્તી કથનો નામ ચતુ વિસો અધ્યાયઃ ॥ ૨૪ ॥

કડવું ૨૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ ત્યાર પછી ત્રીદશને વિષ્ણું આવ્યા શીવની પાસ, શંકરને સ્યામળીઓ કેહેછે દુઃખ ભાગો અવિનાશ. ૧ જાળંધરે મુજને જીત્યો માર્યો બહુ વિધ માર, ચક્ર મુકેલું પાછું આવ્યું ખાંડી થઇ વળી ધાર. ૨ તે વેળા શંકર કે મારી થાઓ બધા સેનાય, સિંધુ સુતનો નાશ કરૂં હું આ વેળા જદુરાય. ૩ એવામાં નારદજીએ ત્યાં કીધી એક કળાય, છાના માના આવી પહોચ્યા જયાં જાળંધર રાય. ૪ સિંધુ સુતે આસન આપ્યું આણીને હુલાસ; જાળંધર કે' કેમ પધાર્યા દેવ રૂષી મુજ પાસ. ૫ નારદજી કે' સર્વે વસ્તુ તારે ઘેર શોહાવી; પણ એક રત્ન રૂપી રામા છે તે તુજ ઘેર ન આવી. ૬ વ્રંદા કરતાં વીશ ઘણું છે રૂપ એમાં નીરધાર, પણ યોગીને હાથ પડી છે વ્યર્થ એનો અવતાર. ૭ મશાણનો રહેવાશી શંકર તેને ઘેર એ રત્ન. નારદજી કે' તેને લાવો કરીને ઝાઝો યત્ન. ૮ સિંધુ સુત બોલ્યો તે વેળા એક ઘડીમાં લાવું, જો એ જોગી ના આપેતો જમપુરીએ મોકલાવું. ૯ એવું કહીને સિંધુ પુત્રે સ્વરભાનું બોલાવ્યો, તેની સાથે શંકર ઉપર સંદેશો મોકલાવ્યો.

૧૦ સ્વરભાનુને સિંધુ સુત કહે તતખર વેગે થાઓ, શંક-
રને કહીએ તમારી અબળા આપી જાઓ. ૧૧ સિંધુ સુત
ને સોંપો નારી પછી લ્યોને સંન્યાસ, નહીંતો યુદ્ધ કરવાને
આવો પોચે મનની આશ. ૧૨ રાહુ ત્યાંથી ચાલી આ-
વ્યો ગિરી કૈલાસે સાર, જાળંધર કેરો સંદેશો શીવને કહયો
નિરધાર. ૧૩ સાંભળતાંમાં શીવજી કોપ્યા માર્યો ઝાઝે માર
સ્વરભાનું જીવ લેઇને નાઠો શ્વાસ ભર્યો નિરધાર. ૧૪ જા-
ળંધરને જાણ કર્યું તેણે આવી જે વારે, સિંધુ સુત સંગ્રામે
ચઢયો સૈન્યા લેઇને ત્યારે. ૧૫ શંકર નીજ સેના લેઇ આ
વ્યા ભુત ભૈરવને પ્રેત; સામાસામી યુદ્ધ થયું ત્યાં પ્રભુ કરે
સંકેત. ૧૬ જાળંધરની સેના મારી શીવજીએ તે ઠાર; દૈયત
તણું તો મુસ્તક છેદયાં કોપ્યા અપરંપાર. ૧૭ સિંધુ પુત્રે
શુક્ર ગુરૂને તેડાવ્યા તતકાળ; તેતો રણમાં આવી પહોચ્યા
ભ્રગુરૂષીના બાળ. ૧૮ સેનાને સજીવન કીધી મંત્રથકી તેઠા
ર; શંકરે તેવું દેખીને જટા પછાડી સાર. ૧૯ તેમાંથી એક
કૃત્યા નીકળી દીસતી વિક્રાળ; તેને જોઇને પ્રસંન થયા ત્યાં
પરમાત્મા પશુપાળ. ૨૦ તે વેળા પક્ષીપતી પડયો દૈતની
સેનામાંય; શુક્રગુરૂને લાવ્યો તેતો ચાંચમાં ઘાલી ત્યાંય. ૨૧
શીવજીએ કૃત્યાને સોંપ્યા ભ્રગુરૂશીના બાળ; પછી તેને કે
હે સંતાડી દે ઉદર વિશે આકાળ. ૨૨ કૃત્યાએ યોનીમાં રા
ખ્યા શુક્રગુરૂને ત્યારે; ભ્રગુ એમ સુતને ભ્રષ્ટ કરીને સંતા-
ડયા તેવારે. ૨૩ પછી દૈત્યોને મારવા માંડયા ત્રીશુળીએ
તેવાર; જાળંધર તે જોઇને કોપ્યો ગદાગ્રહી નીરધાર. ૨૪
ઘોર ગદા શંકરને વાગે તેથી બહુ પીડાય; ઉમાપતીનાં આ
યુધ સરવે તેતો નિસ્ફળ જાય. ૨૫ તે વેળા કેહેછે કરાનું

વિસ્ણુંને નિરધાર; માર નથી સેહેવાતો માધવ પામીશ હું તો હાર. ૨૬ નારાયણ કેહે ધિરજ રાખો જઇને હું આવું છું; જેતે રીતે સીંધુ સુતનું મોત પુછી લાવું છું. ૨૭ એવું કહીને વિસ્ણું આવ્યા કમળા પાસે સાર; લક્ષ્મીને કેહે પીયર પધારો મુજ અર્થે આવાર, ૨૮ ભ્રાત તમારો જાળંધર તે શી રીતે મરાય; પડપંચે જઇને તે પુછો મોત તણો મહીમાય. ૨૯ સાંભળતાં લક્ષ્મી રડીયાં કેશવ કાળો કેર; મુજ પીયરનું માઠું તાકયા મિથ્યા વધાર્યું વેર. ૩૦ નારાયણ કેહે નારી તમારો પતિવ્રતાનો ધર્મ; સ્વામી કેહે તે પાળવું પડે હોય કદી કુકર્મ. ૩૧ મારૂં કહ્યું નહીં માનોતો લેઇશ હું સન્યાશ; તમે તમારૂં ગમતું કરજો એમ બોલ્યા અવિનાશ. ૩૨ તે વેળા લક્ષ્મીજી કંપ્યાં કરજોડીને નીરધાર; ભ્રાતતણું મ્રત્યુ પુછવાને તર્ત થયાં તૈયાર ૩૩ કમળા ત્યાંતો આવી પોહોચ્યા જાળંધરની પાસ; અરે વીરા તેં આશું માંડયુ દારૂણ યુદ્ધ પ્રકાશ. ૩૪ રૂદન કરીને કમળા કેહેછે શંકર કયમ જીતાશે; વીરા તારો વધ સાંભળતાં હૈયું ફાટી જાશે ૩૫ જાળંધર કેહે ભગની મારી નવ કરશો ચિંતાય; તારી ભોજઇ સત્ય ચુકે નહીં ત્યાં સુધી જય થાય. ૩૬ કમળા કેહે છે કયમ હું માનું ધિરજ કયમ ધરાય; જાળંધરે ત્યારે દેખાડી પુસ્પ તણી માળાય. ૩૭ એની માળા કરમાયાની નિશાની તું જાણ; વ્રંદા કેરૂ સત્ય ચુકયાનું નિશ્ચે આ એંધાણ. ૩૮ પછી કમળા વૈકુંઠે આવ્યાં પુરશોત્તમની પાસ; સત્ય ચુકયાની વાત હતી તે કીધી સર્વ પ્રકાશ. ૩૯ વિસ્ણુ સુણી શીવ પાસે આવ્યા વિસ્તારી કહી વાત; મહાદેવને માધવ કેહે જાઓ છળવાને શાક્ષાત. ૪૦ એટલે શીવજી ચાલ્યા ત્યાંથી

ઉમાકાંત અનુપ; માયા કરી મહાદેવે લીધું જાળંધરનું રૂ-
પ. ૪૧ શીવ વીષ્ણુનાં મુસ્તક કરીને ઝાલી લીધાં હાથ;
એવી રીતે વૃંદા પાસે આવ્યા ભોળાનાથ. ૪૨ વૃંદાએ વિ-
ચાર કર્યો કે હરી હર નવ મરાય; તેના જેવાં મુસ્તક લેઇ
કોઇ આવ્યો કપટી કાય. ૪૩ પછી પ્રેમદાએ શીવને ઓળ-
ખ્યા એટલે બોલી વાણ; અરે પિનાકી આવું કરવું ઘટે ન-
હીં નિરવાણ, ૪૪ શંકર એવું સાંભળી લાજ્યા નાઠા ત્યાં
થી ઇશ; સિંધુ સુતને પાસે આવ્યા નારદજી તે દિશ; ૪૫
શંકરનું તેને સંભળાવ્યું વિસ્તારીને કૃત્ય; નારદ કેહે પણ
નવ ચુકી તે તારી સ્રીતો સત્ય. ૪૬ તે માટે બદલો વાળવા
ને શંકરની ધરકાય; ભોળાની અસ્રી છે ભોળી નીશ્ચે એ
છેતરાય. ૪૭ નારદજીનાં વાકય સુણિને તતપર એનો થયો
શંકર કેરૂં રૂપ ધરીને ગીરીજા પાસે ગયો. ૪૮ પાર્વતિએ
મંન વિચાર્યું તર્ત આવ્યા ભરથાર; વૃદા સત્ય ચુકયા વિણ
પાપી કેમ મુઓ આવાર. ૪૯ તે માટે પરીક્ષા જોવા ઉપજા-
વી એક નાર; પોતાના જેવી તે કીધી રૂપ વિશે નીરધાર.
૫૦ તેને મોકલી કપટી પાસે તે વેળાએ ત્યાંય; જાળંધરની
પાસે આવી ઉભી અબળા જ્યાંય. ૫૧ મોહ થયો સિંધુ સુ-
તને ત્યાં વિર્ય વછુટયું સાર; તે વેળા પારવતી બોલ્યાં ક્રો-
ધ કરી નિરધાર. ૫૨ અલ્યા દુષ્ટ નાસી જા અહીંથી નહીં
તો દેઇશ શ્રાપ; મિથ્યા રૂપ મહાદેવનું લીધું મ્રત્યું થાશે અ-
તી પાપ. ૫૩ જાળંધર જીવ લેઇ નાઠો આવ્યો રણની માંય
શંકર પણ ફીકા પડી આવ્યા પ્રભુની પાસે ત્યાંય. ૫૪ શં-
કર કેહે છે વિષ્ણું મુજને ઓળખ્યો તેણે ઠાર; તે માટે હું
શુદ્ધ કરશું તમે જાઓ આવાર. ૫૫ ॥ વલણ ॥ વચન સુ-

ણિને સ્યામળો તર્ત થયા તૈયારરે; દુર્ગાના દેવ પરવર્યા છ-ળવા વ્રંદા નારરેરેરે. ૫૬ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર-ગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણિ જા-ળંધર શીવ યુધ્યે આગતોનામ પંચ વીશો અધ્યાય.

કડવું ૨૬ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ ચાલ્યા તે સમે દિન દયાળ, સાથે લી-ધો ગરૂડ તે કાળ; મથુરાં નગરી થકી ઇશ, ઉભા એક ગા-ઉ જુગદિશ. ૧ માયા રૂપી બનાવ્યો ત્યાં બાગ, તેમાં ખુ-બી કરી મહા ભાગ; પછી મનમથને ત્યાં બોલાવી, ઇચ્છા પોતાની તેને સુણાવી. ૨ જાઓ આ સમે મથુરાં માંય, પેસો વ્રંદાના દેહની માંય, કરો વ્યાકુળ તેનુ શરીર, હેરો આસમે તેહની ધીર. ૩ ત્યારે મનમથ કેહે સારૂ ઇશ, એવું કહીને ચાલ્યો તેણે દિશ; ગયો મનમથ મથુરાં જ્યારે, થયા ત્રીકમ તપશી ત્યારે. ૪ હાડબંધ બાંધ્યો જટાધારી, પેહેરી પાવડીયો સુખકારિ; ભસ્મ ચોળીને પુસ્તક પાસ, વાળ્યું આસન શ્રી અવિનાશ. ૫ કર્યો શીષ્ય સુપર્ણને ત્યાંય, ધુણી ધીકાવી આશ્રમમાંય; ધરી શુન્ય સમાધિ દયાળ, જોગી રૂપ થયા જગપાળ. ૬ પેઠો વ્રંદાના દેહમાં કામ, જાગી નીદ્રા થકી તેણે ઠામ; મધ્ય રાત્રી ગઇ છે તે ઠાર, થઇ વ્યાકુળ તે સમે નાર. ૭ તેને સ્વપ્નમાં દરશાવ્યું ઇશ, જાણે સ્વામીનું છે-દાયું શીશ; ત્યારે દાસીને કહ્યું તે કાળ, ચાલ કંથની કાઢીએ ભાળ. ૮ એવું સુણીને દાસીએ સાર, રથ જોતરી કીધો તૈયાર; બેઠી વ્રંદા નંદા તેહમાંય, ચાલી સ્વામીને શોધવા ત્યાંય. ૯ રથ હાંકયો નંદાએ જે દીશ, ત્યારે ભૈરવી કર્કળી શીશ; બોલે ઉલકને રડે શ્વાન, થયા દુષ્ટ શુકન તે સ્થાન.

૧૦ વાયુ વેગે હાંકયો રથ જેહ, નથી ઉભો રહેતો કહીં તેહ;
એમ ચાલતાં થયું પ્રભાત, આવ્યો એટલે બાગ સાક્ષાત. ૧૧
તેને જોવાને નંદા તેવાર, હેઠી ઉતરી ત્યાં નીરધાર; ગઇ
બાગમાં દાસી તે જ્યારે, દીઠો આશ્રમ સુંદર ત્યારે. ૧૨ એ
ક વ્રક્ષની હેઠળ ત્યાંય, દીઠા શીસ્ય ગુરૂ બાગમાંય; તેના તે
જતણો નહીં પાર, જાણે શંકરનો અવતાર. ૧૩ કહ્યું નંદા
એ વ્રંદાને તેહ, તપશી તણી વારતા જેહ; બાઇ ચાલો તમે
મારી સંગ, તજે શોકને આણો ઉમંગ. ૧૪ ગુરૂ શિસ્ય બે
ઠા આ ઠેકાણે, તેતો ત્રીકાળનિ વાત જાણે; સુણી વ્રંદા કેડે
ચાલો આવાર, સ્વામીનો પુછીએ સમાચાર. ૧૫ પછી ચા
લ્યાં બેઉ જણ સાથ, જોડયા તપશીને આવી હાથ; એવા
માં એક હરણીને વાઘ, આવ્યાં આશ્રમમાં મહાભાગ. ૧૬
કર્યો કેશરીએ કોપ ત્યાંય; મારી મ્રગલી આશ્રમ માંય; ત્યા
રે વ્રંદાએ કીધો પોકાર. ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કહ્યું તેણીવાર. ૧૭ સુ
ણ્યો સ્યામળે શબ્દ તે જ્યારે, જોયું જોગીએ ઉંચુ તેવારે;
બોલ્યા બહુનામી ચેલાની સાથ, લીધો ચીપીયો તે વળા
હાથ. ૧૮ કહે શીષ્યને સુંદર શ્યામ, કોન રંડી આઇ હે આ
ઠામ, ત્યારે શીસ્ય કહે તપ ધારી, ગુરૂજી વાઘે હરણીને મા
રી. ૧૯ એવો જોઇને જુલમ સાર, વટેમારગુ કરે પોકાર;
એવું સાંભળી જગદાધાર, બોલ્યા ક્રોધ કરી તેણે ઠાર. ૨૦
જલ જાને તુંહી સારદુલ, એવો શ્રાપ દીધો અનુકુળ; તેથી
વાઘ મુવો તેણે ઠામ, ત્યારે શીષ્ય બોલ્યો રાખી હામ; ૨૧
કરો કૃપાનિધી કરૂણાય, થઈ આશ્રમ વિશે હત્યાય; ત્યારે
સાધવા શ્યામળે લાગ, કર્યાં જીવતાં હરણીને વાઘ. ૨૨ એ-
વું દેખીને વ્રંદા તેવાર, કાલાવાલા કરે નિરધાર; કેહે છે યો

ગીને અબળા ત્યાંય. માગે સ્વામી ગયા રણમાંય. ૨૩ તેતો કુશળ કે પડયો દેહ. કહો પ્રશ્ન મારૂં યોગી તેહ; ત્યારે જેમ જે મ પ્રીયા લાગે પાય. તેમ તેમ ગુરૂ મોંઘા થાય; ઘણીવારે બોલ્યા ગીરધારી, તંતો સાંભળને મતિ નારી. ૨૫ ચુકી ચ તુર થઇને નાર, શીહ્ર જાવા દીધો ભરથાર, તારૂં અગ ડયું નસીબ આવ્યું, એવું કહીને ડસકું ખાધું. ૨૬ પછી માયા કરી જુગદીશ, પડયં જાળંધરનું ત્યાં શીશ; હાથ પ ગને અંગ તમામ. દીઠું વ્રંદાએ તો તેણે ઠામ. ૨૭ ઓળ- ખ્યો પતી વ્રંદાએ જ્યારે, કર ા માંડયો વિલાપ તેવારે; ત્યા રે યોગી થયા પ્રસંન, કરયો જીવતો સિંધુનો તંન. ૨૮ એવી રીતે હરી છેતરે છે, જાળંધર તો જુદ્ધ કરે છે; મટયો વ્રંદા નો શોક તે ઠામ, થયા જાળંધર ઘનસ્યામ. ૨૯ નંદા વ્રંદાને વીઠલનાથ, આવ્યાં નગ્ર વિશે સઉ સાથ; જોવા પરીક્ષા પ તીની નાર, પુછી પુર્વની વાત તે ઠાર. ૩૦ કહ્યું તે સઘળું અવિનાશ, ત્યારે આવ્યો સ્રીને વિશ્વાસ; કર્યું એકઠું ત્યાં તો શયંન, તજી સંદેહ તારૂણી મંન. ૩૧ સત્ય ચુકાવ્યું સ્યામળે ત્યારે, કર્યું કુત્સિત કર્મ તેવારે; હવે સંગ્રામમાં નિર ધાર, પામ્યો અર્ણવનો સુત હાર. ૩૨ કોપ્યા કપાળી ત્યાં નિરવાણ, લીધું કાળાંતક કેરૂં બાણ; મંત્ર ભણીને મુકયું તે દીશ, છેદયું જાળંધર કેરૂં શીશ. ૩૩ તેવું તે શીશ આકાશે ચડયું, વ્રંદા વિષ્ણું સુતાં છે ત્યાં પડીયું; જેયું જુવતીએ જ્યારે શીશ, ત્યારે ઓળખ્યા શ્રી જુગદિશ. ૩૪ પછી ક્રોધ કરી બોલી નાર, મુને ભ્રષ્ટ કરી નિરધાર; માટે થાજે તમે તો પાશાણ, શાલીગ્રામ શીલા નિરવાણ. ૩૫ સુણી સ્યામ જો બોલ્યા પ્રત્યક્ષ, થશો વિનતા તમે તો વ્રક્ષ; તારા પતિ

એ કર્યો અન્યાય, પીડયા બ્રાહ્મણને દેવ ગાય. ૩૬ તેને મા ટે કર્યું મે આ કર્મ, નહોનો વિહારનો વળી મર્મ; માટે ફ ળશે મારૂ વચંન, થશે વ્રક્ષ તમારૂંજ તંન. ૩૭ સામાસામી થયા એમ શ્રાપ, પછી વ્રંદા પામી પરીતાપ; કહે કૃષ્ણને કા મીની તેહ, વિના વાંકે કરી વ્રક્ષદેહ. ૩૮ માટે અનુગ્રહ કરો આવાર, જુઓ વિચારિ જગદાધર; ત્યારે વિષ્ણું કે સ્હાય કરીશ; વ્રક્ષ થઇશ ત્યાં તુને વરીશ; ૩૯ તારા વિના નકર વું ભોજંન, એવું આપ્યું હરીએ વચંન; પછી વ્રંદાએ લી ધું તે શીશ, બળી મુઇ જોતાં જગદિશ. ૪૦ થઇ તુળસી તેતોજ નાર, ત્યારે પાશણ થયા મોરાર; શાલીગ્રામ રૂપે ઘનસ્યામ, વર્યા વ્રંદાને વિભુ તે ઠામ. ૪૧ કહે છે અર્જુનને ઋશીરાય, કહ્યો ગુપ્ત તને મહીમાય; તેને સાંભળશે નરના- ર, તેથી થાશે તેનેતો ઉદ્ધાર. ૪૨ પ્રભુમાં દોશ દેખશે જે હ, પડે નર્કના કુંડમાં તેહ; એવું કહીને બ્રહ્મકુંવર, ગયા નારદજી નિરધાર ૪૩ પછી અર્જુને કીધો વિચાર, કેહેવરા વ્યો સંદેશો તે ઠાર; કહ્યું સેવકને કેહેજે એવું, આવ્યા અ- રજુનને હરી બેઉ. ૪૪ ॥ વલણ ॥ સેવક ત્યાંથી સંચર્યો આ ણી મન ઉલ્લાસરે; દુર્ગો કેહે તે આવીયો ચંદ્રાહાસની પાસ રેરેરે. ૪૫ ઇતી શ્રી પાડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચી તે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણિ વિષ્ણુંના વ્રંદાસત્ય હરણ ક્રેનોનામ ષડવિંસો અધ્યાય. ॥ ૨૬ ॥

કડવું ૨૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંપાયન એણીપેર બોલ્યા સાંભ- ળ ભુપકુમાર, વળતી કીંકર કેહેવા લાગ્યો ચંદ્રહાસને સાર. ૧ અહો ભુપતિ વચંન સાંભળો હું કહું તે સાક્ષાત, તમારે

પાદર આવ્યાછે અરજુન ને જગતાત. ૨ તે તમને મળવાતે
કેહે ચાલોને ભુપાળ: એવું સાંભળી તત્ક્ષણ ઉઠયો કુળીંહ
કેરો બાળ. ૩ પુજાપો વિધ વિધનો લીધો મણી મોતીના
હાર, તેમ ઘણું સવર્ણ રાખીયું ભેટ મુકવા સાર. ૪ વાગતે
ગાજતે આવી તેણે કીધો ત્યાં પરણામ, વળતી બેઉની પુ
જા કીધી ભેટ મુકી તે ઠામ. ૫ ત્યાર પછી તેડીને ચાલ્યો
ચંદ્રહાસ બળવાન, ઘેર લાવી ભોજન કરાવ્યું સર્વેને તે
સ્થાન. ૬ કરજોડી પછી કેહેવા લાગ્યો ફરીને નૃપનો બાળ આ
જ તમે મુને પાવન કીધો દયા કરી દયાળ. ૭ એવું સાંભ
ળી ઇશ્વર કેહે ભાઈ તુજ ભકિતને ધન્ય, તારા જેવા ત્રણ
લોકમાં નથી બીજો કોઇ અન્ય ૮ વળતી પુત્રને ગાદીસોં
પી ચંદ્રહાસે ને ઠાર, ત્યાર પછી સેન્યા લેઇને સાથે થયો તે
યાર. ૯ શ્યામ કરણને છોડયો ત્યાંથી સુણ જન્મેજયરાય,
તેની પુઠે અર્જુન સહ્દાં સર્વે યોદ્ધા પળાય. ૧૦ તેવો તે હ
ય બધે ફરે પણ બાંધે નહી કોઈ રાય, સામા આવી સવ્ય-
સાચીને લાગે સરવે પાય. ૧૧ એવી રીતે વાજી ફરીયો ન-
વેખંડ સૌ દેશ, મોટાં મોટાં વન્ન સરીતા ઓલંગ્યાં અશેષ.
૧૨ ત્યાર પછી હય સિંધુમાં થઈ પરવરીઓ પાતાળ, તે વે-
ળા અરજુનને પ્રગટી ચીંત્યાનો વીશાળ. ૧૩ ત્યારે ત્રીકમ
કેહેવા લાગ્યા પારથને તે ઠાર, આ ઠેકાણે ઉભી રાખો સેનાને
નિરધાર. ૧૪ પાંચ પુરૂષ મ્હબળીઆ તેને સાથે લેઇએ રા-
ય, વળતી પાતાળે પરવરીએ આપણ આ વેળાય. ૧૫ હં
શધ્વજ મોરૂધ્વજ રાજા ચંદ્રહાસ રાજન, તેવો બભ્રૂવાહનને
વળી કરણ કેરો તંન ૧૬ એતો સરવે અતીરથી છે કોઇથી
નવ જીતાય; તે માટે સંગાથે લેવા એમ કહ્યું જદુરાય. ૧૭

ત્યારે વિજયે શેના સોંપી મેઘવરણને સાર વળતી પાણી ઉતરીઆ સાતે જણ નીરધાર. ૧૭ સિંધુ મારગે થઇને આવ્યા પાતાળે તતકાર, તે ઠેકાણે વિપ્ર દીઠા એક તેજસ્વી વીશાળ. ૧૯ તેણે શીર ઉપર મુકયું છે વડનું પાંદડુ સાર, પર્ણકુટી વિના બેઠા છે તપ કરવા તે ઠાર. ૨૦ એવું દેખી હરીને પુછી અરજુને એક વાત, અરે પ્રભુ આ મુનીવર કેરૂ કામ જુઓ સાક્ષાત. ૨૧ રેહેવાનો આશ્રમ નથી બાંધ્યો નથી કોઈ માણુસ પાસ; વિકળ પુરૂષની પેઠે મુકયું માથે પત્ર પ્રકાશ. ૨૨ ત્યારે કૃષ્ણ કહે કીરીટી નથી ગાંડા મુનીરાજ, એમનાં દરશન કરવા માટે ચાલો જઇએ આજ. ૨૩ એમ કહીને આવ્યા ત્યાંતો અરજુનને જગતાત, વળતી મુનિને પાયે લાગ્યા પ્રેમ થકી સાક્ષાત. ૨૪ ત્યારે વિપ્રે હરીને દેખી કીધો નમસ્કાર, ભાવ કરી ઉઠીને મળીઆ વરત્યો જય જયકાર. ૨૫ તે સમે કરજોડી કેહેછે કુંતા કેરો તંન, અહો વિપ્ર કેમ પત્ર ધર્યું છે શીર ઉપર પાવન. ૨૬ એવું સાંભળી બગદાલભ્યતો બોલ્યા તેણે ઠાર, થોડું જીવ્યા માટે ભાઈ નથી બાંધ્યું ઘરબાર. ૨૭ ત્યારે અરજુન કેહેવા લાગ્યો મુનીવરને નીરવાણ, તમારા આયુષ્ય તણુંતો કેટલું છે પ્રમાણ ૨૮ એટલે હાસ્ય કરીને બોલ્યા મુનીવર તેણે ઠાર, અરજુનને સંભળાવા લાગ્યા આયુષ્યનો વીસ્તાર. ૨૯ ચૌદ ઈંદ્રનો નાશ થયે એક મનુનો કાગજ થાય, એવા ચૌદ મનુ ઉપજ્યે દિન બ્રહ્માતો કેહેવાય. ૩૦ તેવા સત સંવત્સર જીવી બ્રહ્મા પામે નાશ, તે વેળાએ એક રૂંવાડું તોડું છું પ્રકાશ. ૩૧ એવાં સાડા ત્રણ કોટી છે રોમ દેહમાં રાય, તેટલા બ્રહ્મા નાશ થએ મુજ દેહનિ હાની થાય. ૩૨ એ પ્રમાણે થા-

દુ આયુષ્ય મારૂ તો નિરધાર, તે માટે આશ્રમ નથી આંધ્યો તજ્યો વળી સંસાર ૩૩ સર્વે કાળ સંસાર વિશેતો શોકને મોહ પમાય, કામ ક્રોધને ગર્વ નડે ત્યમ ભક્તિ જ્ઞાન તજાય. ૩૪ લેણ દેણથીઆવી મળે સઉ પુત્ર અને પરીવાર, તેનું પુરૂ કરવા માટે વાધે લોભ અપાર. ૩૫ તે પાપે ફરી દેહ ઉપજે તેમાં પ્રગટે રોગ; દરદરને દુર બુદ્ધી આવે રૂચે નહી કાંઈ ભોગ. ૩૬ એવું સાંભળી સવ્ય સાચીતો સ્તબ્ધ થયો તે ઠાર, અંતરમાંહિ જાણ્યો પોતે જુઠો સૌ વહેવાર. ૩૭ ત્યાર પછી બ્રાહ્મણને કેહે છે કુંતા કેરો તંન, કિયા કર્મથી કીયો થાયછે વ્યાધીતો ઉત્પંન. ૩૮ તે સઘળું વીસ્તારી કહોને મુજને આણીવાર, જેથી પુન્યમાં પ્રીતી થાયે પાપ ન થાય લગાર. ૩૯ ॥ વલણ ॥ એવું સુણીને બોલીયા રાજી થઈ રૂષીરાયરે, દુર્ગો કેહે તેતો કહે કર્મ તણો મહીમાયરેરેરે. ૪૦ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી બગદાલભ્ય અરજુંન સંવાદો નામ સાત્પવિંષો અધ્યાય. ॥ ૨૭ ॥

કડવું ૨૮ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ મુની કેહે સુણ કુંતા કુંમાર, કહું કર્મનો તુંને પ્રકાર; સુણી ઉપજે જેથકી ત્રાસ, થાય સંસાર દેખી ઉદાસ. ૧ મદ્યપાન કરે જંન જેહ. દંત રોગી થસે વળી તેહ; અભક્ષા ભક્ષ જે પ્રાણી કરે, ગુલ્મ વાયુને રોગે તે મરે. ૨ ઉષ્ટ્ર મુખે જમે પીયે પાણી, તેને કૃમીનડે નિરવાણી; બિલાડીનું ખાધેલું જે ખાય, તેના મુખની વાસ ગંધાય. ૩ ભક્તિ ભેદ કરે જન જેહ, વિના કારણથી તોડે સ્નેહ; કરે કુંક્રાસ જમતાં અજોગ, તેને થાશે અજીરણ રોગ. ૪ અતિથી

આવેલો પાછો ફરે, મંદાગ્નિ વાયુ તેને વિસ્તારે; વિખ ખવ
રાવિને રાજી થાય, તેતો વાન્તિને રોગે પીડાય. ૫ વાટ પા
ડી લુંટે નરનાર, થાય પાંગળો તે નિરધાર; મિથ્યા વહનારા
જેટલા જંન, કફ રોગી થશે ક્ષીણ તંન. ૬ દ્વેષ રાખીને દી
લમાં દુભાય, તેની નિરબળ રેહે નિત્ય કાય; પરીતાપતણું
રચે મુળ, મંદ મંદ આવે તેને શુળ. ૭ અગ્નિ મુકી બાળે
ઘરબાર, તેને રોગ થશે અતિસાર; ધર્મશાળાને દેવ સદંન,
મુત્ર વિષ્ટા કરે તેમાં જંન. ૮ બંધ કોષ્ટ પડે તેને સાર, દુખ
પામે તે પ્રાણી અપાર; ગર્ભપાત કરે નારી જેહ, રેહેશે વાં
ઝણી જક્તમાં તેહ. ૯ વ્રદ્ધ બાળગુરૂ પેહેલું ખાય, તેને ચું
ક તણો વ્યાધી થાય; દેવ મંદિરનું ફડ સ્થાન, તેને આળ ચ
ડે છે નિદાન. ૧૦ પક્ષપાત કરે જન જેહ, મારામારી કરે ભં
ગ દેહ; ત્યાગી થઇ ભોગવે અબળાય, તેને પક્ષાત વાયુ તો
થાય. ૧૧ એક દ્રષ્ટીએ જુવે જે ઘણું, એક લોચન જશે તે
તણું; ચોરે પુસ્તક બોલે અન્યાય, જન્મ અંધ પ્રાણી તેતો
થાય. ૧૨ દેવ બ્રાહ્મણનું ખાય ધંન, તેનું પત્યથી પીડાય તં
ન; ત્રાંબુ ચોર્યાથી રકત વિકાર, પાંડુ રોગી કાંસુ હણનાર,
૧૩ સોનું ચોરે તે કુબડો થાય, રૂપું ચોર્યાથી કોડીલી કાય
ઘ્રત તેલ ચોરે નરનાર, તેના સાંધા રહે નીરધાર. ૧૪
અંન વસ્ત્ર ચોરે મતિ પાપ, થાય દરિદ્રી તેતોજ આપ; શ-
સ્ત્રનો ચોર કાયર હોય, શીળી ચાઠાં પડે દેહમાંય. ૧૫
જુઠી સાક્ષી પુરી લાંચ ખાય, તેતો બોબડો રહે દુષ્ટ કાય;
માતાની સાથે કરે ગમંન, થાય વ્યંઢળ તેનું તો તંન. ૧૬
ગુરૂપત્નિનો જે કરે સંગ, મુત્રકૃત્સ થશે તેને અંગ; કન્યા
કુંવારી હશેજ તેહ; તેને ભોગવશે પાપી જેહ. ૧૭ રક્તકોડ

થશે તેની કાય, તેમાં જીવ પડી ફોલી ખાય; ભગિની જોડે ભોગવે ભોગ, તેનેતો થશે ક્ષયનો રોગ. ૧૮ ભ્રાત પત્નિ સંગાથે જે રમે, તેને રકતપીત રોગ દમે; મિત્ર પત્નિને ભોગવે નર, તેનું વારે વારે ભાગે ઘર. ૧૯ ગોત્ર ગમની અતી પાપી થાશે, હર્ષ રોગથી તેતો પીડાશે; વિધવા તણો કરે વિહાર તેને વિસ્ફોટક થશે સાર. ૨૦ પુત્ર પત્નિનું પાપ અપાર તેથી સુળ થશે નિરધાર; પતિવ્રતાને ભોગવે જેહ, તેને થાયછે દુષ્ટ પ્રમેહ. ૨૧ પસુ સંગાથે આચરે કામ, રહે મુરખો તે અભીરામ; પાખંડી થઇને જે પુંજાય, તેને રોગ જળંધર થાય. ૨૨ રાખે વિશ્વાસ તેને જે વાય, તેની થાશે કઠોદર કાય; સમખાઇને બોલે અસત્ય, તેની તો થાશે વીકળ મત્ય. ૨૩ રહ્યું પ્રાશ્ચીતમાં ઘણું દુઃખ, પુન્યદાનથી પાંમાય સુખ; વારે વારે અવતરવું ને મરવું, લક્ષચોરાશી કુંડમાં ફરવું. ૨૪ જ્યારે સંસાર સરવે તજાય, આશા તૃષ્ણાને લોભ હણાય; થાય જીવને શીવનું જ્ઞાન, ત્યારે મુક્તિ આપે ભગવાન. ૨૫ માટે પાંડુ રાજાના કુમાર, મુકયું પાંદડું માંથે મેં સાર; એવાં સુણી મુનીનાં વચંન, પામ્યો વિસ્મયતો અરજુન. ૨૬ માન્યો કાળ તણો ભયભારી, મટયો ગર્વને તૃષ્ણા નીવારી; લાગ્યો બ્રાહ્મણને પછી પાય, જાણી ઈશ્વર જેવા તદાય. ૨૭ પછી મુનીએ આશીશ દીધી, દેવકી સુતની પુજા કીધી; ત્યાંથી ચાલ્યા પછી નીરધાર, સવ્યસાચીને સરજનહાર. ૨૮ ફરી પાતાળ માંહી કેકાણ, પછી આવીયો પૃથ્વીમાં જાણ; નિકળ્યા સૈ બારણે ત્યારે, પાંચ મહારથી સુદ્ધાં તે વારે. ૨૯ આવ્યા ફોજ હતી તેણે ઠામ, કર્યો તે ઠેકાણે વિશ્રામ; ત્યાંથી અશ્વ ચાલ્યો નિરધાર, કુરપુરીને મા

રંગે સાર. ૨૦ સૈન્ય સરવે પુંઠે પળાયું, એટલે હસ્તીનાં પુ
ર આવ્યું; ગયા આગળ શ્રી જુગદીશ, મળ્યા ધર્મને પુરણ
ઇશ. ૩૧ કહી ખબર તો તેણીવાર, આવ્યા અરજુનજી ની
રધાર; સુણ્યો સંદેશો એવો જે વારે, આવ્યા ભુપતિ ભાગો
ળે ત્યારે. ૩૨ સામા સામી મળ્યા બેઉ ભ્રાત, પછી સૌને મ
ળ્યા નૃપનાથ; વાજતે ગાજતે તેણીવાર, આવ્યા નગ્રમાં લે
ઇ તોખાર. ૩૩ પછી દીક્ષા યુધિષ્ટીરે લીધી, સર્વે વિપ્રની
પુજાતો કીધી; આપે આહુતી કુંડની માંય, વેદ મંત્ર ભણે
વિપ્ર ત્યાંય. ૩૪ આવ્યા તેત્રીસ કોટી ત્યાં દેવ, સીદ્ધાચારણ
કિન્નર એવ; થયા ભુપતી ભેગા તમામ, હૈયે હૈયું દળાય તે
ઠામ. ૩૫ પુર્ણાહુતીસમો થયો જ્યારે, અશ્વ વધેર્યો રાજાયે
ત્યારે; થયો દિવ્ય સ્વરૂપે કેકાણ, ગયો સ્વર્ગ વીશે નીરવા-
ણ. ૩૬ તેનો દેહ હતો વળી જેહ, હોમ્યો બ્રાહ્મણે યજ્ઞમાં
તેહ; પછી ભુપતીએ નિરધાર, આપી દક્ષણા વિપ્રને સાર
૩૭ લખી શાસ્ત્ર વિષેતો જેટલી, આપી અવનીપતિએ તે-
ટલી; પછી કરવા અવભ્રથ સ્નાન, થયા તૈયાર સર્વે તે સ્થા
ન. ૩૮ ધર્મ દ્રૌપદીને વાયુ તંન, સુભદ્રાની સાથે અરજુન;
રૂક્ષ્મણીને દ્વારીકાં નાથ; એવી રીતે ચાલ્યો સઉ સાથ. ૩૯
સામા સામી ઉડાડે ગુલાલ, છાંટે હળદરને દધિ ભાળ; વા
ગે વાજીંત્ર ત્યાં નીરધાર, કરે વિપ્રતો વેદ ઉચાર. ૪૦ ॥ વ
લણ ॥ એવી રીતે ચાલીઆ અવભ્રથ કરવા કાજરે; દુર્ગો
કેહેતે સોભતા જાણે સુરપતી રાજરે. ૪૧ ઇતિશ્રી પાંડવ
ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અ-
શ્વમેધ પર્વણીં રૂપિંણી કર્મ મહિમા કથનો નામ અષ્ટાવિસો
અધ્યાય. ૨૮

કડવું ૨૯ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંપાયન એણિપેર બોલ્યા સુ- ણ સતવાદી રાય, વળતી સૌને તેડી ચાલ્યા યુધિષ્ટિર નાહ્વા વાય. ૧ સરીતા ઉપર આવી કીધું સર્વે મળીને સ્નાન, ત્યા- ર પછી બ્રાહ્મણને આપ્યાં તે વેળાએ દાન. ૨ એવી રીતે અ- વભ્રથ કરીને ભુપતી ચાલ્યા ત્યાંય, તે સમે યુધિષ્ટરને તો ગર્વ થયો મન માંય. ૩ એટલામાં એક નોળવો આવ્યો ઉભો તેણે ઠાર; તેતો અરધો સોનાનો છે સોભાનો નહી પા- ર. ૪ તેને દેખી ધર્મે પુછયું ધીરજ રાખી મંન, અરે ભાઈ શી રીતે થયું હેમ તણું તુજ તંન. ૫ ત્યારે નોળવો કેહેવા લાગ્યો હરી ઇચ્છાથી તેહ. વિપ્ર તણું એઠું અડકયાથી બ- નીઓ આવો દેહ. ૬ એવું સાંભળી ધર્મ બોલીયા ખરેખરી કેહે વાત, કીયા વિપ્રનું એઠું અડકયું તેતો કેહે સાક્ષાત. ૭ ત્યારે નોળવો કેહેવા લાગ્યો અદભુત એ વિલાસ, કામ્યક વનમાં રહું છું હું તો પૈલ રૂષીની પાસ. ૮ શીલોંછ વ્રતી તે તો પાળે ભજતા શ્રી ભગવાન, તેને ઘેર એક સંત પધાર્યા ઇશ્વર રૂપ નિદાન. ૯ તેમને દેખી પૈલ મુનીએ કીધો નમ- સ્કાર, ત્યાર પછી જમવા ઉઠાડયા પ્રેમ થકી નીરધાર. ૧૦ ત્રણ માણસ તે મુનીને ઘેર છે તેટલું રાંધ્યું અંન, એ સઘળું સં તે આરોગ્યું પછી સંતોષ્યા મંન ૧૧ મુનીવરના ઘરનાંમા- ણસે કીધો ત્યાં ઉપવાસ, તદપી કંઈ ઉદવેગ ન પામ્યાં અંતરમાં ઉલાસ. ૧૨ તેવા તે બ્રાહ્મણે ઢોળ્યું એઠું બારણે સાર, તેતો મારા ઉપર પડીયું નીશ્ચે ધર્મ કુમાર. ૧૩ જેટલા વપુમાં એઠું અડકયું થયો તેટલો રાય, બાકીનો અધુરો ર- હ્યો સત્ય કહ્યો એ ન્યાય. ૧૪ મેં જાણ્યું યુધિષ્ટિર કેરા પુ-

ન્ય તણો નહીં પાર, તે માટે ત્યાં જઇને આળોટું યજ્ઞ વિશે નીરધાર. ૧૫ એવું સમજી આળોટયો હું યજ્ઞ વિશે રાજંન, તો પણ તેવો દેહ થયો નહી હેમનું આખું તંન. ૧૬ માટે વિપ્ર તાગ્રા એંઠાથી યજ્ઞ તમારો જેહ, તેતો તુચ્છ ઘણો રાજાજી તેમાં નહી સંદેહ. ૧૭ એવું સાંભળી યુધિષ્ટિરનો ગર્વ મટયો તે કાળ, અંતરમાં અતિ વિસ્મય પાંમ્યા પાંડુ નૃપના બાળ. ૧૮ વળતી પેલો નોળવો ત્યાંથી પામ્યો અંતર્ધ્યાન, ત્યાર પછી મુકામે આવ્યા કુંતાના સંતાન. ૧૯ તે ઠેકાણે યુધિષ્ટિરે વેહેંચ્યો શુભશીરપાવ, જેવું જેને જોઇએ તેવું આપ્યું આંણી ભાવ. ૨૦ બ્રાહ્મણને પણ ઘટે તેટલું દ્રવ્ય આપ્યું સાક્ષાત, એવી રીતે યજ્ઞ કરીને ભુપ થયા રળીઆત. ૨૧ ॥ વલણ ॥ યજ્ઞ કથા પુરી થઇ પોહોચ્યા મનના કોડરે; શ્રોતા સઉ ભાવે વદો જય જય શ્રી રણછોડરેરેરે. ૨૨ ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી ધર્મસ્ય ગર્વ ભંગો નામ એકોન્ત્રીસો અધ્યાય. ૨૯

કડવું ૩૦ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશંપાયન વાણ, સુણો ભુપ ચતુર સુજાણ, યજ્ઞ કરયા પછી તેણે ઠાર, રાજ્ય ભોગવે ધર્મ કુમાર. ૧ એવામાં ત્યાં બે વિપ્રના બાળ, આવ્યા વઢતા વઢતા તેણે કાળ; તેને યુધિષ્ટિરે પુછી વાત, કેમ વઢો છો વિપ્ર સાક્ષાત. ૨ સુંણી બોલ્યો ત્યાં બ્રાહ્મણ એક, જેનો સત્ય વિશે ઝાઝો ટેક; અહો ભુપતિ સાંભળો વાણ, કહું હકીકત હું પ્રમાણ. ૩ મારૂં ખેતર સુંદર જેહ, સોંપ્યું આવા આ વિપ્રને તેહ, તેમાંથી જડયો છે એને માલ, મોહોરો ભ-

રેલો ચરૂ વિશાળ. ૪ તેને નાંખી ગયો મારે ધામ. કર્યું અણ ઘટતું એવું કામ; મારા ભાગ્યનું હોયજો ધંન, તોતો મુજ ને જડે રાજંન. ૫ એની પાસેથી મારેજ સાર. દાણ લેવા તણો અધિકાર, માટે અરજી સુણીને ભુપાળ. સંઘરાવો આ જડેલો માલ. ૬ એવું સાંભળ્યું વાક્ય જે વારે, પ્રતિવાદી બોલ્યો વિપ્ર ત્યારે; અરે રાજાજી કરો વીચાર, મુને માલ જડયો એહસાર ૭ પણ ખેતર એનું કેહેવાય, માટે મારાથી કેમ રખાય; એના વ્રધ્ધોનું દાટેલું ધન, નિશ્ચે નીકળ્યું એહ રાજંન. ૮ એનો અધીકારિ છે એ આપ, મુને વાવરતાં બેસે પાપ; પાકે ખેતરમાં જે રસાળ, તેનો માલીક હું તો ભુપાળ. ૯ ફાવે તે કરો ધર્મ કુમાર. તોય દ્રવ્ય એ નથી લેનાર; એવું સુણી યુધિષ્ટિરે ત્યાંય પુછયું કૃષ્ણને સભાની માંય. ૧૦ અહો જક્તપતી જદુરાય, આનો ન્યાયતો શી રીતે થાય; દ્રવ્ય સોંપવું એ કોને આજ, તેનો ઉત્તર કહો માહારાજ. ૧૧ કર્યો તે સમે કૃષ્ણે વિચાર, હાલ દ્વાપરયુગછે સાર; કળી બેમવા કેરો પ્રકાશ, હજુ બાકી રહ્યો એક માસ. ૧૨ એવું સમજીને દેવાથી દેવ, કહે ધર્મનેતો ત્રત ખેવ; નાંખો આ સમે મુદત રાય, ત્રીસ દાહાડા પછી થશે ન્યાય. ૧૩ રાખો ત્યાં સુધિ કબજે ધંન, હાલ કાઢી મુકો વિપ્ર તંન; એવું સુણીને પાંડુ કુમારે, કર્યો વાયદો વિપ્રને ત્યારે. ૧૪ એક માસ પછી દ્વીજ દેવ, પાછા આવજો અહીં તતખેવ; થશે તે દહાડે તમારો ન્યાય, એમ કહીને આપી રજાય. ૧૫ ગયા બ્રાહ્મણતો પછી ઘેર, ખાન પાનકરે ખુશી ભેર; વીત્યો એવામાં માસ તે ઠાર, બેઠો કળીયુગ નિરધાર. ૧૬ ત્યારે ખેતરવાળો જે વિપ્ર તેણે વિચાર્યું મનમાં ક્ષીમ;

જાણી જોઈ હું મુરખો થયો, દ્રવ્ય આવેલું સોંપવા ગયો.
૧૭ માટે કચેરીમાં વેહેલો જાવું, ભુપતિને કહી ધન લાવું;
એવામાં બીજે વિપ્રે તે ઠાર, કર્યો અંતરમાંહી વિચાર.
૧૮ અહો કેવો હું ભોળીઓ જંન, જડેલું ગયો આપવા
ધંન; હવે ધર્મને સમજાવી પેર, દ્રવ્ય લાવું બધું મારે ઘેર.
૧૯ એવો વીચાર કરીને મંન, ચાલ્યો ઉતાવળો દ્વીજ તં-
ન; તેણે સમે ખેતરનો પતી, મળ્યો મારગમાં મહામતી.
૨૦ બેઉ ભેગા થઇ પછી ત્યાંય, આવ્યા રાજ સભા કેરી
માંય; યુધિષ્ટિરને દેઇ આશીશ, કેહેવા લાગ્યા પછી તેણે
દીશ. ૨૧ ખેતરવાળો કેહે મારોછે માલ, માટે આપો મુને
મહીપાળ; ત્યારે ખેડુત બ્રાહ્મણ જેહ; કેહેવા લાગ્યો રાજા
નેજ તેહ. ૨૩ દ્રવ્ય જડેલું છે તે તમામ; આપો ભુપ મુને
આણે ઠામ; એવી બે જણની સુણી વાણ, કર્યો ન્યાય પ્રભુ-
એ પ્રમાણ. ૨૩ અરધું અરધું વેહેંચીને તે ઠાર, દ્રવ્ય આ-
પ્યું બ્રાહ્મણને સાર; પછી આજ્ઞા માગી જગતાત, આવ્યા
દ્વારીકાં વિશે સાક્ષાત; ૨૪ રાજ્ય કરેછે ધર્મ ભુપાળ, સુખ
સર્વેને ત્યાંતો વિશાળ, માગ્યો વરસે છે મેઘ તે ઠાર, દુધ ગ-
યો કરેછે અપાર. ૨૫ રોગ દળદરને ચોર જેહ, નડે, નહી
કોઇનેજ તેહ; સર્વકાળે ફળે તરૂ સાર, તેમ પાપ ન થાય લ
ગાર. ૨૬ ॥ વલણ ॥ એવી રીતે પૃથ્વીમાં સુખ પામે પ્ર-
જાયરે, દુર્ગો કહે પછી ધર્મનો વ્યાસની પાસે જાયરેરેરે.
૨૭ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મ-
હાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી ધર્મ સભામાં વિપ્રયોઃ
કૃષ્ણેન ન્યાય કૃતો નામ ત્રીસો અધ્યાય. ૩૦ ૧

અશ્વમેધ પર્વ સમાપ્ત.

વ્યાસાશ્રમ પર્વ ૧૫

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ॥ અથ વ્યાસા શ્રમપર્વ પ્રારભ્યતે ॥
વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણુ સતવાદી રાય, વીસ્તા
રી સંભળાવું હાવે વ્યાસ પર્વ મહીમાય. ૧ દ્વારામતીમાં
આવ્યા જ્યારે કેશવ દીન્નદયાળ. ત્યાર પછી ધર્મરાયને
ઉપજ્યો ખેદ વીશાળ. ૨ રાજ્યભોગ રૂચે નહીં સઘળા ચો
ત્રફ ખાવા ધાય; તેવી રીતે અન્ન ન ભાવે આવે નહીં નીંદ્રા
ય. ૩ તે માટે તૈયાર થઇને ધર્મ ભુપતિ જેહ; વ્યાસ મુનીને
આશ્રમ આવ્યા હાણવા મન સંદેહ. ૪ તેને દેખી દ્વૈપાયને
દીધું આદરમાન; વળતી નૃપને પુછવા લાગ્યા પારાશર સં
તાન, ૫ અરે ધર્મ કયમ ઉદાશી છો અંતરમાં અપાર; વ-
ળી એકલા શા કારણુ આવ્યા તેનો કહો નીરધાર. ૬ તે સ
મે યુધીષ્ટીર બોલ્યા સાંભળો રૂશીના તન્ન; રાજ્ય મળ્યું પ
ણ સુખ ન આવે શોકાતુર રેહે મન્ન. ૭ તેનું કારણ તપાશીને
કહોને વીપ્ર કુંમાર; જેથી મારા મનની થાએ શાંતી આણી
વાર. ૮ ત્યારે હાસ્ય કરીને બોલ્યા વ્યાસમુની તે ઠામ, અ
હો ભુપતિ એ સર્વે છે કળીયુગ કેરૂં કામ, ૯ જો તુજને સં
ભળાવું હાવે કૃત્ય એનાં નીરધાર, જેણે કરીને દુઃખ પામે
છે દૈવી જીવ અપાર. ૧૦ જ્યમ જ્યમ એનો મોટો થાશેતો
ત્યમ ત્યમ વધશે પાપ; વેદ ધર્યને કોઈ નહીં માંને કલ્પીત
મત પ્રતાપ. ૧૧ દાંન પુન્યને યજ્ઞ યાગ વ્રત દ્વિજ ગુરૂની સે
વાય; તે ઉપરથી શ્રદ્ધા જાશે વધશે બહુ ત્રષ્ણાય. ૧૨ જુઠ
થકી જય લાભ પામશે સાચો ખાશો માર; પાપીને ઘેર પૈસો

તેમજ હાતા દુબળ સાર. ૧૩ પીતા પુત્રમાં વેર ઘણું વળી વઢશે સ્ત્રી ભરથાર; તેવી રીતે ઉંચા કુળથી નાશ થાશે આ ચાર. ૧૪ પૃથ્વી રસકસ ચોરી લેશે ઘટશે સૌમાં સ્વાદ જ ડ પંડીતનાં છીદ્ર ખોળશે કરશે મીથ્યાવાદ. ૧૫ ચોરી ચા ડી હિંસા નીંદા કૃપણ પણું અભીમાન; તેને કરતાં ભય નહીં આણે નરનારી નીદાન. ૧૬ પંકતી ભેદને લોભ રાખશે પીશે અણગળ નીર; દારૂ માટી ખાશે ભાવે અજ્ઞાની અધીર. ૧૭ રસ્તે જાતાં લુંટી લેશે પ્રજાળસે ઘર ગામ; ગૌ બ્રાહ્મણને ગાળો ભાંડે હણસે તેનો ઠામ. ૧૮ પાખંડીને પાયે નમસે રંકને દેસે આંચ; વળી કોઈ રીતે ભય દેખાડી લેશે નીશ્ચે લાંચ. ૧૯ દેવાલયને અન્નછત્ર શુભ વ્રત્તી શાશન જેહ; તેનું તો ઉછેદન કરસે તેમાં નહીં સંદેહ. ૨૦ ગર્જ વિના શરણે આવ્યાનિ કરસે નહીં કોઇ સાય; તેમ ગુરૂને છેતરી ભણસે સ્વારથની વિદ્યાય. ૨૧ કટુ ભાશણને કન્યાય વિક્રય કરસે પ્રાણી સર્વ; તેવું જુઠું આળ મુકસે દિલમાં આણી ગર્વ. ૨૨ વિશ્વાસનું સર્વસ લુંટે જુઠા સોગન ખાય; પોતે ખોટું કરે તેવી અન્યને દે સલાય. ૨૩ માતા પીતાને ગાળો દેસે પુજ્યનું કરે અપમાન; સાળાને કંસાર જમાડે બનેવીને ખડ ધાન. ૨૪ અંતરમાં અતિ વેમ રાખીને જસે દુષ્ટને શર્ણ; દોરા ધાગા હાથે બાંધી ડાખલું સુણસે કર્ણ. ૨૫ જયેનમાર્ગીને મ્લેચ્છ ગરોડા તેને પુછસે જ્ઞાન; વળી તેની બાધાઓ લેસે પુત્ર થવા નીદાન. ૨૬ પશુ માટે ચરવા મુકેલી પૃથ્વી પડતર સાર; તેને ખેડી અન્ન વાવશે દયાતજી નિરધાર ૨૭ હરી કથાને ઉચ્છવ તેમાં ઉપજશે નહીં ભાવ; ભાંડ ભવૈયા ગુણકા તેને દેશે શુભ શીરપાવ. ૨૯ અનાથ

જીવનું મ્રત્યુ કરતાં ડરશે નહીં અજ્ઞાન; તેવી રીતે વ્રદ્ધ કેફી ને આપસે કન્યાદાન. ૨૯ ઝાઝું શું કહું ભુપતિ તુજને વર્ણવી આણે ઠાર; સ્વારથમાં ફાવે તે કરશે કળીયુગમાં નરનાર. ૩૦ ત્યારે વ્યાસ મુનીને કહે છે કરજોડીને ધર્મ; અહો મુનીવરવરણ તણાં કહો જુદાં જુદાં કર્મ, ૩૧ ॥ વલણ ॥ એવું સાંભળી બોલીયા વ્યાશમુની તે ઠારરે; દુર્ગા કહે તેતો કહે કળીનો વર્ણ વિચારરેરેરે. ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત વ્યાસાશ્રમ પર્વણી વ્યાસ સમીપે ધર્મ આગતો નામ પ્રથમો અધ્યાય.

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચંન, સુણો સતવાદિ નૃપ તન્ન; પછી વ્યાશ મુની તેણે ઠાર, કે'છે વર્ણનો સર્વ પ્રકાર. ૧ કળિયુગના બ્રાહ્મણ જેહ, થશે કુશકાથી સોંઘા તેહ; નહીં લાગે તેનો વળી શ્રાપ, જેવા ડંશ કરે બોખો સાપ. ૨ સ્નાન સંધ્યા મુકી નીરધાર, કરશે વિપ્ર તો નીંધા અપાર કશિ કાશદુ વેપાર જેહ, રેહેવું દાશ થઈ વળી તેહ. ૩ તેને આચરશે અભીરામ, ટેક તજી પોતાના તમામ, તેવી રીતે દેવી ભક્ત થઈ, ખાશે દારૂ માટી દીક્ષ દેઇ. ૪ રેહેશે કૃષ્ણ કથાથી વિમુખ, અન્ન વસ્ત્રનું અત્યંત દુઃખ લેશ શુદ્રનું પ્રત્યક્ષ દાન, અતી અંતરમાં અભિમાન. ૫ નીચ વર્ણનું રાંધશે અન્ન, તેવું પુત્રી વેચી લેશે ધન્ન; વિના બોલાવે જમવા જાય, વિધ્યા વેલી શીખી રાજી થાય. ૬ એવા કળીના બ્રાહ્મણ સાર, હાવે ક્ષત્રીનો કહું પ્રકાર; રાજ પુત્રો ગરાશીયા જેહ, થશે મ્લેચ્છના કિંકર તેહ. ૭ યુદ્ધ વાત સુણી નાશી જાય, તેમ કેફ કરી ઝોકાં ખાય, મદ્યમાંસને સેવે અપાર,

લાવે ભીલ્લકી તની નાર. ૮ વળી બ્રધ્ધોએ આપેલું જે-
હ, તેને ખુંચી લેશે દેઈ છેહ, દ્વિજ ઘેનું સતી સાધુ જંન
તેનું કરશે જાણીને હેલન્ન. ૯ પુજ્ય પાશે કરાવીને કામ
આપે અવસર આવેજ દામ, તેમ વૈશ્ય કળીયુગ કેરા, અતી
પાપીને વેહેમી ઘણેરા. ૧૦ કુડાં કાટલાં રાખશે તેહ, મીઠું
મીઠું બોલી દેશે છેહ; કેહેશે સ્વાર્થમાં જુઠું વચંન, વળી
ઓળવે મુકેલું ધન્ન. ૧૧ તેવો દશાંશ ધર્મ વિભાગ, નહીં
વાવરે આણીને રાગ; વાવેક્ષેત્રમાં કસુંબી પાન, તેવું મી-
થ્યા રાખે અભીમાન. ૧૨ દ્રવ્ય ખુટતાં નિશ્ચય રાયે, કરશે
જીવની હાથે હત્યાય; વ્યાજ આકરૂં લેશે અપાર, વ્રક્ષ કોમ
ળાં કાપશે સાર. ૧૩ ક્રીયા શાસ્ત્રમાં કહિ જેટલી, નહીં કરે
વિધીએ તેટલી; તેમ પરણાવેલી કન્યા જેહ, ફરી પરણા
વશે આણી સ્નેહ. ૧૪ તજી સુપાત્ર વિપ્ર નીદાન, દેશે વ-
ખાણે તેહને દાન; કલ્પીત ધર્મનો કરશે આશરો, મુકી મા
રગ પુર્વનો ખરો. ૧૫ હવે શુદ્ર કળીના રાજન્ન, તેતો શી-
ખશે વેદ વચંન; ધરશે સંન્યાશીના જેવો વેશ, કરશે ગુરૂ
થઈ ઉપદેશ. ૧૬ સમદમ આદિ જે ક્રીયાય, વળી વિધાને
સર્વ કળાય; તેમાં પ્રવીણ થાશે પ્રચુર; તેવું હૈયામાં રાખશે
શુર. ૧૭ ભક્તિ ભાવને શ્રદ્ધા આચાર, દાન પુન્યને તત્વ
વિચાર; તેને આચરસે શુદ્ર વર્ણ, કેહેસે વિપ્રનાં ખોટાં આ
ચર્ણ. ૧૮ એમ વર્ણાશ્રમની ક્રીયાય, થાશે ઉલટ પાલટ રાય
તેવી રીતે કળીમાં તમામ, બનસે આશ્ચર્યકારક કામ. ૧૯ રા
જા લાંચવાને મ્લેચ્છ જાત, પીડે પ્રજાને નીત્ય સાક્ષાત; ખં
ડ વ્રષ્ટી કરે ઈંદ્રરાય, કંઈ પાકે ને કંઇ બળી જાય. ૨૦ કલ્પ
વ્રક્ષ આદી તરૂ જેહ, વર્ષો વર્ષ ફળે નહીં તેહ; આમ દેવ જસે

સ્વર્ગમાંય, નાણાંચર્મનાં ચાલસે ત્યાંય. ૨૧ તેમ અકાળે મા
ણુસ મરે; પૃથ્વી ડોલેને નક્ષત્ર ખરે દુધ દેસે નહીં પુર્વ ગા
ય, નીર નવાણુમાંહી સુકાય. ૨૨ દેવ મેલા ફળે વેહેલા સા
ર, લાગે ઉંચાને અત્યંત વાર; વધે વર્ષમાં ગ્રહણુ અતી ઘટે
સુખ દાતા સોમવતી. ૨૩ રોગ દુરભીક્ષ ને રંકતાય, તેથી
હમેશ પ્રાણી પીડાય; વર્ષ એકદશ થાતાં સાર, ધરે ગર્ભતો
નાનેરી નાર. ૨૪ તેમ પંદર વર્ષે નરેશ, થશે પુરૂશોના ઉજળા
કેશ; રાંધ્યું અન્ન વેચાસે રાજંન્ન, ભ્રષ્ટરેસે નિરંતર મન્ન
૨૫ ગુણ ઔશધિમાંથી પળાસે, વર્ણાવર્ણનો વિચાર જાસે ગ
ટસે તિર્થનો મહીમાય, સત્યવાદિ સદૈવ પીડાય. ૨૬ કાગ ક
પુરનો હાર કરે, હંસ જેવાં પક્ષી ભુખે મરે; તેવી રીતે પંડિ
તને દુઃખ, શેઠને સર્વ વાતનું સુખ. ૨૭ જેહ પ્રાણી પઇસા
દાર થાશે તેતો કુળવાન ડાહયો ગણાસે; ફળસે શુદ્રનું વે
હેલું વચંન, ખાસે વ્રતમાં પ્રેત ભોજન્ન. ૨૮ વીંછી સર્પને
વિચીત્ર કાય, તેવી સાંપડે સ્ત્રીને પ્રજાય; વસા પાપના થાશે
અઢાર, ધર્મ ચર્ણ રેસે એક. સાર. ૨૯ તેતો સમુળો જ્યારે
ભાગસે ત્યારે અવતાર પ્રભુનો થાસે; કરશે દુષ્ટનો એહ સં-
હાર, હરસે હેળામાંહી ભુમી ભાર. ૩૦ એવું સુણી યુધિષ્ઠી
ર ભુપ, કહે વ્યાસને વાકય અનુપ; આવા કળી વિસે મહા
રાજ, કેમ રે'વાય મારાથી આજ. ૩૧ ત્યારે કે'વા લાગ્યા ઋષિ
રાય, ગાળો હીમગીરી જઈ કાય; પુત્ર અભિમન્યુ કેરો જે
હ, પરિક્ષીત પવીત્ર છે તેહ. ૩૨ તેને સોંપીને રાજ વેહેવાર
જાઓ સ્વર્ગ વીશે નિરધાર; એવું વ્યાસનું સુણી વચંન,
ચલ્યો ત્યાં થકી પાંડુના તંન. ૩૩ આવ્યા નગ્ર વિસે મહી-
પાળ, જેના ચિત્તમાં ખેદ વિશાળ; એવામાં શ્રી હરિએ વિ

ચારી, પાહવાસ્થાવળી કરવી ધારી. ૩૪ થયું પર્વ પુરૂં આણે ઠાર, માટે શ્રોતા બોલો હરી સાર. ૩૫ ॥ વલણ ॥ વૈકુંઠે જાવા તણો વીભુ કરતા વિચારરે, દુર્ગો કેહે શ્રોતા સુણો કહું તેનો વિસ્તારરેરેરે. ॥ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીર ચીતે મહાભારથાંતર ગત વ્યાસાશ્રમ પર્વણી ધર્મસ્ય વ્યાસેન કળી મહીમા કથો નામ દ્વિતીઓ અધ્યાયઃ

વ્યાસાશ્રમ પર્વ સમાપ્ત.

મુશળ પર્વ. ૧૬

॥ શ્રી ગણેશાયનમઃ અથ મુશળપર્વ પ્રારભ્યતે ॥ રાગ સામેરી ॥ ઢાળ. ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું મુશળપર્વ કથાય. ૧ શ્રી કૃષ્ણે વિચાર્યું મનમાં દ્વારામતિમાં સાર; યાદવ મ્રત્યુ પામ્યા વિના નહીં ઉત્તરે ભુભાર. ૨ એવું સમજી હરીએ કીધિ દુરબુદ્ધિ ઉત્પન્ન; એટલે સૌ ઉન્મત થયા ત્યાં યદુ રાયના તન્ન. ૩ તેથી તે યાદવના છોકરા ભેગા થઇ નીરધાર બ્રાહ્મણની મસ્કરી કરવાનો કીધો મંન વિચાર. ૩ સીંધુકાંઠે તપ કરવાને બેઠા છે ભુદેવ; અત્રી ને અંગીરા તેમાં ભ્રગુરૂશી સુર સેવ્ય. ૫ હરી ઇચ્છાથી યદુ પુત્રોએ તર્કટ કર્યું તે ઠામ; સાંબ કુંવરને સ્ત્રીનાં લુગડાં પેરાવ્યાં અભીરામ. ૬ વળતી ત્યાં જઈ પુછવા લાગ્યા બ્રાહ્મણને વચંન; આ નારીને શું અવતરશે તનયા કે વળી તન્ન. ૭ તે કાળે વિપ્રોએ જોયું ધ્યાન ધરી તે ઠાર; ત્યારે તો કુતુહળ દીઠું યાદવનું નીરધાર ૮ એટલે ક્રોધ કરીને બોલ્યા ભ્રગુરૂશી વચંન; અરે દુષ્ટ સાંભળજ્યો હાવે કરૂ શીક્ષા બળવન્ન ૯ એનાથી મુશળ અવતરસે આ વખતે પ્રકાશ, તેથી સર્વે યાદવકુળનો થશે ક્ષણમાં નાશ. ૧૯ એટલે બાળક નાઠા ત્યાંથી ભય પામીને મંન ત્યાર પછી શણગાર ઉતાર્યો આવિને સદન્ન. ૧૧ તે વખતે ત્રતકાળ નિકળ્યું મુશળ મોટું એક; તેતો હેરણ જેવું જાડું વજ્ર સરીખું છેક ૧૨ તેને લેઇ બાળક સૌ આવ્યા ઉગ્રશેનની પાસ, વળતી સરવે વાત કહી ત્યાં આંણિને ઉ-

લ્લાસ. ૧૩ તેને સાંભળી ઉગ્રસેન તો આવ્યા પ્રભુને ઘેર, ત્યાર પછી વિસ્તારી કીધિ બાળકની સૌ પેર. ૧૪ તેને સાંભળી કૃષ્ણ બોલિયા સાંભળો સરવે બાળ, પ્રભાસમાં જઇએ મુશળને ઘશી નાંખે આ કાળ. ૧૫ તેનો સરવે ભુકો લેઇ ને નાંખજો સાગર માંય, તેથી વીઘ્ન થશે નહીં માઠું આપણને વળી કયાંય. ૧૬ એવું સાંભળી ચાલ્યા ત્યાંથી યાદવના કુમાર, પ્રભાસમાં આવીને તેને ઘસવા લાગ્યા સાર. ૧૭ ઘસતાં ઘસતાં બાણ જેટલું બાકી રહ્યું જે વારે એટલે તેને નાંખી દીધું અબધીમાંહી ત્યારે. ૧૮ તેને એક માછલીએ ગળીયું ઇશ્વરની ઇચ્છાય તેનું કારણ એ છે એથી કરસે હરી લીલાય. ૧૯ જીણું થઇ પ્રથ્વીમાં પડીયું મુશળતો વળી તત્ર, તેની ઉગી પાન કારમી ફરશી જેવાં પત્ર. ૨૦ વળતી પેલા બાળક આવ્યા દ્વારામતિમાં રાય, ખાંન પાંન ખઇ રમત કરે છે આનંદમાં દીન જાય. ૨૧ એવામાં નારદજીઆવ્યા વસુદેવ કેરી પાસ, ત્યારે ત્યાં કરજોડી નમીયા કૃષ્ણ પીતા પ્રકાશ. ૨૨ આસન આપી પુજા કીધી વળતી બોલ્યા વાંણ; અહો મુનીવર કરૂણા કીધી મુજ ઉપર નીરવાણ. ૨૩ હાવે આપો જ્ઞાન મુજને જેથી પાપ પળાય, શ્રીમદ ભાગવત ધર્મ સુણાવો શ્રી હરિનો મહીમાય. ૨૪ એવું સાંભળી નારદ બોલ્યા સાંભળો ત્રીકમ તાત, ગુહ્યવાત સંભળાવું તમને અથઈથી સાક્ષાત. ૨૫ પુર્વે નવ યોગેશ્વર મુનીને જનકે પુછયું જ્ઞાન; તેમાં ભાગવત ધર્મ કહ્યા છે તેનો કહું નીદાન. ૨૬ એક દિવસના સમાયોગમાં જનક રાયને ઘેર, યોગેશ્વરે નવે જણ આવ્યા આંણિ મનમાં મેર. ૨૭ તે સરવેનાં નામ સુણાવું વીસ્તારી રાજન્ન, જે સુણવાથી પાપી જન પણ થા

ય સદા પાવન્ન. ૨૮ પેહેલો કવી બીજો હરી ત્રીજો અંત્રીક્ષ સાર, ચોથો તોપ્રબુદ્ધ કહાવે તત્વદર્શી નીરધાર. ૨૯ પાંચમો પીપલાયન પરમાંણો છઠો આવીર્હો, સાતમો દ્રુમીલ અષ્ટ ગુણી ત્યમ ચમસ આઠમો સોત્ર. ૩૦ નવમો તો કરભાજન કાવે બ્રહ્મનીષ્ટ બળવાન, હેવી રીતે નામ એહનાં પ્રથક પ્રથક નીદાંન. ૩૧ નારદ કે તે યોગીશ્વરની જનકે તેણિવાર પ્રેમ કરીને પુજા કીધી પાય નમ્યા નીરધાર. ૩૨ વળતી મીથીલાનો પતી બોલ્યા સાંભળોને મહારાજ, વિશ્વતણી ઉત્પત્તિ સ્થીતી લયશ્રવણ કરાવો આજ. ૩૩ વળી ભગવંત સ્વરૂપ બતાવો રહે ધારણા માંય, ત્યેમ કહો અષ્ટાંગને યોગકર્મ ભેદ સૌ ત્યાંય. ૪૪ ॥ વલણ ॥ હેવી વાણિ સાંભળી જનક તણી તે ઠારરે, દુર્ગો કે પછી બોલીયા યોગેશ્વર તે ઠારરેરે ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત મુશળ પર્વણી વીપ્રશ્રાપાત મુશળનીર્ગનો નાંમ પ્રથમો અધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચંન, સુણો સત્યવાદી નૃપ તંન; કૃષ્ણતાતને કેહે મુનીદેવ, અતી પ્રેમ થકી તતખેવ. ૧ હવે જનકની સુણી વાણી, બોલ્યા કવી અતિ પ્રીતી આણી; અહો ભુપતી સાંભળ વાત, જેથી થાય સદા સુખ શાત. મન કાયા વાચા આદી જેહ, કહી ઇંદ્રિયો સઘળી તેહ; તેણે કરી જે કર્મ કરાય, તેનાં અર્પવાં કૃષ્ણને રાય. ૩ તમ મત્છાદી સઉ અવતાર, તેનાં ગાવાં ચરીત્રજ સાર; વેમ તજીને સુણવાં કર્ણ, નવ રાખવું ખોટું આચર્ણ ૪ લાજ તજીને કીર્તન કરવું, તેનું મુર્તિ તણું ધ્યાન ધરવું; તે

થી પામેછે ચીત્ત વીરામ, થાય વિજ્ઞાન તો અભીરામ. ૫
પછી હરી યોગી બોલ્યા વાણુ, સુણો ભુપ ચતુર સુજાણુ;
કૃષ્ણુ ભકતમાં છે ત્રણુ ભેદ, ઉત્તમ મધ્યમ કનીષ્ટ વેદ. ૬
કહું તેહનાં આચર્ણુ સાર, અથ ઇતિ થકી નીરધાર; સર્વ પ્રા
ણીમાં દેખે રમેશ, રમાનાથમાં પ્રાણી અસેશ. ૭ સર્વ ભુતમાં
દ્રષ્ટિ સમાન, એહ ઉત્તમ ભકત નીદાન; હવે મધ્યમ ભકત
તો સાર, રાખે ભેદ બધામાં અપાર. ૮ સાધુ ઇશ્વર ને મુ-
ર્ખ ડાહ્યો, શત્રુ મિત્ર પોતાનો પરાયો; તેમાં મિત્રતાને દ્વે
શ રાખે, કૃપા દ્રોહપણું તેથી દાખે, ૯ તેતો મધ્યમ ભકત કે
હેવાય, સમદર્શીથી કનીષ્ટ રાય; કેવળ મુર્તિને શેવે અપાર
તજી તત્વજ્ઞતાનો વિચાર. ૧૦ વીષ્ણું ભકત વીશે નથી
પ્રીતિ, એતો કનીષ્ટ ભકતની રીતી; તેને મોક્ષ થતાં લાગે
વાર, એવું હરી યોગી બોલ્યા સાર. ૧૧ ત્યારે અંતરીક્ષ
ઓચર્યા વાણી, સુણો ભુપતી વાત પ્રમાણી; કહું પ્રલય ઉ
દભવ સાર, જેથી વેમ મટે નીરધાર. ૧૨ પ્રભુ માયા થકી જ
કત થયું, તેવું તેને બળે સ્થીર રહ્યું; થાય તેનાથી અંતે સં
હાર. તેને પ્રલય કેહે વેદ ચાર. ૧૩ શત વર્ષ અનાવ્રષ્ટી થા
ય, તપે આદીત્ય બાર કળાય, શેષ સહસ્ત્ર મુખથી ત્યારે
જવાળા નીકળશે તેણીવારે. ૧૪ તેથી ત્રીલોકતો બળી જા
ય, દેવ દાનવ માનવા રાય; પડે તે સમે મેઘની ધાર, હસ્તી
સુંઢ જેવી નિરધાર, ૧૫ તેથી જકત બધું બુડી જાશે, સર્વે
જીવ પ્રભુમાં સમાશે; તેણે સમે નારાયણુ દેવ, નીંદ્રાવાન થશે
તતખેવ. ૧૬ તેમ ફરીથી દેવકી તંન, કરે માયાથી જકત રા
જંન, ત્રણુ ગુણુથી લે ત્રણુ રૂપ, બ્રહ્મા વિષ્ણુ ને શીવ અનુ
પ. ૧૭ પછી વિશ્વમાં પેશીને સાર, કરે ઉત્પત્તિ સ્થિતી સં

હાર; કહ્યો પ્રલયનો એ પ્રકાર, જેવો પુછયોતો તેવોજ સા
ર. ૧૮ તેમાં સંશય નથી જરાય, શ્રવણ કરવાથી પાપ પળા
ય; હવે આવીરહોત્ર યોગીશ, બોલ્યા પ્રેમ આણી તેણે દિ
શ. ૧૯ અહો ભુપતી સાંભળ વાત, કહું કર્મનો ભેદ સાક્ષા
ત; કર્મ અકર્મ વિકર્મ સાર, એવા ભેદ તેમાં નીરધાર. ૨૦
તેને આચરે જકત તમામ, નીજ ઇચ્છા થકી અભીરામ પ
ણ વેદ વિરૂદ્ધ જે કર્મ; એતો જાણવો નિશ્ચે અધર્મ
૩૧ કહ્યું વેદમાં કરવાનું જેહ, કરવું નિષ્કામથી વળી એહ;
તેથી બાધકી પ્રાણી ન થાય, દેહ મુકતાં મોક્ષ પમાય. ૨૨ મ
હાત્મા પુરૂશોતો હમેશ, રાખે રહદયમાંહી રમેશ; કરે માન
સી તેની પુંજાય, જેથી કર્મ ફરી નવ થાય. ૨૩ ત્યારે ધુમીલ
બોલ્યા વચંન, સુણ મીથીલાપતી રાજંન; પ્રભુ અનંત છે
જગદિશ, જેનો પાર ન પામે વાગીશ. ૨૪ કોઇ ગર્વ ધરી
કહે પ્રાણી, ઇશનું રૂપ લીધું મેં જાણી; એતો કેવળ મુર્ખ
જંન, મિથ્યાવાદી ને અપુર્ણ મંન. ૨૫ એક વખતે કરણે રા
જંન, ધરયું નરનારાયણ તંન; પછી બદ્રીવ વિષે એહ,
બેઠા તપ માટે આણી સ્નેહ. ૨૬ ત્યારે ઇંદ્રે વિચારીયું મ
ન, લેશે આ ગમે મારૂં આસંન; તેથી ગંધર્વ અપ્છરા સા
ર, મોકલ્યાં ત્યાં નીરધાર. ૨૭ તેણે કરયું ત્યાં ગાયન
અતી, તોયે ડગ્યા નહીં મહામતી; પછી પરમાત્માએ તેણે
ઠાર, નવી બનાવી ગંધર્વ નાર. ૨૭ મત્રવાયે મોકલ્યાંતાં જે
વાં થયાં તેપણ સઘળાં તેવાં; તેને દેખી સ્ત્રિયોને ગંધર્વ,
મોહ પામીઆં આવેલાં સર્વ ૨૯ વળતી લીલા પ્રભુ તણી
લહી, સ્તુતી કીધી તેણે શુભ સહી; પછી ગયાં મુકામે તે રા
ય, એવી વીચીત્ર પ્રભુ લીલાય. ૩૦ એવું મીલે કહ્યું જે

વારે, બોલ્યા ચમસ હર્ષથી ત્યારે; સુણ જનક ક્ષત્રીય રાજ
કહું વર્ણનો પ્રકાર આજ. ૩૧ પરભુ મુખ થકી નીરવાણ થ
યા બ્રાહ્મણ આદ્ય પ્રમાણ; તેમ બાહુથી ક્ષત્રી તમામ; વૈશ્ય
ઝાંખો થકી અભીકામ. ૩૨ શુદ્ર ચર્ણથી થયા સાક્ષાત, અનુ
ક્રમે ઉંચી નીચી જાત; ક્ષત્રી વૈશ્યને શુદ્રના સાર, બ્રાહ્મણ
ગુરૂ જાણો નીરધાર. ૩૩ માટે બ્રાહ્મણથી રેહે વીમુખ, તેતો
નર્કમાં પામશે દુઃખ; એવું સુણીને જનક ભુપ, બોલ્યા શ્ર-
દ્ધાથી કાકય અનુપ. ૩૪ યુગ ચારની માંહ્ય યોગીશ, કેવે રૂ-
પે પુજાય છે ઇશ; વળી વિપ્રાદી સર્વે પ્રજાય, કેવે રૂપે કરેછે
સેવાય. ૩૫ એવો ઉપાસ્ય ઉપાસક ભેદ કહો કૃપા કરીને
સુવેદ; ત્યારે કરભાજન યોગી રાય; બોલ્યા અનાદી કેરો પ્ર
થાય. ૩૬ સત્યયુગમાં તો જગતાત, શુકલ વરણ ધરેછે સાક્ષા
ત; ભુજ ચાર ને ઉપવીત ધારી, ગ્રહે દંડ કમંડળ ભારી.
૩૭ પેહેરે વલકળ ને મ્રગચર્મ, પાળે પર્મહંસ થઈ ધરમ; તે
ના સેવક સર્વે જંન, દેવ ગંધર્વ આદી પાવંન. ૩૮ શાન્તી
સમ દ્રષ્ટીપણે નિદાન, ધરે લોકો તે ઇશનું ધ્યાન, તેવા ત્રેતા
ની માંય નરેશ, થાય પ્રભુ તો હીરણ્ય કેશ. ૩૯ શુદ્ધ સોના
જેવું જેનું વર્ણ તેવાં વસ્ત્ર ને રૂડું આચર્ણ; ભક્ત તેહના સ-
ઘળાં જંન, વેદ ત્રયીથી કર્તા પુજન. ૪૦ યજ્ઞયાગ થકી નીર-
ધાર, થતા પ્રસન્ન જગદાધાર; તેમ દ્વાપરમાં ઘનસ્યામ, સ્યાં
મ વર્ણ ધરે અભિરામ. ૪૧ પીત વસ્ત્ર ને તેજ અપાર, શો-
ભે શ્રી વત્સલાંછન સાર; ત્યારે શેવક સઘળા પ્રાણી, પરીચ-
ર્યા કરે પ્રેમ આણી. ૪૨ ચઢાવે છે ઘણા ઉપચાર, તેથી પ્ર-
સન થાય મોરાર; તેવી રીતે કળીયુગ માંહ્ય, વીભુ કૃષ્ણ
વર્ણ ધરે ત્યાંય. ૪૩ ભુજ ચાર ને આયુદ્ધ ચાર, પીત વસ્ત્ર

ઘણા અલંકાર; પ્રગટ વીશ્વમાં પુરણ રૂપ; કળા અસંખ્ય કૃતી અનુપ. ૪૪ થોડા સેવક તે કાળે જંન, કરે કીર્તન ભક્તિ પાવંન; તેથી ત્રિવિધિ પાપ પળાય, રામ કૃષ્ણ કેહેતાં મોક્ષ થાય. ૪૫ એમ યોગેશ્વરે તેણે સ્થાન, કહ્યું જનક ભુપને જ્ઞાન; તેવું તેજ કહે મુનીરાજ, કહ્યું વસુદેવ તુને આજ. ૪૬ ॥ વલણ ॥ એવું કહિ નારદ ગયા બ્રહ્મલોકનિ માંયરે; દુર્ગા કેહે પછી આવીઆ ઈંદ્રાદિક સુર ત્યાંયરેરેરે. ૪૭ ઈતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારર્થાંતર ગત મુશળ પર્વણી નારદેણ વસુદેવ પ્રતી જ્ઞાન કથનો નામ દ્વિતીયો અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; ત્યાર પછી ત્યાં શું નીપજ્યું તેનો કહુ મહિમાય. ૧ પ્રભુની પાસે દેવ આવીને કેવા લાગ્યા સાર; અહો ઇસ ચલોને હાવે વૈકુંઠે નીરધાર. ૨ ધર્મ ભકતીનું સ્થાપન થયું દુષ્ટો પાંમ્યા મર્ણ; ઉર્વિ કેરો ભાર ઉતર્યો વરત્યુ સુભ આચર્ણ. ૩ ગોકુળ મથુરાં દ્વારામતિમાં રહીને દીન દયાળ; ત્રણ્ય પ્રકારે લીલા કીધી જેમાં ભેદ વિશાળ. ૪ ત્યારે શ્રી હરી કેવા લાગ્યા સાંભળો સુર વચંન; હજુ ભાર ઉતર્યો નથી પુરો પ્રથ્વીનો બાળવંન્ન. ૫ જ્યાં સુધી જાદવ જીવે છે અતિ ગર્વિં જગમાંય; ત્યાં સુધી હું તો નહી આવું પર્મધામ છે ત્યાંય. ૭ યદુ કુળનો સંહાર કરાવી આવીશું તત્કાળ; એવું કહીને બંધ રહ્યા ત્યાં વીસ્વ તણા પ્રતીપાળ. ૭ દેવ તહા સ્વર્ગે સંચરીયા પ્રભુને લાગી પાય; ત્યાર પછી ત્યાં કેવી કર્તા શ્રી હરીતો લીલાય. ૮ દ્વારામતીમાં થાવા લાગ્યા ઓચીં-

તા ઉત્પાત; તેને દેખીને ત્રાસ પામીયા યાદવ સૌ સાક્ષાત. ૯ તે કાળે શ્રી કૃષ્ણ બોલીયા સાંભળો યાદવ તન્ન; વીપ્ર શ્રાપ આપણને નડશે ભ્રગુ કેરૂં વચંન. ૧૦ માટે જીવનું સાર્થક કરીએ આ વખતે નિદાન; પુણ્ય ક્ષેત્ર પ્રભાસમાં જાવું છોડીને આ સ્થાન. ૧૧ દ્વીજ પુજનને હોમ યજ્ઞવ્રત ધ્યાન ભજન તપ જેહ; તે સઘળું ત્યાં જઇને આચરીયે તેમાં નહી સંદેહ. ૧૨ એમ કહી સરવેને તેડી અવીનાશી; અવનીસ પ્રભાસ પાટણ માંહી ચાલ્યા રથમાં બેશી ઇશ. ૧૩ હેવામાં ઉદ્ધવજી આવી લાગ્યા પ્રભુને પાય; અહો નાથ મુને તેડી જાઓ સંગાથે યદુરાય. ૧૪ વીરહ તમારો નહી સેંવાયે મારાથી ક્ષણ એક; નિમીશ માત્ર યુગ જેવી થાસે દારૂણ દુખમાં છેક. ૧૫ એવું સાંભળી કૃષ્ણ બોલીયા ઉદ્ધજીની સાથ; સ્નેહ ધરીને કેવા લાગ્યા ઝાલી તેનો હાથ. ૧૬ અરે ભકત સાંભળ મુજ વાણી આ વખતે નીરધાર; તારાથી છેટો નથી હું તો રહ્યો રહૃયમાં સાર. ૧૭ સર્વ જગામાં મુજને દેખે ભેદ રહીત જે જંન; તેને માયા બાધ કરે નહીં વ્યથા ન પામે મન્ન. ૧૮ તે વિશે અતિજ્ઞાન ભરેલો પુરવેનો ઇતિહાસ; વીસ્તારી સંભળાવું તુજને સાંભળીને પ્રકાશ. ૧૯ કોઇ વખતે યદુકુળનો ઘરડો યદુરાજા બળવાન; વન વીશે નીકળ્યા તા પોતે ફરવાને નીદાન. ૨૦ તે વખતે અવધુત દીઠા ત્યાં અત્રી રૂશીના તંન; તેતો પુષ્ટ શરીરે સાજા તેજસ્વી પાવંન. ૨૧ તેને દેખી પુછવા લાગ્યા યદુરાજા તે ઠાર; અહો યોગી કેમ એકલા રહોછો આ વનમાં નીરધાર. ૨૨ વળી લુગડાં ને અન્ન વીના કેમ કાયાથી છો પુષ્ટ; તે સઘળું વીસ્તારી કહોને સાંભળી થાઉં સંતુષ્ટ. ૨૩ ત્યારે અવધુત કે-

વા લાગ્યા સાંભળને તું રાય; હું મારી સમજણથી વધુ-
એ પુષ્ટ રહું સદાય. ૨૪ જેને નથી આત્માની બુદ્ધિ તેતો
મુરખ જંન; તેને શાસ્ત્ર ભણે શું થાયે સત્ય કહું વચંન. ૨૫
વીશય ભોગ ને નિંદ્રા કરવી ખાવું ભય નીરધાર; તેતો પ
શુ ને માણસમાં છે પરંપરાથી સાર. ૨૬ તેમાં જેને જ્ઞાન હો
ય છે તેતો માનવી દેહ; બીજા સરવે પશુ પ્રમાણો શ્રંગ વી
નાના એહ. ૨૭ ઇંદ્રીઓ જીતાય પોતાની તોતો મીત્ર સમા
ન; નિકર એ શત્રુથી ભુંડી વેદ કહે નીદાન. ૨૮ દુર્લભ આ
મુને દેહ પામી ઓળખ્યો નહીં આત્માય; તેને આત્મહત્યા
રો જાણો જીવ્યું એળે જાય. ૨૯ ચોવીશ જણથી જ્ઞાન પામીને
કર્યા ગુરૂ મેં જેહ; તે સઘળું આખ્યાન વર્ણવું સાંભળ તજી
સંદેહ. ૩૦ પ્રથ્વી[1] વાયુ[2] વ્યોમ[3] અ[4]ો જળ[5] અગ્ની[6] રાત્રીનાથ;
રવી[7] હોલો[8] ને અજગર[9] સીંધુ[10] પતંગ[11] તેની સાથ. ૩૧ ત્યમ
મધમાંખી[12] હાથી[13] હરણી[14] મીન[15] પીંગળા[16] નાર; કુરર[17] કુમારિ[18]
અર્ભક[19] નાનું સર્પ[20] અને લવાર[21], ૩૨ કરોળીયોને[22] ભમરી[23] સુ
ર વળી પોતાની[24] કાય; એવી રીતે ચોવીસ જણથી લીધી
શુભ શીક્ષાય. ૩૨ ॥ વલણ ॥ ત્યારે પછી અવધુત કેહે ય-
દુને ગુરૂની વાતરે; દુર્ગા કહે શ્રોતા સુણો તેનો કહું સાક્ષા
તરેરેરે. ૩૩ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વીર-
ચીતે મહાભારર્થાતર ગત મુશળ પર્વણી ઉદ્ધવ કૃષ્ણ સંવા-
દો નામ ત્રતીઓ અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ મારૂ ॥ પછી અવધુત બોલ્યા વચંન, સુણ ય-

હુરાજા બળવંન; કહું વીસ્તારી ગુરૂની વાત, જેથી ઉપજે જ્ઞાન અવાત. ૧ ખોદે પ્રથ્વીને સઘળા પ્રાણી, મળમુત્ર કરે નીરવાણી; તદપી કરે સહન એહ, નથી જાતીજ પાળે તેહ. ૨ તેવા દૈવાધીન એવા જંન, કરે પીડા કદી મારે તંન; તોયે દેઉં છું તેને આશીશ, ક્ષમા રાખી અતિ તેણે દીશ. ૩ વાયુ સર્વ ઉપર થઇ જાય, તોયે નિર્દોશી રેહે છે સદાય. સારી માઠી સુગંધીજ જેહ, નથી રાખતો પાસેજ તેહ. ૪ તેવા સંસારમાં કરૂં સાર, તદાપી નવ ચુકું વીચાર; વીશય કરતાં વીશયનું ફળ, નથી ગ્રહણ કરતો પ્રબળ. ૫ તેમસ ઘળે વ્યાપ્યું આકાય, ઘટઘટની માંહ્ય પ્રકાશ; તોય ભીન્ન એતો ન કહેવાય, અજ્ઞાને કરી જુદુંજ થાય. ૬ તેવી રીતે બીજા દેહો માંય. ભીન્ન આત્મ ન દેખું હું કયાંય; સર્વમાં દ્રષ્ટી રાખું સમાન, રાગ દ્વેશ તજીને નીદાન. ૭ હવે પાણી તણી સુણો વાત, નીજગુણ ન છોડે સાક્ષાત ; સર્વ જીવોને પવીત્ર કરે, જેમાં પેસે તેવો રંગ ધરે. ૮ તેવો નીશ્ચળ સ્વભાવ જેહ, સંગદોશથી નવ તજુ એહ; જ્ઞાનીને મન જ્ઞાની જણાઇ, અજ્ઞાનીને અજ્ઞાની દેખાઉ. રવીકીરણથી શોસે છે વારી, પાછુ મેઘદ્વારે આપે ભારી; વળી ઘટાદી પાત્રની માંય, ભેદ રૂપે ભાસે પોતે ત્યાંય. ૧૦ તેમ ઇંદ્રીયો થકી રાજન, વીશયતાંણી લેઉ નીજ તન્ન; તેતો અરથીને આનું સહાય, પણ લીપ્ત ન થાઉ જરાય. ૧૧ તેવો દેહેપાધી થકી સ્રુપ, બેહવાન હું ભાસુ અનુપ; અગ્ની સર્વ વસ્તુ ખઇ જાય, તોયે ભ્રષ્ટ પોતે નવ થાય. ૧૨ હોમે હુત દ્રવ્ય કોઇ જન્ન; તેને ખાઇને કરે પાવન્ન; તેમ સારૂ માઠુ કોઇ પ્રાણી આપે અન્નાદિક સ્નેહ આંણી. ૧૩ તેને ખાઇને નીર્દોશી ર-

કું અન્ન દાતાતણું સુભ ચહુ; બીજો ગુણ અગ્નીથકી ભુપ
લીધો દગ્ધપણાને અનુપ. ૨૪ તેવી રીતે વૈરાગ્યે નરેશ, સ
ર્વ કર્મ પ્રજાળુ હમેશ; કળાચંદ્રની કહેવાય જેહ, વધે ઘટે
નીરંતર તેહ. ૧૫ પણ પોતે અવીકારી સાર, પુરણ પ્રકાશક
નીરધાર; તેમ જન્માદી છેહ વીકાર, રહ્યા દેહ વીશે નીરધા
ર, ૧૬ આત્મા તો છે સદા અવીકારી, તેને જાંણે મુની બ્ર
હ્મચારી; હવે કપોતથી લીધું જ્ઞાન, તેનો કહું તુને આંણે સ્થા
ન. ૧૭ જેથી સંસાર ચક્રની માંહ્ય, નવ અસકત થવાય ત્યાં
ય; કપોત પક્ષીએ આણી ઉમંગ, કર્યો કપોતની કેરો સંગ.
૧૮ થઈ તે થકી તેને પ્રજાય, ત્યારે ત્રસણા વધી પડી રાય;
એવામાં હોલોહોલી પ્રત્યક્ષ, ગયાંલેવા માટે કંઇ ભક્ષ. ૧૯ તેણે
સમે હીંસકે તે કાળ, નાંખી બચ્ચાંના ઉપર જાળ; ત્યારે ક
પોતની આવી ત્યાંય, તે ઠાર, પડી જાળની માંય. ૨૦ એ
વું વિપ્રીત દેખી તે ઠાર, પડી જાળમાં પોતેજ સાર; તેથી
કપોતને થયો ખેદ, મુરછા પ્રાત્પ થઇ નીરવેદ. ૨૧ અરેરે મા
રી પત્નીને બાળ. તેનો નાશ થયો આણે કાળ; માટે જીવી
ને શું કરૂં આજ, હું પણ પ્રાણનો કરૂતાજ. ૨૨ એવું સમજી
કપોત ત્યાંય, પડયો પોતે પણ જાળથી માંહ્ય; એમ કું
ટુંબા શકતથી રાય; કરી પક્ષીએ આત્મ હત્યાય. ૨૩ તેવું દે
ખીને અદભુત કામ, તજ્યું કુટુંબ મેંતો તમામ; જેણે ક
રી સુખીછું હમેશ, નથી કોઇ દહાડો થાતો કલેશ. ૨૪ તે
મ અજગરતો નીરધાર, પડયો રેહે મુખ વીકાશી સાર; તે
માં આનાયાસે આવે જેહ, તેનો ભક્ષ કરે છેજ તેહ. ૨૫ તેવું
દેખીને હુંતો હમેશ, નથી પ્રયાસ કરતો લેશ; એક આસને
બેશી રાજન્ન, ધરૂં ધ્યાન સહાય પાવન્ન, ૧૬ કેમજે સુખદ

દ્રીયો કેરૂં, દુખદાઇક અંત્યે ઘણેરૂ; સ્વર્ગ નર્ક મળે એથી સ
ત્ય, નથી જાતી જન્માદી વીપત્ય. ૨૭ હવે સીંધુ વિશે અ-
ભીરામ, આવે સરીતાવહિ તમામ; તોય વધે નહીં કદી એ-
હ, તેમ જાતાં ઘટે નહીં તેહ. ૨૮ તેવી પ્રાપ્ત થતાં કંઇ વસ્ત
વળી નાશ થયે તે સમસ્ત; હર્ખ શોક તો હું નવ પામું, સ-
ર્વકાળની માંય વીરામું. ૨૯ પડે પતંગ દિપની માંહ્ય, પ્રાણ
જાય છે તેહનો ત્યાંય; તેને જોઇને હું તો રાજંન, દ્રષ્ટી મોહે
ન થાઉં બંધન્ન. ૩૦ દ્રવ્ય તારૂણિથી છેટો રહું, સચ્ચીદાનં-
દ મુખથી કહું; જુવો મક્ષીકા કેરૂ અજ્ઞાન, મધભેગું કરે એ-
ક સ્થાંન. ૩૧ તેને લોભથકી નવ ખાય, ઉપર બેશી રહે છે
સદાય; તેવામાં આવે પારધી જંન, તેતો પુડો હરે બળવંન
૩૨ ત્યારે હાથ ઘસે સુણરાય, કેટલીઓનાતો પ્રાંણ જાય;એવું
દેખી હું તો નીરધાર; નથી સંગ્રહ કરતો લગાર. ૩૩ તૃપ્ત
થાતાં વધારાનુ અન્ન, નવ રાખી મુકું કોઇ દન્ન; જેથી આ-
નંદ રેહે છે અપાર, ચીંતા પ્રાપ્ત ન થાએ લગાર. ૩૪ કરી
કાષ્ટની હાથણિ જોઇ, મોહ પામે મુકે ડોટ શોઇ; તેથી પડે
અજાડીની માંહ્ય, નીત્ય પસ્તાય છે પછી ત્યાંય. ૩૫ તેવું
દેખી મોટા મુનીરાય, નથી દ્રષ્ટીએ જોતા ત્રીયાય; કાષ્ટ પુ-
તળીનો પણ તેમ, નથી સ્પર્સ કર્તા આણી પ્રેમ. ૩૬ મ્રગી
રાગ સુણી સ્તબ્દ થાય, તેથી પારધી હણે તદાય; માટે ગ્રા-
મ્ય ગાણું વાત જેહ, નથી સુણતો આણીને સ્નેહ. ૩૭ અ-
પ્સરા ગાંનથી જુવો ભુપ, ભુલ્યા શ્રંગી પોતાનું સ્વરૂપ; મો-
હ પ્રામી થયા ભ્રષ્ટ ત્યાંય, તપ હાર્યા તેવું ક્ષણમાંય. ૩૮ મીન
માંસના લોભે લલુચાય, કાંટો વાગે તેથી પ્રાણ જાય; તેવું દે-
ખી મોટા મુની જન્ન, સ્વાદ કર્તા નથી નીશ દન્ન. ૩૯ જે

જેણે જીતી નથી રસનાય, તેતો અજ્ઞાની પ્રાણી કેહેવાય; હવે ત્રષ્ણાતણી સુણો વાત, જેથી ઉપજે શાન્તિ સાક્ષાત. ૪૦ પુર્વે વીદેહ નગ્રમાં સાર, હતી પીંગળા ગુણકા નાર; તેણે રાત્રી પડી તે વેળાય, કરી સ્થાનકમાંહી શોભાય. ૪૧ શય્યા પાથરી શ્રેષ્ટ રાજન્ન, પછી ચીંતવ્યો પુરૂશ મન્ન; દ્રવ્ય ઇચ્છાથકી એહનાર; જુવે બારીએ વારંવાર. ૪૨ તેથી નીંદ્રાતજી ઉતકર્ષ, તોય આવ્યો નહીં કોઇ પુરૂષ; થયો એવામાં પ્રાતસ્કાળ, ત્યારે પામી તે ખેદ વિશાળ. ૩૩ નીજ બુદ્ધીને ધીકકારી રાય, રૂપ ગુણ કળાને તદાય; એવું દેખીને હુંતો ભુપાળ, નીરાશી રહું છું સદાકાળ. ૪૪ કરૂ બ્રહ્મ ગુરૂ નું ભજન્ન, આશા ત્રષ્ણા છોડી નીજ મન્ન, તેણે કરીને પસ્તાવો થાય, આઠે જામ આણંદમાં જાય. ૪૫ ॥ વલણ ॥ દત્તાત્રેય એમ આપતા નૃપને નિરમળ જ્ઞાનરે; દુરગો કેહે તે તો કહે ઉદ્ધવને ભગવાનરેરેરે ૪૬ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત મુશળ પર્વણી અવધુતેણ યદુ પ્રતિ નીજગુરૂ દર્શિનો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ૪

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાય એણીપેરે બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; વળતી દત્તાત્રૈય નૃપને કે છે નીર્મળ જ્ઞાન કથાય. ૧ કુરર નામનો પક્ષી તેણે માંસ ગ્રહ્યું મુખમાંય; ત્યારે તેને બીજાં પક્ષી વઢવા લાગ્યાં ત્યાંય. ૨ એટલે તેને નાંખી દીધું માસ ગ્રહેલું એહ; તેથી તેને શાન્તી આવી તેમાં નહીસંદેહ. ૩ તે જોઇ વીશયોદભવ વસ્તુ ઈંદ્રીય વલ્લભ જેહ; તેને મેતો નાંખી દીધી તજીને તેનો સ્નેહ. ૪ કારણ કે વીશયોદભવ વસ્તુ દેખી દ્રષ્ટે સાર; પ્રાણી પ્રાણીના દ્વેશી થાએ

પક્ષીવત નીરધાર, ૫ બાળકને નીંદા સ્તુતીનું નથી દીલમાં જ્ઞાન; સર્વકાળ આનંદી રેછે ક્ષુધાતણું એક ભાન. ૬ તેવી રીતે માન અને અપમાને કરીને રાય; હર્ખ શોક પામું નહી હું તો આનંદી સદાય, ૭ તે પ્રમાણે કુમારીથી ગુણુ લીધોમેં જેહ; તે સરવે તુજને સંભાળવું સાંભળને યદુ એહ. ૮ એક વખત ભીક્ષા માટે હું ગયો ગામની માંય; ત્યારે એક કુમારી દીઠી વણુ પરણેલી ત્યાંય. ૯ તેને ઘેર ગયો તે કાળે દીઠા એક પ્રકાર; પરદેશી પરોણા ત્યાંતો આવ્યાતા નીરધાર. ૧૦ માત પીતા તેના ઘેર નહોતાં હતી એકલી બાળ; તેણે ડાંગેર ખાંડવા માંડી પ્રેમથકી તતકાળ. ૧૧ ત્યારે કરનાં કંકણુ તેનાં ખડખડીયાં સદાય. ૧૨ તેથી તેણે એક કાઢીને એક રાખીયું રાય; એટલે ખડખડ થાતુંતું તે બંધ રહ્યું તે ઠામ; ત્યારે સ્ત્રીને સારૂ લાગ્યું અંતરમાં અભીરામ. ૧૩ તે દેખી વિચાર કર્યો મેં સાંભળને ભુપાળ; બહુ જણુના સંયોગે થાએ ખટપટ કોઇ કાળ. ૧૪ એવું દેખી ચાલ્યો હું તો ત્યાં થકી નરેશ; માટે એકલો વનમાં રહીને સંભારૂ સુરેશ. ૧૫ તેવો એક દીવસ મેં દીઠો લવારનો તો ખેલ; બાંણુ બનાવા બેઠોતો તે મેળવી સઘળો મેળ. ૧૬ તે વખતે તેની પાસે થઈ ચાલી ભુપ સવારી; પણ તેણે કશુ એ નવ દીઠું એક ચીત્તથી ભારી. ૧૭ તે પરમાણે બહુ જાતીના વીશય ભોગ દેખાય; પણ ચીત મારૂ વ્યગ્ર ન થાશે દુરે નહી એકતાય. ૧૮ તેણે કરીને તાપ ત્રીવધી નથી પીડતા તંન; નીશ્ચળ થઇ મંન ધ્યાન થાય છે તપ તીરથ પાવંન. ૧૯ તેમ સર્પ વસવાને માટે નથી કરતો પ્રયાસ; પીપીલીકાના રાફમાં રેહેછે રાત્રી દીન્ન પ્રકાસ. ૨૦ તેવું દેખી મેં

નવ કીધો મહારંભ રાજન્ન; ગીરી ગુફા મેદાનમાં રહું છું શાન્તી પામી મંન. ૨૧ મહારંભ કરવાથી જીવને ઉપાધી બહુ થાય; પડે આખડે ત્યારે ઉપજે અંતરમાં ચીંતાય. ૨૨ કરોળીયો પોતાના મુખથી તંતુ કાઢે સાર; તેની જાળ બનાવી સુંદર તેમાં રેહે નીરધાર. ૨૩ તે રીતે કીધેલી જાળને કોઇ વચતે ખઈ જાય; એવો હરી માયાનો આનો ખેલ બધો કેહેવાય. ૨૪ પ્રથમ વીશ્વ ઉપજાવે પોતપોતાથી રાજંન; ત્યાર પછી સરવેને કરશે પ્રલય વીશે પ્રાશન્ન. ૨૫ એવું સમજી એ માયાથી દુર રહું શદાય; જેથી કશું આવર્ણ નડે નહી છેવટ મુકિત થાય. ૨૬ ભમરી ઘર કાહવનું કરીને એળ મુકે તે માંય; વળતી તેને સ્નેહ ધરિને ચટકો મારે ત્યાંય. ૨૭ તેથી એળ મટીને એતો ભમરી નીશ્ચે થાશે; પાંખો આવી ઉડવા શીખે જ્યાં ધારે ત્યાં જાશે. ૨૮ તે માટે મહા મોટા મુનીઓ સ્નેહ ધરી નીરધારઃ કશી વસ્તુ ચીંતવતા નથી રાખે તત્વ વીચાર. ૨૯ જેજે પ્રાણી જેજે વસ્તુ ચીંતવશે હમેશ; તેતે રૂપે થાયે તેનો તજી પોતાનો વેશ. ૩૦ તેથી સઉનો સ્નેહ તજીને રહુ એકલો સદાયઃ પ્રભુ વીના ચીંતવું નહીં બીજું જાણીને મીથ્થાય. ૩૧ તેવી રીતે નીજ વપુને મેં ગુરૂમાંન્યો આકાળ; તેની સમજણ તુજને કહુછુ સાંભળને ભુપાળ. ૩૨ જે કાયાના સુખને માટે પ્રાણી કરે પ્રયાસ; સ્રીયાદિકને પાળે નીત્યે દુઃખ વેઠી પ્રકાશ. ૩૩ તે કાયાતો પડી જાય છે તજી મીત્રતા સ્નેહ; એક ઘડી રાખી નથી રેહેતી અવધી નીત્યે એહ. ૩૪ તેવું સમજી મારૂ એવું નથી માનતું મંન; નીર સબંધી રહુંછું નીત્યે જગત વીશે પાવંન. ૩૫ કંઈ વસ્તુની આશા ન કરતાં કરૂ પરમારથ કાજ;

જેણે કરીને કર્મ ન વળગે કૃપા કરે વ્રજરાજ. ૩૬ એવી રીતે અવધુત કે છે સાંભળોને રાજન્ન; ચોવીશ જણથી જ્ઞાન પામીને કર્યા ગુરૂ બળવન્ન. ૩૭ જેમાં ગુણ અતી ઉત્તમ દીઠો તેતો લીધો સાર; તેણે કરીને રાજી રહું છું રષ્ટ પુષ્ટ નીરધાર. ૩૮ એવી રીતે અવધુત યદુનો ઉત્તમ આ સંવાદ; શ્રી કૃષ્ણે ઉદ્ધવને કહયો આણીને આલ્હાદ. ૩૯ ત્યાર પછી વળી કેહેવા લાગ્યા ઉદ્ધવને ભગવાન, સ્નેહ વાત પડતિ મુકીને રાખો રદયમાં જ્ઞાન. ૪૦ હું તો સઘળે વ્યાપી રહું છું ઘટઘટમાં હમેશ; મુજ વીના ઠાલી નથી વસ્તુ જડ ચેતન અશેશ. ૪૧ જન્મ મરણ મારે વિશે નથી એતો કેહેવા માત્ર; જેવું મારો ભકત ચીંતવે તેવું બતાવું ગાત્ર. ૪૨ ધર્મ ભકતીને માટે ધરૂં છું યુગે યુગે અવતાર; તોપણ મુજને કર્મ ન વળગે પેસે નહીં વીકાર. ૪૩ મુજ મહીમાને કોઈ ન વ જાણે અકળીત છું સદાય; વેદ સરીખા થાકે કેહેતાં ભુલા પડે શીવરાય. ૪૪ નિશ્ચે નગ્રમાં વાસ માયરો નીરગુણ શુદ્ધ સ્વરૂપ; તેને તો કોઈ વીરલો જાણે ભક્તીથી અનુપ. ૪૫ ભકત થકી અળગો નથી હું તો સદા રહું તે પાસ; રાત દિવસ રક્ષા કરૂં તેની જાંણી મારો દાસ. ૪૬ શેવકની લજ્જા સાચવતાં જાય કદી મુજ લાજ; તોપણ તે દીલમાં નવ આંણું કરૂં તેહનું કાજ. ૪૭ તે માટે ઉદ્ધવજી મારી માનોને આ જ્ઞાન; બદ્રીવનમાં તપ કરવાને જાઓ આ વેળાય. ૪૮ થોડે દહાડે મુજ ઇચ્છાથી પડશે તમારો દેહ; તે વખતે વેકુંઠે આવશો તેમાં નહીં સંદેહ. ૪૯ મુજ આજ્ઞાનો લોપ કરી કોઇ કરશે શુભ સાધન્ન; તો પણ ભવ બંધન નવ છુટે થાશે નર્ક પતન્ન. ૫૦ એ રીતે ઉપદેશ કરીને શ્રી કૃષ્ણે તે વાર;

ચર્ણુંતણી પાદુકા આપી ઉધ્ધવને નિરધાર. ૫૧ તેને પ્રેમથ કી લેઇને ઉદ્ધવજી બળવાન; બદ્રીકાશ્રમ પ્રત્યે ચાલ્યા ન મીને તેણે સ્થાંન. ૫૨ ત્યારે સઉ યાદવને તેડી વસુદેવ કેરા બાળ; પ્રભાસ પાટણ માંહી આવ્યા ત્વરાથકી તતકાળ. ૫૩ તે ઠેકાણે શંખોધ્ધારમાં કર્યું તમામે સ્નાન; ત્યાર પછી મનગમતાં આપ્યાં બ્રાહ્મણને તો દાન. ૫૪ હોમહવન આદી સાધન તે કીધાં તેણે ઠાર; તે પુંઠે મધુપાન કરીને થયા મદોન્મત સા ર. ૫૫ વિનાશકાળે બુધ્ધી બગડી વીપ્રીત સુજી પેર; એક એકને ગાળો ભાંડે ત્યમ મારી નાંખે ઠેર. ૫૬ સાંમાસામી શસ્ત્ર વાવરે દયા તજી સાક્ષાત; પીતા પુત્રનો પ્રાણ હરેછે ભ્રા તને મારે ભ્રાત. ૫૭ વળી પેલા મુશળના રજની ઉગીતી જે પાંન; તેનાં પાંદડાં તોડી મારે એક એકને તે સ્થાન, ૫૮ તે ણે કરીને શીશ છેદાએ વીપ્ર શ્રાપથી રાય; એવી રીતે સર્વે યાદવ નાશ થયા તદાય. ૫૯ અક્રુર સાત્વકી સાંબ અનીરૂ દ્ધ કૃતવર્માને કામ; તે સત્રળા પણ મ્રત્યુ પામ્યા શેજે તેણે ઠામ. ૬૦ તેવું દેખી શંકરશણે યોગ કળાથી ત્યાંય; હરીનાજો તાં દેહ પડીઓ ગયા સ્વધામની માંય. ૬૧ તે વખતે દા- રૂક શારથીને કેહેવા લાગ્યા સ્યામ, અરે ભાઇતું સાંભળ હવે મુજ વાંણી અભીરામ. ૬૨ મારો દેહ પડયા પછી જા- જે દ્વારામતીસાર, તે પુંઠે સરવેને કેજે આવો આ પ્રકાર. ૬૩ વળી અરજુન આવ્યો તે :તેને કેજે મારા વીર, સર્વે જણને તેડી જાયે રાખી મનમાં ધિર. ૬૪ કારણ કે બે ચાર દીવંસ માં વીઘ્ન કારમું થાશે, કનકપુરી દ્વારામતી તેતો સીંધુમાં બોળાશે. ૬૪ તે માટે પારથને કેજે સંદેશો સાક્ષાત; તેણે કરીને મુક્તિ પામીશ નીશ્ચે મારા ભ્રાત. ૬૬ એવું સાંભળી

દારૂકને તો ઉપજ્યો મનમાં ખેદ, તો પણ હરી આગ્ના પા-ળીને ઉભો ત્યાં નીરવેદ. ૬૭ ઘણા દીવશ રથ હાંકયો જે-ણે ગ્રહી પરોણો રાશ; તેનાથીતો કેમ જીરવાયે પયાણનો વીલાસ. ૬૮ ॥ વલણ ॥ વળતી વનમાળી વીભુ, વીશ્વ ત-ણા કીરતારરે; વ્રક્ષની નીચે આવીઆ, દુરગાનો શીરદારરેરે રે. ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા-ભારથાંતર ગત મુશળ પર્વણી કૃષ્ણેન યાદવાસ્થળી કૃતા-નામ પંચમો અધ્યાય. ॥ ૫ ॥

કડવું ૬ ઠું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, સુણો ભુ-પ ચતુર સુજાણ; પછી યાદવનાથ કૃપાળ, બેઠા પીપળા નીચે દયાળ. ૧ તેને મુળે એટલી તદાય, પગ ઉપર ચઢા-વ્યો પાય; આવ્યા તે સમે દેવ આકાશ, પ્રભુની લીલા જો-વા પ્રકાશ. ૨ તેતો સ્તુતી કરે તેણે ઠાર, જયજય પ્રભુ અ-વતાર; એવામાં એક પારધિ જન્ન; આવ્યો ધનુશ લેઈ રા-જન્ન. ૩ તેણે દુર રહી શુભ વર્ણ, દીઠો યાદવ નાથનો ચર્ણ; તેમાં પદમ છે તે તો શોભાય, જાણે વીહંગ પક્ષીની કાય. ૪ તેથી ભ્રાંતતી પામી નીરવાણ, માર્યું હીંસકે તક્ષણબાણ; તે તો વાગ્યુ પ્રભુને જે વારે, દીવ્ય રૂપ થયાછેજ ત્યારે. ૫ ભુ-જ ચ્યારને તેજ અપાર, શંખચક્રાદી આયુદ્ધ સાર; હેવા રૂપ થકી તેણે દીશ. ચઢયા ગરૂડ ઉપર ઇશ. ૬ તેણે સમેદે-વે નીરધાર, કરી પુષ્પની વ્રષ્ટી અપાર; વાગે દુંદભી આ-કાશ માંય, નાચે અપ્છરા ઇંદ્રની ત્યાંય. ૭ રાગ સુંદીર ગં-ધર્વગાય, વેદ વખાણ કરે તદાય; હેવું જોઈ પ્રભુનું પયાંણ, જયજય કહે સુલપાણ ૮ સુણો શ્રોતા તમે આણે સ્થાન,

કર શંકા તણું સમાધાન; કોટી બ્રહ્માંડ કેરો જે નાથ, તેતો ૯
ણાયા ઢીમર હાથ. ૯ તેવું કારણ એહ પ્રકાશ, બીજી ઠેકાણે
વર્ણવ્યું વ્યાસ; બાંણ મારનારો પુરૂષ જેહ, હતો પુર્વે વાનર
દેહ. ૧૦ વાળી નામ તેનું નીરધાર, કીષ્કીંધા નગરીનો
રહેનાર; તેણે સમે બ્રહ્માંડના ભુપ, હતા ક્ષત્રીમાં રામસ્વરૂપ.
૧૧ ત્યારે વાળી તણો કીધો નાશ, પછી આપીયું વેણ પ્ર-
કાશ; જ્યારે કૃષ્ણ રૂપે હું થઇશ; તેહ કાળે આ વેર દેઇશ
૧૨ માટે બાંણ તેહનો આગુ કાર, કર્યો કૃપા થકી અંગીકાર;
બીજુ કારણ સાંભળો જન્ન, જેથી સંશય ના રહે મંન. ૧૩
પેલા મુશળનો થોડો ભાગ, ગળ્યો માંછલાંએ જોઇ લાગ;
તેને ઢીમ્મરે ચીરી જે વારે, ભાગ લોહનો નિકળ્યો ત્યારે.
૧૪ તેનું બનાવ્યું સુંદીર બાંણ, વાગ્યુ પ્રભુને તે નિરવાણ;
તેથી તત્કાળ લીલા વિસ્તારી, શ્રાપ વિપ્રનો પોતે વિચારી.
૧૫ ગયા સ્વધામે વૈકુંઠરાય, જેનો અગમ્યછે મહીમાય;
જાતાં જાતાં કળા એક કીધી, શક્તિ અરજુનની તાણી લી
ધી. ૧૬ જેણે કરી જીત્યો સઉ ભુપ, હર્યું સામર્થ એહ અનુ
પ; સત્ય ધર્મ ધરામાંથી જેહ, ગયા પ્રભુની સંગાથે તેહ.
૧૭ બળ કળીનું વાધ્યુ તે ઠાર, હરી ઇચ્છા થકી નીરધાર;
એવું દેખીને દારૂક જેહ, આવ્યો દ્વારામતી વિશે તેહ. ૧૮
કહ્યા સર્વને તે સમાચાર, યાદવાસ્થળી કેરો પ્રકાર; સુણી
સરવેને ઉપજ્યો શોક. કળેશ કરવા માંડયો અશોક. ૧૯
પછી અરજુને સાંભળી વાત, ત્યારે કરવા લાગ્યો આંસુપાત;
મુર્છા પામી પડયો હેઠો ભુપ, કરે વીલાપ ત્યાંતો અનુપ.
૨૦ અહો નાથ દગો કર્યો ભારી, મુને મુકીને ગયા મોરારી;
ઘણીવાર રાખી મારી લાજ, કર્યું કીંકરના જેવું કાજ. ૨૧

છેવટ તરછોડયો તમે માહારાજ, નવ ઘટયું એ તમને આજ; એવાં વીલાપી કહી વચન્ન, શાન્તિ પામ્યો કુંતા કેરો તન્ન. ૨૨ ત્યારે સારથી બોલ્યો તે ઠાર, સુણો પાડુ રાજાના કુમાર; મુને કૃષ્ણે કહી છે જે વાત, કહુ તમને તેનો સાક્ષાત; ૨૩ સર્વે કુટુંબ એમનું જેહ, તેતો સોંપ્યુ તમનેજ એહ; માટે તેડી જાઓ તેને રાય, હસ્તીનાપુરમાં આ વેળાય. ૨૪ એવામાં શ્રી કૃષ્ણ કેરી નાર, થઇ સતી પ્રભુ સાથે સાર; વળી બીજી યાદવની વાંમ, બળી મુઇ પાતે તેણે ઠામ. ૨૫ તેમ સાંભળ ભુપ કુમાર, રહી જીવતી કેટલી નાર; તેને તેડીને કુંતાનો તન્ન, ચાલ્યો હસ્તીનાપુર પાવંન. ૨૬ ત્યારે મારગ માંહી સાક્ષાત, મળ્યા લુટેરૂ કાબાની જાત; તેણે યુદ્ધ કર્યું અતીઘોર, તેથી હારીઓ ઇંદ્ર કીશોર. ૨૭ પછી તસ્કરોયે તેણે ઠાર, હર્યા સ્ત્રીયો તણા સણગાર; તેહ જોઇ રહયો ગુડાકેશ, પણ ચાલ્યુ નહી લવ લેશ. ૨૮ હેવી દૈવ ગતી સુણ રાય, કોઇ પ્રાણી થકી ન કળાય; જેના બાણના મારથી સાર, હાર્યા ઉમા તણા ભરથાર. ૨૯ તેનું તે બાંણને તેહ ચાંપ, તેમ અરજુન તેનો તે આપ; તોય કાબાથી હાર્યો તે ઠામ. એવી ઇચ્છા પ્રભુની તમામ. ૩૦ હવે કુરૂપુરીમાં સાક્ષાત, થવા લાગ્યા ઘણા ઉતપાત, રડે શ્વાનને કર્કળે કાગ, અશ્વ હાથી ઝુરે મમાભાગ. ૩૧ વાયુ ઘોર ભયાનક વાય; જાણે દિશાઓમાં લાગી લાહ્ય; થયો આદીત્ય ધુંધળો વર્ણ, દાહે તારા ફુટી પડે ઘર્ણ. ૩૨ અતી વીદ્યુતનાપાત થાય, મેઘ રક્તનો દ્રષ્ટે જણાય; હેવું દેખી યુધીષ્ટીર ભુપ, થયા ચીંત્યાથી વ્યાકુળ રૂપ. ૩૩ કરવા લાગ્યા તે કાળે રૂદન્ન, અરે આવ્યો નહીં અરજુન; એને વીતી ગયા બહુ માસ, દ્વારીકાં નય માં

હી પ્રકાશ. ૩૪ અહો આચર્ણું હાવું જણાય, હરી રહીત થૈ શું ધરાય; જેણે ઉગર્યા વારંવાર, તેણે તજ્યો હશે દેહ સાર. ૩૪ કૃષ્ણ પ્રત્યક્ષ છતાં સાક્ષાત, નવ થાય આવા ઉતપાત; માટે દ્વારામતીમાં વિશાળ, કશું વિઘ્ન હશે આણે કાળ. ૩૬ એવો પસ્તાવો કરી તે ઠાર, ધર્મ ઉદ્વેગ પામ્યા અપાર; ખાન પાન ગમે નહી લેશ. રહે અંતરમાં અતી કલેશ. ૩૭ ॥ વલણ ॥ એવામાં યાત્રા કરી, આવ્યા ભક્ત વીદુરરે; દુર્ગો કહે તેતો મળ્યા, ભાવ થકી ભરપુરરેરેરે. ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત મુશળ પર્વણી કૃષ્ણ સ્વધામ ગતો નામ શષ્ટો અધ્યાય.

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી ભુપ, યુધીષ્ટીર વીદુરને દેખી શાન્ત થયા અનુપ. ૧ વળતી પોતે પુછવા લાગ્યા ગદગદ થઇ તે ઠાર, અહો વીદુર દ્વારામતિ કેરો કહોને સમાચાર. ૨ જેણે હમને દુઃખ જાળથી ઉગાર્યા બહુ વાર, તેવા હરી સંભારેછે વળી કોઇ દહાડો નીરધાર. ૩ સર્વે યાદવ સુખીયા છે કે દુખીઆ આણે કાળ, તે સઘળા શું કામ કરેછે તે કહો દાશી બાળ. ૪ તેમ તમે કયાં કયાં જઈ આવ્યા તીરથમાં રાજન્ન; તે સરવે વીસ્તારી કો’ને જે સુણી થઉ પાવન્ન. ૫ તમ જેવા હરી ભકતને અડકયે તીરથ પાવન થાય, દર્શનથી દુઃખ જાયે તતક્ષણ જ્ઞાન રદયમાં થાય. ૬ એવાં નૃપનાં વાક્ય સુણીને વીદુર વધા તે કાળ, યદુ કુળના ક્ષય વીના કીધી સર્વે વાત વીશાળ. ૭ કારણ કે તે વાત સુણીને ઉપજે ધર્મને કલેશ, માટે એટલું છાંનું રાખ્યું, વીદુરે નરેશ. ૮ વળની પો

જન કરીને સુતા, રાત્રીએ પ્રકાશ, એટલે વીદુર આવ્યા પો તે અંધરાયની પાસ. ૯ ગાંધારી ધૃતરાષ્ટ્રએ બેઉ તે કેવા લાગ્યા સાર, અરે મુરખ કયમ બેશી રહોછો; આ વખતે ની રધાર. ૧૦ ઘોર કુળી આવ્યો તે જુઓ વીપ્રીત આ વેળાય; માટે હીત આત્માનુ ધારો નહી મળે ફરી આ કાય. ૧૧ જેણે પુત્ર તમારા માર્યા તે આપે છે અંન્ન, તેને ભક્ષ કરી સુઇ રોછો જ્યમ અજગર બળવન્ન. ૧૨ શત્રુનું આપેલું ખાવું શ્વાન ની પેઠે સાર; તેથીતો વીષ્ટા બહુ સારી જીવતને ધીક્કાર. ૧૩ કાયા જર્જરી ભુત થઇ પણ જીવ્યાની છે આશ; અરે આ થી આશ્ચર્ય શું બીજું વિશ્વની માંય પ્રકાશ. ૧૪ એવાં ભક્ત નાં વાક્ય સુણી ધૃતરાષ્ટ્રને તેની નાર, વીદુરજીની સાથે થ યાં જાવાને તૈયાર. ૧૫ પાછલી ખટ ઘટી રાત્રી રેતાં હાશી કેરા તન્ન; દંપતીને તેડીને ચાલ્યા વન્ન વીશે પાવંન. ૧૬ ધર્મ રાય તે નથી જાણુતા આવી છે નીંદ્રાય, ત્યાર સોરા વીદુર તેને લેઇ વેગે ચાલ્યા જાય. ૧૭ તે વનમાં ધૃતરાષ્ટ્રે પાડયો યોગ કળાથી દેહ, ગાંધારી સતી થઈ પુંઠે તેમાં નહી સંદેહ. ૧૮ એવું દેખી વીદુરજીને ઉપજ્યો બહુ સંતોષ, અન્ન દાતાનુ સારૂ ઇચ્છયુ નવ રાખ્યો મન રોશ. ૧૯ જે પ્રાણી જેનુ ખાઇને અવગુણ માંને મન, વળી તેનું તો ભુંડુ ઇચ્છે દુઃખ દેછે બળવન્ન. ૨૦ તે પ્રાણી કુતરાથી ભુંડો નર્ક વિશે નહી ઠામ, કોઇ કલ્પે મુકિત નવ પામે કૃ-પા કરે નહી રામ. ૨૧ પ્રાતસ્કાળે ધર્મ જાગીઆ જાણી સર્વે વાત, ત્યારે તતક્ષણુ શોક પામીને કીધાં આંસુ પાત. ૨૨ હેવા માં અરજુન ત્યાં આવ્યો સુણુ જન્મેજય રાય, તેતો નીચું શીશ નમાવી ધર્મને-લાગ્યો પાય. ૨૩ તે વખતે શોકાતુર દિઠો

પારથને ભુપાળ; ત્યારે તેને પુછવા લાગ્યા યુધીષ્ટીર તતકા
ળ. ૨૪ અરે ભ્રાત કયમ ઉદાશીછુ સાચી કેને વાત, વળી
મુખડુ દીસે કયમ ઝાંખુ તેજ રહીત સાક્ષાત. ૨૫ ના કરવા
નાં કૃત્ય કર્યાથી આવિ રીતે થાય, તેતો હું તુજને સંભળા
વું જેથી સંસય જાય. ૨૬ સમજણમાં કે અણ સમજણમાં
કરશે જે વ્યભીચારઃ તેવી રિતે શ્રીફળ કેરૂ પીશે સુંદરી
વાર. ૨૭ ત્યમ વીધવાને ગર્ભિણી ગુણકા રજસ્વાળ હોય
જેહ; તેની જોડે ભોગ ભોગવે તજી મનથી સંદેહ. ૨૮ મઢ
ભોજનને જીવ મારવો કરવું મીથ્યા વેર, તેવું ઘરડાં
બાળક પેલું જમવું આનંદ ભેર. ૨૯ હાવાં હીંણાં કર્મકર્યા
થી થાશે ઝાંખુ તંન્ન, તેમાંનું નીશ્ચે કંઇ થયું તારાથી અર
જુન્ન. ૩૦ એવું સાંભળી પારથ બોલ્યો ગદગદ કંઠે વાંણ,
અરે ભ્રાત શ્રી કૃષ્ણે કીધું વૈકુંઠે પ્રયાણ. ૩૧ યાદવ સર્વે મ્રત્યુ
પામ્યા મહી મહી કરીને કળેશ, દ્વારામતી સીંધુએ બોળી
આ વખતે નરેશ. ૩૨ પ્રભુએ મારૂ બળ હરી લીધું, સત્ય
કહુ છું ભ્રાત; જેથી ચોરે લુટયો મુજને મારગમાં સાક્ષાત.૩૩
જેના બળથી શીવને જીત્યા સ્વર્ગે ભણ્યો વીદ્યાય, ત્યાં રા-
ક્ષસ લોકોને મારી સુરની કીધી સાય. ૩૪ વળી દ્રુપદની પુ-
ત્રી આની મચ્છને ભેદિ ભ્રાત, ત્યમ સઘળા રાજાની મધ્યે
કીધી મોટી ખ્યાત. ૩૫ તે રીતે મઘવાનું બાળ્યું ખાંડવ વ-
ન નીરધાર; લંકાપુરીથી સોનું આણ્યું જીતિ પવન કુમાર.
૩૬ એ રીતે કૌરવ રત્નાગર ઉતર્યો રણમાં પાર, દ્રોણ ભી-
સ્મને મર્ણ પમાડયા માર્યો સુર્ય કુમાર. ૩૭ તેવા હરીયે ઠ-
ગ વિદયા કરી છેતર્યો મુજને આજ, એતો નવ મુજથી સે-
વાયે કથળ્યું સર્વે કાજ. ૩૮ એકઠા ખાતા ફરતા એ-

કેઠા સુતા ભ્રાત, તે હરી મારો ત્યાગ કરીને ગયા આજ સાક્ષાત. ૩૯ એવાં વાક્ય સુણિને કીધો યુધિષ્ટિરે ખેદ, ત્યમ આસનથી હેઠા પડીયા મુર્છા થઇ નિરવેદ. ૪૦ તે સમે કુંતા સુભદ્રા તેણે જાણીવાત, ત્યારે સરવે કરવા લાગ્યાં નેત્રથી આંસુપાત ૪૧ ત્યાર પછી એક માસ વીતીઓ સુણ જનમેજયરાય તો પણ ધર્મ તણા મનમાંથી નથી મટતી ચીંતાય. ૪૨ ॥ વલણ ॥ એટલે કળીયુગ આવીયો, યુધીષ્ટીર નૃપ પાસરે, દુર્ગા કહે શ્રોતા સુણો, કહુ તે વાત લીલાયરેરેરે. ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત મુશળ પર્વણી અરજુન યદુ પુર્યાંત ગ્રહે આગતો નામ સપ્તમો અધ્યાય.

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ લાવણીનો ॥ કળીયુગ કારણ રૂપ ધરી જ્યાં ધર્મ સભાછે ત્યાં આવ્યો; અરધો દેહ બ્રાહ્મણનો અરધો યવન તણો પણ બતાલાવ્યો ૧ પથ્થરની માળાપેહેરીને મુસ્તકનેમુંડન કીધું; ઉપવીતને ધારણ કરી પુસ્તક વેદ તણું કરમાં લીધું. ૨ યુધિષ્ટિરે તેને જોઇને પુછ્યું કોણ અલ્યા યાચકતું છે, એક શરીર બે વેશ ધર્યાછે તેહ તણું કારણશું છે. ૩ કળી કહે સુણ રાય ધર્મતું વાત કહું તુજને મારી, મળવાને માટે આવ્યોછું જોઈ કીરતી જાહેર તારી. ૪ મુજ ઘેરથી હું મળવા આવ્યો મારગમાં કૌતક દીઠું, નીચ કાગ પક્ષીને વીંટી હંસ તણું ટોળું બેઠું. ૫ વળી એક પાડો પ્રોઢ દેહીછે દ્રાહશ મુખથી ત્રણ ખાયે, પણ નથી થાતું પુરૂ પેટનું ત્રષ્ણાતો વધતી જાયે. ૬ એક ઘડાનું પાણી તેણે પાંચ ઘડા એક પુર્ણ ભરે, તે પાંચેનું પાણી ભરતાં એક અધુરો રેહેછે ખરે. ૭

ગાય વાછડી વનમાં બેઠાં વાછડીને ગો ધાવે, વત્સ તણા રતનમાં દુધ દિઠું એહ ઘણું અદભુત કાવે. ૯—ત્ર-ણ સરોવર સારાં શોભે અતલીત રચના છે ત્યાંહી, વચલું સુકી દેછે પાણી છેલ્લાનું છેલ્લા માંહી. ૯ ત્યારે ધર્મે તેની સાથે જે નજરે સઘળું જોયું, હંસ કવો ગો સરોવર દીઠાં પાડા માંતો ચીત પ્રોયુ. ૧૦ વળતી ભુપતિ કેવા લાગ્યા તર્કટીતુ કોઇ આવ્યો છે; માયા કરી મુજને દેખાડયું ફોગટ ફંદ બનાવ્યો છે. ૧૧ એટલે કળી કે કળીયુગ હું છું નથી કોઈ બીજો માયાવી. મારા અમલમાં થાશે તેવી માયા મેંતો બ-તલાવી, ૧૨ નીચ કાગ જેવા કોઇ રાજા અવની માંહી અવતરશે, હંસ જેવા બ્રાંહ્મણને ક્ષત્રી શેવા સઉ તે-ની કરશે. ૧૩ એક પેટને માટે ઉધમ બાર ઘણા સરવે કરશે પણ પુરૂ નહી થાય પેટનું ભટકીને ભુખે મરશે. ૧૪ એક તાત તો પાંચ પ્રજાનું દુઃખ પાંમી પુરૂ કરશે, તે પાંચે મળી એક તાતનુ કારજ કશુએ નવ સરશે ૧૫ દીકરીનો પૈશો લેઇ માતા પીતા મોજ ઝાજી માંણે, ખાનપાન સુખ શો-ખ કરે પણ દોશ નહી દીલમાં આણે. ૧૬ બંધુ વર્ગપર હેત નહીં આવે સાસરીયાં સારાંજ થશે, બેન બીચારી જાયનીરાશી શાળી સાલ્લો લેઈ જશે ૧૭ એ પાંચે મુજ કાંમ કહ્યયાં ને પાંચ ગામમાં હું રહું છું. સોનુ સ્ત્રિ દયુત દારૂ હીંસ્સા એજ ગામ સાચું કહુ છુ. ૧૮ સતયુગે દ્વાપર ત્રેતા કરતાં મુજમાંછે અવગુણ ભારી; મારા અમલમાં મહા દુખ પાંમે પ્રભુ સ્નેહીપર ઉપકારી ૧૯ હરી શેવકને શુરો પણ નહી પેટ પ્રજા બહુ પુણાશે; છળભેદીને છૈયાં છોરૂ પાંખડીતો પુજાશે. ૨૦ તપ સાધનને યો ગ સમાધી બ્રાહ્મણ સૌ ભુલી જાશે, હરીના ગુણને ઉંચા મુ-

ફી ચીત પૈશામાં લલચાશે. ૨૧ અવની રસકસ ચોરી લેશે અન્ન ઘણું ઓછું પાકે; જાતે દરીદ્રી હોય તથાપી સાંમાનું ભુંડુ તાકે. ૨૨ મીથ્યા ભાષણ મુખથી કાઢે જાર કરમ જુવતી કરશે, પુરૂશ ઘણા પણ એવા થાશે પરનારી પુંઠે ફરસે. ૨૩ અવગુણ કેહેતાં પાર ન આવે ગુણ છે મુજમાં બે કામે એક ઘણું દીજને આપેતો સહસ્ર ઘણું સરવે પામે. ૨૪ જન્મ ધર્યો તે પડતા સુધી તપ કરશે બહુ દુખ પામી, પણ મન વશ કરી ક્ષણું ભજસેતો મળશે દુર્ગાનો સ્વામી. ૨૫ હેવું સાંભળી ધર્મરાયને ખેદ ઘણો મનમાંહી થયો, એટલે કળીયુગ ઉભોતો તે નિશ્ચે ત્યાંથી ઘેર ગયો. ૨૬ ધર્મે અંતર માંહી વીચારયું આ યુગમાં કયમ રેહેવાશે, બુધ્ધિને મન ભ્રષ્ટ થાશે ત્યમ જ્ઞાન વાત તે બુધાસે. ૨૭ એમ વીચારી સ્વર્ગે જાવા મનશુબો મનમાં કીધો, દુખ રૂપી ત્રષ્ણાને વૈભવ મન્ન થકી છોડી દીધો. ૨૮ ॥ વલણ ॥ મુશળ પર્વ પુરૂં થયું પોચી મનની આશરે, દુર્ગા કેહે સઉ બોલજો જય જય શ્રી અવીનાશરેરેરે ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત મુશળ પર્વણી ધર્મરય કળીના નીજરૂપ દર્શીતો નામ અષ્ટમો અધ્યાય,

મુશળ પર્વ સમાપ્ત

ચાંન પર્વ ૧૭

શ્રીગણેશાયનમઃ અથ ચાંન પર્વ પ્રારભ્યતે.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન ચાંણ, સુણો ભુપ ચતુર સુજાણ; પછી યુધિષ્ટરે તેણે ઠાર, કર્યો સ્વર્ગે જાવાનો વીચાર. ૧ થયો પ્રભાત કાળ જેટલે, સ્નાંન દાંન કર્યું જ તેટલે; વળતી વીચારીને મનમાંય, તેડયા નગ્રના શ્રીમંત ત્યાંય. ૨ તેહ કાળે ઘણા રૂશીરાય, આવ્યા હરી ઇચ્છાથી તદાય; બીજી ઉત્તમ વર્ણ અપાર, આવી સભા વીશે નીરધાર. ૩ તેણે સમે યુધિષ્ટીરે ભુપ, પુછી પારથને વાત અનુપ; સુણ સવ્યસાચી મારા ભ્રાત, બેશ ગાદીએ તું તો સાક્ષાત. ૪ રૂડી રીતથી પાળો પ્રજાય, કરો કુંતા માતાની સેવાય; હું તો ગાળીશ હીમાળે દેહ, તેમાં નથી જરાય સંદેહ. ૫ એવી ધર્મની સાંભળી વાણિ, બોલ્યો અર્જુન ઉદ્વેગ વાણી; અહો ભ્રાત શી બોલો વાચાય, તમો વીનામેં કેમ રેહેવાય. ૬ જેમ ક્ષાર વિના લુખુ અન્ન. તેમ તમો વીના આ સદન્ન; માટે સુખ તણું નથી કાજ, હું તો આવીશ સંગાથે આજ. ૭ બેસુ ગાદ્દિએ જો આ વેળાય, તોતો કુંતા માતાની આજ્ઞાય; કદી ઉરવી આ જાય પાતાળ, છોડે મર્યાદા સિંધુ વિશાળ. ૮ મેરૂ ચળે પડે ધ્રુવ અંગ, સતી કરે કુટીલનો સંગ; તોય તજી તમારી સેવાય કેમ રાજ્યગાદી ભોગવાય. ૯ એવું સુણી ધર્મ તેણે ઠાર, પુછયુ ભીમાદી બ્રાણયને સાર; ત્યારે તેણે પણ કહી નાય સાથે જવાને રાણી ઇચ્છાય. ૧૦ એમ સાંભળ ભુપ કુમાર, થયો પાંચેનો

એક વીચાર; પછી અભીમન્યું કેરો તન્ન, નામ પરીક્ષત છે પાવંન. ૧૧ તેને સોંપવા સમસ્ત ધન્ન, પુછયું સભાને ભુપે વચન્ન, સુણી રાજી થયા સઉ પ્રાણી, આપી આજ્ઞા ત્યાંતો પ્રમાંણી. ૧૨ તેહ કાળે આણીને ઉલ્લાસ, તેડયો અભીમન્યું પુત્ર પાસ; પછી બ્રાહ્મણોને લાગી પાય, શુભ મુહુર્ત પુછીયું રાય. . ૧૩ સુણી બ્રાંહ્મણ બોલ્યા તમામ, હાલ શુભ વેળા અભીરામ; ત્યારે યુધીષ્ટીરે ત્રતકાળ, સ્થાપ્યો ગાદીએ ઉત્તરા બાળ. ૧૪ શુભ તીલક સ્વસ્તે કીધુ, આશીર વચન વીપ્રનું લીધુ; વાગે વાજીંત્ર ત્યાંતો અપાર, ગાય મંગળ ગાંધ્રવીનાર. ૧૫ યશ યાચકો તો ઉચરેછે, ઘણા કાળ જીવો એકું કેહેછે; તેણે સમે મોટા મુનીરાય, કેહેછે કુંવરની પ્રભુતાય. ૧૬ અહો ભુપતી તમારો બાળ, થશે ધર્મ તણો પ્રતીપાળ; ન્યાયમાં તો વિધાતાના જેવો, શસ્ત્ર ધારીમાં શંકર તેવો. ૧૭ ક્ષમા માંહી ધરા તુલ્ય જાણો, બળમાં બીજો બળી પ્રમાણો; નીતી માર્ગમાં નીશ્ચે વીદુર, ભકતી કરવામાં પ્રલ્હાદ શુર. ૧૮ તેજ કાંન્તીમાં સુર્ય સમાન શુભ કીરતીમાં રામ નીદાન; રૂપમાં રતી નાથની જોડ, સદા સેવશે શ્રી રણછોડ. ૧૯ બીજો શોભા વીશે સુરરાય, કોઇ પ્રાંણી થકી ન જીતાય; થોડે દહાડે પ્રથ્વીને ઉગારી, દેશે દંડ કળીનેજ ભારી. ૨૦ એનું કરતાં મુખે વખાણ, થાકે સરસ્વતી નીરવાણ; માટે થોડું કહ્યું હમે ભુપ, પણ પુત્ર તો દેવ સ્વરૂપ. ૨૧ એવાં વીપ્રનાં સુણી વચન્ન, થયા પ્રસન પાંડુના તન્ન, આપ્યાં તે સમે દાન અપાર, કેહેતાં ગ્રંથ વધે નીરધાર. ૨૨ પછી પુત્ર અનીરૂદ્ધ કેરો, વજ્રનાભ છે ડાહ્યો ઘણેરો; તેને મોકલ્યો મથુરાં માંય, કર્યો રાજ્યા

ભીસેક ત્યાંય. ૨૩ બનાવ્યો તેહ દેશનો રાય, પાળી શ્રી કૃષ્ણ કેરી આજ્ઞાય; રહ્યો યાદવનો તેથી વંશ, કૃપા ઇશ્વર ની અવતંસ, ૨૪ હવે પાંડુના પાંચે કુમાર, બીજે દીવસે થયા તૈયાર; આવ્યા કુંતાની પાસે તદાય, જાતી વેળા લે વાને રજાય. ૨૫ નમ્યા માતને આણિ ઉલ્લાસ, પછી બોલીયા ધર્મ પ્રકાશ; અહો જનુની આપો રજાય, હમે ગાળી શું હીમાળે કાય. ૨૬ દુષ્ટ કળીનો દીલમાં ત્રાસ, માટે પાંમીશું સ્વર્ગ નીવાસ; પુત્ર અભીમન્યુ કેરો જેહ, મહા વીચક્ષણ છેજ તેહ. ૨૭ એતો કરશે તમારી સેવાય; નહી લોપે કદાપી આજ્ઞાય; એવાં ધર્મનાં સુણી વચન્ન, કર્યું કુંતાયે ઝાઝુ રૂદન્ન. ૨૮ પછી કેહેવા લાગ્યાં તેણે ઠામ; અરે પુત્ર શું બોલોછો આંમ; આવો જુલમ શી રીતે સહુ, સુના મંદીરમાં કયમ રહુ. ૨૯ પુત્ર વિનાનો વ્યર્થ વેપાર, આઠે પોર ઉદાશી અપાર; માટે આવીનાશ સંગાથે તન્ન, સત્ય માંનજો એહ વચન્ન. ૩૦ ત્યારે બોલીયા ધર્મ કુંમાર, સુણો માવડી એક પ્રકાર; દુષ્ટ પંથ હિમાલય કેરો વાયુ વાય ત્યાં ટાઢો ઘણેરો. ૩૧ તેતો શીરીતે તમે સેવાય; શ્વાસ લેતાં સારૂ શુળ થાય; હજુ પરીક્ષીત નાંનો બાળ, તેની રાખેજ કોણ સંભાળ. ૩૨ તેહ માટે તમે જનેતાય, ઘેર બેઠાં ભજો વ્રજરાય; તોય કુંતાનો ના મટયો કલેશ, ત્યારે આપતા જ્ઞાન નરેશ. ૩૩ ॥ વલણ ॥ યુધીષ્ટીરે માતને કીધો જ્ઞાન પ્રકારરે; દુર્ગા કેહે શ્રોતા સુણો કહુ તેનો વીસ્તારરેરેરે. ૩૪ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત યાંન પર્વણી ધર્મેણુ પરીક્ષીતસ્ય રાજ્યાભીશેક કૃતો નામ પ્રથમોધ્યાય. ૧ ॥

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ સામેરી ॥ ઢાળ ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણુ સતવાદી રાય; વળતી કુંતાજીને કેહે છે યુધિષ્ટીર મહાકાય. ૧ અહો માત સાંભળો મુજ વાંણી માયા પ્રભુની જેહ; તે સરવેને મોહ પમાડે તેમાં નહીં સંદેહ. ૨ હર્ખ શોક ને મારૂં તારૂં શત્રુ ને વળી મિત્ર; તે સઘળું માયાથી થાયે વાત એની વિચીત્ર. ૩ એ માયાથી જક્ત થયું આ સચરાચર સાક્ષાત; તે સર્વે સમજાવું તમને આ વખતે મુજ માત. ૪ પ્રથમ પ્રભુએ ઇચ્છા કીધી તેથી પ્રગટી એહ; તેનાથી મહતત્વ ઉપજ્યું તેમાં નહીં સંદેહ. પછે તત્વે કરી અહંકારની ઉત્પતી થઈ સાર; જેણે કરીને સત્ય મનાએ જુઠો આ વેવાર. ૬ તેમાંથી ગુણ ત્રણ્ય નિપજ્યા સત્ય રજ તમ જાણ; જેનાથી બ્રહ્માંડ ભરાયું સત્ય કહું નીરવાણ. ૭ તમો ગુણનાં પંચભુત તેમ પ્રથ્વી જળ આકાશ; તેજ વાયુ એ પાંચે મળીને પ્રગટયો દેહ પ્રકાશ ૮ રજો ગુણથી ઇંદ્રીયો દશ પેંદા થઇ તે ઠાર; તેવી રીતે સત્વગુણથી અંતસકર્ણ ચાર. ૯ તેમાં દેવ ચતુર્દસ બેઠા ઇંદ્રીયો ને ઠામ; તેવા પ્રાંણ રહ્યા તે મધ્યે પાંચેતો અભીરામ. ૧૦ શબ્દ સ્પર્શ ને રૂપ રસ ગંધ વીશય કહાવે એહ; તેતો તન માત્રા પ્રમાણો વપુની મધ્યે તેહ. ૧૧ તે સઘળું એકંદર થઇને પ્રગટ થયુ વીરાટ; તેમાં આત્મા પેઠો ત્યારે હાલ્યો એતો ઘાટ. ૧૨ તે વપુના ત્રણ ભેદ કહ્યા છે કારણ સુક્ષમ સ્થુળ; પંચીકરણથી તેહ જણાએ જ્ઞાનીને અનુકુળ. ૧૩ તેમાં સાક્ષી રૂપે રેહે છે અવીનાશી ભગવાન; તદાપી તેને દોશ ન વળગે અવીકારી નીદાન; આત્મા પણ અવીકારી જાણો અજરામર હે

હેવાય; બળે શળેની વપુમાં રહીને શસ્ત્રથી નવ છેદાય. ૧૫ માયાના આવર્ણથી એને જીવ કહે અજ્ઞાન; પણ એ તો નિર્દોશી ભાસે જ્યારે થશે વીજ્ઞાન. ૧૬ નખશીખ સુધી વ્યાપી રહ્યો એ રૂંવે રૂંવે અનુપ; દેહ તણા અધ્યાસને લીધે પોતે થયો તદરૂપ. ૧૭ એવા એક આત્માથી ઉપજ્યા અસંખ્ય કોટી જીવ; તે સરવે ઉપાધી મટતાં અંત્યે થાએ શીવ. ૧૮ એક આત્મા સઘળે ઠેકાણેથી જુદા ત્રણ પ્રકાર; સુરત શબ્દ ને સ્વભાવ ન્યારા ઉપાધીથી નિરધાર. ૧૯ સંગદોષથી રૂપ પોતાનું ભુલ્યો છે આત્માય: તેણે કરી ઉપાધી સાથે હમેશાં અથડાય. ૨૦ અભીમાને કરી ઇંદ્રીયો સૌ કર્મ કરે છે જેહ; તે શઘળું પોતે માંને છે તેમાં નહી સંદેહ. ૨૧ શીત ઉષ્ણ ને ક્ષય વ્રદ્ધી તે દેહતણા છે ધર્મ; હર્ખ શોક ત્યમ મનને થાયે સંકલ્પ વીકલ્પ પર્મ. ૨૨ ક્ષુધા ત્રશા તો પ્રાણને લાગે બુદ્ધિને ભ્રમ થાય; ચીત સઘળામાં ચોટી જાએ અભીમાને મનાય. ૨૩ આત્મા તો અવ્યક્ત રૂપ છે નીર્દોશી હમેશ; આવી રીતે જાણે તેતો નવ બંધાયે લેશ. ૨૪ તે વખતે કુંતાજી બોલ્યાં સાંભળો મારા તંન; કેવી રીતે વરત્યાથકી છુટે એ બંધન, ૨૫ ત્યારે પ્રીતી આણી બોલ્યા પોતે ધર્મ કુમાર; અહો માત સાંભળ જ્યો હવે પ્રશ્નનો ઉત્તર સાર. ૨૬ પ્રથમ કરે સતસંગ જ્યારે ત્યારે આવે જ્ઞાન; તેથી સૌ અજ્ઞાન હણાશે બળશે પાપ નીદાન. ૨૭ જ્ઞાનીનાં લક્ષણ સંભળાવું તે સુણજ્યો તમે માય; વળી ગુરૂની શકતી વખાણું નીશ્ચે આ વેળાય. ૨૮ ભકતીને વૈરાગ્ય જેહમાં રાગ દ્વેશ નહીં મંન; ઇંદ્રીયો જીતેછે સર્વે અભ્યાસે પાવન. ૨૯ ક્ષમા દયાને લોભ પણું

નહીં સઘળે દ્રષ્ટી સમાન; દાતા શુરો નીર્ભય જ્ઞાની નીશકા મે દે દાન. ૩૦ લાભ હાની નીર્માન માન ત્યેમ સ્તુતી નીંધા વળી જેહ; તેમાં હર્ખ ને શોક ન આણે નવ રાખે સદેહ. ૩૧ હું ને મારૂં મનથી નવ કેહે તજે ત્રશણાનો રોગ; તેવી રીતે વીષ્ટા જેવા જાણે સઘળા ભોગ. ૩૨ ગુરૂ ભકતીમાં તત્પર નીત્યે ગુરૂ વચને વીશ્વાસ; કુળાચાર લોપે નહીં તેવો કોઇ કાળે પ્રકાશ. ૩૩ એ પ્રાણીને જ્ઞાની કેહેવો દર્શનીય નિષ્પાપ; જેના સંગથી [illegible] ઉપજે ટળે ત્રીવીધીતાપ. ૩૪ હવે ગુરૂનાં લક્ષણ કહું છું સાંભળોને તમે માત; જ્ઞાનીથી વીશેશ [illegible] ચીન [illegible] સાક્ષાત. ૩૫ સદાકાળ આનંદી રેહેછે જાણે સૌ [illegible]; વળી પાપીને શુદ્ધ કરેછે એવી જેની કૃપાય. ૩૬ વીશય થકી લેપાય નહીં તેમ નીશ્ચળ જેનો ટેક; વીમળ જ્યોત વીજ્ઞાનની ચીત્તમાં ભુલે નહી વીવેક ૩૭ યોગ માર્ગને સાંખ્ય એ બેઉનો મત રાખે સમાન; જેવો જન અધીકારી હોયે તેવું આપે જ્ઞાન. ૩૮ પોતે મુક્ત તથાપી કરશે પરમારથ ઉપદેશ; કશી વાતમાં વેમ ન રાખે કોઇ ઉપર નહીં દ્વેશ. ૩૯ સોના આદી ધાતુ તેનો જાણી ન કરે સ્પર્શ, તેવિ રીતે મોહ ન પામે સ્ત્રી દેખી ઉત્કર્ષ. ૪૦ તેમ પ્રભુ વીણ કોઇ વસ્તુમાં પ્રીતિ નહી લગાર, સંગદોસથી ભાંન ન ભુલે શ્રી હરીમાં એક તાર. ૪૧ હેવા જનને ગુરૂ પરમાણો બ્રહ્મનિષ્ટ બળવાંન, તેની સેવા કરતાં નાસે આત્માથી અજ્ઞાન. ૪૨ અંત્ય વખત મુક્તિ પમાએ શુદ્ધ થઈ સાક્ષાત; તે માટે ગુરૂ સેવા કરવી સત્ય માનજો માત. ૪૩ જે વસ્તુના યોગ વિયોગે શોક મોહથી સાર, પસ્તાવો કરશે તે પ્રાણી બંધાશે નીરધાર. ૪૪ રશભ દેવના

પુત્રને પુર્વે થયું સ્નેહથી દુખ, તે સઘળું સંભળાવું તમને સાંભળો માત પ્રમુખ. ૪૫ ભરત નામ તે નૃપનું કાવે સતવાદી રાજન્ન, તેણે દારૂણુ તપ આચરીયું ઘર મુકી ગયો વન્ન. ૪૬ યોગ કળાથી ધ્યાન ધરી ત્યાં ભજવા માંડયા ઇશ; તેવામાં એક કૌતક પ્રગટયું જોતાં તેણે દીશ. ૪૭ હરણી પાછળ વાઘ પડયોતો હણુવાને નીરધાર, તેથી હરણી દોડી આવી ભુપ હતા તે ઠાર. ૪૮ તે ઠેકાણે સરીતા કુદતાં વીપ્રીત બનીયુ કામ, હરણી કેરો ગર્ભ હતો તે પાત થયો અભીરામ. ૪૯ પરીપકવ એ ગર્ભ થયોતો હરી ઇચ્છાથી માત, તેને પડતો મુકી નાઠી હરણી તો સાક્ષાત. ૫૦ તેવું દેખી ભર્ત ભુપને દયા ઉપજી મન્ન, તેથી પેલો ગર્ભ આણીને ઉછેર્યો બળવન. ૫૧ તેની જોડે સ્નેહ થયો બહુ દેખીને ખુશી થાય, પુત્રના કરતાં વાલુ માન્યું ખવરાવીને ખાય. ૫૨ હેવામાં એ હરણુ બાળતો ગયું વન્નમાં નાશી; તેથી નૃપને શોક ઉપજયો થયા ઘણા ઉદાશી. ૫૩ તે કાળે પસ્તાવો કરતાં પડયો પોતાનો દેહ, તેથી હર્ણનો જન્મ આવીયો તેમાં નહીં સંદેહ. ૫૪ ॥ વલણ ॥ માટે સ્નેહ તજી તમે સમરો જગદાધારરે, દુર્ગા કેહે એમ માતને કેહેછે પાંડુ કુમારરેરેરે ॥ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત યાંન પર્વ ધર્મેણ કુંતા પ્રતીજ્ઞાન કથનો નામ દ્વિતિયો અધ્યાય. ૨

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વળી ધર્મ કહે સુણો માત, કહુ માયાનુ રૂપ સાક્ષાત; અંધકાર રૂપે છેજ એહ, સર્વને દુખ દાયીક તેહ. ૧ તેમાં કષ્ટ પામે ઘણા જન્ન, ભુલે આત્માનું રૂપ

પાવન્ન; મરે અવતરે ને કરે કર્મ, નવ જાણે સનાતન ધર્મ. ૨ જ્ઞાન ભક્તિને પુન્ય ભુલાય; શ્રમ કરેલો નીશફળ જાય; તે ને સાચીજ માની ખચીત, કરે પ્રાણી સાથે પ્રાણી પ્રીત. ૩ વળી પ્રીયાદી પુત્રને માટે, ધન ભેગુ કરી મુર્ખ દાટે; તેની મજુરી એળેજ જાય, એહ, દ્રવ્ય કદી ન પમાય. ૪ જ્યમ કીડીનું સાંચેલું અન્ન, ખાય તેતરાં ખોદી પાવન્ન; તેમ કોયલને પાળી કાગ, પુંઠે ખેદ પામે સુણી રાગ. ૫ મધ માંખ્યોનું પારધી લેછે, ત્યારે તે પણ હાથ ઘસેછે; ખોદે ઉંદર ને સુવે વ્યાળ; ચોરે તસ્કર ડંડે ભુપાળ. ૬ હેવી ધર્મ કહે દુષ્ટ માયા, તેમાં અજ્ઞાની પ્રાણી ગુચાયા; કોણ પ્રેમદાને કોણ માત, કોણ પુત્ર અને કોણ તાત. ૭ જીવને જીવમાં શી જુદાઇ, એક આત્મા બધે સુખદાઇ; અજ્ઞાને સઉ જુદાં જણાય, તેમ શતૃને મીત્ર મનાય. જેના આરંભમાં મળે સુખ, તેના પરીણામે ઘણું દુઃખ,, તેવું આરંભમાં દુખ ભાસે, તેને પરીણામે સુખ થાશે. ૯ વિશયમાં પ્રેમ એ મોટો પાસ, તોડયો નહી તુટે નહી પ્રકાશ; જેવો ભમરો કમળમાં બંધાય, સર્પ રાગ સુણી કેદ થાય. ૧૦ ખુવે મોહથી પતંગ પ્રાણ, મીન લોભે મરે નીરવાણ; એમ સ્નેહ થકી સુણમાય, પ્રાણી વારમવાર લેટાય. ૧૧ દેહ છુટતાં સબંધી જન્ન, નથી મળતાં ફરી કોઇ દન્ન; મળે એવુ કહે કોઇ સાર; તેતો જન્માંતરે નીરધાર. ૧૨ સંસકાર પુરો થતાં માત, થાય વિજોગ તેનો સાક્ષાત; જેવી રીતે રાત્રી પડતાં સાર, થયા ભેગાંજ પક્ષી અપાર. ૧૩ પ્રાતઃકાળે ઉડી જાશે એહ, નથી ભેગાં થતાં વળી તેહ; તેમ પુત્રાદી સબંધી જેહ, મારાં મનાય. અજ્ઞાને એહ; તેથી વાસના રેહે તેની માંય, ત્યારે જ-

ન્મ લેવા પડે ત્યાંય. ૧૫ એહ સર્વછે માયાનું કામ, ભુલે તે હમાં પ્રાણી તમામ; માટે તેને છોડી દેઈ માત, ઘેર બેઠાં ભજો જગતાત. ૧૬ પાળો પરીક્ષતને આ કાળ, નાનો જાણીને લેજો સંભાળ; થસે તે અંત્યે કલ્યાણ, તેમાં ફેર નથી નીરવાણ. ૧૭ એમ માતાનું મનાવી મન્ન, ચાલ્યા ત્યાં થકી પાંડુના તન્ન; આવ્યા દ્રૌપતી રાણિની પાસ, પછી બોલીયા ધર્મ પ્રકાશ. ૧૮ અહો રાણી સુણો એક વાત, જેથી પામીયે સુખ સાક્ષાત; જાવું હીમાળે હમારે સાર; માટે આજ્ઞા આપો આણી વાર. ૧૯ તમે કરજો કુંતાની શેવાય, તેથી છેવટ મુક્તિ પમાય, એવી ધર્મની સાંભળી વાણી, બોલ્યાં દ્રૌપતી આંસુડાં આણી. ૨૦ અરે કંથ શુ બોલોછો હાવું હુંતો તમારી સંગાથે આવું; વેઠયું આજ સુધી દુખ અતી, હાવે અળગી કરો કેમ પતી. ૨૧ ચંદ્ર ચકોરને જળ મીન, કહો કેવી રિતે રહે ભીન; તેમ કુંજર વીલોમી વીત્ત, એહસર્વને પુર્વની પ્રીત. ૨૨ તેથી અળગાં થતાં દુખ થાય, એક નીમીશતો યુગ જાય, માટે મુકી જસો નીરવાણ, તોતો તજીશ માહરા પ્રાંણ. ૨૩ હેવાં સતિનાં સુણી વચન્ન, થતા પાંડુના પુત્ર પ્રસન્ન; સાથે લીધાનો કર્યો વિચાર, પછી ચાલ્યા ત્યાંથી નીરધાર. ૨૪ આવ્યા માતા પાસે રણધિર, રાખી હૈયામાં અત્યંત ધીર; વળતી સોંપ્યા પરીક્ષીત બાળ, આણી નેત્રમાં આંસુ વીશાળ. ૨૫ વસ્ત્ર સણગાર પેહેર્યાતા જેહ, સર્વે ઉતારી મુક્યાજ તેહ; ધર્યાં વલ્કળ અંગે નીદાન, બાંધી જટા તજી અભીમાન. ૨૬ યોગી રૂપે થયા પાંડુ તન્ન, કર્યું કુંતાએ ત્યારે રૂદન; પછી સંભારી જગતના તાત, ચાલ્યા આગોળે પાંચે ભ્રાત. ૨૭ તેની પુઠે પુઠે અભીરામ, આ

જ્યા દ્રૌપતી રાણી તે ઠામ; તેહ સમે તે નગ્રના જન્ન, પાસે આવીને કરતા રૂદન્ન. ૨૮ તેને યુધીષ્ટીરે આપ્યું જ્ઞાન, તેથી શાન્ત થયા તેણે સ્થાન; આવ્યા વળાવી સરવે ઘેર, હેવી દૈવની દારૂણ પેર. ૨૯ ॥ વલણ ॥ વળતી ત્યાંથી ચાલીયા પાંડુ પુત્ર પ્રકાશરે, દુર્ગા કેહે તેહ માર્ગમાં કર્તા જ્ઞાન વીલાસરેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત યાંન પર્વણી પાંડુ પુત્રે હીમાલય પ્રતિ પ્રયાણ કૃતો નામ ત્રતિયો અધ્યાય.

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી વાત; ત્યાર પછીથી પાંડવ ચાલ્યા પંથ વિશે સાક્ષાત. ૧ રસ્તે જાતાં શિખામણ દે સૌને ધર્મકુમાર; તે સઘળું સંભળાવું તુજને પ્રેમથકી આ ઠાર. ૨ યુધિષ્ટીર કેહે સાંભળો વિરા શ્રદ્ધાથી મુજ વાત; આદમી કેરા ભેદ બતાવું ક્રીયા થકી સાક્ષાત. ૩ નિસ્કામીને નીર્માનિ વળી નીર્લોભી જન સાર; સઘળે પરમાત્માને દેખે બુદ્ધી છે ઉદાર. ૪ એવા જનને દેવ પ્રમાંણો દર્શનથી દુખ જાય; તેનો સંગ થતામાં તતક્ષણ શાંતિ તો પમાય. ૫ વીપતે ધિરો વાંણી સુંદર ઉદયે નમ્ર સ્વભાવ; યુધ્ધે શુરો યશનો લોભી પુન્યથી માંને લાવ. ૬ જ્ઞાન કથા સુણવી હમેશાં એ રૂષી વ્યસન્ન; એવા નરને સીદ્ધજ જાણો સંગ તેનો પાવન્ન. ૭ વર્ણાશ્રમના ધર્મ જાંણુશે કરસે ગુરૂ સેવાય; વિનય અને વીવેકે વરતે રાખે અતી શ્રદ્ધાય. ૮ દેશકાળ દીલમાંહી વિચારી બોલે સાચી વાતઃ તેને તો પંડીત જાણવા બીજા મુરખ જાત. ૯ દ્રોહ માતથી રાજી થાશે પાળે નહીં નીજ ધર્મ; વેદ શાસ્ત્રથી

ઉલટો ચાલી કરશે ખોટાં કર્મ. ૧૦ હીંસા કરતાં દોશ ગણે નહીં ન કરે ગુરૂ સેવાય; એવા નરને રાક્ષસ જાણો આસુરી સહાય. ૧૧ રસ્તે જાતાં નડશે નિશ્ચે ખીવરાવી અન્ન ખાય; જેની પુંઠે પડશે તેને છોડે નહીં જરાય. ૧૨ અવિચારીને અનાચારી દ્વેશી મેલો જેહ; તેને તો પીશાચ જાણજો તેમાં નહીં સંદેહ. ૧૩ વ્યભીચારીને મીથ્યા માંની હીંસામાં ક્રોધ અપાર; ના ખાવાની વસ્તુ ખાયે શ્રદ્ધા નહીં લગાર, દુષ્ટ વચન મુખથી ઉચ્ચારે મુકે જુઠું આળ; ધર્મરાય કેહે તેને કેવો જક્ત વિશે ચંડાળ. ૧૪ તે માટે હું કહું તે માંનો રાખીને વિશ્વાસ; આ વખતે નવ ચીતમાં કરવી કંઇ વસ્તુની આશ. ૧૫ હીમાલયનો પંથ કઠીણ છે વાટે વીન્ધ અપાર તે માટે સાવધ થઇ ચાલો સમરી જગદાધાર. ૧૬ હાસ્ય કરીને વાત ન કરવી ધરવો નહીં અભીમાન; તેવી રીત રાગ દ્વેશ ભય તજવાં તેહ નીદાન. ૧૭ દુસ્ટ પુરૂશ કોઇ આવી પજવે મારગમાં નિરધાર; તો પણ તેને સાંખી રેહેવું એહેવું નહીં હથીયાર. ૧૮ માત તાતને પુત્ર પ્રેમદા સગાં સબંધી જેહ; તે સર્વેનું સ્મરણ ન કરવું યાદ લાવીને સ્નેહ. ૧૯ એતો સઉ સંસ્કારે કરીને પ્રાણી એકઠાં થાય; લેણ દેણ પ્રમાણે રાખે પ્રીતી ને દરશાય. ૨૦ પોત પોતાનું લેણું થાયે પુરૂ જેણીવાર; તે વખતે તે નાશ પામે છે ક્ષણું નવ લાગે વાર. ૨૧ પુન્ય ભક્તીને પરમારથ કૃત સદ્ગુરૂની શેવાય; તે વીના જે અન્ય આચરે તેતો નરકે જાય. ૨૨ માયા નારી નાગણી જેવી ઉપજાવીને ખાય; તેથી દુર રહો તે પ્રાંણી દુખમા ના પીલાય. ૨૩ જક્ત વ્રક્ષનું મુળ હરી છે ડાળાં બીજા દેવ; તે માટે તેને છોડી નવ કરવી અન્યની શેવ. ૨૪

મણી કરતાં મોઘો મુનશા દેહ ફરી ફરી નવ્ય પમાય; જ્ય મ રંભા એકવાર ફળે છે પુનરથી નવ્ય વહાય. ૨૫ એવી રીતે શીક્ષા કરીને યુધીષ્ટીર રાજન્ન; હસ્તીનાપુર મુકી ચાલ્યા પંથ વિશે પાવન્ન. ૨૬ તેની પુઠે પાંચાળીને ક્યારે બંધવ જાય; રાત પડયે વિશ્રામ કરે છે દિવસે પંથ પળાય. ૨૭ શીતળ જળમાં સ્નાન કરીને ફળફુલ ખાયે તેહ; અંતરમાં હરીને સંભારે આંણી ઝાઝો સ્નેહ. ૨૮ એવી રીતે કષ્ટ વેઠતાં થોડા દીનમાં સાર; કેદારેશ્વર આવી પહોચ્યાં જ્યાં બેઠા ત્રીપુરાર. ૨૯ તે ઠેકાણે સ્નાન કરીને પુજ્યા ઉમયનાથ; તેવી રીતે કર જોડીને વંદયો મુનીનો સાથ. ૩૦ વળતી બદ્રીવનમાં જઇને નીરખ્યા ધર્મ કીસોર; નર નારાયણ નામ તેહનું તપનું ઝાઝુ જોર. ૩૧ ત્યારપછી સર્વેને કેહેછે યુધીષ્ટીર તે ઠાર; મૌનપણે ચાલો મુંજ પુઠે ધૈર્ય ધરી આ વાર. ૩૨ એવું કહીને ચાલ્યા ત્યાંથી કુંતાસુત રાજન્ન; નિચી દ્રષ્ટી રાખી ચાલે વસ્ય કર્યું છે મન્ન. ૩૩ એટલામાં ત્યાં ઝાડી આવી દારૂણ વન દેખાય; ચારે બાજુ પક્ષી બોલે વાયુ શીતળ વાય. ૩૪ તેમાં થઇને પાંડવ ચાલ્યા સતવાદી ભુપાળ; ત્યારે ઈંદ્રે મન્ન વિચારયું છેતરૂં આંણે કાળ. ૩૫ કેવી રીતે વ્રત પાળે છે કુંતાના કુમાર; તેનો મહીમા જોવા માટે મોકલું સુંદિર નાર. ૩૬ એવું અંતહમાંહી વિચારી સુરપતીએ રાજન્ન; રંભા આદી અપ્છરા મોકલી છળવા પાંડુ તન્ન. ૩૭ ॥ વલણ ॥ શોભા શી કહું તેહની રતીથી અદકાં રૂપરે; દુરગો કેહે તેહ દેખીને મોહ પામે મુની ભુપરેરે. ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે ક્વી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત યાંન પર્વણી પાંડવ કેદારેશ્વરાત નીર્ગતો નામ ચતુર્થો અધ્યાય.

યાંન પર્વ સમાપ્ત.

સ્વર્ગારોહણ પર્વ ૧૮

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યાવૈશમ પાયન વાણ્ય, સુણો ભુ-
પ ચતુરસુજાણ; પછી ઇંદ્રની પ્રેરેલી નાર, આવી માર-
ગમાં નીરધાર. ૧ તેતો હરણ કરવા મન્ન, બોલી હાસ્ય ક-
રીને વચન્ન; અહો પાંડવ સાંભળો વાત, કહું તમારે સાટે
સાક્ષાત; ૨ કરો હમારી સંગાથે ભોગ, રૂડી રીતથી અંગ સં-
જોગ; તેણે કરી તમારૂ આ ઠામ, મન્ન પામશે નીશ્ચે વીરા
મ. ૩ જન્મ ધરી જે પુરૂશેસહી, સંગ સુંદરીનો કર્યો નહીં;
તેનો એળે ગયો અવતાર, સત્ય માનજો ભુપ કુમાર. ૪ મ્રુ-
ગ લોચની ચંપક વર્ણ. ગજ ગામી કામી સુ આચર્ણ; ચંદ્ર
મુખીને મોટું કપાળ, વેણી વાસુકી શબ્દ રસાળ. ૫ કીર
નાશીકા કોમળ કાન, સ્તન વર્તુલ બેઉ નીદાન; ભ્રગુટી વાં-
કી નેત્રમાં મેશ, ધનુશાકૃતી પાંપણ દેખ. ૬ અણીઆળી
હનુ નીરધાર, તેમાં છુંદણું લીલુજ સાર; ગાલ ગૌરને ગો-
ળ દેખાય, દંત દાઢમ કળીકેવાય. ૭ કટી સીંહથી પાતળી
દીસે, તેવું સ્થુળપણુ પ્રષ્ટ વિશે, હાથ હાથીની સુંઢથી સા-
રા, નખતો જાણે ઉજવળ તારા. ૮ ઉરૂ કદળી સ્થંભ પ્રમા-
ણ, ચર્ણ કલ્પલતા નીરવાણ; ઉદર પોરાણી પત્ર સ્વરૂપ,
નાભિતો જાણે અમ્રત કુંપ. ૯ ધર્યા સણગાર અંગે અખંડ,
પ્રેમ પાસને જાણે પ્રચંડ; હીરા જડીત્ર છે અલંકાર, મન મ-
નોજ બુદ્ધિ અપાર. ૧૦ ચર્ચ્યું ચંદન સુગંધિવાન, વગાડે
વાજુ ને કરે ગાંન; તેવી તરૂણી ઝાલી હસ્ત, નવ વીનો
દ કીધો સમસ્ત. ૧૧ તેવો પુષ્પની સજ્યામાં સાર, નવ કી-

ધો હમેશ વીહાર; તેમ અધર અમ્રત જેહ, નવ પ્રેમ થકી પીધું તેહ. ૧૨ તેતો કેવળ નીર્ભાગી પ્રાણિ. એમ અપછરા બોલી વાણી; તોય પાંડુરાજાના કુમાર, નવ ચિત્તથી ચળ્યા લગાર. ૧૩ ત્યારે પ્રેમદાએ ત્રતકાળ, ઘણું ગાયન કીધું રસાળ; ઉરૂ રદયને નાભી દેશ, તેને દેખાડે છે ત્રીયા વેશ. ૧૪ તેવુ દેખી યુધિષ્ટીર ભુપ, નીચુ જોઇને બોલ્યા અનુપ; અરે સુંદરીઓ સુણો વાત, હમેતો શુદ્ધ ક્ષત્રીની જાત. ૧૫ ચંદ્ર કુળ હમારૂ પાવન્ન, ગુરૂ દ્રોણ મુની બળવન્ન; માટે કેમ થાયે દુષ્ટ કામ, પર પ્રીયાછે માત તમામ. ૧૬ જેણે મનુષ્યનો દેહ ધરી, પ્રભુ સાથે પ્રીતિ નવ કરી; તેતો વ્યંડળ પ્રાણી કેહેવાય, નીત્ય કર્મ વિશે ગોથાં ખાય. ૧૭ મોક્ષ દાતાને દુખ નીવારી, જકત કર્તા જદુ કુળ તારી; જેણે પેરયું પીતાંબર પીળું, ધર્યું શ્રી વત્સલાંછન શીળું. ૧૮ મોર મુગટ મોરલી હાથ, કોટી બ્રહ્માંડ કેરાજ નાથ; કોટે કૌસ્તુભ મોતીની માળ, સત સુર્યના જેવુ કપાળ. ૧૯ કેડે કંદોરો કુંડળ કાન, હાથે પોંચીને બાજુ નીદાન; સ્યામ વર્ણને કાન્તિ રસાળી; મોહ પાંમે મુની સામુ ભાળી. ૨૦ તેમ જેહના નામની તુલ્ય, નવ આવે ક્રીયાઓ અમુલ્ય; જેની કટાક્ષે કંપે કાળ, ત્રાસ પામે અસુર વીશાળ. ૨૧ તેવા પ્રભુની ભકિતનો જેહ, નવ કીધી તજી ત્રીયા સ્નેહ; તેતો ખરેખરો ખર સાર, પસુ જાતીથી ભુંડો અપાર. ૨૨ માટે કહ્યું માની તમે નાર, ખસો મારગમાંથી આવાર; હાંસો કરવા થકી અંતરાય, નથી લાભ તમોને જરાય. ૨૩ કદી પશ્ચિમ ઉગશે ભાણ; થશે હીંમ હુતાશત જાણ; તોય પાંચેમાંથી એક ભ્રાત, નહીં ચળીએ હમે સાક્ષાત. ૨૪ હેવી ધર્મની સુણી વાચાય,

લાગી અપછરાઓ સઉ પાય; પછી આવી એતો સ્વર્ગ માં-મ, કહી ઇંદ્રને ખબર ત્યાંજ. ૨૫ ત્યારે એતો થયો રળીયાત, જોઇ ધર્મનો ટેક શાક્ષાત; પાંમ્યો આશ્ચર્ય મન્નની માંય, કર્યું વખાંણ મુખથી ત્યાંય. ૨૬ ॥ વલણ ॥ એ રીતે ઇંદ્રે લહી પાંડવની પ્રભુતાયરે; દુર્ગા કે પછી શું થયું તેનો કહું મહિમાયરેરેરે. ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિર ચિતે મહાભારથાંતર ગત સ્વર્ગા રોહણ પર્વણિ ઇંદ્રેણ ધર્મ સ્ય પરિક્ષા કૃતો નામ પ્રથમો અધ્યાય.

કડવું ૨ જું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન્ન, સુણો સ ત્યવાદી નૃપ તન્ન; પછી પાંડુ રાજાના કુંમાર, ચાલ્યા ત્યાં થ કી આગળ સાર. ૧ દીઠું મેદાન મોટું તે કાળ, વીશ યોજ ન લાંબુ વિશાળ; તેથી પામીયા દીલમાં ત્રાસ, નથી મન સ્ય કોઈ પ્રકાશ. થયા શુકન માઠા તે ઠાર, જાણે દૈવ કો પ્યા નિરધાર; વાયુ ઘોર ભયાનક વાય, રેણું ઉડીને નેત્રપુ રાય. ૩ ફરકે લોચનને ડાબુ અંગ; વળી ગાત્ર થયાં સઉ ભંગ; શબ્દ કારના શ્રવણે સુણરાય, જાણે લાગી દીશાઓ માં લાહ્ય. ૪ સર્પ આવી આડા ઉતરે છે, તેવા ઉંચેથી તા રા ખરે છે, રડે શ્વાનને મોર શીયાર, દીસે ધુંધળો કશ્યપ બાળ. ૫ તેવી સર્વ બાજુ ભણી ભુપ, કરે લુંકડી શબ્દ અ નુપ; એવાં દેખીને આશ્ચર્ય કામ, ધર્મ ખેદ પામ્યા તેણે ઠાં-મ. પછી આગળ ચાલ્યા જેવારે, એક પર્વત આવીયો ત્યારે; તેની શોભા તણો નહીં પાર, જાણે માંખણનો પીંડ સાર. ૭ તેહ પર્વતમાં એક ગામ, કોટી દૈત્ય રહે તેણે ઠાંમ; મેઘનાદ ત્યાંનો શીરદાર, તેતો અસુર પાપી અપાર, ૮ જ-

ણુ તાડ જેવી જેની કાય, જાંણે બીજો હીરણ્યાક્ષરાય; પશુ પક્ષીને માણુસ જાત, તેની જોતાં જોતાં કરે ઘાત. ૯ એવો દુષ્ટ છે એ મતી પાપ, કરે સત્યવાદિને સંતાપ; તેના નગ્ર પાસે થઇ સાર, ચાલ્યા પાંડુરાજાના કુમાર. ૧૦ ત્યારે નારદ બ્રહ્માના તન્ન, આવ્યા દૈત્યની પાસે પાવન્ન; તેને અસુરે આપીયું માન; પછી કેહેવા લાગ્યો તેણે સ્થાન. ૧૧ અહો દેવ રૂશી મહારાજ, કેમ કૃપા કરી તમે આજ; એવું સાંભળી વાક્ય તે ઠાર, બોલ્યા પરમેષ્ટી કેરા કુંમાર. ૧૨ અલ્યા રાક્ષસ સાંભળ વાત, તું તો કેવળ મુર્ખ સાક્ષાત; શુક ઘેનું નામે મામો તારો તેને નિશ્ચે અરજુને સંહાર્યો. ૧૩ તેતો આવ્યા તારા નગ્ર પાસ, સાથે સુંદરી એક પ્રકાશ; માટે લેને માંમા તણું વેર, લાવ્ય તરૂણી તેહની વેર. ૧૪ એવી મુનીની સાંભળી વાણી, ઉઠયો અસુર તો ક્રોધ આણી; ઝાલી હાથમાં એક ગદાય, આવ્યો પાંડવ પાસે તદાય. ૧૫ પછી કેહેવા લાગ્યો તેણે ઠાર, અલ્યા ઉભા રહો પાંડુકુમાર; વઢો મારી સાથે પ્રકાશ, જેથી પોચે તમારીજ આશ. ૧૬ શુકઘેનું મામો મારો રંક, તેને માર્યો તમે વણ વંક; તેથી લેઉં હુંતો આજ વેર, મારૂં આજ તમોનેજ ઠેર. ૧૭ એવું કહીને ઉચ્ચારી ગાળ, તોય ના બોલ્યા પાંડુના બાળ; નીચુ જોઇ પોતે ચાલ્યા જાય, જેના ધ્યાનમાં છે જદુરાય. ૧૮ ત્યારે મેઘનાદે કળા કીધી, દ્રૌપદ સુતાને ઉપાડી લીધી; જાળતી ખંભોલે બેસાડી સાર; આવ્યો નગ્ર વિશે નીરધાર. ૧૯ કરે તે સમે સતી રૂદન્ન; ધરૂજે થરથર કોમળ તન્ન; એવું દેખી વ્રકોદર વીર, ઘણો ક્રોધે ચઢયો રણધીર. ૨૦ પણ ધર્મની નથી રજાય, માટે શામશામીને રહ્યો રાય; હશે કુપુત્ર જાક્ત

માં જેહ, તોડે જ્યેષ્ટની મર્યાદા તેહ. ૨૧ મોટા ભાઇ પીતા ને સમાન, તેવું ના ગણે તે અજ્ઞાન; હાવે રાક્ષસે આવીને ઘેર, કરી સંતાડવા કેરી પેર. ૨૨ રાખી માળીએ દ્રૌપદ બાળ, તેની પુંઠે મુકયા રખવાળ; જેમ કંડીયા માંહી ભુજંગ, અતી પછાડે પોતાનું અંગ. ૨૩ તેમ દ્રૌપદ કેરી કુમારી, ૨ડે કેદખાના વીશે ભારી; પછી પામીને વીરામ મન્ન, કર્યું શ્રીહરી કેરૂ સ્તવન. ૨૪ ॥ વલણ ॥ પાંચાળી પ્રભુની કરે અરજી તેણે ઠારરે; દુર્ગો કેહે શ્રોતા સુણો કહું તેનો વિસ્તારરેરે. ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત સ્વર્ગારોહણ પર્વણી અસુરેણ દ્રૌપતી હર્ણક્રતો નામ દ્વીતીયો અધ્યાય.

કડવું ૩ જું.

॥ રાગ પહનો ॥ બાળકડી તંતો બોલ્યું તે આશુંરે કીધું એ પ્રમાણે છે. વાસીદા ચડજ્યો વારેરે નંદના લાલા, તુજ વીના કોણ ઉગારેરે કાંનજી કાળા ટેક. અહો કૃષ્ણ આ દુખમાં ઉગારો સામુ જોઇ, નથી બેલી બીજો કોઇરે; નંદના લાલા. ૧ વારે વારે શ્રીજી ઉગારી રાખ્યો ટેક, તેતો કેમ ભુલ્યા છેકરે; નંદના લાલા. ૨ આખી ઉમ્મર પાળી છેવટે છોડો રણછોડ, તોતો આનાને ખોડરે; નંદનાલાલા. ૩ જેની જેને ભક્તિ તેનીતો તેને લાજ, જેમ જળના બોળે ઝાઝરે; નંદનાલાલા. ૪ ભકત તમારો થઇ કરશે કોઇ અપરાધ, પણ ન ગણો તેનો બાધરે; નંદનાલાલા. ૫ તેવી રિતે મારૂ જો હોય કદી કુકર્મ, તદપી રાખોને ધર્મરે; નંદનાલાલા. ૬ શાં મળીઆ તમે સઘળે વ્યાપ્યાછો વિશ્વાધાર, અવીનાશી ધર્મો અવતારરે; નંદનાલાલા. ૭ કર્તા હર્તા ભર્તા જગમોહન

સીંહ જીવતાં સીંહણને દુખ દેછે જો શીયાળ. ત્યારે તેને સીંહ ન કેવો શ્વાનથી તુચ્છ વીશાળ, ૧૭ હેવાં વાક્ય કહ્યાં ભીમે બહુ યુધીષ્ટીરને સાર, તોપણ નવ બોલ્યા કંઇ મુખથી પોતે ધર્મ કુમાર. ૧૮ ત્યારે વીરવ્રકોદર ચાલ્યો વાયુ કેરો તન્ન, મેઘનાદનાપુરમાં આવ્યો નિમીશ વિશે બળવન્ન. ૧૯ ત્યાં આવીને પર્વત કેરૂ શીખર હતુ વળી જેહ, તેને ત્રોડી કરમાં લીધું માહાભારે વળી એહ, ૨૦ વળતી પુરમાં પેશી કીધો સીંહનાદ ભુપાળ, તેથી સરવે રાક્ષસ ત્રાસ્યા ખળભળ્યાં પાતાળ. ૨૧ વાયુ સુતનો શબ્દ સુણીને દ્રુપદ તણી કુમાર, અંતરમાં અતી આનંદ પામી હીમત અદકી ધારી. ૨૨ ત્યાર પછી પવનાત્મજ આવ્યો પાંચાળીની પાસ; જેના બળને કોઇ નવ પોચે ક્ષત્રી પામે ત્રાસ. ૨૩ તેને દેખી રક્ષક નાઠા ભય પામીને મન્ન, એટલે ભીમે ખાંધે લીધાં પાંચાળી પાવન્ન ૨૪ વળતી માળીયું ત્રોડી નાંખ્યું શોભીતું અપાર, તે પુંઠે દ્રોપતીને મુક્યાં ગુપ્ત જગાયે સાર. ૨૫ મેઘનાદને ખબર થઇ તે સુણ જન્મેજયરાય, એટલે એતો લડવા આવ્યો કરમાં લેઇ ગદાય. ૨૬ તેની પુઠે આયુધ લેઇને આવ્યા દૈત્ય અપાર, ત્યારે વ્રકોદરતો ઉભો સ્વસ્થ થઇ તે ઠાર. ૨૭ વળતી તત્ક્ષણ વઢવા લાગ્યો વાયુ કેરો બાળ, રાક્ષસને તો રોળેછે જયમ સીંહ હણે શીયાળ. ૨૮ પેલા પર્વત કેરૂ શીખર ઝાલ્યુ છે વળી જેહ, તેણે કરી સંહાર કરેછે તેમાં નહીં સંદેહ. ૨૯ કેટલાને હડફેટે પાડી ચર્ણે ચાંપો રાય, તેવી રીતે કેટલા જણની કચરી નાંખે કાય. ૩૦ હેવી રીતે કુંતા પુત્રે યુદ્ધ કર્યું જે વારે, તેવું દેખી મેઘનાદ પણ કોપે ચઢીયો ત્યારે. ૩૧ ભીમસેનના ઉપર કીધો ગદા-

નો પ્રહાર, શૈલ શીખર કરમાંથી પાડયું હેઠું તેણીવાર. ૩૨ વળતી બેઉ જણ કરવા લાગ્યા મલ્લ યુદ્ધ તે કાળ, સામા સામી ઢીકા મારે તાંણિને વીશાળ. ૩૩ આંટી ગુટી ગડદા પાટુ દાવ પેચથી દેછે, એક એકને ત્યમ બાથ ભરાવી હેઠળ નાંખીદેછે. ૩૪ તેવામાંતો લાગ જોઇને વિફર્યો વાયુ બાળ, કેશ ગ્રહીને હેઠો નાંખ્યો પાપીને તે કાળ. ૩૫ વળતી તેની છાતીઉપર બેશીને નીરવાણ, તાળવામાંહી ઢીકા મારી તેથી નીકળ્યો પ્રાણ. ૩૬ એ પરમાણે પાપી રાક્ષસ મ્રત્યુ પામ્યો જ્યારે, એટલે ત્યાં દેવોએ કીધી પુસ્પ વ્રષ્ટી તે વારે. ૩૭ ॥ વલણ ॥ દુંદુંભી વાગ્યાં દેવનાં વરત્યો જયજય કારરે, દુર્ગો કેહે પછી શું થયું તેનો કહું વીસ્તારરેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા ભારથાંતર ગત સ્વર્ગા રોહણ પર્વણી ભીમેન મેઘનાદ વધો નામ ત્રતીયો અધ્યાય. ૩

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; વળતી વાયુપુત્રે કીધિ સુંદીર એક કળાય. ૧ ગીરી ગુફામાં શેહેર હતું એ રાક્ષસનું રાજન્ન; તેને મોઢે ઢાંકણું વાસ્યું પથ્થરનું પાવન્ન. ૨ ત્યારપછી દ્રૌપદ પુત્રીને મુકયાતાં જે ઠાર; ત્યાંથી તેને લેઇને ચાલ્યો વેગથકી નીરધાર. ૩ એવી રીતે કામ કરીને વ્રકોદર રણધીર; ધર્મરાય ની પાસે આવ્યો રાખી મનમાં ધીર. ૪ પુઠે છોયે જણ ચાલ્યાં પાંમી મન સંતુષ્ટ જ્યમ જ્યમ આગળ ચાલે ત્યમ ત્યમ શીત નડે છે દુષ્ટ. ૫ હીમગીરીના બરફે કરીને થયા સ્યામળા દેહ; નાક નેત્રથી પાણી ટપકે તેમાં નહી સંદે

ઉ. ૬ પચીસ યોજન જાતાં ગળીયું દ્રૌપદી કેરૂ તન્ન; તે વ ખતે પાંડવે કીધું શોકથકી રૂદન્ન. ૭ ધર્મરાય બહુ જ્ઞાની રા જા તેને શોક ન થાય; પણ પત્નિનું શુખ દરશાવા કીધો એ દ તહાય. ૮ દ્રૌપદી જેવી અબળા હોય તો નથી તે ત્યાગનું કામ; ઘેર બેઠાં ગોવીંદ મળે છે તાપ ટળે અભીરામ. ૯ હ રીશ્ચંદ્ર પ્રલ્હાદ વીદુરજી વીભીશણ બળીરાય; તે સઘળા ત્યાગી નોતા પણ કૃપા કરી જદુરાય. ૧૦ સ્ત્રી વિના સંસાર વ્યર્થ છે મંદીર તો મશાણ; વંશ રહે નહી વીપત પડે છે વ્યાધીમાં નીરવાણ. ૧૧ રાંમા ઘરનું રત્ન જાણવું દૈવે કરેલો મીત્ર; સુખ દુખમાં વીશ્રામરૂપ છે જો હોય સારૂ ચરીત્ર. ૧૨ વળતી પંદર યોજન ચાલ્યા ત્યાંથી તો ભુપાળ; એટલે નીકુળ કેરૂ ગળીયું ગાત્રજ તેણે કાળ. ૧૩ એવું દેખી ત્યા રે ભાઇએ શોક કર્યો તે ઠાર; તેનું કારણ મુનીવર કેહે તું સાં ભળ ભુપકુંમાર. ૧૪ લીંબુ વ્રક્ષનું ફળ કડવું પણ મીઠીતે ની છાંય; ત્યમ બંધવ અજ્ઞાની હોયે તોયે પોતાની બાંહ્ય ૧૫ ધન વિના જીવત સુનું છે પુત્ર વિના પરીવાર; તેવી રીતે ભ્રાત વિનાની શુન્ય દીશાઓ સાર. ૧૬ દારૂણ દુખમાં બંધવ હોય તો નિશ્ચે વારે ધાય; અશકતીમાં આધીન રેહે છે નીત્ય કરે શેવાય. ૧૭ જેણે ભાઇને શત્રૂ જાંણ્યો દ્વેશ ધ- ર્યો તે સાથ, તેને તો નપુંશક જાણો નીચ નફટ સાક્ષાત. ૧૮ ત્યાર પછી નીકુળને રડીને ચાલ્યા ત્યારે વીર, થરથર સરવે ગા ત્ર થાયછે હાર્યો મનની ધીર. ૧૯ દ્વાદશ યોજન જાતાં બની યુ પાછુ વીપીત કામ, સહદેવ જોશી મ્રત્યુ પામ્યા દેહ ગળ્યો અભીરામ. ૨૦ તે ઠેકાણે ત્રણે બંધવ પામ્યા બહુ પરીતા- પ, તેની પુઠે આગળ ચાલ્યા વીલપીને અણુમાપ. ૨૧

હેવામાં બે યોજન જાતાં ગળ્યો ભીમનો દેહ, તેનું જળ થ ઇ રેલો ચાલ્યો તેમાં નહીં સંદેહ. ૨૨ ત્યાં તેનું પ્રાક્રમ સંભારી રડયા યુધીષ્ટીર રાય. ત્યાર પછી ત્યાં શું નીપજ્યું તેનો કહુ મહીમાય. ૨૩ યોજન એક ગયા જે વખતે બેઉ જણા બળવાન, એટલે અરજુન ફેરી ગળી ગઇ કાયા તેણે સ્થાન. ૨૪ તે કાળે યુધીષ્ટીર ભુપે મુકી મનથી હામ, અરજુનનું ડાહાપણ સંભારી રૂદન કર્યું તે ઠામ. ૨૫ રાત દિવસ આજ્ઞામાં રેહેતો કરતો બહુ શેવાય, તે માટે ઉદ્વેગ પામીયા યુધીષ્ટીર તદાય. ૨૬ ત્યાર પછી યુધીષ્ટીર ચાલ્યા ત્યાં થકી આગળ સાર, એટલે માનસરોવર આવ્યું શોભાનો નહી પાર. ૨૭ જેમાં હંશ જનાવર રેહેછે પાકે મોતી શુદ્ધ, આસ પાસ વ્રક્ષો બહુ સુંદર જળતો જાણે દુધ. ૨૮ તેહ સરોવર માંહી નાહ્યા કુંતાના કુમાર, ત્યારે ટચલી આંગળી કરની ખરી પડી તે ઠાર, ૨૯ તેનું કારણ મુનીવર કેહેને સાંભળ પરીક્ષીત તન્ન, દ્રોણને મોઢે ધર્મ બોલ્યાતા જુઠુંનો વચન. ૩૦ નર કુંજર વા એમ કહ્યું તું તેનું લાગ્યું પાપ, તેથી ટચલી આંગળી ગળી ગઈ અસત્યને પ્રતાપ. ૩૧ તેની રીતે પોત પોતાના દોશે કરીને સાર, દ્રૌપદિ આદી સર્વે ગળ્યાં તે હરી ઇચ્છા નિરધાર. ૩૨ વળતી માન સરોવરમાંહી સ્નાન કરી રાજન્ન, યુધીષ્ટીરતો આગળ ચાલ્યા સમરી દેવકી તન્ન. ૩૩ એટલે વાસવ તેડવા આવ્યો સુંદિર લેઇ વીમાન, તેમાં પ્રેમ ધરીને બેઠા કુંતાના સંતાન. ૩૪ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી સ્વર્ગે ગયા ધર્મ યુધીષ્ટીર રાયરે, દુર્ગા કેહે પછી શું થયું તેનો કહું મહીમાયરેરેરે. ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કર્તા દુરગાશંકર વીરચીતે મહા ભારથાંતર ગત સ્વર્ગારોહણ પર્વણી

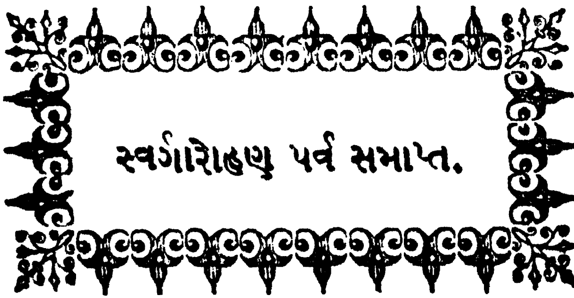
ધર્માદી સર્વે સ્વર્ગે ગનો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ૪

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમ પાયન વાંણ, સુણો ભુપ ચતુર સુજાણ; ગયા સ્વર્ગમાં ધર્મ જે વારે, મળ્યા ભ્રાત પોતાનાજ ત્યારે. ૧ દ્રૌપદી નારી સુદ્ધાં સાક્ષાત, દીઠાં દ્રષ્ટી થકી ત્યાં પ્રખ્યાત; વળી દીઠા ત્યાંતો જદુરાય, જેની શોભા ન વર્ણવી જાય. ૨ શ્યામ દેહ અને ભુજ ચાર, પીત વસ્ત્ર પેહેર્યું નીરધાર; ધર્યા અરધાંગે સીંધુ કુમારી, ગ્રહ્યાં આયુદ્ધ ચક્રાદીભારી. ૩ ત્યારે યુધીષ્ટીર લાગ્યા પાય, અતી પ્રેમ આણીને તહાય; બોલ્યા તે સમે નંદ કુમાર, સુણો ધર્મ તમે આણીવાર. ૪ ચાલો દેખાડુ નર્કના કુંડ, જેમાં પડયો દુર્યોધન મુંઢ; સુણી ભુપ થયા રળીયાત, ચાલ્યા જોવાને માટે સાક્ષાત. ૫ આવ્યા કુંડની પાસેજ જ્યારે, દીઠો દુર્યોધન તે ણીવારે; દુષ્ટ નર્કમાં ડબકાં ખાય, ઉંચો આવેને હેઠળ જાય. ૬ હેવું દેખી યુધીષ્ટીરે સાર, કહ્યું દુર્યોધનને તે વાર, અહયા આવ કાઢું મારા ભ્રાત, જેથી થાય તને સુખ સાત. ૭ સુણી દુર્યોધન બોલ્યો વાણ, અરે ધર્મ શું બોલે અજાણ, તારો કાઢયો ન નીકળું છેક, હેવો નીશ્ચળ માહરો ટેક. ૮ જેણે નાંખ્યો મુને આણે ઠાર, તેતો કાઢશે કોઇ સમે સાર, હેવું સુણીને દેવકી તન્ન, થયા તત્ક્ષણ પોતે પ્રસંન્ન. ૯ કાઢયો દુષ્ટને કુંડથી બાહાર, અતી કૃપા કરી નીરધાર; ત્યારે થયો કળી રૂપે એહ, તેમાં નથી જરાય સંદેહ. ૧૦ તેણે સમે પાંડવ પાંચે બાળ, થયા શીવ રૂપે તતકાળ; બન્યાં દ્રોપદી પાર્વતી દેહ, શુદ્ધ કાળી સ્વરૂપેજ તેહ. ૧૧ હરીહર ભેગા થયા ત્યાંય, ઈંદ્ર રાજાના સ્વર્ગની માંય; ત્યારે વાસવે

આણી ઉલ્લાસ, કરી બેઉની સ્તુતી પ્રકાશ. ૧૨ પછી શીવ કૈલાશમાં ગયા, પાર્વતી સાથે સુખીઆ થયા; કર્યો શ્રીકૃષ્ણે વૈકુંઠે વાસ, કોટી સુર્યનો જ્યાંછે પ્રકાશ. ૧૩ સુણો શ્રોતા તમે નર નાર, થયો પુરૂણ ભારથ સાર; પર્વ અષ્ટાદશ તેનાં જેહ, જુદાં જુદાં રચ્યાં છેજ તેહ. ૧૪ પદ બંધને શેલી ભાષાય, બસેં ત્રણ છે તેના અધ્યાય; તેને સાંભળે જે પ્રેમ આણિ શુદ્ધ ચરીત્ર શીવનું જાંણી. ૧૫ તેના તાપ હણાએ નીદાન, મળે અંત્ય સમે ભગવાન; અષ્ટાદશ રાજાની હત્યાય, ગઈ શ્રવણ કરતાં કથાય. ૧૬ સંવત વીક્રમનો આણીવાર, ઓગણીંસેને અડતાળી સાર; માસ કારતીક શ્રેષ્ટ કેહેવાય, કૃષ્ણ પક્ષ તણી ત્રતીયાય. ૧૭ બુધવારને વેળા પ્રભાત, મ્રગશીર નક્ષત્ર સાક્ષાત; થયું પુરૂં તે દાહાડે આખ્યાન, જેમાં ઘણે ઠેકાણે છે જ્ઞાન. ૧૮ રચ્યો ગ્રંથ રહી નાર ગામ, માહા રોગ વીશે રાખી હામ, મુળ વતન ખંભાત શેહેર, માહાકાળી તણી શીર મેહેર. ૧૯ વીપ્ર વર્ણની માંહ્ય પ્રખ્યાત, શ્રીગોડ માળવી જ્ઞાતિ સાક્ષાત; પક્ષ નવીન શ્રેષ્ટ નિદાન, વેદ યજુર શોભાય માન. ૨૦ ગોત્ર ભારદ્વાજ ગુરૂ હંશ, શાખા માધ્યદીની અવતંગ; પીતા પાઠક આદિત્ય રામ, માતા રૂક્ષમણી અભીરામ. ૨૧ દુર્ગારામ હેવુ અભીધાન, વય વરસ ત્રીસ નીદાંન; તેમાં ગ્રંથ રચ્યા ઘણા સાર લેઇ વ્યાસ કૃતિનો આધાર. ૨૨ ઉઘમ કૃષ્ણ કથાનો સહાય. પાંચ પક્ષની જાણું વીધાય, ગુરૂ કૃપાથી પાંમીને જ્ઞાન, રચ્યું રશીકતો આ આખ્યાન. ૨૩ તેમાં હોય કદી કંઇ દોશ, તોય શ્રોતા ન ધરશો રોશ; કલ્પ ભેદ તણીછે કથાય તેનો પાર કદી ન પમાય. ૨૪ ભુલ સુધારી વાંચજો સાર

રાખી હીલ્લમાં શ્રદ્ધા અપાર; તેણે કરીને થાશે આનંદ, નહિ નડે માયા કેરો ફંદ. ૨૫ ॥ વલણ ॥ મહાભારથ પુરૂ થયું પોચ્યા મનના કોડરે, શ્રોતા જન સઉ બોલજો જય જય શ્રી રણછોડરેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીર ચીતે મહા ભારથાંતર ગત સ્વર્ગા રોહણી પર્વણી ગ્રંથ પરી પુર્ણો નામ પંચમો અધ્યાય.

ઇતિશ્રી મહાભારથનાં અઢારે પર્વ
સમાપ્ત.